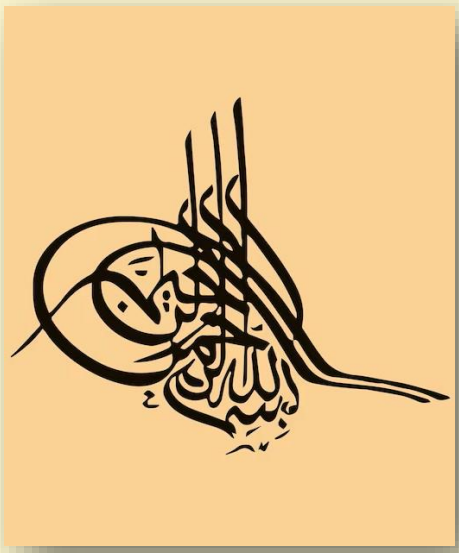

EL-MEBSÛT (SUNCE IMAMA)

Kitab Namaza

-II-

MUHAMMED B. EBU SEHL ES-SERAHSI

السرخسي ئمةّ الأ شمس

1 0 0 0 godina od Eseri-e, Osnove, temelja Fikh-a Islama

Dokazi i odredbe Serahsî (1009- 1090)

Şemsu'l-eimme Ebû Sehi Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed

Urednik

Prof. Dr. Mustafa Cevat Akşit

Il . Tom

I . KOMISIJA ZA PREVODI I IZDANJE

2- 1 0 YRD. DOÇ. DR. H. MEHMET GÜNAY

PROF. DR. FARUK BEŞER

YRD. DOÇ. DR. ABDÜSSELAM ARI

PROF. DR. FAHRETTİN ATAR DR. ŞERAFETTİN KALAY

PROF. DR. M.CEVAT AKŞİT

DR. AHMET EFE

PROF. DR. FAHRETTİN ATAR

DR. AHMET BOSTANCI

PROF. DR. FARUK BEŞER

ABDÜSSAMET BAKKALOĞLU

PROF. DR. ORHAN ÇEKER HAMDİ ARSLAN

PROF. DR. ORHAN ÇEKER

A.HAMDİ YILDIRIM

PROF. DR. YAKUP ÇİÇEK

SONER DUMAN

PROF. DR. FAHRETTİN ATAR

DR. ŞERAFETTİN KALAY

PROF. DR. HAMDİ DÖNDÜREN

ÖZCAN HIDIR

PROF. DR. FAHRETTİN ATAR

A.HAMDİ YILDIRIM

PROF. DR. ALİ ŞAFAK

AHMET VANLIOĞLU

PROF. DR. HAMDİ DÖNDÜREN

OSMAN GÜMAN

PROF. DR. FAHRETTİN ATAR

ABDÜLHALİK SELMAN

PROF. DR. M.CEVAT AKŞİT

DR. H. İBRAHİM KUTLAY

OSMAN GÜMAN

PROF. DR. FAHRETTİN ATAR

OSMAN GÜMAN

PROF. DR. YAKUP ÇİÇEK

OSMAN GÜMAN

PROF. DR. FAHRETTİN ATAR

YRD. DOÇ. DR. ABDÜSSELAM ARI

PROF. DR. ORHAN ÇEKER

YRD. DOÇ. DR. H.MEHMET GÜNAY

PROF. DR. FARUK BEŞER

DR. ŞERAFETTİN KALAY, PROF. DR. HAMDİ DÖNDÜREN 235-253

YRD. DOÇ. DR. H.MEHMET GÜNAY / PROF. DR. FARUK BEŞER

Not: Ceo rad je proverio prof. dr. Mustafa Cevat Akšit. Obogaćen fusnotama.

Samir B. 27.10.2024,

Deutschland.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

NAMAZ NA BRODU

[2/2]

Ako osoba može otići sa broda na kopno da klanja, prikladnije je da svoj namaz obavlja tako što će izaći i stajati na kopnu, kako bi se mogao kloniti sukoba.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), ako on klanja svoj namaz sedeći na brodu iako može ići na obalu ili stajati, to vredi po "istihsânu".

Objašnjenje kiyas-a je sledeće. Brod je za osobu kao kuća. Toliko da ako neko može poći na ru'ku i sedždu, ne može klanjati dobrovoljni namaz na brodu.[1] Nije dozvoljeno da osoba koja može stajati da klanja farz-namaz sedeći kod kuće. Tako je i na brodu. Jer, kod farz namaza stajanje (kijam), koji je jedan od stubova namaza, otpada ili zato što musalija nema snage da stoji ili zato što jedva stoji. Ova potreba ne postoji jer osoba može stajati ili ima priliku da izađe.

Objašnjenje istihsâna je sledeće. Česta situacija među putnicima na brodu je da im se vrti u glavi kada ustanu. Odredba se donosi na osnovu uobičajenih i raširenih situacija, a ne na osnovu retkih situacija.

Zar ne vidite da se spavanje u ležećem položaju smatra kršenjem abdesta, sa obzirom da nestaje samosuzdržavanje te da iz ove osobe izlazi nešto što obično kvari abdest. Pristanak je prihvaćen razmatranjem da li je devica kojoj je predložen brak šutjela ili se stidila nevinosti. Retka stvar učestvuje u uobičajenim događajima. Tako je i u ovom slučaju.

Ibn Sirin (r.a.h.) je rekao: "Klanjali smo namaz sedeći na brodu sa Enesom b. Malikom (r.a.h.). Da smo hteli, mogli smo ići na obalu." Mudžahid je rekao: "Klanjali smo namaz sedeći na brodu sa Džunadom b. Ebû Umayyom (r.a.h.). Mogli smo stajati da smo hteli." rekao je.

1). Îmâ- الإيماء: Činjenje ruku i sedžde u namazu samo saginjanjem glave. U slučaju bolesti, prema snazi osobe; Namaz je dozvoljen klanjati glavom stojeći ili sedeći, sagnuti se ili ležeći na leđima. Na primer; Osoba koja ne može klanjati klanja sedeći, bez obzira da li može klanjati ili ne. Za osobu koja nije u stanju da klanja, čak i ako ima snage da stoji i čini ruku', vrlinije mu je da namaz klanja sedeći, pokretima, nego da ga klanja pokretima stojeći. Oni koji ne mogu poči na sedždu, klanjaju samo pokretima gestikulacije (îmâ) pomerajući glavu. Nije dozvoljeno da oni koji su toliko bolesni da ne mogu pomerati glavu da obavljaju namaz pokretima obrva i očiju.).

Oni ukazuju da je dozvoljeno (câiz) obavljati namaz sedeći na brodu.

Nije dozvoljeno da putnik klanja nafilu namaz gestikulacijom (îmâ-om) na brodu.

Drugačiji je onaj koji jaše životinju. Zato što mu je dozvoljeno klanjati nafilu namaz praveći geste (imâ-u). To je zato što o njemu postoje posebni dokazi. Ovo nije isto što i ono drugo. Jer, nema terena na kojem osoba koja jaše životinju može pronaći stabilnost. Svako ko se ukrca na brod ima gde stati i pronaći stabilnost. Stoga je za njega brod kao kuća. Zar ne vidite, nije osoba ta koja nosi brod, već brod nosi osobu.

Naime, Allah dž.š. ga zaustavlja kad god hoće;

وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَىٰ نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَب مَّعَنَا وَلَا

تَكُن مَّعَ الْكَافِرِينَ .42

42. I ona ih je ponijela na valovima velikim kao brda i Nuh zovnu sina svoga koji se nalazio podaleko: "O sinko moj, ukrcaj se s nama, ne budi s nevjernicima!" – (el-Hûd 11/42).

[2/3]

Usmeravanje prema Kibli na brodu

Iz tog razloga, smatramo da je dopušteno obavljati namaz nad životinjom u smeru u kojem je lice okrenuto. Na brodu se mora stajati okrenut prema kibli kada se započinje namaz. Isto tako, dok se lađa okreće, okreće se prema kibli. Jer brod mu je kao dom. Također mora biti okrenut prema kibli kako bi obavio namaz.

Status stalnih osoba na brodu

Brodski putnici ne mogu postati stanovnici (mukim-i) čak i ako nameravaju boraviti kod kuće. U tom smislu, vlasnik broda i ostali putnici su isti. Budući da je namera nastala izvan mesta stanovanja, međutim, ako se brod zaustavi u blizini njegovog sela, on se smatra stanovnikom grada u kojem se nalazi, čak i ako je unutar broda. Međutim, ako je osoba na brodu putnički/ekspedicijski, ne smatra se stanovnikom čak i ako namerava boraviti.

Pitanje praćenja imama na brodu ili plovilima

Osoba na brodu ne može pratiti imama na drugom brodu.

Jer, između njih je količina vode poput reke. Međutim, ako su brodovi jedan pored drugog i nagnuti, dozvoljeno je pratiti imama sa drugog broda. Među njima nema zapreke da slede imama. Kao da su na jednom brodu. Spojeni brodovi zajedno su poput palube jednog broda.

Nije dozvoljeno da osoba na obali prati imama na lađi ako je između puta reka ili more. O tome smo već dali informacije.

Ako osoba koja stoji na palubi prati imama unutar broda, njegova saglasnost je važeća pod uslovom da ne stoji ispred imama.

Jer, brod je kao dom. Osoba koja stoji na balkonu kuće može pratiti imama unutar kuće. Međutim, ne treba stajati ispred imama.

Situacije koje daju pravo na prekid namaza

Osoba koja se boji da će mu imetak biti izgubljen može prekinuti namaz i osigurati svoj imetak. Isto tako, ako mu se lađa prevrne ili vidi da mu je nešto od robe ukradeno, može prekinuti namaz.

Jer, imovina je vredna koliko i život. Kao što je moguće da prekine svoj namaz kada se boji za svoj život od neprijatelja ili grabežljive životinje, takođe je moguće da se boji za neki od svojih imetaka.

Muhammed (r.a.h.) nije pravio razliku između manjeg i većeg robe (mala) u Kitabu'-Asl. Većina hanefijskih učenjaka ga je ocenilo kao "vredan jedan dirhem ili više". Rekli su da se sve manje od jednog dirhema smatra toliko bezvrednim da nije vredno prekidanje namaza zbog toga.

Hasan (r.a.h.) je rekao: "Neka je Allah Teâlâ prokleo škrticu koji padne na nivo dânika i dânik".[2]

Osoba koja obavlja namaz prekida svoj namaz ako treba učiniti toliko pokreta da mu to prekida namaz. Ako nema potrebe za velikim kretanjem, on dovršava ostatak svog namaza prema hadisu Ebû Berze el-Eslemije (r.a.h.). Dok je klanjao u jednom od ratova u koje je išao, konjska mu se uzda iskliznula iz ruku. Zakoračio je napred, uhvatio konjske uzde, vratio se, zauzeo svoje mesto i dovršio svoj namaz. Objašnjenje za to je taj da ovaj posao obavlja bez puno kretanja.

Allah subhanehu ve te'ala sve najbolje zna.

(2. Dânk دانق/: Sastoji se od jedne šestine dinara i dirhema i težak je dva karata. Dânik, koji je dirhem-i šer'i, iznosi približno 0,538 grama u današnjoj meri. Dinar-ı Šaria je 0,708 grama. (Vidi Kitabu'r-İzah ve't- Tibyân fi Ma'rifeti'(-Mikyali ve'i-Mizân.).

TİLÂVET SEDŽDA

[2/4]

Mekruh je da čovek nastavi čitati izostavljajući ajet sedžde za vreme dok čita. Jer, ovo znači izbegavanje sedžde. To nije moral vernika.

Štaviše, ovo ponašanje znači napuštanje ajeta sedžde. Ne postoji ništa što bi se napustilo od Kur'ana. Čitaču se naređuje da sledi redosled ajeta. Uzvišeni Allah kaže:

فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ .18

18. A kada ga čitamo, ti prati čitanje njegovo, (el-Kijâme, 75/18).

Drugim rečima, pratite njegov sastav i redosled. Mekruh je čitati ga bez poštovanja naredbe.

Ako čita ajet sedždu među ajetima sure, prikladno je da uz njega pročita još nekoliko ajeta. Čak i ako samo pročita ajet o sedždi, to neće prouzrokovati nikakvu štetu. Jer, čitanje samo ajeta sedžde među ajetima je kao čitanje bilo koje druge sure među ostalim surama. Ni u ovome nema zla. Preporučuje se da uz njega pročitate još nekoliko ajeta kako biste bolje razumeli njegovo značenje i njegov neuporedivo lep stil.

Može se desiti i da će neki od onih koji ga čitaju ili slušaju probuditi svoje uverenje da ima više vrline u ajetu o sedždi. Međutim, u tom pogledu svi čitaju isto. Iz tog razloga se preporučuje da se uz njega pročita još nekoliko ajeta.

Prema nama hanefijama, obavezno je (vâcib) da klanja onaj ko čita ili sluša ajet sedžde.

Prema Şâfiî 'u (r.a.h.), preporučuje se. Nije neophodno. Dokaz za ovo je. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je podučio osnovne elemente islama beduina koji je živeo u pustinji. On ga je upitao: Ima li još nešto što pada na mene? On (a.s.) mu tada reče:

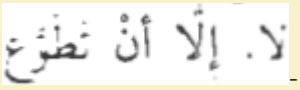
لا. إلّا أنْ تطّوّع

- "*Ne, osim ako to uradiš dobrovoljno (nâfile)*".[3]

(3. Muvatta, V175; Buhâri, İmân 34; Muslim, Îmân 8; Ebü Dâvüd, Salât 1; Nesâi, Salât 4; İbn Huzeyme, Sahih, I/136, 283; İbn Hibbân, Sahih, V/11, VII/53; Hâkim, Mustedrek, V441; Beyhakî, es-Sunenu'l- Kubrâ, I/141, 361; Zeylei, Nasbu'r-Râye, II/142.).

Dok je Umer (r.a.h.) bio na minmberu, izgovorio je ajet sedžde i pošao na sedždu. Zatim ga je učio drugoj džumi, kada se džemaât razišao u džamiju da bi učinili sedždu; "Ovo nam nije farz. To je prepušteno našoj volji", rekao je on.

Dokaze koje mi hanefije imamo su sledeći:

U hadisu koji prenosi Ebû Hurejra (r.a.h.), Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

إِذَا تَلَا ابْنُ آدَمَ السَّجْدَةَ فَسَجَدَ إِعْتَزَلَ الشَّيْطَانُ يَبْكِي فَيَقُولُ أُمِرَ ابْنُ آدَمَ بِالسُّجُودِ فَسَجَدَ فَلَهُ الْجَنَّةُ وَ أُمِرْتُ بِالسُّجُودِ فَلَمْ أَسْجُدْ فَلِيَ النَّارُ

„Ako Ademov sin izgovori ajet sedžde, a zatim učini sedždu, šejtan odlazi plačući i kaže: Ademovom sinu je bilo naređeno da učini sedždu i on je učinio sedždu. Za njega je određen Džennet. I meni je naređeno bilo da učinim sedždu ali je nisam učinio, zato je Džehennem određen za mene".[4]

(4. Ahmed b. Hanbel, Musned, II/443; Muslim, İmân 133; Ibn Mâce, İkametu's-Salevât 70; Ibn Huzeyme, Sahih, V276; Ibn Hibbân, Sahih, VI/456; Beyhaki, es-Sunenu'-Kubrâ, II/312; Zeylei, Ebû Nuaym, Hilyetu'l-Evliyâ, V/60; Nasbu'r-Râye, II/126.).

Pravilo u takvoj stvari je sledeće: Ako mudar čovek citira nešto od nemudre osobe, a zatim to ne odbaci, ovaj stav je dokaz istinitosti tog događaja.

Ovaj događaj ukazuje da je Ademovom (a.s.) sinu bilo naređeno da klanja. Naredba je za obavezu.

Uthman, Ali i İbn Abbâs (r.a.h.) su takođe rekli: "Sedžda ajeta je obavezna (vâdžib); za onoga ko uči ajet sedždu, onome koji je sluša, i onome koji sedne da je sluša ajet sedždu".Međutim, postoji razlika u formulaciji reči koje izražavaju obavezu. Ali reč على se odnosi na to da je neophodno.

Allah Svemogući kaže onima koji napuštaju sedždu:

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ .20

20. Pa šta im je, zašto neće da vjeruju,

وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ⇧ .21

21. i zašto, kada im se Kur'an čita, na tle licem ne padaju?! (el-Inšikâk 84/20-21). ⇧

Drugi razlog zašto je sedžda obavezna (vâdžib) je taj što je svojim ajetom osudio i uplašio ljude. Tevbih (pretnja kaznom) može nastupiti samo kada se napusti obaveza (vâdžib) koja je obavezna (vâdžib).

Što se tiče objašnjenja Umerovog (r.a.h.) hadisa, u tom rivâyetu se kaže: "Nije nam zapisano kao farz na način da se to mora obaviti na brzinu". znači. Rečeno je da se džemaâtu objasni da se ova obaveza (vâdžib) može odložiti ako je potrebno.

Izvođenje tilâvet sedžde sa tejmumom

Ako neko čita ili sluša ajet o sedždi dok je nečist (džunub) ili bez abdesta, nije mu dovoljno da čini sedždu čineći tejmum sve dok ima priliku da nađe vodu.

Jer, vreme sedžde ne prolazi. Kad god uzme abdest ili se okupa pronalazeći vodu, ima priliku da učini sedždu. Po tome se razlikuje od dženaze i bajram namaza.

Situacija osobe koja sluša ajet sedžde

Osoba koja čuje ajet o sedždi mora klanjati čak i ako ga čuje od deteta, nemuslimana, nečiste žene ili žene koja ima menstruaciju.

Zato što ti ljudi čitaju Kur'an. Zbog toga je ženama koje imaju menstruaciju zabranjeno čitanje Kur'ana. Iz perspektive slušaoca, svatio se razlog zbog kojeg je morao da učini sedždu.

Sedžda žene koja pod hajzom (menstruacijom)

Žena koja ima menstruaciju ne mora da klanja, bilo da to čuje od nekog drugog ili je sama proči.

[2/5]

Jer, sedžda je stub namaza. Čak i ako dođe vreme koje je razlog za namaz i dođe do tog vremena; Namaz nije farz za ženu koja ima menstruaciju. Isto tako, sedžda nije farz. Džunub je drugačiji od ovoga. Kada dođe vreme, to postaje farz u namazu. Stoga, kada čita ili sluša ajet, sedžda mu postaje obavezna (vâdžib).

Nije bitno da li čitalac čita ajet na arapskom ili perzijskom

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), presuda je ista za slušaoca, bez obzira da li razume značenje ili ne. Ovo je pitanje zasnovano na njegovom mišlenju da Kur'an treba čitati na perzijskom.

Prema Ebû Yusufu i Muhammedu (r.a.h.), ako slušalac zna da se Kur'an čita, mora izvršiti sedždu. Ako ne zna, nije potrebno.

Kada se uči arapski, mora se klanjati u svim situacijama. Međutim, ako ne zna njegovo značenje ili ne razume da je to ajet sedžde, opravdanje će mu biti prihvaćeno ako sedždu odloži za kasnije.

Obavlanje tilâvet sedžde u džemaâtu

Kada neko čita ajet sedžde, ako je oko njega džemaât i čuju ga, klanjač klanja; Oni sa njim takođe klanjaju sa njim; i ne podižu svoje glave sa sedžde pred njim.

Jer, čitalac je imam onih koji slušaju. Umer (r.a.h.) je rekao osobi koja je proučila ajet o sedždi: "Bio si naš imam. Ako ti klanjaš, mi ćemo klanjati sa tobom". Na neki način, oni su kao džemaât koji prati imama u namazu. Zato ne mogu da dignu glavu pred njim. Međutim, čak i ako ga podignu, njihova sedžda je važeća. Zato što ovde nema pravog partnerstva. Zar ne vidiš da ako se pokaže da je sedžda recitatora iz bilo kog razloga poremećena, sedžde onih koji klanjaju sa njim neće biti poremećena?

Ponavlanje ajeta sedžde u istom medžlisu

Ako neko ponavlja ajet sedžde u istom skupu (medžlisu), bilo da stoji, sedi ili leži, potrebna je samo jedna sedžda.

Prenosi se da je Džibril (a.s.) slao objavu i učio ajet sedžde Allah-ovom Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.). Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je to recitovao svojim as'habima (drugovima). Činio je jednu sedždu. Zato što je osnova tilâvet sedžde zasnovana na principu „ulaska jedni u druge (tedâhul)“.[5] Čitanje od strane gluhe osobe i slušanje od strane osobe koja čuje su (dve odvojene) stvari koje čine sedždu neophodnom. Nakon ovoga, ako ga osoba koja čuje ajet sedžde ponovo izgovori, treba da učini samo jednu sedždu. Međutim, i čuo je i čitao. Razlog koji zahteva ajet sedždu u ajetima koji se ponavljaju na istom mestu je isti. Ovo je poštovanje onoga što se recituje. Drugo čitanje je samo ponavljanje pošto je u istom medžlisu. Pošto je uzrok jedan, uzrok se ne obnavlja i postaje jedno.

(5. Tedâhul التداخل: / Princip (spajanja, ispreplitanja); To je kao da kažnjavate osobu koja je počinila nekoliko preljuba ili nekoliko puta popila vino, a da nije osuđena ni za jedan zločin jer su kazne isprepletane. Ovo je humano pravilo koje se primjenjuje u korist zločinca.

Druga verzija ovoga je: Rezime: Jedan od principa koji obično koriste škole fikha je tedâhul. Tedâhul znači 'posebna presuda koja se daje za svaki razlog koji zahteva presudu“.).

Ovaj način[6] je tačniji od prethodnog. Ako osoba učini sedždu nakon što je pročitao ajet o sedždi, a zatim ga ponovo izgovori u istom skupu, nije potrebna dalja sedžda. Preplitanje se ne može desiti nakon činjenja prve sedžde. Ovo ukazuje da je ispravna stvar jedinstvo razuma.

(6. Određivanje presude na osnovu jedinstva razloga, a ne jedinstva mesta.).

Ujedinjenje u Salevatu i Tešmitu

Ovde, kada je više puta pomenuo Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) u istom medžlisu ili ga čuo da se spominje, nije rekao da mu se pošalju salevati. Naši prethodni učenjaci[7] su to upoređivali sa sedždom i govorili zašto je dovoljno proučiti salatu'l-selam jednom jer je to jedan namaz.

(7. ”Mutekaddimûn Fukahe (pravnici) koji su živeli u hanefijskom mezhebu, počevši od Ebû Hanîfe (r.a.h.) (150/767) pa do smrti Halvanija (452/1060).).

Neki od učenjaka iz poslednjeg perioda[8] su rekli: “Moraju da im pošalju salevate svaki put. Jer ovo je pravo Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.).

U stvari, On (a.s.) je rekao:

- "*Ne terajte me da patim nakon svoje smrti." rekli su. Na pitanje: "Kako možeš biti mučen*, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslaniče"?

- Rekao je: “Kad me negde spomenu, ne donose mi salât-u selâm”.[9]

Prava robova takođe ne prihvataju preplitanje.

(9. Abdurrezzak, Musannef, l/217; el-Munâvî, Feyzu'l-Kadîr, Vl/7; Ali el-Muttakî, Kenzu'-Ummâl, 1753; İbn Hacer, Fethu'f-bârî, Xl/168.).

[2/6]

Stoga, ako neko na sastanku kihne i kaže Elhamdulillah, osoba koja ga čuje mora uvek odgovoriti sa Jerhamukellah (Neka ti se Allah smiluje). Jer, ovo je pravo onoga ko kija.

Istina je da on ne nastavlja da reaguje nakon kihanja tri puta. U hadisu Umera (r.a.h.) se navodi da je on rekao osobi koja je ponovo kihnula nakon što je tri puta kihnula: “Ustani i izduvaj nos, prehlađen si“.

Situacija u ajetu sedžde koji se recituje na različitim skupovima (medžlisima)

Međutim, ako čovek ustane sa mesta gde je pročitao ajet sedžde, a zatim se vrati tamo i ponovo izgovori ajet, onda mora ponovo da klanja. Jer, njegovim povratkom za njega je formiran novi skup. Obnovom skupa, obnovljen je i razlog za podrazumevano čitanje.Muhammed (r.a.h.) je rekao iste reči za one koji su napustili ovo mesto i otišli daleko. Mišlenja je da ako je mesto u koje ide blizu, neće biti potrebe za posebnom sedždom jer će se smatrati da je učio gde se nalazio. On je naveo hadis Ebû Mûsâ El-Eš'arî'e kao dokaz za ovo gledište. Držao je predavanja ljudima u Basri. Kretao bi se sa jedne na drugu stranu između safova. Takođe bi ih učio ajetima sedžde i na kraju bi učinio jednu sedždu.

Čitanje različitih ajeta za sedždu

Ako izgovori još jedan ajet sedžde u istom skupu, mora učiniti drugu sedždu. Jer, zašto je obnovljena? Dakle, druga sedžda više nije prva.

Zatim je spomenuo ajete o sedždi u Kur'anu.

Prema našim hanefijskim učenjacima, ajeta sedžde ima četrnaest.

Ajeti sedžde

İbn Abbâs (r.a.h.) kaže: "Sedžde u Kur'anu su jedanaest sedždi". Prema njegovim rečima, u surama koje se zovu "el-Mufassal" nema ajeta sedžde. On je prebrojao ajete sedžde na sledeći način: A'raf, Ra'd, Nahl, Benî İsrâîl (İsrâ), prvi ajet sedžde u suri Merjem, suri el-Hadž, oni u surama Furkan, Naml, Sedžda, Sâd, Hâ Mîm (Fussilet).

Sa'id b. Džubejr (r.a.h.) kaže: *Pitao sam Ibn Umera (r.a.h.); Takođe je izbrojao jedanaest ajeta sedžde, kao što je izbrojao İbn Abbâs (r.a.h.). Rekao je: "Nema sedžde u detalnim surama*".

Kerhî (r.a.h.) je to obeležio u svom delu pod nazivom El-Câmiu's-Sağîr". rema njegovim rečima, u Mufassal Surama nema sedžde. To je takođe sedžda zahvalnosti u suri Sâd.

Neslaganje među učenjacima leži na nekoliko mesta. Jedan od njih je period hadža. Prema nama hanefijama, prvi od dva ajeta u suri zahteva tilâvet sedždu.

Na osnovu hadisa koji je preneo Šâfiîa (r.a.h.) od Musri' b. Mahan'ija i Ukbe b. Âmir'a (r.a.h.), on je mišlenja da i prvi i drugi ajet zahtevaju sedždu âjeta. U hadisu je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

- "U suri hadž su dvije sedžde".[10] ili:

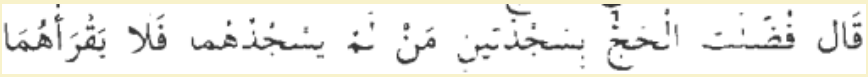

-"Sura hadž je učinjena superiornom jer sadrži dva ajeta sedžde. Oni koji neće činiti ove sedžde ne treba da je čitaju".[11] rekao je. Ovo se prenosi od Umera (r.a.h.).

(10. Muvetta, 29; İbn Ebû Şeybe, Musannef, V373; Ebû Dâvûd, Sucûdu'l-Kur'ân 1; Hâkim, Mustedrek, ll/423; Beyhakî, Şuabu'l-Îmân, ll/379; Beyhakî, es-Sunenu'-Kubrâ, ll/318.).

(11. Muvatta,ll/29; Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/151, 155; Ebû Dâvûd , Sucûdu'l-Kur'ân 1; Tirmizî, Cuma 54; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XVll/307; Hâkim, Mustedrek, (343, 345; Beyhakî, es-Sunenu'i-Kubrâ, ll/314, 317; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/126.).

Stav našeg mezheba je od Ibn Abbâsa i Ibn Umera (r.a.h.). Oni su rekli; „Prva je tilâvet sedžda; druga je sedžda namaza“. Ovo je očigledan pogled. Allah dž.š. je pomenuo sedždu jednu za drugom uz ru'ku i sedždu.

On dž.š je rekao:

77. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

77. O vjernici, molitvu obavljajte i Gospodaru svome se klanjajte, i dobra djela činite da biste postigli ono što želite, (el-Hadž 22/77).

Sedžda pored ruku'a je sedžda namaza.

Objašnjenje hadisa je sledeće: Sura Hadž ima vrlinu da sadrži dve sedžde. Prva od njih je tilâvet sedžda, a druga je sedžda namaza.

Takođe postoji neslaganje oko ajeta u suri Sâd. Prema nama hanefijama, to je tilâvet sedžda. Prema Šâfiîi (r.a.h.), to je sedžda zahvalnosti.

[2/7]

Praktični rezultat ovog neslaganja je sledeći: Kada se ovaj ajet čita tokom namaza, prema hanefijama, mora se učiniti tilâvet sedžda. Prema Šâfiîu (r.a.h.) , to nije neophodno. Kada je Hz.Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem pročitao suru Sâd tokom hutbe, rekao je džemaâtu koji je ustao na sedždu;

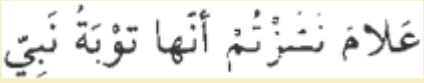

- "Zašto ste ustali? To je pokajanje Hz.Poslanika (a.s.)".[12] On (a.s.) ukazuje na dokaze onoga što je rekao.

(12. Ebû Dâvûd, Vitir 5; İbn Huzeyme, Sahih, I/354; İbn Hibbân, Sahih, VI/470, VII/38; Hâkim, Mustedrek, I/421, I/469; Beyhakî, es- Sunenu'i-Kubrâ, II/318; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, II/126.).

Dokaz za nas hanefije je sledeći prenošeni hadis. Jedan od as'haba reče; O Allah-ov Teâlâ Poslaniče! U snu sam video sebe kako pišem suru Sâd. Kada sam došao na mestu sedžde, tintarnica i pero su klanjali. Rekao je, Mir neka je s njim:

- “Mi smo dostojniji sedžde od tintarnice i pera.”[13] Zatim je naredio da se to napiše u skupu u kojoj je on (a.s.) bio te je zajedno sa svojim as'habima klanjao sedždu.

(13. Ahmed b. Hanbel, Musned, III/78, 84; Hâkim, Mustedrek, II/469; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, II/320;Zeyleî, Nasbu'r-Râye, II/126; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, II/574, 575.).

Ako se kaže da je ovaj hadis; Postoji rivâjet sa dodatkom: "Hz.Dâvûd (a.s.) je klanjao radi pokajanja (tevbe), a mi klanjamo zbog zahvalnosti." Kažemo da ovo ne sprečava tilâvet sedždu. Zapravo, postoji zahvalnost u svakom ibadetu koji sluga obavlja.

Njegova svrha u ovoj izjavi je da objasni razlog zašto je sedžda vâcib. Ovo je Hz.Dâvûd'ovo (a.s.) pokajanje.

Štaviše, razlog zašto Hz.Poslanik(s.a.v.s.) nije klanjao tokom hutbe je taj da bi ukazao da je dozvoljeno odložiti sedždu na odgovarajuće vreme. Rečeno je da su je klanjali u drugoj hutbi. Ovo je dokaz da je to vâcib. Dakle, njegov prekid hutbe ukazuje da je tilâvet sedžda.

Tokom perioda Fusileta, postoji neslaganje oko toga gde treba da se izvrši sedžda.

Hz.Ali (r.a.h) kaže: „Sedžda je na kraju prvog ajeta:

37. وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

37. Među znamenjima Njegovim su noć i dan, i Sunce i Mjesec. Ne padajte licem na tle ni pred Suncem ni pred Mjesecom, već padajte licem na tle pred Allahom, koji ih je stvorio, ako želite da se samo Njemu jedinom klanjate. (el-Fussilet, 41/37)

rekao je on, a Šâfiîa (r.a.h.) je također primenio ovaj stav.

Ibn Mesud je također rekao: „Na kraju drugog ajeta, to je posle ajeta:

38. فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ⇧

38. A ako oni neće da te poslušaju – pa, oni koji su kod Gospodara tvoga hvale Ga i noću i danju i ne dosađuju se. (el-Fussilet, 41/38). ⇧

I mi hanefije smo primenili ovaj stav. Zato što je ovo pogodnije za oprez. Ako je sedžda na kraju drugog ajeta, nije dozvoljeno izvršiti je unapred, pre čitanja. Međutim, ako je na kraju prvog ajeta, dozvoljeno je odložiti ga za kraj drugog ajeta.

Jedna od oblasti neslaganja su „iscrpne sure“.[14] Prema nama hanefijama, u ovim surama postoje tri sedžde.

Mâlikî (r.a.h.), na osnovu mišlenja İbn Abbâs'a (r.a.h.) kaže: “*U Detaljnim surama postoji samo jedan ajet sedžde*”.[15]

Dokazi koje mi hanefije imamo su sledeći:

Hz.Ali (r.a.h.) je rekao:

"*Najjače sedžde u Kur'anu su četiri. To su one u surama Sedžda, Fussilet, Necm i Alak*".

(14. Mufassal Sure: Ovo su sure koje čine poslednji sedmi deo Časnog Kur'ana i često su odvojene jedna od druge Bismillahom. One su podeljene na tri dela:

Tival-i Mufassal: One između Kaf ili Hucurat sure i sura Buruc.

Evsât-ı Mufassal; Između vremena Tarika i vremena Bejjine i

Kısâr-ı Mufassal: To je period između perioda Zilzal i perioda Nas.).

(15. Mâlikîski Mezheb klanja u ajetima el-Fussilet 41/32, en-Nedžm 53/62, el-Inšikâk 84/21 i el-Alak 96/19, a šâfiîski i hanbelijski mezhebi klanjaju u ajetu el-Hadž 22/18. Oni ga ne prihvataju kao ajet sedžde.).

Ibn Masud (r.a.h.) je rekao: „Vidio sam Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) kako uči suru en-Nedžm u Mekki i kako je klanja, i svi, i muslimani i mnogobošci, klanjali su sa njim.

Međutim, jedan stari mnogobošac nije mogao da se natera da klanja, pa je prineo šaku zemlje na čelo i rekao: „Dosta mi je ovo da klanjam“. „Onda sam ga video ubijenog kao nevernika u bici kod Bedra“, ispričao je.

Ebû Hureyre (r.a.h.) je takođe rekao:

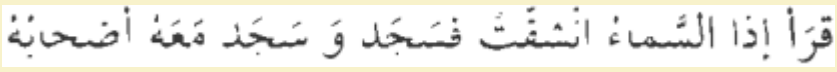

“(Resulullah-s.a.v.s.-) je učio suru Inshikâk i klanjao; Sa njim su klanjali i as'habi”.[16]

Ako izgovori ajet sedžde dok je na konju, dovoljno je da klanja îmâ-om. Bišr (r.a.h.) je rekao; „Nije dovoljno. Zato što je ovo vâcib. Nije dozvoljeno izvršiti vâcib na životinji bez isprike. U stvari, (posvećeni) namazi su takvi. Ako se konjanik zavetuje da će klanjati namaz od dva rakata, nije mu dozvoljeno da bez opravdanja obavi ovaj namaz nad životinjom”.

(16. Muvetta, 1V25; Abdurrezzak, Musannerf, lll/340; Ahmed b. Hanbel, Musned, l/229, 247; Buhârî, Ezân 101, Muslim, Mesâcid 108; Ebû Dâvûd, Vitir 4; Tirmizî, Cuma 50; Nesaî, Iftitâh 51; Ibn Mâce, İkametu's-Salevât 71; Zeylei, Nasbu'r-Râye, ll/26.).

Dokaz za koji mi hanefije verujemo je sledeći: Jahač je počeo da uči ajet koji čini sedždu vâdžib na životinji. Ispunio ga je kako mu je to bilo vâdžib. Ovo je kao da počnete da vršite nafilu namaz nad životinjom. Čak i ako je započeti namaz nafila, vâdžib je završiti je kao što je dozvoljeno klanjati na životinji, dozvoljeno je i ovde. To nije slučaj sa zavetima. Nema smisla u njemu početi ispunjavati vâdžib. Namaz, koji je vâdžib uz zavete, nije ograničen na vreme i mesto. Zbog toga se upoređuje (kijas) sa namazima koje je Uzvišeni Allah učinio vâdžib.

Ako osoba uči ajet sedžde dok jaše na životinji, siđe sa nje, a zatim je ponovo uzjaše, dozvoljeno je učiniti sedždu na životinji îmâ-om.

Međutim, Zufer nije takvog mišlenja. Kaže da je potrebno kada siđe klanjati namaz na zemlji kao da ga je učio dok je bio na zemlji.

[2/8]

Naš argument je sledeći: bilo bi dopušteno da ga niko nije izvršio prije iskrcaja. Isto je nakon što uđete i izađete. Jer, u oba slučaja, on to čini implicitno. To je kao da osoba počinje klanjati u vreme mekruha, kao što je ranije spomenuto.

Sedžda u hodu

Ako ga recituje u hodu, nije dozvoljeno da ga izvodi sa îmâom.

Jer, sedžda je stub namaza. Kao što osoba koja hoda, za razliku od konjanika, ne može da obavlja namaz îmâom, tako ne može ni klanjati.

Čitanje ajeta sedžde u toku namaza

Kada pročita ajet sedžde uz namaz, ako je na kraju perioda ili je ostalo nekoliko ajeta do kraja, može poći na ru'ku ili klanjati sedždu ako želi.

Prenosi se od Ibn Omera (r.a.h.) ovako. Kada bi u toku namaza učio ajet sedžde, klanjao bi ajet sedžde. Zato što je svrha sedžde pokornost Allah-ovoj Teâlâ naredbi i strahopoštovanje. Ovo se dešava i sa sedždom kao i sa ruku'om.

Hanefijski učenjaci pitaju, da li je u ovom slučaju ru'ku taj koji zamjenjuje tilâvet sedždu ili je to sedžda koja se čini nakon nje? Nisu se mogli dogovoriti.

Neki od njih; To je ru'ku koji je blizu čitanja ajeta sedžde. Kažu da je to onaj ru'ku koji zamenjuje tilâvet sedždu.

Jače gledište je; To je namaska sedžda koja zamjenjuje tilâvet sedždu. Budući da je jedinstvo roda očitije između njih dvoje. Ru'ku je početak sedžde. Iz tog razloga, osoba koja ne može klanjati u namazu, ne treba klanjati. Stoga original zauzima svoje mesto.

Ako želi sa ru'kua ići na sedždu tilâvet, on dovršava suru, a zatim odlazi na rûku i zanijeti da učini tilâvet sedždu. Hasan (r.a.h.) je ispričao takvu izjavu od Ebû Hanîfe (r.a.h.).

Ako hoće da klanja, ide na sedždu kada završi ajet sedžde. Zatim ustane i ostatak vremena čita. Kada se vremenski period završi, može učiniti ruku' ako želi, ili može dodati drugi put ako želi. Ovo mi se čini bolje. Jer, ako je preostalo manje od tri rekata, ispravno je da se nakon ustajanja sa sedžde prouče još tri rekata, kako se ruku' ne bi završio na sedždi.

Ako je ajet sedžde na kraju sure, bolje je otići na ruku. Ako klanja i ustane, mora ići na ruku učeći ajete iz druge sure kako ne bi sagradio ruku na sedždu.

Ako to ne učini i vrati se na ru'ku čim podigne glavu, i to je dovoljno. Međutim, to je mekruh.

Ako je ajet sedžde u sredini sure, potrebno je učiniti sedždu, zatim ustati i pročitati ostatak. Zatim ide na ruku.

Ako prouči ajet, a zatim pođe na ru'ku, to je dovoljno. Ako klanja nakon što je završio suru (a ne klanja nakon ajeta sedžde koju pročita), ne smatra se da je izvršio tilâvet sedždu, bez obzira da li to namerava učiniti ili ne. Jer, mesto koje je imao ispuniti je prošlo, a sedžda ostaje kao dug. Ruku' više ne može zameniti sedždu, kao što je učinjena nakon ajeta. Jer, kada se odmah učini, zamenjuje ruku' i sedždu, jer je to glavno mesto obavlanja. Više ne ostaje kao dug na osobi.

Ako je blizu kraja sure, pa pošto ne nastavi čitati nakon ajeta sedžde sa namerom da upotpuni sunnet rekata, smatra se da je tu dužnost ispunio naklonom ili sedždom koju će učiniti. Ne ostaje mu kao dug.Analogija ovome je ulazak u Mekku u ihramu. Osoba koja želi da uđe u Mekku mora da nosi ihram. Međutim, ako nije ušao u ihram, ako je krenuo da obavi obavezni hadž iste godine i stavi ihram, smatra se da je i ovim ispunio dužnost ihrama koji je potreban za ulazak u Mekku.Ako se godina promeni i on stavi ihram za obavezno hodočašće, to ne zamenjuje ihrame koji mora da nosi da bi ušao u Mekku. Jer sada, sa promenom godine, ostaje mu kao dug.

[2/9]

Ako želi da učini ru'ku umesto sedžde, prema kijasu, u tom pogledu nema razlike između sedžde i ru'kua. Takođe vežbamo u poređenju (kijasu). Po metodi istihsâna može samo sedžda.

Neki naši učenjaci imaju različite reči o mestu ovog kijasa i istihsâna.

Neki od njih;- Ovde se misli na to da kada čovek čita ajet sedžde van namaza i ćini ru'ku, dovoljan je ovaj ru'ku. Prema kijasu, ovo je dozvoljeno. Jer, ru'ku i sedžda su radnje bliske jedna drugoj.

U stvari, Svemogući Allah je rekao:

قَالَ لَقَدۡ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعۡجَتِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِۦۖ وَإِنَّ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلۡخُلَطَآءِ لَيَبۡغِي بَعۡضُهُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٍ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَقَلِيلٞ مَّا هُمۡۗ وَظَنَّ دَاوُۥدُ

أَنَّمَا فَتَنَّٰهُ فَٱسۡتَغۡفَرَ رَبَّهُۥ وَخَرَّ رَاكِعٗا وَأَنَابَ ۩

24. Vjerovjesnik Davud na to reče onom parničaru što je optužio onog drugog: “Tvoj ti je prijatelj, odista, učinio nasilje tražeći da pripojiš njegovu stadu svoju jedinu ovcu. Mnogi ortaci čine jedni drugima nepravdu i ne odnose se jedni prema drugima uljudno, a tako se ne ponašaju oni koji vjeruju u Allaha, svog Gospodara, i strepe od Njegove kazne. U odnosu na brojnost nepravednih ortaka koji prelaze granice, malo je onih koji su pravedni i bogobojazni.” I Davud se uvjeri da ga je Allah, dželešanuhu, doveo pred kušnju pomoću te parnice, pa zatraži oprost od Milostivog Allaha, pade licem na tlo i pokaja se, iskreno i ponizno. ۩

(es-Sâd 38/24).

Ono što se ovde podrazumeva pod izrazom "pao je na ru'ku", je sedžda. Kada se na arapskom kaže زكعت النَّخْلَةُ- "Palma se poklonila", to znači "Pognuo je glavu".

Na ru'ku i sedždu; To znači poslušnost, potčinjavanje i trepet od ljubavi. Stoga, kao i u namazu, svaki se koristi naizmenično. Iz perspektive „Istihsâna“; Ru'ku nije čin ibadeta osim namaza. Dakle, ne može da zameni čin ibadeta. Ru'ku u namazu nije ovakav.

Ono što je jače i prikladnije u ovom kijasu i istihsânu jeste vreme kada se ajet uči u namazu i kada se izvodi ru'ku. Što se tiče istihsâna, ovo ne zamenjuje sedždu. Zato što je tilâvet sedžda slična sedždi namaza. Kao što jedna od dve sedžde u namazu ne zamenjuje drugu, ruku' ne zamenjuje drugu. Isto tako, ne zamenjuje tilâvet sedždu. Poređenja radi, ru'ku i sedžda su dozvoljeni jer su slični po svrsi. Jer, svaki od njih je čin ibadeta u okviru namaza. Preferirali smo metod analogije (kijasa). Zato što je to jača od dve perspektive.U stvari, kijas i istihsân su na kraju kijas. Poželjna je strana sa izraženijim i jasnijim efektom ili jačom stranom izdržljivosti.

Osoba koja ima tilâvet sedždu završavajući namaz

Ako se osoba ne seti da ima tilâvet sedždu na sebi, ako završi namaz i preda selam, kao što smo već spomenuli, ovaj selam je sehvi selam. Time se ne smatra da je izašao iz namaza. Ako mu netko dođe u ovo vreme i sledi ga, ta je poslušnost dopuštena.

Kad se seti, klanja. Ko za njim ide, klanjaće sa njim. Nakon sedžde, čini tešehhud. Jer, vraćanje na sedždu ponovo prekida prethodnu kadau, (sedenje za tešehud).

Ako se ne seća sedžde i progovori, sedžda pada sa njega.

Jer, pričanje protivreči zabrani da se pri obavljanju namaza čini bilo šta šta je van namaza. To izvodi čoveka iz namaza. Za vreme namaza je obavljena tilâvet sedžda koja je vâdžib pri učenju. To je jedan od činova namaza, pa se više ne može vršiti nakon što prestane zabrana namaza. U ovom slučaju, namaz se ne poništava. Jer, tilâvet sedžda nije jedan od stubova namaza.

Ako čita ajet sedžde van namaza i pamti ga tokom namaza, ne može nadoknaditi sedždu za vreme namaza.

Jer, u ovom slučaju, tilâvet sedžda nije sedžda vezana za namaz. Zabranjeni period (poštovanje) namaza onemogućava da se u namazu izvrši čin koji nije deo namaza.

Osoba u namazu koja čuje ajet o sedždi van namaza

Ponovo, dok klanja, ako čuje ajet sedžde od nekoga ko nije sa njim u namazu, ne može ovu sedždu učiniti tokom namaza. Jer, ovo nije stvar namaza. Ovo je zbog čitanja osim namaza. Ne može to učiniti ako ne prestane da klanja. Ako to čini tokom namaza, to mu neće biti dovoljno. Zato što bi to učinio pre svog vremena. Njegov namaz nije poništen. Međutim, kao što smo ranije objasnili, u predaji Muhammeda (r.a.h.) se kaže da će mu namaz biti poništen.

[2/10]

Nemojte se smejati prema kibli tokom sedžde

Ako se smejao tokom sedžde, ponovo će učiniti sedždu, kao da je govorio. Nema potrebe da obnavlja abdest. Zato što se iz prijavlenih dokaza zna da smeh prekida abdest. Rivâjet na ovu temu govori o apsolutnom namazu. Tilâvet sedžda nije apsolutni namaz. Stoga je ispravno uporediti to sa dženaze-namazom.

Nije prikladno da imam uči suru, koja uključuje tilâvet sedždu, u namazu u kojem ne izgovara glasno.

Jer, kada bi ovo uradio i otišao na sedždu, džematlije ne bi znale šta da rade. Pomislili bi da se imam zbunio te da je dao prednost sedždi prije ru'kua. U ovome postoji jasna zabuna (fitna-svađa).

Međutim, ako imam prouči ajet sedžde na tihom namazu, on će sam učiniti sedždu, a džematlije koje ga moraju pratiti, zajedno će sa njim učiniti tu sedždu.

Prenosi se od Ebû Sa'id el- Hudri'ja (r.a.h.) da je rekao:

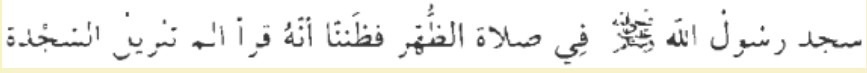

“Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) *je učinio tilâvet sedždu u toku podne namaza. Mislili smo da čita suru o sedždi koja počinje sa*[17]:

17

الٓمٓ

تَنزِيلُ ٱلۡكِتَٰبِ لَا رَيۡبَ فِيهِ مِن رَّبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ

الٓمٓ

2. Ovaj je Kur’an, koji je objavljen Resulullahu, sallallahu 'alejhi ve sellem, nesumnjivo objava od Allaha, dželešanuhu, Gospodara svih svjetova. (es-Sedžda 32/1-2).

Obavlenje tilâvet sedžde

Kao i na namaskoj sedždi, tekbir se uči i na tilâvet sedždi, kako prilikom odlaska na sedždu, tako i prilikom ustajanja. Osoba koja čini sedždu ne predaje selam na kraju.

Jer, predaja selama je izlazak iz određenog perioda zabrane. U ovom slučaju takve zabrane nema.

Nije rečeno šta treba govoriti prilikom klanjanja sedžde. Najispravnije je; On ovde govori isto što i tesbih (veličanje) na svojim namazskim sedždama.

Nije rečeno šta treba govoriti prilikom klanjanja tilâvet sedžde. Najispravnije je; On ovde govori isto što i tesbih na svojim namazskim sedždama.

Neki noviji učenjaci smatraju da je (izvođaču) lepše ovu dovu učiti na tilâvet sedždi:

وَيَقُولُونَ سُبۡحَٰنَ رَبِّنَآ إِن كَانَ وَعۡدُ رَبِّنَا لَمَفۡعُولٗا ١٠٨

108. Oni pritom govore: "Allah je uzvišen iznad toga da prekrši obećanje. Obećao je da će poslati Muhammeda, sallallahu 'alejhi ve sellem, i to se moralo ispuniti kao i svako drugo Njegovo obećanje". (el-Isrâ, 17/108).

Dokaz je da ovaj ajet dolazi odmah nakon ajeta sedžde;

قُلۡ ءَامِنُواْ بِهِۦٓ أَوۡ لَا تُؤۡمِنُوٓاْۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ مِن قَبۡلِهِۦٓ إِذَا يُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ يَخِرُّونَ لِلۡأَذۡقَانِ سُجَّدٗا ١٠٧

107. Poslaniče, kaži nevjernicima: “Vjerovali vi ili ne vjerovali u Allahovu knjigu, vaše vjerovanje u nju neće joj povećati vrijednost, savršenstvo i potpunost – ona je ionako savršena i potpuna. S druge strane, vaše poricanje Kur’ana ne znači nikakvu manjkavost, propust i nedostatak sāmog Kur’ana, jer je on čist od svega toga. Kad se Kur’an uči pred pobožnim učenjacima koji poznaju prijašnje nebeske knjige, budu ganuti, strahuju od Gospodara i padaju Mu na sedždu, slaveći Ga i veličajući”. (el-Isrâ, 17/107).

Također su smatrali da je bolje klanjati stojeći. Budući da izraz " 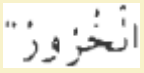 /klanjati sedždu" znači klanjati stojeći, to neće uzrokovati nikakvu štetu.

Prema Ebû Hanîfi i Ebû Yusufu (r.a.h.), ako čovek uči ajet sedžde iza imama, a imam i džematlije to čuju, nema potrebe klanjati ni na jednom od njih, ni u toku namaza ni nakon završetka namaza.

Muhammed (r.a.h.) kaže; Iako im se ne traži da klanjaju za vreme namaza, oni klanjaju nakon što završe namaz.

Oni ne mogu klanjati dok su u namazu. Jer, ako učač ide na sedždu, imam ga mora pratiti, a u ovom slučaju pratilac biva u nekoga ko sledi nekog drugog. Ako ga imam ne sledi, on postaje osoba koja ne sledi imama. Čak i ako imam ode na sedždu, a učač ajeta ga sledi, to nije u skladu sa stvarnom strukturom sedžde. Zato što se u ovom trenutku osoba koja čita ajet sedžde smatra imamom onih koji slušaju. Što se tiče situacije nakon namaza, Muhammed (r.a.h.) kaže da je čitanje ili slušanje ajeta sedžde razlog zbog kojeg je vâdžib klanjati sedždu. I ovo se dogodilo. Zabranjeno vreme namaza onemogućava njegovo klanjanje u namazu. Nakon što završe namaz, moraju klanjati sedždu na isti način kao što bi trebali klanjati sedždu kada to čuju od nekoga ko nije sa njima u namazu. Jedini problem koji se ovde javlja je taj da osoba koja sledi imama sledi njega i takođe klanja. Ovo je zabranjeno. Međutim, to ne sprečava da sedžda bude vâdžib, kao što je slučaj sa nečistom osobom (džunub) koja recitira ajet. Dokazi na koje se oslanjaju Ebû Hanîfe i Ebû Yusuf (r.a.h.), dele se na dvoje:

Prvo, imam preuzima odgovornost za obavezne dužnosti džemaâta u namazu. Takođe se poduzima sehvi sedžda. Nevažeće je ako bilo koji član džemaâta pogreši. Čitanje je isto.

Drugo, ova sedžda je stvar vezana za namaz. Razlog je taj što ga čita neko ko sudjeluje u namazu. Ako se posao vezan za namaz ne obavi za vreme namaza, ne može se raditi ni posle namaza. Kao kada imam uči ajet sedžde, ali ne klanja u toku namaza.

Poslušnost imama ispravljaču namaza spolja

To je drugačije od slušanja ajeta od nekoga ko nije sa njima u namazu. Jer, nije reč o namazu. Zar ne vidite da ako osoba koja sledi imama ispravi grešku imama, to ne kvari namaz. Međutim, ako imam ispravi svoju grešku tako što mu je to rekao neko ko ne klanja sa njim, njegov namaz je poništen. Dakle, razlika se pojavljuje.

[2/11]

Nije ovako da džunup uči ajet sedžde. Jer, njemu nije zabranjeno proučiti celi ajet, već samo jedan deo da bi sedždu učinio vâžibom. Ovo nije slučaj za one koji slede imama. Osim toga, nečistoj osobi je zabranjeno da čita Kur'an. On nema skrbnika koji umesto njega preuzima tu odgovornost. Svako ko sledi imama ima čuvara. U svakom korišćenju (spremanju), korišćenje koje je izvršila osoba imenovana za skrbnika ne predstavlja odluku.

Situacija osobe koja čuje imamov ajet sedžde

Ako neko ko nije sa džematlijama čuje ajet sedžde koji čita imam, dužan je da klanja jer je ispunjen razlog za to. Zatim, ako ova osoba sledi imama, a imam još nije učinio sedždu, sa njim ide na sedždu kada prouči ajet. Ako je imam učinio sedždu, ova sedžda je izgubljena za njega. Tu sedždu nije moguće učiniti u namazu. Jer, ako to uradi, on će biti u suprotnosti sa imamom.

Izvan namaza to nije moguće. Pošto je ova sedžda vezana za namaz imama, takođe se radilo o namazu jer su delili isti namaz. Radnja koja je deo namaza ne može se obaviti izvan namaza.

Muhammed (r.a.h.), u svom delu pod nazivom "el-Asl", nakon govora po ovom pitanju, rekao je sljedeće:

Ako neko ima nameru klanjati nafilu namaz i počne klanjati sa imamom koji predvodi podne namaz, a zatim napusti namaz, mora nadoknaditi ovaj namaz. Ako stupi na namaz sa imamom u nameri da klanja još jednu nafile namaz i završi namaz, ne mora ništa nadoknaditi.

Ovo je novo izdanje. Sastoji se od tri opcije. Takva osoba je ili nameravala obaviti svoj prvi kadaet, ili je sledila bilo koji namaz bez namere, ili je nameravala obaviti drugi namaz.

Po našem mišlenju, u prva dva slučaja gubi dužni iznos zbog probijanja na pola puta.

Zufer; "Neće pasti", rekao je. Jer, kada se prekrši ovaj namaz koji je započeo kod imama, ostaje kao dug na čoveku, kao i zavet. Kada imam predvodi drugi namaz, treba ga pratiti i klanjati namaz iza njega.

Međutim, mi kažemo da je završio sa imamom kada je počeo, ništa drugo ne bi bilo potrebno. Isto vredi i za drugi start. Jer, počinjanjem se obavezuje da će ovaj namaz klanjati zajedno sa imamom. I to je učinio.

Ako namerava da klanja nafilu, Muhammed (r.a.h.) kaže: "I u ovom slučaju, namaz koji će obaviti, zamenjuje namaz koji je prethodno prekršio i prekinuo." To je takođe mišlenje i ono što su rekli Ebû Hanîfe i Ebû Yusuf (r.a.h.).

U Ziyâdâtu'z-Ziyâdât; Ne zamenjuje ga, kaže da je to Muhammedovo (r.a.h.) mišlenje. Objašnjenje za to je sledeće. On je otkrio da kada je nameravao klanjati drugi namaz, ostavio je namaz nedovršen i ostavio ga kao dug. Dakle, namaz koji klanja sa ovim nijetom ne može nadomestiti njegov dug, za razliku od prethodnog.

Objašnjenje Ebû Hanîfe i Ebû Yusufa (r.a.h.) je sledeće. Obavezao se da će ovaj namaz klanjati sa imamom u oba slučaja. I to je učinio.

Ako osoba koja sama obavlja namaz i uči ajet sedžde, te ako to čuje od nekoga izvan namaza, dovoljna mu je jedna sedžda.

İbn Semâ (r.a.h.) prenosi da je Muhammed (r.a.h.) rekao: Ovde jedna sedžda nije dovoljna. Zato što se sedžda, koja je vâdžib zbog sluha, ne može smatrati delom namaza. Sedžda koju čini je čin vezan za namaz. Prema tome, to nije zamena za posao koji nije vezan za namaz.Objašnjenje Zahiru'r-Rivâye je sledeće. Ova osoba je izvršila vâdžib sedždu zbog tilâvet sedžde. Ova sedžda je jača od sedžde ajeta koja je vâdžib koju čuje. Zato što ima dve različite reputacije. To je vrednost čitanja (tilâvet-recitacije) i vrednost koju zarađuje zbog toga što je u namazu.

Postoji vrednost poštovanja u onom koji je važan zbog sluha. Jaki zauzimaju mesto slabih. Ako bi njih dvoje bili na istom nivou, mogli bi da zamene jedni druge. Prioritet je za jake da zauzmu mesto slabih.

Ako neko u toku namaza prouči ajet i učini sedždu, zatim ode sa pokvarenim abdestom, pa se vrati na svoje mesto obnovljenim abdestom, pa ako neko sa strane prouči isti ajet sedžde dok završava ostatak namaza, mora obaviti tu sedždu kao i nakon što završi svoj namaz.

Jer, dolaskom i odlaskom obnavlja se njegov skup za nešto što nije vezano za njegov namaz. Sedžda potrebna za slušanje nije vezana za njegov namaz. Što se tiče ove sedžde, ta osoba se smatra nekim ko nije u namazu. Čak i ako osoba koja nije u namazu čuje ajet i klanja, zatim ode i uzme abdest, pa se vrati i ponovo je čuje, mora ponovo klanjati.

Stanje kod učenja ajeta sedžde izvan i unutar namaza

Ako osoba prouči ajet izvan namaza i klanja, zatim započne namaz gde se nalazi i pročita ajet unutar namaza, mora učiniti drugu sedždu.

Zato što je tilâvet sedžda, koja je vâdžib u namazu, vezana za namaz. Sedžda učinjena prije početka namaza ne može je zameniti jer je slabija.

Ako ne klanja prvi i započne namaz gde je, ili ako klanja učeći isti ajet u namazu, ova sedžda je ispravna za obojicu, navodi se u Zâhiru'r-Rivâye.

Prema Ibn Sema'inenom (r.a.h.) rivâjetu od Muhammeda (r.a.h.) i jednom od dva rivâjeta "Nevddiru's-Salât'", ona ne zamenjuje prvu. Objašnjenje je ovo. Ne može se ubaciti drugi u prvi jer je jači. Budući da nije u skladu sa temom spajanja (tadahul), nije moguće integrirati prvo u drugo. Potrebno je proceniti svakoga za sebe. Sedžda vezana za namaz čini se u okviru namaza. Prethodna sedžda, koja nije vezana za namaz, čini se nakon završenog namaza. Objašnjenje Zâhiru'r-Rivâye je sledeće. Ovde je razlog jedan. Proučeni ajet je jedan. Mesto je jedno. Budući da ono što je učinjeno ima dve vrednosti dostojanstva, ono je superiornije od prve. Da je isti rang, zamenila bi drugu. Budući da je superiorniji od prvog, više je dostojan zauzeti njegovo mesto.

Čitanje ajeta sedžde nekoliko puta zaredom na istom mestu

Ako osoba prouči ajet sedžde i klanja, pa ponovo prouči ajet nakon dužeg sedenja na istom mestu, i za to je dovoljna prva sedžda koju je učinio.

Budući da se džemaât nije prekidao između dva čitanja. Jedinstvo džemaâta znači jedinstvo stvari. U međuvremenu, ako jede i pije, spava ležeći, počinje kupovati ili radi nešto što znači da prekida svoj odnos sa prijašnjim stanjem i nakon toga prouči ajet, mora učiniti drugu sedždu. Jer, ovim stvarima kojima se bavi, smatra se da se džemaât promenio. Zar ne vidite da ako se grupa ljudi okupi i sedne da steknu znanje, njihov skup postaje skup lekcija? Zatim, ako se bave hranom, bit će veće za večeru. Onda, ako se potuku, bit će borbeno veće. Kao i u slučaju napuštanja džemaâta i vraćanja nakon nekog vremena, ovim radnjama se menja džemaât.

Međutim, ako spava na mestu gde sedi, ili pojede zalogaj ili popije gutljaj, ili učini nešto vrlo malo, a zatim ponovo pročita ajet, neće biti obavezan učiniti drugu sedždu.

Jer, sa ovolikim radom, ne može se reći da se džemaât promenio. Sa usporedne tačke gledišta, oboje su situacije zapravo iste. Mesto gde nastavlja boraviti zapravo je isto mesto. Prema tome, ne bi trebao učiniti drugu sedždu. Međutim, odabrali smo put istihsâna upoređujući ga sa situacijom žene (muhayyara) kojoj je dato pravo izbora između ostanka u braku ili prekida braka kada se njen rad u namazu oduži. Ako takva žena radi previše, gubi ovlasti za razvod. Ovim je skup prekinut. Pojesti zalogaj ili otpiti gutljaj nije puno posla.

[2/13]

Ako je nakon sedžde učio dugo, a zatim se vratio i ponovo učio isti ajet na sedždi, nije dužan učiniti drugu sedždu.

Jer, džemaât se ne menja čitanjem Kur'ana. Čitanje Kur'ana se smatra sedždom. Kad medžlis postane jedan, stvar postaje jedna.

Čitanje istog ajeta na sedždi više puta u namazu

Ako prouči ajet sedžde na prvom rekatu i učini tilâvet sedždu, zatim, ako ponovo pročita isti ajet na drugom ili trećem rekatu, ne mora činiti dodatne sedžde.

Muhammed (r.a.h.) nije ovde izrazio drugačije mišlenje. U El-Džâmi'ul-Kebîru stoji da nema potrebe činiti drugu sedždu po kijasu. Ovo je Ebu Jusufovo posljednje mišlenje.

Po Istihsânu mora učiniti još jednu sedždu. Ovo je prvi stav Ebû Jusufa (r.a.h.), kao i stav Muhammeda (r.a.h.).

Objašnjenje ovog stava je sledeće: Čitanje ima nezavisnu odluku u svakom rekatu. Da bi se farz čitanja smanjila, mora se ispunjavati odvojeno. Obavljanje sedžde na oba rekata je kao klanjanje dva odvojena namaza.

Objašnjenje kiyasa je sledeće: Mesto je jedno. Zabranjeni proces (iz poštovanja) namaza je isti. Pročitani ajet je isti ajet. Zato, kao da je ponovo proučio ajet na prvom rekatu. Vâdžib je učiniti samo jednu sedždu.

Ovaj deo smo objasnili iz komentara el-Câmi'ul-Kebîra koji smo napisali.

Ako imam prouči ajet o sedždi u jednom rekatu i učini sedždu, ali pošto mu je abdest prekinut u drugom rekatu, on stavlja nekog novog u mesdžid ispred i on uči isti ajet sedžde, čitanje o tome koje zahteva sedždu je razlog zašto se to dogodilo, takođe je dužan da klanja jer ranije nije činio sedždu. On je početnik u ovom pitanju sedžde. Džemaât takođe mora klanjati sa njim.

Zato što su se obavezali da će pratiti imama.

Ako neko klanja tilâvet sedždu, pa preda selam i progovori, a zatim izgovori isti ajet sedžde gde se nalazi, mora ponovo učiniti sedždu.

U Ebû Sulejmanovom (r.a.h.) „Nevadiru" se navodi da „čak i ako preda selam, a zatim ponovo prouči ajet, ne mora ponovo da klanja sedždu.

Razlog zašto je ovde drugačiji odgovor je taj što je tema drugačija. Ova poslednja situacija se odnosi na čitanje ajeta sedžde posle predaje selama, ali pre govora. Jer, predajući selam čovek se potpuno ne odvaja od namaza. Stoga, kao da je proučio ajet sedžde tokom namaza.Predmet prethodnog broja je situacija osobe koja govori. Kada dođe do razgovora, veza se prekida odmah posle namaza. Zar ne vidiš da ako se čovek seti tilâvet sedžde posle predaje selama, on će je ispuniti. Ali ne može da ga donese posle razgovora. U ovom slučaju se smatra da je medžlis promenjen.

Muhamed, u svom delu pod nazivom "Asl";

On kaže da ako ne klanja tilâvet sedždu za vreme namaza nego to učini sada, to će biti dovoljno za oboje.

Ovdje postoji greška. Ako misli ponovo proučiti ajet sedžde nakon govora, ono što je proučio u namazu već je otpalo sa njega kada je progovorio. Međutim, ako nakon predaje selama i pomisli prije govora, tada je izjava tačna. Zato što još nije napustio zabranjeni period (iz poštovanja) namaza. Ponovio je to u namazu i učinio svoju sedždu.

Čitanje ajeta sedžde uz jahanje

Ako osoba prouči ajet sedžde dok jaše na konju, a zatim sjaše na zemlji bez hodanja, pa ponovo prouči isti ajet, mora učiniti jednu sedždu po istihsânu.Prema kijasu, on mora učiniti dve sedžde jer mu se mesto menja kada sjaše.Prema Istihsânu, silazak sa vozila je mali posao. Ovo ne menja lokaciju. Nakon toga se namaz može nastaviti.

Ako nakon kretanja vozila siđe na zemlji i ponovo prouči ajet sedžde, mora dva puta učiniti sedždu. Jer, kretanje vozila je kao njegovo vlastito hodanje. Takvim maršem bi se promenila lokacija.

Ako ga prouči dok je na zemlji, zatim ga uzjaše i ponovo prouči ajet prije hodanja, dovoljno mu je da učini jednu sedždu na zemlji. Ako klanja na svom konju, ova sedžda neće biti dovoljna za prvu. Zato što je sedžda koju čini na konju slabija od one na zemlji.

Ako se klanja na zemlji, učinjeno je jače. Lokacija je također ista. Zato, ono što je učinjeno zauzima mesto oboje.

[2/14]

Ako uči ajet dok jaše, zatim sjaše, pa uzjaše, uči dok je još na mestu, zatim ponovo sedne i ponovo prouči ovaj ajet prije hodanja, mora učiniti jednu sedždu.

Kao što smo objasnili, mesto je jedno. Recitiran ajet je također isti.

Međutim, ako ga njegov jahač prouči dva puta u hodu, ako nije u namazu, mora učiniti dvije sedžde. Hodanje konja ovisi o tome. Jer, on to može zaustaviti kad god poželi. U tom pogledu, kao da hoda sam. Lokacija se menja hodajući.

Klanjanje tilâvet sedžde na brodu

Onaj koji se ukrca na brod je drugačiji od ovoga. Brod je kao dom za one koji se na njega ukrcaju. Osoba koja se ukrcava nije brod, već brod nosi njega. Ako je u namazu, dužan je jednom učiniti tilâvet sedždu. Jer, ako i dođe do promena na mestu, zabranjeni period (uz poštovanje) namaza je isti. Sedžda je od namaza, a ne od zemlje. Zato, što se tiče tilâvet sedžde, poštuje se celovitost zabranjenog perioda namaza.

Ovo je slučaj kada neko od naših hanefijskih učenjaka ponovi ajet na istom rekatu. Ima onih koji kažu da ako se ponovi u dva rekata, dolazi do razilaženja, kao što smo objasnili prilikom pojašnjavanja pitanja osobe koja klanja na zemlji.

Neki hanefijski pravnici su rekli: "Ne, naprotiv, ovde je odgovor da je odluka ista kod svih njih".

Prema Muhammedu (r.a.h.), postoji razlika između ove osobe i onoga koji klanja na zemlji. Osoba koja klanja na zemlji čini ru'ku i pada na sedždu tokom svog namaza. Ovo je radnja koja se odvija između dva rekata te se smatra velikim poslom. Osoba na konju daje îmâ-u. Îmâ se također smatra malim činom (amel-i yesir). Dakle, ovde se obaveza ne obnavlja sedždom.

Ako neko čuje dva puta isti ajet sedžde na hodajućoj životinji, mora učiniti dvije sedžde. Jer, ova sedžda nije sedžda vezana za namaz. Zbog toga se ne uzima u obzir jedinstvo u zabranjenom vremenu u namazu, već promene mesta u hodu. Dakle, u slučaju slušanja, mora se klanjati posebno za svako slušanje.

Allah subhanehu ve Teâlâ nabolje zna.

ŽENA KOJA VIDI KRV IZVAN MENSTRUACIJE

(MÜSTAHÂZA)

Žena nadoknađuje svoj namaz za vreme menstruacije

Bez obzira da li je žena imala menstruaciju u jednom delu vremena ili ne, njen namaz za taj period je poništen.

Prema hanefijama, nije neophodno da žena koja ima menstruaciju nakon što je vreme namaza počela da nadoknađuje tadašnji namaz nakon što je postala čista.

Ibrahim en-Nehai (r.a.h.) kaže: "Mora da napravi kadau (nadoknadu)." Jer, menstruacija sprečava da namaz bude farz. Ali, to ne poništava farz namaz. Dostigavši deo vremena, namaz je za nju postao farz. Naime, da je to izvršila, ispunila bi farz.

Šâfiîa (r.a.h.) kaže; Ako je prošlo dovolno vremena da se obavi namaz, a onda ona dobije menstruaciju, ona mora da nadoknadi taj namaz. Jer, da bi farz postao izvestan vodi se računa o postojanju mogućnosti njenog ispunjenja. Kada se ovo pronađe, dalekovidnost namaza postaje izvesna. Više ne pada tokom menstruacije.

Zufer (r.a.h.) kaže da: kada žena ima menstruaciju, ako je preostalo dovoljno vremena da obavi namaz pre menstruacije, nije joj farz da nadoknadi taj namaz. Ako ostane manje vremena, onda joj postaje farz. Zato što se u prvom delu vremena radi o širini farza (muvassa). Na kraju vremena se suzilo. Postaje joj blagovremeno farz da obavi propuštene namaze. Ako još ima dovolno vremena za obavlanje namaza, ne može se propustiti namaz preko svog vremena.

U stvari, ona čak nije ni grešna ni manjkava. Ako preostalo vreme nije dovoljno za namaz, bit će grešna te bi time pogrešila, a takođe će propustiti namaz. Mora da ućini kada-u. U stvari, da je imala menstruaciju nakon što je menstruacija počela, ka'da bi bio neophodan.

[2/15]

Mi hanefije ovo kažemo. U proneveri namaza nema duga dok još postoji deo vremena. Ta žena je u predviđenom roku. Postalo joj je nemoguće da obavlja namaz zbog menstruacije. Ova situacija ne zahteva kadau. Namaz postaje dug ako vreme istekne. Činjenica ta da je imala menstruaciju (nakon što je vreme prošlo) ne sprečava je da joj ovaj namaz postane dug. Gore smo objasnili da farz zavisi od isteka vremena. Zato što je opciono da se izvrši unapred. Nema potrebe za kadaom pre nego što pretpostavka postane izvesna. Menstruacija je naišla u vreme kada bi to vreme bilo farz. Dakle, farz nije okončan. Ako dobije menstruaciju nakon što je menstruacija prošla, stanje farza je postalo definitivno jer menstruacije nema u situaciji kada stanje farza postaje farz.Ovo je situacija žene koja prolazi kroz postporođaj zbog porođaja na kraju termina ili pobačaja sa vidljivim organima. Ovo je situacija čoveka koji se onesvesti posle vremena i čija nesvest traje dugo. Takođe postoji neslaganje oko toga da li je vreme namaza sastavljen ili ne, kao što je gore objašnjeno.Isto važi i za ženu koja ima menstruaciju nakon što je na vreme počela da klanja.Nafila namaz je drugačija. Žena koja dobije menstruaciju dok klanja nafilu namaz mora nadoknaditi taj namaz nakon što postane čista. Jer, započinjanjem namaza ona se obavezala da je izvrši. Kao da je to sebi učinila farzom zavetovavši se. Farz namaz se ne preduzima time što ga započne. Jer je počela da klanja ne da se zaduži, nego da se izduži.

U ovoj situaciji, ona učestvuje u namazu koji je započela kada je počela menstruacija, kao da nikada nije ni počela. Razlog zašto to kažemo je taj što nije došlo do pozajmljivanja nečeg neophodnog. Zar ne vidite da nema potrebe da neko ko se obavezuje da ispuni obavezu?

Ako ima dovolno vremena da se okupa nakon prestanka menstruacije, ona mora obaviti namaz tog vremena. Međutim, ako ostane vremena za koje ne može da se okupa, ne mora da nadoknađuje namaz tog vremena.

To je zbog toga što je broj menstrualnih dana manji od deset. Ako ima više ili manje vremena posle menstruacije od deset dana a krvarenje prestane, mora da nadoknadi namaz tog vremena.

Ovo je objašnjeno u Ebû Sulejmanovom (r.a.h.) Nevadiru. Zato što možemo razumeti da je menstruacija definitivno gotova kada prođe deset dana, i kada krvarenje tek prestane. Jer, menstruacija ne traje više od deset dana. Zato, kada dođe do određenog vremena, mora da sačini namaz tog vremena, bilo da ima dovoljno vremena da se okupa ili ne.

Ovo je slučaj sa nevernikom koji postaje musliman kada je džunub na kraju vremena, ili sa detetom koje dostiže pubertet postavši vlasnik kupatila (uz ihtilam). Oni nadoknađuju (kadae) namaz tog vremena, bilo da ima dovoljno vremena za kupanje ili ne.

Ako su menstrualni dani kraći od deset dana, period kupanja se smatra periodom menstruacije. Šabi (r.a.h.) je rekao da je sedamnaest ljudi od as'haba ispričalo priču. „Muž ima pravo da se vrati (ric'at) svojoj ženi dok se ona ne okupa.” Razlog za ovo je taj. Žena koja ima menstruaciju, obično ne doživljava kontinuirano krvarenje. Ponekad postoji pražnjenje, ponekad prestaje. Ako tok na trenutak prestane, ne smatra se da je ostala bez menstruacije. Krv može ponovo naići.

[2/16]

Prema religiji islama, smatra se da je čista nakon kupanja. Nakon što se ustanovi da se period kupanja smatra periodom menstruacije, kažemo da ako dostigne vreme dovoljno dugo da se okupa i počne da klanja, to znači da je stigla do jednog dela vremena nakon što je bila čista. U ovom slučaju, on mora sačiniti namaz tog vremena. U suprotnom, nema potrebe za nadoknadom (kadaom).

Spolni odnos bez gusla sa ženom koja je navršila deset dana menstruacije

Seksualni odnos sa ženom koja ima menstruaciju je isto. Ako je prošlo deset dana, muž može da ima polni odnos sa svojom ženom, po nama hanefijama, kada joj prestane iscjedak.

Zufer (r.a.h.) je, sa druge strane, mišlenja da ne može da ima seksualni odnos a da se ne okupa.

Jer je u ajetu rečeno:

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْمَحِيضِ ۖ قُلْ هُوَ أَذًى فَٱعْتَزِلُوا۟ ٱلنِّسَآءَ فِى ٱلْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ ۖ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ ٱللَّهُ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلتَّوَّٰبِينَ وَيُحِبُّ ٱلْمُتَطَهِّرِينَ

222. Pitaju te tvoji drugovi, o Vjerovjesniče, o hajzu (menstruaciji, prirodnoj krvi koja izlazi iz rodnice u određenom periodu). Odgovori im: "Hajz je neprijatnost i za čovjeka i za ženu, pa se klonite spolnog odnosa sa ženama za vrijeme hajza, sve dok se ne završi i dok se ne okupaju. Nakon toga možete sa njima imati odnos na način koji je Allah dozvolio, i to dok su čiste i u njihov spolni organ. Doista Allah voli one koji se puno kaju od grijeha i koji se puno čiste od prljavština". (el-Bekare 2/222).

Kaže da do čišćenja dolazi kroz pranje.

Stanje krvarenja pre menstruacije

Po našem mišlenju, pouzdano znamo da se menstruacija žene završava kada prestane protok. Upravo je prisustvo menstruacije ono što sprečava seksualni odnos. Nije obavezno kupanje. Zar ne vidiš da žena koja nema menstruaciju, ali je nečista, može imati polni odnos sa svojim mužem? I ovde je situacija ista. Kada je izvesno da je menstruacija prestala, muž može imati polni odnos sa svojom ženom.

Spolni odnos sa ženom koja je imala menstruaciju kraće od deset dana osim ako se ne okupa

Ako su dani menstruacije kraći od deset dana i iscjedak je prestao, muž ne može imati polni odnos sa ženom bez kupanja. Zato što je i vreme kupanja deo menstruacije. Ako je prošlo vreme jednog namaza, prema nama hanefijama, muž može da priđe ženi.

Zufer (r.a.h.) kaže: Ne može da mu priđe jer je još uvek pod stanjem farz kupanja. Kao što ne može da mu priđe pre nego što prođe vreme namaza.

Ali mi kažemo da, kako je vreme namaza prošlo, namaz tog vremena je postao dug. Ovo je jedna od odredbi za čišćenje. Ovim je uspostavljen kvalitet verske čistoće. Kako se fiksira kupanjem, kao nužna posledica ovoga, muž može da priđe ženi pošto nema menstruacije.

Prekomerni menstrualni ciklus do deset dana

Ako je broj dana kada žena ima menstruaciju pet, a protok nije prestao, višak do deset dana je menstrualna krv.

Jer, menstrualni ciklus žene možda neće ostati isti tokom njenog života. Ponekad može biti mnogo, ponekad može biti malo. Ova situacija varira u zavisnosti od promena u telu. Međutim, prihvatamo kao menstruaciju ono što je moguće da bude menstruacija. Jer, menstruacija se javlja na osnovu mogućnosti. Zar ne vidite da ako devojčica dostigne pubertet i da se pražnjenje nastavi, to se smatra menstrualnom krvlju do deset dana. Ovo je takođe slučaj. Ako menstrualni ciklus žene traje pet dana, a iscjedak prelazi deset dana, menstruacija se smatra pet dana, a više od toga se smatra invaliditet (istihaza). Zato što se menstruacija ne javlja duže od deset dana. Definitivno razumemo da je sve više od toga krv istihade. Takođe znamo tačno ženine menstrualne dane. Postoji sumnja u to šta se dešava do deset dana nakon toga. Ako ga dodamo ranije, to će biti menstruacija. Ako ga naknadno dodamo, to postaje invaliditet (istihaza). Namaz se ne može prekinuti zbog sumnjive situacije. Bolje je da se pridruži kasnije. Zato što se ovo pojavilo pored nje tokom istihaze nakon menstruacije. Glavna stvar u ovom pogledu je sledeći hadis. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

“*Žena koja vidi krv od bolesti (mustehaza) prestaje klanjati namaz u danima menstruacije*”.[18]

(18. İbn Ebü Şeybe, Musannef, 118; Ebû Dâvûd, Tehâret112; Tirmizî, Tehâret 93; İbn Mâce, Tehâret 115; Hâkim, Müstedrek, IV/62; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XXll/386; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, Vll/416; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, 1/172;Heysemî, Mecmau'z-Zevâid , |/624.).

(Istihâza- Reč istihâze, koja je izvedena od korena haiz koji u rečniku znači „voda koja teče i preliva se, krv koja teče“, to je termin fikha koji se odnosi na protok krvi iz materice žene, obično zbog bolesti, osim menstruacija i puerperijuma.).

Ako je menstruacija u prvih pet dana svakog meseca, a krvari jedan, dva ili pet dana pre toga, ovi dani se smatraju menstrualnim, pridružujući se narednim danima.

Ne pominje se neslaganje po ovom pitanju u Kitâbu'l-Asıl'u. Pominje se u Ebû Sulejmanovom (r.a.h.) Nevadiru.

[2/17]

Međutim, ako ne vidi krv tokom menstrualnih dana, vidi dovoljno krvi da ima menstruaciju pet ili tri dana pre menstrualnog dana, ili ako vidi krv dan ili dva i tokom dana menstruacije, ili ako vidi krv dan ili dva dana pre menstruacije, prema Ebû Hanîfeu (r.a.h.), nijedna od njih nije menstrualna krv. Jer, viđena krv je nepoznata krv viđena pre svog vremena. Ono što veoma mala devojčica vidi je kao krv i nije menstrualno. Prema Ebû Yusufu i Muhammedu (r.a.h.), sva ova krv je menstrualna krv zbog verovatnoće. Zato što su ovi viđeni nakon važećeg perioda čišćenja. Kao što smo objasnili, pitanje menstruacije je zasnovano na mogućnosti. Prema Ebû Yusuf i Muhammedu (r.a.h.), ako vidi dovoljno krvi da se smatra da ima menstruaciju pre menstruacije i dovoljno da ima menstruaciju tokom svojih menstrualnih dana, sve je menstrualno sve dok ne prelazi deset dana. Postoje dva rivâjeta od Ebû Hanîfe (r.a.h.) u vezi sa ovim pitanjem. Prvo; Sve je to menstruacija. Zato što je krv koju vidi tokom svojih menstrualnih dana sama po sebi menstrualni period. Dakle, prva je njoj podređena. U drugom rivâjetu; Dani menstruacije su oni koje vidi tokom svojih menstrualnih dana. Ono što ona vidi ranije nije menstruacija. Ovaj stav je preneo i Mulla od Ebû Jusufa (r.a.h.). Pošto su obe krvne loze nezavisne od sebe, jedna ne može biti podređena drugoj. Krv koja se vidi pre menstruacije je preuranjena, nepoznata krv. Ono što se dalje vidi nije tako. Zato što je žena dobila menstruaciju zbog krvi koju vidi tokom menstruacije. Krv koju posle vidi takođe ima kvalitet menstrualne krvi, u zavisnosti od prethodne. Međutim, postoji potreba da se dokaže da je krv pre menstruacije menstrualna krv. To se ne može dokazati krvlju viđenom pre svog vremena i čija je priroda nepoznata.

Razlike u danima menstruacije

Ako su dani njene menstruacije različiti i menjaju se od jednog puta do pet dana i do sedam dana, ona ne obavlja namaz pet dana kada sigurno vidi menstrualnu krv. Nakon toga se okupa prema mogućnosti da joj se menstruacija završi. Dvodnevni namaz uvek klanja uzimanjem abdesta.

[2/18]

Nakon dva dana se okupa prema mogućnosti menstruacije. Muž joj ne prilazi iz predostrožnosti jer bi mogla da ima menstruaciju tokom ova dva dana. Ako je period čekanja završen, muž se ne može iz predostrožnosti vratiti u ric'i[19] u roku od ova dva dana.

(19. Raj Talak: Talak koji se odvija nakon seksualnog odnosa sa ženom, eksplicitno ili implicitno, tri razvoda ili talak, koji ne uključuje cenu i nije kvalifikovan sa kvalifikacijom koja bi iznosila bain talak* i ne upoređuje se ni sa čim. To se može učiniti jasnim (sarih- eksplicitnim) rečima ili sa aluzivnim rečima.

U ovom slučaju, ovom razvodu nije potreban novi brak te postoji mogućnost opoziva u roku čekanja. Ric'? Prilikom razvoda, miraz utvrđen kreditom ne dospeva (mueccel) unapred, već se primenjuju odredbe o nasleđivanju.bain talak*- Nacionalni tezi centar | Početna stranica. 86 p. Razvod braka uz pomoć razvoda je sledeći: Ako se osoba, nakon što se oženi ženom, razvede od svoje žene na aluzivan način, bez obzira da li postoji snošaj ili ne, ovaj razvod je razvod koji je učinjen razvodom.).

Prema Ebû Yusufu (r.a.h.), dani menstruacije se menjaju samo jednom. Ona postupa po poslednjem običaju koji je videla. Zato što su se menstrualni dani pretvorili u ovo.

Prema Ebû Hanîfi i Muhammedu (r.a.h.), običaj se ne može promeniti ili pojačati ponavljanjem više od dva puta. U primeru, dvaput je video šest dana. Stoga se njena menstruacija pretvorila u šest dana. Videla je krv jednom sedmog dana, ali nije bila pojačana ponavlanjem. Međutim, u stvarima koje su u toku poštuje se ono što je pojačano ponavlanjem. Ovo je smisao izreke: “Kad god vidi krv dvaput, to je njena navika“.

Krv koja se vidi tokom menstrualnih dana

Ako krvarenje vidi pet dana kao dani menstruacije, onda joj krvarenje prestaje četiri dana, a ako ponovo vidi krv desetog dana, svih ovih deset dana su menstrualni. Njen post u one dane kada nije videla krv je nevažeći.

Ovo je prema Ebû Yusuf (r.a.h.). Jer, prema njegovim rečima, međuperiod čišćenja kraći od petnaest dana ne smatra se odvajanjem. On to takođe prenosi od Ebû Hanîfe (r.a.h.). To je takođe ono što Muhammed (r.a.h.) prenosi od Ebû Hanîfe (r.a.h.). Zato što je pražnjenje viđeno na početku i na kraju desetog dana. Ovo je takođe ono što Ibn Mubarak (r.a.h.) prenosi od Ebû Hanîfe (r.a.h.). U većini menstrualnih perioda, žena je videla manje ili čak više.

Ovo je takođe Muhammedov (r.a.h.) stav. Jer, za deset dana krv prevlada nad čistoćom.

Po Hassanovom (r.a.h.) mišlenju, trajanje menstruacije ove žene je pet dana. Jer, prema njegovim rečima, kada period čišćenja prelazi tri dana, to postaje diskriminatorno. Detaljno ispitivanje ovog rivâjeta nalazi se u "Poglavlju o hajzu".

Sva crvena, žuta i zamućena krv koja se vidi tokom menstruacije je menstrualna osim ako nije čisto bela.

Ebû Yusuf (r.a.h.) je rekao da se ono što izgleda zamućeno smatra menstruacijom samo ako se pojavi nakon menstruacije. Inače se kaže, ne računa se. Jer, menstruacija nije krv koja dolazi iz vene, već krv koja dolazi iz materice. Menstrualna krv se sakuplja u materici tokom perioda čišćenja. Zatim dolazi čisto, pa mutno. Krv koja dolazi iz vene je prvo zamućena, a zatim čista. Ako neko ima poteškoća da razume temu, neka pogleda situaciju nekoga kome je vađena krv. Ako prva izađe mutna krv, to je dokaz da je krv iz vene. Ali ako prvo dođe čista krv, a zatim zamućena, razumemo da ova krv dolazi iz materice. Sve one postaju menstrualne.

Menstruacijom nazivamo sve što žena vidi pred kraj menstruacije, a menstruacijom nazivamo i ono što vidi prvih dana, kao što su crvenilo i žutica. Jer, menstruacija se poznaje kroz ajete; To je prljava tečnost gledana sa posebnog mesta, to je muka. Svi su isti u smislu da su nečisti (štetni).

[2/19]

Boje krvi su šest. Dovoljno objašnjenje po ovom pitanju je u "Odeljku za menstruaciju".

Razlog zašto je rekla "Osim ako ne vidite čisto belo" je hadis Hz.Ajše (r.a.h.). Žene bi joj slale pamuk da proveri. Kada bi videla zamućenost, rekla bi,

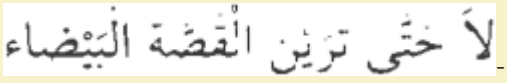

- “*Ne, (nemoj da se žuri) to je menstruacija sve dok ne vidi beli kreč, odnosno čisto beli*”.[20]

Rečeno je da je to belina platna. Rečeno je i to da je žena imala tanku belu liniju na prstu koju je videla na pamuku kada se čistila.

(20. Muvetta, l/177; Buhâri, Hayz 19; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, l/336; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, l/414.).

Otkrivanje invaliditeta u menstruaciji

Ako žena ima menstruaciju dva puta mesečno, to znači da je imala menstruaciju.

Ono što se želi reći je to da se dva menstrualna ciklusa i dva perioda čistoće ne mogu pojaviti zajedno u jednom mesecu. Jer, minimum menstruacije je tri dana, a minimum čistoće petnaest dana. Sledeće pitanje se pominje u Kitabu'l-Asl. „Ako žena ima menstruaciju pet dana na početku meseca, a zatim ostane čista petnaest dana i ponovo dobije menstruaciju pet dana, zar ne bi imala menstruaciju dva puta mesečno“? U odgovoru je rekao: „Kada se tome doda još jedno čišćenje, postaje četrdeset dana. Nema toliko dana u mesecu“.

Priča se da je Aliji (r.a.h.) došla neka žena. „Imala sam menstruaciju tri puta u jednom mesecu“, rekla je. Alija (r.a.h.) upita Šurejha (r.a.h.): "Šta ti misliš o ovome?" A on reče: “Ako dovede svedoka od rođaka čija je pobožnost i pouzdanost prihvaćena, to će biti prihvaćeno“. Ali (r.a.h.) je rekao: "Ostani", što na grčkom znači "Rekao si istinu". Šurejhova (r.a.h.) namera je ovim odgovorom bila da pokaže da se to ne može dogoditi. Jer, ta žena nije mogla da ga nađe. Ništa slično se zaista ne dešava.

Status invaliditeta tokom postporođajnog perioda

Krv koju žena posle porođaja gleda više od četrdeset dana je krv isprike. Ona obavlja svoj namaz i muž joj prilazi.

Jer, prema Hanefiji (r.a.h.), maksimalno trajanje postporođajnog perioda je ograničeno na četrdeset dana. Njegovo objašnjenje je u odeljku "Menstruacija". Četrdesetodnevni period posle porođaja je kao desetodnevni period za menstruaciju. Kao što više od deset dana tokom menstruacije postaje isprika (istihâza), više od četrdeset dana tokom puerperijuma (porođaja) postaje isprika.

Ako žena posle porođaja postane čista pre četrdesetih dana, ona će se okupati i obaviti svoj namaz.

Zato što nema ograničenja na manje od postporođajnog. U stvari, postpartum; To je naziv krvi koja dolazi odmah po rođenju. Izvodi se iz izraza 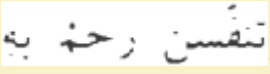 - "materica je sama sa sobom disala". Sve više je jedno te isto. Kada je žena čista, mora da se okupa i obavlja svoj namaz. Zato što je sumnjivo da će krv ponovo doći. Nešto poznato ne može se napustiti nečim sumnjivim.

Dok je njena navika u postporođajnom periodu da vidi krv trideset dana, ako se čisti za dvadeset dana, klanja i posti deset dana, a onda vidi krv i to traje više od četrdeset dana, žena je invalidna (mustehaza) posle trideset dana.

[2/20]

Zato što je žena kojoj je menstruacija poznata tokom puerperijuma kao žena kojoj je menstruacija poznata tokom menstruacije. Kako smo tamo objasnili, kada menstruacija prođe i pražnjenje traje duže od deset dana, uzima se u obzir stara menstruacija. Sve više od toga smatra se krvlju invalida (istihâza*). I ovde je tako. Učinjeni post pre trideset dana je nevažeći. Hakim (r.a.h.) kaže da je ova presuda tačna po Ebû Jusufovom (r.a.h.) mišljenju. Po Muhammedovom (r.a.h.) mišljenju, to je kontraverzno.

Jer, Ebû Jusuf (r.a.h.) kaže da je kraj puerperijuma „sa čišćenjem kada posle bude krvi". Kako se kaže, „Kada posle ima krvi, menstruacija se završava pročišćenjem".

Prema njegovim rečima, ako se završi čišćenjem, moguće je da žena prihvati čitavih trideset dana kao postporođaj. Međutim, prema Muhammedu (r.a.h.), kraj puerperijuma i menstruacije nije sa pročišćavanjem. Prema njegovim rečima, ženi posle porođaja traje dvadeset dana i ne mora da nadoknađuje post koji je držala u deset dana posle dvadeset dana.

Stanje krvi koje vidi trudnica

Čak i ako krvarenje trudnice traje dugo, po nama hanefijama nije menstruacija.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), ako ne zbog broja menstruacija u razdoblju čekanja (ideta), kad se izostane namaz i post, razlog zašto je zabranjen pristup mužu je krv menstruacije. Jer je trudnica koja ima menstruaciju. Žena je ili maloletna, prestala je imati menstruaciju ili ima menstruaciju. Niti je trudnici menstruacija sitna niti joj je menstruacija prestala. Biti sitna menstruacija i biti odsečen od menstruacije, što sprečava menstruaciju, oni su također prepreka za trudnoću. Dakle, kada se ustanovi da je žena u menstruaciji, kada vidi krv koja se može smatrati menstruacijom, to se smatra menstruacijom.

Dokaz za ovo pitanje je sledeća izjava Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) Fatimi (r.a.h.), kćeri Ebû Hubejša (r.a.h.):

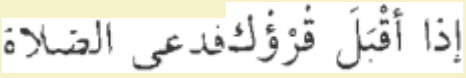

- "Kada vidite menstrualnu krv, prestanite klanjati".[21]

Razlog zašto ovo ne uključujemo u menstrualni period potreban za iddet je taj što ova krv ukazuje da je njena utroba prazna. Ono što se podrazumeva pod iddet menstruacijom je znati da je maternica prazna.

Stav koji mi hanefije usvajamo je Hz.Ajšin (r.a.h.) stav. Ona je rekla:

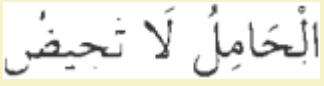 - "*Trudnica nema menstruaciju*".[22]

Pošto se takva pitanja ne mogu saznati putem idžtihada, podrazumeva se da je to rekla nakon što je to čula od Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Takođe znamo da se, usled Allah-ovog Teâlâ stvaranja, usta materice zatvaraju kada žena zatrudni. Ništa ne ulazi u matericu spolja, niti bilo šta izlazi iznutra. Ako je tako, krv koja se vidi ne dolazi iz materice. Ne može biti ni menstrualna krv.

(21. Ahmed b. Hanbel, Musned, V/42, 83, 194; Buhârî, Hayz 8; Muslim, Hayz 62; Ebû Dâvûd, Tehâret 107; Tirmizî, Tehâret 93; Nesaî, Tehâret 135; İbn Mâce, Tehâret 115; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 1/402; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XXIV/139; Hâkim, Mustedrek, 1/281; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, V320,323; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, V172.).

(22. İbn Ebû Şeybe, Musannef, 1726, 27 Dârimî , l/246; Dârekutni, Sunen, 1/219; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, VI/423.).

Dokaz za ovo je sledeći ajet:

وَٱلْمُطَلَّقَٰتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَٰثَةَ قُرُوٓءٍ ۚ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ ٱللَّهُ فِىٓ أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ ۚ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِى ذَٰلِكَ إِنْ أَرَادُوٓا۟ إِصْلَٰحًا ۚ وَلَهُنَّ مِثْلُ ٱلَّذِى عَلَيْهِنَّ بِٱلْمَعْرُوفِ ۚ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ ۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

228. Razvedene žene trebaju čekati tri mjesečna pranja i ne smiju se udavati prije završetka trećeg mjesečnog pranja. Nije im dozvoljeno da sakriju ako su trudne, ako iskreno vjeruju u Allaha i Sudnji dan. Njihovi muževi koji su ih razveli imaju najveće pravo da ih vrate tokom ovog pričeka od tri mjesečna pranja, ukoliko tim vraćanjem žele lijep život sa njima i otklanjanje onoga što je uzrokovalo razvod. Žene imaju prava i obaveze kao što muževi imaju prava i obaveze, shodno običaju. Muškarci imaju jedan stepen više koji se ogleda u obaveznosti vođenja računa o celoj porodici i odgovornosti za nju, i posjeduju pravo razvoda, a Allah je Silni kojeg ništa ne može savladati, i Mudri u Svom propisivanju zakona i upravlanju.(el-Bekare 2/228).

Detekcija (Otkrivanje) početka puerperija (Porođaja)

Kada su pitali da li je žena trudna, objavljen je ajet:

وَٱلَّٰٓـِٔي يَئِسۡنَ مِنَ ٱلۡمَحِيضِ مِن نِّسَآئِكُمۡ إِنِ ٱرۡتَبۡتُمۡ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَٰثَةُ أَشۡهُرٖ وَٱلَّٰٓـِٔي لَمۡ يَحِضۡنَۚ وَأُوْلَٰتُ ٱلۡأَحۡمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعۡنَ حَمۡلَهُنَّۚ وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يَجۡعَل لَّهُۥ

مِنۡ أَمۡرِهِۦ يُسۡرٗا .4

4. A one žene vaše koje su razvedene, koje su nadu u mjesečno pranje izgubile, jer su već u pozne godine zašle – ako sumnjate u način njihovog pričeka – one treba da čekaju tri mjeseca, a i one koje ga još nisu dobile jer su mlade treba da čekaju tri mjeseca! Vrijeme čekanja za trudne žene, koje ostanu pušćenice ili udovice, jeste porod. A onome ko se Allaha boji, čineći ono što je Allah naredio i kloneći se Njegovih zabrana, On će u svemu lahkoću dati i olakšati mu svaku poteškoću. (et-Talak,65/4).

U ovom ajetu je objašnjeno da trudnica neće imati menstruaciju i da ona nije od onih koje imaju menstruaciju. Podrazumeva se da hadis obuhvata ne-trudne osobe, a ne trudnice:

إذا أقبلَ قُرْؤُكَ فدعي الصَّلاة

"*Prestani da klanjaš kada vidiš menstrualnu krv*".

Ako žena rodi dete i nađe se drugo dete u njenoj utrobi, puerperijum počinje sa prvim, prema Ebû Hanîfi i Ebû Jusufu (r.a.h.).

Muhammed i Zuferu (r.a.h.) su rekli da počinju od drugog.

Zato što je još uvek trudna nakon što je rodila prvo dete. Trudnica ne može da ima menstruaciju, niti da bude u postporođajnom periodu. Dokaz za to je presuda o kraju idet-a. U ovom slučaju se uzima u obzir vreme rođenja poslednjeg deteta.

Ebû Hanîfe i Ebû Yusuf (r.a.h.) kažu: „Nifas (promiskuitet); „To znači disanje materice krvlju, izlazak deteta ili nešto što se sastoji od krvi. Sve se ovo dogodilo dolaskom prvog deteta. Razlog zašto trudnica ne može da ima menstruaciju je zato što se grlić materice zatvara. Sa prvim detetom se otvaraju usta materice. Krv koja se vidi kasnije takođe dolazi iz materice. Ono što se uzima u obzir na kraju perioda čekanja je da je materica prazna. To se dešava tek sa dolaskom drugog deteta.

Trajanje mes'ha po mestvama žene koja vidi krv van menstruacije

Ako žena koja vidi krvarenje van menstrualnog ciklusa (mustehaze) uzme abdest i nosi mestve sve dotle dok se tok nastavlja, prema nama hanefijama, može da ućini mes'h po mestvama sve dotle dok je u vremenu namaza.

Zufer (r.a.h.), sa druge strane, kaže da ona čini mes'h tokom celog perioda mes'ha. To smo objasnili u temi "Mes'h po Mestvama".

Pošto je farz ženi mustehazi da uzme abdest kada istekne vreme dok klanja, ona klanja namaz od početka. Međutim, ako abdest postane farz zbog otoka krvi, ona nastavlja sa namazom odakle je stala.

[2/21]

Ovo znači da: Ako još nema vremena, a krv teče prilikom uzimanja abdesta ili nakon abdesta te nema vremena za klanjanje, mora ponovo obaviti namaz. Jer, vreme koje prolazi ne prekida abdest. Međutim, protok krvi nakon abdesta na vreme ili tokom abdesta, tokom isteka vremena, poništava ženino pranje. Međutim, deo namaza je obavila posle ovog toka krvi. Nije moguće nastaviti ovaj namaz čak ni ako se deo klanja nakon prekida abdesta. Međutim, kada krv stane, ako ona uzima abdest prije nego li klanja, a zatim krv poteče, ona će ponovo uzeti abdest i nastaviti namaz od mesta gde je stala. Zato što je abdest postao farz krvlju koja je tekla posle vremena. Ništa od namaza nije obavljeno nakon isteka vremena. Zato može uzeti abdest i nastaviti namaz sa mesta gde je stala.

Status osobe sa invaliditetom

Osoba koja stalno krvari iz nosa je kao žena koja krvari van svoje uobičajene rutine.

Za svaki namaz uzima abdest.

Onaj ko uzima abdest jer mu krv teče iz jedne od dve nozdrve mora da se uzme kasnije kada poteče i iz druge nozdrve.

Jer, ovo je nova situacija koja remeti abdest, kojeg nema u vreme čišćenja. Zato se abdest nije uzimao. Dakle, nema razlike između uzimanja malog ili velikog abdesta. Međutim, ako je uzeo abdest dok je krv tekla iz obe nozdrve, a zatim je jedna od njih bila posečena, abdest se nastavlja sve dok traje vreme. Pošto je oba abdesta uzeo, ono što ostaje nakon prestanka pražnjenja je stanje potpunog abdesta. Zar ne vidiš, da je u početku uzimao abdest samo za iscedtka koji dolazi odnekud, vremenom bi bio prihvaćen kao abdest. Isto važi i za nastavak. Onaj čiji je tok zaustavljen kao da ga nikada nije ni bilo. Isto važi i za nekoga ko je invalid zbog višestrukih povreda. Ovo je slučaj čak i ako se neke rane cede dok se druge dreniraju, ili čak i ako tok prestane da teče iz svih njih.

Svemogući Allah najbolje zna.

DŽUMA NAMAZ

Naredba u petak

Dokazi iz knjige:

9. يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوۡمِ ٱلۡجُمُعَةِ فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلۡبَيۡعَۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

9. O vi koji vjerujete u Allaha i radite po Njegovom zakonu, kada mujezin petkom prouči ezan, nakon što se imam popne na minber, vi požurite u džamiju da hutbi i namazu svjedočite, a kupoprodaju ostavite, kako vas ona ne bi spriječila da budete pokorni. Izvršavanje naredbe odlaska u džamiju i ostavljanja kupoprodaje, nakon ezana, s ciljm da se obavi džuma, bolje je za vas, o vjernici, ako ste toga svjesni, pa uradite ono što vam Allah naređuje. (el-Džuma 62/9).

Naredba da se pozuri ka nečemu moguća je samo zato što je farz. Isto tako, naredba da se zbog toga odustane od dozvoljene kupovine svedoči o njenom farzu.

Dokazi iz sunneta; To je Džabirov (r.a.h.) hadis. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nam se obratio i rekao:

أيُّها النَّاسُ تُوبُوا إلى ربِّكُم قبلَ أنْ تَمُوتُوا وتقرَّبُوا إلى اللهِ بالأعمالِ الصَّالحةِ قبلَ أن تُشغَلُوا وتحبَّبُوا إلى اللهِ بالصَّدقةِ في السِّرِّ والعلانيةِ تُجبَرُوا وتُنصرُوا وترزقُوا واعلَمُوا أنَّ اللهَ تعالَى كتبَ عليكُمُ الْجُمعةَ في يومِي هذا في شهرِي هذا في مقامِي هذا فمَنْ تركَها تهاوُنًا بها واستخفافًا بحقِّها ولهُ إمامٌ جائرٌ أو عادلٌ فلا جمعَ اللهُ شملَهُ ألا فلا صلاةَ لهُ ألا فلا صومَ لهُ إلَّا أنْ يتُوبَ فإنْ تابَ تابَ اللهُ عليهِ

“O ljudi! Pokajte se svome Gospodaru Teâlâ *pre nego što umrete. Približite se* Allahu Teâlâ *dobrim delima prije nego što postanete zaposleni (zbog bolesti, starosti itd.). Umiljajte se* Allahu Teâlâ *dajući milostinju tajno i otvoreno. Kao rezultat toga, vaša situacija će se poboljšati, dobićete* Božansku *pomoć i bit ćete obezbeđeni. Znajte da vam je* Allah Teâlâ *obavezao (farzom) petak na ovaj dan, u ovom mesecu, u ovom položaju. E sad, ko napusti okrutnog ili pravednog šefa države videt će ga bezvrednim i omalovažavajući njegova prava, neka mu* Allah Teâlâ *ne sastavlja kraj sa krajem. Pazi! Taj čovek nema namaz. Pazi! Za njega nema posta. Ali ako se pokaje, to je drugačije!* A Allah Teâlâ *prima njegovo pokajanje”.*[23]

(23. Ibn Mâce, Ikametu's-Salevat 78; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsât, II/ 64, VII/192; Ebû Ya'la, Musned, III/381; Ebû Nuaym, Hilyeta'l-Evliya, VIII/296; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, III/171; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, II/383.).

Ibn Abbas i Ibn Omer (r.a.h.) rekoše: “*Videli smo* Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.), *na stepenicama njegovog minbera: Čuli smo ga kako govori: “Ili će neki ljudi prestati da odlaze u petak, ili će* Allah Teâlâ *sigurno staviti pečat na njihova srca, te će tada biti istinski nemarni*”.[24]

(24. Ahmed b. Hanbel, Musned, I/335; Dârimî, Salât 205; Muslim, Cuma 40; Nesaî, Cuma 1, Ibn Mâce, Mesâcid 16; Ibn Huzeyme, Sahih, III/175; Ibn Hibbân, Sahih, VII/25.).

Među Hz.Muhammedovim (s.a.v.s.) Ummetom postoji konsenzus da je petak farz. Međutim, nisu se mogli dogovoriti šta je u to vreme zapravo bilo farz.

Neki od učenjaka kažu; Prvobitni farz za lice koje mora klanjati namaz je džuma namaz. Kako se sunce tog dana pomera na zapad, farz u petak je kao i obaveza u podne i u ostalim danima. Ovo je mislenje, stav Šâfiîe (r.a.h.). Većina učenjaka je ovog mišlenja. Stvarni farz danasnjeg vremena je isti kao i u ostalim danima. To je podne namaz.

Međutim, ako je neko u potpunosti ispunio uslove za namaz petkom, nalaže mu se da odustane od ove obaveze klanjanjem namaza petkom. Jer, suština onoga što je svima farz je ono što može. Ne može sam da obavlja namaz petkom. On može sam da obavlja samo podne namaz.

Ako bismo petak smatrali originalom farza, kada je petak propušten, njegovo mesto bi zauzelo podne. Međutim, četiri rekata ne mogu zameniti dva rekata.

Dakle, znamo da je prvobitni farz podne namaz. Međutim, kada čovek u potpunosti ispuni uslove džume, zapoveđeno mu je da se oslobodi ovog farza klanjanjem namaza džume.

Namaz petkom ima neke posebne uslove. Neki od njih su u čoveku koji klanja, a neki su izvan njega.

Uslovi za džumu

Uslovi koji moraju biti ispunjeni da bi namaz petkom bio farz su: stanovnik (mukim) u svom gradu, slobodan, muško i zdrav.

Dokaz za to je Džabirov (r.a.h.) hadis. On kaže da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

مَنْ كانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ والْيَوْمِ الْآخِرِ فعلَيْهِ الْجُمعَةُ إِلَّا مُسافِرٌ ومَمْلُوكٌ وصَبِيٌّ وامْرَأَةٌ ومَرِيضٌ
فمَنِ اسْتَغْنَى عَنْها بِلَهْوٍ أَو تِجارَةٍ اسْتَغْنَى اللهُ عَنْهُ واللهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

"*Ko veruje u* Allaha Teâlâ *i u posljednji dan, džuma mu je farz. Međutim, iz ovoga su isključeni putnici, robovi, deca, žene i bolesnici. Kome džuma nije potreban zbog zabave ili trgovine, nije potreban ni* Allahu Teâlâ. Allah Teâlâ *sve daje (ne treba mu ništa) Svehvalan (dostojan svake hvale)*".[25]

(25. İbn Ebû Şeybe, Musannef, l/441, 446; Dârekutnî, Sunen, 11/3; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsât, Vll/354; Ebû Nuaym, Hilyetu'l-Evliyâ, Vil/241; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/184; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/136; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, ll/383.).

Značenje ovoga ovde je sledeće: Ako se putnik muči da uđe u grad i stigne do džume, to će mu izazvati probleme. Možda ne može naći nikoga da zaštiti njegove stvari. Ponekad se otrgne od svojih prijatelja. Da bi se eliminisao ovaj problem, religija (šerijat) je iz njega uklonila namaz džumom.

Rob je angažovan u službi svoga gospodara. Ako napusti svoju službu, ode na džumu namaz i čeka imama, njegov će gospodar nedobronamerno osećati ovo njegovo odsustvo. Da bi otklonila ovu štetu, vera (šerijat) je iz nje uklonila džumu kao i džihad. Podne namaz nije ovakav. On može sam klanjati podne namaz gde god da se nalazi. On time ne zaostaje puno u službi svoga gospodara. Ili je toliko toga držano odvojeno od prava njegova gospodara. Zato što nema mnogo štete za gospodara u tom pogledu. Toleriranje malog gubitka ne znači da možete podneti veliku štetu.

Žena se bavi i muževljevom službom. Budući da može imati nestašluka na mesta gde se okupljaju muškarci, verski joj je zabranjeno poći tamo.

Teško je i bolesniku biti spreman za džumu i čekati imama.

Na osnovu ovoga, Ebû Hanîfe (r.a.h.) je rekao: *„Nije neophodno da slepi prisustvuju džumi. Čak i ako ima nekoga ko ce ga dovesti... Zato što je nesposoban da lično požuri u petak. „Nevolja koja stiže do bolesnika stiže i do njega“*.

[2/23]

Prema Ebû Yusufu i Muhammedu (r.a.h.), namaz petkom je farz i za slepu osobu ako nađe nekoga ko ce ga dovesti. Jer, u tom slučaju, ima dovoljno moći da se požrtvuje. On je kao osoba koja zaluta i nađe nekoga da mu pokaže put.

Ipak, ovo su uslovi da džuma bude farz. Oni nisu uslovi za njegovo ispunjenje. U stvari, dozvoljeno je putnicima, robovima, ženama i bolesnicima da dolaze u namaz džumom i obavljaju namaz džume. Pošto postoji hadis od Hasana (r.a.h.) koji glasi:

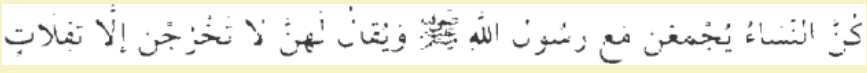

“ *Žene bi klanjale namaz petkom sa* Allah-ovim Teâlâ Hz.Poslanikom (s.a.v.s.). *Rečeno im je: 'Dođite (u džamiju), ali bez parfema*'.[26]

(26. Abdurrezzak, Musannef, ll/151; lbn Ebû Şeybe, Musannef, ll/156; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/16, 36; Buhârî, Ezân 126; lbn Mâce, Sunnet 2; Ibn Huzeyme, Sahih, lll/90; lbn Hibbân, Sahih, V/587, 589; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, V/248; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/134; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, ll/152.).

Razlog zbog kojeg je odbačena obaveza pohađanja namaza petkom među onima koji su u ovim časovima, nije zbog bilo kakvog značenja namaza. To je zbog nevolje i štete. Kada izdrže ove nevolje, postaju kao drugi ljudi u obavlanju namaza petkom.

Što se tiče uslova potrebnih za ispunjenje namaza petkom, osim lica koje klanja, njih je šest. Mesto namaza petkom treba da bude grad, vreme, hutba, džemaât, šef države i opšta dozvola (džamija treba da bude otvorena za sve).

Prema nama hanefijama, biti grad je uslov. Šâfiîa (r.a.h.) kaže: „Nije neophodno da to bude grad. Namaz petkom se obavlja u svakom selu u kome stalno živi četrdeset muškaraca i ne napuštaju se ni leti ni zimi. Zato što se izveštava da je prvi namaz petkom u islamu posle Medine obavljen u mestu zvanom Cuvdsâ. To je selo među selima Abdulkais u Bahrejnu.[27] U odgovoru na pismo koje je poslao Ebû Hurejra (r.a.h.) u vezi sa pitanjem klanjanja namaza petkom u Džuvasdu, Umer (r.a.h.) je rekao: 'Obavljajte namaz petkom tamo gde god da ste.'.

(27. lbn Manzûr navodi u Lisânu'l-Arab'u da je Cuvâsâ ime zamka u Bahrejnu, (vidi ll/129).

Dokaz za nas hanefije je hadis Hz.Pejgambera (s.a.v.s.):

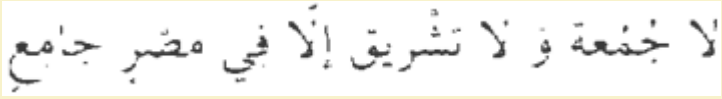

„Namaz u petak i bajram namaz se mogu klanjati samo u kasabi“.[28]

(28. Abdurrezzak, Musannef, V519, ll/167; İbn Ebû Şeybe, Musannef, 1439; Beyhakî, es-Sunenu'l- kubrâ, 114179;Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/134, lV/275.).

Hz.Ali (r.a.h.) je takođe rekao: „Nema namaza petkom, nema tešrik tekbira[29], nema bajramskog namaza, nema Kurban-bajrama namaza osim u kasabi koji je u društvenom stanju, (PS:Samir B: u kome je razvijena podela rada i dominira racionalnost. Tjs. u kojem postoji društveno uređenje.)“.

(29. tekbir tašrika: počinje odmah nakon sabah namaza na dan Arefata tokom Kurban bajrama, celi 1, 2, 3. dan i posle podne namaza 4. dana, jednom posle farz namaza: "Allahu Ekber, Allahu Ekber, La ilahe Illalahu vallahu Ekber. Allahu Ekber ve lillahil hamd" tekbiri izgovoreni ukupno 23 puta.).

Jer, kada su as'habi osvajali gradove i sela, nisu se trudili da podignu minbere ili grade džamije na drugim mestima osim u gradovima. Ovo je savez formiran od njih da je grad jedan od uslova džume. Cuvâsâ je grad u Bahrejnu. To što ga pripovedač naziva selom nije u suprotnosti sa tumačenjem koje smo rekli.

Allah Teâlâ je rekao:

92. وَهَٰذَا كِتَٰبٌ أَنزَلْنَٰهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقُ ٱلَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ ٱلْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا ۗ وَٱلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِٱلْءَاخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِۦ ۖ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

92. O Vjerovjesniče, ovaj Kur'an je knjiga koju smo tebi objavili, i on je blagoslovljen, potvrđuje prijašnje nebeske knjige i upozorava Mekance i ostale ljude, na istoku i zapadu, na Allahovu kaznu, ne bi li Pravim putem krenuli. A oni koji istinski vjeruju u ahiret, budući svijet, takvi vjeruju u ovaj Kur'an i rade po njemu, te vode računa o svom namazu – obavljaju ga izvršavajući sve ono što je obavezno i pohvalno, i to u šerijatom preciziranim vremenima. (el-En'am, 6/92).

Značenje Umerove (r.a.h.) izreke "

/ gdje god da ste"; To znači "U kojem god gradu da ste, on je kao Cüvâsâ".

Grad u kojem se može klanjati džuma namaz

Definicija kasabe (Mısr džamija) u gledištu preferiranog mezheba (Zahiru'l-Mazheb) je “Mesto gde postoji vladar ili sudac za provedbu javnih (had) kazni i presuda”.

Neki su naši učenjaci rekli da je to mesto gde svaki umetnik može živeti i zarađivati za život svojom umetnošću i ne treba se prebacivati u drugu umetnost.

Prema Ibn Šuđâ'u (r.a.h.), najbolje reči izgovorene na ovu temu su sledeće. Čak i kada bi se ljudi tog mesta okupili u njihovoj najvećoj džamiji, džamija ih ne bi mogla sve primiti te bi time trebalo da izgrade džamiju za džumu. “Ovo mesto je društveni grad u kome će se obavljati namaz petkom“, rekao je on.

Prema Zâhiru'r-Rivâye'tu, džuma je farz samo za one koji žive u gradu i selima uz grad.

Prema onome što se prenosi od Ebû Jusufa (r.a.h.), svi iz sela u blizini grada koji čuju ezan moraju tamo otići na džumu.

Ovo je i mišlenje Šâfiîe (r.a.h.). Njegov dokaz je jasno značenje ajeta:

9. يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوۡمِ ٱلۡجُمُعَةِ فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلۡبَيۡعَۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

9. O vi koji vjerujete u Allaha i radite po Njegovom zakonu, kada mujezin petkom prouči ezan, nakon što se imam popne na minber, vi požurite u džamiju da hutbi i namazu svjedočite, a kupoprodaju ostavite, kako vas ona ne bi spriječila da budete pokorni. Izvršavanje naredbe odlaska u džamiju i ostavljanja kupoprodaje, nakon ezana, s ciljm da se obavi džuma, bolje je za vas, o vjernici, ako ste toga svjesni, pa uradite ono što vam Allah naređuje. (el-DŽuma, 62/9).

[2/24]

Mâlikî (r.a.h.) kaže: “*Svako ko živi tri milje ili manje od grada, mora se odazvati džumi*“.

Evzâi (r.a.h.) je, sa druge strane, rekao da svako ko može da prisustvuje džumi i vrati se porodici pre noći mora biti prisutan u džumi.

Ono što kažemo je istina. Drugim rečima, osoba koja živi na malom gradskom naselju (Kasaba) gde putnik može da stigne i obavi namaz, on kao putnik nije obavezan da prisustvuje namazu petkom u gradu.

Zato što mesto gde živi nije gradsko. Zar ne vidite da se osoba koja živi u gradu ne smatra stanovnikom ovog mesta.

Vreme Džume

Vreme je takođe jedan od uslova džume. Pod vremenom mislimo na podnevni namaz.

Prema onome što se prenosi, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je poslao Mus'ab b. Umeyr'u (r.a.h.) u Medinu pre seobe i rekao mu:

"*Kada sunce zalazi prema zapadu, predvodite narod u namazu za vreme džume*".[30]

(30. İbn Ebû Şeybe, Musannef, lV445; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/128, 150; Buhârî, Cuma 16; Muslim, Cuma 28; Ebû Dâvûd, Salât 218; Tirmizî, Cuma 9; Ebû Nuaym, Hilyetu'l-Evliyâ, lV//341; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/190; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/135.).

Takođe je pisao Es'ad b. Zurare'u (r.a.h.):

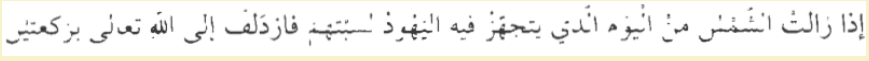

"*Onog dana kada se Jevreji pripremaju za subotu, kada se sunce pomera prema zapadu, približite se* Alahu Teâlâ *sa dva rekata*".[31]

(31. Ibn Sa'd, Tabakâtu'l-kubrâ, lll/118.).

Značenje rivâjeta je taj da je Ibn Mesûd (r.a.h.) obavio namaz u petak u podne znači „u vreme blizu deset". Ravi znači da se namaz ne može odlagati dok se sunce ne okrene ka zapadu (zeval).

Na osnovu svog mišlenja da su ta dva vremena isprepletena, Mâlikî (r.a.h.) je rekao da je dozvoljeno klanjati namaz petkom tokom popodnevnog namaza. Objasnili smo da je to nedosledno.

Priroda hutbe (pripovedanje)

Hutba je uslov džume.

Dokaz; Prenosi Ibn Umer i Hz.Ajša (r.a.h.):

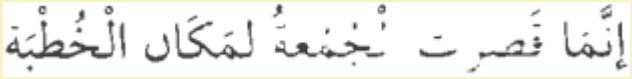

"*Džuma je skraćena zbog mesta hutbe*".[32]

To je jasan izraz hadisa i ajeta:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوۡمِ ٱلۡجُمُعَةِ فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلۡبَيۡعَۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ .9

9. O vi koji vjerujete u Allaha i radite po Njegovom zakonu, kada mujezin petkom prouči ezan, nakon što se imam popne na minber, vi požurite u džamiju da hutbi i namazu svjedočite, a kupoprodaju ostavite, kako vas ona ne bi spriječila da budete pokorni. Izvršavanje naredbe odlaska u džamiju i ostavljanja kupoprodaje, nakon ezana, s ciljm da se obavi džuma, bolje je za vas, o vjernici, ako ste toga svjesni, pa uradite ono što vam Allah naređuje. (el-DŽuma, 62/9).

Pod sećanjem na Allaha Teâlâ podrazumeva se hutba. Naredba za žurbu je dokaz da je farz (obavezna). Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije nikad tokom svog života klanjao namaz petkom bez hutba. Da je to bilo dozvoljeno bez hutbe, on (a.s.) bi to učinio da pouči da je to dozvoljeno.

(PS: Samir B: "... vi požurite u džamiju da hutbi i namazu svjedočite... " ovaj nam ajet tako glasi u bosanskom prevodu! Ipak, ovde imam Serahsi (r.a.h.) kaže : "Pod sećanjem na Allaha Teâlâ podrazumeva se hutba".-Kraj citata. Ovaj bosanski prevod ajeta naglašava "svjedočite". Ja bar ovde vidim kontradiktornost bosanskog prevoda ajeta sa onim šta nam imam Serahsi (r.a.h.) kaže, radi se o "sečanju" a ne o "svedočenju". Kod mene bar reč "svjedočite" ima jedno značenje dok sledeča reč "sečanju" ima sasvim drugo značenje, molim vas. Svedočiti hutbi i namazu je jedno zasebno značenje dok sečanje na Allaha Teâlâ je jedno posebno značenje.Ove dve definicije ne mogu da se poistovetuju. A eto kako taj jedan deo ajeta sa turskog na bosanskom jeziku glasi:

"...Allah'ı anmaya koşun...".- "...Požurite na sećanje Allah Teâlâ...". Pošto u ovom prevodu nije navedena niti hutba niti namaz a još manje svedočenje nečega ili ti nečemu ili ti o nekome, imam Serahsi (r.a.h.) nam otkriva šta se ovde, pod ovim ajetom podrazumeva i navodi sečanje a ne svedočenje nečega, nečemu ili nekome. Hvala.).

(32. İbn Ebû Şeybe, Musannef, I/456; İbn Hacer, Telhîsu'l-habir, II/73.).

Neki hanefijski učenjaci kažu; Hutba zamenjuje dva rekata. Dakle, to postaje dozvoljeno tek nakon što vreme prođe.

Najispravniji stav je taj da ne zamenjuje polovinu namaza. Zato što se ne možete suočiti sa kiblom dok održavate hutbu. Reči to ne seku. Čak i ako je održana bez abdesta ili kao džunub, i dalje se smatra važećom. Ovo otkriva slabost njegovog stava da je polovina namaza validna.

Sa koliko ljudi i sa kim se klanja namaz džume?

Džemaât je uslov džume.

Njegov dokaz je jasan izraz ajeta:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوۡمِ ٱلۡجُمُعَةِ فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلۡبَيۡعَۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

9. O vi koji vjerujete u Allaha i radite po Njegovom zakonu, kada mujezin petkom prouči ezan, nakon što se imam popne na minber, vi požurite u džamiju da hutbi i namazu svjedočite, a kupoprodaju ostavite, kako vas ona ne bi spriječila da budete pokorni. Izvršavanje naredbe odlaska u džamiju i ostavljanja kupoprodaje, nakon ezana, s ciljm da se obavi džuma, bolje je za vas, o vjernici, ako ste toga svjesni, pa uradite ono što vam Allah naređuje. (el-DŽuma, 62/9).

Zato što je dobio naziv Džuma jer ima značenje koje ukazuje da se džemaât uzima u obzir u namazu petkom.

Nisu se mogli dogovoriti o broju džemaâta.

Ebû Hanîfe (r.a.h.) je rekao da ima još tri osobe osim imama.

Ebû Yusuf (r.a.h.) je rekao: Ima još dvoje ljudi osim imama. Jer, dvoje je kao džemaât. Toliko da ih imam prednjači. Reč džemaât znači okuplanje. Ovo se takođe dešava sa dve osobe.

Obrazloženje mišlenja dvojice imama (Ebû Hanîfe i Muhammeda (r.a.h.)) je sledeće:"...Allah'ı anmaya koşun...".- "...Požurite na sećanje Allah Teâlâ...". (el-DŽuma, 62/9) je dokaz. Ovo zahteva pozivaoca i imama. Oni su takođe mujezini i imami. Oboje žuru na namaz.

Zato što naredba (اسْعَوْا) "Požurite" uključuje dual (ponovljeni zakon). Štaviše, postoji saglasnost da sve manje od tri nije množina (cemi?). Stručnjaci jezika su razlikovali dual (testinije) od množine (đami). Iako dual ima značenje množine u jednom pogledu, ne smatra se apsolutnom množinom. Uslov postojanja džemaâta je apsolutno fiksan.

[2/25]

Zatim, ova tri čoveka moraju biti u stanju da predvode namaz petkom. Kvalifikacioni iznos od petka ne može se ispuniti sa ženama i decom. Ali se može završiti sa robovima i putnicima. Zato što su oni pogodni za vođenje imama za vreme džume.

Šâfiîa (r.a.h.) je rekao da je kvorum četrdeset ljudi koji su slobodni i žive u svom gradu.

Ovo gledište je nedosledno. Jer, Mus'ab b. Umejr (r.a.h.) je klanjao namaz u petak sa dvanaest ljudi u Hudejbi. Es'ad b. Zurara (r.a.h.) je obavio namaz sa devetnaest ljudi.

U ajetu na dan kada je karavan ušao u Medinu,

وَإِذَا رَأَوۡاْ تِجَٰرَةً أَوۡ لَهۡوًا ٱنفَضُّوٓاْ إِلَيۡهَا وَتَرَكُوكَ قَآئِمٗاۚ قُلۡ مَا عِندَ ٱللَّهِ خَيۡرٞ مِّنَ ٱللَّهۡوِ وَمِنَ ٱلتِّجَٰرَةِۚ وَٱللَّهُ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ .11

11. Ali, kad neki muslimanu vide kakvu robu trgovačku ili zabavu, pohrle joj, raziđu se i izađu, a tebe, o Poslaniče, ostave samog da stojiš na minberu. Reci, o Poslaniče: "Ono što je u Allaha kao nagrada za dobro djelo, bolje je i od zabave i od trgovine radi koje ste izišli, a Allah je Opskrbitelj najbolji". (el-Džumua 62/11),

kada su ljudi napustili džamiju, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je ostao sa dvanaest muškaraca i predvodio ih u namazu petkom.

Nema smisla nametati uslove za boravak (ikamet) i slobodu ⟶ (Stanje mišljenja i delovanja bez ograničenja bilo kakvim uslovima, bez prinude ili ograničenja.) u zajednici (džemaâtu). Jer, stepen imama je veći. To znači da ako nema uslova da osoba bude imam, kako se mogu postaviti uslovi za osobu koja sledi imama? Nema objašnjenja za ovu zabranu. Alla-hov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je predvodio namaz petkom u Mekki dok je putovao. Toliko da je zapovedao Mekancima:

“O ljudi iz Meke, dovršite svoje namaze. Jer, mi smo putnici.“[33-34]

(33. Muvetta, 296; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, V336; Ahmed b. Hanbel, Musned, lV/ 430; Ebû Dâvûd, Salâtu's-Sefer 10; İbn Huzeyme, Sahih, ll/70; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XVİl/ 209; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, l/ 131.).

(34. Ovde se navodi da i putnik može predvoditi namaz petkom. Reč "Dovršite svoje namaze" u hadisu je za druge vremenske namaze.).

Po nama hanefijama šef države je jedan od uslova džume.

Šâfiîa (r.a.h.) je protiv ovoga. Uporedio je to sa obavlanjem drugih farz-namaza. U tom pogledu sultan i građani su po njemu ravnopravni. Dokaz za nas hanefije je izjava u hadisu Džabira (r.a.h.) koji smo gore citirali:

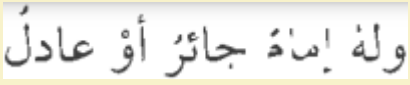

“*Ko je više okrutan ili zao? Iako postoji administrator*”.[35]

Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je postavio uslov šefu države da zapreti svakom ko napusti džumu.

(35. Ibn Mâce, İkâmetu's-Salevât 78; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsât, ll/64, Vll/192; Ebû Ya'lâ, Musned, lll/381; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/17 1; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, ll/383.).

U vestima je saopštenje koje dolazi od as'haba:

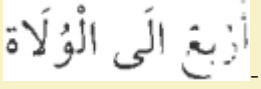

- “*Četiri stvari pripadaju vladarima*”.[36]

(36. İbn Ebû Şeybe, Musannef, V/506; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, lll/335, Vll/362.).

Jedna od njih je namaz petkom. Ljudi napuštaju džemaâte (u svojim susedstvima) da bi obavljali namaz petkom. Da šef države nije postavio uslove po ovom pitanju, nastao bi haos. Jer, neki ljudi rano idu u džamiju. Možda klanjaju u petak rano za neke svrhe. Drugi mogu takođe propustiti namaze. U ovom slučaju postoji zabuna koja nije skrivena. Ovaj posao, kao i druge situacije ljudi i obezbeđivanje pravde među njima, poverena je šefu države. Zato što je bliži smirivanju haosa.

Priroda opšte dozvole

Opšti odmor (izn-i am) je takođe jedan od uslova džume.

Toliko da ako vladar obavlja namaz u svojoj palati sa svojim ljudima i osobljem, zatim otvori vrata palate i da opštu dozvolu za ulazak ljudima, njegov namaz je važeći. Nije važno da li ljudi učestvuju u namazu ili ne. Ako ne otvori vrata palate i ne dozvoli ljudima da uđu, njegov namaz neće važiti. Zato što administrator postavlja uslove da spreči ljude da obavljaju namaz. Ovo se može desiti samo uz opštu dozvolu. Kao što je javnosti potreban šef države za obavljanje namaza petkom, sultanu su potrebni ljudi davanjem opšte dozvole. Dakle, perspektive sa obe strane su izbalansirane.

Bilo bi dovoljno da šef države u petak predvodi stanovnike grada na podnevnom namazu. Ali učinili bi lošu stvar time što su otišli u petak.

Razlog zašto je to dozvoljeno je taj da oni izvršavaju prvobitni farz vremena. Da im to nismo smatrali dozvoljenim, naredili bismo im da posle isteka vremena ponovo klanjaju podne namaz. Naredba za ponavljanje podne namaza je u slučaju da se ne može obaviti na vreme. Međutim, nisu ga oteli. Loše delo je zato što su napustili petak kada su ispunili uslove. U hadisu koji prenosi Ibn Umer (r.a.h.), Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

مَنْ تَرَكَ ثَلَاثَ جُمَعٍ تَهَاوُنًا بِهَا طُبِعَ عَلَى قَلْبِهِ

"*Ko ignoriše tri džume, bit će mu stavljen pečat na srce* ".[37]

[2/26]

(37. Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/424; Ebû Dâvûd, Salât 204; Nesaî, Cuma 3; Hâkim, Mustedrek, /415, 461; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XXll/365.).

Imam odžrava hutbu stojeći za vreme džume

Prenosi se da kada je Ibn Mesûd (r.a.h.) bio upitan o ovome, rekao je:

أَلَيْسَ تَتْلُو قَوْلَهُ تعالى و تَرْكُوكَ قَائِماً كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْطُبُ قَائِمًا حِينَ انْفَضَّ عَنْهُ النَّاسُ بِدُخُولِ الْعِيرِ الْمَدِينَةَ

"*Ostavljaju te da stojiš. Zar ne čitaš* ajet? *Kada su se ljudi razišli od* Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) *jer je karavan ušao u Medinu*, on (a.s.) *je održavao hutbu stojeći*".[38]

(38. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, X/76.).

Kako održavati hutbu

Tako je ostalo od vremena Hz.Resûlullaha (s.a.v.s.) pa sve do danas. Što se tiče priče da je Hz.Uthman (Osman) (r.a.h.) održavao hutbu sedeći, on je to učinio na kraju života zbog bolesti ili starosti.

Prema hadisu Cabir b. Semure (Đabir b. Semure) (r.a.h.):

أنّ رسول الله ﷺ كان يخطب قائمًا خطبة واحدة فلمّا أسنّ جعلها خطبتين يجلس بينهما جلسة

Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) *bi održavao jednu hutbu stojeći. Kad je ostario, održao je dve hutbe te bi seo između njih*".[39]

(39. Abdurrezzak, Musannef, lll/187; Ahmed b. Hanbel, Musned, V/86; Ebû Dâvûd, Salât 220; Nesaî, Cuma 35; lbn Mâce, lkâmetu's·Salât 85.).

Suprotno onome što kaže Šâfiîa (r.a.h.), u ovome postoji dokaz da je dozvoljeno zadovoljiti se jednom hutbom.

Ponovo, ovo je dokaz da sedenje između dve hutbe služi za odmor. Prema nama hanefijama, sedenje nije uslov. Šâfiîa (r.a.h.) kaže suprotno. Prema njegovim rečima, to je uslov.

Situacija održavanja hutbe bez abdesta

Prema nama hanefijama, ako imam održava hutbu dok je nečist, pa se okupa i predvodi ih u namazu, ili ako održi hutbu bez abdesta, pa uzme abdest i predvodi ih u namazu, to bi im bilo dovoljno.

Prema Ebû Yusufu (r.a.h.), to nije dovoljno. Ovo je i mišlenje Šâfiîe (r.a.h.). Jer, hutba je polovina namaza. Toliko da je njegovo ispunjenje dozvoljeno samo u vreme namaza. U jednom delu; Priča se da je džuma skraćena zbog mesta hutbe. Kao što je abdest uslov za namaz, tako je i hutba.Dokaz o nama hanefijama je ovo: Hutba je dhikr (zikr). Osobi koja nije pod abdestom ili koja je nečista nije mu zabranjen dhikr osim čitanja Kur'ana. Hutba nije kao namaz. To nije ćak ni na nivou polovine namaza. Zato što se hutba drži bez skretanja ka kibli. Govor u toku hutbe ne kvari ga.Tumačenje rivâjeta na ovu temu je sledeće: Hutba je kao polovina namaza u smislu nagrade. Inače, uslovi namaza ne znače da se i hutbi nameću uslovi. Kao što smo ranije rekli u temi ezana, ezan nečiste osobe se obnavlja. Ne kaže se da će hutba đunuba biti obnovljena. U stvarnosti, među njima nema sukoba. Međutim, ezan se ne smatra dozvoljenim. Rečeno je da se preporučuje njegova obnova. Hutba podleže dozvoljenosti. Rečeno je da je to dozvoljeno. Ovde je razlog isti zašto se preporučuje njegovo obnavljanje kao u ezanu.

U svojoj hutbi, imam mora da prouči neko vreme na osnovu ajeta:

وَإِذَا قُرِئَ ٱلْقُرْءَانُ فَٱسْتَمِعُوا۟ لَهُۥ وَأَنصِتُوا۟ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ .204

204. Kada se uči Kur'an- pomno slušajte njegovo učenje i nemojte pričati niti se zanimati nečim drugim, kako bi vam se Allah smilovao. (el A'râf, 7/204).

Rečeno je da je ajet o hutbi. Pošto se u hutbi održava i Kuran, Allah Teâlâ mu je dao ime Kur'an. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je u svojoj hutbi ljudima preneo ajete koje mu je poslao Uzvišeni Allah. Hakimu'š-Šehid Marvezi (r.a.h.) je pomenuo suru jer bolje ukazuje njeno značenje i čudesnost.

Ako je dovolno pročitati dugačak ajet, i to je dozvoljeno. Jer, time se ispunjava farz čitanja (kiraeta) u namazu. Ispunjenje sunneta čitanja hutbe je prioritet.

Ako se abdest imama posle hutbe u petak pokvari i on naredi čoveku da predvodi narod u namazu, dozvoljeno je ako je čovek već održao hutbu.

[2/27]

Zato što je odmenio prvog, ispunivši uslove za početak džume. Ista je situacija da li imam sme da postavi zamenika na svoje mesto ili ne.

Situacija sudije je suprotna. Ako mu nije dozvoljeno da imenuje zastupnika, nije mu dozvoljeno da imenuje nekog drugog za svog zastupnika. Jer, biti sudija nije privremeno. Ako postoji izgovor, neće se propustiti zbog odlaganja. Džuma je privremena. U slučaju izvinjenja, ako poslanik ne ode zbog odlaganja, pobeći će. Iako osoba koju je imenovao zna da će postojati prepreka u blagovremenom klanjanju namaza petkom, lice koje ga je postavio je takođe pristalo da ostavi punomoćenika.

Ako nadređeni nije prisutan na hutbi, nije mu dozvoljeno da predvodi namaz petkom u džemaatu. Jer, hutba je jedan od uslova za početak džume. Ta osoba je osoba koja počinje hutbu. Ako ne ispunjava uslove u potpunosti, nije dozvoljeno da počne, kao što se ne može započeti ni prva hutba ako se ne čita.

Ovo je u suprotnosti sa ovim. Ako prvi namaz započne, zatim, ako mu se abdest pokvari i zameni ono što nije uneto u hutbi, to će im biti dovoljno. Jer, ovde druga osoba nastavlja. Nije starter. Hutba je jedan od uslova za početak. Ovo je već o glavnoj stvari. Njemu se treba poveriti u skladu.

Ako se kaže da onaj koji nastavi klanjati prekine svoj namaz, a zatim počne ispočetka klanjati džumu namaz, to će biti dopušteno na isti način. U ovom slučaju, on je u poziciji da počinje namaz.

Mi kažemo da. Međutim, kada je njegov početni namaz valjan i on postane zamenik prve osobe, on se standardno pridružuje osobi koja drži hutbu. Dakle, također je dozvoljeno ponovo započeti namaz nakon njegovog prekidanja.

Ako je nadređena osoba nečista i prisustvuje hutbi; Kada mu imam naredi da to učini, ako naredi čovjeku sa abdestom koji je održao hutbu i taj čovjek ih predvodi u namazu, to će biti valjano.

(PS: Samir B: Ovde moram intervenisati sa jednim objašnjenjem: "... Kada mu imam naredi da to učini...", ovde se misli da kada nadređena osoba koja je nečista naredi osobi koja je sa abdestom da ga odmeni. Hvala).

Jer, imamova smena dokazuje da mu je on dao ovlast da klanja džumu namaz.

Dokaz za ovo je taj. Kao što je to važilo kada se ta osoba okupala i predvodila ljude u namazu, isto znači i kod postavljanja zamenika.

Ali ovo je suprotno. Ako prva osoba kojoj je zapovedženo nije održaala hutbu, nego je naredila jednom od onih koji su je već jednom održali, nije dozvoljeno da ta osoba predvodi džematlije u namazu petkom. Zato što mu naredba imama nije dala takvo ovlašćenje da on lično predvodi ljude i u namazu. Prema tome, on ne daje njemu takav autoritet da bi on sam odredio predstavnika koji je pod njegovom nadležnošću.

Isto tako, ako je prvo službeno lice dete, starac, nevernik ili žena, a to naredi nekom drugom, nije dozvoljeno da neko drugi predvodi namaz petkom po njegovoj zapovesti. Jer, samo obavlanje namaza petkom ne ukazuje na njegovu vlast. Ovlašćenje za delegiranje nekog drugog zavisi od uslova da lice ima ovlašćenje da lično obavlja namaz.

Ako imam pokvari abdest pre početka namaza i ne naredi nikom drugom, ako kao imam stupi načelnik policije ili sudija, ili ako zapovedi čoveku koji je održao hutbu i taj čovek istupi i predvodi džemaât u namazu, ovo će im biti dovoljno.

Jer, obavlanje namaza petkom je javna dužnost. Stvari koje su javni poslovi već su date sudiji i načelniku policije. Dakle, oni su bili na poziciji imama u pitanju imama i delegacije.

Da se ćuti za vreme hutbe

Imam ne treba ništa da govori o rečima ljudi tokom hutbe.

Zato što je to običan zikr. Međusobni razgovori uništavaju njegovo dostojanstvo. On se ne zamara time da tamo priča, kao što to čini tokom ezana.

Što se tiče priče da su Hz.Uthmana (r.a.h.) pitali za cenu ječma i cenu maslinovog ulja, to bi se dogodilo pre nego što je započeo hutbu. Ne tokom hutbe.

[2/28]

Ponovo, što se tiče hutbe da kada je Umer (r.a.h.) došao Hz.Uthmanu (r.a.h.) dok je ovaj održavao hutbu, on ga je upitao, "Koliko je sati ovog dolaska?", to je dobra naredba bila, (emir-i maruf) koju je učinio Umer (r.a.h.). Svaka hutba je opomena i zapovest dobrote.

Također se prenosi da je jednom prilikom Hz.Pejgamber (r.a.h.) držao hutbu. Odjednom je ušao beduin (stanovnik pustinje). “Stada su stradala, ceste su bile uništene, bojali smo se opasnosti od gladi”, rekao je. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je također dovio za kišu. Rečeno je da se ovaj događaj dogodio prije nego što je objavljen ajet:

وَإِذَا قُرِئَ ٱلْقُرْءَانُ فَٱسْتَمِعُوا۟ لَهُۥ وَأَنصِتُوا۟ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ 204.

204. Kada se uči Kur'an- pomno slušajte njegovo učenje i nemojte pričati niti se zanimati nečim drugim, kako bi vam se Allah smilovao. (el A'râf, 7/204).

Također se kaže da je bio melek poučavatelj. U dve džume Allah-ov Teâlâ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je sišao da podseti na namaz istiska (želje kiše) i na namaz spasa od straha od utapanja. U hutbi je i dova.

Džematlije ne smiju razgovarati dok imam drži hutbu. Jer Allah Uzvišeni kaže:

وَإِذَا قُرِئَ ٱلْقُرْءَانُ فَٱسْتَمِعُوا۟ لَهُۥ وَأَنصِتُوا۟ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ .204

204. Kada se uči Kur'an- pomno slušajte njegovo učenje i nemojte pričati niti se zanimati nečim drugim, kako bi vam se Allah smilovao. (el A'râf, 7/204).

Osim toga, imam im se obraća dajući im savete u hutbi. Ako je džemaât zauzet razgovorom, vaša im hutba neće biti od koristi.

U hadisu koji prenosi Ebû Hureyre (r.a.h.), Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

"*Ko god kaže 'Ćuti' svom prijatelju dok imam održava hutbu, čini nešto prazno. A ko čini ispraznu stvar, nema namaza*".[40]

(40. Abdurrezzak, Musannef, lll/223; İbn Ebû Şeybe, Musannef, l/455, 457; Ahmed b. Hanbel, Musned, l/474; Tirmizî, Cuma 16; Nesaî, Cuma 22; İbn Hibbân, Sahih, 354; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/219.).

Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je učio suru. Ebû'd-Derdâ, Ubeyy b. Kâ'b (r.a.h.) upita: "Kada je objavljena ova sura?" Nije odgovorio. Kada je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) završio namaz, rekao je (Ebû'd-Derdâ, Ubeyy b. Kâ'b-u (r.a.h.).): "Tvoj udeo u namazu je kada ne govoriš prazne reči." Došao je i da se požali Allah-ovom Teâlâ Hz.Poslaniku (s.a.v.s.). Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe rekao:

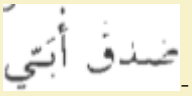

- "*Ubeyy je u pravu bio*".[41]

(41. Ahmed b. Hanbel, Musned, V/143; Ibn Mâce, Ikametu's-Salevât 72; İbn Huzeyme, Sahih, lll/154; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 117/219, 220; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, 111138; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, ll/410.).

Ako se nalazi na mestu gde ne može da čuje hutbu, očigledan odgovor je ovaj. On postaje tih. Jer, dve stvari su zapoveđene. Slušati i ćutati. Oni koji su bliski imamu mogu i jedno i drugo. Osoba koja je daleko može sebi priuštiti jednu od njih. A to je ćutanje. Trebao bi to da uradi kad može.

Muhammed b. Seleme (r.a.h.) je više voleo da ćuti. Nusayr b. Yahya (r.a.h.) je izabrao da čita Kuran. Hakem b. Zuheyr (r.a.h.) je čitao fikh. Bio je jedan od najvećih naših učenjaka. Bio je veoma zainteresovan za podučavanje. Hasan b. Zijad kaže; Niko upućeniji nije ušao od Irak el- Hakem b. Zuheyra (r.a.h.). Pitao sam ga: Da li se ljudi selamu (tokom hutbe), da li neko kaže nekom jerhamekullah kad kihne, da li neko proući salevate na Hz.Pejgambera (s.a.v.s.), da li čitaju Kur'an? Odgovorio je: "Čini mi se prijatnije da slušaju." Bio je milostiv u svom odgovoru. 'Nije rekao ne.

Ali, rekao je ono što je zapoveđeno, odnosno da se sluša i ćuti. „Da li osoba koja kihne hvali Allaha Svemogućeg?“ Nije rekao ne. Pravi ovo kaže u srcu. To ga ne sprečava da sluša hutbu.

Tešmit tokom hutbe

Prema nama hanefijama, to ne ispunjava dužnost da se kaže „jerahmekullah“ (tešmit) nekome ko kihne i da se neko poselami.

Šâfiîa (r.a.h.) ima suprotno mišlenje. Ovo je rivâjet koji prenosi i Ebû Jusuf (r.a.h.). Jer, selam je farz. Slušanje (hutbe) je sunnet.

[2/29]

Ali mi hanefije kažemo da je primanje selama farz ako je selam tehijja/selam. Muslimanima je zabranjeno međusobno se selamiti tokom hutbe. Nije ga ni farz primiti. Baš kao u namazu. I tada im je farz bio da Ebû el-Darda' želi znati datum objavljenog ajeta kako bi razlikovao važeći ajet od ukinutog (mensuh-ukinutog) ajeta. Čak bi se i ovo smatralo praznim rečima da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) učinio za vreme hutbe. Poselamiti se, to se isto tako smatra.

Izgovaranje salevata na hutbi

Što se tiče donošenja salevata na Hz.Pejgamberu (s.a.v.s.), od Ebû Jusufa (r.a.h.) se prenosi da kada hatib donese salevat na Hz.Pejgamberu (s.a.v.s.):

إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا .56

56. Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, blagosilja Milostivi Allah hvaleći ga i spominjući kod meleka čestitih, a meleki, opet, blagosiljaju Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, moleći se Allahu za njega. O vi koji vjerujete u Allaha i postupate sukladno vjerozakonu koji je objavio, donosite na Poslanika milosti salavate i šaljite mu pozdrave! (el-Ahzâb, 33/56),

da to isto tako trebaju doneti i ostali. Ovaj stav je takođe Tahavijev (r.a.h.) izbor. Zato što im je hatib preneo naredbu. Oni takođe moraju da ispune taj nalog.

Osnova Zahiru'r-Rivâye je sledeća. Situacija hutbe je kao situacija namaza u smislu zabrane govora. Kao što kada imam prouči ovaj ajet u svojem namazu, džematlije nisu zauzete izgovaranjem salevata na Hz.Pejgambera (s.a.v.s.), ista je situacija i kada on prouči taj ajet u hutbi.

Namaz za vreme hutbe

Kada se imam popne na stepenicama (minber-a) za hutbu, njegov izlazak prekida namaz. Toliko da je mekruh započeti namaz nakon što se imam pojavi. Onaj koji klanja mora i da završi svoj namaz.

Drugim rečima, on preda selam na početku dva rekata.

Navodi se u hadisu od Ibn Mesûda i İbn Abbâsa (r.a.h.) i Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

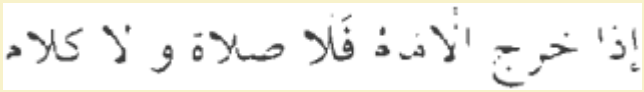

“*Kada imam drži hutbu, nema namaza niti govora*”.[42]

(42. Abdurrezzak, Musannel, ll/277; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/138; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, ll/1407.).

Ukbe b. Âmir je rekao: “Namaz je greh u slučaju hutbe”. Jer mu je farz slušati hutbu. Namaz ga sprečava da posluša hutbu. Nije dozvoljeno baviti se nafilama i napuštati one koje su farz.

Šâfiîa (r.a.h.) kaže da kada osoba uđe u džamiju dok imam održava hutbu, klanjat će sunnet i tehiyyatu'l-mesđid (namaz selama džamiji). Jer, postoji hadis od Suleyk el-Gatafania (r.a.h.): Ušao je u džamiju i seo dok je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) držao hutbu. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ga je upitao:

- “*Da li si klanjao dva rekata*”? Kada je rekao ne, rekao mu je:

- “*Ustani i klanjaj dva rekata*”.[43]

(43. Abdurrezzak, Musannef, ll/238; Ahmed b. Hanbel, Musned, lll/297, 316; Buhârî, Cuma 32; Muslim, Cuma 58; Ebû Dâvûd, Salât 229; İbn Mâce, lkâmetu's·Salât 87; İbn Huzeyme, Sahih, lll/165, 167; İbn Hibbân, Sahih, Vl/247; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Vll/162,164; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, 117/138.).

Ebû'd-Derda je ušao u džamiju dok je Mervan (r.a.h.) držao hutbu. Klanjao je dva rekata i rekao: "N*akon što sam čuo reči* Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) *o ova dva rekata, ne mogu ih napustiti*". Tumačenje Sulejkovog hadisa je sledeće.

To je bilo prije nego što je slušanje postalo farz i prije nego što je objavljen ajet:

وَإِذَا قُرِئَ ٱلْقُرْءَانُ فَٱسْتَمِعُواْ لَهُۥ وَأَنصِتُواْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ .204

204. Kada se uči Kur'an- pomno slušajte njegovo učenje i nemojte pričati niti se zanimati nečim drugim, kako bi vam se Allah smilovao. (el-Arâf, 7/204).

Priča se da, kada je ušao prerušen, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je zbog njega napustio hutbu. Sačekao ga je dok nije ustao i klanjao dva rekata. Mislilo se na to da bi ljudi trebalo da vidu njegovu bedu te zadovoljiti njegove potrebe dajući mu nešto.

Danas hatib ne prestaje da drži hutbu zbog ulaska u džamiju. Ne zamara se ni radi namaza.

Govor nakon početka i završetka hutbe

Ebû Hanîfe (r.a.h.) kaže: *„Mekruh je pričati nakon što imam ode, prije početka hutbe i nakon završetka hutbe, prije početka namaza, baš kao i u namazu“.*

[2/30]

Ebû Yusuf i Muhammed (r.a.h.) kažu: “ Namaz je mekruh u ova dva vremena. Nije mekruh pričati”. Zato što je navedeno u hadisu:

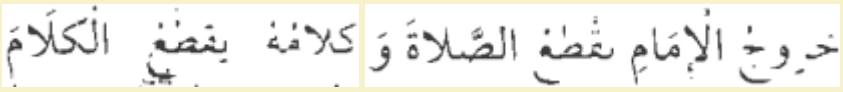

“ Izlazak imama prekida namaz. Njegov govor „također prestaje da govori ”.[44]

Jer, namaz postaje duža. Možda kada imam počne hutbu možda neće moći da je prekine.

(44. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, ll/193.).

Može da prestane da priča kad god poželi. Razlog za zabranu je zato što je to stil slušanja hutbe. Ovo je također specifično za situaciju hutbe.

Ebû Hanîfe (r.a.h.) je kao dokaz naveo sledeći rivâjet od Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.):

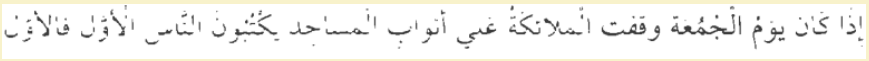

“ U petak meleci stoje na vratima džamija. One po redu zapisuju one koji su prvi..”.[45]

(45. Ahmed b. Hanbel, Musned, l/239, 263; Buhâri, Cuma 31; Muslim, Cuma 24; Nesâî, Cuma 11; Ibn Mâce, İkametu's-Salevât 82; Ibn Huzeyme, Sahih, lll/133; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/225, 226; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, lll/105.).

U nastavku hadisa stoji:

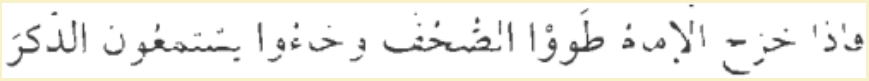

“ Kad izađe imam, zatvaraju stranice. Dolaze da slušaju hutbu ”.

Kada ljudi prekinu sa svojim rećima, meleci također zatvaraju stranice. Ako progovore, zapisuju to protiv njih. Allah Svemogući kaže:

مَّا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ .18

18. Sve što čovjek izgovori, čak svaku riječ, zapiše melek. (el-Kaf, 50/18).

Kada se imam popne na minberu da održi hutbu, spreman je za hutbu. Na neki način, to je kao početak hutbe. Zar ne vidiš da se, u smislu koristi namaza, biti spreman za nju smatra započetim. Ovo je također slučaj kada je govor mekruh. Farz ćutanja nije specifična za hatibovu zaokupljenost hutbom. Također je mekruh razgovarati dok hatib sedi između dve hutbe.

U kom pravcu da se okrenemo dok sedimo tokom hutbe?

Kada hatib započne hutbu, ljudi se moraju okrenuti ka njemu svojim licima. Navodi se da je i Ebû Hanîfe (r.a.h.) učinio isto.

Jer im hatib vazi. Zato je okrenuo lice prema džemaâtu i zapustio se prema kibli. I oni, kao i na drugim vaiz medžlisima, moraju da se obrate hatibu da bi se videlo da je vaz korisna i da se hutba poštuje. Međutim, prema sadašnjoj opštoj proceduri, ljudi se okreću kibli. Nije im naređeno da prestanu sa tim. Zato što je u džemaâtu velika gužva. Ako se okrenu licem ka hatibu dok se održava hutba, imat će poteškoća da ispravlaju safove nakon što se hutba završi.

Veličina najkraće hutbe

Ako hatib održava hutbu sa jednim tesbihom (Subhanallah) ili tekbirom (Allahu Ekber) ili tahmidom (Elhamdulillah), po mišlenju Ebû Hanîfe (r.a.h.), to mu je dovoljno.

Ebû Yusuf i Muhammed (r.a.h.) su rekli da to ne bi važilo bez govora zvanog hutba.

Šâfiîa (r.a.h.) je, sa druge strane, rekao da ne valja bez održavanja dvije hutbe, čitanja nečega iz Kur'ana u obe, i sjedenja između njih.

Kao dokaz je ukazao na metod od vremena Hz.Pejgambera Muhammeda (s.a.v.s.) do danas. Tradicija sa generacije na generaciju (nasleđe) je kao izvesno znanje (tevâtur).

Međutim, rečeno nam je da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) na početku održavao jednu hutbu. Kada je ostario, održao je dve hutbe i seo između njih. Ovo ukazuje da je on (a.s.) to učinio jer mu je ugodnije bilo. Ne zato što je to uslov bio.

Ebû Yusuf i Muhammed (r.a.h.) kažu; Uslov je hutba. Ko god kaže 'Elhamdulillah' ili 'la ilahe illallah', ove reči se ne nazivaju hutba. Govornik se ne zove “Hatib”. Uslov džume nije potpun ako ne ispuni nešto što se zove hutba.

[2/31]

Ebû Hanîfe (r.a.h.) je kao dokaz naveo sledeći rivâjet. Kada je Hz.Uthman (r.a.h.) izabran za halifu, popeo se na minmberu te je rekao: "Elhamdulillah", te je ostao bez reči. Zatim je dodao da će Ebû Bekr i Umer (r.a.h.) pripremiti obećanja za ovo mesto ili ga zatražiti. Više vam je potreban aktivni imam nego li verbalni imam. Doći će i hutba. Ellahu Ekber. „Allah Teâlâ radi šta hoće“, rekao je i sišao. Obavio je namaz u petak. Niko od pratilaca ga nije smatrao čudnim. Ovo ukazuje da ovo može biti dovoljno.

Kada je Hadždžadž (r.a.h.) došao u Irak, popeo se na minberu. Rekao je Elhamdulillah. Ostao je bez reči. Posle; O ljudi, mnoštvo vaših glava, i činjenica da ste uprli svoje oči u mene, uplašili su me. Neću mešati ambiciju sa nemoći. Imam imovinu u tim i tim sinovima. Kada je završio sa namazom, rekao je: "Idite i zgrabite ih" te je sišao. Preostali ljudi poput as'haba Ibn Umer i Enes b. Malika (r.a.h.) takođe su ostali sa njim. Jer, stvar za koju postoji dokaz (ajet) je dhikr. Allah Svemogući je rekao:

(... فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ ... - “...Požurite na sećanje Allah Teâlâ...”. (el-Džuma, 62/9).

Objasnili smo da se sećanje na Allaha Teâlâ (dhikr) u hutbi dokazuje dokazima. Dhikr se javlja sa rečima 'Elhamdulillah'. Tome se dodaje i uslov savršenstva. To nije uslov za kvalifikaciju. Farz kiraeta je ispunjena jednim ajetom, ovo je slično izreci Ebû Hanîfe (r.a.h.).

Štaviše, reč 'Elhamdulillah' je sažeta reč. Postoji mnogo osnovnih (kratkih) značenja. Ima mnogo osnovnih značenja. Ovo uključuje količinu hutbe i još mnogo toga. Onaj ko kaže 'Elhamdulillah' je kao osoba koja kaže sve ovo. Ovo takođe postaje hutba. Ali je sažeto.

Ohrabruje se da hutba bude kratka. Od Umera (r.a.h.) se prenosi da je rekao:

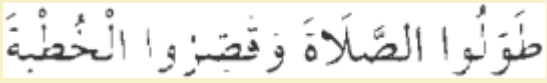

- "*Produžite namaz, neka hutba bude kratka*".[46]

Ibn Mes'ûd (r.a.h.) je također rekao:

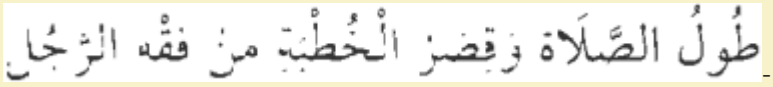

- "*Dužina namaza i kratkoća hutbe su posledica čovekovog znanja i suptilnog razumevanja (fikha)* ".[47]

(47.Ibn Ebû Şeybe, Musannef, V450; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, lX/298; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, ll/417.).

Međutim, prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), uslov je da se reč „Elhamdulillah" koristi u svrhu hutbe. Čak i ako kihne i kaže 'Elhamdulillah', što znači da hvali, to se neće smatrati hutbom. Ova izjava je od njega preneta u e-Emâlî'u, u ovakvom objašnjenu.

Ezan je kada se imam popne na mimberu. Po završetku hutbe, kada siđe, obavlja namaz.

To je slučaj bio za vreme vladavine Hz.Resûlullaha (s.a.v.s.) i dvojice halifa posle njega. Kasnije, za vreme Hz.Uthmana (r.a.h.), ljudi su počeli da uče ezan na Zevrdu. Objasnili smo ovo pitanje vezano za poziv na namaz.

Status Sahibi tertiba na džumi

Ako se čovek tokom petka seti da još duguje sabah namaz, situacija je trostruka.

Prvo: Ne boji se da će propustiti džumu ako se potrudi klanjati sabah namaz. Da bi ispoštovao naredbu[48], on mora preskočiti džumu-namaz i klanjati sabah-namaz, a zatim džumu-namaz. Jer nam je vađib bitan.

(48. Osoba koja ne duguje namaz (sahibi tertib-vlasnik namaza) nije u stanju obaviti nikakav namaz iz ovog ili onog razloga, a ako dođe novo vreme za namaz, trebala bi prvo obaviti ono što nije mogla obaviti prije nego li je prošlo šest namaza, a zatim obaviti novi namaz. Ovo se spominje.).

Drugo: Plaši se da će propustiti vreme ako se zamara sabah namazom. Ovo se završava u petak. Zbog kratkog vremena, plan je spao sa njega.

Treće; Boji se da će ga prepustiti, ako se pozabavi sabah namazom petkom, a ne vremenom. Prema Ebû Hanîfi i Ebû Jusufu (r.a.h.), ovo je slično prvom. On se mora pridržavati naredbe.

Prema Muhammedu (r.a.h.), sličan je drugom. Jer, valja početi sa namazom petkom. Plaši se da će propustiti džumu ako se zamara sa sabah namazom. Tada ne mora da se pridržava naredbe.

To je kao da se seća jacije namaza za vreme sabah namaza i da se plaši izlaska sunca ako se zamara jacija namazom. U stvari, ima prednost nad tim. Jer, izvorni namaz se tamo ne propušta. Propušta se samo blagovremeno izvršenje. Ovde mu nedostaje izvorni namaz.

[2/32]

Ebû Hanîfe i Ebû Yusuf (r.a.h.) kažu; " Na ovaj dan petak je kao i podne drugim danima. U stvari, ako se seti sabah namaza tokom tog podneva i boji se da će propustiti skup, a ne vreme, mora da se pridržava naredbe. Tako je i ovde. Evo zašto. Ne prepušta izvorni farz vremena. Kao što smo objasnili, to je kao podne. Ima mogućnost da ispoštuje naredbu i izvrši je na vreme. Strah od prepuštanja vremena je suprotan.

Situacija onih koji ne mogu da pođu na ru'ku i sedždu u petak zbog gužve

Kad bi ljudi u petak saterali čoveka u ćošak. Ako nije mogao klanjati i ostao da stoji. Ako imam preda selam. Ova i lâhık[49] osoba su isti. On nastavlja svoj namaz bez kiraeta.

Jer je stigao do početka namaza. To znači da je neko pratio imama u njegovom dovršavanju. Za njega nema kiraeta kao kod osobe koja spava ili kojoj je abdest pokvaren.

Ako nije stajao za vreme trajanja kiraeta imama na drugom rekatu, nego je klanjao kako je hteo da završi stojeći, dovoljno je. Jer, ono što je farz (rukun) je osnova kijama u svakom rekatu. Nije da to traje u nedogled. Zar ne vidite? Ako imam ne produži stajanje (kijam) u drugoj polovini ostalih namaza, to će mu biti valjano. Zato što u ta dva rekata nema kiraeta: Ovo je njemu slično.

(49. Lâhık- لاحق - To je osoba koja je u stanju da klanja prvi rekat namaza sa imamom, ali kasnije ne može da obavi sve ili neke od rekata namaza sa imamom zbog sna, nepažnje, gužve u džemaâtu ili kršenja abdesta za vreme namaza. Ova osoba obavlja propuštene rekate samostalno, kao da je iza imama (bez kiraeta).).

Status tejmuma za džumu

Čak i ako je osoba zabrinuta da će propustiti namaz petkom, za njega tejmum neće važiti.

Jer, postoji podnevni namaz koji može zameniti namaz petkom. Ovo smo ranije objasnili „U vezi sa Tajammumom".

Ako bolesnik ne može priuštiti da prisustvuje namazu petkom, a podne namaz obavlja kod kuće tako što uči ezan i izgovara ikamu, to je u redu.

Jer, za njega je ovaj dan kao svaki drugi dan. Jer, nije dužan da tog dana ide u džumi.

Namaz petkom bolesnika ili putnika

Ako osoba klanja podne namaz zbog bolesti ili putovanja, ili bez izgovora, a zatim klanja džumu-namaz sa imamom, po nama hanefijama, džuma-namaz je farz.

Zufer (r.a.h.) kaže; Ako je bolestan ili putuje, njegov farz je podne namaz. Ako nema izgovora, njegov farz je namaz petkom. Podnevni namaz ne važi za imama pre nego što završi džumu.

Ova je izjava ovde iz dva dela.

Prvi je o osobi sa invaliditetom. Objašnjenje Zuferovog (r.a.h.) stava je sledeće. O njemu je ovaj dan kao i svaki drugi dan. Ako u ostalim danima klanja podne namaz kod kuće, a zatim dođe u džemaât, njegov je farz bio da ga klanja kod kuće. Tako je i ovde.

Ali mi kažemo da je namaz petkom jači od podne namaza. Slabi se ne izdvajaju od jakih. Međutim, bolesnik se razlikuje od zdravog po tome što dobija dozvolu da odustane od žurbe do petka. Ako je prisustvovao u petak, onda su bolesni i zdravi jednaki. Takođe i jednom i drugom namaz petkom postaje farz.

Drugi: Reč je o zdravoj osobi koja živi u svom gradu (Mukim). Ako klanja podne namaz kod kuće i ne prisustvuje džuma-namazu, on mu je po našem mišlenju ispravan. Ali on bi loše obavio posao.

Zufer (r.a.h.) kaže; Podne namaz mu nije valjan. Međutim, ako imam klanja namaz nakon obavlanja džume namaza, to je drugačije.

Šâfiîa (r.a.h.) kaže; Podne namaz se na njega ne odnosi. No, ako je to izveo nakon što je prošlo vreme, to je drugo, kaže.

[2/33]

Jer, po načelu Zufera i Šâfiîe (r.a.h.), ono što je za njega farz jeste džuma namaz. Podne je bedel*. Zato što mu je naređeno da požuri do petka i napusti podne namaz osim ako ne zna sigurno da je petak izmakao. Bedel nije dopušten. Ovo je oblik originala i bedela. Ako ispuni bedel dok je zapravo može priuštiti, to neće vredeti. Prema Zuferovim (r.a.h.) rečima, promašaj originala se dešava kada imam završi džumu-namaz. Zato što je šef države dužan klanjati džumu namaz.

(Bedel*- البدل - To je oblik izvođenja koji zamenjuje neke ibadete i dugove u slučaju da prvobitno izvođenje nije moguće.).

Prema Šâfiîi (r.a.h.), nedostatak originala je zbog protoka vremena. Prema njegovim rečima, šef države nije uslov za džumu namaz.

Po našem mišlenju, pravi farz vremena je podne. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

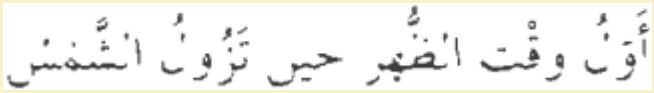

- “*Početak podneva je vreme kada se sunce kreće prema zapadu*”.[50]

Nije pravio razliku između ovog dana i bilo kog drugog. Kada neko klanja namaz po isteku vremena, namerava da klanja podne namaz. Da prvobitni farz vremena nije bilo podne, ne bi bilo potrebe za kadaom (nadoknadom) posle isteka vremena. Kada se dokaže da je prvobitni farz podne namaza, ona se klanja u svoje vreme. Ovo se odnosi na njega.

(50.Ibn Ebû Şeybe, Musannef, l/281; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/232; Buhârî, Ezân 104; Muslim, Mesâcid 173; Nesâi, Mevâkit 2; İbn Huzeyme, Sahıh, l/181; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, l/194, 198.).

Od Muhammeda (r.a.h.); Ne znam šta je suština vremena danas? Međutim, navodi se da je rekao da mu prestaje farz kada jednom obavi namaz podne ili petkom. Ovom izjavom je hteo da kaže da je poreklo farza jedno od njih, možda nije jedno od njih, i da će se to utvrditi postupcima osobe.

Stanje onih koji klanjaju i u podne i u petak

Ako klanja podne namaz, a zatim otrči do petka i nađe da je imam završio namaz; Ako napusti svoju kuću nakon što imam završi namaz, ne mora ponovo klanjati podne namaz. Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), ako napusti svoju kuću prije nego li imam završi, mora ponovo obaviti podne namaz. Što se tiče Ebû Yusuf i Muhammeda (r.a.h.): Rekli su da ne mora ponovo klanjati podne namaz osim ako ne počne džuma namaz sa imamom.

Objašnjenje njihovog gledišta je sledeće. Ispunio je vreme farza klanjanjem podne namaza. To može da prekine samo namaz petkom, koja je jača od toga. Samo žurenje na namaz nije jače od obavlanja namaza. Žuriti u petak nije kao započeti petak kada se njime prekida podne namaz. Kao onaj koji je obavio Kıran hadž*. Ako obavi vakfu* na Arefatu pre nego što izvrši tavaf umre, on će napustiti Umru. Ako pozuri do Arefata, neće napustiti svoju umru.

(PS: Samir B: Kıran hadž*- Kıran hadž je hadž koji se obavlja u jednom ihramu sa namerom da obavi i umru i hadž tokom sezone hadža iste godine. Osoba koja želi da obavi Kıran hadž ulazi u Ihram po dolasku u mikat ili prije dolaska, sa namerom da obavi i umru i hadž.).

(PS: Samir B: vakfe- الوقفة - Izraz znači čekanje određenog vremenskog perioda na Arefatu i Muzdelifi tokom hadža. Izraz vakfe (vukuf), koji u rečniku znači "stajati, čekati, čekati na mestu", odnosi se na osobu koja obavlja hadž stojeći na određenim mestima u određenom vremenskom periodu. Regije Arefat i Muzdelifa u kojima je osnovana zovu se mevkıf.).

Objašnjenje Ebû Hanîfeovog (r.a.h.) gledišta je sledeće. Žuriti je jedna od karakteristika džume. Jer je zapoveđeno da se žuri u namazu petkom, a ne u drugim namazima. Baviti se nečim što je karakteristika petka znači, u izvesnom smislu, bavljenje petkom. Zato preskače podne. Međutim, žurenje na džumu se može dogoditi prije nego što ga imam završi, a ne posle. U slučaju osobe koja obavi Kıran hadž, njegova umra će biti poništena zbog zurenjažurenja do Arefata. Po istihsânu se ne kvari. Zato što je zabranjeno zuritižuriti u vakfeu prije tavafa Umre. U njemu postoji slabost. Ovde je, sa druge strane, zapoveđeno da se zuripožuri na namaz. On ima moć u sebi.

Ponestaje vremena za namaz petkom

Ako imam uđe u ikindiju namaz pre nego što završi džumu namaz, namaz će biti poništen.

Jer, vreme je jedan od uslova džume. Ako prođe vreme pre nego što završi džumu namaz, bit će mu dobro ako ode pre nego što počne. Zato što se uslovi ibadeta nastavljaju od početka do kraja. To je kao abdest za namaz.

Ako se glasno smeje, ne treba ponovo da uzima abdest. Ovo je Muhammedov (r.a.h.) stav. To je jedan od dva rivâjeta koji dolazu od Ebû Hanîfe (r.a.h.). Zato što je početni tekbir (Tahrime) razrešen prolaskom džume.

Prema Ebû Jusufu (r.a.h.), što je druga od dva rivâjeta od Ebû Hanîfe (r.a.h.), tekbir tahrime se ne razvrgava prekidom farza. Ako se nasmije, mora ponovo uzeti abdest jer je smeh u zabranjenom periodu (klanjanju) namaza.

[2/34]

Razilaženje džemaâta nakon hutbe

Ako se ljudi uplaše i raziđu nakon što je imam održao hutbu, imam klanja džumu samo ako sa njim ostanu tri čoveka.

Jer džemaât je jedan od uslova za početak džume. Iznad smo objasnili različita mišlenja u vezi sa ovom masom. Ako kod imama ostanu tri roba ili putnika, on će ih predvoditi u namazu petkom. Jer, oni su dostojni da u petak budu imami. Ali ako ostanu tri žene i deca, to je suprotno.

Ako predvodi džemaât u jednom rekatu, a zatim ode, po našem mišlenju, on završava namaz kao džumu.

Zufer (r.a.h.) je rekao: Ako odu pre nego što završe tešehud, on počinje u podne. Jer, rekao je, džemaât je, kao i vreme, uslov džume.

Ali mi kažemo; džemaât je uslov za početak džume. Postoji i ovo. Vodio ih je u jednom rekatu. Ima pravo da je završi kao namaz petkom. Vreme nije takvo. To je uslov za obavljanje namaza. To nije uslov za početak. Završavanjem namaza se završava namaz. Zar ne vidiš da ako onaj ko se kasnije probudi i sustigne imama za jedan rekat, kad završi, ustane i završi džumu.

U stvari, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

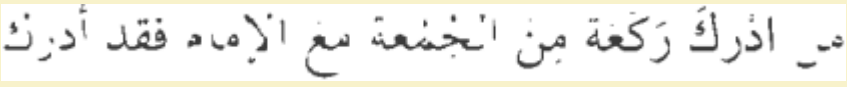

"*Ko sustigne jedan rekat petkom kod imama, stigao je u namazu.*"[51]

(51.Ibn Ebû Şeybe, Musannef, I/461; Nesaî, Mevâkit 30; İbn Mâce, İkâmetu's-Salât 91; Dârekutnî, Sunen, II/11; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsât, VIL/286; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, III/203.).

Slična situacija je kada istekne vreme pre nego što se završi drugi rekat i sa njim se prekine namaz u petak. Dakle, razlika postaje jasna.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.) mišlenju, ako ljudi odu nakon što imam izgovori tekbir i prije nego što džemaât završi rekat sa imamom na sedždi, imam započinje podne namaz.

Prema Ebû Yusufu i Muhammedu (r.a.h.), završava se kao petak. Jer, početak je tekbirom. Stanje džemaâta pronađeno je po njemu i u poređenju sa hutbom. Ako se imamov abdest prekine nakon učenja tekbira i zameni ga neko ko nije održao hutbu, on završava namaz petkom. To što ga imam zamjenjuje nakon tekbira je isto kao što ga imam zamjenjuje nakon obavlanja rekata. Ovo pitanje je isto.

Ebû Hanîfe (r.a.h.) kaže; Džemaât je uslov za namaz petkom. Ako ne završi rekat sedždom, ne može ga obaviti. Ako džemaât ode bez obeležja sedždom , to je kao da ode bez tekbira. Uostalom, džemaât je uslov za početak. To znači početak svakog farza osim ako se rekat ne beleži sa sedždom. Ovo je u suprotnosti sa situacijom nakon beležanja rekata sa sedždom. Jer, on sada ponavlja rukune. Ne počinje. To nije kao hutba.

Osoba koja tamo zameni imama nastavlja svoj namaz. Već postoji uslov za hutbu o originalu. Ovde je imam glavna osoba u započinjanju farz-namaza. Dakle, uslov džemaâta mora postojati na početku svakog farza.

Džuma bez dozvole šefa države

Ako čovek predvodi ljude u namazu petkom bez dozvole šefa države, njegovog zamenika, šefa policije ili sudije, to za njih neće važiti.

Kako smo objasnili, šef države je uslov za namaz petkom. Međutim, to nije slučaj.

Ova situacija se ovde ne pominje. Ako osoba koja je trebalo da predvodi narod u namazu petkom umre i narod se ujedini na jednom licu i on ga predvodi u namazu petkom, da li to važi za njih? Tačno je da će to važiti.

[2/35]

Ibn Rustem (r.a.h.) prenosi od Muhammeda (r.a.h.) sledeće. „Ako namesnik Ifrikije[52] umre, ljudi se ujedine oko jednog čoveka i on ih predvodi u namazu petkom, ovo će za njih važiti. Jer, kada je Hz.Uthman (r.a.h.) bio pod opsadom u svojoj kući, ljudi su se složili oko Hz.Alije (r.a.h.). I on ih je poveo u Namaz u petak jer halifa može da vodi narod samo u skladu sa svojom situacijom.

(52. To je naziv oblasti oko Tunisa.).

Situacija kada je džemaât preplavljen u petak

Ko obavlja molitvu petkom u tâka'u[53] ili pred vratima ili na pijaci zlatara, za njega to važi ako su safovi blizu jedan drugom.

(53. Tâk/ الطاق: Građevinski luk, kupola (kubbe), Konstrukcija s krovom u obliku kupole (kunbet), çardak.

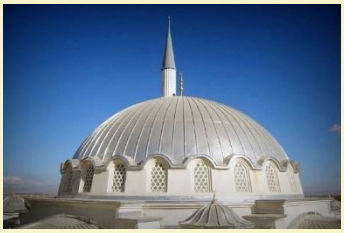

(Kubbe)

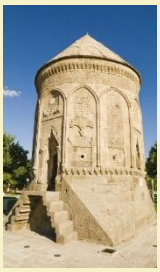

(kumbet- Grobnice su mauzoleji sa jedinstvenom strukturom izgrađenom tokom dinastije Seldžuka Anadolije. Obično je pravljen za velike državnike i sveštenstvo.).

(Čardak)

Spremamo se za džumu u jednom dahu

Prema Ebû Hanîfi i Ebû Yusufu (r.a.h.), ko god sustigne imama u tešehudu ili sehvi sedždi u namazu petkom te ga sledi, stigao je do petka. Obavlja ga kao dva rekata. Muhammed (r.a.h.) je rekao da će obaviti četiri rekata.

Njegov dokaz je hadis prenesen od Hz.Pejgambera (s.a.v.s.):

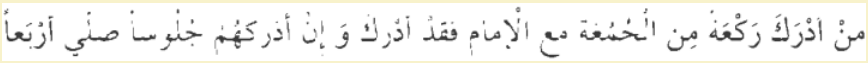

„Ko sustigne jedan rekat džume namaza, stigao je džumu. Ako može da ga obavi dok sedi u džemaâtu (ka'de), on će ga klanjati kao četiri rekata".[54]

(54.Dârekutnî, Sunen, ll/10, 11; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/203.).

Njih dvojica kao dokaz navode sledeći Hz.Pejgamberov (s.a.v.s.) hadis:

"*Učini što možeš. Nadoknadi propušteno*".[55]

(55. Abdurrezzak, Musannef, ll/211, 287; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/237, 238; Buhârî, Cuma 18; Muslim, Mesâcid 151-155; Ebû Dâvûd, Salât 54; Tirmizî, Salât 127; Nesâî, lmamet 57; lbn Mâce Mesacid 14; lbn Huzeyme, Sahih, lll/3, 71; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/137.).

Razlika između osobe koja održava hutbu ljudima i osobe koja predvodi ljude u namazu

Propustio je dva rekata. Zatim, dolaskom do tešehuda, dolazi se do petka. Dokaz je ovo. Taj čovek namerava za džumu, a ne za podne. Čak i ako zanijeti za podne, neće važiti da njime sledi imam. Štaviše, ponekad se dešava da se farz povećava poštovanjem. U stvari, to je slučaj sa putnikom kada prati stanovnika (mukima) svog grada. Ponekad postaje manjkav. Na primer, to je slučaj sa namazom petkom.

Zatim, u pitanju putnika koji prati stanara, nema ni najmanje razlike između toga u pogledu utvrđivanja farza. Tako je i ovde.

Što se tiče tumačenja drugog hadisa, to znači ako dođe do džemaâta dok još sedu nakon što su predali selam.

Zahtev kijasa je ono što kažu dva imama. Međutim, Muhammed (r.a.h.) je postupio oprezno i rekao: "On postupa oprezno i klanja četiri rekata. Ovo je njegova džuma". Zato je našao za s'hodno da uči na svakom rekatu.

Isto tako, kako Tahavî prenosi od njega, mora obaviti i prvo sedenje (ka'de). Kako je potrebno i za imama.

U predaji El-Mualla se kaže da prvo sedenje nije potrebno. Jer taj namaz je na neki način podne namaz. Prvo sedenje u podne namazu nije farz.

Ovo preventivno ponašanje nema smisla. Jer, ako je podne namaz, nije ga moguće nastaviti na osnovu tekbira (tahrima) koji je učinio za džumu namaz. Ako je petak, džuma namaz neće biti četiri rekata.

Ako imam petkom prouči hutbu, pa nakon što je završi dolazi druga naredba da predvodi namaz, ako onaj koji kasnije naiđe klanja namaz sa prvim koji je proučio hutbu, on sa njim klanja podne namaz.

Ako je prvi imam predvodio ljude na džumi-namazu, a oni nisu znali da je stigao drugi predvodnik, to za njih vredi. Jer on neće biti sklonjen sa dužnosti ako ne zna za dolazak drugog. Da je znao, njegov namaz ne bi bio valjan. Međutim, ako mu je druga osoba naredila da klanja namaz, onda je to drugačije. U tom će slučaju vrediti. Jer, to znači da je ispunio uslove džume.

[2/36]

Petkom podne namaz u džemaâtu

Mekruh je klanjati podne namaz petkom kao džemaât u gradu, zatvoru ili bilo gde drugde.

Od Hz.Alije (r.a.h.) se ovako prenosi. Zato što su ljudi u petak u podne zatvorili vrata džamija po gradovima. To ukazuje da se namaz neće obavljati u tamošnjem džemaâtu. Jer dve stvari su naređene u ovom trenutku za čoveka koji živi u gradu. Da napusti džemaâtile namaz i prisustvuje namazu petkom. Pošto imaju moć da prestanu da klanjaju džemaâtile namaz za jednog od ljudi u zatvoru, oni to i čine.

Ako smatramo da je dozvoljeno onima koji imaju izgovor da klanjaju podne namaz u džemaâtu u gradu, možda će i oni koji nemaju izgovora slediti taj primer. To podrazumeva smanjenje broja džemaâta u džamiji. Ovo je pitanje za razliku od sela. Jer, nema farza za one koji tamo žive da prisustvuju petku. Za njih je ovaj dan kao i svaki drugi dan.

U džumi je hutba pre namaza

Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je to učinio. Objasnili smo da je to zbog uslova džume.

Glasno čitanje tokom džume namaza

Glasno uči tokom džume namaza. Tako se to uvek radilo.

Na ovaj je način preneto od Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.). U stvari, as'habi su naučili napamet i ispričali ono što je on u petak recitovao (kiraet).

Ebû Hurejre (r.a.h.) je rekao: "Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je učio suru Džuma na prvom rekatu i suru Munafikun na drugom rekatu".

Nu'man b. Bašir je takođe rekao da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) učio suru:

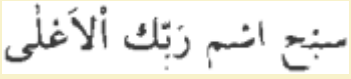
(87- A'lâ)

u prvom rekatu i suru 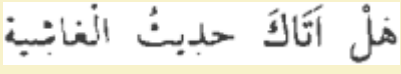 (88 – Gâšije) u drugom rekatu.

Ako neko sustigne imama nakon što je podigao glavu sa ru'kua, a imamov abdest se u to vreme pokvari i on krene napred, natera ga da učini dve sedžde. Dve sedžde se ne računaju kao deo namaza te osobe.

Pošto je predstavnik prvog. Takođe ispunjava ono što je prvi uradio. Međutim, za njega se nije našao uslov da se u njegovo ime računaju dve sedžde, odnosno uslov da klanjanje bude prvo.

Ako je rečeno; Ako se te dve sedžde ne računaju u njegovo ime, onda one postaju nadmoćne za tu osobu. Kako je u tom slučaju dozvoljeno zajednici koja ga obavezuje?

Mi kažemo; Ovo nije slučaj. Za njega su farz dve sedžde. Čak i ako napusti te sedžde, njegov namaz neće biti dozvoljen. Ali ove sedžde se ne računaju u njegovo ime. Jer, nema uslova da mu se ubroje (uslov da je prije ućinio ru'ku).

Putnikov namaz petkom

Ako imam naredi putniku ili robu da predvodi džumu namaz za ljude, to je dozvoljeno. Međutim, prema Zuferu (r.a.h.), to nije dopušteno.

Ovo smo ranije objasnili.

Kao i u drugim namazima, lepo je ono što se čita iz Kur'ana u namazu petkom. Postoji samo jedna stvar koja se ne može odrediti za ovo.

Jer, to dovodi do napuštanja delova koji nisu određeni. Međutim, ništa se ne može napustiti iz Kur'ana.

Međutim, situacija je drugačija ako se recitira sura za koju se zna da ju je proučio Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) u nadi za blagoslovom.

Ne sedenje za imama tokom namaza petkom

Ako imam ne ustane ili ne sedne tokom drugog rekata tokom namaza petkom, on se okrene i sedne.

Jer, sedenje je poslednje sedenje u ovom namazu. Kao i u drugim namazima. On se okreće prema njoj. Namaz petkom za stanovnika njegovog grada je kao podnevni namaz za putnika.

Ako čovek želi, može u džumi da sedi u džamiji ispravljenih kolena i prekrštenih nogu (ihtibâ[56]).

Jer sedenje je čekanje namaza. On sedi kako hoće. Prema verodostojnom rivâjetu od Resulullaha (s.a.v.s.), on je tako sedeo za vreme nafile (dobrovoljnih) namaza u svojoj kući. Pošto je to dozvoljeno u namazu, prioritet je da bude dozvoljeno i tada dok se čeka namaz.

Allah Teâlâ zna najbolje.

(56 Ihtibâ To je način sedenja sa kolenima okrenutim prema grudima i omotavanjem ruku. Ovaj stil sedenja, koji se u derviškoj terminologiji naziva "ulazak u keme", podrazumeva umotavanje u odeću ili pokrivanje sa svojom odećom. Odnosi se na omotavanje leđa i butina stvarima kao što su gaza i kaiš.).

BAJRAM-NAMAZI

[2/37]

Dokaz o Ramazanu i Kurban-bajramu je sledeći Enesov (r.a.h.) hadis. Kada je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) došao u Medinu, bilo je dva dana kada su stanovnici Medine slavili.

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao ljudima u Medini:

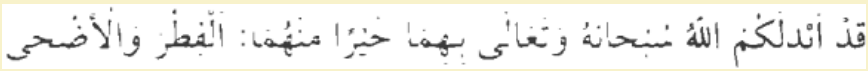

“Allah Subhanehu ve Teâlâ ti je dao umesto ova dva dana nešto bolje od njih: Ramazan i Kurban-bajram”.[57]

(57. Ahmed b. Hanbel, Musned, lll/103, 178; Ebû Dâvûd, Salât 239; Nesâi, Salâtu'l-Ideyn 19; Hâkim, Mustedrek, 11434; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, l/542, lll/277.).

Odluka o bajram-namazu

Učenjaci hanefijskog mezheba su izneli različite stavove o tome da li je Bajram namaz farz i sunnet. Jer, u el-Camiu's-Sağir'u se kaže za dva praznika: “Ako se Bajram i džuma spoje u isti dan, prvi od njih je sunnet“.

Prema onome što Hasan b. Zijad prenosi od Ebû Hanîfe (r.a.h.), Bajram-namaz postaje obavezan za osobu za koju je obavezan namaz petkom. U el-Aslu je rečeno da, „osim teravih namaza i namaza pomračenja sunca, nemogu se klanjati namazi u džemaatu“.

Ova izjava je dokaz da je Bajram namaz farz. Očigledno, Bajram namaz je sunnet. Ali to je jedan od osnovnih znakova religije. Ako se izvrši, to će dovesti do vođstva ako je napušteno, to će dovesti do izopačenosti;

Uslovi bajram-namaza

Nije neophodno da ljudi sa sela idu na mesto namaza (musalaja58) na bajram-namaz, ali je neophodno za gradske ljude.

(58. Musallâ / المصلّى: Mesto gde se obavljaju namazi na otvorenom ili na selu. Koristi se i kao ćilim za namaz na kome se obavljaju namazi i za ravan i veliki kamen na koji se stavlja kovčeg za dženaze-namaz.).

Dokaz za to je:

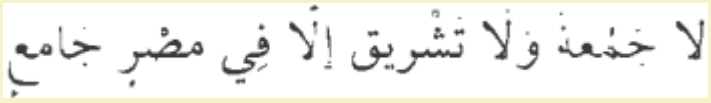

Prenosi se da se „džuma i tašrik“[59] mogu obaviti samo u gradu“.[60]Ono što se u ovom hadisu podrazumeva pod tašrikom jeste Bajram-namaz.

(59. Teşrik Tekbiri: Počinje odmah nakon sabahskog farz namaza na dan Arefata tokom Kurban-bajrama 1.2.3. Tekbiri se uče ukupno 23 puta, govoreći "Allahu Ekbar, Allahu Ekbar, La ilahe illalahu vallahu ekber. Allahu Ekbar ve lillahil hamd", jednom nakon farz-namaza, tokom dana i posle popodnevnog (Ikindije) namaza 4. dana.).

(60. Abdurrezzak, Musannef, l/519, lll/167; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, l/439; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/179;Zeyleî, Nasbu'r-Râye , ll/134, IV/275.).

Jer:

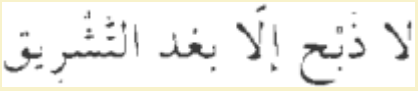

Hadis "*Kurban je moguć samo nakon tešrika*"[61] na to ukazuje.

(61. Ahmed b. Hanbel, Musned, lll/364; İbn Hibbân, Sahih, Xlll/230; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XXll/108; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, IV/22, 23.).

Ukratko; Sve što je uslov za namaz džumom uslov je i za bajram-namaz. Međutim, hutba je drugačija. Vaz je jedan od uslova džume. To nije jedan od uslova praznika. Dakle, hutba džumom je pre namaza. Hutba bajrama je posle namaza. Jer, hutba bajrama treba da podseti i pouči pitanja koja su potrebna u vezi sa Bajramom. To nije jedan od uslova namaza poput hutbe na Arefatu. Kako smo naveli, hutba džumom je polovina namaza.

Vreme je za hutbu bajrama

Dokaz da se bajramska hutba održava nakon bajram-namaza je sledeći. Mervan (r.a.h.) je održao hutbu pre namaza za vreme Bajrama. Jedna osoba je ustala i rekla: „O Marvane! Iako Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije uzeo minber za mesto namaza, ti jesi. "Iako je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) održao hutbu nakon namaza, ti si je održao prije namaza". "Ovo je sada napuštena stvar", rekao je Mervan (r.a.h.). Tada je Ebû Said el-Hudri (r.a.h.), koji je bio tamo, rekao: "Ovaj čovek je učinio svoj deo posla. Čuo sam da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ. وَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ

"*Ko među vama vidi nešto pogrešno, neka to promeni rukom. Ako to ne može sebi da priušti, neka promeni jezikom. Ako ni to ne može, neka to mrzi srcem. Ovo poslednje je najslabiji oblik vere*".[62]

Drugim rečima, to je najslabije od dela vere.

(62. Abdurrezzak, Musannef, lll/285; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/10, 20; Muslim, İmân 78; Ebû Dâvûd, Melâhim 17; Nesâî, İmân 17; İbn Mâce, Fiten 20.).

[2/38]

Za vreme Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) i četvorice halifa, bajramska hutba je održana posle namaza. Kasnije su Emevije izmislili održavanje hutbe pre namaza. Zato što su u svojim hutbama govorili o stvarima koje nisu bile halal. Narod nije seo da sluša hutbu posle namaza. Uveli su održavanje hutbe pre namaza da bi narod slušao hutbu.

Za vreme bajrama hutba je kao hutba džumom. Hatib održava dve hutbe. On sedi kratko između dve hutbe. Hatib čita suru iz Kur'ana tokom hutbe. Džemaât ovo sluša u tišini. Jer će hatib održati vaaz džemaâtu. Hutba može biti korisna samo kada se sluša.

Sličnost hutbe bajrama i hutbe džume

U bajram-namazima nema ezana ili ikame. Tako se radi od vremena Hz.Poslanika Muhammeda (s.a.v.s.) do danas. Praksa je dokaz da je ova situacija sunnet.

Tekbiri u Bajram namazu

Ako hatib prvo održava hutbu ljudima, a zatim predvodi ljude u namazau, to takođe važi. U stvari, namaz je važeći čak i ako potpuno napusti hutbu.

Broj tekbira u Bajram-namazu je devet. Prva pet su u prvom rekatu. To uključuje početni (iftitah) tekbir i ru'ku tekbir. Ostala četiri tekbira su u drugom rekatu. Ru'ku tekbir drugog rekata je jedan od njih. Hatib recituje (kiraet) u dva rekata uzastopno.Broj tekbira je pitanje oko kojeg se as'habi nisu mogli složiti. Stav koji smo objasnili je stav Ibn Mesûda (r.a.h.). Naši hanefijski učenjaci su takođe usvojili ovaj stav. Hz.Alija (r.a.h.) je rekao: „Jedanaest tekbira se uči tokom Ramazanskog bajrama. Šest ih je na prvom rekatu, a pet na drugom rekatu.

Ovi tekbiri su početni (iftitah) tekbiri, tekbiri ru'kua i osam dodatnih tekbira u Bajram-namazima. „U Kurban-bajram-namazu ima pet tekbira, uključujući iftita tekbir, dva tekbira za ru'ku i dva dodatna tekbira, jedan u prvom rekatu, a drugi u drugom rekatu. Mezheb Hz.Alije (r.a.h.) je da se počne sa učenjem na svaka dva rekata, a zatim izgovori tekbir.

Tri gledišta su preneta od İbn Abbâsa (r.a.h.):

1). İbn Abbâs'ov stav je isti kao stav bn Mes'ûd-a. Ovo je rivâjet šâz.[63]

(63. Şâz Rivayet: To znači rivâjet koju sam pripoveda pouzdani pripovedač, za razliku od superiornog pripovedača i po obilju zapisa i po pitanjima koja se traže kod drugih pripovedača, a koja nije poznata iako bi trebalo da bude poznata.).

2). Prema jednom od dva poznata rivâjeta od İbn Abbâsa (r.a.h.), pripovedać uči trinaest tekbira u Bajram-namazima, od kojih je jedan početni tekbir (iftita), od kojih su dva tekbira rekata, a drugi tekbir koji je posebno specifičan je za bajram (zevaid). Pet od ovih zevaid tekbira je na prvom rekatu, a ostalih pet su na drugom rekatu.

3). Prema drugom rivâjetu Ibn Abbâ'e (r.a.h), u Bajram-namazu ima dvanaest tekbira, od kojih je jedan tekbir iftitah, dva tekbira ru'kua i devet tekbira zevaida. Prema onome što je preneo Ebû Jusuf (r.a.h.), on takođe usvaja ovaj treći stav.

Mi hanefije smo zauzeli stav İbn Mes'ûd'a (r.a.h.). Jer, ovo je pitanje oko kojeg se složila velika grupa as'haba od kojih izdvajamo Ebû Mesûd el-Bedri i Ebû Musa el-Eş'ari'u (r.a.h.), uključujući i Huzeyfe b. Yeman'a (r.a.h.). Po rivâjetu, Velid b. Ukbe (r.a.h.) im je došao te ih je upitao: “Kako mi naređujete da se ponašam tokom sledećeg bajram namaza“? Ovi ljudi su takođe rekli İbn Mes'ûdu (r.a.h.): “Nauči ga ovom predmetu”, Ibn Mes'ûdu (r.a.h.) je podučavao Velida (r.a.h.) na ovaj način, a ovi drugovi su to odobravali.[64]

(64. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, I/494, 495; Abdurrezzak, Musannef, III/293, 294; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX/304; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, III/289.).

Prema hadisu, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je učio četiri tekbira tokom Bajram-namaza. Zatim je rekao: 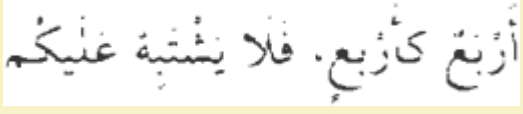 - *„Ova četiri tekbira su kao tekbiri dženaze. Ne dozvolite da vam to zvuči zbunjujuće“*.[65]

Pokrio je palac i pokazao sa četiri prsta.

Dakle, ovaj hadis sadrži verbalni i praktični sunnet i znakove, a primjenjuju se metode dokazivanja i naglašavanja.

(65. Abdurrezzak, Musannef, III/293; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, I/493, 494; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX/302, 304; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, III/289; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, II/148; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, II/440.).

[2/39]

Mi hanefije smatramo da treba dva rekata uzastopno. Zato što se tekbiri izgovaraju nakon pravilnog zikra. U prvom rekatu, dodatni bajramski tekbiri (zevaid) se recituju nakon početnog (iftita) tekbira. U drugom rekatu tekbiri se uče nakon recitacije. Jer, kad god je to moguće, tekbire u rekatu treba učiti zajedno. Zbog toga se u prvom rekatu, iftitah tekbir i zevaid tekbiri uče zajedno. U drugom rekatu, zevaid tekbiri i ruku tekbiri se uče zajedno.

Dužina vremena čekanja između tekbira nije navedena u Kitabu'l-Asl. Ebû Hanîfe (r.a.h.): Imam je rekao da prećuti tri tesbiha između svaka dva tekbira. İbn Ebû Leylâ (r.a.h.) je rekao; da imam od ovih tekbira može uzeti kojeg god želi. Ovo je također rivâjet koji prenosi Ebû Jusuf (r.a.h.). Jer je jasno da je svaki od njih usvojio ono što je video ili čuo od Allahovog Teala Hz.Poslanika (s.a.v.s.). To je nešto što se ne može računati ličnim mišlenjem. Ali mi kažemo da poslednji pogled poništava prvi pogled. Zato, ne postoji način da se bira između nekoliko i mnogo tekbira.

Dizanje ruku u bajramskim tekbirima

Ruke su podignute u svim ovim tekbirima, osim kod tekbira za ru'ku.

Prema onome što je Ebû Ismet (r.a.h.) preneo od Ebû Jusufa (r.a.h.), on ne bi podigao ruke ni na jednom tekbiru bajram-namaza zbog hadisa Ibn Mes'ûd'a (r.a.h.) koji je rekao:

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *bi podigao ruke samo na početku (iftitah) tekbira u namazu*".[66]

(66. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX/261; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, l/294.).

Naši dokazi:

Pripoveda se da se "ruke mogu podići samo na sedam mesta".[67]

Bajram-namaz je također uključen u ovih sedam mesta. Zato što se ovi tekbiri izgovaraju tokom stajanja (kijama). Kao Kunut tekbir i početni (iftitah) tekbir, ovi se tekbiri izgovaraju stojeći a ruke su podignute, jer je svrha ovoga, za razliku od tekbira za ru'ku, da obavesti one koji ne mogu čuti da je obavljeni tekbir uzet. Ru'ku tekbiri se recituju prilikom prelaska sa kijama na naklon. Nema potrebe da dižete ruke da bi to nagovestili.

(67. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Xl/385; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/293; Zeyleî, Tahâvî, Şerh-u meâni'l-Âsar, ll/178, Nasbu'r-Râye l/292, ll/149.).

Nadoknada (arp. Kada, trs. Kaza) Bajram namaza

Ništa nije potrebno za bilo koga ko nije u stanju da obavi bajram namz sa imamom.

Šâfiîa (r.a.h.): On je rekao da osoba koja ne može da nađe vremena za ovaj namaz treba da obavi namaz sama, kao što bi to činila sa imamom. Ovo nije istina. Zato što je takav namaz bio poznat kao ibadet samo kroz delovanje Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je klanjao Bajram-namaz samo sa džematlijama. Nije dozvoljeno obavljati ovaj namaz na bilo koji drugi način.

Ako ne može da odvoji vreme za namaz, nema drugog namaza koji bi mogao odmenuti ovaj namaz. Jer, vreme za bajram namaz je posle izlaska sunca. Ovo nije vreme za farz namaz kao drugih dana. Međutim, osoba koja ne može da nađe vremena za namaz petkom, umesto toga, obavlja podne namaz. Zato što je petak nakon što sunce zađe na zapad. Ovo je vreme kada je ostalim danima podne farz.

Ali, prema Umare b. Ruvejbe-ovom (r.a.h.) hadisu:

Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi započeo namaz Kušluk sa dva rekata" ili prema hadisu Ibn Mes'ûda (r.a.h.) da je "Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavljao namaz sa četiri rekata", baš kao i namaz Kušluk u drugim danima.

Posebni namaz za bajramske dane je namaz u hadisu koji je Hz.Ali (r.a.h.) preneo od Hz.Poslanika (s.a.v.s.);

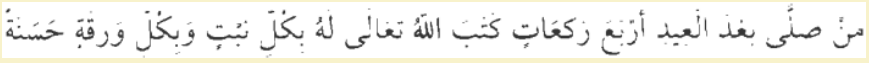

"*Ko klanja četiri rekata posle bajram-namaza,* Uzvišeni Allah *mu upiše onoliko dobrog dela koliko i biljke koje rastu na zemlji i lišća na drveću*".[68]

(68. Muvetta, l/346; lbn Ebû Şeybe, Musannef, l/498, 499; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX/306; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/304.).

Kada imam izađe na bajram-namaz (Musalli), bilo bi lepo da umesto njega ostavi nekoga da predvodi ljude u namazu u džamiji.

[2/40]

Ako ovo ne uradi, ne treba mu ništa.

Ova odluka je ovakva zbog hadisa koji smo preneli. Kada je Hz.Alija (r.a.h.) došao u Kufu, ostavio je nekoga za svog zamenika da predvodi bajram-namaz za slabe ljude u džamiji. Otišao je do mesta namaza (musalli) sa džematlijama od pedesetak ljudi, hodajući i izgovarajući tekbir. Ostavljajući nekoga kao punomoćnika na ovaj način, vodi se računa o nemoćnim ljudima. Ovo je takođe lepo. Ali ako se imam ne ponaša na ovaj način, od njega se ništa ne traži. Jer, niko ko ima snage da izađe neće odustati od izlaska na musalli. Ne postoji obaveza da svako ko je za to nesposoban da klanja bajram-namaz.

Ako se nečiji abdest prekine tokom bajram-namaza, treba da obavi tejmum

Ako se nekome pokvari abdest u namazu i plaši se da neće stići u namaz kada se vrati u grad i uzme abdest, a ne može naći vodu, klanja se tejmumom i klanja Bajram-namaz.

Objasnili smo ovo u vezi sa Tejmumom. Međutim, ovde je rečena reč: Ovo je situacija koja pripada namazskom području Kufe. Voda je daleko bila u namazskom području Kufe. Što se tiče naše zemlje, mesto namaza je okruženo vodom. Ovo jača mišlenje osobe koja kaže da tejmum nije dozvoljen. Međutim, Hakimu'š-Šehid Mervezi je rekao: "Ako ne može pronaći vodu". Tada je bajram-namaz u stilu dženaze-namaza. Zato što je rekao, nema potrebe da se nadoknađuje dženaza za one koji ne mogu. Ovo ukazuje da je dozvoljeno obavljati ovaj namaz sa tejmumom bez obzira gde se nalazite kada se plašite da ćete ga propustiti.

Ista je situacija i ako se radi o imamu čiji je abdest pokvaren.

Dozvoljeno je bez obzira koju suru imam uči tokom bajram namaza.

Prema onome što je do nas došlo od Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.), on je čitao sure Sebbihisme Rabbike:

سَبِّحِ ٱسْمَ رَبِّكَ ٱلْأَعْلَى .1)

1). Veličaj svoga Gospodara koji je uzvišen iznad svojih stvorenja, izgovarajući Njegovo ime kada Ga se sjetiš i kada Ga slaviš. (el-A'la 87/1) i,

هَلْ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ٱلْغَـٰشِيَةِ .1)

1). Da li je doprla do tebe, o Poslaniče, vijest o Smaku svijeta koji će svojim strahotama sve ljude obuhvatiti? (el-Gašije 88/1).

u Bajram-namazu. Ako imam želi blagoslov sleđenjem Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) tako što će proučiti ove sure, to je dobro. Međutim, mekruh je smatrati čitanje iste sure iz Kur'ana farzom u namazu i ne čitati drugu suru. Oni koji ovo stalno slušaju mogu pomisliti da je namaz dozvoljen samo čitanjem ove sure. To znači uvesti u veru nešto što nije u veri.

Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

مَنْ أَدْخَلَ فِي دِينِنَا مَا لَيْسَ مِنْهُ، فَهُوَ رَدٌّ

"*Ko u našu veru unese nešto što nije u veri, to će biti odbijeno*".[69]

(69. Ahmed b. Hanbel, Musned, Vl/180, 240; Buhârî, Sulh 5; Muslim, Akdıye 17; Ebû Dâvûd, Sunnet 5; lbn Mâce, sunnet 2; lbn Hibbân, Sahih, l/207, 209; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, X/119, 150; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/228.).

Nema namaza prije bajram namaza.

Izveštava se da je Hz.Ali (r.a.h.) mrzeo ponašanje osobe koja je to učinila prije bajram-namaza.

Kada neko ko ne može da nađe vremena za prvi rekat bajram-namaza pokuša da nadoknadi propušteni rekat, on po sopstvenom mišlenju određuje broj i mesto tekbira, iako je to protivno mišlenju njegovog imama. Jer, kada se nadoknadi, on je kao čovek koji sam klanja namaz. Ako više voli Ibn Mesûdovo (r.a.h.) gledište, on prvo počinje čitanjem, kao što je to radio imam. Zatim izgovori tekbir. Ovo je odgovor dat negde u knjizi en-Nevâdir od strane el-Džamija, ez-Zijadata i Ebû Sulejmana (r.a.h.).U drugom delu Nevadira piše da počinje tekbirom. Ovo je ono što je prikladno u poređenju. Zato što nadoknađuje propušteni rekat. On će nadoknaditi ovaj rekat ako ne uspe.

Međutim, Ebû Sulejman (r.a.h.) je ovu situaciju video kao dobru sa dokazom istihsâna i rekao: Ako počinje tekbirom, tekbiri se izgovaraju jedan za drugim. Rekat koji se izvodi sa imamom počinjao je čitanjem a tekbiri su se učili jedan za drugim.

[2/41]

Međutim, niko od as'haba nije rekao da će tekbiri biti uzastopni. Ako počne sa čitanjem, njegovo ponašanje bi bilo u skladu sa Hz.Alijevim (r.a.h.) mišlenjem. Raditi kako je jedan od as'haba rekao, ima prednost u odnosu na suprotno. Jer, ako prvo počne sa čitanjem, izgovorit će sve tekbire kombinujući tekbire zevaid i tekbire ru'kua odmah nakon farz zikra. Kao što smo objasnili, ovo je mišlenje Ibn Masûda (r.a.h.).

Žene obavljaju Bajram namaz

Žene nisu u obavezi da prisustvuju bajram-namazu. Ženama je bilo dozvoljeno u ovom pogledu. Danas ovo vidim kao odvratno, posebno za mlade žene.

Situacija žena koje idu u džamiju za namaz

Mladim ženama je zabranjeno bilo da izlaze jer bi to izazvalo nestašluke. Naređeno im je da ostanu kod kuće. Što se tiče starih hanuma; Dozvoljeno im je da se pridruže džemaâtu na akšam, išaî, sabah i bajram-namazima. Nije im bilo dozvoljeno da izađu na podne, ikindiju i, po Ebû Hanîfeovom (r.a.h.) mišlenju, u namaz petkom (džumom).Ebû Yusuf i Muhammed (r.a.h.) su rekli: da je starim hanumama dozvoljeno da prisustvuju svim namazima, kao i u namazima za pomračenje sunca i kiše. Zato što nema fitne u zabavlanju starijih žena. Malo je ljudi koji bi sebi poželeli takve žene. Žene su izlazile u džihad sa Allah-ovim Teâlâ Hz.Poslanikom (s.a.v.s.) da leče bolesne, daju vodu mudžahidima i spremaju hranu. Ebû Hanîfe (r.a.h.) je o noćnim namazama rekao sledeće: Starica izlazi pokrivena. Tama noći postaje zavesa između nje i načina na koji je muškarci gledaju. Dnevne namaze i namazi petkom koje se obavljaju u gradu nisu ovakve. Žena može pasti na zemlju zbog gomile. Može se gurati okolo. I u ovome postoji razdor. Jer, iako mladić ne želi staricu, starci poput nje mogu je poželeti. Možda preterane želje nekih mladih ljudi mogu dovesti do toga da požele stariju ženu. Mogu da guraju stare žene.Što se tiče bajram namaza, oni se obavlaju tokom namaza. Tamo je moguće da se žene odvoje od muškaraca da se sa njima ne biju. Kada su žene otišle na mesto namaza, prema rivâjetu Hasan b. Ziyad'a (r.a.h.) od Ebû Hanîfe (r.a.h.), oni obavljaju bajram-namaz. Jer, svrha izlaska je klanjanje Bajram-namaza.

Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللهِ مَسَاجِدَ اللهِ. وَلْيَخْرُجْنَ إِذَا خَرَجْنَ تَفِلَاتٍ – أَيْ غَيْرَ مُتَطَيِّبَاتٍ

"*Ne sprečavajte* Allah-ove Teâlâ *konkubine (sluškinje) da uđu u Allahove džamije. Kad napuste svoje domove, neka izađu bez ukrasa, to jest bez mirisa*".[70]

Prema onome što je Muala (r.a.h.) prenosio od Ebû Jusufa (r.a.h.), a on od Ebû Hanîfe (r.a.h.), žene ne klanjaju Bajram-namaz sa imamom. Njihov odlazak u namazu je samo da poveća mnoštvo muslimana.

(70. Abdurrezzak, Musannef, ll/151; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/16, 36; Buhârî, Cuma 13; Muslim, Salât 136; Ebû Dâvûd, Salât 52; lbn Mâce, Sunnet 2; lbn Huzeyme, Sahih, lll/90; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, V/248.).

Kaže se u hadisu Ummu Atije (r.a.h.);

أَنَّ النِّسَاءَ كُنَّ يَخْرُجْنَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْعِيدَيْنِ حَتَّى ذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحُيَّضُ

"*Žene su izlazile sa* Allah-ovim Teâlâ Hz.Poslanikom (s.a.v.s.) *na dva bajrama. Čak i one koje su u godinama kada je obavezno pokrivanje i žene u hajzu*".[71]

Kao što je poznato, žena u hajzu ne obavlja namaz. Dakle, razlog zašto žene izlaze je povećanje broja muslimana. Tako je i u naše vreme.

(71. Abdurrezzak, Musannef, lll/302; Ahmed b. Hanbel, Musned, V/84, 85; Buhârî, Salât 2; Muslim, Salâtu'l-Îdeyn 10; Ebû Dâvûd, Salât 238; Tirmizî, Cuma 36; Nesâî, Salâtu'l-Îdeyn 3; lbn Mâce, lkâmetu's·Salevat 165; lbn Huzeyme, Sahih, ll/360, 361; Vll/56.).

Efendija može sprečiti svog roba da prisustvuje džumi, džemaâtu[72] i u bajram-namazu.

Jer je pravo njegovog efendije da ga služi. To znači da se eliminiše pravo svog efendije da se služi i da mu nanese štetu. On ima pravo da to spreči. Međutim, on ne može sprečiti roba da obavlja farz namaze. Jer, ovo je odvojeno od prava efendije.

(72. Svrha džemaâta je odlazak u džamiju na dnevni namaz i pridruživanje džemaâtu.).

Naši hanefijski učenjaci se ne slažu oko toga šta rob treba da uradi kada dođe sa svojim efendijom da bi mu sačuvao svog konja. Neki od njih su rekli da nije dozvoljeno da rob obavlja petak i bajram-namaz bez njegovog pristanka. Najtačnije gledište je da kada se pravo njegovog gospodara da mu se konj sačuva nije narušeno, on ima pravo da to učini.

[2/42]

Za vreme bajram namaza minber se ne postavlja u salu namaza.

Dokaz za to je hadis koji smo citirali:

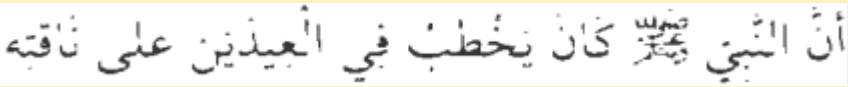

“Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je držao hutbu na svojoj kamili tokom bajram-namaza*”.[73]

Ljudi su se složili da se minber ne sme stavljati na mesto za namaz od vremena Hz.Poslanika (s.a.v.s.) do danas. Zbog toga je u namazu korišćen poseban minber od ćerpiča i blata. Vađib je pratiti delo koje je poznato u narodu.

(73. Ahmed b. Hanbel, Musned, lll/485, V/7; Ebû Dâvûd, Menasik 71, lbn Huzeyme, Sahih, IV/310; Ibn Hibbân, Sahih, IX/187.).

Greška imama u bajramskim tekbirima

Ako imam izgovori više od devet tekbira, džemaât će slediti imama. Međutim, drugačije je da imam izgovori tekbir više puta nego li je izgovorio bilo koji od as'haba.

Zato što je imam mudžtehid. Ako se čin lmama dogodio na mestu gde je trebalo da se izvrši idžtihad, treba ga slediti. Prema hadisu Hz.Poslanika (s.a.v.s.), neophodno je slediti imama:

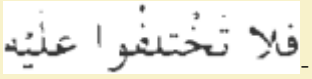

- "*Ne poslušaj ga, imama*"[74]

Ako imam prouči više tekbira nego što je bilo ko od as'haba rekao, ovakvo ponašanje imama će biti greška, suprotna konsenzusu. Nema sleđenja nepravde.

(74. Abdurrezzak, Musannef, ll/461; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/314; Dârekutnî, Sunen, l/329; Buhârî, Ezân74; Muslim, Salât 86; lbn Huzeyme, Sahih, lll/34; lbn Hibbân, Sahih, V/467; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, ll/18, 97; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/28.).

Prema mišlenju većine naših hanefijskih učenjaka, džemaât prati imama do trinaestog tekbira. Nakon toga zašuti. Neki su učenjaci rekli da je u skladu do šesnaest tekbira. Jer je ponašanje imama u ovoj situaciji protumačljivo. Možda je cilj imama, Ibn Abbâs'a (r.a.h.), tekbir od trinaest puta. Možda je mislio da će, ako se zbroje početni tekbir i dva tekbira ru'kua, broj tekbira biti šesnaest. Pošto je ovakvo tumačenje moguće, džemaât ne može tvrditi da je imam definitivno u krivu i da će ga sledi. Naravno, to je samo tada ako džemaât to čuje od imama.

Ako džemaât uči tekbir prateći tekbir onog ko glasno ponavlja imamov tekbir da ga čuju oni iza (munadi), kada je broj tekbira veliki, nije prikladno da džemaât izostavi bilo koji tekbir, pošto je dozvoljeno da ovu grešku izazove munadi. Ako džemaât izostavi jedan od ovih tekbira, izostavljeni tekbir može biti tekbir koji je izgovorio imam, a tekbir koji je doveden može biti tekbir koji je vesnik (munadin) napravio grešku. Dakle, džemaât ne može izostaviti nijedan tekbir. Učenjaci su rekli da ako džemaât uči tekbir sledeći tekbir munadina, moraju zanijetiti da klanjaju uz svaki tekbir. Jer, moguće je da je prethodni tekbir bio pogrešan tekbir koji potiče od munadina, a imam je u tom trenutku upravo izgovorio početni tekbir.

Nema neslaganja da imam recitira Subhanake nakon početnog tekbira i prije dodatnih tekbira (zevaida) u Bajram-namazima. Međutim, prema mišlenju Ibn Ebî Leylâ-e, imam uči Subhanake dovu nakon zevaid tekbira.

Što se tiče Eudhu-Bismille, prema Ebû Jusufu (r.a.h.), on ga recituje posle Subhanake i pre zavaidskih tekbira. Prema Muhammedu (r.a.h.), kada imam poželi da počne da čita posle zavaidskih tekbira, on recituje Euzu-Bismilu. Jer, prema Muhammedu (r.a.h.), Eudhu-Bismila se recituje radi samoga kiraeta. Detalno objašnjenje ovoga je uključeno u "Zijddat komentar - (Ziyddat şerhi)".

Allah Subhanehu va Ta'ala zna najbolje.

DONOŠENJE TEKBIRA NA DAN TEŠRIKA

Umer, Hz.Ali i İbn Mesûd (r.a.h.), starešine as'haba, složili su se da tešrik tekbiri počnu od sabah namaza na dan Arefeta. Naši hanefijski učenjaci su takođe usvojili ovo gledište u Zâhiru'r-Rivâje. Dokaz za to je da Allah Svemogući kaže:

﴿ وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ ﴾

203. I spominjite Allaha izgovarajući "Allahu ekber – Allah je najveći" i "la ilahe illallah – nema istinskog božanstva osim Allaha" u ovim malobrojnim posebnim danima:... (el-Bekare 2/203).

[2/43]

Prema onome što se prenosi od Abdullah b. Umera (r.a.h.), Hz.Pejgamber (s.a.v.s) je rekao:

أفضل ما قُلْتُ وقالت الأنبياءُ من قبلي يوم عرفة الله أكبرُ الله أكبرُ لا إله إلّا الله و الله أكبر الله أكبرُ ولله الحمدُ

"Najbolja stvar koju smo ja i poslanici prije mene rekli na dan Arefeta je 'Allahu Ekber Allahu Ekber, la ilahe illallahu vallahu ekber Allahu Ekbar ve lillahi hamd'; „Allah je najveći. Allah je najveći. Nema drugog boga osim Allaha. Allah je najveći. Allah je najveći. „Hvala i slava Allahu".[75]

(75. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, I/488, 489; Dârekutnî, Sunen, II/49; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX/307; Hakim, Mustedrek, I/439, 440; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, III/314; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, II/153; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, III/583.).

Pored toga, ovi tekbiri treba da otkriju vrlinu vremena hadža. Najveličanstvenija od farzova (rukuna) hadža je obavljanje stajanja (vakufa) na Arefatu. Stoga bi trebalo biti legitimno donositi tekbir na dan stajanja (arafe). Zato je Mehul (r.a.h.) rekao da tekbiri počinju od podne namaza na dan Arafe. Zato što je vreme za stajanje (Arefat dove) nakon što se sunce pomeri na zapad (zeval)- Vreme je da se sunce sa sredine neba pomakne prema zapadu. To je infinitiv od glagola "Zâle", njegovo značenje je; promeniti mesto, otići, nestati, sunce da krene prema zapadu, sunce da dodze na vrhunac i otići.). Ibn Mesûd (r.a.h.) navodi da se tekbir nastavlja do popodnevnog namaza na dan kurbana (nahr dan). Ako se tekbir donosi u popodnevnom namazu, onda će biti odsečena, rekao je. Ebû Hanîfe (r.a.h.) je takođe usvojio ovaj stav. Jer, ako se tekbir počne onog dana kada se ispuni glavni farz (rukn) hadža, tekbir treba prekinuti na dan nahira, kada se obavi tavaf, drugi farz (rukn) hadža.

Osim toga, protivno je običaju da se glasno izgovara tekbir nakon namaza. To se može potvrditi samo preciznim informacijama. Sigurnost leži u onome oko čega su se vodeći as'habi složili.

Hz.Ali (r.a.h.) kaže; Tekbir se nastavlja do popodnevnog namaza poslednjeg dana tešričkih dana.[76] Tog se dana tekbir uči u popodnevnom namazu. Tada se tekbir zaustavlja. Ovaj rivâjet je jedan od dva rivâjeta preneti od Umera (r.ah.).

(76. Četvrti dan Kurban-bajrama.).

Drugi rivâjet od Umera (r.a.h.) je da se tekbir nastavlja do podne namaza poslednjeg dana tešričkih dana.

Ebû Jusuf i Muhammed (r.a.h.) su usvojili Hz.Alijev (r.a.h.) stav, prihvativši ajet kao dokaz:

﴿ وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ ﴾

203. I spominjite Allaha izgovarajući "Allahu ekber – Allah je najveći" i "la ilahe illallah – nema istinskog božanstva osim Allaha" u ovim malobrojnim posebnim danima:...

(el-Bekare 2/203).

"Dani broja" koji se pominju u ajetu su ili dani tešrika ili dani kurbana. Stoga bi trebalo biti legitimno izgovoriti tekbir ovih dana. Štaviše, od tih dana nam je zapoveđeno da se „puno sećamo Allaha Teâlâ". Isto tako, bolje je izgovoriti tekbir na dan kada nije potrebno izgovoriti tekbir nego ga napustiti na dan kada je potrebno izgovoriti tekbir.

Mladi as'habi kao što su Zeyd b. Sabit, İbn Umer i İbn Abbâs (r.a.h.) složili su se da tekbir treba da počne od podne namaza prvog dana Bajrama:

﴿ فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا ﴾

"200. Kada završite hadžske obrede, puno spominjite Allaha i hvalite Ga, kao što ste spominjali vaše pretke i hvalili se njima, pa i više od toga, ... " (el-Bekare 2/200).

Vreme tašričkih tekbira

Na osnovu ovog ajeta Ebû Yusuf (r.a.h.) se takođe vratio ovom stavu. Reč „Fe" u reči „Fedhkuru" znači sledeće. Završetak hadža je moguć sredinom jutra prvog dana Bajrama. Stoga, tekbir treba izučiti nakon ovoga. Ljudi koji nisu hadžije su podložni hadžijama u ovom pogledu. Hadžije uzvikuju telbiju nakon što su gađali velikog šejtana (cemre-i akaba). Nakon toga počinju da glasno uču tekbire. Ovo se takođe dešava sredinom jutra. Zato ljudi treba da izgovaraju tekbir nakon podne namaza, što je prvi namaz koji se obavlja nakon ovog vremena.

Ibn Umer(r.a.h.) je rekao da tekbir treba nastaviti do sabah namaza poslednjeg dana tešričkih dana. İbn Abbâs (r.a.h.) je rekao do podne namaza. Zeyd b. Sabit je rekao da ako je odeđen, tekbir treba nastaviti do popodnevnog namaza. Šâfiîa (r.a.h.) je takođe usvojio ovo poslednje gledište.

U namazu se nakon predaje selama uči tekbir tešrika kako sledi:

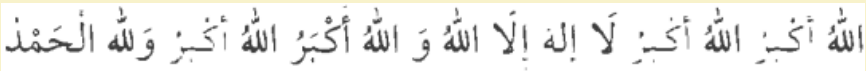

“Allahu ekber Allahu ekber Allahu ekber, la ilahe illallah vallahu ekber Allahu Ekber ve lillahil hamd”. Šâfiîa (r.a.h.) je također usvojio ovaj stav.

[2/44]

Ibn Abbâs (r.a.h.) je izgovarao tekbir na sledeći način:

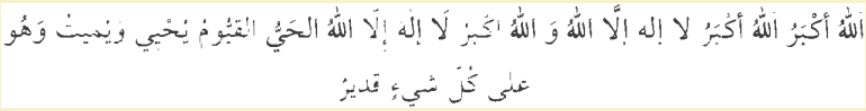

"Allahu ekber Allahu ekber, La ilahe illallâh vallâhu ekber, Lâ ilâhe illallahul- hayyul- kayyum. Yuhyi ve yumit, ve huve alâ kulli şey'in kadir”.[77]

(77. Telbiye /

“Lebbeyk Allahumme lebbeyk. Lebbeyke Lâ şerike leke lebbeyk. İnnel hamde ve'n- ni'mete leke ve'l-mulk. Lâ şerike leh” (Zapovedi, Allahu Teâlâ, zapovedi. Bez ikakve dvojbe, Nemaš partnera. Svakako, hvala je Tvoja. blagoslov je Tvoj, suverenitet je Tvoj. Ti si jedini, Allahu Teâlâ) Nemaš partnera.).

Mi Hanefije smo prihvatili mišlenje Hz.Alije i Ibn Mesûd (r.a.h.). To je praksa ljudi u raznim gradovima. Pored toga, ova vrsta tekbira uključuje i tekbir, tehlil i tahmid. Stoga je ovaj tekbir najsveobuhvatniji oblik tekbira.

Odgovornosti tešričkih tekbira

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), tekbir tešrika je farz za muškarce koji žive u gradu tokom farz namaza koje obavljaju u džemaâtu. Ebû Yusuf i Muhammed (r.a.h.) su rekli: da je u danima tešrika farz tekbir izgovarati svima koji obavljaju farz namaze, bilo putnik ili stanovnik, stanovnik grada ili sela, muškarac ili žena, u džemaâtu ili sam/sama. Ovo je mišlenje Ibrahima Nehala (r.a.h.). Jer, ovi tekbiri važe za hadž telbiju za one koji nisu na hadžu. Kao što se ovi uslovi ne primenjuju u telbiji, ovi uslovi se ne primenjuju ni u tekbiru.

Ovo je kazivanje prihvatio Ebû Hanîfe (r.a.h.) kao dokaz:

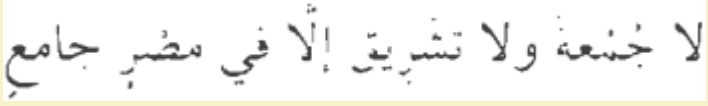

“Namaz petkom i tešrik tekbir mogu se klanjati samo u gradu”.[78] Halil i Nadr b. Šumejl (r.a.h.) su rekli da reč „Tešrik“ u rečniku znači tekbir. Nije dozvoljeno koristiti ga za Bajram namaz.

(78. Abdurrezzak, Musannef, I/519, lll/167; lbn Ebû Şeybe, Musannef, I/439; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/179; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/134, IV/275.).

Jer u Hz.Alijevom (r.a.h.) hadisu stoji:

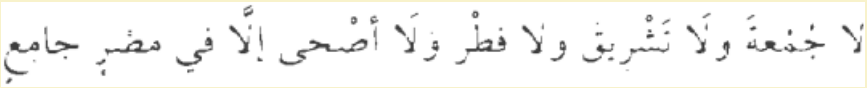

"*Namaz petkom i tešrik tekbir mogu se obavljati samo u gradu*".[79]

(79. lbn Ebû Şeybe, Musannef, l/439; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/134, IV/275.).

Prema tome, u ovom hadisu, tekbir tešrika je prikladan za namaz u džumi u vezi sa stanjem grada. Isto važi i za uslove kao što su biti muškarac, biti stanovnik svog grada i biti član džemaâta.

Iz tog razloga, u namazu džumom, uslov slobode* nije iznošen, niti je Ebû Hanîfe (r.a.h.) izneo uslov da se bude slobodan u tekbir tešriku.

(Samir B: Uslov slobode tjs., iznositi mislenje, stav po odredzenom pitanju.).

Ako žene klanjaju zajedno sa muškarcima ili ako putnik klanja iza imama koji živi u njegovom gradu (stanovniku), vađib im je da izgovore i tekbir, prateći imama.

U stvari, ovi ljudi obavljaju farz namaz petkom prateći imama. Postoju dva rivâjeta o putnicima koji klanjaju u džemaâtu u gradu.

Prema rivâjetu Hasan b. Ziyada (r.a.h.), u ovoj situaciji putnicima je vađib da izgovore tekbir. Jer, osoba koja je putnik može biti imam u džumi.

Prema ispravnijem mišlenju, u ovom slučaju putnici nisu obavezni (nije im vađib) da izgovore tekbir. Jer, putovanje menja farz i snižava tekbir. Osim toga, nema razlike u pogledu farza između obavljanja namaza u gradu i van grada. Tekbir je isti način.

Za osobu koja obavlja nafilu namaz, nije mu vađib učiti tekbir tešrik.

Mudžahid (r.a.h.) je uporedio tekbir na kraju namaza sa tekbirom na početku namaza te je rekao da čak i oni koji obavljaju nafilu treba da izgovore tekbir.

Dokaz za nas hanefije je taj da je ezan jača obaveza od tekbira. Zato što se ezan uči tokom cele godine. Takbir se recituje u određenim posebnim prilikama. Ezan nije legitiman u nafile namazima. Isto tako, ezan nije legitiman za tekbire.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), pošto se vitr-namaz ne obavlja u džemaâtu na dane tešrika, tekbir se ne uči nakon vitr-namaza.

Isto tako, tekbir se ne uči nakon Bajram-namaza. Zato što je i sunnet.[80] Pošto je namaz petkom farz, tekbir se uči nakon namaza petkom.

(80. Koristi se da znači da je to farz poznat kroz Sunnet.).

Greška sedžde, tekbira i telbije na hadžu

Zato što se sehvi sedžda vrši u okviru namaza. Zbog toga se predaja selama kojim se završava namaz daje posle sehvi sedžde.

Važi za onoga ko prati imama tokom sehvi sedžde. Tekbir se uči odmah nakon namaza, a ne tokom nje. Posle tekbira nema predaje selama. Ne važi za one koji prate imama dok uče tekbir.

[2/45]

Telbija se ne obavlja tokom zabranjenog perioda (radi uvažavanja) namaza, niti se obavlja odmah nakon namaza, jer se ne izdvaja do kraja namaza. Stoga se počinje sa klanjanjem sehvi sedžde. Zatim se tekbir izgovara odmah nakon njega. Nakon toga se čita telbija. Osoba koja sustigne imama kasnije, sledi imama u sehvi sedždi. Zato što se sehvi sedžda vrši u okviru namaza. Ne prati imama u tekbiru i telbiji. Zato što se tekbir i telbija ne čitaju u namazu. S'hodno tome, ako imam zaboravi sehvi sedždu, neče ni džemaât učiniti sehvi sedždu. U namazu se vrši sehvi sedžda. Džemaât prati imama. Ne može ništa drugo činiti osim pratiti imama.

Imam zaboravlja tekbir i telbiju

Ako imam zaboravi tekbir i telbiju, ili napusti tekbir i telbiju sa bilo kojim tumačenjem, džemaât ih ne napušta.

Zato što se tekbir i telbija ne obavljaju tokom namaza. Ako imam zaboravi tekbir te napusti svoje mesto, ako se seti šta je zaboravio prije izlaska iz džamije, vraća se i uči tekbir. Ako napusti mesdžid, ili ako zaboravi ili namerno izgovori ovozemaljske reči, ili ako svesno prekrši svoj abdest, njegovo učenje tekbira postaje nevažeće. Napuštanje svog mesta pre izlaska iz mesdžida ne uklanja uslov da se tekbir uči odmah posle namaza. U stvari, ako se ova situacija dogodi tokom tekbira, on završava tekbir baš kao neko ko misli da mu je abdest ranije prekinut.

Međutim, izlazak iz džamije, izgovaranje ovosvetskih reči i svesno uzimanje abdesta, uklanja uslov da se tekbir mora proučiti odmah nakon namaza. U stvari, ako se ova situacija dogodi tokom tekbira, bit će nemoguće nastaviti tekbir. Ako mu je abdest ranije pokvaren, može otići i uzeti abdest ako želi. Zatim se okreće i izgovori tekbir. Ako želi, može izgovoriti tekbir bez abdesta. Jer, činjenica da se nečiji abdest prekine nakon namaza i prije tekbira ne uklanja uslov da tekbir bude odmah posle namaza. U stvari, nema nikakve prepreke da nastavi da uči tekbir. Ne čita se u tekbir-namazu. Stoga, kao i u ezanu, nije neophodno uzeti abdest kada se uči tekbir.

Šejh Imam (Hakim eš-Šehid) (r.a.h.) kaže; Po mom mišlenju, ispravniji stav po ovom pitanju je ovaj. Imam uči tekbir prije izlaska iz džamije da bi uzeo abdest. Pošto imam ne mora da uzme abdest da bi izgovorio tekbir, napuštanje mesdžida uklanja uslov da tekbir bude odmah nakon namaza. Nakon izlaska iz džamije i povratka nije moguće učiti tekbir. Zatim treba odmah da izgovori tekbir.

Allah Subhanahu va Ta'ala zna najbolje.

Namaz u strahu danas

Učenjaci su izneli tri različita mišlenja o namazu straha: Prema Ebû Hanîfi i Muhammedu (r.a.h.), dozvoljeno je obavljati je u vremenima nakon Resûlullah'a (s.a.v.s.).

Iako je Ebû Yusuf (r.a.h.) u početku bio istog mišlenja, kasnije je promenio ovo svoje mišlenje i rekao: 'Ovaj namaz se klanjala posebno za vreme Hz.Poslanikovog (s.a.v.s.) života. Nije dozvoljeno izvršiti to nakon njegove smrti.' Ovako se pominje u Ebû Sulejmanovom (r.a.h.) Nevadiru. Zato što je Allah Svemogući rekao:

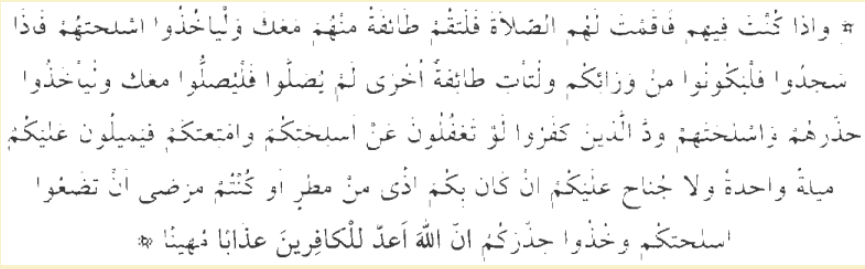

“O Poslaniče, ako si sa vojnicima tokom bitke i želiš obaviti namaz, podijeli vojsku na dva dijela: dio koji će klanjati sa tobom, uzevši svoje oružje sa sobom dok su u namazu, a drugi dio koji će čuvati stražu. Kada prvi dio vojske završi jedan rekat sa tobom, neka dovrši drugi rekat za sebe, a kada završe namaz, neka odu da vam čuvaju stražu iza leđa, ondje gdje je neprijatelj, a onaj drugi dio vojske, koji nije klanjao, neka dođe da klanja jedan rekat za tobom. Kada ti predaš selam, nakon tog rekata (koji je za tebe drugi, a za njih prvi), oni neka ustanu i dovrše namaz za sebe. I neka budu oprezni spram neprijatelja, i neka sa sobom nose svoje oružje, jer nevjernici priželjkuju da vi zaboravite na svoje oružje i stvari dok klanjate pa da vas odjedanput napadnu dok ste nemarni. Ukoliko imate poteškoću zbog kiše, bolesti i tome slično, nije vam greh da ne nosite oružje u namazu, ali se čuvajte neprijatelja koliko god možete. Allah je nevjernicima pripremio ponižavajuću kaznu“. (en-Nisa 4/102).U ajetu je predviđeno da Hz.Poslanik (s.a.v.s.) mora biti među njima da bi obavio namaz u strahu.Ljudi su bili više zainteresovani za namaz iza Hz.Poslanika (s.a.v.s.) nego za namaz iza nekog drugog. Iz tog razloga, namaz koji se obavlja kretanjem napred-nazad postao je dozvoljen tako da svaka grupa može da postigne vrlinu namaza u prisustvu Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Ova svrha je nestala nakon smrti Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Zato, nije dozvoljeno da bilo koja grupa koja ima mogućnost da klanja namaz odvojeno sa imamom obavlja namaz iza jednog imama tako što će se kretati napred-nazad.

[2/46]

Dokazi Ebû Hanîfe i Muhammeda (r.a.h.) o ovoj temi su sledeći. Prema onome što se prenosi od Sa'd b. Ebi Vekkas’a i Ebû Ubeyde b. Cerrâh'a: I as’habi su klanjali ovaj namaz nakon Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Kao što je Sald b. As (r.a.h.) pitao Ebû Said el- Hudri 'ju (r.a.h.) kako da obavlja namaz u strahu, on ga je naučio. Kasnije je Sald b. As (r.a.h.) obavio ovaj namaz. Strah, koji je razlog za namaz, može se naći u životu Hz.Pejgambera Muhammeda (s.a.v.s.), kao i nakon njegove smrti. Namaz na ovaj način nije postizanje vrline namaza iza Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Jer je u toku farz namaz ne hodati. Nije dozvoljeno napustiti farz dužnost da bi se dostigla vrlina. Sada, ljudi treba da postignu vrlinu povećanja džemaâta. Jer, što je džemaât veći, to je ona vrlinija.

Izraz „Kada si među njima“ u ajetu to znači „Ti ili neko ko te zamenjuje u imamatu“. U stvari, Allah Svemogući kaže;

ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كَذَٰلِكَ حَقًّا عَلَيۡنَا نُنجِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ

103. Zatim smo na njih spuštali kaznu, a poslanike Naše i one koji su s njima vjerovali, spašavali. Njih neće pogoditi nedaća i kazna koja je pogađala narode njihove. Kao što smo spasili i pomogli te poslanike i vjernike koji su bili s njima, tako ćemo spasiti i Allahovog Poslanika i vjernike koji su s njim, jer to Nam je obaveza i dužnost. (et- Tevbe, 10/103).

Ponekad je takvo obraćanje Allah-ovom Teâlâ Hz.Poslaniku (s.a.v.s.). Međutim, (odredba) nije specifična samo za njega. Ovaj ajet Allaha Teala je ovakav:

﴿ يا ايها النبي اذا طلقتم النساء فطلقوهن لعدتهن واحصوا العدة واتقوا الله ربكم لا تخرجوهن من بيوتهن ولا يخرجن الا ان يأتين بفاحشة مبينة وتلك حدود الله ومن يتعد حدود الله فقد ظلم نفسه لا تدري لعل الله يحدث بعد ذلك امرا ﴾

1). “O Vjerovjesniče, kada ti ili neko iz tvoga ummeta, htjednete žene pustiti, vi ih u vrijeme kad su čiste pustite, tj. u periodu čistoće kada s njima niste imali odnos, i brojte to vrijeme, kako biste mogli vratiti vaše supruge, ukoliko to budete željeli, i Allaha, Gospodara svoga, bojte se, na način da radite po Njegovim naredbama i da se klonite Njegovih zabrana. Ne izgonite pušćenice iz kuća gdje borave, a ni one neka ne izlaze, dok se priček ne okonča, osim ako očito sramno djelo učine, poput bluda. To su Allahove granice koje je On odredio. Onaj koji Allahove propise krši i te granice pređe, sam sebi je zulum učinio, jer ide u propast, griješeći prema svome Gospodaru. Šta znaš, o ti koji si razveo suprugu, Allah će, možda, poslije toga dati želju u srce muža, pa da vrati svoju suprugu”. (et-Talâk, 9/1).

Naredba je specifična za Hz.Pejgambera (s.a.v.s.)

Drugo, po našem mišlenju, broj rekata se ne smanjuje zbog straha.

Ibn Abbâs (r.a.h.) je rekao: Namaz stanara kod kuće je četiri rekata, namaz putnika je dva rekata, a namaz u strahu je jedan rekat. Neki su učenjaci također prihvatili ovaj stav. Dokazi o ovoj stvari; Ovo je rivâjet koja dolazi od Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

صلّى صلاة الخوف في غزوة ذات الرقاع بكلّ طائفة ركعة

“Tokom rata Dhâtu'r-Rıka ”, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je predvodio svaku grupu u namazu straha, jedan rekat“.[80] Stoga je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) klanjao dva namaza a svaka grupa je klanjala jedan rekat.

(81. Ahmed b. Hanbel, Musned, Vl/275; Buhârî, Megâzî 29; Muslim, Salâtu'l-Musafirîn 310; Ebû Dâvûd, Salât 14; lbn Huzeyme, Sahih, ll/303.).

Prema nama hanefijama, tumačenje ovog hadisa je sledeće: Svaka grupa je obavila po jedan rekat sa Allah-ovim Teâlâ Hz.Poslanikom (s.a.v.s.). Također su sami klanjali drugi rekat.

Druga razlika u mišlenju je u načinu obavlanja namaza straha.

Kako se vrši namaz u strahu

Po nama hanefijama: Imam deli džemaât u dve grupe. On prevodi prvu grupu u jednom rekatu. Kada podiže glavu sa prvog rekata (sedžde), prva grupa ide i staje ispred neprijatelja. Predvodeći drugu grupu na rekatu imam na kraju namaza predaje selam. Onda odu i stanu protiv neprijatelja. Prva grupa dolazi i završava namaz bez čitanja. Zatim odlaze i dolazi druga grupa. Druga grupa obavlja namaz učeći na prvom rekatu. Ibn Mesûd (r.a.h.) je to ispričao na ovaj način:

“Na taj način je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) *predvodio dve grupe u namazu straha“*.[82]

(82. Abdurrezzak, Musannef, ll/506, 507; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/147; Buhârî, Megâzî 32; Salâtu'l-Musâfirîn 305; Ebû Dâvûd, Salât 16; Tirmizî, Cuma 46; Nesaî, Salâtu'l-havf 18; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Xll/280; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/260.).

[2/47]

Ibn Ebî Leylâ (r.a.h.) kaže: Kada je neprijatelj na strani kible, imam počinje namaz tako što pravi dva reda. Kada imam ode da klanja, džemaât klanja sa njim. Kada klanja, prvi red klanja sa njim. Drugi red takođe ostaje da stoji i štiti ih. Kada se prvi red uspravi sa sedžde, drugi red klanja. Prvi red ih štiti dok sede. Kada se usprave sa sedžde, imam ide na drugu sedždu i sa njim klanja prvi red. Drugi red ih štiti dok sede.

Kada se uspravu sa sedžde, drugi red pođe na sedždu. Prvi red takođe ustaje i štiti ih. Kada ustanu, prvi red se povlači. Drugi red se takođe pomera napred. Imam obavlja drugi rekat tačno kako smo gore naveli. Kada imam sedi i preda selam, džematlije predaju selam sa njim. Ibn Ebî Leylâ (r.a.h.) je svoje mišlenje zasnovao na sledećem hadisu koji prenosi Ibn Abbâs ez-Zerka'nı (r.a.h.):

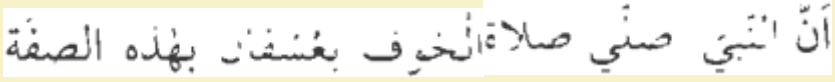

“Hz.Poslanik (s.a.v.s.) *je na ovaj način klanjao namaz u strahu u Usfanu*”.84 Ebû Jusuf (r.a.h.) takođe smatra da je dozvoljeno da se namaz klanja na ovaj način. Jer, u ovako obavljenom namazu nema vraćanja napred-nazad. Prema dvojici imama, važi da li se namaz obavlja kao što je gore navedeno kada je neprijatelj na strani kible ili se namaz obavlja hodanjem napred-nazad”.

(84. Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/60; Nesaî, Salâtu'l-havf 17; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, V/215, 216.).

Jer, jasno značenje ovog ajeta je dokaz za to: Allah Teâlâ je rekao:

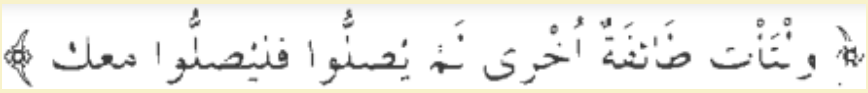

4. “Onda neka druga grupa koja još nije klanjala dođe i klanja sa vama.” (en-Nisa, 4/102).

Mâlikî (r.a.h.) takođe ima sledeće mišlenje: Imam deli džemaât u dvije grupe i predvodi prvu grupu u jednom rekatu. Druga grupa čeka ispred neprijatelja. Onda imam čeka. Prva grupa obavlja drugi rekat, predaju selam pa idu na neprijatelja. Dolazi druga grupa. Nakon što i njih predvodi u drugom rekatu, imam predaje selam.

Oni takođe ustaju da sastave prvi rekat. Salih b. Havvatov (r.a.h.) rivâjet od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) je sledeći:

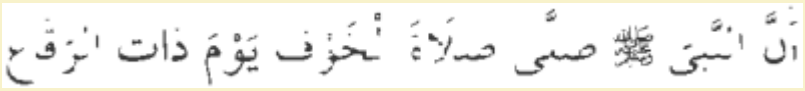

On je ovaj hadis protumačio na sledeći način: „Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je na dan Dhâtur- Rika klanjao namaz u strahu“.[85]: Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je sedeo i čekao drugu grupu dok ne završe namaz, zatim je predao selam. Šâfiîa (r.a.h.) je takođe usvojio ovaj stav i dodao sledeće. Imam ne predaje selam sve dotle dok druga grupa ne završi prvi rekat.

Zatim kada imam preda selam i oni zajedno sa njim predaju selam. Kao što imam čeka da prva grupa završi namaz, tako čeka i drugu grupu.

(85. Tahâvî, Şerh-u meâni'l-Âsar, I/312. Aynca bkz. Ahmed b. Hanbel, Musned, VI/275; Buhârî, Megâzî 32; Muslim, Salâtu'l-Musafirîn 310; Ebû Dâvûd, Salâtu's-Sefer 14; Nesaî, Salâtu'l-havf 17; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, I/592, III/252; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, II/169.).

Mi hanefije ne zastupamo ovaj stav. Jer, u ovom slučaju, džematlije će završiti namaz u strahu sa imamom. Ovo ni na koji način nije dozvoljeno. Hodanje u namazu je suprotno od ovoga. Postoji hadis koji kaže da osoba koja klanja sa imamom može hodati (da uzima abdest) kada mu se abdest pokvari. Iz tog smo razloga smatrali da je dozvoljeno hodati čak i u situacijama straha.

Ebû Hureyre (r.a.h.) je preneo od Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) sledeće:

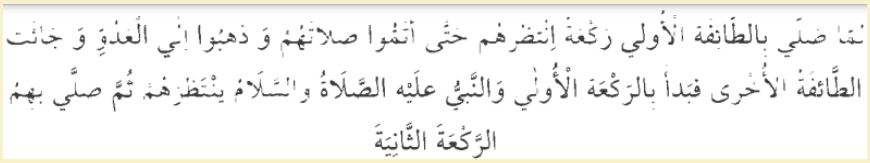

“Kada je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) predvodio prvu grupu u jednom rekatu, sačekao je dok ne završe namaz i dok ne odu na neprijatelja. Druga je grupa došla i počela klanjati prvi rekat. U međuvremenu je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) i njih sačekao. Zatim ih je predvodio na drugi rekat ”.[86]

(86. Ahmed b. Hanbel, Musned, II/320; Ebû Dâvûd, Salâtu's-Sefer 15; Nesâî, Salâtu'l-havf 17; Ibn Huzeyme, Sahih, II/301, 302; Ibn Hibbân, Sahih, VII/131; Hakim, Mustedrek, I/488; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, I/594, III/264.).

Niko od učenjaka nije prihvatio ovo gledište. Zato što je to bila praksa koja je postojala u ranim danima islama te je kao takva bila sledeća: Oni koji su kasnije sledili imama, prvo bi nadoknadili rekate koje su propustili, a zatim bi obavili rek'ate koje su sustigli sa Imamom. Potvrđeno je da je ova odredba ukinuta.

Postoju i rivâjeti koji su suprotni ispravnim rivâjetima (şaz).

(turs.-şaz- araps. Šadh- الشاذّ - Termin koji označava hadis koji prenosi pouzdani prenosilac u suprotnosti sa pouzdanijim prenosiocem.).

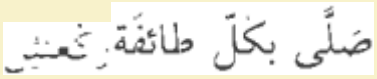

"Hz.Poslanik (s.a.v.s.) *je predvodio svaku grupu u dva rekata*".[87]

(87. Ahmed b. Hanbel, Musned, lll/364; Buhârî, Megâzî 32; Muslim, Salâtu'l-Musafirîn 312; Nesâî, lmâmet 41; lbn Huzeyme, Sahih, ll/297; lbn Hibbân, Sahih, Vll/138; Hakim, Mustedrek, lll/31; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/259; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/169.).

[2/48]

Mi ne prihvatamo ovaj stav. Jer, u ovom slučaju, onaj ko je to učinio farz za drugu grupu sledio bi onoga koji je to učinio farzom. Međutim, ako je tumačenje hadisa ovako, gornja situacija neće biti moguća. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je bio rezident.

Predvodio je dva rekata namaza za svaku grupu, a oni su obavljali druga dva rekata. Ovo je stav koji smo usvojili mi hanefije. Jer, imam predvodi polovinu namaza za svaku grupu.

Kako izvršiti akšam namaz u slučaju straha?

Hanefije to objašnjavaju na sledeći način: Imam čini da svaka grupa vodi samo polovinu namaza. Polovina akšam namaza je jedan i pol rak'at. Stoga je pravo prve skupine na pola fiksirano kao jedno. Budući da jedan rekat nije dovoljan, njihova su prava utvrđena u oba rekata. Dva rekata su polovina akšam namaza. Zato je sedenje održan nakon dva rakata. Sedenje je opravdano kako bi se razdvojile dve polovine. Zatim, prva grupa izvodi treći rekat bez kiraeta. To je zato što su oni ti koji ne mogu dovršiti svoj namaz od početka i sa imamom. Druga grupa, sa druge strane, recitira u prva dva rekata kao što to čini onaj koji se probudi sa imamom (mesbuk) kasnije, i koji sedi između njih i na kraju.

Borba u toku namaza

Prema nama hanefijama, ako se neko od klanjača bori tokom namaza, njegov namaz je poništen.

Mâlikî (r.a.h.) je, sa druge strane, mišlenja tog da borba ne poništava namaz. Ovaj pogled je Šâfiîev (r.a.h.) stari pogled. Zato što je ovo jasno značenje ovog ajeta Uzvišenog Allaha:

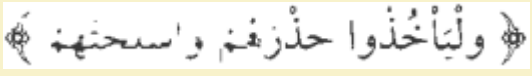

"...I neka budu oprezni spram neprijatelja, i neka sa sobom nose svoje oružje, ...", (en- Nisa, 4/1092).

Ne uzimajte oružje samo da biste se borili. Međutim, mi kažemo ovo: Rat je pun radnji (amel-i kethîr88) koji poništavaju namaz. Rat nije stvar namaza. Nema potrebe za ovim. Dakle, ova radnja poništava namaz, kao što trčanje za lopovom da spasi oštećenog i vrati imanje, tako i ova akcija poništava namaz. Naredba da se „uzmu oružje" je da neprijatelj pokuša da napadne kada ih vidi pripremljene, ili da se bore i ponovo okrenu namazu kada im je potrebno.

(88. Amel-i kethîr- العمل الكثير - Radnje koje se smatraju dovoljno brojnim da poništе namaz. Ako neko ko vidi da neko izvana izvodi radnju misli da to nije deo namaza, ta radnja se smatra delom kethîr (trs.kesijra). Neki učenjaci fikha ga definišu kao tri uzastopna kretanja.).

Ratnici ne klanjaju dok se bore, čak ni nakon što vreme prođe.

Zato što Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) nije mogao klanjati četiri puta u bitci u rovovima (bitka pod hendek). Srušio ih je usred noći. Rekao je:

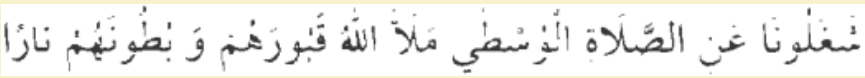

“ Sprečili su nas u namazu ikindije. Neka Allah Teâlâ ispuni njihove grobove i stomake vatrom”.[89] Da je namaz dozvoljen u borbi, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ne bi propustio ovaj namaz”.

(89. Abdurrezzak, Musannef, l/576; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, ll/243, 244; Ahmed b. Hanbel, Musned, l/79, ll/289; Buhârî, Cihâd 98; Muslim, Mesâcid 202; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 2; Nesâî, Salât 14; Ibn Mâce, Salât 6; Ibn Huzeyme, Sahih, ll/289, 290; Ibn Hibbân, Sahih, V/39, Vll/148; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, X/297, Xl/384; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, l/459, 460; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, ll/53, 76.).

Jahanje na životinji dok klanja

Isto tako, ako jaše životinju dok ide protiv neprijatelja, njegov će namaz biti poništen. Jer, jahanje životinje je čin koji poništava namaz. Ovo nije nešto što se mora uraditi. Ovo je nešto što nije potrebno. Hodanje je suprotno. Jer, hodanje je neophodno da bi se suprotstavio neprijatelju. Dopuštenost radnje je zbog nužde. Postaje specifično za ono što je neophodno.

Džemaât onih na odvojenim sedlima

Ratnici ne klanjaju u džemaâtu dok su na konjima.

Jer, postoji put između njih i imama. Ovo ometa valjanost sleđenja imama. Međutim, ako je džemaât na istoj ekspediciji kao imam, važit će praćenje imama. Jer, među njima nema prepreka. Navodi se da je Muhammed (r.a.h.) smatrao da je dozvoljeno obavljati namaz u strahu u džemaâtu dok jaše. Rekao je: Smatram da je dozvoljeno da postignu vrlinu namaza u džemaâtu.

Zato što smo smatrali da je dozvoljeno da rade veći posao, kao što je pokret napred-nazad, kako bi mogli da dostignu vrlinu džemaâta. Ovu dozvolu smo dokazali dokazima. Nema mesta za glasove u dokazivanju dozvole.

(90. Istihsân / الاستحسان - Na osnovu dokaza kao što su tekst (nass), idžma, nužnost, tajna analogije, običaj ili interes (maslahat), koji zahtevaju od mudžtehida da odustane od odluke koju je doneo o nekom pitanju, po njegovom mišlenju, o sličnom pitanju, on napušta tu odluku i donosi još jednu dobru odluku u korist naroda.).

Ako ratnici obavljaju namaz u strahu a da ne naiđu na neprijatelja, to je dozvoljeno za imama, ali ako ga obavljaju idući napred-nazad, to nije dozvoljeno džemaâtu.

[2/49]

Jer je dozvola (ruhsat*) data kada su bili protiv neprijatelja. Kada se ne suočavaju sa neprijateljem, nema razloga da se koristi dozvola polazska napred-nazad. Dakle, namaz koji obavljaju na ovaj način, nije dozvoljeno. Imamov namaz je dozvoljen jer on ne ide tamo-amo.

(Ruhsat - الرخصة - Privremena odredba koja čini legitimnim nepoštivanje zahteva primarne odredbe zbog nekih izgovora.

Reč licenca, koja u rečniku znači „pogodnost“, kao termin postupka fikha, odnosi se na privremenu odredbu zasnovanu na principu olakšavanja, što čini legitimnim nepoštovanje, zahteva glavne odredbe (azîmet*) normalne situacije, zasnovane na validnim izgovorima (za različite pristupe značenjima azimet i licence, pogledajte, Abdulazîz el-Buhârî, II, 298-299).).

(Azîmet*- العزيمة - Izraz fikha koji se koristi za verske odluke donete bez obzira na slučajne situacije kao što su poteškoće i potrebe sa kojima se ljudi suočavaju.

Azîmet je ime izvedeno iz korena azm, što znači "uporno želeti, značiti, doneti čvrstu odluku". Hanefije su smatrale koren azm među rečima koje znače zakletvu zbog potvrde i sile koju izražava. Suprotnost veličini je dozvola.).

Status namaza u strahu ako nema susreta sa neprijateljem

Ako ratnici obavljaju namaz u strahu, misleći da je pred njima gomila neprijatelja, na nju će se tako gledati. Ako se ispostavi da su neprijateljska zajednica, ovaj namaz je važeći jer je razlog za korišćenje licence ispunjen. Ako se ispostavi da je zajednica grupa sa kamilama, goveda ili ovaca, njihov namaz je nevažeći jer se razlog za to nije desio.

Grabžljive životinje su kao neprijatelji

Plašiti se grabžljivih životinja koje vidiš je kao da se plašiš neprijatelja. Jer, licenca je da im otkloni uzrok straha. U tom pogledu, nema razlike između zveri grabžljivih životinja i neprijatelja.

Svemogući Allah zna najbolje.

ŠEHID (MARTIR)

Prema nama hanefijama, osoba koja je stradala u ratu[91] ne može se okupati (Gasl). Ali se đenaza namaz izvršava. Prema Hasan Basriju (r.a.h.), treba se okupati đenaza i klanjati mu đenazu namaz.

(91. Šehid / Musliman koji žrtvuje svoj život na Allah-ovom Teâlâ putu. Mukellifin (punoletna i savesna osoba) koja je obvezna i koja je nasilno ili okrutno ubijena, iako je čista (nevina) i stoga ne zahteva nikakvu naknadu svojim naslednicima kao 'dijetu'.).

Šâfiîa (r.a.h.), sa druge strane, kaže da namaz ne treba obavljati. Hasan Basri (r.a.h.) kaže: da je pranje sunnet ljudskih bića koja umiru. U hadisu se prenosi na sledeći način:

إِنَّ آدم لَمَّا مات غسلتْهُ الْملَائكَةُ و صلُّوا علَيْهِ ثُمَّ قَالُوا هذه سُنَّةُ موتَاكُم يا بني آدم

"*Kada je* Hz.Adem (a.s.) *umro, meleci su ga okupali. Oni su obavili svoj namaz i rekli: „O ljudi! Ovo je sunnet vaših umrlih*".[92]

(92.Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsât, VIII/157, Hâkim, Mustedrek, ll/595; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, lll/157.).

Sahranjivanje šehida bez kupanja

I šehid je preminuo smrću eđela. Takođe, kupanje mrtvog tela je vrsta čišćenja. U stvari, i za njega je dozvoljeno obaviti đenazu namaz nakon kupanja. Ne pre! Đenaza namaz se vrši i za šehida. Na isti je način kupanje da bi se očistio. Uhudski šehidi nisu okupani jer su u toj bitci mnogi as'habi bili povređeni. As'habima bi bilo veoma teško da nose vodu iz Medine i da ih okupaju. Jer, rane su im obično bile na rukama. Stoga su smatrani opravdanim.

Mi hanefije se oslanjamo na sledeći hadis: Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao o Uhudskim šehidima:

زَمِّلُوهُمْ بِدِمَائِهِمْ ولا تَغْسِلُوهُمْ فإِنَّهُ مَا مِنْ جَرِيحٍ يُجْرَحُ فِي سَبِيلِ اللهِ إِلَّا وهُوَ يأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوْدَاجُهُ تَشْخَبُ دَماً اَللَّوْنُ لَوْنُ الدَّمِ وَالرِّيحُ رِيحُ الْمِسْكِ

"*Ukopajte ih njihovom krvlju i ne kupajte ih. Jer, svaki ranjenik koji je povređen na Allah-ovom Teâlâ putu, doći će na Sudnjem danu sa krvlju koja će mu teći iz vratne vene. Boja je boja krvi a miris je miris mošusa*".[93]

(93. Nesâî, Cenâiz, 82; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, l/647, Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/223, Ayrıca bkz. Abdurrezzak, Musannef, Il/540; Ahmed b. Hanbel, Musned, V/431.).

Dženaza Šehida

Štaviše, nemaju opravdanja za odustajanje od ukopa šehida. Međutim, poteškoća oko kopanja kabura za ukop očiglednija je nego li poteškoća u kupanju istog. Ova potreba nije nešto specifično za taj dan. Kao što šehidi sa Uhuda nisu okupani, prema Ukbe b. Amir'ovom (r.a.h.) rivâjetu, ni šehidi Bedra nisu bili okupani. Tog dana ta potreba nije postojala. Isto tako, šehidi Hendeka i Hajbera nisu bili okupani. Prema tome, jasno je da se šehid neće okupati.

Šâfiîa (r.a.h.) je također mišlenja da se ne treba klanjati đenaze namaz za šehida. Njegova osnova je sledeći hadis kojeg prenosi Cabir (r.a.h.):

"Hz.Poslanik (s.a.v.s.) *nije klanjao đenazu namaz ni za jednog od šehida sa Uhuda*".[94]

(94. Buhâri, Cenâiz, 72: Ebû Dâvûd, Cenâiz, 26,27; Tirmizî, Cenâiz, 46; Nesâî, Cenâiz, 62; İbn Mâce, Cenâiz, 28; İbn Hibbân, Sahih, V1//471; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lV/10.).

Kao u Hz.Poslanikovom (s.a.v.s.) hadisu, šehidi su očišćeni od prljavštine greha svojim mučeništvom:

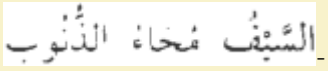

- "*Mač briše grehe*".[95]

Đenaza namaz za šehida je zagovor za njega i dova za čišćenje njegovih greha. To im ne treba, kao što ih ne treba ni okupati.

(95. Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/185; İbn Hibbân, Sahih, X/519; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XVII/125; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 1X/164; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, V/530.).

Osim toga, Allah Uzvišeni je šehide opisao kao žive i rekao:

وَلَا تَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ قُتِلُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ أَمْوَٰتًۢا بَلْ أَحْيَآءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ .169

169). O Vjerovjesniče, nemoj nikako smatrati da su oni koji su poginuli u borbi na Allahovom putu mrtvi! Oni su živi posebnim životom kod svog Gospodara u džennetu, opskrbljeni su raznovrsnim blagodatima koje samo Allah zna. (Al-i Imran, 3/169).

Dženaza namaz se obavlja za mrtve, ali ne i za žive.

Dokaz za nas hanefije je ovo:

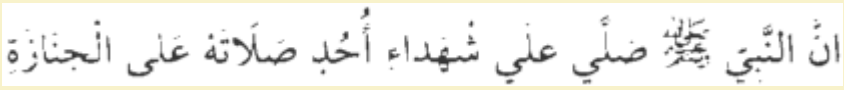

"Hz.Poslanik (s.a.v.s.) *je klanjao za šehide Uhuda, baš kao što je klanjao za njihova mrtva tela*".[96]

(96. Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/149; Buhâri, Cenâiz, 72; Muslim, Fedâil, 30; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 69- 71; Nesâî, Cenâiz, 61; İbn Hibbân, Sahih, Vll/472; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XVll/278; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lV/14.).

U stvari, navodi se da da je klanjao đenazu namaz Hamzi (r.a.h.) sedamdeset puta. Tumačenje ovoga je sledeće; Hamzino (r.a.h.) telo stavljeno je ispred Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Šehidi su dovođeni jedan po jedan te je njihovu đenazu namaz obavljao Hz.Poslanik (s.a.v.s.). Pripovedać je rekao da je klanjao đenazu namaz Hamzi sedamdeset puta, misleći da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) svaki put klanjao đenazu namaz ispred Hamzinog mrtvog tela. Ni Džabirov (r.ah.) hadis nije jak. Zato što je bio zauzet na dan Uhuda, jer su mu otac, brat i medved ubijeni. Kako da u jurnjavi odnese rodbinu šehida u Medinu, kad Resûlullah (s.a.v.s.) nije mogao biti tamo kada je predvodio namaz šehidima. Zato je to ovako ispričao. Međutim, oni koji su bili tamo javili su da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) klanjao đenazu namaz šehidima. Kasnije, kada je Đabir (Cabir) (r.a.h.) čuo glas Hz.Poslanikovog (s.a.v.s.) povika: "*Šehidi će biti sahranjeni tamo gde su pali*", vratio se i tamo je sahranio svoje rođake. Pored toga, namaz nad rahmetlijom je da ukaže njegovu čast. Zbog toga je jedinstven za muslimane. Hz.Poslaniku (s.a.v.s.)je zabranjeno bilo da klanja đenazu namaz munaficima (licemerima). Šehid je dostojan najviših počasti. Čak i ako je sluga očišćen od grehova, njegov stepen ne može dostići stepen gde nema potrebe za đenazu namaz. Zar ne vidite da su as'habi klanjali đenazu namaz Resulullahu (s.a.v.s.)? Nema sumnje da je njegov čin iznad čina šehida. Zatim, kao što je Allah Svemogući rekao, šehid je živ u zagrobnom životu.

وَلَا تَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ قُتِلُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ أَمْوَٰتًۢا ۚ بَلْ أَحْيَآءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ .169

O Vjerovjesniče, nemoj nikako smatrati da su oni koji su poginuli u borbi na Allahovom putu mrtvi! Oni su živi posebnim životom kod svog Gospodara u džennetu, opskrbljeni su raznovrsnim blagodatima koje samo Allah zna. (Al-i Imran, 3/169).

Šehid je živ u smislu zagrobnog života i mrtav u smislu ovoga sveta.

Što se ovoga sveta tiče, on je mrtav. Nasleđe se deli. Njegova se žena može udati nakon što joj se završi period čekanja. Farz namaz nad njim je jedna od ovosvetskih odredbi. Pošto je u ovosvetskom smislu mrtav, nad njim se obavlja đenaze namaz.

Ukop šehida sa njegovom odećom

Šehid je zaogrnut odećom koju je nosio.

Zato što je Resûlullah (s.a.v.s.) rekao:

زَمِّلُوهُم بِدِمَائِهِمْ وَ كُلُومِهِمْ - "*Pokopajte ih sa njihovom krvlju i ranama*".[97]

(97. Abdurrezzak, Musannef, lll/540; Ahmed b. Hanbel, Musned, V/431; Nesâî, Cenâiz, 82; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/11; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/223.).

Kada je zadobio ranu koja je rezultirala šehadetom u bitci kod Cemela, rekao je: "Ne operi mrlje od krvi sa mene. Ne skidaj mi odeću. Zato što sam osoba koja je vešt u borbi. Ja ću na sudnjem danu goniti osobu koja me je ubila. Hacer b. Adi pripoveda (r.a.h.) da: Kada je Ammar b. Yasir (r.a.h.) ubijen u Sifijnu, je rekao: "Ne perite sa mene nikakvu mrlju krvi. Ne skidaj ništa od moje odeće. Jer ću sresti Muaviye i Cadea (الحَادَّة) na ulici zagrobnog života".[98] Ovo se također prenosi od Hucr b. Adiyy'e (r.a.h.).

(98. lbn Ebû Şeybe, Musannef, ll/457; Ali el-Muttekî, Kenzu'l-Ummâl, Xl/470.).

Stanje odbrambene opreme na šehidu

Međutim, sa šehida se skidaju stvari kao što su oružje, koža, krzno, kaftan, čarape i šlem. Zato što ih je nosio da bi se odbranio od svog neprijatelja. Oni mu više nisu potrebni. Štaviše, običaj je da Arapi iz doba neznanja budu sahranjeni sa njima. Oni su sahranjivali svoje heroje sa oružjem koje su imali na sebi. Zabranjeno nam je da ličimo na njih.

Čefini šehida se mogu napraviti manje-više po želji.

[2/51]

Ovim su dokazali da čefin ne treba praviti od tri dela. Ako žele, mogu da sašiju pokrov kao što to rade za druge mrtve. Međutim, delo šehida se ne može uništiti. Inače je kao i kod ostali mrtvi ljudi.

Situacija onih koji su stradali u ratu i poginuli na drugim mestima

Ako iznesu osobu živu sa bojnog polja, a zatim umre kod kuće ili od tuđih ruku, ona će se okupati.

Jer, ta je osoba neko ko se bavio ovosvetskim poslovima kao što je jelo i piće pre šehadeta (murteth- / مُرْتَث)[99] i za njim se jadikuje. Postoji hadis koji kaže da će murteth biti okupan. Značenje murtetha je osoba čiji je šehadet posao ostario.“ To se zove / ثَابِتٌ رِثٌّ " - stara haljina.

(99. Murteth- المرتث- Musliman kojeg je napao nemusliman dok se borio na Allah-ovom Teâlâ putu, ranjen je i povukao se na jednu stranu i umro nakon što je jeo, pio, razgovarao, spavao, uzimao lekove ili nakon namaza dok je bio pri svesti.).

Glavna stvar u vezi ovoga je ovo. Uselio se u svoju kuću nakon što je Umer (r.a.h.) izboden. Živeo je dva dana. Zatim je okupan. Međutim, prema rečima Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.), on je opisan kao šehid. Isto tako, Hz.Ali (r.a.h.) je odnesen živ nakon što je izboden. Iako je postradao, kasnije je okupan. Na istom je mestu izvršeno i ubistvo Hz.Uthmana (r.a.h.). Ali nije okupan.

Iz svega ovoga svatismo da; Šehid koji se ne okupa je onaj čije je ubistvo završeno na mestu gde je umro. Inače se ne nosi živo. To je slučaj kada se useli u svoju kuću ili šator radi lečenja. Ne okupa se osoba koja umire i čije se noge povlače u stranu da konji ne gaze između dva reda. Zato što ovaj čovek nije postigao nikakvu ovosvetsku udobnost posle svog šehadeta. Tako je žrtvovao svoj život da bi dobio saglasnost Svemogućeg Allaha. Osoba koja postane šehid nakon lečenja imat će mir u svetu kao rezultat svog lečenja. Iako prima nagradu šehadeta, takav je i okupan. Kao što su oni koji su se udavili, zapalili, umrli od bolova u stomaku, umrli u inostranstvu. Međutim, po rečima Hz.Poslanika (s.a.v.s.), oni su opisani kao šehidi.

Situacija povređenog i poginulog u ratu

Oni koji su ubijeni puškom ili nečim drugim na bojnom polju su isti, ne kupaju se.

Dokazi o ovoj temi; Oni su šehidi Uhuda. Među njima bilo je i onih kojima su glave rascepane kamenjem i onih koji su ubijani motkama. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je naredio da se oni ne kupaju. Zato što je šehid žrtvovao sebe da bi dobio saglasnost Svemogućeg Allaha. Allah Svemogući kaže:

﴿ انَّ اللهَ اشْتَرَى من الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وأَمْوالَهُمْ بِانَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقاتِلُونَ في سبيلِ اللهِ فَيَقْتُلُونَ
ويُقْتَلُونَ وعْدًا عليْهِ حقًّا في التَّوراةِ والإنجيلِ والْقُرْانِ ومنْ أَوْفى بِعهْدِه من اللهِ فَاسْتَبْشِرُوا
بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بايَعْتُمْ بِه وذلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعظِيمُ ﴾

111). Allah je od vjernika kupio živote njihove, i pored toga što su oni u Njegovoj vlasti, kao vid počasti, i to za veliku vrijednost, tj. džennet. Oni će se na Allahovu putu boriti protiv nevjernika, kako bi Allahovu riječ uzdigli, pa će ubijati nevjernke, a i ginuti od njihovih ruku. Allah je to, zbilja, obećao u Tevratu, koji je objavio Musau, i Indžilu, koji je kao objavu dao Isau, neka je na njih mir i spas, a i u Kur'anu, koji je objavio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. A niko od Allaha dosljednije ne ispunjava obećanje svoje? Zato se radujte i budite sretni, o vjernici, zbog pogodbe svoje koju ste s Allahom ugovorili, jer to je zasigurno uspjeh veliki.

U tom smislu pištolj i druga stvar su jednaki.

Stanje osobe pronađene mrtve u borbi bez rane

Ako se osoba nađe mrtva na bojnom polju bez ikakvih tragova, ona će se okupati.

Zato što je onaj koji je ubijen tragom odvojen od onoga koji umire spontano (meyyit). Jer, ubijenog tragom odvaja od onog koji umire. Kad na njemu nema traga; Njegov život možda nije prouzrokovan ubistvom od strane neprijatelja, već time što je veo njegovog srca bio pocepan usled intenziteta straha u trenutku kada su se dve linije srele. Ove stvari se dešavaju kukavicama. Ako se na njemu nađe oznaka, ne može se okupati. Jasno je da je ova rana prouzrokovala njegovu smrt i da je ranu naneo njegov neprijatelj. Zato što su se dva reda susrela.

Pravilo je ovo. Ako se presuda desi nakon nekog razloga, ona se zasniva na tom razlogu. Ako krv izlazi iz nekih rupa, to se proverava. Ako izlazi sa mesta kao što su nos, vene i genitalni organi, a ne iz unutrašnje rane, ispira se. Jer, ponekad osoba može imati krvarenje iz nosa. Ili ponekad može urinirati krv zbog intenziteta straha. Ponekad krv može da izađe iz stolice bez ikakve rane iznutra.

[2/52]

Ako krv poteče iz uha ili oka, ne može se oprati. Jer krv iz ove dve oblasti izlazi samo zbog unutrašnje rane. Dakle, očigledno je da mu je od udarca u glavu potekla krv iz ušiju i očiju.

U slučaju da krv izlazi iz usta, ako krv izlazi iz glave, ona se opere. Isto je da li je rana iz usta ili nosa. Ako krv dolazi iz stomaka, ne može se oprati. Jer krv dolazi iz stomaka samo zbog unutrašnje rane. Ovo se zna samo po boji krvi.

Situacija onoga koji je ubijen dok se borio protiv ljudi sa barikada na putevima

Ko god bude ubijen od strane ljudi sa barikada, neće biti okupan na isti način.

Zato što je poginuo dok je branio svoju imovinu. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

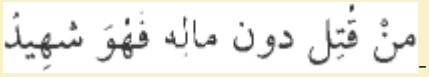

- "*Ko god bude ubijen dok je štitio svoju imovinu je šehid*".[100]
Zato se ne može okupati.

(100. Abdurrezzak, Musannef. X/114; Ahmed b. Hanbel, Musned, l/78; Buhârî, Mezâlim, 33; Muslim, Îman, 226; Ebû Dâvûd, sunnet, 28,29; Tirmizî, Hudûd, 21; Nesâî, Muhârebe, 22; lbn Mâce, Hudûd,21; Hâkim, Mustedrek, lll/741; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/265.).

Situacija onih koji su nepravedno ubijeni iz pištolja u gradu

Prema nama hanefijama, osoba koja je nepravedno ubijena iz pištolja u gradu, ne kupa se na isti način.

Šâfiîa (r.a.h.) je rekao da će se okupati. Ova odredba je zato što, prema Šâfiîi (r.a.h.), namerno ubistvo zahteva diju, baš kao i ubistvo greškom. Pošto je cena robe u zamenu za njegov život vađib, on je okupan.

Prema nama hanefijama, za nameru nije potrebna imovina. Ovo lice je neko ko je nepravedno ubijen, a novčana nadoknada za njegov život nije bila obavezna (vađib). Dakle, on je šehid. Odmazda, koja je obavezna (vađib), nije prava nagrada. Naprotiv, to je kazna odvraćanja. Na taj način ne kvari kvalitet šehidluka. Osnova nas hanefija po ovom pitanju je Hz.Uthmanov (r.a.h.) hadis. Zato što je ubijen u gradu. On je šehid te nije okupan.

Da je ubijen nečim drugim osim pištoljem, bio bi okupan. Jer, ovo znači pogrešiti (ubiti greškom). Cena robe je potrebna u zamenu za njegov život. Tahavi (r.a.h.) se setio:

Prema Ebû Yusufu i Muhammedu (r.a.h.), nema razlike između ubistva čoveka kamenom ili velikim štapom i ubistva iz pištolja.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), on će se okupati (u slučaju da bude ubijen kamenom ili štapom). Ova se različita gledišta zasnivaju na njihovim razlikama u mišlenjima o tome da li je odmazda obavezna (vađib) u slučaju ubijanja ovim oruđem.

Situacija ubijenog usled sprovođenja pravde

Ako je osoba pravedno ubijena zbog odmazde[101] ili kamenovanja[102], ona će se okupati.

Kada je Maiz (r.a.h.) kamenovan do smrti, njegov ujak je došao Allah-ovom Teâlâ Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) i rekao: „Maiz je ubijen kao što se ubijaju psi. Šta mi naređuješ da mu uradim“?

Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je tada rekao:

“*Nemoj to govoriti! Zato što se pokajao na takav način da kada bi se njegovo pokajanje podelilo među one na Zemlji, bilo bi im dovoljno“. Idi, okupaj ga, pokrij ga i klanjaj mu đenazu namaz*”.[103]

(101. Kısâs (Odmazda) القصاص/ Uzeti bilo koje pravo sa nečim sličnim ili istim. Kao verski termin; Prekidanje života ubice u zamenu za ubijenog, ili nanošenje iste radnje na oštećene organe osobe koja nekoga povredi ili odseče organ.).

(102. Recm الرجم/: Ako žena ili muškarac koji su sklopili brak u skladu sa islamskim principima (muhsan) počine preljubu, osuđuju se na smrt kamenovanjem na određeni način.).

(103. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, II/459; Muslim, Hudûd, 22; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/304, VI/83; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, III/330.).

Isto tako, osoba koja umre zbog had[104] ili ta'zir[105] kazne, takođe će se okupati. Ako ubiju osobu koja je nepravedno napala pleme, i on će biti okupan. Zato što nasilnik nije žrtvovao svoj život da bi dobio pristanak Allaha dž.š. Dakle, on je poput ostalih mrtvaca u pogledu pranja.

(104. Had الحدّ/: Kazne čiji su iznosi određeni verom. To su kazne koje imaju za cilj da kazne (ukubet) one koji su počinili zločin i da time odvrate druge. Had je podeljen na šest delova: hadd-i zina, hadd-i şurb, hadd-i sekr, hadd-i kazf, hadd-i kat'ı tarîk i hadd-i sirkat. Oni se skupa zovu “hudud-ı hâlisa”.).

(105. Ta’zîr التعذير/: Da disciplinuju i obrazuju. Kao verski termin; Disciplinovati zločinca kaznama ispod granica (religiozno određene kazne), vaspitavati ga da obeshrabruje zločine za koje nisu predviđene granice i iskuplenje. Po nahođenju sudije; Dok to može biti i zatvor do popravke, batina, pod uslovom da ne prelazi 39 štapova, moguće je izvršiti kaznu i uvijanjem uha, grubim rečima, gledanjem u smrknuto lice sudije, proglašavanjem da je lažov i na izgnanstvo. To je ostavljeno na diskreciono pravo sudije, u zavisnosti od krivičnog dela i situacije zločinca.).

Situacija onih koji su izgorjeli u vatri, zarobljeni pod ruševinama i udavljeni u vodi

Osoba koju je ubila grabžljiva životinja ili spalila vatra, pala sa planine, pala pod jamu ili se udavila u vodi, okupat će se kao drugi mrtvi ljudi.

Ovi se oblici smrti ne uzimaju u obzir religiozno u smislu svetovnog suda. Nema razlike između nekoga ko umire na ovaj način i nekoga ko umre spontano. Isto tako, okupat će se i osoba pronađena mrtva u komšiluku, a da se ne zna ko ju je ubio. Zato što zaslužuje imovinu koja vredi njegovog života. Ljudima iz susedstva su potrebne kasame[106] „i dijeta.[107]

(106. Kasâme /القسامة: Kada je telo nepoznatog ubice sa znacima ubistva pronađeno u bilo kom selu ili naselju, na javnom mestu kao što je velika džamija, ulica ili most, ili na nečijem imanju, nakon što su rođaci žrtve podneli tužbu, pedesetak ljudi iz lokalnog stanovništva su rekli: "Tako mi Allaha, mi ga nismo ubili i našli smo njegovog ubicu". Ti ljudi su primorani da plate cenu rahmetlije.).

(107. Diyet /الدية: To je imovina koja se mora isplatiti licu ubijenom ili povređenom usled ubistva, odnosno njegovim naslednicima. Drugim rečima, to je imovina koju mora platiti lice koje je počinilo zločin ili njegov âkıle* u zamenu za život ubijenog u slučajevima ubistva, a za povređeni ili amputirani organ u slučaju oštećenja organa.

Âkıle*- العاقلة - Grupa pojedinaca koji se obavezuju da plate odštetu u ime zločinca u slučaju ubistva ili ranjavanja bez ikakvog elementa namere.).

Postupanje prema osobi u ihramu kao da nije u ihramu

Drugim rečima, prema nama hanefijama, njegova glava i lice su pokriveni pokrovom. Šâfiîa (r.a.h.) je rekao da mu glava neće biti pokrivena. Njegov dokaz je sledeći rivâjet: Na litici Kurdana, beduin u ihramu je pao sa deve i slomljen mu je vrat. Zatim je Resulullah (s.a.v.s.) rekao:

لا تُخمّروا وجهَهُ وَلا رأسَهُ فإنّهُ يُبعثُ يومَ القيامةِ مُلبّياً أوْ قالَ مُلبّدا

"*Ne pokrivajte lice i glavu. Zato što će on biti na Sudnjem danu dok uči talbiju (ili u svom ihramu)*".[108]

Zato što je bio mrtav. Bio je zauzet ibadetom sa određenim znakom na sebi. Dakle, kada se mučenički ubije čovek koji ratuje, na njemu se ostavlja njegov znak, kao što je znak na njemu.

(108.Dârimî, ll/71; Ahmed b. Hanbel, Musned, l/215; Buhârî, Cenâiz, 19; Muslim, Hac, 93; Nesâî, Menâsik, 47; Ibn Mâce, Menâsik, 89; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Xll/77; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, V/53; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, lll/24.).

Dokaz za nas hanefije je sledeći hadis koji prenosi Atâ (r.a.h.):

أنّ النّبيّ ﷺ سُئل عن مُحرمٍ ماتَ فقال خمّروا رأسَهُ و وجهَهُ و لا تُشبّهوهُ باليهود

Kada su Hz.Poslanika (s.a.v.s.) pitali o osobi koja je umrla dok je nosila ihram, rekao je; "*Pokrijte glavu i lice. Ne upoređujte ga sa Jevrejima*".[109]

O ovome je takođe upitana Hz.Ajše (s.a.v.s.). Rekla je:

"*Učinite svojim mrtvima isto što i njima*".[110]

(109. Muvetta, I/327, II/399; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XI/183; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, III/394; Dârekutnî, Sunen, II/297.).

(110. Abdurrezzak, Musannef, III/537; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, II/459; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/19.).

Kada je njegov sin po imenu Abdullah b. Umer Vakid (r.a.h.) umro dok je bio u ihramu, pokrio ga je, omotao mu turban oko glave i zavezao mu vilicu, govoreći:

- "*Oh, vreme! Da nismo u ihramu, namirisali bismo ga parfemom*".

Zato što je njegov ihram bio odsečen njegovom smrću. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

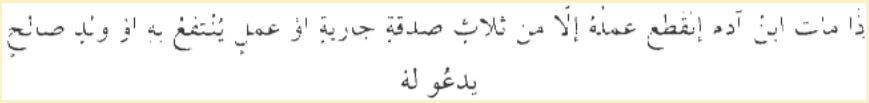

"*Kada čovek umre, njegova dela se ne prekidaju samo zbog tri stvari. Milostinja dobročinstva, korisno znanje, pravedno dete koje klanja namaz*".[111]

Pošto ihram nije jedna od ove tri stvari, završava se smrću. Dakle, osoba kojoj je naređeno da obavi hađ, ne može ostati u ihramu. Izlazi iz ihrama. Pošto je dozvoljeno pokrivanje glave i lica ciglama ili zemljom, dozvoljeno je i pokrivanje pokrovom. Tumačenje beduinskog hadisa je sledeće. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je saznao kroz objavu da će ostati u ihramu, posebno, nakon svoje smrti. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je neke od svojih as'haba razlikovao od drugih sa određenim karakteristikama.

(111. Ahmed b. Hanbel, Musned, II/372; Muslim, Vasiyyet, 14; Ebû Dâvûd, Ferâiz, XIV; Tirmizî, Ahkâm, 36; , Vasâye, 8; Ibn Huzeyme, Sahih, IV/122; Ibn Hibban, Sahih, VII/286; Beyhak1, es-Sunenu'lkabra, VI/278.).

Status šehida koji je poginuo u borbi protiv pobunjenika

Pravednik koji je ubijen u borbi protiv pobunjenika smatra se šehidom i ne kupa se.

Zato što je naređeno da se bori protiv pobunjenika. Svemogući Allah je rekao sledeće u vezi sa ovim pitanjem:

﴿وَاِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَاِنْ بَغَتْ اِحْدَاهُمَا عَلَى الْاُخْرٰى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتّٰى تَفِيءَ اِلٰى اَمْرِ اللهِ فَاِنْ فَاءَتْ فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَاَقْسِطُوا اِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

9. Dogodi li se da dvije skupine vjernika zarate, vi ih, o vjernici, izmirite tako što ćete ih potaknuti da glede onog oko čega se razilaze prihvate Božiji sud. Ako se pak dogodi da jedna od dvije skupine vjernika ne prihvati sud šerijata u vezi s pomirenjem i nastavi se boriti, vi povedite borbu protiv nje te se borite sve dok ona ne prihvati Allahov sud. Pa ako se prikloni Allahovu sudu, onda njih dvije izmirite i budite u tome pravedni, znajući da Allah, dželešanuhu, voli one koji pravedno sude među ljudima. (el-Hucurât, 49/9).

Dobiti pristanak Allaha Teâlâ kao osoba koja je poginula u ovom ratu, kao osoba koja je poginula u ratu sa mnogobošcima. Za to je žrtvovao svoj život.

Situacija pobunjenika koji je poginuo u borbi

Kada se Hz.Ali (r.a.h.) borio sa Nahravanima, nije dao da se okupaju šehidi svojih prijatelja.

U Muhammedovom (r.a.h.) delu zvanom el-Asl; Nije rečeno šta da radi sa pobunjenicima koji su ubijeni. Mualla je od Ebû Jusufa i Muhammeda (r.a.h.) ispričao sledeće. Ne kupa se niti mu se klanja dženaza.

Šâfiîa (r.a.h.) kaže da se, pošto je musliman, kupa i klanja mu se dženaza. Uzvišeni Allah kaže:

"... وَاِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا

Dogodi li se da dvije skupine vjernika zarate,..." Ali ova osoba je s pravom ubijena. Zatim, on je poput osobe koja je ubijena kamenovanjem ili kisasom.

Dokaz za nas hanefije je sledeći Hz.Alijev (r.a.h.) hadis. Hz.Alija (r.a.h.) nije dao da se okupaju stanovnici Nahravana te im ćak nije klanjao ni dženazu namaz. Pa jesu li oni nevernici? Kada su ga pitali, rekao je:

لَا وَلٰكِنَّهُمْ إِخْوَانُنَا بَغَوْا عَلَيْنَا - *"Ne, oni nisu nevernici. Međutim, oni su naša braća koja su se pobunila protiv nas"*.[112]

Hz.Ali (r.a.h.) je to ovde istaknuo. Njihovo nekupanje i neklanjanje dženaze namaza je kazna koja se daje da se drugi odvrate od pobune. Ovaj incident je sličan vešanju. Ta osoba se drži na vešalima kao kazna za sebe i kao odvraćanje drugih.

(112. Ibn Ebû Şeybe, Musanef, VII/535, Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, VIII/173.).

Situacija muškaraca, žena i dece ubijenih od strane neprijateljskih ratnika tokom napada

Nema neslaganja da ako neprijateljski ratnici napadnu muslimanski grad i ubiju muškarce, žene i decu, žene se ne bi okupale kao muškarci.

Zato što su oni oni kojima se obraćaju verske zapovesti, oni će se boriti sa onima koji su ih ubili na Sudnjem danu. Dakle, kao što je žig svedočanstva ostavljen na ljudima da mogu svedočiti, tako je i na njima ostavljen.

[2/54]

Postoji spor oko deteta. Prema Ebû Jusufu i Muhammedu (r.a.h.), deca se ne mogu kupati. Zato što su deca bolja od odraslih u pogledu čistoće od greha. Ako se odrasla osoba ne okupa jer je očišćena od grehova kada je stradala, važnije je da se dete ne okupa.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), oni se kupaju. Za dete nema greha koji mač može da izbriše. U ovom slučaju, dete će se okupati, jer nema razlike između ubijenog i spontanog umiranja. Osim toga, pošto dete nije odgovorno, ono ne može tražiti svoja prava na ovom svetu. Njegov zahtev na ahiretu je Allah Subhânehu ve Te'âlâ, koji ga je stvorio. Allahu Te'âlâ nisu potrebni svedoci. O njemu ne treba ostavljati tragove svedočenja.

Namaz za organe mrtve osobe

Kada su prisutni organi ruku ili nogu osobe, ne mogu se oprati. Za njih se ne može obavljati namaz. Ali će ona biti ukopana.

Jer, ono što je legitimno jeste klanjati dženazu namaz mrtvima. Sastoji se od njegovog tela, a ne od jednog od njegovih organa. Vlasnik organa je možda živ. Međutim, namaz se ne može vršiti nad živim čovekom. Ako kažemo da se namaz obavlja kada se nađe neki organ, namaz će se obaviti i kada se nađe drugi organ. To izaziva ponavlanje namaza nad umrlim. Tako nešto nije legitimno po nama hanefijama.

Neponavlanje dženaze namaza

Šâfiîa (r.a.h.) kaže: Deo koji se nađe upoređivanjem dela sa celinom, pere se. Namaz se obavlja. Jer se i čovekovi organi, kao njegovi, poštuju. Prema njegovim rečima, nema štete u ponavljanju namaza nad umrlom osobom.

Prema nama hanefijama, ako je polovina tela čoveka uzdužno podeljena, njegov namaz se ne može klanjati. Jer, ako se za njega klanja, može se klanjati i za njegovu drugu polovinu kada se nađe. Ova situacija uzrokuje da se namaz ponavlja nad umrlom osobom.

Može li se obavljati namaz ako je veći deo tela bez glave ili je polovina sa glavom?

Ako je glava prisutna zajedno sa većinom ili polovinom tela, klanjat će se za nju. Jer, većina odlučuje o celini. Ova situacija ne uzrokuje ponavljanje namaza za umrlu osobu.

Stanje rahmetlije pronađeno u islamskom gradu

Kada postoji neko za koga se ne zna da li je musliman ili nevernik, ako je u muslimanskom gradu, jasno je da je musliman. On se umiva i njemu će se klanjati dženaze namaz. Ako se nađe u nekom od gradova mnogobožaca, očigledno je da je jedan od njih. Namaz se ne obavlja. Međutim, ako se na njemu nalaze muslimanska lica, onda će se okupati i klanjat će mu se dženaza namaz.

Karakteristike muslimana su: da su obrezani, da nose kanu i crninu. Ako je nemoguće razumeti istinu nečega, poštuju se znaci i simboli. Allah Svemogući takođe kaže:

يُعْرَفُ ٱلْمُجْرِمُونَ بِسِيمَـٰهُمْ فَيُؤْخَذُ بِٱلنَّوَٰصِي وَٱلْأَقْدَامِ

41. Na Sudnjem danu griješnici će biti prepoznatljivi po crnilu lica i plavilu očiju. Njihove kike spojiće se stopalima i biće bačeni u Džehennem. (er-Rahman 55/41).

U drugom ajetu On Teâlâ kaže:

وَلَوْ أَرَادُوا۟ ٱلْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا۟ لَهُۥ عُدَّةً وَلَـٰكِن كَرِهَ ٱللَّهُ ٱنۢبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ ٱقْعُدُوا۟ مَعَ ٱلْقَـٰعِدِينَ

46. Da su dvoličnjaci uistinu željeli poći s tobom u borbu na Allahovom putu, kako tvrde, pripremili bi se onako kako to dolikuje ratnicima. Međutim, Allah nije želio da oni pođu u borbu s tobom, pa im je taj izlazak predstavio teškim. (et-Tevbe, 9/46).

Pronađena zbrka mrtvih tela

Kada se mrtvi muslimani pomešaju sa mrtvima nevernika:

Ako su većina muslimani, oni se okupaju. Obavlja se i namaz. Međutim, namaz ljudi za koje se zna da su nevernici, ne obavlja se. Zato što se presuda donosi prema većini. Ne može se manjinom suditi većina. Ako je većina mrtvih nevernika, njima se neće obavljati namaz. Namaz se može obavljati samo onima za koje se zna da su muslimani sa znakom.

Obavljanje dženaze namaz za nevernike

Ako su jednaki, po nama hanefijama, njihov namaz neće biti klanjan. Jer je zabranjeno klanjati namaz nevernicima. Nekim muslimanima je dozvoljeno da im se ne obavi dženaza namaz. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) kaže sledeće po ovom pitanju:

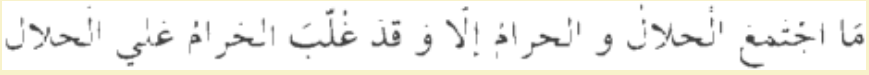

"*Kada se halal i haram spoje, haram prevladava nad halalom u svakoj situaciji*".[113]

(113. Abdurrezzak, Musannef, Vll/199; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, Vll/169; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, IV/273.).

[2/55]

Neki su učenjaci rekli da se treba dati prednost muslimanima naspram nevernicima i da im se obavi dženaza namaz. Oni koji obavljaju dženazu namaz, namenjeni su muslimanima. Jer, kada bi oni zaista mogli da razdvoje (njih), to bi bilo učinjeno. Pošto se to ne može učiniti, oni odlaze sa namerom.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), istraživanje je urađeno. Prema preovlađujućem mišlenju, obavlja se dženaza namaz onih za koje se utvrdi da su muslimani. Ovo je stvar istraživanja.

Pitanje gde će biti sahranjeni nije objašnjeno u Muhammedovom (r.a.h.) delu pod nazivom el-Asl. Neki su hanefijski učenjaci rekli: Kada se za njih ne obavi dženaza namaz, oni bivaju sahranjeni u grobovima mnogobožaca. Neki su ljudi rekli da će za njih biti određeno posebno groblje.

Osnova različitosti mišlenja po ovom pitanju je ovo: Ako je hrišćanka koja je bila udata za muslimana zatrudnela i potom umrla sa detetom muslimanom u stomaku, as'habi se ne bi mogli dogovoriti gde će ona biti sahranjena. Neki su više voleli stranu deteta i rekli da će biti sahranjena na muslimanskom groblju. Neki su takođe preferirali žensku stranu. Jer, sve dok je dete u majčinoj utrobi, ono se smatra njenim delom. Rekli su da će biti sahranjena u grobovima mnogobožaca.

Ukbe b. Amir je rekao da za žene treba da se odredi poseban mezar.

Musliman koji kupa i sahranjuje svog preminulog oca nevernika

Kada muslimanu umre otac nevernik, nema zla ako ga okupa i sahrani ga.

Jer, kao što smo gore objasnili, kupanje je običaj specifičan za umrla ljudska bića. I on je sa svojim neverstvom u narodu. Muslimansko dete se ohrabruje da čini dobro svojim roditeljima, čak i ako su mnogobošci. Allah Svemogući kaže:

وَوَصَّيْنَا ٱلْإِنسَـٰنَ بِوَٰلِدَيْهِ حُسْنًا ۖ وَإِن جَـٰهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِى مَا لَيْسَ لَكَ بِهِۦ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَآ ۚ إِلَىَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

8. Mi smo svakog čovjeka zadužili da bude dobar prema roditeljima svojim. Ali, ako te oni budu nagovarali da Meni nekoga ravnim smatraš, o kome ti ništa ne znaš, onda ih ne slušaj. Meni ćete se vratiti, pa ću vas Ja o onome što ste radili obavijestiti. (el-Ankebut, 29/8).

Pod ovim se podrazumevaju roditelji mnogobošci. U Sledećem ajetu Allah Teâlâ na to ukazuje:

وَإِن جَـٰهَدَاكَ عَلَىٰٓ أَن تُشْرِكَ بِى مَا لَيْسَ لَكَ بِهِۦ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبْهُمَا فِى ٱلدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۖ وَٱتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَىَّ ۚ ثُمَّ إِلَىَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

15. Pa ipak, budu li te, čovječe, roditelji navraćali da činiš širk i griješiš, nemoj im se pokoriti u tome – poslušnost je samo u činjenju dobra, ne može se biti poslušno čovjeku u onom što je Svevišnji Allah zabranio da se čini. No, nemoj dozvoliti da te neposlušnost prema roditeljima, kad je riječ o zabranjenom, navede na ružno ponašanje prema njima, nego im čini dobro, druži se s njima i blago se prema njima ophodi, slijedeći pritom put pokajnikā, onih koji se vraćaju Silnom Allahu čineći dobra djela i sustežući se od porokā. A poslije smrti, znajte pouzdano, slijedi povratak Sveznajućem Allahu, Koji će svakog obavijestiti o onom šta je radio i, otuda, svakom dati prema zaslugama! (Lokman, 31/15).

Oprati i sahraniti ga nakon smrti takođe je čin ljubaznosti i dobročinstva. Kada je Ebû Talib umro, Hz.Ali (r.a.h.) je došao do Hz.Poslanika (s.a.v.s.) i rekao: "Tvoj perverzni ujak je mrtav." Zatim je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

"Idi i okupaj ga, pokrij ga i sahrani! "Ne govori ništa dok mi ne dođeš".[114]

Kada se Hz.Ali (r.a.h.) vratio Hz.Poslaniku (s.a.v.s.), rekao je: "*Dovio je za mene takvim dovama, da ne bih tražio ni crvene kamile zauzvrat*".

Said b. Džubejr (r.a.h.) je rekao: Neki čovek je upitao Ibn Abâsa. "Moja je majka umrla kao hrišćanka, šta da radim"? Odgovorio mu je:

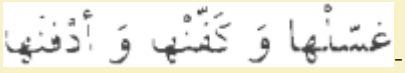 - "*Okupaj je, pokrij je i sahrani je*".[115]

Kada je njegova majka, koja je bila hrišćanka, umrla, Haris b. Ebû Rabia (r.a.h.) je prisustvovao njenoj sahrani sa grupom pratilaca.[116]

(114. Abdurrezzak, Musannef, Vl/39; Ahmed b. Hanbel, Musned, l/103; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 64-66; Nesâî, Tehâret, 128;Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ , l/305.).

(115. lbn Ebû Şeybe, Musannef, lll/33; Aynî, Umdetu'l-kârî, VIII/ 193.).

(116. Aynî, Umdetu'l-kârî, Vlll/193.).

Kako oprati mrtvo telo nevernika

Međutim, nevernik se kupa na isti način na koji se prljavština pere sipanjem vode na nju. Musliman se ne može naterati da uzima abdest kao abdest namaza. Zato što se nije uzimao abdest dok je živ bio. Isto tako, oni koji su u srodstvu tako da brak nije dozvoljen, to ne čine. Muslimani kupaju samo kada nema ko među mnogobošcima da radi ovaj posao. Ako se desi da je jedan od njih prisutan, muslimani mu ostavljaju mrtvo telo da bi on sa njim učinio ono što čini svojim mrtvima.

Kupanje deteta muslimana od oca nevernika

Kada dete musliman umre, Hakimu'š-Šehid Mervazi nije objasnio da li njegovom ocu, koji je nevernik bio, treba dati priliku da ga okupa i izvrši druge pripreme. Ocu ne treba dati ovu priliku. Jer, kada je Jevrejin verovao u Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, on nije napustio svoju stranu dok nije umro.

Zatim je rekao svojim as'habima:

"*Pobrini se za poslove svog brata bez mešanja između njegovog sina i oca Jevreja*".[117]

(117. Ahmed b. Hanbel. Musned. l/416; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, X/153.).

Nevernik ulazi u muslimanski grob

Takođe je mekruh za nevernika da uđe u mezar muslimanskog deteta. Jer, gnev i prokletstvo silaze tamo gde je nevernik. Od ovoga je zaštićen grob muslimana. Muslimani ulaze u njegov mezar da ga stave u skladu sa sunnetom muslimana. Dok ga stavljaju u grob govore:

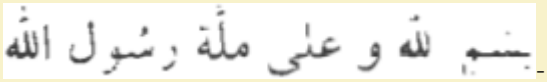

- “U ime Allaha i prema veri Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.)”.[118]

Svemogući Allah zna najbolje.

[2/56]

(118. Abdurrezzak, Musannef. lll/497; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/27; lbn Mâce, Cenâiz, 38; Tirmizî, Cenâiz, 54; Hâkim, Mustedrek, l/520.).

PREVOZ SAHRANE

Postupak nošenja leša

Prema nama hanefijama, sunnet za nošenje dženaze je da je četiri osobe nose sa četiri strane.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), ono što je sunnet je nositi ga između dve ruke. Njegov oblik je sledeći. Dva čoveka nose kovčeg. Jedan od njih ide napred i stavlja obe strane kovčega na ramena. Drugi ide iza i radi isto. Šâfiîa (r.a.h.) je doneo hadis kao dokaz, prenet od Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

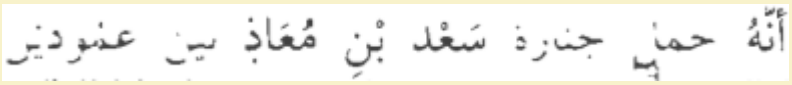

“Nosio je telo Sad b Muaze između dve ruke (kovčega)“.119

(119. Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/209).

Dokaz za nas hanefije je sledeći hadis Ibn Mesûda (r.a.h.):

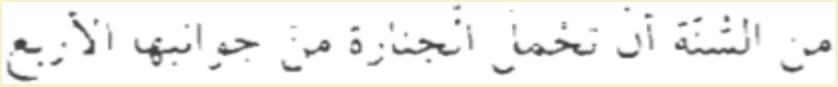

“*Sunnet je nositi leš sa sve četiri strane*”.[120]

(120. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, ll/481; Ibn Mâce, Cenâiz, 15; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX/320; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/19.).

Tako je narodna praksa postala poznata. Nošenje na ovaj način lakše je onima koji ga nose naizmenično. Nošenje dženaze je daleko od toga da se poredi sa nošenjem tereta. To je ono što nam je naređeno. Zato je mekruh nositi ga na leđima ili na životinji. Tumačenje hadisa na kome se zasniva Šâfiîa (r.a.h.) je sledeći. Ako ga dvoje nose, to je zato što je put uzak ili je malo ljudi koji ga nose. Osoba koja želi u potpunosti izvršiti sunnet u transportu dženaze mora nositi kovčeg sa sve četiri strane. On počinje sa prednje desne strane, jer je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) voleo da počne sa desne strane u svemu. Prednja strana je premisa dženaze. Pokretanje nečega se dešava unapred. Zatim se pomera sa zadnjom desnom stranom, zatim sa prednjom levom stranom, a zatim sa zadnjom levom stranom. Jer, ako ide sa prednje desne strane na prednju levu stranu, morat će da hoda ispred dženaze. Međutim, čestitije je hodati iza njega. Zbog toga prelazi sa prednje desne strane na zadnju desnu stranu. Međutim, prednja desna strana je sa leve strane kovčega. Ovo je desna strana pokojnika i nosioca. Mora se nositi deset koraka sa svih strana kovčega. Navedeno je u hadisu:

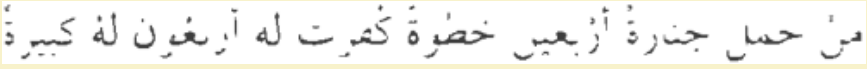

“*Ko ponese leš četrdeset koraka, bit će mu oprošteno četrdeset velikih greha*”.[121]

(121. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, ll/481; Ibn Mâce, Cenâiz 15; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX/319; Kenzu'l-ummâl, XV/926.).

Žuri dok nosi leš

Ne postoji određeno vreme za pomeranje tela. Međutim, žurba mi se čini prijatnijom od odlaganja.

Jer se pripoveda da; Kada su pitali Hz.Poslanika (s.a.v.s.) kako će se dženaza nositi, rekao je:

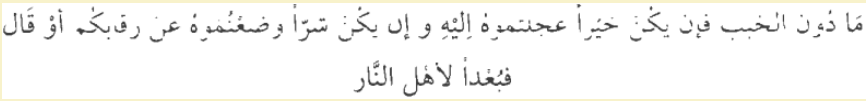

"*Brzo! Ne trčanjem. Ni tako brzo. Ako je rahmetlija od dobrih ljudi, požurite da mu donesete dobro. Ako je loših, pustit ćete lošu osobu sa ramena što je pre moguće", ili je rekao: "Daleko od paklene horde*".[122]

(122. Ahmed b. Hanbel, Musned, l/394; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 45,46; Tirmizî, Cenâiz, 27; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/22; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/210.).

Hodajući iza dženaze

Nema štete od hodanja ispred sahrane. Po nama hanefijama, vrlinije je hodati iza njih.

Šâfiîa (r.a.h.) je rekao da je vrlinije hodati ispred. Zato što se prenosi da su Ebû Bakr i Umer (r.a.h.) šetali ispred dženaze. A ljudi su zastupnici za mrtve. Zastupnik obično stupa ispred osobe za koju se zauzima.

Dokaz o nama hanefijama je hadis koji objašnjava da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) hodao iza dženaze Sa'd b. Muaz'a (r.a.h.). "Hz. Ali b. Ebî Talib (r.a.h.) je takođe išao iza leša. Rečeno mu je da su Ebû Bekr i Umar (r.a.h.) hodali ispred dženaze. A on reče: Neka im se Allah smiluje. Znali su da je vrlinije hodati iza leša.

Međutim, hteli su da olakšaju ljudima stvari".[123] Ovo znači to. Ljudi su izbegavali da hodaju ispred sahrane. Da su izabrali da idu iza njega, put onima koji prisustvuju sahrani bio bi sužen".

(123. Abdurrezzak, Musannef, lll/447.).

[2/57]

Ibn Mesûd (r.a.h.) je rekao:

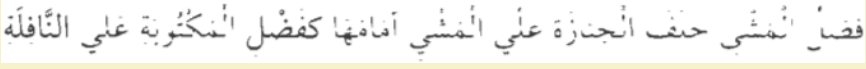

"*Nadmoć hodanja iza mrtvaca u odnosu na hodanje ispred njega je kao nadmoć farz namaza nad nafile namazom*".[124]

(124. Abdurrezzak, Musannef, lll/447.).

Takođe je preporučljivije hodati iza leša. Zato što on to gleda. On uzima lekciju iz razmišlanja o sopstvenoj situaciji. Često je potrebna pomoć za transport tela. Kada imaju leđa, imaju priliku da pomognu kada je potrebno. Bolje je postupiti na ovaj način. Zastupnikov iskorak je da spreči osobu koja traži pomoć od kazne koja bi ga zadesila ako požuri. Takva situacija nije slučaj na sahrani.

Kada se leš položi na zemlju, oni koji ne rade sede

Kada se leš položi na zemlju pored groba, nema štete od sedenja.

Dok je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) sa svojim as'habima stajao kod kabura, jedan Židov reče: “Ovo je ono što radimo našim mrtvima”. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je seo. Također je to naredio i svojim drugovima:

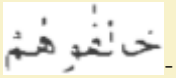 - “*Ponašajte se suprotno od njih*”.[125]

(125. Ebû Dâvûd, Cenâiz, 42,43;Tirmizî, Cenâiz36, 35;lbn Mâce, Cenâiz, 35;Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/28.).

Mekruh je sedeti pre nego što se dženaza ne skine sa ramena onih koji ga nose. Zato što im je često potrebna pomoć u ovom trenutku. Oni mogu pomoći jedni drugima kada stoje. Kad se jednom spusti na zemlju, to više nije potrebno. I oni su tu da odaju počast mrtvima. Sedeti bez spuštanja dženaze sa ramena znači prezirati i potcenjivati mrtve. Jednom kada se stavi na zemlju, ovo više nema takvo značenje.

Čini mi se dražesnijim za muškarce da nose telo deteta nego da ga životinja nosi na sebe.

Jer, nošenje na životinji je kao nošenje tereta. Nošenje na ruci je poslastica za mrtve. Deca se tretiraju kao odrasli.

Situacija mrtvorođenog deteta

Mrtvo se detet ne kupa niti mu se klanja dženaza.

Postoju različiti rivâjeti o kupanju.

Tahavi (r.a.h.) je izvestio od Ebû Jusufa (r.a.h.) da će biti okupan, da će mu biti dato ime, ali mu dženaza namaz neće biti obavljen.

Muhammed (r.a.h.) je rekao; “Telo mrtvorođenčeta se ne kupa. “Ne nadenuje mu se ime niti mu se klanja dženaza”. Kerhi (r.a.h.) je to također preneo na ovaj način. Objašnjenje je ovo. Jer, ono što se rodi mrtvo je kao komad. Zbog toga se ne klanja dženaza i ne kupa se.

Objašnjenje Tahavijevog (r.a.h.) preferiranog gledišta je sledeće. On je vernik koji je rođen mrtav. Postoju neki od ljudi koji su okupani ali im se nije klanjala dženaza.

Najčešća stvar koja se o ovome kaže je ta da je na neki način kao komad. Na neki način, to je kao osoba. Uzimajući u obzir obe sličnosti, kažemo ovo: Budući da je osoba, on je okupan. Čak i ako je u komadima, dženaza se ne može obavljati.

Ako se rodi živ pa umre, bit će tretiran na isti način kao i mrtvi musliman. Pošto je otišao živ, važi za vernika u svakom pogledu.

Situacija šehida džunuba

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), kada je osoba ubijena kao šehid dok je nečista, ona će se okupati. Prema Ebû Jusufu i Muhammedu (r.a.h.), neće se okupati. Kažu da se mučeništvo može desiti čak i ako je u stanju nečistoće.

Mučeništvo je prepreka pranju da bi se za sobom ostavili tragovi mučeništva. Meleci su okupali Hanzala b. Amir'a (r.a.h.) kao poslasticu za njega. Da je pranje bilo farz za ljude, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ne bi bio zadovoljan da ga meleci okupaju. Pošto je zadovoljan bio, to ukazuje da kupanje nije farz.

[2/S8]

Ebû Hanîfin (r.a.h.) dokaz je Hanzalin hadis. Jer, kada je poginuo u bitci na Uhudu i kada su ga meleci okupali, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je pitao njegovu porodicu o njegovoj situaciji. Njegova žena je rekla: „Imao je seksualni odnos sa mnom. Kada je iznenada čuo poziv za boj, nije imao vremena da se okupa. „Poginuo je kao džunub. Zatim je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

هُوَ ذاكَ - *“To je razlog zašto su ga okupali ”.*[126]

(126. Mâlikî, Muvetta, ll/463; Abdurrezzak, Musannef, lll/545, V/275; lbn Ebû Şeybe, Musannef, Vl/447.).

Kada je Sa'd b. Muaz (r.a.h.) umro, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

بادرُوا بغسل سعْد لا تُبادرُنا به الْملائكةُ كمَا بادرُونا بغسل حنظلة

“Požurite da okupate Sa'da!Neka meleci ne budu brži od nas u kupanju Sa’da, kao što su to učinili u pranju Hanzale“![127]

(127. Kenzu'l-ummâl, Xl/1027; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/224.).

Ovaj hadis je dokaz da; Meleci nisu okupali Hanzalu (r.a.h.) prije nego što je saznao za njegovu situaciju, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) bi ga okupao. Budući da je kupanje obavljeno od strane meleka, ispunjen je farz, te više time nije ponovo okupan. Zato što su meleci nakon što su okupali Hz.Adema (a.s.) rekli ovo: “Ovo je sunnet vaših umrlih.” Ni njegova deca ga više nisu okupali.

Osim toga, priroda mučeništva sprečava da pranje postane farz zbog smrti. Ne odbacuje ništa što je prije bilo farz, zar ne! Ako na šehidskoj odeći ima prljavštine, ta se prljavština ispere. Ali krv sa njega ne može se oprati. Isto tako, kupanje postaje farz za čistu osobu zbog njegove smrti. Ali njegova mučenička priroda to sprečava. Pranje džunuba je farz bilo prije smrti. Ovaj farz ne spada uz kvalifikaciju mučeništva.

Na tome se zasnivaju i različita mišlenja o situaciji žene koja je stradala nakon što joj je prestalo menstrualno krvarenje. Ako je žena ubijena bez krvarenja, postoju dva rivâjeta od Ebû Hanîfe (r.a.h.). Prema prvom rivâjetu, ova žena se neće okupati. Jer nije bio farz da se okupa prije krvarenja. Po drugom rivâjetu, ona će se okupati. Jer prestanak krvi nastupa sa smrću. Krv koja teče zahteva kupanje u vreme njenog prekida.

Allah Subhânehu ve Teâlâ zna najbolje.

KUPANJE MRTVIH

Rešenje o pranju mrtvih

Farz je oprati mrtvo telo. Ovo je iz rečenice o pravima muslimana nad drugim muslimanom. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

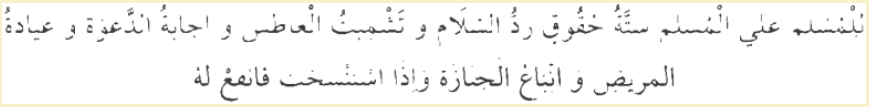

"*Musliman ima šest prava u odnosu na drugog muslimana: Primanje selama, izgovaranje Jerhamukellah' nekome ko kija, odlazak na pozive, poseta bolesnima, prisustvovanje sahranama i davanje saveta kada se traži savet* ".[128]

(128. Ahmed b. Hanbel, Musned, I/88; Buhârî, Cenâiz, 2; Muslim, Selam, 4; Ebû Dâvûd, Edeb, 90; Tirmizî, Edeb, 1; Ibn Mâce, Cenâiz, 1; Ibn Hibbân, Sahih, 11477; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, V/347.).

Način pranja mrtvih

Prema onome što je Ebû Hanîfe (r.a.h.) preneo od Hamada i od Ibrahima (en-Nahaija) (r.a.h.), Ibrahim (r.a.h.) je rekao sledeće. Kada se mrtvo telo treba okupati, skida mu se odeća. Jer, dok je živ bio, skidao bi se kad bi se hteo okupati. Isto tako, odeća se skida nakon smrti. Ovo je poznato bilo među as'habima. Toliko da su hteli da skinu odeću Resûlullahu Muhammedu (s.a.v.s.) kada je preselio. Međutim, sa domaće strane, oni su povikali:

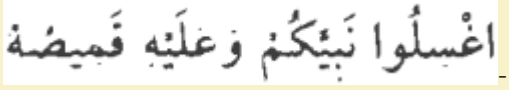

- "*Okupajte svog* Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) sa *njegovom košuljom*".[129]

(129. Ahmed b. Hanbel, Musned, VI/267; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 27,28; Ibn Hibbân, Sahih, XIV/595; Hâkim, Mustedrek, III/61; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, III/387.).

Ovo ukazuje da je pranje odećom jedinstveno za Njega (a.s.).

[2/59]

Mrtvo se telo stavlja na teneširu. Muhammed (r.a.h.), na drvenoj ploči. Nije objašnjeno da li će biti postavljeno licem prema kibli ili uzdužno. Grupa naših hanefijskih učenjaka preferirala je stav da osobu treba postaviti uzdužno u pravcu kible, kao što se radi kada je bolesna i želi da klanja namaz. Druga grupa je izabrala stav da se postavi po dužini, kao pri stavlanju u grob. Ispravnije gledište je staviti ga kako je zgodno. Ovo se takođe menja kako se lokacija menja.Preko intimnih delova se postavlja pokrivač. Jer, pokrivanje stidnih delova je farz u svim slučajevima. Čovek se poštuje i kada je živ i kada je mrtav. Prema onome što Hasan (r.a.h.) prenosi od Ebû Hanîfe (r.a.h.), umrla osoba je pokrivena pokrivačem prevezom, kao što to čini čovek kada želi da se okupa dok je živ. Prema Zâhiru'r-Rivâye'tu, pošto će se teško oprati ispod natkolenice, dovoljno je nečim pokriti prednje i zadnje testise. Potom se umrloj osobi daje abdest, baš kao i namazu. Počinje sa desne strane rahmetlije. Jer, kada bi se čovek hteo okupati dok je živ, prvo bi uzeo abdest. Ovo se radi i nakon smrti. Pošto je nemoguće povratiti vodu iz usta, voda se ne daje u usta i nos. Ako se daje, to će biti kao da pijete vodu, a ne kao davanje vode ustima.

Ako mrtvaca polože licem nadole da mu izvuku vodu iz usta, možda će nešto drugo iscuriti iz njega. Stopala mrtvih; Za razliku od onoga što živi čovek radi tokom gusla, on se umiva dok uzima abdest. Živ čovek ne pere noge jer će mu stopala biti u lokvi iskorišćene vode dok se gusl obavlja, već to ostavlja za kasnije. Ovde nema nakuplanja vode.

Zatim se glava i brada ~~rahmetkije~~ operu belim slezom. Ali se ni jedno niti drugo ćešlja. Zato što ljudi u životu to rade da bi se ukrasili. Ovo je gotovo za mrtve. Ako se to uradi, dlake mrtvih se mogu raširiti okolo. Ono što je sunnet je sahraniti osobu u stanju u kojem je umrla. Iz tog razloga, nokti i brkovi rahmetlije se ne seku. Dlake pod pazuhom i testisima se ne brijaju niti se čupaju.

Hz.Ayşe (r.a.h.) je videla grupu ljudi kako češljaju kosu i bradu mrtve osobe. Upitala ih je: "Zašto svom mrtvacu skidate šiške"? Leš se zatim polaže na levu stranu. Opran je čistom vodom dok se temeljno ne očisti. Jer se podstiče polazak sa desne strane (mendub). Jer, ova strana mrtvaca se pere sve dok voda ne dođe do dela koji dopire do drveta;

ان النبي صلى الله عليه وسلم كان يحب التيمن في كل شيئ

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je voleo da u svemu krene sa desne strane*".[130]

(130. Ahmed b. Hanbel, Musned, Vl/202; Buhârî, Vudu 30; Muslim, Tehâret 66; Ibn Mâce, Tehâret 42; Nesâî, Tehâret 90; Ibn Huzeyme, Sahih, I/122.).

Perilica zagrijava vodu mešajući sidr, a ako se sidr ne pronađe, prokuha vodu loncem. Ako se oboje ne pronađu, operite ih čistom vodom. Zatim se mrtvac okrene na desni bok. Temeljito se pere dok voda ne dođe do dela koji dopire do drveta. Zatim nagne mrtvaca da sedne. Kako mu se pokrov ne bi zaprljao, nežno briše trbuh u slučaju da nešto ostane na mestu izlaza i iscuri. Hz.Abbas (r.a.h.) je to učinio prije nego što je pokrio Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Kad ništa nije pronađeno, rekao je:

طبت حيا وميتا - "*Bio si čist dok si bio živ, a čist si i kad si mrtav*".[131] Prema rivâjetu, kada je obrisao trbuh, u kući se proširio miris mošusa.

(131. Ahmed b. Hanbel, Musned, I/260; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, I/229; Hâkim, Mustedrek, I/515.).

Ako nešto izađe iz mrtvog tela nakon brisanja njegova trbuha, to se briše. Zatim ga položi na levi bok, a desni mu pere čistom vodom dok ne bude čist. Jer je sunnet da živ čovek tri puta opere svoje organe. To je ono što je sunnet o pranju mrtvih. Zatim se osuši krpom kako se pokrov ne bi smočio. Pre nego što to uradi, perač traži da se donesu čefin i tabut. Čefin se dimi u neparan broj puta prijatnog mirisa. Osnova za ovo pitanje je sledeći hadis prenošen od Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

أنّ النّبيّ ﷺ قال للنّساء اللّاتي غسلن ابنته ابدأن بالميامن واغسلنها وترا و أمر بإجمار أكفانها وترا

"Pejgamber (s.a.v.s.) *je rekao ženama koje su prale njegovu ćerku* Hz.Zejneb (r.a.h.): „*Počnite sa desne strane, operite je neparan broj puta.*" Takođe je naredio da se njen ćefin puši neparan broj puta".[132]

(132. Buhârî, Cenâiz, 13; Muslim, Cenâiz. 36; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 28,29; Nesâî, Cenâiz, 34; İbn Mâce, Cenâiz, 8; İbn Hibbân, Sahih, Vll/304; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XV/47.).

[2/60]

Zbog toga je to tako. On nosi ćefin da se predstavi svome Gospodaru Teâlâ. Kao što čovek stavlja parfem kada se oblači za petak i Bajram dok je živ, tako se to radi i sa njegovim ćefinom nakon što umre. U tom pogledu, samo se činjenje podstiče i smatra pohvalnim (mendub) ćinom. Zato što je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao:

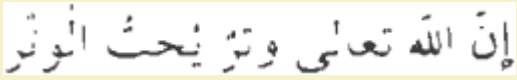
- "Jedan je Allah Svemogući, On jednog voli".[133]

(133. İbn Ebû Şeybe, Musannef, ll/93; Buhârî, Dea'vât, 68; Muslim, Zikr ve'd-Dua, 5; ibn Hibbân, Sahih, IV/285.).

Zatim se lifâfe134 (što je ridâf) položi na zemlju po dužini. Povrh toga, položen je uzdužni izar135. Ako postoji kamîs136, odeven je. Njegova odsutnost ne šteti. Prema nama hanefijama, sunnet je nositi kamis tokom podstave.

(134. Lifâfe /اللفافة: U rečniku, to je zavoj ili uvojak omotan oko stopala ili bilo kog uda. Kao termin fikha; Upotrebljava se da označava drugi komad tkanine koji pokriva rahmetliju od glave do pete.).

(135. İzâr /الإزار: Bezšavna haljina, natkolenica, futa koja pokriva područje od pupka do kolena. Naziva se i komad tkanine koji pokriva rahmetliju od glave do pete i čini neku vrstu pokrova.).

(136. Kamis /القميص: Košulja (kefin) bez kragne i rukava koja je deo pokrova i proteže se od osnove vrata do stopala.).

Prema Šâfiîa (r.a.h.), ne postoji kamis u ćefinu. Prema njegovim rečima, ćefin se sastoji od tri dela. Šâfiîa (r.a.h.) je doneo sledeći hadis koji je ispričao od Aiše (r.a.h.) kao dokaz:

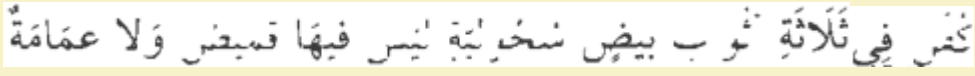

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je obavijen u tri sloja belog suhûli (pamučno platno) ćefina".[137]

(137. Suhûli- to je ime jedne ovce u Jemenu çija se tkanina pripisuje tom selu.).

Među ovim haljinama nema ni kamisa ni turbana".[138]

(138. Ahmed b. Hanbel, Musned, Vl/118; Buhârî, Cenâiz, 18; Muslim, Cenâiz, 45; Nesâî, Cenâiz, 39; İbn Hibbân, Sahih, Vll/309; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsât, Vlll/193; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/399; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/178.).

Kao hanefijama, naš dokaz po ovom pitanju je hadis kojeg prenosi İbn Abbâs (r.a.h.):

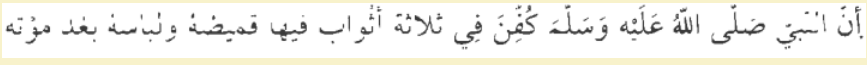

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je zaogrnut bio u tri sloja platna sa kamisom*".[139]

(139. Ahmed b. Hanbel, Musned, l/222; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 29,30; lbn Mâce, Cenâiz, 11, Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/400.).

Odeća koju čovek nosi posle smrti upoređuje se sa odećom koju je nosio dok je živ bio. Međutim, dok je čovek živ, nosi gaće kada hoda da mu stidni delovi ne budu otkriveni. Ne treba mu posle smrti. Ovde izar zamenjuje kratke gaće. Čovek kad je živ nosi izar ispod kamisa da bi udobno hodao. Nakon smrti, pošto rahmetlija više ne treba da hoda, izar se stavlja na košulju od ramena do stopala.

Muhammed (r.a.h.) nije spomenuo omotavanje turbana ćefinom prilikom pokrivanja. Neki od naših učenjaka su to videli kao mekruh. Jer, ako se umrloj osobi stavi turban, ćefin postaje dvostruk. Međutim, ono što je sunnet jeste da je to neparan broj.

Druga grupa naših učenjaka je zbog Umerovog (r.a.h.) hadisa razmatrala korišćenje turbana prilikom pokrivanja čefinom lepim gestom, (mustahsena). Prema ovom hadisu, Umer (r.a.h.) bi umrlom stavio turban. Stavljao bi vrh svog turbana preko lica. To je u suprotnosti sa situacijom u životu. Jer, onaj ko je živ zamahuje krajem turbana sa potiljka u svrhu ukrasa. Ukrašavanje je prestalo kad je umro.

Zatim se na bradu, kosu i na mestu sedžde rahmetlije stavlja kamfor[140], kao i na čelo, nos, ruke, kolena i stopala. Pošto osoba klanja sa njima, ovim se organima daje više poštovanja.

(140. Hanût الحنوط: Neka vrsta mirisne mešavine nanesene na mrtvo telo i njegov čefin.).

Prema onome što se prenosi od Zufera (r.a.h.), kamfor se također stavlja u oči, nos i usta. Svrha je uklanjanje crva sa mesta gde se nalazi kamfor. To je razlog zašto se kamfor stavlja u ove rupe u telu.

Zatim, ako je izar dugačak, stavlja se prvo na levu stranu umrlog, pokrivajući glavu i ostale delove tela. Ovo je bolje. Zatim se na isti način postavlja na desnu stranu. Zatim se na isti način dodaje Lifafe. Ovo znači ridâ. Jer, kad je čovek živ i hoće da zaveže svoju odeću, prvo stavi levu stranu pa preko toga desnu i zaveže. To se radi na isti način nakon njegove smrti.

Polaganje mrtvaca u kabur

Ako se bojite da će se pokrov otvoriti, zavežite ga. Ali kada se mrtva osoba položi u kaburu, veze se razvežu. Jer, nestao je razlog zašto ga trebate vezati.

U Kitabu'l-Aslu nije objašnjeno da li se pamuk treba stavljati u prirodne rupe umrle osobe. Grupa učenjaka je rekla da nema štete u stavljanju pamuka u usta i nos kako bi se sprečilo curenje bilo čega.

[2/61]

Šafija (r.a.h.) je također smatrao dozvoljenim staviti ga u stražnju rupu osobe.

Naši hanefijski učenjaci su to videli kao ružno.

Održavanje vatre na sprovodu

Zatim se mrtvac nosi na tabutu. On se ne prati vatrom sve do mezara. Drugim rečima, ništa što gori se ne nosi u mezaru u svrhu tamjana. Ibrahim en-Nahal je rekao: "Smatram da je blagoslov što je poslednji ostatak mrtvih na svetu vatra." Ispričano je da:

أنَّ النَّبِيَّ صلَّى اللهُ عليهِ وسلَّم خرج في جنازةٍ فرأى امرأةً في يدِها مجمرٌ فصاحَ عليها وطردَها حتَّى توارتْ بالأكامِ

"Jednom, kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) izašao da sahrani telo, video je ženu sa zapaljenom kadionicom u ruci, odmah ju je pozvao. Odgurnuo ju je toliko da je otišla preko brda".[141]

(141. Abdurrezzak, Musannef, lll/419; lbn Ebû Şeybe, Musannef, ll/473; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/292).

Dova koja se izgovara kada se umrli stavlja u kabur

Pri dolasku na mezar ne šteti ako neparan ili paran broj ljudi stavi umrlu osobu u kabur. Jer, prema hadisu, četvero ljudi je ukopalo Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). Ali, Abbâs i Fadi b. Abbâs (r.a.h.). Četvrti je Muğire b. Şu'be. Međutim, postoji neslaganje da li je to Şu'be ili Ebû Râfi (r.a.h.). Glavna svrha je da se mrtvi stave u kabur. Dovoljan broj ljudi to radi. Isto je da li su ljudi koji su ga stavili u kabur parni ili neparni. Kada se mrtvi stavli u tabutu, oni kažu:

بِسْمِ اللهِ وعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللهِ- "Bismillah ve ala milleti Resûlillah".[142]

Ovo znači; "Stavljamo te u kabur u ime Allaha Teâlâ. To znači "Mi smo ga dostavili prema veri Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.)". Ono što je kod nas hanefija sunnet je okrenuti se prema kibli. Drugim rečima, mrtvac se stavlja na stranu mezara okrenut prema kibli. Odatle se nosi i spušta u kabur.

(142. Abdurrezzak, Musannef, lll/497; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/27; lbn Mâce, Cenâiz, 38; Tirmizî, Cenâiz, 54; Hakim, Mustedrek, l/520.).

Način polaganja umrlog u kabur

Prema Šâfiîi (r.a.h.), sunnet je poneti umrlu osobu u kabur. Događa se ovako. Mrtvac se stavlja na desnu stranu kible. Zatim ga za noge unose u kabur, zatim njegovo telo unose u kabur. Jer:

أن النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عليْه وسلَّم سُلَّ إلَى قبرِه

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je stavljen u kabur*".[143]

Čovek ulazi u svoju kuću nogama dok je živ. Kabur je i njegov dom nakon smrti. Iz tog razloga počinje polaganjem nogu u kabur.

(143. Tirmizî, Cenâiz 63; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/216.).

Naš dokaz po ovom pitanju kao hanefija je ovo. Prema onome što prenosi Ibrahim en-Nahal (r.a.h.):

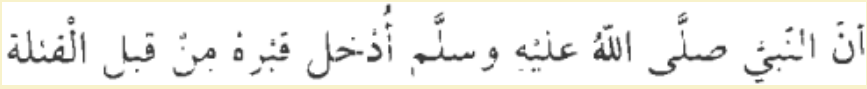
أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُدْخِلَ قَبْرَهُ مِنْ قِبَلِ الْقِبْلَةِ

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je položen u kabur okrenut prema kibli*".[144]

Ako je to istina, onda će istina našeg mezheba biti otkrivena. Ako je hadis za koji su oni (Šâfiîe) doneli kao dokaze istinit, onda je dat sledeći odgovor. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je stavljen u kabur iz nužde. Zato što je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) umro u podnožju zida u Hz.Aišinoj (s.a.v.s.) sobi. Sunnet u vezi sahrane Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je da je sahranjen na mestu gde je predao svoju dušu. Oni koji su sahranili Hz.Pejgambera, sallallahu alejhi ve sellem, nisu mogli da stave tabut na stranu kible zbog zida. Iz tog razloga, on (a.s.) je postavljen bio u njegov kabur prvo sa svojim nogama. Rekli su od Ibn Abbâsa i Ibn Umera (r.a.h.):

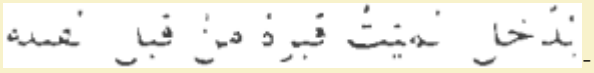
يُدْخَلُ الْمَيِّتُ قَبْرَهُ مِنْ قِبَلِ رِجْلَيْهِ

- "*Umrli se stavlja u njegov kabur u pravcu kible*".[145]

(145. Tirmizî, Cenâiz, 62; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Xl/81; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, lll/159.).

Zato što je strana kible uzvišena. Zar ne vidiš da je najdraži način sedenja dok si živ onaj okrenut prema kibli?

Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

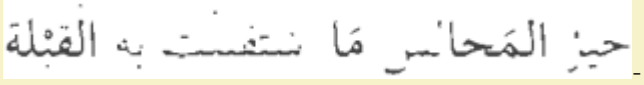
خَيْرُ الْمَجَالِسِ مَا اسْتُقْبِلَتْ بِهِ الْقِبْلَةُ

- "*Najbolje sedi onaj koji je okrenut prema kibli*".[146] Lahdin (Sarkofag*) je napravljen za mrtve. Šakk* (razdvajanje) nije urađeno.

(Oblik sarkofaga* je sledeći. Prvo se kopa kabur. Zatim se isklesa strana kible te grobnice i tamo se napravi udublenje. Tamo se stavlja mrtvo telo, a oblik šakka* je sledeći. Usred groba iskopana je još jedna jama. Tamo se stavljaju mrtvi.).

(146. Zeyleî, Nasbu'r-Râye, lll/57. Ayrıca, pogledajte. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, V/265; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, X/320; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, Vll/272.).

(PS: Samir B: Lahdin (Sarkofag*)- Sarkofag, vrsta grobnice.).

(Šakk* (razdvajanje)- uzdužna jama usred kabura).

Način na koji je kabur iskopavan

Šâfiîa (r.a.h.) je rekao da će Šakk biti učinjen. Ono na što se mi hanefije oslanjamo u tom smislu jeste sledeći Hz.Pejgamberov (s.a.v.s.) hadis:

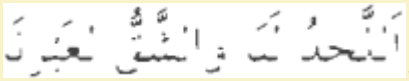 - "*Sarkofag je za nas, Šakk je za druge*".[147]

U Medini su bila dva grobara. Jedan bi pravio sarkofage, a drugi Šakk. Kada je Alla-hov Teâlâ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) preminuo, poslan je čovek da nađe kopača. Hz.Abbas (r.a.h.) je dovio: "O Allahu Teâlâ, daj mi nešto što je bolje za tvog Hz.Pejgambera (s.a.v.s.)". Kopač koji je napravio sarkofag je pronađen.

Oblik sarkofaga je sledeći. Prvo se kopa kabur. Zatim se isklesa strana kible te grobnice i tamo se napravi udubljenje. Tamo se stavlja mrtvo telo, a oblik šakka je sledeći. Usred groba iskopana je još jedna jama. Tamo se stavljaju mrtvi.

(147. Abdurrezzak, Musannef, lll/477; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, lll/13; Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/357; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 59-61; Tirmizî, Cenâiz, 53; Nesâî, Cenâiz, 85; Ibn Mâce, Cenâiz, 39. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, ll/317; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/408.).

[2/62]

U našim krajevima preferiraju šakki. Jer je nemoguće napraviti sarkofag. Budući da je tlo na ovom području meko, sarkofag se ruši. Zato su koristili šakki.

Način na koji je leš prekriven u grobu

Nakon što se rahmetlija položi u sarkofag, ispred sarkofaga se stavlja čerpić i trska. U hadisu stoji:

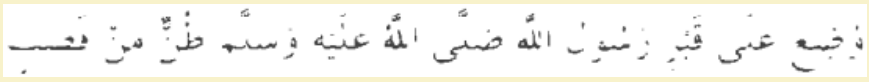

"Na mezaru Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) *stavljen je svežanj pruća*".[148]

Resûlullah (s.a.v.s.) je video rupu u mezaru.

(148. Zeyleî, Nasbu'r-Râye lI/220.).

Uzeo je komad čerpića i dao ga kopaču i rekao:

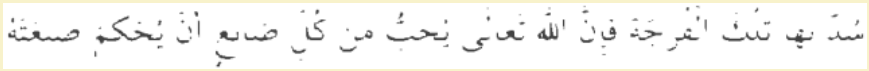

"Ovim zatvori rupu. Jer, Allah Teâlâ *voli da svaki umetnik dobro radi svoj posao*".[149]

Ovaj hadis ukazuje da nema štete u korištenju čerpića.

(149. Pogledajte Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Xll/62; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/409; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, lll/162.).

Korišćenje cigle (biriket) je mekruh. Zato što se cigla (biriket) koristi za ukrašavanje i jačanje zgrada. Grob je mesto propadanja. Cigle se tamo ne koriste.

Šejh Ebu Bekr Muhammed b. El-Fadl je govorio da, pošto je zemlja u našim krajevima mekana, nema štete od upotrebe cigle.

Također je dopustio korištenje drva i ukop mrtvaca u lijes. Čak je rekao da čak i kada bi bio sahranjen u željeznom lijesu na ovim prostorima, to ne bi izazvalo nikakvu štetu.

Polaganje tela žene u kabur

Ženin grob je pokriven platnom dok se ona ne stavi u sarkofag i zatvori. Jer se prenosi da su Hz.Fatimin (r.a.h.) mezar i dženaza bili prekriveni pokrivačem. Razlog je taj što je bitno stanje žena da su pokrivene i kad su mrtve, kao i kad su žive. Čovekov mezar nije pokriven. Priča se da, kada je Hz.Alija (r.a.h.) video pokriven mezar jednog čoveka, prišao je mezaru, zgrabio je pokrivač sa njega i bacio ga preko mezara, rekavši im: "Nemojte ga uspoređivati sa ženama". Jer, muškarcima je bitno da budu vidljivi. Međutim, u slučajevima kada je potrebno zaštititi one koji ulaze u mezar radi ukopa mrtvaca od kiše, snijega ili vrućine, nema štete pokriti kabur čoveka dok se proces ukopa ne završi.

Nagomilavanje zemlje na mezaru

Kabur je uzdignut kao devina grba. Četiri ugla se ne mogu napraviti ravnima. Nahal (r.a.h.) je rekao ovo o ovome: “Rekli su mi oni koji su videli mezare Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.), Ebu Bekra i Umera (r.a.h.) da su bili uzdignuti poput devine grbe i da su na njima bili komadi belog blata.” Zgrade su se gradile u kvadratnim kutovima kako bi bile čvrste. Međutim, ono što se može učiniti da se ojačaju objekti za kabure, nije učinjeno.

Prema Râfidîma,[150] sunnet je da mezari budu kvadratni.

(150. Râfidîe: Ekstremni šiiti koji nisu videli ništa loše u vređanju as'haba. To su Ebu Bekr i Umer (r.a.h.), zvali su ih ovim imenom jer su odbacili Zeyd b. Aliju (r.a.h.).).

Pravlenje kabura od kreča ili betona

Grobovi se ne prave sa krečom. Jer, kako se pripoveda:

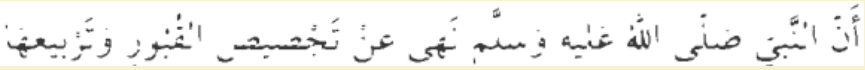

“Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je zabranio gradnju kabura sa krečnjakom i četvrtastim uglovima*”.[151] Krečenje je za jačanje zgrada.

(151. Ahmed b. Hanbel, Musned, lll/332; Muslim, Cenâiz, 94; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 70-72; Tirmizî, Cenâiz, 58; Nesâî, Cenâiz, 96; lbn Mâce, Cenâiz, 43; lbn Hibbân, Sahih, Vll/434; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsât, Vlll/207; Hakim, Mustedrek, l/525; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/410.).

Ko obavlja dženazu?

Susedski imam je osoba koja je najdostojnija da obavlja dženazu umrlih (sahranu). Ovo je mišlenje nas hanefija po ovom pitanju. Ako je šef države prisutan na sahrani, on je najdostojniji da predvodi namaz. Zato što je njegova odgovornost da klanja petak i bajram namaz. Takođe, njegova je odgovornost da klanja dženazu namaz onih koji dolaze na namaz petkom i bajram. Takođe, prestići vođu u namazu znači potcenjivati ga. Međutim, naređeno je da se ukaže poštovanje prema vladaru.

Kada je Hz.Alijev (r.a.h.) sin Hz.Hasan (r.a.h.) preminuo, Said b. el-As je takođe bio prisutan. Hz.Husejn (r.a.h.) ga je poveo da predvodi dženazu i rekao: „Da ovo nije bio sunnet, ne bih te naveo da budeš imam".[152]

(152. Abdurrezzak, Musannef, lll/471; Hakim, Mustedrek, lll/187; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/28-29; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, lll/135.).

Isto tako, ako je sudija (Kadi) prisutan na sahrani, on je najdostojniji da predvodi namaz. Ako na sahranu ne dođe ni administrator ni sudija, po nama hanefijama, namaz predvodi imam kvarta. Zato što je rahmetlija bio spreman da mu dozvoli da deluje kao imam dok je živ bio i da klanja iza njega.

On je najdostojniji da obavlja namaz nakon njegove smrti. Prema Šâfiîi (r.a.h.), zbog jasnog izraza ajeta, staratelj rahmetlije je dostojniji da klanja dženazu namaz od imama komšiluka:

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنۢ بَعۡدُ وَهَاجَرُواْ وَجَٰهَدُواْ مَعَكُمۡ فَأُوْلَٰٓئِكَ مِنكُمۡۚ وَأُوْلُواْ ٱلۡأَرۡحَامِ بَعۡضُهُمۡ أَوۡلَىٰ بِبَعۡضٖ فِي كِتَٰبِ ٱللَّهِۗ إِنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمُۢ

75. Oni koji vjeruju a došli su nakon muhadžira i ensarija, i iseljavaju se iz nevjerničke u islamsku zemlju i bore se na Allahovu putu da Allahova riječ bude gornja, a riječ nevjernika donja- to su vaša braća po vjeri i dužni ste im pomagati i štititi ih. Rođaci su, prema šerijatu, jedni drugima najpreči kad je riječ o nasljeđivanju, iako je prije toga nasljeđivanje bilo na osnovu veze po vjerovanju i hidžri. Doista Allah sve zna, u šta spada i znanje o onome što je najbolje za Njegove robove, i shodno tome im propisuje zakone. (el-Enfâl 8/75).

Ako u komšiluku nema imama, namaz predvode roditelji. U Kitabu'l-Asi se kaže da otac ima više prava da obavlja dženazu namaz od drugih.

[2/63]

Ovo je Muhammedov (r.a.h.) stav.

Prema Ebû Yusuf'u (r.a.h.), sin ima više prava da predvodi namaz od oca. Ali bolje mu je da oca stavi na prvo mesto. Zato što otac umrlog postaje njegov deda. Biti ispred toga može značiti ignorisanje. Dobra stvar za ovo je da sin rahmetlije stavlja oca rahmetlije ispred u imamatu.

Prema Muhammedu (r.a.h.), očevo starateljstvo je opštije jer se odnosi i na osobe i na imovinu. Kao što sam objasnio u bračnoj knjizi, njihovo neslaganje po ovom pitanju je slično njihovom neslaganju oko ovlašćenja da stupe u brak. Da rezimiramo, pravo na klanjanje dženaze zasnovano je na redu asabe (očinsko srodstvo) kao i pravo na brak. Ako umrla žena nema sina od muža, da izvrši njenu sahranu, kao što sin njenog strica zaslužuje više od njenog muža.

Priča se da je, kada je jedna od Umarovih (r.a.h.) žena umrla, rekao njenim starateljima: "*Dok je živa bila, imali smo više prava nad njom nego li vi, a kada je umrla, vi ste više dostojnij nje*". Jer, iako se bračna veza raskida smrću, srodnička veza se ne raskida smrću.

Obavljanje dženaze namaza

Dženaza se sastoji od četiri tekbira.

Ibn Ebî Leylâ (r.a.h.) je rekao da je bilo pet tekbira. Ovo se takođe prenosi od Ebû Yusuf'a (r.a.h.).

Postoje različite priče o Hz.Resûlullah'ovoj praksi u vezi sa dženazom. Navodi se da je tokom dženaze-namaza učio pet, sedam, devet ili više tekbira. Međutim, poslednja praksa Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) bila je da se namaz obavlja sa četiri tekbira. Ova praksa je ukinula prethodne.

Kada se as'habi nisu mogli dogovoriti o broju tekbira, Umer (r.a.h.) ih je okupio te im je rekao: " Niste se složili. Oni koji dolaze posle vas imat će više nesuglasica. Pogledajte poslednji namaz koji je izvršio Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.). " Uzmite to kao osnovu". Poslednji put kada su as'habi videli Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) da vodi dženazu ženi sa četiri tekbira. U tome su bili i ostali jedinstveni.

Svaki tekbir u dženazi-namazu zamjenjuje jedan rekat u drugim namazima. U farz-namazu nema namaza sa više od četiri rekata.

Ibn Ebî Leylâ (r.a.h.) kaže o tome; "Prvi tekbir u dženazi namazu je početak namaza. Posle ovoga treba da budu još četiri tekbira, od kojih svaki zamenjuje jedan rekat".

Grupa iskrivljenog srca tvrdila je da je Hz.Ali (r.a.h.) rekao pet tekbira kada je obavljao sahranu pripadnika Ehli-bejta i četiri tekbira kada je predvodio namaz drugih ljudi. Ova tvrdnja je kleveta protiv Hz.Alije (r.a.h.).

Prenosi se da je Hz.Ali (r.a.h.) izgovorio četiri tekbira tokom Hz.Fatimine (r.a.h.) dženaze. Prema drugoj glasini, samo je Ebû Bekr (r.a.h.) obavio Hz.Fatiminu (r.a.h.) dženazu. Izgovarao je četiri tekbira. Umer (r.a.h.) je predvodio Ebû Bekrovu (r.a.h.) dženazu i izgovorio četiri tekbira.

Dove koje se uče na dženazi namazu

Nakon prvog tekbira, kao i u drugim namazima, vrši se hamd: - Posle drugog tekbira, šalje dovu - سُبْحَانَكَ– Sübhaneke i salâtu's-selâm Hz.Pejgamberu (s.a.v.s.). Jer, slanje salât'us-selâm Hz.Pejgamberu (s.a.v.s.) dolazi nakon hamda Allahu Teâlâ. U ovom se stilu održavaju i hutbe. Ponovo se uzima u obzir tešehud ostalih namaza. Tokom tešehuda se prvo veliča Allah Teâlâ (uči se etehijat), a zatim se uči salât'us-selâm (salli-barik) za Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). Trećim tekbirom traži oprost i dovi se za mrtve. Zato što se dova i istiğfar čine nakon hamda Svemogućem Allahu i slanja salât'us-selâm na Hz.Pejgambera (s.a.v.s.)***

(PS: ***Samir B: Gore navedeno smatramo zamršenim objašnjenjem i teško razumljivim kad se u obzir uzme kako danas turci i muslimani sa prostora balkana klanjaju dženazu namaz, a kalnjaju je ovim redom: Posle prvog tekbira se uči subhaneke, posle drugog tekbira se donosu salevati na Resulullaha (s.a.v.s.), posle trečeg tekbira se uči dova. Posle četvrtog tekbira, ne uči se više ništa nego se preda selam te se time završava klanjajnje dženaze namaza.).

[2/64]

Svrha dženaze namaza je traženje oproštaja i dove za mrtvog. Onaj koji obavlja namaz ispunjava ovo zbog toga. Ako to zna i ume dobro da je uči, uči dovu prenetu od našeg Hz.Pejgambera (s.a.v.s.):

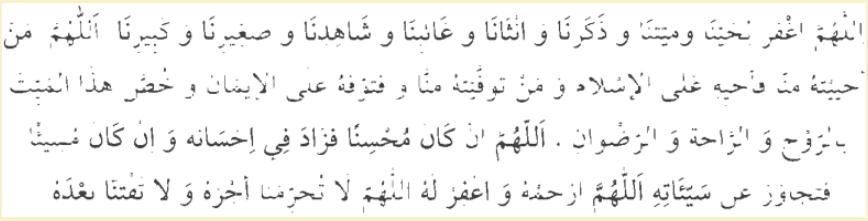

“Allah je Svemoguć i živima i mrtvima...” (O Allahu, oprosti nama živima, umrlima, našim muškarcima, našim ženama, onima koji su ovde, onima koji su odsutni, našim mališanima i naše starce. One koje pustiš da žive od nas, usmrti ih u veri, zasladi svoj pristanak. Ja Rabbi, ako je dobar, povećaj Svoju naklonost prema njemu. Ako je neko ko je činio zlo, odustani od njegovih zlih dela. Ja Rabbi, smiluj mu se i oprosti mu! Ja Rabbi, nemoj nas lišiti svoje nagrade. Onda nas ne uvedi u razdor”.[153]

(153. Abdurrezzak, Musannef, lll/486; lbn Ebû Şeybe, Musannef, ll/488; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/368; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 54-56; Nesâî, Cenâiz, 77; lbn Mâce, Cenâiz, 23; lbn Hibbân, Sahih,Vll/339; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Xll/133; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/40.).

Ako ne zna ovu dovu, uči dovu koju je učio na tešehhudu:

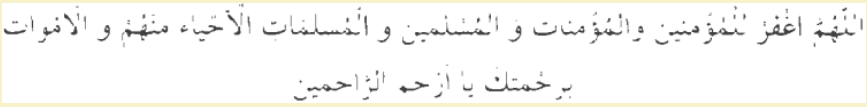

“Allahu *moj, oprosti svojom milošću vjernicima i vjernicama, živima i mrtvima. O najmilostiviji od milostivih*..."

Nakon četvrtog tekbira predaje se selam sa obje strane. Jer, sada je vreme da prestanete klanjati namaz.

Ostavljanje namaza je moguće i uz predaju selama. Prema najtačnijem mezhebskom stavu, nema namaza osim selama nakon četvrtog tekbira. Grupa naših hanefijskih učenjaka je rekla da on uči i dovu koju mi učimo završavajući ostale dove:

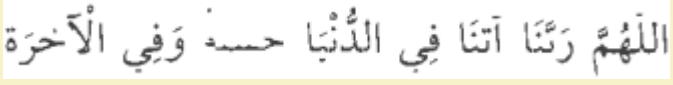

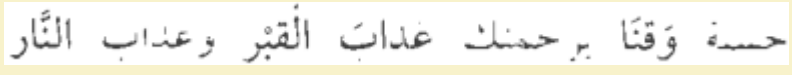

“Ellahumme Rabbena fiddunja haseneten ve fil ahireti haseneten vekkina bi rahmetike adhabelkabri ve adhabennar”.

“o Allahu moj, Gospodaru naš! Podari nam dobrotu i na ovome i na onome svetu. Svojom milošću zaštiti nas od kaburske i džehennemske vatre”. Ako imam izgovori peti tekbir, onaj koji klanja iza njega ne sledi peti tekbir.

Prema Zuferovim (r.a.h.) rečima, pošto je ovo pitanje vezano za idžtihad, osoba koja obavlja dženazu namaz sledi imama, kao što to čini i u tekbirima bajrama.

Po našem mišlenju, više od četiri tekbira je eliminisano zbog hadisa koji smo ranije prenosili. Ne postoji praćenje nečega što je ukinuto. Jer, ovo je greška. Zatim, prema jednom od dva stava prenošena od Ebû Hanîfe (r.a.h.), kada osoba vidi da je imam učinio nešto loše izgovarajući peti tekbir, on će sam predati selam. Prema drugom rivâjetu, on će sačekati predaju selama imama kako bi zajedno sa njim predao selam.

Čitanje Kur'ana tokom dženaze

Tokom dženaze ne čita se ništa iz Kur'ana.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), na dženazi je farz učenje Fatihe zbog hadisa Hz.Pejgambera:

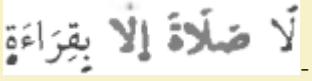

- "*Nema dove za one koji ne uče Fatihu*".[154]

Vreme učenja je posle početnog tekbira. Pošto je potrebno uzeti abdest i okrenuti se ka kibli, ovo je i namaz. Prema hadisu koji prenosi Cabir (r.a.h.):

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je ucio Fatihu na dženazi*".[155] Ibn Abbas je izgovorio Fatihu naglas i rekao: "Namerno sam je izgovorio naglas da bi se znalo da je čitanje Fatihe sunnet".

(154. Abdurrezzak, Musannef, ll/120; lbn Ebû Şeybe, Musannef, l/317; Muslim, Salât, 42; Ebû Dâvûd, Salât, 131, 132; lbn Huzeyme, Sahih, l/246; lbn Hibbân, Sahih, V/93; Hâkim, Mustedrek, l/365; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, ll/59.).

(155. Ebû Dâvûd, Cenâiz, 53-55; Nesâî, Cenâiz, 77; lbn Hibbân, Sahih, Vll/340; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, X/328; Hâkim, Mustedrek, l/510; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/38.).

Naš dokaz po ovom pitanju kao hanefije je hadis Ibn Mesûda (r.a.h.):

"*Nikakva dova niti bilo šta iz Kur'ana nije nam određeno da se uči na dženazi. Kako imam izgovara tekbir, tako i ti izgovaraj tekbir. Odaberi najljepšu dovu*".[156]

(156. Abdurrezzak, Musannef, lll/491; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX/320; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, llV/32.).

Isto tako, prema onome što se prenosi od Abdurrahman b. Avf i İbn Umer'a (r.a.h.), rekli su:

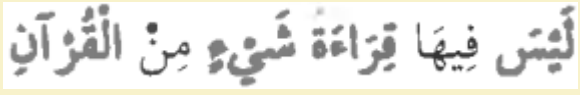

- "*Nema čitanja Kur'ana za vreme dženaze namaza*".[157]

(157. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX/321; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, lll/32.).

Priroda dženaze namaza

Hadis Cabira; čitao je kroz dovu. Treba svatiti da nije za čitanje Kur'ana. Osim toga, dženaze namaz zapravo nije namaz, već dova i oproštaj za umrle. Zar ne vidite da dženaza namaz ne uključuje ru'ku i sedždu, koji se nalaze u drugim namazima? Kao što smo ranije spomenuli, razlog zašto se ovo zove namaz je zato što reč "salât" znači namaz u rečniku. Činjenica ta da je uzimanje abdesta i okretanje prema kibli uslov ne znači da je to zapravo namaz i da se mora proučiti nešto iz Kur'ana. Ovakva je i tilâvet sedžda.

Podizanje ruku u dženaze namazu

Ruke se podižu samo na prvom tekbiru. U tom pogledu imam i džemaât su isti.

Mnogi od imama Belha (r.a.h.) radije su podizali ruke tokom tekbira dženaze namaza.

Ponekad bi Nasr b. Yahya (r.a.h.) dizao ruke a ponekad ne. Oni koji biraju stav da ruke treba da budu podignute tokom tekbira dženaze namaza, kažu sledeće. Ovi tekbiri su tekbiri koji se izgovaraju u stojećem položaju (kijam), čiji je stil poznat po Sunnetu. Ono što je poznato po sunnetu je podizanje ruku tokom kijama, baš kao u Bajram-namazu i kunut tekbiru.

[2/65]

Suptilnost po ovom pitanju, kao što smo objasnili, je ta da postoji potreba da se obaveste oni u džemaâtu koji su slepi ili gluhi.

Objašnjenje za očigledno ispričano gledište da ruke ne treba dizati je sledeće.

Među mestima navedenim u hadisu koji se prenosi od Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) nema dženaze:

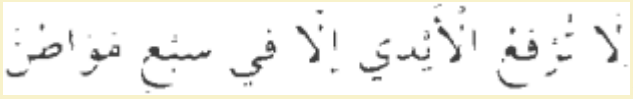

- “*Ruke se mogu podići samo na sedam mesta*”.[158]

(158. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, I/214; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XI/385; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, I/292; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, III/534.).

Prema onome što se prenosi od Ibn Umera (r.a.h.), on je rekao: “U dženazi namazu se ruke dižu samo prilikom uvodnog tekbira”.

Svaki tekbir u ovom namazu zamenjuje rekate u drugim namazima. Kao što se ruke ne dižu na rekatima drugih namaza, tako se ni ovde ne dižu ruke.

Ako ima mnogo dženaza, način klanjanja namaza

Ako žele, mogu ih navesti jednog za drugim.

Ibn Ebû Leylâ (r.a.h.) je postavljen na merdevine. On kaže da tela treba da budu raspoređena tako da glava jednog bude u nivou grudnog koša drugog.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), takođe je dobro to učiniti na ovaj način. Jer, ovde je uslov da leševi moraju biti ispred imama. Kako god da se stavu (u redove, red po red ili koso), ovaj uslov je ispunjen. Izvršenje ovog izbora prepušteno je onima koji obavlaju namaz.[159]

(159. Ako su leševi poredani jedan pored drugog, njihovi se namazi obavlaju odvojeno. Ako su postavljeni prema kibli, u nizu ili kao stepenište, dovoljan je jedan namaz za sve njih.).

Ako među leševima ima muškaraca i žena, muškarci se postavljaju ispred imama, a žene dalje prema kibli.

Neki od imama su rekli suprotno. Jer, kada se klanja u džemaâtu, prvo se muški, a zatim ženski red redaju prema kibli. Kažu da se to prati i prilikom postavlanja leševa.

Međutim, po nama hanefija; Kao što su muškarci bliži imamu nego žene kada klanjaju u džemaâtu, to se radi i kada se obavljaju dženaze. Ako se dženaza dece i žena okupi zajedno, dženaza dece će biti ispred imama. Tela žena su postavljena dalje prema kibli. Prenosi se da su Hz.Ummu Gulsum (r.a.h.), Hz.Alijeva (r.a.h.) ćerka i Umerova (r.a.h.) žena, i njen sin Zejd b. Umer (r.a.h.) zajedno preselile. Ibn Omer (r.a.h.) je na ovaj način položio tela njih dvije i klanjao im njihove namaze.

Muškarci su bliži imamu jer su muškarci. Ovo pitanje se odnosi i na decu.

Dokaz u tom pogledu je sledeći hadis Hz.Pejgambera (s.a.v.s.):

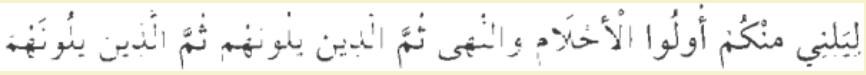

“*Neka iza mene stanu odrasli muškarci, zatim oni koji ih slede, pa oni koji ih slede*”.[160]

Da rezimiramo: Muški leševi se stavljaju ispred imama. Iza ove sahrane, prema Kibli, postavljaju se leševi dece, iza toga se postavljaju leševi hermafrodita (muški ili ženski, nepoznati), a iza toga leševi žena.

(160. lbn Ebû Şeybe, Musannef, l/308; Ahmed b. Hanbel, Musned, l/457; Muslim, Salat, 122; Tirmizî, Salât, 54; Nesâî, lmâmet, 23; lbn Mâce, lkâmetu's·Salât, 45; lbn Huzeyme, Sahih, lll/32; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, X/88.).

Stavljanje više mrtvih u isti grob

Ako je potrebno, nema štete od sahranjivanja dva ili tri leša u jedan grob.

Resûlullah (s.a.v.s.) : On (a.s.) je naredio svojim as'habima da to urade u bitci na Uhudu:

احْفِرُوا وَأَوْسِعُوا وَاجْعَلُوا فِي كُلِّ قَبْرٍ اثْنَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً وَقَدِّمُوا أَكْثَرَهُمْ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ

"*Iskopajte kabure. Stavite po dvoje ili troje ljudi u svaki kabur. Stavite na prvo mesto one koji više znaju Kur'an*".[161]

Prema nama hanefijama, muškarac je postavljen prvo na stranu kible, dete iza njega, fetus* iza njega, a žena iza njega. Između leševa je izgrađena zemljana brana tako da je mesto gde se svaki leš nalazi kao kabur.

(fetus*- Fetus je naziv za živo biće u materici od trećeg meseca trudnoće do rođenja.).

(161. Abdurrezzak, Musannef, lll/508; lbn Ebû Şeybe, Musannef, Vll/372; Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/19; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 65-67; Tirmizî, Cihad, 34; Nesâî, Cenâiz, 86; lbn Mâce, Cenâiz, 41;Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Xll/172; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/413.).

Mesto gde će imam stajati tokom dženaze-namaza

Najbolje mesto za stajanje imama dok obavlja dženazu je na nivou grudi rahmetlije. Važi i ako stoji u drugom redu.

Ibn Ebû Leylâ (r.a.h.) je rekao: „Imam stoji na nivou grudi muškarca i u sredini žene. Jer, kaže:

رَوَى أَنَّ أُمَّ بُرَيْدَةَ صَلَّى عَلَيْهَا الرَّسُولُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَقَفَ بِحِذَاءِ وَسَطِهَا

"*Prenosi se da je* Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *stajao u srednjoj liniji hanım as'habice po imenu Ummu Burejde (r.a.h.) dok je obavljao njenu dženaze-namaz*".[162]

(162. Ahmed b. Hanbel, Musned, V/19; Muslim, Cenâiz, 87; Tirmizî, Cenâiz, 45; lbn Mâce, Cenâiz, 21.).

[2/66]

Dokaz o nama hanefijama je ovo. Najčasniji organ ljudskog tela su grudni koš. Jer, ovo je mesto znanja i mudrosti. Dalje je od uznemiranja (الاذى).

Ostati tamo je veći prioritet, baš kao i kod muškaraca. Zatim, prsa su mesto gde se nalazi svetlost vere. Allah Svemogući je rekao:

أَفَمَن شَرَحَ ٱللَّهُ صَدْرَهُۥ لِلْإِسْلَٰمِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِۦ ۚ فَوَيْلٌ لِّلْقَٰسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ

22. Zar su isti zabludjeli nesretnik čije je srce okorjelo, te ne spominje Allaha, i onaj čija je prsa Allah, dželešanuhu, učinio prostranim za prihvatanje islama, pa je spoznao istinu i slijedi je? Njih dvojica nikad neće biti isti. Upućene čeka spas, a one čije je srce okorjelo čeka propast. Ovi potonji u jasnoj su zabludi. (ez-Zumer, 39/22).

Obavlanje dženaze namaz je zbog vere. Zato stoji na nivou grudi. Može se reći i ovako. Grudi su zapravo srednji deo tela. Iznad grudi su glava i ruke, a ispod stomaka su i stopala.

Situacija obavlanja dženaze namaza sa tejmumom u gradu

Prema nama hanefijama, ako se osoba plaši da će propustiti dženazu namaz, može je obaviti u gradu sa tejmum. Ako započne namaz sa abdestom i njegovo pranje je prekinuto tokom namaza, on može da nastavi uzimanjem tejmuma.

Ovo smo ranije objasnili.

Nakon što osoba obavi dženazu namaz sa tejmumom, ako se donese još jedan leš, bit će pregledan. Ako ima dovoljno vremena da se uzme abdest između dve dženaze, mora se ponovo obaviti tejmum za drugu dženaze namaz. Zato što je imao priliku da koristi vodu nakon klanjanja tejmuma za prvi namaz. Ako nema dovoljno vremena za uzimanje abdesta, prema Ebû Jusufu (r.a.h.), on može obaviti i ovaj namaz sa svojim prvim tejmumom bez obnavlanja svog tejmuma.

Jer isprika, odnosno strah da će propustiti dženazu namaz ako se potrudi da uzme abdest, ipak postoji. Prema Muhammedu (r.a.h.), mora se ponoviti tejmum bez obzira na sve.

Situacija onih koji kasnije dolaze na dženazu

Prema Ebû Hanîfi i Muhammedu (r.a.h.) osoba koja dođe na dženazu namaz nakon što imam izgovori jedan ili dva tekbira, čeka dok imam ne izgovori sledeći tekbir. Namaz počinje izgovaranjem tekbira zajedno sa njim. Kada imam preda selam, on nadoknađuje ono što je propustio pre dženaze namaza.

Prema Ebû Yusuf'u (r.a.h.): U skladu sa rečima Hz.Pejgambera (s.a.v.s.), on počinje namaz izgovaranjem tekbira bez čekanja imama:

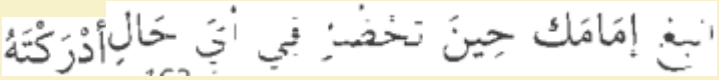

"*Sledite svog imama u bilo kojoj situaciji u koju ga sretnete*".[163]

(163. Abdurrezzak, Musannef, ll/279; Buhârî, Ezân 51; Muslim, Salât 77; Ebû Dâvûd, Salât 68; Tirmizî, Salât150; lbn Mâce, lkâmetu's·Salevat 144.).

Ebû Yusuf (r.a.h.) ga je uporedio sa drugim namazima. U ostalim namazima, osoba koja dođe u džemaât, kasnije počinje namaz izgovaranjem početnog tekbira čim stigne. Ovo je sledeće. Osoba koja stoji iza imama i izgovara prvi tekbir nakon imama ne čeka jednoglasno da imam izgovori drugi tekbir. Kaže da je tako.Ebû Yusuf (r.a.h.) kaže sledeće o iftitah tekbiru: „Iftitah tekbir ima dva značenja, od kojih je jedno početak, a drugo zamena rekata. Podizanje ruku tokom ovog tekbira takođe ukazuje da je smisao započinjanja namaza u prvom tekbiru pobedonosniji.Osoba koja je došla nakon što je Imam donio četvrti takbir, propustila je namaz prema Ebû Hanîfi i Muhammed'u (r.a.h.). Prema Ebû Jusufu (r.a.h.), on počinje namaz izgovaranjem tekbira, baš kao neko ko je iza imama i ne počinje namaz dok imam ne izgovori četvrti tekbir. Nakon što imam preda selam, proučit će kada (naknadno) tri tekbira.

[2/67]

Prema Ebu Hanifi i Muhammedu, razlika između kasnog dolaska i kasnog izgovaranja tekbira je sledeća . Osoba iza imama, za razliku od osobe koja je došla kasnije, imala je vremena da izgovori tekbir imama da bi počela namaz. Ovaj tekbir izgovara kada to namerava. Osoba koja je došla kasnije (mesbuk) propustila je prvi tekbir, koji zamjenjuje jedan rekat. Kao i kod drugih tekbira, imam se ne trudi da ga prouči prije predaje selama.

Uslov za obavljanje više od jedne dženaze namaza za sahranu

Situacija klanjanja više dženaza namaza za dženazu. Po nama hanefijama, oni koji ne klanjaju dženazu nakon dženaze ne mogu ni drugi put klanjati dženazu, ni kao džemaât ni kao pojedinac. Međutim, ako su stranci klanjali dženazu bez naloga roditelja, mogu je ponovo klanjati kada roditelj dođe.

Šâfiîa (r.a.h.) je rekao da se dženaza može ponoviti nekoliko puta. Zato što se prenosi da su as'habi, kada je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) umro, klanjali njegovu dženazu u grupama:

dildiğine göre: أَنْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِقَبْرٍ جَدِيدٍ فَسَأَلَ عَنْهُ فَقِيلَ : قَبْرُ فُلَانَةَ فَقَالَ : هَلَّا آذَنْتُمُونِي بِالصَّلَاةِ عَلَيْهَا فَقِيلَ . إِنَّهَا دُفِنَتْ لَيْلًا فَحَسِبْنَا عَلَيْكَ هَوَامُّ الْأَرْضِ فَقَامَ وَصَلَّى عَلَى قَبْرِهَا

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je upravo posetio novi kabur. Pitao je kome pripada kabur. Rečeno je da je taj i taj kabur te i te žene. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Kako bi bilo da ste me obavestili o njenom namazu!" Sahranili smo je noću, bojali smo se štetočina za tebe." Tada je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) ustao i klanjao dženazu namaz pred njenim kaburom".[164]

(164. lbn Ebû Şeybe, Musannef, ll/475; Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/388; lbn Mâce, Cenâiz, 32; lbn Hibbân, Sahih, Vll/356; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/48.).

Dokazi koje mi hanefije imamo po ovom pitanju su sledeći.

Ibn Abas i Ibn Umer (r.a.h.) nisu mogli da prisustvuju dženazi. Kada su došli, nisu ništa mogli drugo uraditi osim da su tražili oproštaj za nju.

Abdullah b. Selam (r.a.h.) nije mogao da stigne na Umerovu (r.a.h.) sahranu. Reče čim je došao: "Čak i ako klanjate za njega preda mnom, nećete me moći nadmašiti u namazu njemu". Ovo znači to. Kada je prva grupa klanjala, time su prava umrlih bila ispunjena. Ako i druga grupa klanja dženazu namaz, ona će biti nadmoćna. Ovo nije legitimno. Da je to dozvoljeno, oni koji su imali zadovoljstvo da posete mezar Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) prvi bi obavili njegovu dženazu. Jer, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) ostaje u svom mezaru kao što je i stavljen u svoj mezar. Meso Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) je zabranjeno zemlji. Na ovu temu postoji rivâjet u hadisu. Iako je to bio slučaj, niko ko je došao posle njega nije se potrudio da obavi dženazu namaz Hz.Pejgamberu (s.a.v.s.). Ovo ukazuje da se dženaza namaz ne može ponoviti. Međutim, ako roditelj ne može da klanja dženazu namaz i dođe kasnije, može je ponovo klanjati. Jer, pravo pripada njemu. Neko drugi nema ovlašćenja da mu oduzima to prava. Ovo je smisao ponavljanja dženaze Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). Jer, istina je bila njegova. Allah Svemogući je rekao:

﴿النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾

"Poslanik plemeniti preči je i bliži vjernicima od njih samih u pogledu vjere i ovozemaljskih dobara...". (el-Ahzâb, 33/6).

Ovo je tumačenje onoga što su činili as'habi. Pošto je Ebu Bekr (r.a.h.) bio halifa, imao je pravo na dženazu. Kada je završio posao, došao je i klanjao dženazu namaz. Nakon toga niko više nije klanjao tu dženazu namaz.

Pitanje dženaze namaza u odsustvu

Zbog toga su naši hanefijski učenjaci rekli da se dženaza koja nije na vidiku ne može klanjati u odsustvu.

Šâfiîa (r.a.h.) je, pak, mišlenja tog da se namaz može klanjati za mrtvaca koji nije prisutan. Zato što je Hz.Pejgamber klanjao dženazu Nedžasu (r.a.h.) iako njegovo telo nije bilo spremno sa njima.

Mi hanefije kažemo; Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) nije klanjao dženazu namaz nekome ko nije bio prisutan. Zemlja mu je bila smotana. (Nema više udaljenosti između Nedžasijevog (r.a.h.) tela). On (s.a.v.s.) je najveći Allah-ov Teâlâ prijatelj bio.

Sa druge strane, ako se umrli čija dženaza nije spremna nalazi na istočnoj strani, kada se klanjač okrene prema kibli, umrli ostaje iza njega. Ovo nije dopustivo. Ako se okrene prema umrlom, nije okrenut prema kibli. Ni to nije dopustivo!

Donošenje novog mrtvaca nakon klanjanja dženaze

Nakon što imam započne namaz učenjem tekbira za dženazu, ako se donese i klanja druga dženaza, on završi namaz prve dženaze. Zatim počinje klanjati drugu dženazu.

Zato što je on klanjao prvu dženazu. Mora ga dovršiti. Isto tako, ako prouči drugi tekbir s namjerom da klanja obje dženaze, ili bez namjere za drugu dženazu, ipak će klanjati prvi namaz.

[2/68]

Ako donosi tekbir za drugu dženazu, prekida namaz prve i započinje drugu. U tom slučaju prvo klanja namaz druge dženaze, a zatim namaz prve dženaze. Ova situacija liči na izgovaranje tekbira uz klanjanje podne namaza i nameru za popodnevni namaz. Međutim, ako namerava za oboje, neće preskočiti prvi namaz. Jer, kada namerava klanjati dva namaza odjednom, ne odbija prvi namaz. Nije mogao započeti drugi namaz dok je imao prvi namaz.

Dženaza namaz u vreme keraheta (mekruh)

Mekruh je klanjati dženazu namaz na izlasku i zalasku sunca ili usred dana.

Zato što je Ukbe b. Âmir (r.a.h.) rekao:

ثلاث نهانا رسول الله صلى الله عليه وسلم أن نصلي فيهن وأن نقبر فيهن موتانا طلوع الشمس حتى ترتفع و عند زوالها حتى ينعقد و حين تضيف الغروب

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *nam je zabranio tri vremena da klanjamo kad treba da se klanja dženaza namaz i ukopavanje mrtvaca. Kad sunce izlazi, kad je tačno iznad glave, kad zalazi*...".[165]

Svrha dženaze namaza je ukop mrtvaca. Nema štete zakopati ga u ova vremena. Ako klanjaju dženazu, ne trebaju je ponovo klanjati. Jer, klanjanjem namaza, makar i nepotpunog, ispunjavaju se prava umrlog/umrlih. Zar ne vidite da nâfile namaz koji je započet u ovim vremenima mekruha mora biti dovršen?

(165. Dariml, l/394; Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/152; Muslim, Salâtu'l-Musafirîn, 293; Nesâî, Cenâiz, 89; lbn Mâce, Cenâiz, 30; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XVll/289.).

Ako žele klanjati dženazu namaz nakon zalaska sunca, prvo klanjaju magribski namaz. Zato što je akšam namaz jači od dženaze. To je farz, to je farz za sve. Dženaza je farzi kifaje- Ispunjava se namazom nekih ljudi. Važnije je krenuti sa onim jakim. Dodatno, mekruh je odgoditi akšam namaz nakon zalaska sunca. Ali nije mekruh odgađati dženazu.

Dženaza namaz u mesdžidu

Kod nas hanefija mekruh je klanjati dženazu u džamiji.

Šâfiîa (r.a.h.) je rekao da to nije mekruh. Zato što se prenosi da: Kada je umro Sa'd b. Ebî Vekkas (r.a.h.), Hz.Aiša (r.a.h.) je htela da se njegovo telo donese u džamiju kako bi i Hz.Poslanikove (s.a.v.s.) žene mogle klanjati dženazu. Upitao je nekoga oko sebe: "Jesu li nas ljudi osudili zbog onoga što smo učinili?" Rekao je "da". Hz.Aiša (r.a.h.) je također rekla:

ما اسرع ما نسوا ما صلى رسول الله صلى الله عليه وسلم على جنازة سهل بن أبي

"Kako su brzo zaboravili da je Resûlullah (s.a.v.s.) klanjao dženazu Sehi b. Ebil-Beydâ'u (r.a.h.) u džamiji!".[166] Dženaza je namaz ili dova. Bolje je to učiniti u džamiji nego bilo gde drugdje.

(166. Ahmed b. Hanbel, Musned, Vl/79; Muslim, Cenâiz, 99; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 49,50; Nesâî, Cenâiz, 70; lbn Mâce, Cenâiz, 29; lbn Hibbân, Sahih, Vll/336; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/51.).

Dokaz za nas hanefije po ovoj temi je hadis Ebû Hurejre (r.a.h.), Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

مَنْ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَلَا أَجْرَ لَهُ

"*Ko klanja dženazu u džamiji, za njega nema nagrade*".[167]

(167. Abdurrezzak, Musannef, lll/527; lbn Ebû Şeybe, Musannef, lll/44; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/444; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 49,50; lbn Mâce, Cenâiz, 29; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/52.).

Hadis Hz.Ajše (r.a.h.), koji je Šafija (r.a.h.) doneo kao dokaz, zapravo je naš dokaz. Jer, činjenica ta da su muhadžiri i ensarije njegovog vremena osuđivali klanjanje dženaze u džamiji je dokaz da je to među njima bilo poznato kao mekruh.

Tumačenje Hz.Pejgamberove (s.a.v.s.) dženaze u džamiji je sledeće: Pošto je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) tada bio u i'tikafu, nije mu bilo moguće izaći iz džamije. Zato je naredio da se telo donese. Leš je postavljen izvan džamije. Po mišlenju nas hanefija, ako je dženaza izvan džamije, nije mekruh da ljudi klanjaju dženazu u džamiji. Jedini razlog zašto je mekruh je taj da kada i ako se bude unosio mrtvac u džamiju.

Zato što je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao:

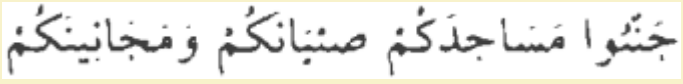

“Držite svoju decu i lude podalje od džamije”.[168]

(168. Abdurrezzak, Musannef, 1/441; lbn Mâce, Cenâiz, 5; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Vlll/132; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, X/103.).

Imam koji klanja dženazu bez abdesta

Ako su ljudi klanjali dženazu iako imam nije uzeo abdest, moraju ponovo klanjati ovaj namaz.

Zato što je imamu namaz poništen jer ga je klanjao bez abdesta. Kada je njegov namaz poništen, pokvaren je i namaz džemaâta. Ako imam ima abdest, a džematlije nemaju, ne trebaju ponovo klanjati namaz. Zato što je imamski namaz valjan. Time su ispunjena prava umrlih. Džemaât nije uslov za dženazu.

[2/69]

Stavljanje mrtvaca naopako na kamen musalu

Ako zabunom stave tabut na kamen musalu glavom na stranu nogu i klanjaju dženazu, namaz je dozvoljen.

Jer to nije uslov. Uslov je da rahmetlija mora biti ispred imama. Postoji i ovo. Promena načina obavlanja ne sprečava obavlanje namaza. Ako to urade namerno, radit će loše jer je to protivno dosadašnjoj praksi.

Obavljanje dženaze namaza u pogrešnom pravcu

Čak i ako nakon obavljanja namaza pretraživanjem kible svate da su pogrešili, njihov namaz je važeći. Ako to urade namerno, to neće biti dozvoljeno u poređenju sa drugim namazima.

Zato što je predat Uzvišenom Allahu. To je van njihovih ruku. Sledeće je stiglo od Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

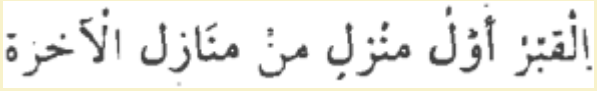

"*Kabur je prvo mesto za boravak u zagrobnom životu*".[169]

Međutim, ljudi nisu ispunili njegova prava jer nisu obavili njegov namaz. Obavljanjem namaza pred kaburom se ispunjava njegovo pravo. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe to učinio. Iz tog se razloga namaz obavlja pred kaburom osim ako se ne zna da li je mrtvo telo propalo iili se u potpunosti raspršilo. Jer, ono što je legitimno jeste klanjati namaz pred mrtvima. Ne pred njihovim organima.

(169. Ahmed b. Hanbel, Musned, l/63; Tirmizî, Zuhd, 5; lbn Mâce, Zuhd, 32; Hakim, Mustedrek, l/526; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/56.).

U knjizi pod nazivom Emalî, navodi se od Ebû Yusuf'a (r.a.h.) da se može izvoditi tri dana, isto mišlenje je preneo i od Muhammeda (r.a.h.). Pošto su as'habi tri dana obavljali dženazu namaz Hz.Pejgamberu (s.a.v.s.), ono što je istina je to da ovo nije tvrda granica. Jer, menja se sa promenom toplote i hladnoće, sa promenom vremena, sa promenom mesta, sa promenom debljine i mršavosti rahmetlije. Sa tim u vezi, galib zannı se smatra galib zannom, (galib zann-ı znači preovlađujuće mišlenje, preovlađujuće uverenje, nadmoćnu intuiciju, snažno predviđanje i veliku verovatnoću.).

Rivâyet da je Resûlullah (s.a.v.s.):

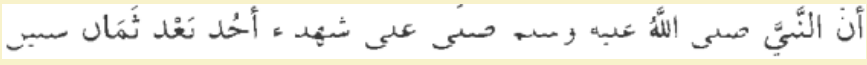

klanjao dženazu za šehide Uhuda osam godina kasnije znači "Dovio je za njih". U stvari, Allah Svemogući je rekao:

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ .103

Uzmi, o Allahov Poslaniče, od dobara njihovih zekat i sadaku, da ih njime očistiš od grijeha i blagoslovljenim ih učiniš kako bi se njihov imetaj uvećao, i pomoli se za njih nakon što imetak uzmeš, molitva tvoja će ih, zaista, smiriti jer je ona milost – a Allah je Onaj Koji sve tvoje molbe čuje i sve njihove postupke i namjere zna. (Tevbe, 9/108).

Rečeno je da su šehidi Uhuda bili u istom stanju u kakvom su bili kada su sahranjeni. Njihova tela nisu rasturena. Ovako su ih našli ljudi kada je Muavija hteo da ih prenese. Samo su to tako ostavili.

Žene stoje u redovima iza muškaraca tokom dženaze. Jer, Hz.Pejgamber je rekao:

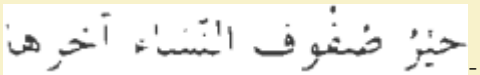

- "*Najbolji red žena je poslednja od njih*".[170]

(170. Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/247; Muslim, Salât, 132; Ebû Dâvûd, Salât, 97; Tirmizî, Salât, 52; Nesâî, lmâmet, 32; lbn Mâce, lkâmetu's·Salât, 52; lbn Huzeyme, Sahih, lll/27; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Vlll/165.).

Jer, to je zapravo dova. Element stajanja (ruknu) upoređuje se sa drugim rukunima kao što su kiraeta, ru'ku i sedžda. (U dženazi nema navedenih rukuna. Prema tome, nije uslov za rukn stajanja.) Ovaj namaz moraju ponovo klanjati kao istihsan. Jer, u dženazi su dve stvari. Tekbir i stajanje (kijam). Kao što napuštanje tekbira sprečava valjanost namaza, isto tako ovde, napuštanje kijama sprečava valjanost namaza. Stajati ovde je kao stavljanje čela i nosa na zemlju u tilâvet sedždi. Kao što nema sedžde bez ovo dvoje, nema ni namaza bez tekbira i kijama.

Kupanje mrtvaca među ženama

Ako muškarac umre na putu, a sa njim nema drugih žena, ako je njegova žena među njima, njegova će ga žena okupati.

[2/70]

Zato što je Ebû Bekır (r.a.h.) zamolio svoju ženu hanım Esmâ'u (r.a.h.) da ga okupa. Ebû Musa el-Eš'arî'a (r.a.h.) je takođe učinio istu stvar. Hz.Ajše (r.a.h.) je takođe rekla:

لو استقبلنا من أمرنا ما استدبرنا ما غسل رسول الله صلى الله عليه وسلم إلا نساؤه

"*Da smo se danas suočili sa situacijom iz prošlosti, niko ne bi okupao* Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, *osim njegovih žena*".[171]

(171. Ahmed b. Hanbel, Musned, Vl/267; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 27,28; lbn Hibban, Sahih, XIV/595; Hakim, Mustedrek, lll/61; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/387.).

Sve dok se period čekanja ne završi, smatra se da je brak između njih nastavljen. Smrt menja status bračne imovine (muškarac ima ženu). Ali to ne ukida vlasništvo. Nije moguće da bračna imovina pređe na naslednike. Dakle, kao i posle ric'î (lako reverzibilnog- (povratnog)) razvoda, postojanje braka se nastavlja da postoji u zavisnosti od njegovog poništenja sa završetkom perioda čekanja. Čak i ako brak prestane da postoji smrću, njegovo mesto zauzima iddet*. Ovaj period čekanja je pravo na brak. U smislu nastavka halalnosti dodirivanja i gledanja, iddet zamenjuje brak.

(“ric'î talâk (razvod)”- koji je detaljno ispitan u islamskim pravnim izvorima, daje muškarcu mogućnost da se vrati ženi u periodu čekanja, jer ne prekida bračnu vezu između supružnika. Muževljev "autoritet povratka", izražen konceptom "ric'ata", omogućava da se brak nastavi bez potrebe za novim brakom.).

(Iddet – العدّة – Izraz fikha, koji označava period koji žena čiji je brak okončan mora da sačeka pre nego što se ponovo uda.).

Ako među tim ženama rahmetlije ima konkubinu (ummu veled) koja sa sobom ima dete, prema poslednjem mišlenju Ebû Hanîfe (r.a.h.), ona ne može okupati rahmetliju. Po njegovom prvom mišlenju i Zuferovom (r.a.h.) mišlenju, može da ga okupa.

Zato što je ummu-veled, žena koja čeka na period čekanja zbog važeće veze sa preminulim muškarcem. Ona je kao udata hanuma. Osnova sledećeg Ebû Hanîfinog (r.a.h.) gledišta je ovo. Ummu veled (žena koja čeka) je postala slobodna nakon smrti njenog vlasnika. Na taj način ona postaje stranac rahmetliji. Njena obaveza da čeka je da svati da u njenoj utrobi nema deteta (istibra). Zato se ne menja prema smrti i životu. Kao i u slučaju žene koja čeka iddet zbog fasit (prekinutog) braka, nije dopušteno dodirivati je i gledati u nju u iddetu ummu veled.

Ako među ovim ženama postoji žena koja se odvojila od muškarca, bilo da je to razvod ili bilo koji drugi način, ta žena ne može oprati mrtvo telo.

Jer, brak je ukinut dok je rahmetlija bio živ. Period čekanja (iddet) potreban za ženu je u prirodi istibrâ*. Zbog toga se ovaj period čekanja računa sa menstrualnim periodima. Isto tako, prema nama hanefijama, ako žena napusti islam prije nego što joj muž umre (otpadne) i ponovo postane muslimanka nakon njegove smrti, ona ga ne može okupati.

(Istibrâ*- الاستبراء - Izraz fikha koji znači da žena čeka određeno vreme pre nego što uđe u novu vezu da bi se utvrdilo da li je zatrudnela iz prethodne veze, da bi izbegla zabunu loze.).

Prema Zuferu (r.a.h.), ona ga može okupati. Jer, otpadništvo žene od vere posle smrti njenog muža ne poništava brak. Brak je već okončan smrću. Međutim, ako žena odstupi od vere dok joj je muž još živ, onda se brak poništava otpadništvom.

Ali mi kažemo da se brak završio na jedan od ova dva načina i završio otpadništvom. Prema drugom načinu, halalnost dodirivanja i gledanja se nastavlja. Kao što otpadništvo eliminiše halalnost muža i žene jedno drugom, ono takođe eliminiše halalnost dodirivanja i gledanja. S'hodno tome, ako žena ima polni odnos sa sinom svog muža od druge žene, bilo dobrovoljno ili iz sumnje, ona mora sačekati iddet. Suprotno Zuferovom (r.a.h.) mišlenju, po našem mišlenju, ona ne može da okupa svog muža.

Ako ženi umre muž dok ona čeka na čekanje zbog sumnjivog snošaja i njen period čekanja se završi, suprotno Ebû Jusufovom (r.a.h.) mišlenju, po našem mišlenju, ona ne može okupati svog muža. Zato što joj nije hallall da kupa muža tokom njegove smrti, neće joj biti hallall ni nakon njegove smrti.

Isto tako, ako ženina sestra čeka iddet od svog preminulog muža i njen iddet prestane nakon njegove smrti, pitanje se zasniva na ovom neslaganju.

Ponovo, ako žena koja obožava vatru (Magoji) postane muslimanka nakon smrti svog muža muslimana, ona po nama ne može okupati svog muža. Prema Ebû Jusufu (r.a.h.), ona ga može okupati.

Ako umrla osoba ima konkubinu među ženama, po našem mišlenju, ne može da okupa mrtvo telo.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), ona ga može okupati. Zato što je vlasništvo umrle osobe nad konkubinom trajno zbog njegove potrebe da ga neko okupa.

Prema nama hanefijama, ova konkubina je preneta na naslednike. Postala je kao druge konkubine. Hallallnost dodirivanja zasniva se na pravu na seksualni odnos, a ne na finansijskom vlasništvu. Pravo na seksualni odnos robinje nije neophodno. To zavisi od finansijskog stanja. Nakon što vlasništvo konkubina pređe na naslednike, nije moguće da pravo na polni odnos ostane netaknuto.

[2/71]

Može li se tejmum izvoditi na umrloj osobi?

Međutim, pošto nema ko da okupa mrtvo telo i postaje nemoguće da se okupa, on je primoran da izvrši tejmum. Nemati nikoga da okupa mrtve je kao da nemate vode za pranje u toku praznika. Ako je osoba koja želi da izvrši tejmum nad umrlom osobom mahrem, može izvršiti tejmum bez umotavanja u ćefin. Zato što mu je hallall bilo za života rahmetlije da mu dodiruje ova dva organa (tejmum organi). To mu je hallall i nakon njegove smrti.

Ako žena ili muškarac stranac izvrši tejmum na rahmetliju, ona će omotati krpom svoje ruke. Jer, dok je taj čovek bio živ, tuđa žena nije mogla da ga dodirne. Takođe je haram dodirnuti ga nakon smrti.

Zatim mu žene klanjaju dženazu. Kao što je pravilo u drugim namazima koje klanjaju žene u džemaâtu, žena imam stoji u sredini.

Ako je sa njima nevernik, one ga uče kako da okupa mrtvaca da bi mogao da okupa leš. On će okupati leš. Jer, iako im se religije ne poklapaju, nekome istog pola je lakše da gleda u drugog. Zar ne vidiš da musliman može da okupa i svog nevernog rođaka?

Čovek kupa mrtvu ženu

Ako žena umre među grupom muškaraca, uključujući i njenog muža, prema nama hanefijama, njen muž ne može da je okupa.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), on je može okupati. Jer, prema hadisu koji se prenosi od Hz.Ajše (r.a.h.), rekao je:

göre أنّ النّبيّ صلّى اللهُ عليه وسلم دخل عليها وهي تقول : وَا رأساه فقال : وَاأنا وا رأساه لا عليك إن
لوْ متِّ غسّلْتُك وكفّنْتُك وصلّيتُ علَيك *"Peygamber (s.a.v.) Ayşe (r.a.)'nin yanına girmişti.*

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je ušao kod Hz.Ajše. Ayşe je govorila 'jao moja glava' zbog jačine bola u glavi. Na to je* Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *rekao: "Teško meni, ne tebi." "Ako umreš prije mene, ja ću te okupati, pokriti i obaviti tvoj namaz*".[172]

(172. Dârimî, I/51; Ahmed b. Hanbel, Musned, VI/228; Ibn Mâce, Cenâiz, 9; Ibn Hibbân, Sahih, XIV/551; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, III/396.).

Osim ako nema dokaza za suprotno, ono što je dozvoljeno Allah-ovom Teâlâ Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) dozvoljeno je i njegovom ummetu. Kada je Hz.Fatima (r.a.h.) umrla, Hz.Ali (r.a.h.) ju je okupao.

Sa smrću, brak između muža i žene prestaje. Međutim, kada čovek umre, ženi ostaje hallall da ga okupa. Tako je i ovo. Jer, brak koji je okončan, biti naslednik itd. postoji u smislu odredbi.

Zbog potrebe za kupanjem umrlih muža i žene, brak se smatra kao da brak i dalje traje. Bračna imovina je zajednička između oba supružnika.

Naš dokaz za hanefije je hadis Ibn Abâsa. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je upitan za ženu koja je umrla među muškarcima, i da je on (a.s.) rekao:

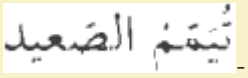
- "*Tejmum se vrši sa zemljom*".[173]

Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) nije napravio razliku između ovih ljudi da li je mrtva žena imala muža ili ne. Ovo znači to. Kad žena umre, brak, zajedno sa svim svojim vezama, nestaje. Kao da se muž razveo od nje prije spolnog odnosa, nema zakonitosti u dodirivanju i gledanju. Da objasnim: Kada žena umre, to definitivno postaje haram za njenog muža. Ako je haram, poništava se brak i u pogledu njegovog početka i u pogledu njegovog nastavka. Dakle, dozvoljeno je (câiz) da se muž oženi sestrom svoje umrle žene i četiri druge žene osim umrle.

(173. Abdurrezzak, Musannef, llll/413; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/398.).

Situacija je obrnuta kada muž umre. Sa druge strane, muž i žena su zbog braka u poziciji vlasnika. Pošto se pitanje imovine nastavlja i nakon smrti muža, moguće je da muž i dalje nastavi da bude vlasnik. Međutim, nakon smrti njegove supruge nije moguće da se vlasništvo nastavi jer pitanje vlasništva nestaje.

To znači ono što je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao Hz.Ajši (r.a.h.): Značenje reči - "Ja ću te okupati" je "Učinit ću ono što je potrebno da okupam tvoj leš". To je kao da kažete: "Sagradio joj je tu i tu kuću, iako je sam nije sagradio".

Što se tiče hadisa o Hz.Alijinom (r.a.h.) kupanju Hz.Fatime (r.a.h.), u drugim rivâjetima stoji da je Ummu Ejmen okupala Hz.Fatimu (r.a.h.). Čak i ako je rivâjet da je Hz.Ali (r.a.h.) okupao istinit, Ibn Mes'ûd (r.a.h.) je ovaj postupak smatrao čudnim.

Hz.Ali (r.a.h.) mu je također rekao: "Zar ne znaš da mi je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

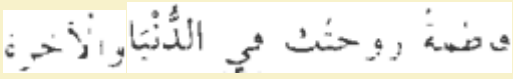

"Fathima *je tvoja žena na ovom i na onom svetu*".[174]

(174. Abdurrezzak, Musannef, lll/409.).

Hz.Alijina (r.a.h.) tvrdnja da je ovo jedinstveno za njega je dokaz da je mišlenje među as'habima bilo da čovek ne može okupati leš svoje žene.

Naš Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

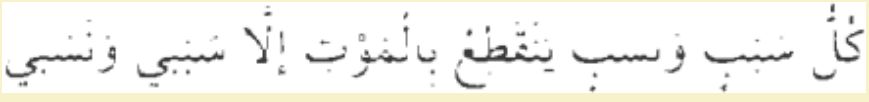

"*Sa smrću nestaju sve veze i loze, osim moje veze i loze*".[175]

Ovaj hadis je dokaz da je nastavak veze čak i u slučaju smrti supružnika jedinstven za Hz.Pejgambera (s.a.v.s.), a također i za Hz.Aliju (r.a.h.). Jer, Hz.Alijev (r.a.h.) brak je također bio među vezama Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.).

(175. Abdurrezzak, Musannef, Vl/163; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, lll/44; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ,Vll/63; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, IV/499.).

[2/72]

Može li muškarac okupati ženu?

Kada nema druge žene da okupa ženu, ona je primorana da je okupa tejmumom. Ako je jedan od ženinih bliskih (mahrem) natera da je okupa tejmumom, ona će je okupati tejmumom bez umotavanja krpe oko ruku. Što se stranca tiče, on će je okupati tejmumom omotavši platno oko ruku. Stranac koji ju je okupao tejmumom ne može da pogleda u ruke žene. Ali on može da joj pogleda lice. Jer, dok je žena bila živa, čovek nije mogao da gleda u njene ruke. Tako je i posle njene smrti. Ako je sa muškarcima neka žena nevernik (kâfir), oni će je naučiti kako da okupa mrtvaca da bi mogla da okupa leš. Tada će muškarci obaviti njenu dženazu namaz.

Priroda čefina

Žena je zaogrnuta u pet komada čefina, a muškarac u tri.

Hz.Ali (r.a.h.) *je također rekao: "Ženin čefin je od pet komada. Muški se čefin također sastoji od tri komada. Nemojte prekoračiti ograničenje. Jer,* Allah Teâlâ *ne voli one koji idu u krajnosti*".[176]

(176. Pogledajte. Ebû Dâvûd, Cenâiz, 35; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/403.).

Razlog za pokrivanje je sledeći: Stanje svakog muškarca i žene posle smrti ocenjuje se prema njihovom stanju pre smrti. Tokom svog života, muškarac tradicionalno nosi tri komada odeće koja se sastoji od košulje, pantalona i turbana. Dok je žena živa, nosi pet komada odeće koje se sastoje od pokrivača za grudi, pokrivača za glavu, izara, čadora i jašmaka. Tako je i posle smrti. Najvažnija stvar za ženu je da se pokrije. Njen pokrov je više od muškog pokrova.

Kako zaogrnuti ženu

Pet komada ćefina koje će se koristiti u ženinom pokrovu; ćefin za grudi, pokrivač za glavu, izâr*, lifâfe* i hırka*. Ženin pokrov je vezan preko njenih grudi i stomaka kako bi se sprečilo otvaranje dok se nosi u tabutu.

(Izâr*- Futa je pokrivač koji se vezuje ispod struka, kao natkolenica.

Izar se pominje uglavnom u knjigama hadisa i fikha. Nekada su se odela sastojala od "izar" i "rida". Izar je za one koji se vezuju ispod struka: Onaj koji se nosio na ramenu kao ihram, zvao se rida. Kada je Rida dovoljno velika, moguće je i dozvoljeno obavljati namaz tako što ćete desni kraj staviti preko levog ramena, uzeti levi kraj ispod desne ruke i vezati oba kraja ili na grudima ili pozadi kako biste napravili pokrivač. Prenosi se od as'haba kirâm'a Amr b. Seleme (r.a.h.) da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) klanjao svoj namaz sa takvim rida-om, (Buhârî, .Salât, 4; Müslim, Salât, 279, Misâfirîn, 83, 196; İbn Mâce, Tahâre, 83; Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 239, 257, 281, 351). To je tako da su dva kraja tkanine u jednom komadu vezana, ona ne pada tokom ru'kua i osoba koja klanja da ne bude otkriven na svom stidnom mestu, (Ahmed Naim, Tecrîd-i Sarîh Tercemesi,

Ankara 1983, II, 28). Danas se veliki peškir koji hodočasnici vezuju ispod struka sa namerom ihrama smatra izarom, dok se gornji peškir koji se nosi preko ramena smatra ridaom. Ova odeća je o muškarcima. Žena mora da pokrije celo telo osim lica, ruku i stopala kada klanja namaz u prisustvu stranaca ili kada izlazi iz kuće. U Časnom Kuranu se spominju dva komada odeće za ženski hidžab. Prva je marama (hımâr, množina humur) koja slobodno visi sa strane, a druga je gornja odeća (cilbâp, množina celâbîb) koja pokriva donji deo tela, (videti en-Nûr, 24/31; el-Ahzâb, 33/59).).

(Lifâfe*- je termin u islamskoj religiji. U islamu je to komad tkanine (ćefin), pokrov u koji telo rahmetlije treba umotati i sahraniti. Lifâfe (ćefin) je izuzetno dugačak od glave do stopala i predstavlja najširi deo pokrova.).

(Hırka*- الخرقة – srps. Kardigan- Posebna haljina koju nose sufije i članovi tarikata.

Reč kardigan , izvedena iz korijena hark što znači "probušiti, pocepati" u rečniku, znači "komad tkanine, "zakrpa", izvedeno od korena rak'a što znači zakrpiti, takođe se koristi da znači kardigan (Kamus prevod, III, 265-266, 828). U ranim periodima, oblik kardigana koji su nosili zahidi i sufije i pripadnici tarikata kao simbol zuhd'a i takvalluka. Nakon formiranja tarikata menjao se u skladu sa vremenom, mestom i tarikatima, a pojavili su se i mnogi tipovi.).).

Zufer je rekao da će ovo platno biti vezano preko ženinih butina kako bi se sprečilo da se trese dok se kovčeg nosi.

Ako je žena obavijena dvema haljinama (zar i lifafom) i maramom, a ne koristi se košulja, ovo pokrivanje je takođe dozvoljeno. Jer, pokrivanje dok je živa postiže se sa tri komada odeće. U stvari, ženi je dozvoljeno da izađe u tri odeće i obavi namaz.Tako je i posle smrti.

Stari oprani ćefin u omotaču isti je kao novi ćefin

Zato što je Ebû Bekir (r.a.h.) rekao: “Operi ova dva komada moje odeće i pokrij me njima. „Ta će odeća biti za ćirove i gnoj“. Takođe, živima je potrebno više nove odeće nego mrtvima.

Bruto tkanina, bela tkanina... sve su lepe

Jer u hadisu koji prenosi Džâbir (r.a.h.), Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

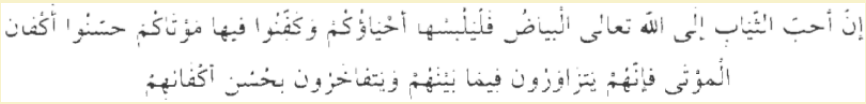
إِنَّ أَحَبَّ الثِّيَابِ إِلَى اللهِ تعالى الْبَيَاضُ فَلْيَلْبَسْهَا أَحْيَاؤُكُمْ وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ حَسَّنُوا أَكْفَانَ
الْمَوْتَى فَإِنَّهُمْ يَتَزَاوَرُونَ فِيمَا بَيْنَهُمْ وَيَتَفَاخَرُونَ بِحُسْنِ أَكْفَانِهِمْ

“Uzvišenom Allahu *je najdraža bela odeća. Neka to vaši živi nose. Pokrijte svoje mrtve njime” i ponovo; “Učinite pokrove svojih mrtvih lepim. Jer se u njima posećuju. “Jedni drugima se hvale lepotom svojih pokrova*”.[177]

(177. Ahmed b. Hanbel, Musned, l/247; Ebû Dâvûd, Libas, 13; Tirmizî, Cenâiz, 18; Nesâî, Cenâiz, 38; lbn Mâce, Libas, 5; lbn Hibbân, Sahih, Xll/242; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Xll/64; Hâkim, Mustedrek, IV/205; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/245.).

Da rezimiramo, dozvoljeno je da svaki pol bude obavijen istom odećom koju je smeo da nosi dok je živ bio.

[2/73]

Muški pokrov se sastoji od tri komada odeće po sunnetu. U stvari, navodi se da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) bio obavijen burdom* i hulle*-om. Hz.Ajše (r.a.h.) je rekla: „Allah-ov Teâlâ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.), bio je obavijen sa tri komada bele (sahûli) pamučne tkanine“.[178]

(burd*- ogrtač, kardigan koji nose Arapi.

(hulle- je odeća koja se nosi na đennetu.).

(178. Ahmed b. Hanbel, Musned, Vl/93; Buhârî, Cenâiz, 18; Muslim, Cenâiz, 45; Nesâî, Cenâiz 39; lbn Hibbân, Sahih, Vll/309.).

Kako zaogrnuti čoveka ćefinom

Osim ako nema potrebe, čovek može da se obavi sa najmanje dva komada ćefina

Jer je dozvoljeno čoveku da izađe i obavi namaz u dva komada odeće bez ikakve štete. Isto tako, može se obaviti sa dva komada odeće.

Ako su čoveka obavili komadom ćefina, učinili su loše delo (isâet).

Jer, čoveku je dozvoljeno da klanja namaz u jednom komadu odeće dok je živ. Isto tako, mekruh je biti obavijen jednim komadom ćefina nakon smrti. Međutim, ako ne postoji ništa osim jednog komada ćefina, to neće biti mekruh zbog potrebe. Jer, kada je šehid Mus'ab b. Umeyr (r.a.h.) ubijen, bio je obavijen belom odorom. Toliko da kada mu je glava bila pokrivena njime, noge su mu bile otkrivene, a kada su mu bile pokrivene, glava mu je otkrivena bila.

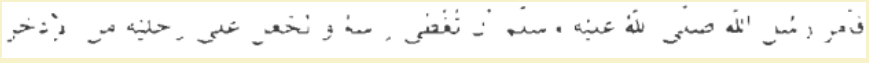

“Allah-ov Teâlâ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je naredio da mu se pokrije lice i da mu se noge prokriju biljkom nevenom*”.[179] Isto tako, kada je Hz.Hamza (r.a.h.) ubijen, bio je obavijen jednim komadom ćefina jer nije bilo nikoga u blizini. To ukazuje da je to dozvoljeno u trenutku nužde.

(179. Ahmed b. Hanbel, Musned, V/109; Buhârî, Cenâiz, 27; Muslim, Cenâiz, 44; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 30,31;Tirmizî, Menâkıb, 53; Nesâî, Cenâiz, 40; lbn Hibbân, Sahih, XV/486; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IV/67; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/401.).

Ćefin kod male dece

Dečak koji je dostigao pubertet je kao muškarac. On je obavijen istim onim čime je obavijen i čovek. Lepo je ako se malo dete koje još nije progovorilo obavijeno sa dva dela koja se sastoje od izara i ride. Dozvoljeno je i zavijanje jednim izarom.

Jer, dozvoljeno je da se malo dete dok je živo zadovolji jednim komadom odeće. Tako je i posle smrti.

Žena kupa dečaka

Žena može okupati malo dete (sabi) koji ne govori.

Jer, za njegov muški organ nema privatnog prava. Nije obavezno da pokriva taj prostor dok je još zdrav. Takođe je dozvoljeno gledati ga.

Obavlanje namaza za mrtvo telo bez kupanja

Grupa ljudi obavlja dženazu bez kupanja i ponavlja namaz nakon kupanja.

Jer, da bi se klanjao dženaza-namaz, vodi se računa da je dženaza-namaz čista, kao i čistoća onih koji ga klanjaju. Kao što onaj ko klanja dženazu namaz bez abdesta ponovo klanja namaz nakon uzimanja abdesta, tako se i njegov namaz ponavlja.

Čak i ako okupaju leš a postoji samo jedan njegov organ ili veličine dlana, to je isto. Ako organ ostane netaknut vodom, ali je umotan u pokrov, ovaj organ se mora izvaditi iz omotača i oprati zajedno.

Ako su neoprana područja, prsti itd. Ako je tako malo mesto, presuda je ista prema Muhammedu (r.a.h.). Jer, prst je kao organ, kao što pere živo biće.

Prema Ebû Jusuf'u (r.a.h.), ne može se ukloniti sa svog pokrova. Jer, nije sigurno da voda ne stiže na ovoliko mesta. Možda se ovo mesto brzo osušilo jer je malo bilo. Ovaj spor je spomenut u Ebû Sulleyman'ovom (r.a.h.) Nevâdiru.

Sahranjivanje tela bez kupanja

Da su ga sahranili u ovoj situaciji, ne bi otvarali kabur.

Jer, kao što smo ranije objasnili, osoba koja umre sada je van njihovih ruku. Dakle, sa njih je skinuta obaveza kupanja. Zatim klanjaju pred njegovim kaburom. Jer, namaz koji su ranije činili nije važeći. Kao da su ga sahranili bez namaza.

Stavljanje mrtvog tela naopako u kabur

Ako se rahmetlija stavi u sarkofag bez lica ka kibli, ili na levoj strani, ili sa okrenutom glavom ka stopalima, njegov kabur se ne može otvoriti.

[2/74]

Zato što je sunnet staviti mrtvo telo prema kibli. Izašao je iz ruku ljudi nakon što je na njega bačena zemlja. Više ga nije dozvoljeno otvarati. Ako se ćerpić stavi u jahdin a na njega još nije bačena zemlja, ćerpič će biti rastavljen. Telo se postavlja po potrebi. Ako se ne okupa, okupat će se. Jer, prelazak mrtvih iz ruku ljudi nije završen. Lahko je ukloniti ćerpič nakon što je postavljen. Za razliku od ranije, nema potrebe za kopanjem kabura.

Tuđe stvari padaju u kabur

Ako stvari ljudi padnu u kabur, nema štete u kopanju kako bi se pokupile njihove stvari, a da se ne skine pokrov sa rahmetlije.

Jer se poštuje imovina muslimana.

نَهى رسُولُ اللَّه صلَّى اللَّهُ عليه وسلَّم عن إضاعة المَال

"Allah-ov Teâlâ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je zabranio rasipanje (uništavanje) imovine".[180]

(180. Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/327; Buhârî, Zekat, 53; Muslim, Ekdıye, 10; lbn Hibbân, Sahih, Vlll/182; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XX/224; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, Vl/63.).

Ostavljanje stvari u grobu znači gubitak imovine. Prema autentičnom (sahi) rivâjetu, Muğire b. Şu'be (r.a.h.), on je govorio:

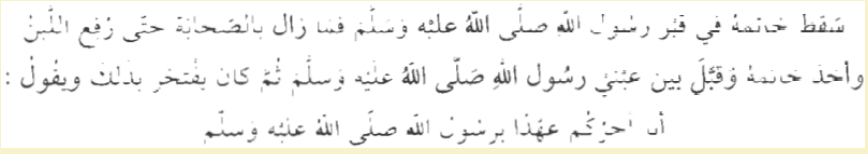
سَقط خاتمهُ في قبر رسُول اللهِ صلَّى اللهُ عليْه وسلَّم فما زال بالصَحابَة حتَى رَفع اللَبنَ
وأخذ خاتمهُ وقبَّلَ بين عيْنَي رسُول اللهِ صَلَّى اللهُ عليْه وسلَّم ثُمَّ كان يفْتخر بذلك ويقُول :
أنا آخرُكُم عهْدًا برسُول الله صلَّى اللهُ عليْه وسلَّم

"Ispustio je svoj prsten u mezar Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). *As'habi su nastavili, i dalje su bili tamo. Podigao je ciglu. Uzeo je svoj prsten. Poljubio je* Allah-ovog Teâlâ Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) *između njegovih očiju. Kasnije bi se time hvalio. „Ja sam poslednji od vas koji se susreo sa* Allah-ovim Teâlâ Hz.Pejgamberom (s.a.v.s.)".[181]

(181 Hakim, Mustedrek, lll/507; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, lX/603; Kenzu'l-ummâl, Vll/414.).

Zatvaranje sarkofaga drvetom

Mekruh je postaviti drveni sarkofag i drvene zavese na sarkofag.

Zato što se koriste za dekoraciju zgrada ili za jačanje zgrade. Međutim, kao što smo ranije napomenuli, pošto je zemlja u našim krajevima mehka, nema štete u njenom postavlanju.

Allah Teâlâ zna najbolje.

NAMAZ ZBOG POMRAČENJA SUNCA (Kusûf)

Dokaz za Kusuf namaz je sledeći hadis od Ibn Mes'ûda (r.a.h.); Došlo je do pomračenja Sunca na dan kada je umro Hz.Resûlullah'ov (s.a.v.s.) sin Hz.Ibrahim (r.a.h.). Tim su povodom ljudi rekli: "Sunce se pomračilo jer je Hz.Ibrahim (r.a.h.) umro". Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik r.a.h.) im tada reće:

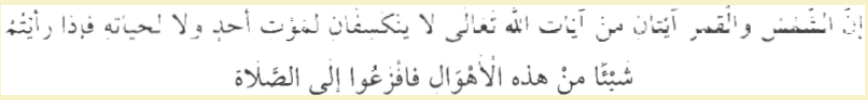
إنَّ الشَمس والقَمر آيتان من آيَات الله تعالى لا ينكسفَان لمَوت أحد ولا لحياته فإذا رأيْتُم
شَيْئًا منْ هذه الأهْوَال فافْزَعُوا إلى الصَلاة

"*Nesumnjivo, Sunce i Mesec su među znakovima koji ukazuju postojanje i moć* Allaha Teâlâ. *Oni se ne pomračuju zbog smrti ili života bilo koga. Kada vidite bilo koji od ovih zastrašujućih događaja, sklonite se u namazu*".[182]

(Abdurrezzak, Musannef, lll/98; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, ll/217; Ahmed b. Hanbel, Musned, lll/317; Buhârî, Kusûf, 2; Muslim, Kusûf, l; Ebû Dâvûd, lstiskâ, 3; Nesaî, Kusûf, ll; Ibn Mâce, lkâmetu's·Salât, 102; Ibn Huzeyme, Sahih, ll/309; Ibn Hibbân, Sahih, Vll/67; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, l/358; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/320.).

Ebû Musa (r.a.h.) je pričao: Sunce je pomračilo. Tada je Allah-ov Teâlâ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) u žurbi došao u džamiju, plašeći se da je događaj znak kijameta (apokalipse). On (a.s.) je klanjao namaz, pa je zatim rekao:

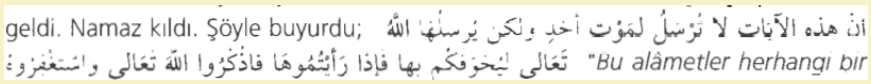

“*Ovi znaci se ne šalju zbog bilo čije smrti. Međutim*, Uzvišeni Allah *ih šalje da vas uplaše. Kada ih vidite, setite se* Uzvišenog Allaha. *Zamolite* Ga *za oproštaj*”.[183]

(183. Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/159; Buhârî, Kusûf, l; Muslim, Kusûf, 24; Ebû Dâvûd, lstiskâ, 4; Nesaî, Kusûf, 10; Ibn Mâce, lkâmetu's·Salât, 102; Ibn Huzeyme, Sahih, ll/310; Ibn Hibbân, Sahih, Vll/69; Hakim, Mustedrek, l/481, Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/321.).

Obavlanje Kusûf namaza (Pomračenje Sunca)

Prema nama hanefijama, kusûf namaz je dva rekata. Kao i drugi namazi, svaki rekat se obavlja sa jednim ru'kuom i dve sedžde.

Prema Šâfiîi (r.a.h.): Svaki rekat se izvodi sa dva ru'kua i dve sedžde. Zato što su Hz.Aiša i Hz.Ibn Abâs (r.a.h.) ovo ispričali:

“Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je klanjao Kusûf namaz kao dva rekata sa četiri ru'kua i četiri sedžde”.[184]

(184. Buhârî, Kusûf 2; Muslim, Kusûf 1; Ebû Dâvûd, Salât 261; Tirmizî, Sefer 396; Nesaî, Kusûf 10.).

Dokaz o nama hanefijama je hadis od Abdullah b. Umera, Numan b. Beşira, Ebû Bekra i Semure b. Cundeb'ia (r.a.h.), sa različitim tumačenjima:

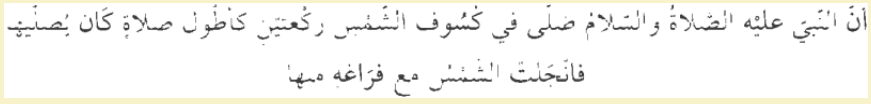

“*Kada je sunce pomračilo*, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je klanjao dva rekata, najduži namaz koji je ikada klanjao. Kada je završio, sunce je potpuno vedro bilo*”.[185]

(185. Ahmed b. Hanbel, Musned, V/37; Buhârî, Kusûf, 5; Ebû Dâvûd, lstiskâ, 4; Nesaî Kusûf, 16; Ibn Hibbân, Sahih, Vll/75; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/331.).

[2/75]

Sledeći hadis je prenet od Ibrahima en-Nahaî'a (r.a.h.) u Muhamedovom (r.a.h.) el-Asl'u:

أَنَّ النَّبِيَّ صلّى اللهُ عليه وسلّم صلّى رَكْعَتَيْن في الْكُسُوف ثُمّ كان الدُّعاءُ حتّى تحلّتْ

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je klanjao dva rekata za vreme pomračenja Sunca. Zatim je klanjao sve dok sunce nije izašlo*".[186]

(186. Muslim, Kusûf, 26; Ebû Dâvûd, lstiskâ, 4; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/329.).

Ibrahim en-Nehaî (r.a.h.) je istaknuta ličnost u oblasti vesti (el-ahbâr). Zasnovan je na najtačnijoj od ovih vesti. Ovj istiniti rivâjet ukazuje da je kao i drugi namazi.

Ako bi bilo dozvoljeno uzeti hadise koje prenose Hz.Aiša (r.a.h.) i Hz.Ibn Abas (r.a.h.), takođe bi bilo dozvoljeno uzeti i sledeći hadis koji prenosi Džabir (r.a.h.):

Cabir'in rivayet ettiği şu hadisi de almak câiz olurdu: انَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عليه وسلّم صَلَّى فى الْكُسُوف رَكعَتَيْن بستّ زكوعاتٍ وسجدات
"Peygamber (s.a.v.) güneş tutulduğunda

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je klanjao namaz od dva rekata sa šest ru'kua i šest sedždi za vreme pomračenja sunca*".[187]

(187. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/330.).

Hz.Ali (r.a.h.) je ispričao rivâjet:

صلّى رَسُولُ اللهِ صلّى الله عليه وسلّم فِي الْكُسُوفِ رَكْعَتَيْنِ بِثَمَانِ رُكُوعَاتٍ وأَرْبَعِ سَجَدَاتٍ
"Resûlullah (s.a.v.) güneş tutulduğunda sekiz rükûlu ve dört secdeli iki rekat namaz

"Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) *je klanjao namaz od dva rakata sa osam ru'kua i četiri sedžde za vreme pomračenja sunca*".[188]

(188. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/330.).

Idžmom je utvrđeno da se Hz.Alijev (r.a.h.) hadis ne sprovodi. Jer je protiv načina namaza koji je svima poznat. Naracije Aiše i Ibn Abasa su takođe ovakve. Rivâjet Hz.Aiše i Hz.Ibn Abbâsa (r.a.h.) je takođe takav.Ovi se hadisi mogu tumačiti na sledeći način. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je produžio ru'ku u kusûf namazu jer mu je pokazan Džennet i Džehennem. Za neke u džemaâtu je ovaj period izgledao predug. Podigoše glave sa ru'kua. Ljudi iza njih su podigli glave, misleći da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) podigao glavu. Oni u prvom redu su se ponovo sagnuli na ru'kuu da bi pratili Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). Na isti način su se sagnuli i ljudi iza njih. Mislili su da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) u svakom rekatu izveo dva ru'kua. Slična je zabuna nastala i za one u zadnjim redovima. U vreme kada se ovaj incident dogodio, Hz.Aiša (r.a.h.) je na strani žena bila, a Hz.Ibn Abâs (r.a.h.) je na strani gde su deca bila, bio. Takođe su ispričali incident prema onome što se dogodilo. Da su njihove priče istinite, pojavio bi se oblik namaza suprotan onome što je svima poznato. To su takođe prenele starešine as'haba koji su stajali odmah iza Allah-ovog Teâlâ Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). Činjenica ta da niko od njih nije preneo takav rivâjet, govori da je situacija onakva kakvu je mi sada ovde opisujemo. Kusûf namaz može klanjati samo imam koji klanja Bajram i Džumu.Što se tiče svake grupe koja obavlja namaz u svojim džamijama, ona to ne može učiniti. Zato što je to izvršio Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.). Sada namaz može obavljati samo onaj ko ga zameni.

Ako imam ne predvodi ovaj namaz, ljudi ga obavljaju sami. Oni mogu obaviti dva rekata ako žele, ili četiri rekata. Jer, ovo je nafile namaz. Najvažnija stvar u nafile namazima je taj da ga obavite sami. Ako žele, mogu obaviti dva rekata, ili četiri rekata. Čestitije je izvršiti četiri rekata. Po želji mogu produžiti kiraet (recitovanje). Mogu da ga skrate ako žele. Zatim se upuštaju u namazu dok sunce potpuno ne zasija. Ono što im pada na pamet je da ih zaokupe prizivanje Mevlaje Teâlâ dok sunce ne zasija. To se ponekad dešava kroz dovu, a ponekad kroz kiraet (recitovanje). Ono što potvrđuje hadis je: „Stanje Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) (kijam) je onoliko koliko je duga sura El-Bekare u prvom rekatu i sura Al-i Imran u drugom rekatu“.[189] Ono što je najbolje u Kusuf namazu je da produži učenje.

(189. Muslim, Kusûf, 17; Nesaî, Kusûf, 17.).

NAMAZ ZA POMRAČENJE MESECA (Kusûf)

Namaz za vreme pomrčine Meseca je dobro delo. Tako je i sa namazom zbog velike tame, jakog vetra i straha. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

إذا رَأَيْتُمْ شيئ من هذه الأهوال فَفْزَعُوا إلَى الصَّلاه

"..Kada vidite bilo koji od ovih zastrašujućih događaja, sklonite se u namazu i obratite pažnju".[190]

(190. lbn Ebû Şeybe, Musannef, Vll/322; Ahmed b. Hanbel, Musned, l/459; Buhârî, Kusûf, 13; lbn Mâce, lkametu's-Salevat, 102; lbn Huzeyme, Sahih, ll/328; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, l/358; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/341;Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/161.).

[2/76]

Učenjaci književnosti su osudili Muhammeda (r.a.h.) zbog korišćenja reči "Kusûf / كُسُوف". Oni su rekli da se za vreme pomračenja Meseca koristi reč "husuf / خُسُوف". Rekao je Uzvišeni Allah:

فَإِذَا بَرِقَ ٱلۡبَصَرُ ٧.

7. Kada pogled ostane zbunjen, gledajući u ono što je poricao.

وَخَسَفَ ٱلۡقَمَرُ ٨.

8. I nestane mjesečeve svjetlosti. (el-Kijame 75/7-8).

Međutim, mi kažemo da je husuf gubitak mesečevog kruga, a kusûf je gubitak njegove svetlosti. Ne njegovog prebavilišta. Koristeći reč kusûf, Muhammed (r.a.h.) je mislio na ovu vrstu pomračenja.

Kada je mesec pomračen, namaz se obavlja nasamo, a ne u džemaâtu. Pošto se pomračenje Meseca dešava noću, ljudima je teško da se okupe. Strahuje se čak i da može doći do razdora. Nema izveštaja od Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) da je klanjao ovaj namaz sa džematlijama. Glavna stvar kod nafile namaza je da se ne obavljaju u džemaâtu. Međutim, konsenzus as'haba u pogledu teravih namaza je; Kusûf namaz se može klanjati u džemaâtu jer o tome postoji hadis.

Zar ne vidite da se ezan i ikama uče za namaze koji se obavljaju u džemaâtu? Za nafile namaze, ezan i ikama se ne uče. Ovo ukazuje na to da se u džemaâtu ne mogu obavljati nafile namazi.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), kusûf namaz se ne uči glasno kada se obavlja u džemaâtu. Prema Ebû Yusûfu (r.a.h.), recituje se glasno. Muhammedov (r.a.h.) pogled je ambivalentan.

Ebû Yusûf (r.a.h.) zasniva ovo mišlenje na Hz.Alijevom (r.a.h.) hadisu. Glasno ga je učio u kusûf-namazu. Jer, ovaj namaz je posebni namaz koji se obavlja sa velikom grupom. Iz tog razloga, čitanje se obavlja glasno, kao i u namazu petkom i na bajramu.

Ebû Hanîfin (r.a.h.) dokaz je: Ibn Abbâsa i Semure b. Džundabov (r.a.h.) hadis:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يُسْمَعْ مِنْهُ حَرْفٌ مِنْ قِرَاءَتِهِ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ

“Niti jedan harf se nije čuo iz Hz.Pejgamberovog (s.a.v.s.) kiraeta dok je klanjao Kusûf namaz”.[191]

Štaviše, ovo je dnevni namaz bio. U hadisu stoji sedeće:

صَلَاةُ النَّهَارِ عَجْمَاءُ - "*Dnevni namaz je nem. To jest, u njoj nema čujnog čitanja*".[192]

(191. Ahmed b. Hanbel, Musned, V/14; Tirmizî, Cuma, 45; lbn Mâce, lkâmetu's·Salât, 102; lbn Hibbân, Sahih, Vll/94; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Vll/188; Hakim, Mustedrek, l/483.).

(192. Abdurrezzak, Musannef, ll/493; lbn Ebû Şeybe, Musannef, l/320; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/6.).

Hz.Alijev (r.a.h.) hadis se tumači na sledeći način: Hz.Ali (r.a.h.) nije recitirao namerno, već slučajno: Ili je to učinio da bi naučio ljude da je kiraet u namazu legitiman.

Sa obzirom da je kusûf namaz nafila, ne može se klanjati u tri puta kada je mekruh klanjati namaz, kao i druge nafile namaze.

Namazska dova za kišu (istiska)

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.) i Ebû Yusûfu (r.a.h.), namaz se ne može obavljati tokom namaza kiše (istiska). Samo se dova obavlja. Prema Muhammedu (r.a.h.); Namaz od dva rakata se obavlja kao Bajram-namaz. Međutim, ne postoje tekbiri poput bajramskih tekbira. Ovo je rivâjet Bišra b. Gajjasa od Ebû Yusûfa (r.a.h.).

Prema Šâfiîi (r.a.h.), u dovi za kišu postoje tekbiri poput bajramskih tekbira. Njegov dokaz je hadis Hz.Ibn Abbâsa (r.a.h.):

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِالْجَمَاعَةِ فِي

الْاِسْتِسْقَاءِ رَكْعَتَيْنِ

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je predvodio džematlije u namazu od dva rekata za vreme namaza za kišu".[193]

(193. Abdurrezzak, Musannef, III/83; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, II/221; Ahmed b. Hanbel, Musned, II/326; Buhârî, Istiskâ, 4; Ebû Dâvûd, Istiska, 1; Tirmizî, Cuma, 43; Nesaî, Istiskâ, 2; Ibn Mâce, Ikâmetu's·Salât, 103; Ibn Huzeyme, Sahih, II/331; Ibn Hibbân, Sahih, VII/116; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, III/344.).

Abdullah b. Âmir b. Rebia (r.a.h.) je ispričao da:

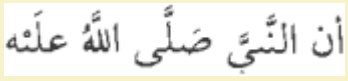
أن النَّبيَّ صَلَّى اللهُ عليه

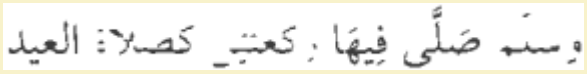
وسلَّم صَلَّى فِيهَا ركعتين كصلاة العيد

"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je klanjao dva rekata namaz za vreme namaza za kišu, baš kao i bajram-namaz*".[194]

(194. Abdurrezzak, Musannef, III/85; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, II/164.).

Ebû Hanîfin (r.a.h.) dokaz je sledeći ajet Allah-a Teâlâ:

فَقُلْتُ ٱسْتَغْفِرُوا۟ رَبَّكُمْ إِنَّهُۥ كَانَ غَفَّارًا

10. Ja sam im govorio: O narode, tražite oprost za svoje grijehe i pokajte se Njemu, jer Uzvišeni mnogo prašta onim robovima koji Mu se kaju.

يُرْسِلِ ٱلسَّمَآءَ عَلَيْكُم مِّدْرَارًا

11. Ako budete to činili, Allah će vam kišu slati uzastopno i neće vas pogađati suše.

(Nuh, 71/10,11)

Ovaj nam ajet ukazuje da nam je naređeno samo da dovimo za istigfar (traženje oprosta) u namazu za kišu.

U ajetu "... Allah će vam kišu slati uzastopno...". Rekavši to, On Teâlâ je kišu pripisao svom oprostu. Od Enesa (r.a.h.) se također prenosi da je rekao:

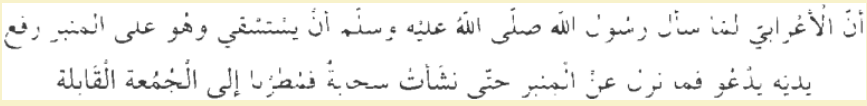
أنّ الأعرابيّ لمّا سأل رسول الله صلّى الله عليه وسلّم أن يستسقي وهو على المنبر رفع يديه يدعو فما نزل عن المنبر حتّى نشأت سحابة فمطرنا إلى الجُمُعة القابلة

"*Čovek iz pustinje (Beduin) je zamolio* Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) *da dovi za kišu dok je na minberu bio*. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *je podigao ruke i počeo da dovi. Pre nego što je sišao sa minbera, pojavio se oblak. Kiša je padala do sledećeg petka*".[195]

(195 Ahmed b. Hanbel, Musned, III/271; Buhârî, Cuma, 35; Muslim, Salâtu'l-Istiskâ, 8; Ebû Dâvûd, Istiskâ, 2; Nesâî, Istiskâ, 9; Ibn Huzeyme, Sahih, III/144; Ibn Hibbân, Sahih, III/272; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, III/221.).

Umer (r.a.h.) je izašao da dovi za kišu. Dovi nije ništa drugo dodao. Pitali su ga zašto. I on reče:

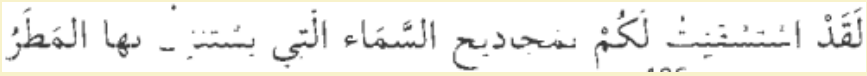
لَقَدْ اسْتَسْقَيْتُ لَكُمْ بِمَجَادِيحِ السَّمَاءِ الَّتِي يُسْتَنْزَلُ بِهَا الْمَطَرُ

"*Tražio sam kišu za vas iz oblaka na nebu gde se kiša očekuje*".[196]

(196. Abdurrezzak, Musannef, III/87; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, Vl/61; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ,III/352).

[2/77]

Ponovo, kako se pripoveda; „Umer (r.a.h.) je sa Abâsom (r.a.h.) otišao na minberu. Naterao ga je da sedne na minberu i stao je pored njega i izgovorio dugu dovu:

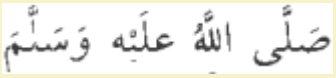

" Allahu moj, *molimo Te za kišu preko amidže* Tvoga Hz.Poslanika (s.a.v.s.). *Padala je kiša i prije nego što smo izašli s minbera*".[197] Ova praksa ukazuje da se molba za kišu (istiskan) sastoji od dove, odnosno traženja istigfara (oprosta).

(197. Buhârî, Istiskâ 3; Ibn Huzeyme, Sahih, ll/337; Ibn Hibbân, Sahih, Vll/110; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, l/72; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/352.).

Prenošeni hadis o Hz.Pejgamberovoj (s.a.v.s.) namazskoj dovi za kišu se smatra šaz rivâyetom[198] jer se radi o problemu koji se dešava svima. Ne prihvataju se lažni rivâjeti o događajima koje svi, i učeni i neuki, moraju da znaju. Ova dova za kišu je jedna od događaja koji se dešavaju svima u svojoj zemlji.

(198. Şaz Rivâyet: Označava kazivanje koju sam pripoveda pouzdani pripovedač, za razliku od superiornog pripovedača i po obilju zapisa i po pitanjima koja se traže kod drugih pripovedača, a koja nije poznata iako bi trebalo biti poznat.).

Prema Muhammedu (r.a.h.), imam održava hutbu nakon namaza, baš kao i hutbu u Bajram-namazu. Prema Muhammedu (r.a.h.), imam održava hutbu nakon namaza, baš kao i hutbu u Bajram-namazu. Prema Ebû Jusûfu (r.a.h.), imam održava jednu hutbu. Jer, svrha besede je dova. Zato ga ne prekida dok sedi. Postoje hadisi od Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) koji podržavaju oba gledišta. Prema Zuhriju (r.a.h.), on održava hutbu pre namaza. Ovo je takođe Mâlikîev (r.a.h.) stav. Na ovu temu postoji i hadis. Ali to je šaz.

Nakon što imam izrecitira deo hutbe, okreće svoju odeću naopačke. Oblik prevrtača je sledeći: Ako je haljina četvrtasta, okrene gornji deo dole, ako je okrugla, okrene desnu stranu na levu. Postoji hadis koji ukazuje da je to uradio Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.). Okretanje haljine ne može se protumačiti drugačije nego ovako. Izgled je promenjen kako bi se promenila atmosfera.

Nema štete u tome što se imam tokom hutbe oslanja na štap ili nosi luk na ramenu. Na ovu temu postoji i hadis. Pošto imamova hutba traje dugo, on može dobiti pomoć oslanjajući se na štap. Kada imam okrene svoju haljinu naopačke, džemaât ne okreće svoju haljinu naopačke.

Mâlikî (r.a.h.) okrećući (svoju haljinu), kaže. Prenosi se da kada je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) okrenuo svoju haljinu naopačke, džematlije su je također okrenule naopako. Hz.Pejgamberu (s.a.v.s.) njihovo ponašanje nije bilo čudno. Mâlikî (r.a.h.) je primio ovaj rivâyet.

Ovaj hadis se tumači na sledeći način: as'habi su verovali da je okretanje odeće naopako sunnet te su ga sledili. Međutim, Allah-ov Teâlâ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) im nije naredio da okrenu svoju odeću. Kao u sličnom događaju; Kada je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) u toku namaza izuo cipele, izuli su se i as'habi. Pored toga, među sunnetima hutbe postoje stvari koje treba da radi hatib, a ne džemaât. To je kao da stojite.

Prema Ebû Yusûf'u (r.a.h.), pošto je podizanje ruku tokom namaza sunnet, imam može podići ruke ako želi. Ako hoće, može da pokaže prstima. U hadisu stoji kako sledi:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو بِعَرَفَاتٍ بَاسِطًا يَدَيْهِ كَالْمُتَضَرِّعِ الْمِسْكِينِ

"*U Arefatu je* Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *dovio raširenih ruku kao siromah koji moli i preklinje*".[200]

(200. Abdurrezzak, Musannef, ll/251; Kenzu'l-ummâl, ll/733.).

Ljudi dovu za kišu tri dana. Nema produžetka duže od tri dana. Kao što je objašnjeno u Bajram-namazu, minber se tu ne uzima.

[2/78]

Nemuslimani (ehli dhimmije) ne dove za kišu.

Mâlikî (r.a.h.) kaže da ako izađu, ne mogu se sprečiti. On je rekao da postoji hadis da za vreme nekih halifa nisu bili sprečeni da izlaze sa muslimanima.

Ljudi izlaze samo da dove.

لَهُۥ دَعۡوَةُ ٱلۡحَقِّۖ وَٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَسۡتَجِيبُونَ لَهُم بِشَيۡءٍ إِلَّا كَبَٰسِطِ كَفَّيۡهِ إِلَى ٱلۡمَآءِ لِيَبۡلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَٰلِغِهِۦۚ وَمَا دُعَآءُ ٱلۡكَٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَٰلٖ .14

14. Samo se Njemu može dova upućivati, dok kipovi kojima se višebošci klanjaju pored Allaha ne mogu nikakvu dovu uslišiti, i oni liče na veoma žednog čoveka koji samo pruža ruke ka vodi kako bi time voda stigla do njegovih usta pa da se napoji, a voda na taj način nikada neće doći do njegovih usta. Dova nevernika upućena njihovim kipovima je propala i daleko je od ispravnog postupka, jer im nikakvu korist ne može pribaviti niti ikakvu štetu od njih odagnati. (er-Ra'd, 13/14).

Ljudi dove za kišu i mole Allah-a Teâlâ da spusti svoju milost. Međutim, na nevernike ništa neće pasti osim prokletstva i muke.

Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) naređuje da se mnogobošci uklone sledećim rečima:

أَنَا بَرِيءٌ مِنْ كُلِّ مُسْلِمٍ مَعَ مُشْرِكٍ لَا تَتَرَاءَى نَارَاهُمَا

"*Slobodan sam od svakog muslimana koji je sa mnogobošcem. Njihove (mnogoboške i muslimanske) vatre se ne vide*".[201]

(201. Ebû Dâvûd, Cihad, 95; Tirmizî, Siyer, 42; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, ll/303; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, Vlll/130.).

Iz tog razloga, nije moguće da nemuslimani dove za kišu zajedno sa muslimanima.

Džemaât u tišini sluša hutbu imama. Jer, imam u hutbi vaazi. Korist od hutbe se može imati samo pomnim slušanjem imama, u tišini.

Ezan se ne uči za namazsku dovu za kišu. Ikama se ne može dovesti. Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), u tom pogledu nema problema. Prema njegovim rečima, namaz za kišu se ne može klanjati u džemaâtu. Samo se dova obavlja. Ako žele, mogu to da izvode jedan po jedan (Pojedinaćno). Ovo takođe znači dova.

Prema Muhammedu (r.a.h.), dova za kišu se obavlja u džemaâtu, baš kao i u Bajram namazu. Ovo je nafile namaz. Takođe, u njemu nema ezana ili ikame.

Allah Subhanehu ve Teâlâ zna najbolje istinu. Povratak i utočište su samo kod Njega Teâlâ.

U MEKKI MUKERREMI; NAMAZ U KAABI

Dokaz za to je ajet Uzvišenog Allaha:

144. قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي ٱلسَّمَآءِ ۖ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَىٰهَا ۚ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ۚ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُۥ ۗ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْ ۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

144. O Vjerovjesniče, vidjeli Smo kako gledaš prema nebesima očekujući da se spusti Objava u vezi kible i njene promjene ka pravcu kojeg voliš, i Mi ćemo te usmjeriti ka kibli koju voliš i kojom si zadovoljan. To je Allahov Sveti hram, umjesto Jerusalima koji je trenutno kibla. Upravi lice svoje ka Allahovom Svetom hramu u Meki časnoj! O vjernici, gdje god se nalazili upravite lica svoja u pravcu Svetog hrama tokom obavljanja namaza, a jevreji i kršćani kojima je data Knjiga dobro znaju da je promjena kible istina objavljena od njihovog Stvoritelja i Upravitelja, jer se to nalazi u njihovoj svetoj Knjizi. Allah nije nemaran prema onome što rade ovi koji se okreću od istine, već će ih On, Uzvišeni, kazniti za to. (el-Bekare, 2/144).

Ceo džemaât se okreće ka Kibli. Ako niko od njih ne stupi ispred imama sa strane na kojoj on stoji, njihove dove su valjane. Osoba čija su leđa okrenuta prema imamu na strani prema kojoj je imam okrenut je ispred imama jer je on bliži zidu Kabe nego imam. Zato nije valjano slediti njega.Ako žena stoji na nivou imama i okrene se u pravcu u kojem imam pokazuje i prati ga, a imam namerava da vodi ženu kao imam, namaz imama i džemaâta se poništava. Jer, u zajedničkom namazu muškarci i žene su u istom redu (muhazat). Ako se žena okrene u drugom pravcu, namaz imama se ne poništava. Međutim, namaz troje muškaraca desno, levo i iza žene je poništen. Pošto su se okrenuli u istom pravcu kao i žena, bili su podvrgnuti „merama predostrožnosti“.[202] Kada to obavljaju sami, nikom od njih neće namaz biti poremećen. Ovo smo objasnili u prethodnim odeljcima.

(202. Muhâdhât / المحاذاة: Razmatranja / Kada klanjaju u džemaâtu, žene treba da budu u istom redu sa muškarcima bez ikakvih prepreka.).

Ako treba da se gradi zgrada Kabe, ako ljudi obavljaju svoje namaze u krugu oko Kabe, njihovi namazi će biti dozvoljeni prema nama hanefijama. Elegantno je koristiti izraz "izgrađen" za Kabu. Nije lepo koristiti reči „zgrada je srušena“. Ova svrha se može razumeti iz upotrebljenog izraza. Prema Šâfiîi (r.a.h.), ako nema zgrade na zemljištu Kabe, namazi neće biti dozvoljeni. Prema njegovim rečima, Kibla, zgrada i zemljište su i jedno i drugo. Nesumnjivo, okretanje ka kibli (Istikbal-i Kibla) može se postići samo okretanjem prema zgradi.

[2/79]

Prema nama hanefijama, "Kibla" je Kaba, bilo da postoji zgrada ili ne. Zar ne vidite da ako se zgrada premesti sa svog mesta na drugo mesto, ta zgrada ne postaje kibla? U stvari, Abdulah b. Zubejr (r.a.h.) je uklonio zgradu Bejtullaha. Sagradio ga je na temeljima Hz.Pejgambera Halilla (a.s.). Hađđâđ ga je vratio u oblik kakav je u periodu neznanja (period džehalijeta) bio. Iako tamo nije bilo zgrade, namazi su bili dozvoljeni. Međutim, pošto je usmerena protiv forme (skulptura, fotografija, lice, ljudsko lice), mekruh je napustiti sutru (zavesu). Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je zabranio obavljanje namaza okretanjem ka drugom bez pokrivača, (sutre-zavese). Hz.Ibn Abbâs (r.a.h.) je naredio da se za vreme Ibn Zubejra (r.a.h.) na ovoj zemlji okače pokrivači. Naredio je da im ovo bude zaštita. Dokaz o nama hanefijama je ovo. Farz je da se čovek okrene ka delu Kabe. I on se definitivno okrenuo prema njoj. Farz i nafila namaz su jednaki u neophodnosti suočavanja sa kiblom. Ako se u Kabi na ovaj način mogu obavljati nafile namazi, mogu se obavljati i farz namazi. Namaz nije kao obilazak. Zato što se tavaf obavlja oko Bejtullaha. Ne u tome! Kao što je poznato, obilazak nije moguć izvan Mesdžidu'l-Harama, namaz se može obavljati bilo gde. Pripovedaći se nisu mogli složiti oko toga da li je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) klanjao u Kabi na dan osvajanja Meke. Usama b. Zejd (r.a.h.) je ispričao da tamo nije klanjao namaz. Ibn Umer (r.a.h.) je ispričao:

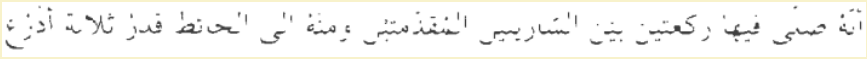

“Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je obavio namaz od dva rakata unutar Kabe, tri lakta udaljen od zida, između dva stuba ispred ”.[203]

(203. Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/33; Buhârî, Salât, 96; Ebû Hanîfe, Menâsik, 92; Nesaî, Kıble, 6; lbn Mâce, Menâsik, 79; lbn Huzeyme, Sahih, IV/330; lbn Hibbân, Sahih, Vll/477; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, ll/327.).

Ako imam stoji unutar Kabe, a džemaât stoji u krugu oko Kabe, njihov je namaz validan, kao što smo ranije rekli. Ako se imam i džemaât nalaze unutar Kabe, dozvoljen je namaz imama i osobe čije je lice iza imama, sa njegove desne ili leve strane. Iako je namaz onih naspram imama mekruh jer je usmeren ka licu (ljudskom licu), dozvoljen je. Nije dozvoljen namaz osobe čija su leđa okrenuta licu imama ili koja je okrenuta u istom pravcu kao imamu, ali je bliže zidu Kabe od imama. Zato što je prestigao imama.To nije slučaj sa onima koji prate imama nakon potrage u mraku noći. Namaz osobe koja zna da klanja u mraku, suprotno imamovom uputstvu, nije dozvoljen. Jer, po njemu, ako se imam nije suočio sa kiblom, ne valja ići za njim. Međutim, u Kaabi, svaka strana je definitivno kibla. Ta osoba ne veruje da je imam pogrešio u svom namazu. Dozvoljeno je pratiti ga. Prema nama hanefijama, dozvoljen je namaz osobe koja klanja na krovu Kabe, čak i ako ispred nje nema sutre. Šâfiîa (r.a.h.) smatra da će mu namaz biti dozvoljen samo ako ima sutru ispred sebe, pošto poštuje građevinu u okretanju ka Kabi tokom namaza.

[2/80]

Prema nama hanefijama, kibla je Kaba. Bez obzira da li osoba ima suru ispred sebe ili ne, ova osoba je okrenuta ka kibli.Iako ispred nje nema ništa od zgrade Kâbe, namaz onoga koji klanja na planini Ebû Kubejs je jednoglasno dozvoljen. To ukazuje da se zgrada ne poštuje. Neki belh imami su rekli da će namaz osobe koja stavi samar ispred sebe na krov Kabe biti dozvoljen jednoglasno.

Nemoguće je reći da je dozvoljenost namaza povezana sa okretanjem ka samaru. Ovo također ukazuje da zgrada nije pouzdana.

Allahu Subhanehu ve Teâlâ najbolje zna istinu. Povratak i utočište su samo kod Njega Teâlâ.

PROBLEM SEDŽDE

Veliki imam, sunce imama, Ebû Bekr Muhammed b. Ebi Sahl Es-Sarahsi (r.a.h.) je rekao da su izdanja ove knjige zasnovana na nizu pravila. Objasnili smo ih u Knjizi o namazu.

1). Prekoračenje manje od jednog rekata prije završetka farz namaza ne poništava namaz. Ako je višak puni rekat, to je suprotno (poništava namaz). Bez sumnje, rekat je povezan sa sedždom. Prema rivâjetu od Muhammeda (r.a.h.), jedna dodatna sedžda prije završetka farza poništava namaz.[204]

(204. Da bi se moglo govoriti o rekatu, u tom rekatu mora biti izvršena sedžda. Rek'at nije potpun bez izvođenja sedžde. Na primer, ako osoba koja ustane na peti rekat, a da ne sedne na poslednji, što je farz (rukun) u podnevnom namazu od četiri rekata, čak i ako izvrši ruku petog rekata, i vrati se na sedenje (kada-i ahire) bez obavlanja svoje sedžde, farz priroda njegovog namaza neće biti podignut ili prekinuta. Njegov namaz važi sa sedždom.).

2). Kod onih čije je ponavlanje namaza ozakonjeno u njihovim postupcima, red (Uzastopno na istoj liniji.) nije rukun (farz). Napuštanje reda namerno ili slučajno ne kvari namaz.[205]

(205. Na primer, osoba koja se kasnije seti da nije učinila sedždu rekata, čini sedždu koju nije učinila. Na kraju, nakon predaje selama (pozdrava), namaz se završava činjenjem sehvi-sedžde po ovom principu.).

3). Napuštena stvar dolazi na svoje mesto kada se dogodi kaza (nadoknada). Izgleda da je napravljena na licu mesta.

4). Pogrešna predaja selama (pozdrava) ne poništava namaz. Sehvi-Sedžda postaje farz (obavezna) zbog odlaganja farz namaza. Po nama hanefijama to se radi posle predaje selama (pozdrava).

5). Ako postoji neizvesnost da li je farz ili bidat (novotarija), potrebno je to učiniti iz predostrožnosti (Ihtijaten / Oprez - الاحتياط - Pojam fikha koji izražava usvajanje najsigurnije metode i rešenja kako bi se izbeglo činjenje grešaka i greha u spornim stvarima.). Jer, ne postoji način da se odustane od farza. Treba napustiti one koji su neodlučni da li je sunnet ili bidatt. Zato što je neophodno napustiti bidat. Nije farz izvršiti sunnet.

6). U tri ili četiri rekata farz namaza, prvo sedenje (ka'de-i ula) je sunnet, a poslednje sedenje je farz. [206]

(206. To je obaveza (vadžib) poznat kroz sunnet.).

7). Da se ne bi izgubio oprez u vezi sa ibadetom, čak i ako je namaz validan u mnogim aspektima, mora se ponovo klanjati kada je u jednom aspektu prekinut.

8). U otkrivanju ovih pitanja uzimaju se u obzir stvari koje su izostavljene od sedžde i učinjene stvari. Odluka po ovim pitanjima je data prema manjem od ovih. Dokaz ovih pravila, uvođenje mestviju, objasnili smo u temi o namazu. Posle saznanja ovoga, ovako: Ova pravila možemo objasniti na sledećim primerima.Muhammed (r.a.h.) je rekao: Ako neko klanja sabah-namaz i preskoči jednu sedždu, on će ponoviti ovu sedždu. Jednako je zapamtiti šta je ostavio za sobom (osim ako je učinio nešto što poništava namaz) pre ili posle predaje selama. Zato što je svaćeno da predaje selam dok ima farz (rukun) na sebi. To ne znači odustajanje od namaza. On mora klanjati. Ako je sedžda koju je propustio od prvog rekata, on stiže na mesto sedžde koju treba učiniti. Ako je sedžda koju je propustio od drugog rekata, učinit će je umesto nje. Međutim, ako takva osoba učini sedždu koju je napustio, njen sedeći položaj (ka'dae) će biti poništen.

[2/81]

Zato, nakon obavlanja sedžde, osoba obavlja poslednje sedenje. On klanja jedan rekat. Ako ova osoba preskoči jednu sedždu u svakom od dva rekata, mora učiniti dvije sedžde. Zato što se svaki rekat beleži jednom sedždom. Ako ova osoba preskoči dve sedžde poslednjeg rekata, mora ponovo učiniti dve sedžde. Jer je ućinio ruku i seo ali ne i sedždu.

Ako ova osoba preskoči dvije sedžde prvog rekata, mora nadoknaditi ovaj rekat. Prema tome, smatra se da je ovo klanjao jedan rekat namaza. Ispravan ruku je onaj prvi ruku koji se položi nakon rekata. Ovo gledište je najtačnije od ta dva rivâjeta, kao što smo objasnili u knjizi o namazu.

Ako se ova osoba ne seća kojem rekatu pripadaju propuštene sedžde, postupa oprezno. Čini dve sedžde. On klanja jedan rekat. Međutim, počinje sa dve sedžde. Jer, iako su mu farz dve sedžde, ako počne od rekata, njegov namaz će biti poništen jer se bavi nafilom prije nego li je obavio farz namaz.

Ako počinje sa dve sedžde, ove dve sedžde ne poništavaju namaz, iako ta osoba mora da učini jedan rekat. Jer, dodavanje jedne ili dve sedžde pre završetka farza ne poništava farz. Iz tog razloga, počinje sa dve sedžde.

Bez sumnje, u ovim se pitanjima pojavljuje i aspekt pogoršanja. Ako je namaz na neki način prekinut, to je dovoljan razlog da ga je potrebno ponoviti. Ako učini dve sedžde, mora posle toga da sedne. Jer, ako su za tu osobu dve sedžde farz, a jesu, namaz se završava činjenjem sedžde. Ovde se takođe obavlja način poslednjeg sedenja (ka'da-i ahire). Ako je za to potreban jedan rekat, onda će ovo sedanje biti bidat. Ako postoji neizvesnost da li je neko delo bidat ili farz, taj čin se mora izvršiti. Zatim ustane i obavi jedan rekat kako bi ono što je vadžib na njegov kaza (nadoknadu) postalo dozvoljeno. Zatim izgovara tešehud. Predaje selam i učini sehvi-sedždu.

Možete pitati ovu osobu, koja mora da učini dvije sedžde, zašto mu ne naredite da obavi još jedan rekaat kako bi se spasio od obavlanja samo jedne nafile namaza?

Kaže se; Moguće je da će ovaj rekat od kojeg će biti zamoljen da obavi biti nafile ili bid'at. Objasnili smo da se sličan namaz ne može klanjati. Ako klanja takav namaz, klanjat će nafile namaz nakon sabah-namaza prije izlaska sunca.

Rečeno je da; To je slučaj da je ovaj rek'at koji se obavlja nafile ili bid'at. Već smo objasnili da se takav namaz ne može obaviti. Ako klanja takav namaz, on klanja nafilu posle Fedžr namaza pre izlaska sunca.

Takav namaz je zabranjen. Isto tako, ako mu može pasti na pamet da je, kada predaje selam klanjajući jedan rekat, klanjao nafilu namaz, to mu isto može pasti na pamet kada doda još jedan rekat, misleći da sam sebi mora nadoknaditi rekat. Nema smisla baviti se njime.

Ako je izostavio tri sedžde u sabah-namazu, to ukazuje da je zapravo učinio samo jednu sedždu. Jedan rekat sa jednom sedždom. Mora učiniti još jednu sedždu da završi rekat. Pošto je siguran da mu namaz nije završen, klanja još jedan rekat ne sedajući. Zatim sedne. On zatim predaje selam. Čini sedždu sehvi-sedždu. Međutim, ovom sedždom; Sa obzirom da je nakon prvog rukua učinio samo jednu sedždu, mora imati nameru da nadoknadi propuštenu sedždu. Ako nije, drugi rekat se beleži sa ovom sedždom. Ako nakon toga ustane i klanja još jedan rekat, namaz mu je poništen jer je klanjao nafile prije nego što je obavio farz namaz. Međutim, kada se ovime namerava obaviti kadae, sedžda stigne na odredište. Pošto postoji mogućnost da se prekoračenje jednog rekata poništi, ruku koji se obavi nakon toga će biti poništen. Zato on ovom sedždom namerava učiniti kadau (nadoknadu).

Ako se seća da nije klanjao četiri sedžde na sabah-namazu, ta osoba je klanjala dva ru'kua, ali nije klanjala nijednu sedždu. Mora učiniti dve sedžde da bi završio jedan rekat. Zatim klanja drugi rekat bez sedenja. Zatim sedne i preda selam. Zatim čini sehvi sedždu.

Ako osoba koja klanja četiri rekata podne namaza preskoči samo jednu sedždu, klanja tu sedždu. Kao što je objašnjeno, za njega je potrebna sehvi sedžda.

Ako se seti da je propustio dve sedžde, učinit će dvije sedžde. Klanjat će jedan rekat. Jer, ako nije klanjao dvije sedžde od dva rekata ili od zadnjeg rekata, mora klanjati dvije sedžde. Ako su dvije sedžde koje je preskočio iz rekata prije poslednjeg rekata, mora nadoknaditi jedan rekat. Kada ne zna u kojim rekatima izostavlja te dve sedžde, preventivno klanja dve sedžde. Pošto je moguće da je završio namaz, sedi se nakon dve sedžde. Zatim ustane i klanja jedan rekat.

Ako preskoči četiri sedžde u podne namazu, klanja četiri sedžde. Obavlja dva rekata, sedeći između njih i na kraju. Jer, u jednom pogledu, za njega su potrebne samo četiri sedžde. Ovo je slučaj ako je učinio po jednu sedždu sa svakog od njih, ili dvije sedžde sa zadnjeg rekata, ili po jednu sedždu sa dva rekata prije njega.

Drugim rečima, potrebne su dve i jedan rekat. Ovo je slučaj kada preskoči dvije sedžde sa rekata prije poslednjeg rekata, ili dvije sedžde sa dva rekata. Sa druge strane, mora naklanjati dva rekata. Ovo je slučaj kada je napustio rekat prije poslednjeg rekata. Da bi ostao oprezan, prvo će učiniti četiri sedžde. Zatim će sesti. Jer, od prve opcije, njegov namaz je završen. Obavlja još jedan rekat, zatim sedne. Jer, od druge opcije, njegov namaz je završen. Sa obzirom na mogućnost treće opcije (pravac), klanja još jedan rekat. Zatim sedne i predaje selam, zatim vrši sehvi sedždu. Ako nije učinio pet sedždi na podne namazu, kažemo da su sedžde koje nije učinio više od onih koje je učinio. Da bismo doneli sud o njima, kažemo ovo. Ova osoba je učinila samo tri sedžde. Ako je ove sedžde klanjao u tri rekata, mora klanjati tri sedžde i jedan rekat. Ako je učinio dve sedžde na jednom rekatu i jednu sedždu na drugom rekatu, mora učiniti jednu sedždu i dva rekata. Radi predostrožnosti čini tri sedžde. Ali on neče sesti. Jer, ovo sedenje je sunnet ako se smatra da su navršena dva rekata, a ako se smatra da su navršena tri rekata to je bid'at i ne može se sesti. Klanjat će još jedan rekat i onda će sesti. Zato što je njegov namaz završen od prve tačke. Zatim, zbog mogućnosti drugog izbora, klanjat će još jedan rekat.

Ako je preskočio šest sedždi od podne namaza, to znači da je klanjao samo dvije sedžde. Ako je ove dvije sedžde učinio u dva rekata, za ovu osobu su potrebne dvije sedžde i dva rekata. Ako ga je klanjao u jednom rekatu, mora klanjati tri rekata. Postupa oprezno i čini dvije sedžde. Ustane i klanja dva rekata ne sedeći. Zatim, pošto je prvi namaz završen, on će sesti. Sa obzirom na mogućnost drugog izbora, klanja još jedan rekat. Sedne i prouči Ettehiyyât i preda selam.

[2/83]

Ako je preskočio sedam sedždi od podne namaza, to ukazuje da je učinio samo jednu sedždu. Pošto se jedan rekat beleži jednom sedždom, čini se još jedna sedžda. Zatim se ustane i klanja jedan rekat. Zatim sedne. Ovaj sedeći položaj je obavezan (vađib) poznat sunnetu. Zato što je to prvo sedenje od četiri rekata namaza. Zatim klanja još dva rekata. Zatim čini sehvi sedždu. Ako je napustio osam sedždi činevši četiri ru'kua, bez da nije učinio sedždu, a zatim čini dve sedžde, sa njima dvema završava jedan rekat, zatim klanja još tri rekata.

Odgovor je isti za ikindiju i jaciju.

Osoba koja klanja akšam-namaz u tri rekata, a ne učini ni jednu sedždu, čini tu sedždu kako je ranije objašnjeno. On će sesti i proučiti Ettehijat, zatim će predati selam. Kao što smo ranije objasnili, on će tada učiniti sehvi sedždu.

Ako preskoči tri sedžde akšam-namaza, čini tri sedžde. Zatim klanja jedan rekat. Zbog sedžde koje nije učinio, mora učiniti tri sedžde sa svakog od tri rekata, ili ako se ne čine dvije sedžde od posljednjeg rekata, mora učiniti tri sedžde. Ako nije učinio dvije sedžde od rekata prije poslednjeg rekata i jednu sedždu od bilo kojeg rekata, mora učiniti jedan rekat i jednu sedždu. Ova osoba prvo čini tri sedžde iz predostrožnosti. Zatim, pošto je završen prvi namaz, on ce sesti. Uzimajući u obzir drugu mogućnost, on obavlja još jedan rekat.

Ako je preskočio četiri sedžde akšam-namaza, to ukazuje da je učinio samo dve sedžde. Ako to učini u svakom od dva rekata, trebaju mu dvije sedžde i jedan rekat. Ako ih je obavio u jednom rekatu, prvo čini dvije sedžde jer mora obaviti dva rekata. Zatim klanja još jedan rekat bez sedenja. Zatim, pošto je završen prvI namaz, on će sesti. Zatim, uzimajući u obzir mogućnost drugog izbora, obavlja još jedan rekat.

Ako je preskočio pet sedždi akšam-namaza, učinio je samo jednu sedždu, pošto se uz jednu sedždu upisuje samo jedan rekat, on će učiniti još jednu sedždu da bi dovršio jedan rekat. Zatim sedne između njih i klanja dva rekata. Ovaj položaj sedenja je vadžib, koji je poznat po sunnetu .Sedi se posle dva rekata. Ovo sedenje je farz.

Ako je napustio šest sedždi akšam namaza, ovaj čovek je izveo tri rukua, ali nije učinio nijednu sedždu. Stoga je učinio dve sedžde. Zatim ustaje i klanja još dva rekata.

Ako osoba klanja tri rekata sabah-namaza, a ne sedne na drugom rekatu, namaz mu je poništen. Zato što je klanjao kompletan rekat prije nego što je završio farz namaz. Sedenje na drugom rekatu je jedna od farz namaza. Ta osoba nije sela na drugi rekat. Ako se ovaj čovek seti da nije učinio sedždu, namaz će mu ponovo biti poništen. Budući da se jedan rekat upisuje jednom sedždom, ne može se izbeći klanjanje tri rekata.

Ako ne učini dvije ili tri sedžde, namaz mu je ponovo neispravan. Zato što je moguće da sa svakog rekata preskoči samo jednu sedždu. Zatim će klanjati treći rekat prije nego li završi ono što je obavezno (farz).

Pravilo u takvim stvarima je ovo. Ako je broj neobavljenih sedždi jednak ili manji od obavljenih, namaz je neispravan. Ako je ono što je učinjeno manje od onoga što nije učinjeno, namaz nije poništen. Čak i ako se čovek seti da nije učinio četiri sedžde, to ukazuje da je učinio samo dvije sedžde. Pošto su zabeležene dvije sedžde i dva rekata, pouzdano znamo da nije klanjao treći rekat. Prema tome, njegov namaz nije poništen. Učini ce dvije sedžde. Obavlja još jedan rekat. Jer, u jednom pogledu, za njega su potrebne dvije sedžde. Mora da je učinio dvije sedžde u dva rekata.

U jednom aspektu, on mora klanjati jedan rekat za sebe. Odmah učini dvije sedžde. Zatim sedne. Zato što je u jednom pogledu upotpunio namaz. Zatim ustane i klanja drugi rekat.

Ako je broj sedždi koje ova osoba napušta pet, to ukazuje da je učinio samo jednu sedždu. Čini još jednu sedždu. Zatim klanja jedan rekat. On vrši sehvi sedždu.

Sve ovo se kaže ako je ta osoba klanjala treći rekat. Ako se seti sedžde koje nije učinio tokom ruku'a trećeg rekata ili prilikom podizanja glave sa ruku'a prije silaska na sedždu, namaz mu neće biti poništen. Jer, sve više od jednog rekata prije završetka farza ne kvari namaz, budući da ne kvari namaz.Ako osoba koja klanja pet rekata podne namaza ne klanja jednu sedždu, namaz mu je nevažeći. Zato što je klanjao kompletan dodatni rekat prije nego što je farz završen.Isto tako, ako zanemari dvije ili tri ili četiri ili pet sedždi, to se ponovo poništava. Zato što mu je moguće preskočiti po jednu sedždu sa svakog od pet rekata.

Ako se kaže da kada se čovek seti da nije klanjao dvije sedžde od podne namaza na kojem je klanjao pet rekata, zašto se te dvije sedžde smatraju sehvi sedžde , i ne računaju se kao zadnji rekat, a neispravnost njegovog namaza nije uklonjena? U odgovoru kažemo da čak i ako to tako prihvatimo, to ne sprečava da namaz bude poništen. Jer, postoji mogućnost napuštanja te dvije sedžde u dva rekata. Kada je namaz na neki način pokvaren, to je dovoljno da ga je potrebno ponovo obaviti iz predostrožnosti.

[12/85]

Ako se seti da je napustio šest sedždi, neispravnost će nestati. Jer, to znači da je učinio samo četiri sedžde. Sigurno se zna da nije klanjao više od četiri rekata. Objašnjenje zašto je namaz potpun je sledeći. Pošto je možda učinio jednu sedždu na svakom rekatu, mora učiniti četiri sedžde. Sa druge strane, pošto je možda učinio dvije sedžde na dva rekata i dvije sedžde na jednom rekatu, mora nadoknaditi jedan rekat. Osim toga, budući da je možda učinio četiri sedžde u dva rekata, postaje neophodno da nadoknadi dva rekata. Zatim, preventivno, prvo će učini četiri sedžde.

Zatim, pošto je njegov namaz završen u prvom slučaju, on sjeda. Zatim klanja još jedan rekat i sjeda dok mu je namaz završen u drugoj opciji. Zatim, zbog treće mogućnosti, klanja drugi rekat.

Ako nije klanjao sedam sedždi od podne namaza od kojih je klanjao pet rekata, to znači da je klanjao samo tri sedžde. Ako je ove tri sedžde ostavio u tri rekata, trebaju mu tri sedžde i jedan rekat. Ako klanja dvije sedžde na jednom rekatu i jednu sedždu na sledećem rekatu, onda je potrebna jedna sedžda i dva rekata. Preventivno učini tri sedžde. Zatim klanja jedan rekat.

Zatim, budući da je njegov namaz završen od prve tačke, on sjeda. Zatim ce, zbog mogućnosti drugog izbora, klanja još jedan rekat.

Ako je broj sedždi koje nije učinio na podne namazu osam, to znači da je klanjao samo dvije sedžde. Ako je ove dvije sedžde učinio u dva rekata, potrebne su mu dvije sedžde i dva rekata. Ako je na jednom rekatu klanjao dvije sedžde, mora klanjati tri rekata.

Prvo će učiniti dvije sedžde. Zatim će klanjati dva rekata. Zatim, pošto je njegov namaz završen od prve tačke, on sjeda. Zatim, zbog mogućnosti drugog izbora, klanja još jedan rekat.

Ako ova osoba ne klanja devet sedždi od podne namaza od kojih je klanjala pet rekata, to znači da je klanjala samo jednu sedždu. Čini jednu sedždu da završi jedan rekat. Zatim klanja jedan rekat. Zatim sedne. Ovaj sedeći položaj (ka'dae) je obaveza (vađib) poznat sunnetu. Zatim klanja dva rekata. Sedne da završi svoj namaz.

Ako čovek preskoči deset sedždi sa tog namaza, klanjao je pet ru'kua, a nije učinio sedždu. Prvo čini dvije sedžde. Zatim klanja tri rekata. On zatim vrši sehvi sedždu.

Situacija na ikindijskom i jacijskom namazu je ista kao i na podne namazu.

Ako čovek klanja akšam namaz sa četiri rekata, njegov namaz je nevažeći

Zato što je klanjao još jedan kompletan rekat, a da nije seo na treći rekat.

Isto tako, ako se seti da je propustio jednu ili dvije ili tri ili četiri sedžde na namazu, njegov namaz je poništen. Moguće je da je preskočio po jednu sedždu sa svakog rekata. Ne prestaje nakon klanjanja četiri rekata.

Ako se seti da je preskočio pet sedždi, namaz će mu sigurno biti poništen. Zato što je učinio samo tri sedžde. Uz ove su zabeležena tri rekata. Tako se definitivno zna da nije klanjao četiri rekata.

Ako je ove tri sedžde učinio u tri rekata, potrebne su mu tri sedžde. Ako je učinio dvije sedžde na jednom rekatu i jednu sedždu na jednom rekatu, mora učiniti jednu sedždu i jedan rekat. Iz predostrožnosti, prvo će učiniti tri sedžde. Zatim, pošto je njegov namaz završen u prvoj opciji, on sjeda. Zatim, zbog mogućnosti druge mogućnosti, klanja još jedan rekat.

Ako se ta osoba seti da je učinila šest sedždi, to znači da je učinila samo dvije sedžde. Ako je to učinio u dva rekata, potrebne su mu dvije sedžde i jedan rekat. Ako ga je klanjao u jednom rekatu, mora klanjati još dva rekata. Iz predostrožnosti, odmah će učiniti dvije sedžde. Klanja još jedan rekat bez sedenja, a zatim sedne, pošto mu je namaz završen u prvoj opciji. Uzimajući u obzir drugu opciju, klanja još jedan rekat.

Ako se seti da je učinio sedam sedždi, učinio je samo jednu sedždu. Čini jednu sedždu da završi jedan rekat. Zatim klanja dva rekata. Nalazi se između ova dva rekata. Ovo sedenje je vadžib, poznata sunnetu. Sedi se posle dva rekata. Ovo sedenje je farz.

Neka osoba je počela klanjati iza imama. Zatim je imam zaspao sve dotle dok osoba nije otklanjala četiri rekata, od svakog rekata po jednu sedždu manje. U međuvremenu se imam koji je spavao probudio. Pošto je imamov abdest bio pokvaren, imam ga je stavio napred. Ova osoba ne bi trebalo da preuzme vođstvo.

Jer, svrha zamene nekoga istihlâfa jeste da se završi namaz imama. Međutim, neko drugi osim osobe koja spava je prikladniji za to. Budući da je osoba koja spava u stanju lâhıka (lâhık- لاحق - Osoba koja počinje namaz sa imamom, ali ne može da obavi deo namaza sa imamom zbog određenih izgovora.), ne bi trebao ići ispred početka namaza jer će učiniti ono što mora učiniti po redu. Međutim, ako prođe, dopušteno je. Jer, valjanost istihlâfa[207]ovisi o partnerstvu između njega i imama u namazu.

(207. Istihlâf- الاستخلاف - Pojam koji označava zamenu drugoga u nekoj versko-pravnoj dužnosti koju je neko preuzeo.).

Ova osoba je i imamov sudrug u namazu. Stoga prvo klanja prvi rekat. Džematlije klanjaju sa njim. Zbog toga što džematlije nisu učinile ovu sedždu dok su je činili sa imamom, oni to moraju nadoknaditi. Zatim ustaje. Klanja jedan rekat sa jednom sedždom. Pošto su džematlije već ranije klanjale ovaj rekat, ne klanjaju ga zajedno. Zatim klanja sedždu koju imam nije učinio na drugom rekatu, zajedno sa džematlijama, jer to trebaju nadoknaditi. Treći rekat džematlije klanjaju tako što sami čine sedždu, kao što su to činili i ranije. Zatim, pošto trebaju nadoknaditi sedždu koju prvi imam nije učinio na ovom rekatu, on zajedno sa džematom klanja drugu sedždu trećeg rekata. Zatim ustaje. Džematlije klanjaju četvrti rekat na jednoj sedždi, kao što su to i ranije klanjali. Zatim, pošto trebaju nadoknaditi sedždu koju prvi imam nije učinio na ovom rekatu, on drugu sedždu (četvrtog rekata) klanja zajedno sa džemaâtom. On će proučiti Ettehiyyat. Predaje selam i čini sehvi sedždu sa džemaâtom. Zato što je prvi imam dužan činiti sehvi sedždu, a pošto je on njegov zamenik, on također mora učiniti sehvi sedždu.

U Muhammedovom (r.a.h.) Kitabu'-Aslu stoji da je namaz ove osobe neispravan. Razlog za to je objašnjen na sledeći način. Imam jednom postaje imam džemaâtu pa jednom ne postaje imam. Ovo je ružno. Ako bi se to dogodilo u jednom rekatu, smatrao bih da je dobro to potvrditi. Međutim, po analogiji, istaknuto je da je namaz u ovom incidentu poništen. Zato što je (drugi) imam zauzet ispunjavanjem svojih dužnosti (vađib-dužnosti) kada nije imam džemaâtu. On nije imam džemaâta. Zato što su završili namaz. Nemaju više imama u džamiji. Zbog toga su namazi džemaâta i prvog i drugog imama nevažeći. Drugi imam je lâhik. Lâhik je kao onaj koji sledi imama i klanja iza imama (muktedija). Međutim, ako se takva situacija desi u jednom rekatu, ja to vidim kao lepo. Jer se neće ponoviti ako ta osoba napusti imamsko mesto u zajedničkoj obavljenom namazu. Zabranjeni postupak (hurmet- Rečničko značenje reči poštovanje je uvažavanje. Ova reč se takođe nalazi u mnogim idiomima i poslovicama. Na primer, „ne izneveriti poštovanje“ znači ukazati drugoj osobi poštovanje koje zaslužuje.) namaza je jedinstven. Džemaât čeka dok ta osoba ne obavi rekat koji treba da završi. Imam zajedno sa njima čini (prim.prev.nadoknađuje) napuštenu sedždu. Međutim, ako se to ponovi u četiri rekata, namazi imama i džemaâta su nevažeći.

Zato što se ne smatra dobrim da imam na svakom rekatu odlazi sa imamskog mesta samo da bi obavio poslove koji su mu obavezni, a zatim se vraća na imamsko mesto da bi obavio sedždu koju je prethodni imam izostavio u rekatima. Iz tog razloga, njihovi namazi su nevažeći. Moraju ponovno klanjati taj namaz.

Allah Teâlâ zna najbolje.

PROBLEMI KOJI SE RETKO SUSREĆU (NEVÂDİRU'S-SALÂT)

[2/87]

Ponos islama, sunce imama, asketa, veliki imam šejh Ebu Bekr Muhammed b. Ebî Sehl Es-Serahsî (r.a.h.) je nastavio ono što smo objasnili u njegovoj knjizi. O namazu sa temom "problemi" na početku ove knjige je rekao:

Farz je poštovati redosled između namaza koji se obavlaju i farz njihovg vremena. Situacije kao što su zaboravnost, nedostatak vremena ili veliki broj prethodnih namaza razlikuju se od ovoga.

Ako osoba koja zaboravi podne namaz i (Sâhib-i Tertîb- صاحب الترتيب – Izraz fikha koji označava osobu koja duguje manje od šest propuštenih namaza.) klanja jedan rekat ikindijskog namaza na početku sata pa ga se u međuvremenu seti, prekida ikindiju namaz. Klanjat će podne namaz. Zatim će klanjati ikindiju namaz. Jer, da je pamtio podne kada je poceo, ne bi valjalo poceti ikindiju namaz ranije u vremenu. Ako se toga seti prije nego što je završio ikindiju namaz, ne može završiti ikindiju namaz čak i ako se seti ikindijskog namaza. Onaj ko vidi vodu prije nego završi svoj namaz, postaje poput osobe koja ga obavlja tejmumom.

Iz gornje tvrdnje "prestaje sa podne namazom" razume se da se samim sećanjem na podne namaz koji je proveo klanjajući ikindiju namaz, ne smatra da je prestao klanjati namaz.

Prema Ebû Yusûf'u (r.a.h.) ovo je jedan od dva stava Ebû Hanîfe (r.a.h.) koji prenosi Hasan b. Ziyad'a (r.a.h.) u Zâhiru'r-Rivâye'tu, te je time on dozvoljen kao nafile namaz.

Prema drugom rivâyetu, od Muhammeda, Zufera i Ebû Hanîfe (r.a.h.), nije dozvoljeno kao nafila. Jer, kao što smo naveli u Knjizi o namazu, prema Muhammedu (r.a.h.), namaz ima smer. Jednom kada je namaz poništen, on prestaje biti namaz.

Prema Ebû Hanîfi i Ebû Yusûf'u (r.a.h.), osim ako postoji nešto što je u suprotnosti sa suštinom namaza, suština namaza se ne poništava iskrivlavanjem tog pravca. Prisećanje na podne-namaz ne uklanja suštinu namaza. Jedino sprečava ikindiju namaz. U ovom slučaju, ikindija namaz je nevažeći. Suština namaza ostaje. Ovo je pitanje slično pitanju početka plaćanja podmirenja postom i bogaćenjem prije nego li je podmirenje završeno. Prema ovom rezultatu, ako se, prethodno, osoba seti da nije klanjala podne namaz i počne klanjati ikindiju namaz, to nije dozvoljeno za ikindiju namaz.Prema Muhammedu (r.a.h.), smatra se da on nije ni započeo namaz. Čak i ako se za to vreme glasno nasmije, nije potrebno da ponavlja abdest. Prema rivâjetu Ebû Yusûf'u i Ebû Hanîfe (r.a.h.), smatra se da je on započeo namaz.

[2/88]

On razlikuje prvo i poslednje vreme ikindije namaza. On kaže: Ako je vreme kratko, treba započeti u farz vremenu. Ako ima vremena za izvođenje kadae, vredi čak i ako kadae počne. Ako ima dovoljno vremena, trebao bi početi sa onim što je preostalo. Ako počinje u farz vremenu, nije dopušteno. To što nije dozvoljeno započeti namaz koji je već prošao kada nema vremena nije zbog prepreke u samom namazu. Proizlazi iz zabrinutosti da će ponestati vremena. Kao što je poznato, osobi je u takvoj situaciji zabranjeno da započne namaz koji je položio, a zabranjeno mu je i klanjanje nafile namaza. Kada ova zabrana ima značenje drugačije od onoga što je zabranjeno, ona nije ometajuće. Kao što je zabranjeno klanjati na zemlji koja je nasilno oduzeta njenom vlasniku.

Ako ima dovoljno vremena, zabranjeno je klanjati farz namaz tog vremena zbog značenja tog namaza. Njegov dokaz je taj da u ovom slučaju nije zabranjeno obavljati nafilu namaz. Ako zabrana proizlazi iz značenja u zabranjenoj stvari, ona tu stvar remeti. Ako čovek zaboravi podne-namaz i počne klanjati ikindiju-namaz na isteku vremena, ako sunce ugrije nakon klanjanja jednog rekata i ako se kasnije seti da nije klanjao podne-namaz, nastavlja ikindiju namaz. Zato što u ovo vreme sećanje na podne-namaz ne sprečava započinjanje ikindije namaza. Stoga je prioritet da ga to ne spreči da nastavi započeti namaz. To je tako. Ako čovek prekine započetu ikindiju namaz i zamara se podne namazom koji mu je prošao, nije mu dozvoljeno klanjati podne namaz. Jer, ovo uključuje neklanjanje dva namaza unutar njihovog propisanog vremena. Dakle, da li se neko seća podne-namaza ili ne, stvar je postojanja ili nepostojanja. Namaz koji se obavlja kada je sunce crveno, savršen je u smislu da je dozvoljen. Nedostatak je u smislu preporuke. Jer, prema onome što se prenosi od Ibn Mesûda (r.a.h.), mekruh je klanjati ikindiju namaz u ovom vremenu. Ibn Mesûd (r.a.h.) kaže:

"Kad sunce ugrije, ne želim imati namaz od dva felsa*“.[209]

(209. Fels / الفلس: To znači bezvredni novac napravljen od nekog metala osim zlata i srebra. Ova izjava ukazuje da je nagrada za obavljeni namaz nakon što je sunce crveno, niska. Jer, u ovo vreme, ćak i ako se dug namaza smanji obavlanjem ikindijskog namaza, ne zarađuje se dodatna nagrada.).

Osoba koja prvi put počne klanjati podne namaz, a da ga nije klanjala, iako se seća podne namaza, prekida namaz ako sunce ugrije nakon prvog rekata. Jer, nije valjano da započne ikindiju namaz dok se seti podne namaza koji je prošao. Ne može se nastaviti na onom što je prohujalo. On mora prekinuti svoj namaz i ponovo započeti ikindiju namaz. Ovo je mišlenje Ebû Hanîfe i Ebû Jusufa (r.a.h.). Jer, po njima, ova se osoba smatra da je započela nafilu. Nije dozvoljeno klanjati nafilu namaz nakon što je sunce pocrvenelo. Naređeno je klanjati ikindiju namaz istog dana u ovo vreme. Stoga, osoba u ovoj situaciji mora odrezati ono što je zabranjeno i baviti se onim što je naređeno.Prema Muhammedu (r.a.h.), ova osoba zapravo nije započela namaz. Treba ponovo klanjati ikindiju namaz.Ispravno je da oni koji se sete da klanjaju podne namaz započnu ikindiju namaz nakon što sunce pocrveni. Zato što je to vreme kada se ne može klanjati ni podne niti bilo koji drugi namaz, osim ikindijskog namaza tog dana. Dakle, čovek se bavi onim što je u tom vremenu dozvoljeno. Osim toga, odgađanje ikindijskog namaza kasnije od ovog vremena znači njegovo propuštanje.Jer, odgađanje vremenski ograničenog ibadeta za posle tog vremena znači protraćivanje. Ni to nije dopustivo. U ovom vremenu baviti se sa propuštenim namazom znači preskočiti sličan namaz da bi se ispunilo ono što je propušteno. To nije spojivo sa hikmetom (mudrost)*,

(Hikmet- الحكمة - Sveobuhvatan termin koji se koristi u oblasti religije i filozofije. U klasičnim rečnicima se navodi da je reč mudrost (množina hikem) imenica od infinitiva hukm u značenju „suditi“; takođe „ometati, zadržavati, obuzdavati; Semantički odnos uspostavlja se sa infinitivom ihkam, koji znače „biti jak”. Prema Ibn Direjdovoj odluci, značenje reči "hikmet" u arapskom izrazu “el-kelime mine’l-hikme” je "zadržati, obuzdati, zabraniti". Jer, ono što se pod ovim izrazom podrazumeva jeste reč koja upućuje ljude na ono što je dobro i sprečava ih od onoga što je ružno i loše. Takvi se aforizmi sa moralnim sadržajem nazivaju mudrošću kao i rasuđivanjem (Cemheretu'l-luga, "hkm"). Cevheri približava značenja ove dve reči jedna drugoj i daje značenje reči 'hakim' kao „onog koji stvari radi ispravno i savršeno” i „onog koji ima znanje i naučno rasuđivanje” zbog veze između mudrosti i rasuđivanja. Isak b. Ibrahim el-Faribi ukratko objašnjava značenje mudrosti kao „opažanje značenja“ (Divanu'l-edeb, I, 200). Zapadni izvori ukazuju da je arapska mudrost zasnovana na istom semitskom korenu kao i hebrejska reč hokhmah, koja se koristi u mnogim delovima Biblije u smislu „mentalne sposobnosti, majstorstva“ (ER, VI, 415; EJd., KSVI, 558).).

Situacija ikindijskog namaza pri zalasku sunca

Ako sunce zađe u toku ikindijskog namaza, ono ga dovršava.

[2/89]

Isa b. Eban (r.a.h.) kritikuje ovu odredbu. On kaže da bi odgovaralo da ova osoba prestane sa klanjanjem ikindijskog namaza kada sunce zađe i klanja prvo podne, a zatim i ikindijski namaz. Razlog je ovo. Vreme posle zalaska sunca je vreme kada se može klanjati podne namaz. Razlog zbog kojeg bi redosled trebalo smanjiti je nedostatak vremena. Sa zalaskom sunca ovaj razlog je nestao. Jer, vreme se proširilo. To je kao situacija sa čovekom koji zaboravi podne namaz i prvi put započne ikindiju namaz, a zatim je se seti. Ranije smo objasnili da takva osoba mora da poštuje red. I ovde je situacija ista. To je tako. Jer, nešto što se dešava u toku namaza smatra se kao da se dogodilo na samom početku. Ovo je kao situacija kada osoba izvodi tejmum kada pronađe vodu ili situacija nage osobe kada pronađe odeću. Ono što je Isa b. Eban (r.a.h.) rekao je poređenje.

Muhammed (r.a.h.) je vladao prema istihsanu te je rekao: Kada prestane da klanja posle zalaska sunca, obavit će čitavu ikindiju namaz van vremena. Ali ako dovrši svoj namaz, izvršit će nešto od toga na vreme.

Kao što se red smanjuje zbog potrebe da se na vreme obavi ceo ikindijski namaz, tako se smanjuje i zbog potrebe da se deo obavi u roku. To će dalje objasniti šta ću reći i šta je rečeno. Onome ko ne klanja ikindijski namaz zapoveda se da započne namaz čak i ako sigurno zna da će sunce zaći pre nego što završi namaz. Ako ga je zalazak sunca dok je klanjao sprečio da završi namaz, saznanje da će sunce zaći pre nego što se namaz završi, takođe bi ga sprečilo da započne ikindijski namaz. Međutim, u takvoj situaciji nema učenjaka koji bi rekao da čak i ako zna da će sunce zaći pre nego što završi namaz, ne treba da započne ikindiju namaz zbog nedostatka vremena. Ovo pitanje otvara i ono što je gore rečeno. Ako zbog nedostatka vremena otpadne naredba za taj namaz, ona se neće vratiti za taj namaz nakon što padne naredba za taj namaz. To nije slučaj sa zaboravom. Tu nema reda. Međutim, osoba se smatra opravdanom jer je sledeći namaz obavila a da to nije znala. Kada izgovor nestane pred kraj namaza, obaveza pridržavanja reda se nastavlja kako jeste.

Ako se čovek seti da nije klanjao podne namaz i počne da klanja ikindijski namaz posle zalaska sunca, on prestaje sa namazom. Obavlja podne namaz, pa ikindiju namaz, pa akšam namaz, jer vremena ima dovoljno. Sada je ikindija namaz postala kadae kao i podne namaz. U ovom slučaju se mora poštovati red kako između ovih prošlih namaza, tako i između njih i akšam namaza, koja je u to vreme farz. Kada stane na ikindiju namaz nakon zalaska sunca, ako zaboravi podne-namaz ili se seti da ima podne-namaz nakon klanjanja jednog rekata ikindijskog namaza, prekida ikindiju namaz i prvo klanja podne-namaz.

Jer, da se setio da nije klanjao podne namaz pre nego što je počeo sa namazom, ne bi mogao ni da započne. Ovo ga sećanje takođe sprečava da ga dovrši. Nije dužan da se pridržava propisa. Izvinjava se zbog zaborava. Kada se izgovor ukloni za vreme namaza, kao da uopšte nije bilo izgovora.

Ako čovek zaboravi da nije klanjao podne namaz i prvi put započne ikindiju namaz, a posle klanjanja jednog rekata sunce počne da se crveni, a zatim se seti da nije klanjao podne namaz, nastavlja njegov namaz. Pošto je zaboravio da nije klanjao podne namaz, valjalo mu je da ikindiju namaz počne od samog početka. Setio se pošto je sunce pocrvenelo. Međutim, u ovom slučaju više nije u obavezi da se pridržava propisa o redosledu. Da li se seća da nije klanjao podne namaz ili ne, u sličnoj je situaciji. Ova situacija pojašnjava pitanje. Da se setio da nije klanjao podne namaz i da je prestao da klanja ikindiju namaz, ponovo bi klanjao isti namaz. Dakle, nema koristi prekinuti ikindiju namaz koji je započeo i potom ga ponovo klanjati, kada nema smetnje da se on otpočne. Naprotiv, činjenica ta da se seća podnea kada počinje ikindija. Jer, u ovom slučaju, nije u redu započeti ikindiju. Dakle, kada prekine namaz koji klanja, on prekida svoj nafile namaz da bi na vreme obavio ikindiju namaz. Ovo je takođe korisno.

[2/90]

Ukratko, možemo reći da ako je moguće klanjati i podne i ikindiju namaze pre nego što se boja sunca promeni, potrebno je pratiti redosled. Ako nije moguće klanjati dva namaza pre zalaska sunca, treba klanjati ikindiju namaz. Ukoliko je moguće klanjati podne namaz pre promene boje sunca i obaviti ceo ili deo ikindijskog namaz nakon promene boje sunca, potrebno je ispoštovati redosled.Prema Muhammedu (r.a.h.), to nije neophodno iz sledećeg razloga. Iako je vreme posle promene sunca vreme za ikindiju namaz, mekruh je odložiti namaz do ovog vremena. Prema Muhammedovom (r.a.h.) principu, kao što protok vremena smanjuje obavezu poštivanja naredbe, ulazak u vreme abdesta smanjuje i obavezu poštovanja naredbe. Ovo pitanje možemo objasniti na primeru.Ako se neko seti da nije klanjao sabah-namaz dok je u džamiji (namazgâhta - namaz na otvorenom prostoru)[210] za džuma-namaz, ako je zauzet sabah-namazom, čak i ako nema vremena, propustiće namaz; Prema Ebû Hanîfi i Ebû Jusufu (r.a.h.), red se mora poštovati.

(210. U stvari, namaz petkom se obavlja u musali (namzgâh), to jest, na velikom prostoru pored grada koji je rezervisan za sve namaze petkom (džumom), u gradu gde će se održavati namaz petkom ili bajram-namaz, da se okupe i zajedno obavljaju bajram-namaz petkom (Džuma) ili Bajram. Pošto u našem vremenu ne postoji takva oblast te se svi namazi obavljaju u džamijama, reč musalla u tekstu se prevodi kao džamija.).

Prema Muhammedu (r.a.h.), on se ne pridržava naredbe. Završava namaz petkom. Zato što je mekruh da zdrav čovek koji živi u gradu napusti namaz petkom. Ovde je situacija slična situaciji u kojoj strah od isteka vremena smanjuje poštovanje naloga. Mišlenje većine hanefijskih učenjaka je taj da se redosled mora poštovati prema našim trima granama. Prema Muhammedu (r.a.h.), razlog za razliku u odnosu na petak je sledeći. Namaz petkom je jača od sabah namaza. Za to je potreban niz uslova. Dakle, ako čovek klanja podne namaz pa stigne do petka i obavi ga, njegova obaveza je namaz petkomSlabiji ne može pokvariti jačeg. Strah od propuštanja jačeg sprečava da se nosite sa slabijim. Ovde su podne i ikindija jednaki po snazi. Samo strah od isteka vremena smanjuje potrebu za poštovanjem reda.

[2/91]

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), ako osoba uzme abdest za namaz sokom od hurme jer ne može pronaći vodu, a zatim pronađe vodu prije nego što je vreme namaza prošlo, njegov namaz je potpun. Zato što je njegov princip da sok od hurme pročišćava u odsustvu vode. Zamenjuje vodu. Namaz nije potrebno ponavljati (nakon što je svrha postignuta nagradom iako se stekne mogućnost korišćenja originala). To je kao osoba koja pronađe vodu nakon namaza sa tejmumom ili postane bogata nakon što plati podmirenje postom. Još nije došlo vreme. Ako se kaže da je postojanje vode na kraju vremena kao njeno postojanje na početku, naš odgovor je sledeći: Obaveza čoveka da koristi vodu nije zbog vremena, već zbog namaza. U gore opisanom slučaju, voda je pronađena nakon završenog namaza. Ista je situacija i sa onim koji se obogati nakon što je postom platio iskupljenje. Prisustvo vode nakon obavljenog namaza se ne smatra za ovaj namaz. Međutim, uzima se u obzir za drugi namaz. Ova osoba mora ponovo uzeti abdest vodom za još jedan namaz. Ako osoba ne može da obavi prvi rekat podne namaza zajedno sa imamom, ako imam podiže glavu sa poslednje sedžde, ustane umesto da sedi, a ako imam sedi za količinu tešehuda (dovoljno da prouči et-tehijjat) i recituje ajet koji čini dozvoljenim obavlanje namaza, namaz ove osobe je dozvoljen. U suprotnom, nije dozvoljen. To je zato što ukoliko imam ne sedne dok ne recituje et-tehijat, nevažeće je da ta osoba recituje i stoji (kijam).

Dva su razloga za ovo:

1). Osim ako imam ne završi tešehud, ta osoba nastavlja da sledi imama. Prateći imama, postao mu je partner. On može prestati da prati imama samo u vreme kada bi njegov namaz bio važeći ako bi imam napustio namaz. Ako imam napusti namaz bez sedenja dugo vremena koliko bi mogao proučiti et-tehijjat, njegov namaz neće biti valjan. Isto tako, osoba koja sledi imama ne može prestati slediti imama prije. Njegovo čitanje takođe nije validno. Osim ako imam ne završi tešehud, osoba koja je sledila imama (muktedija) morala je da se vrati da sedi sa imamom. Prema tome, iako naizgled stoji, pretpostavlja se da sedi.

2). Ako osoba u ovoj situaciji klanja na ruku' prije nego što imam završi tešehud, to znači da je napustila stajanje (kijam) i učenje (kiraet) ovog rekata. Njegov namaz nije valjan. Međutim, ako imam izgovori iznos potreban za namaz nakon sedenja za iznos tešehhuda, njegov namaz je dozvoljen. Imam ustaje nakon što sedne za količinu tešehuda. Ako se kaže da je poslednje sedanje rukn namaza, ova osoba ga je ostavila. Njegov namaz mora biti prekinut. Naš odgovor je ovo. Ovo sedenje nije poslednje sedenje o njemu. Neophodno je pratiti njega, imama. Jer, poslednje sedenje je sedenje kojim se namaz završava. Ovo je slučaj nakon što je osoba obavila rekat koji nije mogla obaviti zajedno sa imamom. I on je to uradio.

Ako osoba obavi samo jedan rekat podne namaza sa imamom, problem je isti. Nakon što imam ustane odmah nakon poslednje sedžde i sedne dovoljno dugo kolko bi imam proučio et-tahijjat, ako prouči manje ili više od toga, njegova dova je važeća čak i ako je prouči u trećem i četvrtom rekatu. Ako imam nije proučo ništa nakon što je seo za vreme tašehuda, on ponovo obavlja namaz. Hakimu'š-Šehid el-Marvezi (r.a.h.) nije ovde mislio na istinitost čitanja. Mislio je da stoji (kijam). Pošto je Kijam mesto čitanja, on ga je nazvao aluzijom (kinâye) na čitanje.

Ukratko, možemo reći da ako ova osoba ostane stajati (u kijamu) neko vreme nakon recitiranja et-tehijjata imama, njegov namaz je dozvoljen. Zato što je kijam farz (rukun) u svakom rekatu namaza. Farz čitanja Kur'ana je rukun u dva rekata. Farz kijam se izvodi sa minimalnom količinom držanja koja je potrebna da se smatra 'stojećim'.

Gore smo objasnili da nije valjano da osoba koja sledi imama (muktedija) stoji (kijam) prije nego što imam završi tešehud. S'hodno tome, ako imam stoji neko vreme nakon završenog tešehuda, obaveza stajanja na ovom rekatu je ispunjena. Kada ga izgovori u naredna dva rekata, njegov namaz je završen. Ako imam klanja na ruku' bez sedenja dok ne prouči et-tahijjat, njegov namaz nije valjan jer u ovom rekatu nema valjanog kijama.

Ako neko započne namaz tako što imam sedi, bez ikakvog izgovora, i tako nastavi dok imam ne završi, njegov namaz nije valjan. Jer, namaz je farz obavljati stojeći. Svrha sedenja i stajanja u ajetu Uzvišenog Allaha ukazuje na situaciju osobe koja obavlja namaz u skladu sa svojim mogućnostima;

191. ٱلَّذِينَ يَذۡكُرُونَ ٱللَّهَ قِيَٰمٗا وَقُعُودٗا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمۡ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلۡقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ رَبَّنَا مَا خَلَقۡتَ هَٰذَا بَٰطِلٗا سُبۡحَٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ

191. To su oni koji Allaha spominju u svakoj situaciji: stojeći, sjedeći i ležeći, i koji razmišljaju o stvaranju nebesa i Zemlje, govoreći: "Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio, uzvišen si Ti iznad toga da nešto uzalud radiš! Zaštiti nas od džehennemske vatre time što ćeš nas uputiti da radimo dobra djela i sačuvati nas od loših. (Âl-i İmrân, 3/191).

Uzvišeni Allah kaže u ajetu:

238. حَٰفِظُواْ عَلَى ٱلصَّلَوَٰتِ وَٱلصَّلَوٰةِ ٱلۡوُسۡطَىٰ وَقُومُواْ لِلَّهِ قَٰنِتِينَ

238. Čuvajte namaze tako što ćete ih obavljati potpuno, kako je Allah naredio, i čuvajte posebno srednji namaz – ikindiju. Pred Allahom, u namazu, ponizno i skrušeno stojte.

[2/92]

Ponovo, ako neko započne namaz stojeći, a zatim sedne bez ikakvog izgovora i učini ru'ku i sedždu sa mesta gde sedi, njegov namaz neće biti validan. U ovom slučaju, ako ru'ku i sedždu izvrši gestom, mora ustati i slediti imama u tom namazu. Ako to učini, njegov namaz će biti potpun, za razliku od ranije. Postoji razlika u dva aspekta.

1). Čovek može da obavi nafilu namaz, ako hoće, sa mesta gde sedi, obavljajući ru'ku i sedždu na zemlji gde sedi. S'hodno tome, namaz opisan u prvom tumačenju važi ne kao farz, već kao nafila. Međutim, bavlenjem radnjama nafile pre završetka farza, poništava taj farz. Mora ponovo obaviti namaz. Ako se ru'ku i sedžda vrše uz nagoveštaj bez izgovora, ne mogu se klanjati niti farz niti nafile namazi. Dakle, namaz osobe koja bez izgovora sedne i kretnjama obavi ruku' i sedždu, ne važi kao nafila namaz. Ali, nakon što sledi imama, on odlaže ispunjavanje farza (rukuna).

Onda sve što treba da uradi je da ustane i izvrši stubove namaza. Međutim, odlaganje rukuna i nepoštivanje imama smatra se nepristojnim, (Rukun- الركن - Pojam fikha označava glavni element koji čini ibadet, pravni čin ili transakciju.).

2). Ruku i sedžda su mnogo posla, (amel-i kesir). Pošto ova osoba nije invalid, njen ru'ku i sedžda nisu deo namaza. Bavlenjem sa mnogo posla koji nije deo namaza takođe čini namaz nevažećim. Insinuacija (Îmâ) je mala radnja, a ne delo. Ako čovek obavlja namaz i brine o nečemu tako malom, to ne poništava njegov namaz. To je kao da okrećete lice levo i desno. Dakle, onaj ko sedne bez izgovora i čini ru'ku i sedždu uz nagoveštaje, ustaje i nastavlja namaz.

Iako imam nije izgovorio tekbir da bi započeo namaz, ako džematlije misle da je on izgovorio tekbir i započnu namaz, a zatim se neki od njih glasno nasmiju, njihov abdest neće biti prekinut. Jer, ne valja da počnu da klanjaju pred imamom. Stoga se njihov smeh nije poklopio sa zabranjenim periodom (poštovanjem) namaza. U kitabu o namazu je objašnjeno da; Ako osoba izgovori tekbir prije imama, onda imam izgovori tekbir, a zatim čovek ponovo izgovori tekbir, sledi imamov namaz. Sledeći tekbir, završava namaz koji je započeo i počinje namaz sa imamom. Ovo ukazuje da; Namaz počinje izgovaranjem tekbira pred imamom.Neki od naših hanefijskih učenjaka kažu sledeće o problemu koji je tamo predstavljen: Osoba u ovoj situaciji donosi nijet za namaz i da prati imama. Prvobitni nijet za namaz je validan. Ali nijet da se prati imam je nevažeći. On započinje svoj namaz. Evo šta kažu o načinu na koji je ovo pitanje ovde predstavljeno. Osoba namerava da učestvuje u namazu sa imamom od samog početka. Ali bez imama koji je uzeo tekbir, ovaj nijet nije bio valjan. Zbog toga ova osoba ne počinje klanjati.

Ispravniji je stav Ebû Yusûf'a (r.a.h.) koji se pominje o namazu. Ovo su takođe jedan od dva rivâjeta od Ebû Hanîfe (r.a.h.). Po njima je ovako. Ako je jedan aspekt namaza iskrivljen, prvobitni namaz nije pokvaren. Isto tako, čak i ako nijet jednog pravca (u ovom slučaju, da se sledi imam) ne važi pri započinjanju namaza, nijet za prvobitni namaz ostaje. Osoba počinje sopstveni namaz. Prema Muhammedovom (r.a.h.)gledištu, ako je jedan pravac iskrivljen, prvobitni namaz je takođe iskrivljen. Na isti način, kada je namera jednog pravca nevažeća, namera namaz je takođe nevažeća. On ne započinje namaz tako što će uzeti tekbir pred imama bez nijeta.

Ako imam predvodi džemaât u namazu, preda selam sa svoje desne strane, a prije selama sa njegove leve strane, sam imam ili neko iz džemata iza njega se nasmije, namaz je završen. Ne treba mu abdest. U ovom slučaju imamov namaz je završen jer je namaz ostavio sa selamom sa strane.

Zato što je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao:

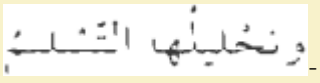
- “Napuštanje namaza je uz predaju selama”.[211]

(211. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, I/208; Ahmed b. Hanbel, Musned, I/123; Ebû Dâvûd, Tehâret, 31; Tirmizî, Tehâret, 3; Ibn Mâce,, Tehâret, 3; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX/257; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, II/85.).

Predaja selama sa druge strane je da se zaštiti od patnje i da se selam proširi na celi džemaât. Napuštanje namaza ne zavisi od prisustva ovog drugog selama. Pošto je namaz napustio sa selamom, njegov smeh se nije poklopio sa zabranjenim periodom (poštovanjem) namaza. Što se tiče završetka namaza onoga koji sledi imama (muktedije) u ovoj situaciji; on je podložan imamu.

Sud onoga ko sledi je sud onoga kome se pokorava. U stvari, izlazak imama iz namaza ne zavisi od predaje selama ulevo, već zavisi i od osobe koja prati imama. Rečeno je da je to po Muhammedu (r.a.h.).

[2/93]

Prema Ebû Hanîfi i Ebû Yusûf'u (r.a.h.): Osoba koja prati imama napušta namaz samo svojim selamom. Ako se nasmeje bez selama, mora da uzme abdest. Jer, onaj ko prati imama nikada ne čiini dhikr da bi pratio imama, kao što je čitanje (kiraet). Takođe, prestanak namaza je kao početak namaza. Neće se smatrati da je osoba koja sledi imama (muktedija) započela namaz sa tekbirom imama, niti da je namaz napustila sa predajom selama imama. Muhammed (r.a.h.) kaže: Onaj ko sledi imama sledi imama u namazu. Da je imam ostao u zabranjenom periodu namaza nakon što je napustio namaz, on bi bio u stanju neovisne namere (maksud), a ne podređen. Međutim, nije namenjen tamo gde je izložen.

Naš učitelj El-Hakim eš-Šehid el-Marvezi je govorio: Sa ovim narativima; Nakon što imam preda selam, otkriva se neznanje ljudi koji su zauzeti namazom. Najbolje je predati selam sa imamom pa tek onda početi sa dovom. Tako napušta namaz sa svojim selamom. Jer, ako odloži selam, po Muhammedu (r.a.h.), odlazi sa selamom imama.

Sa obzirom da je ova odredba apsolutno izražena u Muhammedovom (r.a.h.) Kitabu'l-Aslu, a da se ne zasniva na imamu, prihvaćeno je da prema svim imamima onaj koji sledi imama napušta namaz uz selam imama. Zato što je u Kitabu'l-Aslu navedeno, bez ikakvih ograničenja, da osoba napušta namaz selamom svog imama, a ne sopstvenim selamom. Zatim, dove koje se uče nakon selama imama, neće biti u toku zabranjenog perioda namaza.

U kitabu o namazu smo objasnili da je, prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), najbolje tekbir izgovoriti zajedno sa imamom. Druge radnje u namazu je bolje obavljati zajedno sa imamom. Postoju dva rivâjeta u vezi sa selamom: Prema jednom od ovih rivâjeta, osoba koja sledi imama predaje selam sa imamom. Zato što je imamov ortak. Partnerstvo takođe zahteva jedinstvo.

Prema Ebû Yusûf'u i Muhammed'u (r.a.h.), bolje je doneti tekbir nakon imamovog tekbira. Ista je situacija i sa ostalim radnjama. Zato što je podložan imamu. S'hodno tome, kada imam preda selam sa svoje desne strane, ako neko dođe i krene za njim, on neće biti prisutan sa imamom u namazu. Zato što je imam napustio namaz selamom na jednu stranu. Kako neko drugi može da sledi taj namaz nakon što ga je imam napustio?

[2/94]

Ako osoba koja sledi imama zaspe, a imam preda selam bez čitanja et-tehijjata, neće napustiti namaz uz imamov selam. Mora da recituje et-tehijjat, a zatim da preda selam. Jer, na njemu ostaje jedan od farz delova namaza. Osoba koja prati imama može napustiti namaz samo uz selam imama ako mu nije ostao nijedan od farz namaza. Međutim, ako mu se ostavi neki od zadataka vezanih za namaz, on ne napušta namaz uz selam imama. On je kao posednik i opsednuti. Ako se onaj koji zaspi u to vreme nasmeje, njegov namaz je potpun. Jer, od farza (rukuna) namaza nije ostalo ništa. Čitanje et-tehijjta nije farz (rukun), već vadžib. Međutim, ova osoba mora ponovo uzeti abdest za novi namaz.

Zato što se njegov smeh poklopio sa zabranjenim periodom namaza i prekinuo mu abdest. Međutim, Zufer nije ovog mišlenja. On kaže da kao što smeh ne zahteva obnavlanje namaza, ne zahteva ni obnavlanje abdesta.

Ako osoba spava u poslednjem sedenju i ne izgovara et-tehijat i namerno preda selam, njegov namaz je i dalje potpun. Jer, na njemu nije ostalo ništa od delova farz namaza. Ako greškom preda selam, mora izgovoriti et-tehijjat, a zatim predati selam. Jer, na njemu ostaje jedan od delova farz namaza. Čovek ne prekida namaz slučajnim selamom. To je kao neko ko greškom predaje selam kada je trebalo da učini tilâvet sedždu.

Ako neko priđe imamu dok je on na ru'uku'u i uzme tekbir i pođe na ru'ku, ali imam podigne glavu pre nego što se on pokloni na tom ruku'u pa onda čovek recituje na ru'ku'u, po našem mišlenju, ovaj ru'ku neće biti validan.

Prema Zuferu (r.a.h.), važi. Ovo je i mišlenje Ibn Ebî Leylâ'e (r.a.h.). Zato što je klanjanje kao stajanje (kijam). Stojeći je odvojen od sedećeg u donjoj polovini. Pošto je donja polovina osobe koja sedi savijena. Onaj na Kijamu je prav. Gornja im je polovim ista. Onaj koji klanja je kao onaj koji stoji kada mu je donja polovina ravna. Stoga se smatra da je osoba koja sustigne imama na ru'ku sustigla taj rekat. Da bi ovaj čovek pratio imama dok je imam na ru'ku'u, on je u poziciji da prati imama pre nego što pođe na ru'ku'u. Ako neko uči tekbir prije nego što imam pođe na ru'ku, ali ne sledi imama sve dok ne podigne glavu sa ru'ku'a, njegov namaz je dozvoljen. I ovde je situacija ista.

Mi hanefije koristimo hadis Ebu Bakra (r.a.h.) kao dokaz.[212] Učio je tekbir na vratima džamije. Zatim je hodao u ruku'u dok se nije pridružio safovima. Da nije bilo potrebno da se pridruži imamu na ruku'u da bi sustigao rekat, on to ne bi učinio.

(212. Ebû Bekir se pominje u štampanom primerku, ispravan treba da bude Ebu Bekr. vidi Hamidije 56/A.).

Pored toga, stajanje (kijam) je Farz (rukun) u svakom rekatu. Može se učiniti samo ru'ku, koji je sličan kijamu, odnosno zbilji kijamu. Zbog partnerstva sa imamom rekat se završava na vreme. Ako imam podiže glavu pre nego što ta osoba pođe na ru'ku, ovaj uslov neće biti ispunjen. Ono što se događa u ovoj situaciji je isto kao i ono što se događa kada i dok je imam na sedždi. Ovo nije slučaj za one koji prilaze imamu dok stoji. Jer tu, između imama i onoga koji imama sledi, nema partnerstva sa imamom u zbilji kijama.

Ako osoba sustigne imama dok je na sedždi i izgovori tekbir i započne namaz, a u međuvremenu imam podigne glavu i učini drugu sedždu, ta osoba mora slediti imama na drugoj sedždi, iako on to čini, ne čini jednu od sedždi zajedno sa imamom. Ne u prvoj, jer se ove sedžde ne računaju u namaz onoga ko im se kasnije pridruži. Nema uslova. Uslov za sedždu je da je prethodno obavljen ruku'. Ruku je početak sedžde. Ovo za spomenutu osobu ne postoji. On čini dvije sedžde samo da bi pratio imama.

[2/95]

Nakon sleđenja imama, potrebno je raditi ono što imam radi. Pošto je imam učinio prvu sedždu prije nego li je osoba pošla za njim, on ga ne mora slediti na ovoj sedždi. Učinio je drugu sedždu nakon što je udovoljio. Dakle, osim ako imam ode na ruku' sledećeg rekata i ne učini sedždu, onaj koji sledi imama mora učiniti ovu sedždu. Kad to radi, ne zamara se time. Međutim, bavi se rekatom i sedždom drugog rekata, što je važnije. Zato što se to smatra namazom.

Ako čovek podigne glavu sa sedžde pred imamom, a zatim se okrene; Ako se namerava vratiti na prvu sedždu ili slediti imama na povratku, ili ako nema nameru, smatra se da se vratio na prvu sedždu. Jer, to je njegova dužnost bila. I dalje je tako čak i ako namerava učiniti drugu sedždu i slediti imama. Jer, sleđenje imama moguće je samo sa onim što imam radi. Ovo je prva sedžda. Ova osoba namerava učiniti oboje. Međutim, to dvoje nije moguće kombinirati. Ako je tako, njegova će namera biti uzaludna. Kao da to nije ni nameravao. Međutim, ako konkretno namerava učiniti drugu sedždu, nastavlja klanjati sve dok imam ne podigne glavu sa prve sedžde i ne učini drugu sedždu. Ova sedžda vredi kao druga sedžda. Zato što je drugu sedždu učinio u vreme kada bi bilo dozvoljeno da je imam klanjao. Na kraju sedžde je došlo do partnerstva između njega i njegovog imama. Ovo je kao prvo ostvarenje partnerstva između njih, činjenjem druge sedžde zajedno sa imamom.

Ako imam podigne glavu i učini drugu sedždu, a onda onaj koji ide za imamom podigne glavu i misli da je imam na prvoj sedždi, pa namerava da sledi prvu, ili da sledi imama, ili da učiniti drugu sedždu, ili bez imalo namere, ova sedžda je druga sedžda. Jer, kada podigne glavu sa nje, njegova prva sedžda je završena. Vreme je za drugu sedždu. Prema tome, kakvu god nameru učinio, ta sedžda postaje druga sedžda. Ako osoba koja čita Kur'an sledi Ummiyu koji ne zna čitati, a zatim se naglas nasmeje, ne treba mu abdest. Jer, čak i ako se smatra da je ova osoba započela namaz prema jednom od dva načina (pogleda), njegov namaz je neispravan kada dođe vreme čitanja. Zato što je imam obavezao one koji ga slede na čitanju. Kada on to ne može učiniti, oba njegova namaza su nevažeća. Ovaj smeh osobe koja je pratila imama dogodio se u namazu bez naklona ili sedžde. To je kao da se smejete na dženazi. Tako je i ako namaz započne iza neme osobe, deteta, duševnog bolesnika ili bolesnika koji klanja îmâ'om (nagoveštajući). Zato što nisu podobni da budu imami. Zato, kada se osoba pridržava ovih, ona ne počinje namaz.

Ako dete klanja noćni namaz, pa legne i spava, a ako se pokisi (seme mu poteče u snu i dođe do puberteta zbog spolnog odnosa sa suprotnim spolom) pa se probudi prije noćnog namaza, prema nama hanefijama, mora ponovo klanjati noćni namaz.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), nije potrebno ponovo obavljati namaz. Celokupno vreme namaza se smatra jednom situacijom. U tom slučaju, onaj koji nastupa na početku vremena je isti kao i onaj koji nastupa na kraju. To znači da ono što on radi na početku vremena zavisi od ispunjenosti uslova. Na kraju vremena, kada nastane farz, ono što je ranije izvršeno postaje farz. To je poput položaja osobe da unapred daje zekat u žurbi, a onda mu je zekat farz kada završi godina.

Mi, hanefije, kažemo: Kada ovo dete klanja noćni namaz, njegov namaz postaje neispravan jer ono nema sposobnost da ga klanja kao farz. Zato što je kompetentan za farz zahvaljujući Božanskom obraćanju (naredbi za obavljanje namaza) upućenom njemu. Dete nije osoba kojoj je ovo obraćanje upućeno. Kada dostigne zrelost (pubertet) na kraju vremena, on mora klanjati farz namaz. Reći da namaz koji klanja zavisi od ispunjenja uvjeta (mevkuf) moguće je ako je osoba osposobljena za farz namaz.

No, da li je ovo dete kvalificirano za taj farz! Nije. To nije slučaj sa onima koji daju zekat u žurbi. Jer je sposoban za farz. Ispunio je razlog zbog kojeg je farz bio nakon što je završen.

[2/96]

Prema onome što se prenosi od njega lično, ovo je prvo pitanje koje je Muhammed (r.a.h.) čuo od Ebû Hanîfe (r.a.h.). Muhammed (r.a.h.), bio je jedan od sinova jednog od bogatih ljudi. Jednog dana svratio je do mesta zvanog Beni Huram. Zaustavio se na vratima džamije. Slušao je Ebû Hanîfine (r.a.h.) reči. Baš kao i drugu decu, Ebû Hanîfe (r.a.h.) je podučavao svoje učenike istom pitanju. Ista stvar se desila i Muhammedu (r.a.h.) te noći. Kada je čuo šta je Ebû Hanîfe (r.a.h.) rekao, ušao je u džamiju i ponovo klanjao noćni namaz. Videvši ovo, Ebû Hanîfe (r.a.h.) ga je pozvao. Rekao je: „Kakav je to namaz koji obavljaš?“ Muhammed (r.a.h.) ga je obavestio o tome šta mu se dogodilo. Kada je video da odmah primenjuje nešto što je naučio, svatio je da je talentovan. Rekao je: „Mladiću! Nastavi da pohađaš naš međlis. Sigurno ćeš postići uspeh”!

Ako se ovo dete ne probudi dok ne počne vreme za sabah namaz; Prema nekim našim učenjacima, nema potrebe da se čini noćni namaz, pošto nije bio odgovoran (sagovornik) za vreme noćnog namaza. Bio je dete na početku vremena. Konačno je zaspao. Spavanje u početku sprečava da se naredba uputi onome ko se probudi. Oni koji zastupaju ovo gledište uzeli su pojavu fraze u Kitabu'l-Aslu kao dokaz. Zato što zahteva buđenje pre nego što vreme prođe. Ali ispravniji je stav da je potrebno da on sačini noćni namaz. Jer, san ne sprečava da bude farz; Ona sprečava da se nalog za ispunjenje farza usmeri. Zar ne vidiš da čovek koji jednom ili dvaput zaspe mora da obavi ova dva namaza kad se probudi? Ovo je posebno slučaj prema Ebû Hanîfinom (r.a.h.) pravilu.

Dakle, ako dete zna da postoji ihtilâm* pre sabah namaza, ono mora da naklanja jaciju namaz. Međutim, ako to ne zna buđenjem na kraju sabah namaza, čak i ako se seti da postoji ihtilâm i vidi znakove ihtilâma, ali ne zna kada se ihtilâm dogodio, ne mora da nadoknadi noćni namaz. Jer, brak je događaj koji se dogodio kasnije. Njegovo formiranje je odloženo do najbližeg, određenog vremena, (Ihtilâm- الاحتلام – Izraz fikha koji znači osećanje seksualnog zadovoljstva u snu i zbog nastanka nečistoče.).

Ako musliman klanja podne namaz, pa napusti veru, da nas Allah dž.š., sačuva, pa se ponovo vrati u islam prije podneva, po nama hanefijama, mora ponovo klanjati podne namaz.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), to nije potrebno zbog pravila navedenog u kitabu o namazu. Prema njegovim rečima, osim ako otpadnik (murted) ne umre u ovoj situaciji, njegovo otpadništvo ne briše njegova dela.

Rekao je Uzvišeni Allah:

217. يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلشَّهْرِ ٱلْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ ۖ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ ۚ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَكُفْرٌۢ بِهِۦ وَٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِۦ مِنْهُ أَكْبَرُ عِندَ ٱللَّهِ ۚ وَٱلْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ ٱلْقَتْلِ ۗ وَلَا يَزَالُونَ يُقَـٰتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ ٱسْتَطَـٰعُوا۟ ۚ وَمَن يَرْتَدِدْ مِنكُمْ عَن دِينِهِۦ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَـٰلُهُمْ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْـَٔاخِرَةِ ۖ وَأُو۟لَـٰٓئِكَ أَصْحَـٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَـٰلِدُونَ

217. O Vjerovjesniče, ljudi te pitaju o propisu borbe u svetim mjesecima: zulkadi, zulhidži, muharemu i redžebu, pa im odgovori da je borba u tim mjesecima veoma ružna stvar kod Allaha, kao što je i ono što su uradili mnogobošci, odvraćajući od Allahova puta, veoma ružna stvar, pa zabranjivanje vjernicima da uđu u Sveti hram, izbacivanje ljudi iz njega, jest kod Allaha gore od borbe u svetom mjesecu, i mnogoboštvo koje čine, veći je grijeh kod Allaha od ubijanja. I mnogobošci će nastaviti da se bore protiv vas, nepravedno, o vjernici, sve dok vas ne odvrate od vaše istinite vjere i vrate u njihovu neispravnu vjeru, ako ikako budu mogli. A onome ko od vas napusti svoju vjeru i umre kao nevjernik, sva dobra djela će mu propasti i skončat će vječno u džehennemu.

(el-Bekare 2/217).

Prema nama hanefijama, sva nečija dela (ibadeti) nestaju jednostavnim napuštanjem religije. Zato što je Allah Svemogući rekao:

5. ٱلْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ ٱلطَّيِّبَـٰتُ ۖ وَطَعَامُ ٱلَّذِينَ أُو۟تُوا۟ ٱلْكِتَـٰبَ حِلٌّ لَّكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَّهُمْ ۖ وَٱلْمُحْصَنَـٰتُ مِنَ ٱلْمُؤْمِنَـٰتِ وَٱلْمُحْصَنَـٰتُ مِنَ ٱلَّذِينَ أُو۟تُوا۟ ٱلْكِتَـٰبَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَـٰفِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِىٓ أَخْدَانٍ ۗ وَمَن يَكْفُرْ بِٱلْإِيمَـٰنِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُۥ وَهُوَ فِى ٱلْـَٔاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَـٰسِرِينَ

5. Danas vam je Allah dozvolio lijepa i ukusna jela, i ono što zakolju sljedbenici Knjige, jevreji i kršćani, i njima je dozvolio da jedu ono što vi zakoljete. I dozvolio vam je da se ženite čednim i slobodnim vjernicama, i čednim i slobodnim kršćankama i jevrejkama, kada im date mehr, dok vam je zabranjeno da činite blud, bilo s prostitutkama ili s ljubavnicama. Onom ko ne bude vjerovao u ono što je Allah propisao Svojim robovima bit će poništena dobra djela, utoliko jer nije ispunio uslov prihvatanja djela – vjerovanje. Takav će na Sudnjem danu biti pravi gubitnik jer će ući u džehennemsku vatru, iz nje nikada neće izaći. (Mâide, 5/5)

Ova osoba je prvobitno bila nevernik, a sada se pridružila muslimanu. On mora obaviti farz namaz tog vremena. Zato što je jedno vreme odrastao kao musliman.

S'hodno tome, ako osoba ispuni farz hadža, ne daj Allahu Teâlâ, napusti veru, pa ponovo postane musliman, po nama hanefijama, mora ponovo ućiniti hadž. Prema Šâfiîi (r.a.h.), to nije neophodno.

Zufer (r.a.h.) je suprotnog mišlenja. Zato što je započeo ovaj namaz misleći da je ona farz za njega.

[2/97]

Ako imam krvari iz nosa i on odmeni sebe ovim čovekom, namaz svih nji će biti poništen. Jer, namaz koji on obavlja je nafile. Ne važi da lice koji klanja nafilu namaz bude imam za lice koji obavlja farz namaz. Ako imam pokuša da bude odmenjen nekim ko nije prikladan da ga zameni, njegov namaz će biti poništen. Kada je namaz imama poništen, poništen je i namaz džemaâta.

Ako imam prouči prva dva rekata podne namaza, onda mu se abdest pokvari i on odmeni sebe nekim (nepismenim) ko ne može da uči, namaz svih njih se poništava.

Zufer i Hasan b. Zijad su suprotnog mišlenja. Kažu da je farz čitanje u prva dva rekata. Odmenio ga je kao imam. U poslednja dva rekata nema čitanja. U ta dva slučaja jednaki su oni koji čitaju i oni koji ne umeju da čitaju.

Kažemo da je čitanje (kiraet) deo farz namaza. Izvodi se na posebnom mestu. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

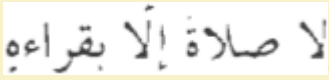
- "Nema namaza bez čitanja (kiraeta)".[213]

(213. Abdurrezzak, Musannef, II/120; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, I/318; Muslim, Salât, 42; Ebû Dâvûd, Salât, 131, 132; Ibn Hibbân, Sahih, V/93; Hakim, Mustedrek, I/365; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, II/59.).

Ovaj namaz je započeo neko ko je umeo da čita. Ne važi da osoba koja ne zna da čita da bude imam u takvom namazu. Ako imam pokuša da bude odmenjen nekim ko mu ne odgovara, njegov namaz će biti poništen. Jedna osoba je rekla: "Dugujem Allahu Teâlâ da klanjam dva rekata". Ako ovo kaže i obavlja ovaj namaz kada je sunce direktno iznad glave, to nije valjano. Jer, namaz koji je posvećen neregistrovanim zavetom (apsolutnim zavetom) mora da se izvrši besprekorno. Ono što se izvodi u vreme mekruha je nepotpuno (defektno). Jer, posvećenjem se traži valjano ispunjenje (edâ). Namaz obavljen u vreme mekruha je nevažeći. Ovo uključuje činjenje nečega što je zabranjeno. Dakle (preuzeta obaveza) nije u potpunosti ispunjena.

Ako osoba zaboravi namaz[214] tokom dana tešrika, a seti je se nakon dana tešrika i nadoknadi je, ne izgovara tekbir nakon nje. Postoje četiri opcije za ovo pitanje: Objasnili smo ovo u vezi sa namazom. Prvo: Ovo je ono što smo rekli. Drugo: To znači zaboraviti na namaz osim dana tešrika te ga nadoknaditi u danima tešrika. Treće; To znači klanjati namaz koji ste zaboravili u danima tešrika te ga time nadoknaditi u danima tešrika sledeće godine. Po ovim opcijama, tekbir se ne izgovara, zato što je ovaj tekbir specifičan za posebno vreme. Kao namaz za vreme džume i za vreme kamenovanja šejtana. Posle ovog vremena ne može doći do kadae (nadoknade). Nešto što je u svoje vreme bilo sunnet postaje bidat (novotarija) van svog vremena. Ako doživi kadau (nadoknadu) tokom namaza koji je već jednom prošao, ta će se nadoknada (kadae) dogoditi onako kao da je izvršena na vreme. Ako zaboravi namaz u dane tešrika i ponovo ga nadoknadi u dane tešrika iste godine (četvrta opcija), prema Ebû Yusûf'u i Muhammedu (r.a.h.), Ako zaboravi namaz u dane tešrika i ponovo ga nadoknadi u dane tešrika iste godine (četvrta opcija), prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), izgovara tekbir nakon namaza. U tom pogledu, oni koji klanjaju sami jednaki su sa onima u džemaâtu. Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), ako klanjaju namaz u džemaâtu, izgovaraju tekbir. Jer, vreme tekbira i dalje traje, kada i dok se namaz obavlja na vreme. Ovo je kao da odustanete od kamenovanja šejtana prvog i drugog dana i nadoknaditi ga trećeg dana.Ako osoba klanja vitr-namaz kod kuće tokom ramazana, a zatim ode do grupe ljudi koji klanjaju vitr-namaz u džemaâtu; Ako se pridruži njihom namazu misleći da klanjaju nafile-namaz, a zatim svati da klanjaju vitr-namaz i prekine ih, mora klanjati i četvrti rekat namaza. Jer, otpočinjanjem namaza on se obavezuje da klanja namaz imama. Namaz imama je tri rekata. Osoba koja se obaveže da klanja tri rekata mora obaviti i četvrti rekat. U stvari, osoba koja se zavetuje da će obaviti namaz od tri rekata obavit ce i četvrti rekat.

Tako je. Zato što je važna stvar u nafile namazu da se obavlja u parovima, a ne pojedinačnim namazom. Par je takođe nedeljiv. U ovom slučaju, prihvatanje dela tog para znači prihvatanje svega.

[2/98]

Osoba koja ranije nije klanjala vitr namaz ne može sa namerom učestvovati u džemaâtu koji klanja vitr namaz u ramazanu: Ali ako propusti dva rekata sa imamom i stigne treći rekat, on sa njima obavlja vitr namaz. Ako stigne na ruku trećeg rekata, klanja se sa džematlijama. Zatim ustaje i klanja dva rekata. Nije potrebno proučiti Kunut dovu dok klanjate ovim rekatima. Jer, on čini prvi deo svog namaza. Ovaj smo princip objasnili u kitabu o namazu. Rekat koji obavlja sa imamom smatra se završetkom svog namaza. U pravilu kunut dove, nije legitimno ponavljati kunut dovu u vitr namazu. Ako je deo koji je obavio sa imamom, to smatramo početkom njegovog namaza, te time on mora obaviti kunut dovu u rekatima koje je kasnije propustio. Ovo dovodi do ponavljanja kunut dove.Ista je situacija i kada imam sustigne imama na ru'ku zadnjeg rekata. Zato što je ova osoba stigla do poslednjeg rekata. Ovaj je rekat mesto kunuta. Njemu dolikuje da sa imamom ode na mesto kunuta i da sa njim obavi kunut.Ovo važi ako osoba započne akšam namaz i obavi jedan rekat, a zatim pomisli da nije započeo namaz, ponovi tekbir i ponovo obavi još tri rekata. Jer, prvi rekat namaza je trajan. Nameravao je da uradi nešto što postoji. Nevažeća je i namera da se postojeći obnovi. Kada obavi još dva rekata, njegov je farz završen. Treći rekat takođe postaje nâfila (dobrovoljni). Jer, bavlenje tim rekatom je nakon završetka farza.U ovom slučaju, da je obavio dva rekata i uzeo tekbir, a zatim obavio još dva rekata, njegov namaz ne bi bio valjan. Jer, posle obnavlanja tekbira nastavlja prvi namaz koji je započeo. Morao je da sedne nakon što je obavio jedan rekat. On to nije uradio. Obavio je još jedan rekat. Smarao se nâfilom pre nego što je obavio dužnost farza. Ovo poništava namaz.Ako neko prati imama tokom akšam-namaza sa namerom nafile, obavi jedan rekat nakon toga, propusti (poslednja) dva rekata (spavanjem), onda mu krvari iz nosa, iako je došao do kraja rekata i uzima abdest, odnosno ako ta osoba drema iza imama dok imam ne obavi dva rekata, onda mu se abdest pokvari ako dođe nakon uzimanja abdesta i imam završi namaz; Mora da klanja jedan rekat bez recitacije (kiraeta) i da sedne, zatim mora da klanja drugi rekat bez recitacije i da sedne. Zato što je lâhik (Osoba koja započne namaz sa imamom, ali ne može deo namaza obaviti sa imamom zbog određenih izgovora.) u ova dva rekata. Izvodi ih bez čitanja (kiraeta).Zatim čita, obavi još jedan rekat i sedne. Pošto četvrti rekat nije neophodan za imama, onaj koji sledi imama (muktedija) nije podložan imamu. Ovaj rekat je za njega posebna nâfila. Namaz treba obavljati čitajući (kiraetom). U rekatima gde prati imama, on mora klanjati namaz kao što je to činio imam. Ako osoba započne namaz sa imamom, drema dok imam ne završi namaz, zatim se probudi, imam zaboravi jednu sedždu prvog rekata i nadoknadi je u drugom rekatu, i greškom ne sedne dovoljno dugo na drugom rekatu da bi proučio et-tehijjat, zatim ako ovaj čovek zna kako to radi imam, on bi obavio svoj namaz sledeći imama, a da ne prouči et-tehijjat. Pošto je sustigao imama na početku namaza, on se obavezao da će ga poslušati. Dakle, on je taj koji prati imama u svemu šta imam radi. Za one koji prate imama nema kiraeta. On čini sedždu na mestu u svom prvom rekatu. Zato što je imam nadoknadio ovu sedždu. Umesto toga je izvršena ova sedžda. Izgleda da je ućinjena na licu mesta.

[2/99]

Prema nama hanefijama, ovaj muktedija neće ustati dok ne prouči et-tehijjat u drugom rekatu.

Zufer (r.a.h.) kaže da treba da sedne. Pošto je imam želeo da završi namaz stojeći, nije se okrenuo ka'dau. Da se vratio, napustio bi farz namaz da bi praktikovao sunnet. Ovo nije slučaj za one koji slede imama (muktedije). Dakle, kao što je imam morao da sedne za treći rekat bez ustajanja, tako je morao da sedne i muktedija. Zufer (r.a.h.) ovo pitanje uporedžuje sa sedždom. Ovu sedždu osoba čini na licu mesta, kako treba da radi imam.

Mi kažemo; U ovom slučaju, dotična osoba je standardno iza imama. Kad prvo sedenje padne sa imama, padne i sa onog iza njega. Kao što je poznato, ako imam zaboravi da sedne i napusti prvu sednicu i ustane na treći rekat, a džemaât nije ustao, moraju ustati i slediti imama. Ne mogu ovo da rade sedeći (ka'dae). Ova osoba je ista. Sa ovim ostavlja sedždu. Jer, ako imam napusti ovu sedždu, ona se ne skida sa njega. Zato se ruši. Kao što je poznato, prvo sedanje ne čini kadau jer je zaboravljena i napuštena. Osoba koja sledi imama takođe gubi svoj čin muktedije.

Ako imam želi da bude odmenjen nekim jer je zaspao nakon jednog rekata namaza jer je krvario iz nosa, neka ne dopusti da prva osoba iza njega bude ta. Zato što je neko drugi dostojniji i sposobniji da upotpuni namaz imama zauzimajući njegovo mesto. Ako to uradi, to je dozvoljeno. Zato što je imamov saputnik u namazu. Prikladno je odmenuti prednju stranu. Zatim, drugi imam mora dati znak džemaatu da ga sačeka dok ne nadoknadi rekat u kojem je prethodni imam zaspao. Jer je dostojnij (lâhık). Počinje od prvog po redu.

Ova se razlika u mišlenju zasniva na pravilu koje smo naveli u vezi sa namazom. Po našem mišlenju, nije farz (rukun) poštovati redosled između radnji u namazu. Po Zuferu (r.a.h.) to je rukun. Ako ova osoba prvo obavi rekat na kojem je zadremao, a džemaât uradi ono što je on uradio, njegov namaz je završen. Jer, kao čovek je neko ko klanja sam za sebe. Namaz onih koji ga slede je poništen. Oni obavljaju rekat prije nego li ga izvrši njihov imam. Dok je njihov imam bio zauzet rekatom koji su već obavili, oni su obavili još jedan rekat. Ovo poništava njihove namaze.

Ako osoba koja se zavetuje govoreći: "Dugujem Allahu Teâlâ da obavim dva rekata namaza" sledi nekoga ko dobrovoljno obavi namaz u ova dva rekata, dva rekata koja je zavetovao neće se ispuniti. Jer, obavljeni namaz je farz pre nego što počne. Nâfila namaz nije vadžib. Namaz onih koji slede imama se zasniva na namazu imama. Nije dozvoljeno da onaj ko čini farz sledi onog koji čini nâfilu, u položaju gde se jaki (farz) oslanjaju na slabe (nafile).

Kada kaže "Kunem se da ću klanjati dva rekata", to je drugačije od onog iznad. Ovo važi kada se ova dva rekata klanjaju iza osobe koja obavlja nafilu namaz. Jer mu ova zakletva nije učinila namaz vađibom. Kada obavlja ovaj namaz, on ispunjava obavezu zakletve, ali je namaz nâfila. Kao što je poznato, ispunjenje uslova zakletve, za razliku od zaveta, može se izvršiti i činjenjem nečeg što je haram a što nije dozvoljeno.

Evo primera koji objašnjava razliku. Ako osoba kaže: „Dugujem Allahu Teâlâ da danas obavim dva rekata namaza“, ali to ne učini, mora ih nadoknaditi. Međutim, ako kaže: „Kunem se Allah-om Teâlâ, da ću danas klanjati dva rekata“, ali to ne obavi, njegova kada'a (nadoknada) nije neophodna. Sa ovim razlika postaje jasna.

[2/100]

Ako dvoje ljudi, putnik i neputnik, zaborave namaz, jedan od njih postaje imam nakon podsećanja drugog, a putnik postaje imam za neputnika, to je dozvoljeno. Međutim, ako putniku imam postane osoba koja nije putnik, dova putnika nije važeća. Ovu razliku smo objasnili u kitabu o namazu. Dozvoljeno je neputniku (stanovniku) da prati putnika (gosta) tokom vremena, kao i po isteku vremena. Jer, njen farz se ne menja praćenjem imama. U svakom slučaju, to su četiri rekata. Dozvoljeno je da putnik tokom vremena prati neputnika. Neće biti dozvoljeno nakon isteka vremena. Jer mu se farz menja kada ide za imamom. Ako osoba koja klanja sabah namaz nakon imama klanja ruku' sa njim, ali čini sedždu pred imamom, mora učiniti dvije sedžde. Njegov namaz je potpun. Jer, ako klanja pred imamom i podiže glavu pred njim, to se ne smatra sedždom. Kada imam klanja, klanja i on, a ako namerava da učini drugu sedždu, ova sedžda za njega postaje prva sedžda. U ovom slučaju, osoba je klanjala dva rekata sa imamom i ostavila jednu sedždu od svakog rekata. Zbog toga mora da učini još dve sedžde. Ovde se ne misli na situaciju u kojoj ta osoba klanja pred imamom, a imam klanja pre nego što podigne glavu. Jer, u takvom slučaju, ne mora da čini sedždu. Ako imam dostigne onoga ko ga prati na kraju sedžde, među njima će biti partnerstva na ovoj sedždi. Ponovo, ovo pitanje ne znači da osoba treba da podigne glavu pre nego što imam završi sedždu na obe sedžde. Jer, u ovom slučaju, njegov namaz neće važiti činjenjem dvije sedžde. Ovaj čovek zapravo obavlja jedan rekat. On mora obaviti još jedan rekat. Sa ovim objašnjenjem, razumemo da je svrha ono što smo objasnili. Ako osoba učini jedan rekat, preskoči jednu sedždu, zatim učini dvije sedžde i još jedan rekat, sedžde koje čini pripadaju ovom rekatu. Zato što se rekat namaza beleži sa sedždom. Ova osoba je klanjala na vreme za drugi rekat. Njihove sedžde su od drugog rekata. Pošto to nije učinjeno na licu mesta, propušteni su sedždi prvog rekata. Ne rade se bez namere (nijeta).

Tavaf Namazı

Ako osoba koja obiđe Kabu sedam puta obavi namaz oko izlaska sunca ili nakon promene boje sunca, prema nama hanefijama, ova dva rekata ne vrede kao namaz za obilazak (tavaf). Šâfiîa (r.a.h.) ima suprotno mišljenje. Jer se prenosi sledeći hadis od Cubeyr b. Mut'im'a (r.a.h.) da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

لَا تَمْنَعُوا أَحَدًا يَطُوفُ بِهَذَا الْبَيْتِ أَيَّ سَاعَةٍ شَاءَ

مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ وَلْيُصَلِّ لِكُلِّ أُسْبُوعٍ رَكْعَتَيْنِ

“*Ne sprečavajte nikoga da obilazi Kabu. On to može da uradi kad god želi, danju ili noću. Treba da klanja dva rekata na svakih sedam krugova*”.[215]

Mi Hanefije, kao dokaz prilažemo hadis Muavviz b. Afra'a (r.a.h.). Posle Asre (ikindije), sedam je puta obišao Kabu. Nije klanjao namaz. Pitali su ga zašto. Rekao je:

نَهَانَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الصَّلَاةِ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ

“Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) *nam je zabranio da klanjamo namaz u ovo vreme*”.[216]

(215. İbn Ebû Şeybe, Musannef, III/182; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, III/40.).

(216. Tirmizî 42; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XX/176; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, l/213.).

Prema onome što se prenosi od Ebû Sald el-Hudri'je (r.a.h.), on je obišao sedam puta nakon ikindijskog namaza. Atâ b. Ebî Rebâh (r.a.h.) je rekao: "Pazi na as'habe Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.), vidi da li će obaviti namaz". Oni su ga pratili:

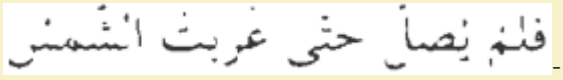
- "*Nije klanjao tavaf namaz sve dok sunce nije zašlo*".[217]

(217. Muvetta, Hac 38; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, l/413; Tirmizî, Savm 42; Ebû Dâvûd, Menâsik 52; Nesaî, Mevâkît 41.).

Umer (r.a.h.) je nakon sabah-namaza sedam puta obišao Kabu. Napustio je Meku. Sunce je izašlo kad je stigao do mesta zvanog Zû Tuvâ. Tu je klanjao dva rekata.

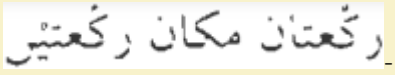
- *Rekao je: „Dva rekata umesto dva rekata (tavaf namaza)*".[218]

(218. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, lll/182; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/463.).

Vâđib priroda tavâf namaza temelji se na razlogu sluge. To je poput zavetnog namaza. Kao što smo već spomenuli, zavetni se namaz ne obavlja nakon Fedžr (sabah) namaza prije izlaska sunca i ikindije prije zalaska sunca.

[2/101]

Šâfiîa (r.a.h.) je uzeo dokaz od Cubeira b. Mutim'a. Hadis treba svatiti ovako. „Za svakih sedam krugova treba da obavi dva rekata namaza u trenucima kada nije mekruh klanjati namaz".

Ako čovek klanja dva rekata nâfile namaz, onda za njim krene neko drugi, poteče mu krv iz nosa, on ode i uzme abdest, a za to vreme pratilac klanja još jedan rekat, a zatim onaj čiji je abdest pokvaren progovori, a imam završi svoj namaz na šest rekata, osoba koja slijedi imama mora naklanjati četiri rekata. Zato što je pratio imama u drugom paru (treći rekat). Dakle, on se obavezuje da klanja ovaj dvostruki namaz i prve parne namaze koje je imam ranije klanjao. Prema tome, ova dva para moraju da se podmire. Pošto ova osoba krši pravilo sledbe imama (iktida) prije nego li imam ustane za treći par (peti rekat), on mora sastaviti treći par (peti i šesti rekat). U stvari, kada se ovi rekati izvode bez praćenja imama pri ustajanju, njihovi kadai (njihova nadoknađivanja) nisu potrebni. Namaz dvoje ljudi koji počnu zajedno da klanjaju, svaki nameravajući da bude imam za drugoga, su potpuni. Jer, imam je kao osoba koja sama klanja (pojedinačno). Njegov namaz ne zavisi od tuđeg namaza. Dakle, namera svakog od njih da bude imam jednaka je njihovoj nameri da sami za sebe klanjaju. Ali ako svako od njih namerava da sledi drugog, oba će njihova namaza bit poništeni. Pošto su obojica nameravali da se povinuju jedan drugom prilikom počinjanja namaza, namera da se sledi onaj koji sledi imama (muktedija) takođe nije valjano. Zar ne vidiš, ako se neko kasnije pridruži džemaâtu (mesbuk) i nadoknadi rekate koje nije mogao da obavi sa imamom, a neko dođe i krene za njim, to ne važi. Jer, onaj ko sledi imama (muktedija) je podložan. Nemoguće je da dvoje ljudi prate jedan drugog u istom namazu. Zato su njihovi namazi poništeni. Sudija Hâkim eş-Şehid (r.a.h.) je potom govorio o problemima onesvešćene osobe. Ovo pitanje smo objasnili u temi o namazu.

Namaz onih koji zaspu

Kada je u pitanju namaz, postoji razlika između nesvestice i spavanja. Čak i ako spavanje traje duže od jednog dana ili noći, to ne poništava namaze koji nisu obavljeni za to vreme. Jer, onaj koji spava je kao onaj koji je budan u proceni da pravi kadau. Zar ne vidiš da se spavač budi kad se probudi? Nesvestica nije takva. Ludilo se takođe smatra nesvesnošću. Ako osoba postane luda za manje od jednog dana i noći, mora nadoknaditi svoje namaze. Međutim, ako poludi na više od jednog dana i noći, ne mora da nadoknađuje namaze. To je zato što, iako se kapacitet za obavezne dužnosti nastavlja, ludilo onemogućava čoveku da razume adresu upućenu sebi. Zar ne vidite da farz koji mentalni bolesnik obavlja dok je u tom stanju ostaje takva kakva je? Drugim rečima, hadž i namaz koje je obavio su validni. Toliko da ako se oporavi pre isteka vremena, ne mora ponovo da obavlja namaz.Svatili smo da ako ludilo traje kratko, to je jednako nesvestici. Stoga, ako je jedan dan i jednu noć ili manje, on mora nadoknaditi namaze koje su se desile tokom tog perioda.Neki od naših hanefijskih učenjaka smatrali su da ako duševna bolest pokriva puno vremena namaza, nije potrebno nadoknađivati taj namaz, za razliku od nesvestice. Kažu da ludilo oduzima razum. Zar ne vidiš da ako neko kaže da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) poludeo, makar i na kratko u životu, da bi i on postao nevernik? Međutim, on (a.s.) se tokom bolesti onesvestio. Ali najtačnije je da, kao što smo gore naveli, nema razlike između nesvestice i ludila kada je u pitanju namaz.

[2/102]

Ako čovek zaboravi dva namaza za dva dana i ne zna koji su to namazi, mora da postupa oprezno i ponovo obavi sve namaze dva dana. Nije neophodno poštovati red u kadai ovih namaza. Jer, broj namaza koji se mora sačiniti je veći od šest. Zbog velikog broja ljudi, na njima je bilo da održe red. Tako je i ako zaboravi namaz ili sedždu sa namaza ne znajući koji je dan. Prema mišljenju Sufjan-ı Sevrija (r.a.h.), ova osoba ponovo obavlja sabah i akšam namaz. Zatim klanja još četiri rekata, nameravajući da obavi namaz koji duguje. Prema Muhammed b. Mukâitil'u (r.a.h.), on obavlja četiri rekata u tri sedanja.Po nama hanefijama to nije tačno. Jer, potrebno je odrediti nameru da bi namaz bio dozvoljen. Iako se namazi slažu u broju rekata, razlikuju se u pogledu odredbi. Jer, nije dozvoljeno da onaj ko klanja podne namaz prati onog koji klanja ikindiju namaz. Međutim, u onome što Muhammed b.Mukatil i Sufjan-ı Sevri (r.a.h.) kažu, utvrđivanje namere nije moguć. Zato smo našli za potrebnim da takva osoba obavi namaz jednog dana i jedne noći. Ako neko predvodi džemaât dva meseca, a zatim kaže: „Imam prljavštinu na svojoj odeći“, zajednica mora to da potvrdi i ponovo klanja svoje namaze. Zato što je obavestio o verskoj stvari. U verskim pitanjima, vesti osobe su dokaz. Neophodno je vežbati sa tim. Međutim, ako je osoba koja prijavljuje vest bezobrazni šaljivdžija, vest neće biti potvrđena. Jer, ako je čovek bestidni šaljivdžija (macin), vesti koje daje u vezi sa verskim poslovima neće biti prihvaćene. Zbog obmane javnosti, do izražaja dolazi sumnja da je u svojoj vesti lagao sa namerom da naudi javnosti. Drski šaljivdžija (macin) znači grešnik. Zato što to znači biti drzak, nestašan i biti daleko od ozbiljnosti. Ovo je neka vrsta ludila. Nije ga briga šta govori i radi. Ono što oni rade liči na postupke ludih ljudi. Naš efendija Imam je govorio da drski šaljivdžija tvrdi da je prouzrokovao da biljka umre.” Nosi lanenu haljinu[219] koja se zove „Kubatı“.[220] Suši se maramicom tkanom od tvrdog platna. On luta ulicama. Gleda žene da vidi da li gledaju u njega.

(219. Ovaj izraz je napisan kao "kći uzroka/ "بنت سبب" u jednom primjerku. Također je moguće da je izraz "Kćerino potomstvo/ "نسب بنت".).

220. Moguće je da reč قنا طاق prikazana kao فناطي u fusnoti arapske kopije قَنَا طَاقِ znači „zelena aba“. U stvari, u Kamusul-Muhitu الطاق Navedeno je da ta reč znači „zeleno obojen“. Vidite Kamusu'l-Muh1t; 3, 260.).

Ako sunce izađe dok čovek klanja sabah-namaz i nasmeje se bez da je predao selam, ne treba uzeti abdest za drugi namaz.

Prema Muhamedovom (r.a.h.) mišlenju, a ovo je takođe jedan od dva rivâjeta od Ebû Hanîfe (r.a.h.), ova osoba prestaje da klanja sa izlaskom sunca.

Prema drugom rivâjetu od Ebû Hanîfe (r.a.h.): Iako nije napustio namaz koji je započeo, njegov namaz je poništen sa izlaskom sunca. Jer, kao što u ovom vremenu nije dozvoljeno vršiti ga kao farz, nije dozvoljeno ni kao nâfilu. U ovom slučaju, smeh je niže od smejanja u dženazi namazu. To se ne smatra prekidom abdesta.

Pogled Ebû Jusûfa (r.a.h.), posebno ono što se od njega prenosi; „Strpi se dok sunce ne izađe, pa izvrši farz. Po obećanju mora ponovo da uzme abdest.[221] Prema rivâjetu, njegov smeh se poklopio sa zabranjenim (ocenjenim) periodom namaza. Prekida abdest.

(221. Ne postoji jasno mišlenje koje je preneo Ebû Jusûfa (r.a.h.) o tome da li će abdest nekoga u ovoj situaciji biti poništen ili ne. Međutim, iz ovde citiranih i sličnih reči, razume se da je on bio mišlenja da je abdest poništen.).

[2/103]

Ako čovek započne nâfilu namaz kada sunce izađe, pa ga namerno prekine, i nadoknadi ovaj namaz kada je sunce crveno (uveče), on i dalje važi.

Prema Zuferu, to ne vredi. Kaže da kada ova osoba prekrši namaz, mora to da nadoknadi. Ovaj namaz mu postaje dug. Kako zavetni namaz počinje u vreme mekruha, ona ne pada tako što se ona obavlja u vreme mekruha.

Ali mi kažemo da da je ova osoba obavila taj namaz kada je počela (pri izlasku sunca), ništa drugo ne bi bilo potrebno. Kada ga nadoknadite u isto vreme, ništa drugo nije potrebno. Jer, kada nastaje izvođenjem na vreme, ono i ono što se izvodi kada se pokrene su jednaki. Nešto slično ovome smo objasnili u vezi sa namazom.

Allah Teâlâ zna istinu najbolje.

NAMAZ PUTNIKA

Ako osoba predvodi dva rekata putnike i neputnike (stanovnicima) i sedne dovolno dugo da uči et-tahijjat, a neki od putnika iza njega napuste namaz i razgovaraju, a onda imam namerava da ostane u gradu, on mora dovršiti namaz. Zato što je naumio dok su zabrane namaza trajale. Putnici iza njega takođe moraju da završe namaz. U ovom slučaju, oni su takođe postali stanovnici, prateći imama. A oni od njih koji su govorili u svojim namazima imaju svoje namaze potpune. Jer, da je i njihov imam napustio namaz u trenutku kada su napustili zabranjeni period namaza, i njegov namaz bi bio završen. Razlog zašto se zahteva namaz stanovnika je taj što oni slede imama. Međutim, oni koji su o njima govorili prestali su da se pridržavaju obaveze imama pre nego što se ona promenila. Ako osoba govori nakon što imam to namerava učiniti, njegov namaz je poništen, baš kao da je imam govorio u ovoj situaciji. Jer, kada imam namerava da ostane u ikametu*, promenit će mu se farz (broj rekata koje treba obaviti), pa on govori usred namaza.

(PS: Samir B: ikamet nijet- Za osobu koja namerava da ostane u mestu petnaest ili više dana primenjuju se odredbe o prebivalištu, a mesto gde boravi sa tom namerom naziva se vatan-ı ikamet. Sa druge strane, odredbe o putovanju se nastavljaju tamo gde putnik planira da ostane kraće od petnaest dana; Ovo mesto se zove vatan-ı sukna i vatan-ı kere.).

Ako jedan od stanovnika (mukima) grada u džemaâtu imama koji je putnik ustane nakon što imam preda selam i namerava boraviti nakon recitiranja (kiraeta), ru'kua i sedžde, ta osoba je prestala da sledi imama u namazu. Ostatak svog namaza dovršava sam. Jer, kada imam upiše rekat sa sedždom prije namere da ostane u ikametu, sigurno je da će namaz klanjati sam.

Ako ponovo sledi imama na četvrtom rekatu, njegov namaz je nevažeći. Zato što je sledio imama kada je određeno da će sam klanjati namaz. Ako je učio, klanjao, ali nije klanjao sve dok imam nije nameravao sesti, mora ponovo slediti imama. Jer, nije jasno da treba samo stajati (kijam) i obavljati namaz klanjajući sam. On je u istom položaju kao i ostali stanovnici koji još nisu ustali. Prati imama da završi namaz. Ako to ne učini i klanja, namaz će mu biti poništen.

Zato što je delovao sam umesto da sledi imama. Ko bude sledio imama tamo gde treba sam delovati ili bude delovao sam tamo gde ne treba sam, namaz će mu biti poništen. Rekli smo da se konačnost obavlanja samog namaza postiže beleženjem rekata koji klanja sa sedždom. Zato što je moguće ostaviti nepotpuni rekat. Međutim, za to nema mogućnosti u završenom rekatu. Dodatno, dodatni rekat nepotpuno obavlen ne poništava namaz. Još jedan završen rekat poništava namaz. Jer, u ovom slučaju, ako se završeni rekat ne računa kao farz, on će se smatrati nâfilom. Međutim, mešanje nâfile sa farz namazom prije klanjanja farz namaza, poništava namaz.

Ako imam nije proučio (kiraet) u prva dva rekata, a neki od džematlija iza njega progovore nakon što su dovoljno dugo sedili, toliko da su proučili et-tahijjât, namaz onih koji govore bit će poništen. Jer, da je imam progovorio u ovoj situaciji, njegov bi namaz isto bio poništen. Imam ustaje i dovršava preostali deo namaza. Uči na poslednja dva rekata. Ovo je mišlenje Ebû Hanîfe i Ebû Jusûfa (r.a.h.).

Po mišlenju Muhammeda i Zufera (r.a.h.), namaz imama i onih iza njega je nevažeći. Jer, po njima, podne namaz putnika je kao sabah namaz stanovnika njegovog grada. Neučenje u dva ili jednom od ovih namaza poništava namaz na način koji se ne može ponovo ispraviti.

Prema stavovima Ebû Hanîfe i Ebû Jusûfa (r.a.h.), odluka o poništenju namaza se suspendira ovisno o statusu farza. Jer je moguće da se farz sa vremenom promeni namerom boravka. Ako eventualno namerava boraviti, to se smatra njegovom početnom namerom. Za stanovnika njegovog grada, preskakanje učenja u prva dva rekata ne poništava namaz. Toliko da je njegov namaz potpun kada prouči zadnja dva rekata. Tako je i ovde. To je u skladu sa gore objašnjenim pravilom. Prema njima, jednostavno napuštanje učenja ne napušta zabranjeni period (ocenjen) namaza.

Ako jedan od stanovnika (mukima) iza njega ustane i izvrši kiraet, ru'ku i sedždu, a tada imam namjerava boraviti (ikamet), namaz te osobe će biti poremećen. Jer je izvesno da će ta osoba sama obaviti namaz pre nego što imam završi namaz. U ovom slučaju, ako bi imam progovorio, njegov bi namaz bio poništen. Međutim, ako imam namerava da ostane u ikami (boravku) nakon recitacije (kiraeta), ru'kua, ali ne i sedžde, on ostavlja ono što radi. Vraća se da dovrši namaz sa imamom. Jer, još nije izvesno da će namaz obavljati sam. Ovaj stav je uporediv sa stavovima Ebû Hanîfe i Ebû Yusûf'a (r.a.h.). Ako imam klanja sedždu nakon što je nameravao da ostane, njegov se namaz poništava. Zato što je delovao sam umesto da prati imama.

Ako putnik obavi namaz od dva rekata bez kiraeta, sedne dovolno dugo da prouči et-tahijjat, a zatim ustane misleći da je obavio jedan rekat, obavi kiraet i ru'ku, zatim podiže glavu i namerava da sedne, on nastavlja svoj namaz ponavljanjem kiraeta i ru'kua. Ako učini sedždu bez namere da ostane da boravi (ikamet), njegov namaz će biti poništen. Ovo je takođe slučaj ako se čini sedžda bez ponavlanja kiraeta i ruku'a nakon što se donese namera za ikamu (boravak). Zato što može ostati nepotpun rekat. Ako on namerava da ostane u boravku (ikami) bez ru'kua, njegova namera da ostane u boravku (ikami) bez ustajanja na treći rekat jednaka je ovome. Ako klanja, ovaj rekat za njega postaje suvišan. Nije moguće napustiti ovaj rakat. Međutim, bavljenje nâfilom pre nego što se obavi farz namaz, poništava namaz.

[2/105]

Isto vredi i za sedždu nakon namere ostati (ikame). Zato što je zabeležen rekat koji je klanjao sa ovom sedždom. Ovaj rekat je dobrovoljan. Nâfile ne zamenjuju farz-namaz. Ako ponovi rekat i ru'ku, ostavi višak i klanja farz namaz. Prema stavovima Ebû Hanîfe i Ebû Yusûf'a (r.a.h.), njegov namaz je valjan.

Ako recitira u prva dva rekata i sedi dovoljno dugo kolko bi recitovao et-tahijjatu (količinu tešehhuda), zatim ustane, izvede kiraet, ruku i sedždu, a zatim namerava boraviti (ikame), njegov se farz ne menja sa njegovom namerom da prebiva, budući da je definitivno napustio farz izvođenjem sedžde. Ali budući da je jedan rakat učinio nâfilom, upotpunjuje u dva klanjajući još jedan rekat.

Ako učini ru'ku, ali ima nameru da ostane prije sedžde, on će ponovo učiniti ru'ku. Jer, sa ovom namerom, farz se promenio. Kao što smo gore objasnili, on nije finalizirao svoj odlazak od farza osim ako nije zabeležio rekat sa sedždom. Dakle, on mora ponovo obaviti kijam i ru'ku. Jer, ono što je učinio, bila je nâfila. Obavlanje kijama i ru'kua je farz svakom rekatu.

U Muhammedovom (r.a.h.) delu pod nazivom el-Asl posebno se spominje ponavlanje ru'kua. Jer, da biste izvršili ru'ku, morate krenuti od kiyama. Farz kijama se ostvaruje na najjednostavnijem nivou koji se može nazvati kijam (stajanje). Ako ga ne ponovi, njegov namaz će biti poništen. Zato što je u ovom slučaju napustio farz kijama i ru'kua. Klanjao je nâfilu a da nije obavio farz namaz.

Ako osoba ne sedne (ka'dae) u namazu od dva rekata i greškom ustane, a zatim namerava sesti, nastavlja stajati. Ne vraća se na sedenju. Zato što je postao stanovnik (mukim) ovog namaza. Ako mukim zaboravi i ustane na treći rekat, ne vraća se na sedenje, jer, ako se okrene nazad, okreće se sa farza i prelazi na sunnet.

Ako sedne bez namere da ostane (ikame), a zatim namerava da ostane, a da ne završi et-tahijjat, on završava tešehud. Zato što je morao da se vrati pre nego što je nameravao da boravi (ikame). Dok sedi, njegova se farz menja u zavisnosti od prebivališta. Onda mora da završi tešehud. Zatim ustaje da dovrši svoj namaz.

Ako putnik (bezbedniji) ide za neputnikom (stanovnikom), mora da obavi četiri namaza. Jer, sledeći imama, on je prihvatio da mu bude potčinjen. Ako govori, obavlja dva namaza. Zato što je on putnik u svojoj situaciji. Obaveza da se završi bila je zbog podložnosti imamu. Kada progovori, eliminiše se zadatak praćenja imama. Ako je to pratio sa namerom nâfile, a zatim govorio o tome, to nije slučaj. U ovom slučaju, on mora nadoknaditi sva četiri rekata. Jer, u ovom slučaju, on se obavezuje da obavi namaz imama. Namaz imama je četiri rekata. Iznad toga, time što je započeo namaz, mislio je da smanji svoj farz dug. Farz je promenjen zbog sleđenja imama. Kada je praćenje imama uklonjeno, kao da namaz nikako nije ni počeo. Čak i ako ovaj putnik zaspe dok klanja iza neputnika, a vreme je popodne, mora da obavi četiri rekata. Jer je lâhık. Lâhık je takođe u poziciji (Muktedija) da prati imama. Ako govori, obavlja dva rekata. Ovo je slučaj čak i ako namerava da ostane nakon razgovora. Jer, razgovorom je prestao da prati imama u namazu. Dakle, pošto namerava da boravi po isteku vremena, neće doći do promene njegovog farza.

[2/106]

Ovo je pravilo ako vam je farz iznos na kraju vremena dva rekata. Međutim, ako se kaže da je ono što je farz na kraju vremena četiri rekata, rekli bismo da ste u pravu. Međutim, razlog zašto su četiri rekata postala farz za njega na kraju vremena bilo je praćenje imama. Ukinut je zadatak praćenja imama kada govori. Zato u takvoj situaciji ističe vreme pre početka namaza. Njen farz se ne menja sa namerom da boravi (ikamet).

Žena treba da bude podložna svome mužu dok putuje

Kada žena krene na put sa svojim mužem, a muž namerava da ostane na jednom mestu petnaest dana, ona mora da obavi četiri rekata namaza, čak i ako žena ne namerava da boravi. Čak i ako žena namerava da živi, a muž ne, žena mora da obavi dva namaza. Zato što je žena potčinjena svom mužu u smislu da je putnik i stanovnik. Allah Svemogući kaže:

6. أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِّن وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَآرُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُواْ عَلَيْهِنَّ ۚ وَإِن كُنَّ أُوْلَـٰتِ حَمْلٍ فَأَنفِقُواْ عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَـَٔاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأْتَمِرُواْ بَيْنَكُم بِمَعْرُوفٍ ۖ وَإِن تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُۥٓ أُخْرَىٰ

6. Njih, o muževi, ostavite da stanuju tamo gdje i vi stanujete, prema svojim mogućnostima, jer Allah vas ne opterećuje više od toga, i ne činite im teškoće u pogledu opskrbe, stanovanja i drugih pitanja, zato da biste na njih pritisak izvršili. Ako su pušćenice trudne, snosite troškove njihovog izdržavanja sve dok se ne porode; a ako vam djecu doje, onda im dajte naknadu za to dojenje i sporazumite se u vezi te naknade na lijep način. Ako muž bude škrt u pogledu naknade koju supruga želi, a i ona ne bude htjela osim ono što želi, onda neka otac unajmi drugu dojilju koja će dojiti njegovo dijete. (et-Talâk 65/6).

U obzir se uzima promena prvobitne namere. Ne ono o subjektu. Jer, u stvari, kada je presuda fiksirana, ona je fiksirana i u onima koji je slede. Neki hanefijski pravnici kažu da će to biti slučaj ako žena dobije svoj miraz u potpunosti. Jer, ako žena nije u potpunosti primila miraz, a muž još nije imao polni odnos, uvažavaju se sopstvene namere žene. Jer, u ovom slučaju, žena ima pravo da se zabrani od svog muža i da ne putuje sa mužem kako bi dobila svoj puni miraz. Ako je muž imao polni odnos sa njom, situacija je slična poznatom neslaganju u postojanju ženinog prava da se uzdrži dok ne primi svoj miraz u potpunosti. Rečeno je da je to mišlenje svih pravnika. Jer, iako žena ima pravo da sebi zabrani, ne zabranjujući sebi, žena je postala potčinjena svom mužu. Problem je kada žena namerava da putuje ili boravi bez razmišlanja o tome da li da odustane od svog muža ili ne. S'hodno tome, svaki tâbininov sud prati njegov izvor. Kao što je rob sa svojim efendijom, unajmljen da služi kod zakupodavca, vojnik sa zapovednikom. U nameri boravka (ikamet) i putovanja, a ne subjekta; Namera nalogodavca se poštuje. Ako muž ili efendija ostavi ženi i robu slobodu u pogledu njihovih namera, tada će njihove namere biti poštovane. Jer, sa ovom slobodom, oni postaju glavni sve dok muž ili efendija ne odustanu od dopuštenja koje su dali.Ako neko iz Kufe krene da ide u Meku, pa kada dođe u Hiru, uzme abdest i počne da klanja, a onda mu krvari iz nosa i namerava da se vrati u Kufu, a ako nađe vodu gde je, obaviće abdest i klanjat će četiri rekata. Jer, kada namerava da se vrati u prvobitni zavičaj, on je na kraju stambenih naselja (na kraju otadžbine).

Eliminiše situaciju putovanja. Stanovnik je učestvovao u ovom namazu. Za njega mora obaviti četiri rekata. Čak i da progovori, situacija je i dalje ista. Zato što je on s prvom namerom postao stanovnik ovog mesta. Ako ne ode odatle, čak i ako nije progovorio, neće biti putnik. Ako mu se kaže da je voda ispred njegovog puta, samo jedno bacanje strele, i on ode tuda i uzme abdest, klanjat će četiri rekata. Zato što mu je bilo potrebno da izvrši taj namaz svojom prvom namerom. Nakon što se postane stanovnik, ne postaje se putnik okretanjem napred. Jer, putovanje je posao. Međutim, zabranjeni period (hurmet*) namaza ga sprečava da čini bilo šta što nije deo namaza. Namera stanovanja nije takva. Zato što napušta putovanje. Takođe se dešava samo sa namerom. Zabranjeni proces (hurmet) namaza to ne sprečava. Ako progovori nakon što je prošao ispred njega, obavlja dva rekata. Jer, u ovom slučaju, namaz je van zabranjenog perioda. Po izlasku iz zabranjenog perioda namaz dogodio se čin putovanja hodanjem.

(hurmet.Tjs. muharremât- المحرّمات – Izraz fikha koji označava žene kojima je zabranjeno da se udaju. Izveden od korena hurmet i koji u rečniku znači „zabranjene stvari“, muharremât se u fikhu koristi u dva značenja, jedno široko i drugo usko. U širem smislu, muharremât se odnosi na ono što je zabranjeno religijom, au užem smislu se odnosi na žene kojima je zabranjeno da se udaju. Žene koje su obuhvaćene pojmom mahrem, što znači „muški i ženski rođaci kojima je zabranjeno da stupe u brak“, nazivaju se „el-muharremâtu'l-muebbede“ jer su trajno sprečene da stupe u brak, a one kojima je zabranjeno da stupe u brak zbog privremene prepreke, nazivaju se "el-muharremâtu'l-muvakkate". U oba slučaja, odredba o zabrani se odnosi i na muškarce i na žene.).

Ako osoba iz Horasana učini Kufu svojom domovinom na godinu dana, mora obaviti četiri rekata. Pošto je nameravao da ostane na tom mestu. Ovo je njegova pseudo-domovina. U kitabu o namazu smo objasnili da postoje tri vrste zavičaja.[222] Na tom glavnom pravilu zasnivaju se ova pitanja.

(222. Pogledajte. el-Mabsut, l/252 (Trc. 1/440).).

Ako je ova osoba iz Horasana krenula na put u Meku sa osobom iz Kufe, i kada su došli u Hira, blizu grada Kufe, nameravali su da ostanu u Kadisiji mesec dana; Osoba iz Kufe mora obaviti četiri rekata, a osoba iz Horasana mora obaviti dva rekata dok ne uđe u Kadiseji sa ovom namerom. Zato što je naseljavanje naroda Kufe u Kufu na osnovu njihovog zavičaja. Odlazak odavde sa namerom putovanja ne prestaje da bude iskonska domovina. Zato namerava da boravi u neposrednoj blizini mesta koje je njegova prapostojbina. Pošto je udaljenost od Kadisije do Kufe manja od putanje, otprilike dva koraka (mesto smeštaja), od tog trenutka je Kufali postao stanovnik Kufe, a kada je napustio Kufu putovanja, za njega je Kufa postala njegova domovina. On više nije putnik i ne može da postane stanovnik tog mesta. Kada uđu u Kadisiju, obojica klanjaju četiri rekata dok ne odu u Meku.

[2/107]

Ako su prvo zanijetili, a zatim odlučili da ne ostanu u Kadisiji dok su još u Hirau, osoba iz Kufe klanja četiri rekata. Onaj iz Horasana obavlja dva rekata. Jer Kufeli je i dalje na poziciji stanovnik (mukim), sa svojom prvom namerom da bude na tom mestu. Ako odatle ne ode, on ne postaje putnik odustajanjem od svoje namere. Ako odu odatle, obojica obavljaju dva rekata. Ako imaju nameru da odu iz Hire u Horasanu i svrate u Kufu, osoba iz Horasana klanja dva rekata, a osoba iz Kufe četiri rekata. Zato što se odlučio vratiti u pradomovinu. Udaljenost između Kufalijeve lokacije i njegove domovine manja je od udaljenosti putovanja. Dakle, on je stanovnik u svakom slučaju dok ne krene iz Kufe u Horasani. Ako nameravaju ići u Horasanu, a ne zastanu u Kufi, obojica klanjaju dva rekata. Zato što ljudi iz Kufe nisu bili odlučni da se vrate u svoju domovinu. Nastavlja svoje putovanje, klanjaju dva rekata poput Horasanlija. Ako stanovnici Kufe i ljudi iz Horasana odu u Kasr-i Ibn Hubeyr, koji je dvije noći udaljen od Kufe, obojica klanjaju četiri rekata. Jer, nisu nameravali putovati iz Kufe. Trajanje putovanja je tri dana. Ako nađu za s'hodno da ostanu u Kasr-ı Ibnu Hubejru petnaest dana i zatim odu u Bagdad, klanjaju četiri rekata. To je ispod udaljenosti putovanja između Samare i Bagdada. Ako misle da se iz Bagdada vrate u Kufu i svrate kod Kasr-ı Ibnu Hubeyrea, ljudi iz Horasana klanjaju četiri rekata. Stanovnici Kufe klanjaju dva rekata. Jer, Kasr-ı İbnu Hubeyre je domovina za osobu iz Horasane, jer mu je to pseudodomovina. Time je Kufa prestala biti njegova domovina. Njegova je domovina bila jKasr.

Nameravao se i vratiti u domovinu. Udaljenost između njegove lokacije i izvorne domovine manja je od udaljenosti putovanja. Dakle, čini četiri rekata.

Domovina Kufelija u Kasr-ı Ibnu Hubejreu je domovina sukne. Zato što je u neposrednoj blizini prvobitnog zavičaja. Kada je originalni vatana gotov, ne može se imati pseudo-vatan. Prvobitna domovina kvari primarnu domovinu (Vatan-ı asli, vatan-ı mustearı). Jer je iznad njega. Otadžbinu mira kvarimo ostavljajući je bez svrhe putovanja. Tako je ova osoba postala kao neko ko nikada nije ušao u Kasr-i Ibn Hubejre nakon što je stigao u Bagdad. S'hodno tome, kada je odlučio da se vrati u svoju domovinu, on je napravio put od Bagdada do Kufe.

Ako Bagdad učine svojom domovinom na petnaest dana, a zatim odluče da se vrate, obojica klanjaju dva rekata. Zato što je domovina Horasanlija u Kasr-ı Ibnu Hubejreu pokvarena sa jednakim. Njegova domovina je u Bagdadu. Čak i ako ne nameravaju da borave ni u Kasr-i Ibn Hubejri ni u Bagdadu, oni obavljaju dva rekata kada krenu iz Bagdada u Kufu. Zato što je njihova domovina u Kasr-i Ibnu Hubejreu bila njihova domovina spokoja. Iskvario se odlaskom odatle.

Ako osoba u Kufi proda svoju kuću i krene se nastaniti u Meki sa svojom porodicom, a kada dođe u Sa'labijju, odluči se nastaniti u Horasanu, a ako svrati u Kufu, klanjat će četiri rekata. Jer, prvobitnu domovinu može pokvariti samo slična prvobitna domovina. Njemu na drugom mestu još nije uspostavljena primarna domovina. Stoga je Kufa i dalje njegova domovina. Tamo obavlja četiri rekata.

[2/108]

Ako je došao u Mekku i ostao sa namerom da se nastani, ali je odlučio da se vrati u Horasanu i svrati u Kufu, on obavlja dva rekata. Jer, kada je ušao u Meku da se nastani sa svojom porodicom i teretima, ovo mesto je postalo njegova domovina, čime je Kufa prestala da bude njegova prvobitna domovina. Kao što je poznato, kada se Allah-ov Teâlâ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) nastanio u Mekki i učinio Medinu svojom domovinom, Mekka je prestala da bude njegova domovina. Kada su ušli u Mekku, rekao je:

يَا أَهْلَ مَكَّةَ أَتِمُّوا صَلَاتَكُمْ فَإِنَّا قَوْمٌ سَفْرٌ

“*O stanovnici Mekke, namaze svoje obavljajte potpuno, mi smo putnici*”.[223]

(223. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XVlll/209; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, lll/126; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/129.).

Ako navrati u Mekku dok razmišlja o povratku u Jemen, klanja četiri rekata. Jer, ovo mu je postala pradomovina. Nakon toga drugu domovinu nije stekao. Ako osoba iz Kufe dođe u Mekku radi klanjanja Kurban-bajrama i namerava ostati u Mekki godinu dana, klanja dva rekata dok ne napusti Minu. Jer, on definitivno namerava otići odavde do Mine i Arefata. Ovim ulaskom ne postaje stanovnik dok se ne vrati sa Mine. Međutim, ako postoji razdoblje od petnaest dana ili više između datuma dolaska i dana terviye[224], tada osoba postaje stanovnik. Zatim, odlazskom do Mine i Arefata ne postaje putnik.

(Terviye / التروية : U rečniku; To znači prevariti u vodu, naterati čoveka na razmišlanje. Osmi je dan Dhu'l-Hidždžeta, dok hadžije napajaju svoje deve i opskrbljuju ih namirnicama da se popnu na Arefat. (Dan prije dana Arafa) naziva se "dan tervije".).

Prije povratka na Minu klanja dva rekata u Mekki kada namerava otići u Kufu nakon završenog hadža. U prvom broju, budući da njegov ulazak u Mekku nakon povratka sa Mine nije bio u svrhu življenja, on ne postaje stanovnik.

Međutim, ako mu se ova misao javi nakon povratka sa Mine, klanja četiri rekata sve dok ne napusti Mekku sa namerom da putuje. Jer, kada je ušao u Mekku sa odlukom o prebivalištu, postao je tamo stanovnik.

Ako osoba iz Horasane učini svojom domovinom Kufu i Hira-u na dvadeset dana, klanjat će dva rekata. Jer, u ovom slučaju, on namerava boraviti na dva mesta. Međutim, uzima se u obzir namera stanovanja u mestu. Međutim, ako namerava boraviti u Hiri noću, a u Kufi danju, on je stanovnik kada dođe u Hira-u. Zato što se mesto gde čovek prenoći smatra njegovim prebivalištem. Kao što je poznato, kada pitate trgovca na pijaci gde živite, on kaže "na tom i tom mestu" i pokaže vam svoju kuću. No, danju je na tržnici.

[2/109]

Ako osoba iz Kufe krene na hadž, a zatim se vrati u Hira i namerava tamo ostati, klanja četiri rekata. Ako se pojavi ideja o odlasku u Mekku, i ako se pojavi ideja o povratku u Kufu kada stigne u Nedžaf, koji je udaljen dvije lige od Kufe, klanja dva rekata dok ne uđe u Kufu. Jer, Hira je njegova domovina bila. Odlaskom odande pokvario se. Pridružio se onima koji tamo nisu ušli. Isto tako, ako se pojavi ideja o povratku Hirai, čak i ako je manje od jednog dana udaljen od njegove obitelji, on čini dva rekata. Zato što se njegovo putovanje nastavlja sve dok ne uđe u Kufu. Jer, njegova domovina u Hirai je njegova domovina mira (vatan-ı sukna) bila.

Ako je jedan od dvojice stanovnika Kufe napustio svoju porodicu i krenuo iz Kufe sa namerom da ode u Mekku, a drugi je dolazio iz Damaska da dođe u Kufu, ako su se sreli u Hirai, ako im je nos krvario dok su obavljali namaz kada je nastupilo vreme namaza, krenuli su prema Kufi. Ako bi našli vodu prije nego što bi stigli do zgrada Kufe, ljudi koji bi izašli iz Kufe klanjali bi četiri rekata. Onaj koji dolazi iz Damaska klanja dva rekata. Jer, osoba koja dolazi iz Damaska nastavlja svoje putovanje sve dok ne uđe u Kufu. Onaj koji je napustio Kufu odlučio se vratiti u pradomovinu (vatan-ı asli) iz koje je otišao i odmah postao stanovnik. Zbog toga klanja četiri rekata. Ako su ušli u Kufu i uzeli abdest, klanjaju četiri rekata. Jer, onaj koji dolazi iz Damaska postao je stanovnik svoje domovine povratkom njenog prvobitnog stanja.

Ako ova dvojica slede putujućeg imama (na primer, kada im se abdest pokvari u toku namaza, prekinut će namaz da uzmu abdest) i uđu u Kufu prije nego li imam završi namaz, klanjaju četiri rekata. Jer, u ovom slučaju oni se ocjenjuju prema svojim imamima.

Da je njihov imam u ovom slučaju unio originalni vatan, klanjao bi četiri rekata. Kada odu da se abdeste zbog nedostatka abdesta (hadesa), čak i ako je njihov imam završio namaz i oni uđu u Kufu, obojica klanjaju dva rekata. Zato što su sledili svoje imame. Da je njihov imam bio stanovnik u ovoj situaciji, imamov farz se ne bi promenio. Isto tako, njihov se način ne bi menjao. Ali ako govore, klanjaju četiri rekata. Jer, kada govore, pravilo poslušnosti je eliminisano. Od ulaska u pradomovinu (vatan-ı asli), ovde postaju stanovnici. Klanjaju četiri rekata.

Ako lâhık osoba namerava da boravi nakon što imam završi namaz, njegov se farz ne menja. Mesbuk nije takav. Zato što je lâhık kao Muktedija koji prati imama od početka i koji je podložan imamu. U ovom slučaju, da je imam nameravao da boravi, njegov farz se ne bi promenio. Mesbuk se smatra osobom koja sama klanja. Ako lâhık namerava da ostane pre nego što imam završi namaz, njegov farz će biti promenjen. Jer, da je imam nameravao da boravi u ovoj situaciji, njegov farz bi se promenio. U prvom broju, ako bi imam progovorio nakon što je završio namaz i nameravao da to učini, njegov bi se farz promenio. Zato što je prestalo da podleže imamu. To se zapravo dogodilo. Glavna stvar je da namera osobe da boravi u vremenu menja farz.

Ako se putujućem imamu pokvari abdest i on nekoga sa leđa uhvati za ruku, a zatim namerava ostati, imam će predvoditi četiri rekata. Jer, samim držanjem za ruku on ne prestaje definitivno biti imam. Nameru je izrekao dok je još bio imam. Zbog toga se promenio farz i njega i džemaâta.

[2/110]

Ako putnik uzme imama stanovnika za ruku i učini ga imamom, farz putnika se ne menja. Ako meštanin predvodi namaz u celosti i sedne na dva rekata i prouči na prva dva rekata, njegov i namaz putnika je ispravan. Zato što su se oni koji su putovali nakon klanjanja farz-namaza bavili nâfile aktivnostima. Ali namaz ostalih stanovnika je poništen. Zato što su sledili imama tamo gde su trebali biti sami. Ako drugi imam, koji nastavlja namaz umesto imama, ne klanja na drugom rekatu, namaz njega i džematlija iza njega su nevažeći. Jer, drugi imam dolazi na mesto prvog imama. U ovom slučaju, da je prvi imam napustio rekat, i njegov namaz i namaz džemaâta bio bi poništen.

Sloboda robinje za vreme namaza

Čak i ako robinja počne klanjati bez pokrivača pa joj poteče krv iz nosa pa je puste dok izlazi da se abdesti, ili ako je nepismeno dete pa joj umre gospodar, pa se u tom trenutku pokriju prije nego što stignu do mesta gdje klanjaju, namaz im je dozvoljen.

Prema kijasu, oni moraju započeti namaz iz početka. Postoje dva poređenja na ovu temu. Obe se pominju u kitabu o namazu. Prvo; farz je da se pokrije, a za vreme namaza mora ponovo da klanja namaz po potrebi. Kao što goli čovek nađe odeću za vreme namaza. Drugi je; Kada im nos krvari dok traje zabranjeni period namaza, kao da su na mestu gde su klanjale. Napuštajući veo na neko vreme, njihovi se namazi poništavaju.

Prema istihsanu; Nisu bili dužni (nije im bio farz) da se pokriju na početku namaza. Oni su postali dužni tokom namaza. Uradili su ono što je bilo potrebno. Njihova situacija je drugačija od onih koji počnu da klanjaju goli. Gola je osoba bila obavezna (bilo mu je farz) da se pokrije pre početka namaza. Međutim, nije mogla da se pokrije zbog nemogućnosti. Drugo, iako su u zabranjenom periodu namaza kada im je abdest prekinut, oni se ne upuštaju u aktivnosti namaza kada se odlažu sa pokrivanjem, nisu radili ništa u vezi sa namazom sa otvorenim stidnim delovima. Međutim, ako bi se pokrili nakon povratka na mesto gde su klanjali, onda bi ispunili jednu od svojih dužnosti namaza sa otvorenim stidnim delovima. Ovo je kijam (stajanje). Takva situacija bi poništila njihove namaze.

Tejmum osobe čiji je abdest prekinut tokom namaza

Ova situacija je slična onoj koja se navodi u kitabu o namazu. Ako osoba čiji je abdest prekinut i ode da uzme abdest učini tejmum jer ne može pronaći vodu, a zatim pronađe vodu i uzme abdest prije nego se vrati na mesto gdje je klanjao, njegov namaz neće biti poništen. Međutim, ako dođe na mesto gde je klanjao tejmumom i nađe vodu kasnije, mora da počne namaz iz početka.

Vladavina onih koji su u Darul-harbu i Darul-islamu

Ako neko predvodi podne namaz u dva rekata džemaâtu u gradu ili selu, a džemaât ne zna da li je imam stanovnik ili putnik, njegov namaz će biti poništen, bez obzira da li je stanovnik ili putnik. Jer, očigledan status lica koje se nalazi u mestu prebivališta je taj da je on stanovnik. Dok se ne dokaže suprotno, potrebno je postupiti prema očiglednoj situaciji. Zar ne vidite da se osoba koja je u da'ulharbu prihvata kao harbi ako nije poznata? Ako osoba u Dar'ul-islamu nije priznata, smatra se muslimanom. Očigledno, da je ovaj imam stanovnik, njegov i namaz džemaâta bi bili poništeni predajom selama i odlaskom na kraju dva rekata.

Čak i ako pitaju imama i on kaže da je putnik, dove onih koji su putnici ili stanovnici zajednice su validni. Stanovnici završavaju svoje namaze nakon što imam završi. Pošto imam ovde obaveštava o verskoj stvari koju samo on može da zna, njegovu vest o ovom pitanju treba prihvatiti.

Allah Teâlâ najbolje zna istinu.

NE POGREŠITE U NAMAZU SA DŽEMAÂTOM

Ako osoba koja je imam džemaâta zaboravi da sedne (tešehhud) da uči et-tehijjat i ustane za treći rekat, džemaât takođe mora ustati sa njim. Zato što su podložni imamu. U hadisu se navodi kako slijedi:

انَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ مِنَ الثَّانِيَةِ إِلَى الثَّالِثَةِ وَلَمْ يَقْعُدْ فَسَبَّحُوا بِهِ فَسَبَّحَ بِهِمْ حَتَّى قَامُوا

“Hz.Pedjgamber (s.a.v.s.) je ustao od drugog do trećeg rekata ne sjedajući. Džemaât je vukao tespih sa njim (a.s.), i on (a.s.) je sa njima vukao tespih, a oni su zatim ustali na kijam“.[225]

(225. Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/253; Buhârî, Ezân, 146; Muslim, Mesâcid, 85; Ebû Dâvûd, Salât,193, 194; Nesaî, Sehiv, 21; lbn Hibbân, Sahih, Vl/398; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Vll/305; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, ll/134.).

Ako imam klanja tešehud, ali neki od onih iza njega zaborave tešehud i ustanu zajedno, čak i ako postoji bojazan da ne propuste treći rekat, oni koji nisu klanjali tešehud moraju se vratiti i slediti imama nakon klanjanja. tashahhud. Zato što su podložni imamu. Oni moraju učiniti teshahhud kroz slijeđenje. Osoba koja moli sama nije takva. Jer za njega je prvo sjedenje (ka'de-i ula) sunnet.” Baveći se farzom kijama, on ga ne napušta i ne vraća se sunnetu. Ovdje mu je obavljanje tešehhuda obavezno zbog pravila podređenosti.

[2/111]

Čak i ako je Imam obavio tešehhud, ali neki od onih koji su iza njega zaboravili tešehhud i ustali zajedno, čak i ako postoji strah da će propustiti treći rekat, oni koji nisu ućinili tešehhud trebali bi se vratiti i slediti imama nakon obavljanja tešehhuda. Zato što su podložni imamu. Moraju se obvezati podređenošću. Osoba koja sama klanja nije takva. Za njega je prvo sedanje (ka'da-i-ula) sunnet." On ga ne napušta i ne vraća se u Sunnet dok se bavi kijam farzom. Ovde mu je, sa druge strane, farz da izvodi tešehhud zbog pružanja podređenosti.

Međutim, osoba koja je pratila imama na sedždi, a nije klanjala dvije sedžde sa imamom, to ne može učiniti. Ako se ne boji da će propustiti sledeći rekat, klanja drugu sedždu. Ako se boji da će propustiti, otići će. Jer, evo, kada bude činio taj rekat, on će nadoknađivati svoje sedžde.

Stoga, kada se boji da će promašiti, mora se brinuti o osvajanju sledećeg rekata. Međutim, on od sada neće moći obavljati ovaj tešehhud. Stoga ga mora ispunjavati i slediti imama na način da, dok je iza imama, radi ono što i imam radi, u istom položaju kao kad se spavač probudi.

Ako ova osoba koja prati imama napravi grešku i smeje se u četvrtom rekatu, kada imam predaje selam, mora uzeti abdest za još jedan namaz. Svrha ovoga je da je ova osoba pogrešila čitajući et-tahijjat. Ne u sedenju (ka'dau). Ako još nije seo kada je imam predao selam, a zatim se glasno nasmijao, mora obaviti namaz od početka. Zato što je poslednje sedenje (ka'de-i ahire) farz. Ostavlanjem poništavamo namaz.

Ali je vađib proučiti et-tehijjat. Kada imam preda selam, ne napušta namaz dok je na njemu farz. Njegov smeh se poklapa sa zabranjenim periodom (ocenjenim) namaza. Za drugi namaz mora uzeti abdest. Međutim, nije potrebno započeti namaz iz početka. Jer, preskakanje nečeg važnog ne poništava vaš namaz.

Ako imam zaboravi predati selam dok na sebi nosi još jednu od sedždi namaza, a zatim ga osoba sledi, ova poslušnost (iktida) je valjana. Zato što imam ne napušta namaz greškom predajući selam. Ali ako imam napusti mesto namaza i ne izvrši sedždu na njemu, njegov namaz će biti poremećena kao i namaz osobe koja ga je sledila. Ako imam padne na sedždu, i ta će osoba poći na sedždu sa njim. Zatim ustaje kako bi klanjao ostatak svojih namaza. Ako imam zabeleži rekat koji izvodi sa sedždom bez odlaska na sedždu, njegov će namaz biti poremećen. To je zato što je nestala mogućnost povratka i sleđenja imama nakon obavljanja potpunog rekata. Ostao je sam tamo gdje je trebao slediti imama.

[2/112]

Ako je sedžda koju je ostavio imam bila tilâvet sedžda i ako je ova osoba zabeležila rekat sa sedždom prije nego što se imam vratio na sedždu, prema rivâjetu u ovoj knjizi (knjiga sehvi-sedžde) njegov je namaz potpun. Ne vraća se da prati imama. Prema rivâjetu u kitabu o namazu, kaže se da je njegov namaz poništen. Tumačenje ovog rivâjeta je sledeće: Povratak na tilâvet sedždu razbija kadau. To je kao povratak na sedždu farz namaza. Ovaj je mesbuk zabeležio svoj rekat sa sedždom pre nego što je imam seo. Ovo poništava njegov namaz. Objašnjenje drugog rivâjeta je sledeće. Taj čovek je delovao sam na takvom mestu da bi, da je imam govorio na tom mestu, njegova bi namaz bio potpun. Ovo ne poništava njegov namaz. Međutim, to nije slučaj kada je sedžda koju zaboravi pa se seća sedžde farz namaza. Zato što je Ka'dae za imama bio pokvaren jer se vratio da izvrši sedždu.

Međutim, oni koji slede imama prestali su da slede imama ranije. Dakle, ova situacija na njega ne utiče. Kao što se poništava namaz imama koji je napustio veru nakon predaje selama, ali se ne poništava namaz džemaâta.

Stanje onoga ko klanja podne namaz pa podže na džuma namaz

Ako imam ode na džumu-namaz nakon što je predvodio podne-namaz džemaâtu petkom i stigne na vreme na namaz, podne-namaz koji je klanjao, za njega postaje nâfila namaz. Za džemaât to ostaje kao farz. Ovo vredi čak i tada ako se imam seti tilâvet sedžde i osoba koja ima neslaganje oko toga da li je valjano slediti je ili ne odmah će izvršiti tu sedždu. Ovo smo pitanje objasnili u kitabu o namazu.[227] Ako ga imam sledi bez predaje selama, zatim ustane i završi rekat koji klanja sa sedždom prije nego se imam vrati na sedždu, njegov namaz je dozvoljen. Nakon ovoga više ne ide za imamom. Jer, imamovo vraćanje na tilâvet sedždu otklanja predaju selama i ne kvari kadau.

(227. Vidi. el-Mebsut, l/168 (Trc. l/299).

Predaja selama od strane onoga koji na sebi ima farz sedždu i tilâvet sedždu

Ako zaboravi farz sedždu namaza i tilâvet sedždu pa preda selam, njegov namaz neće biti poništen. Zato što je greškom predao selam. Vraća se namazu. Klanja faz namaz zatim i tilâvet sedždu. Ako se seti jedne od sedždi i preda selam, namaz mu je neispravan. Ako se seti farz sedžde namaza, namaz završava predajom selama. Zato što je namerno predao selam dok je još jedan od farzova (rukuna) namaza bio koji je morao ispuniti. Ako je zaboravio farz sedždu namaza, ali se seti tilâvet sedžde, u ovom slučaju, prema Zâhiru'r-Rivâye'tu, propis je isti. Prema rivâjetu od Ebû Yusûf'a (r.a.h.): U ovom slučaju, njegov namaz nije poništen. Jer, kada je predao selam, nije se setio da mu je jedan od farzova (rukuna) namaza ostavljen kao dug. U Zâhiru'r-Rivâye'tu se kaže: Ovom se predajom selama završava namaz. Zato što je predao selam sećajući se jednog od farz namaza koji se mora obaviti prije selama. Dakle, ova predaja selama znači prekid namaza. Inače se ne završava. Čak i nakon što čovek prestane klanjati, nije ga moguće nastaviti. Ovo je objašnjeno na sledeći način. Kada učini farz sedždu namaza koju je zaboravio, mora na isti način učiniti i tilâvet sedždu. Međutim, kada preda selam, on to neće moći učiniti jer on pamti ovu sedždu. Prema ovom principu, ako je dužan klanjati farz sedždu namaza i posljednji et-tehijjat (tešehhud) iako se seća oba ili jednog od njih, njegov namaz je nevažeći. Međutim, ako se seti oba ili jednog od njih i preda selam dok postoji farz sedžda namaza i tešehuda, ova predaja selama prekida namaz. Ne može se vratiti i raditi te stvari. Ali njegov namaz nije poništen. Jer, od farz namaza nije ostao ni jedan rukun.

Da li je moguće pratiti imama u sedećem položaju nakon sehvi-sedžde?

Ako imam pogreši u namazu i osoba ga sledi u sledećem sedećem položaju nakon što je učinio sehvi sedždu, njegova saglasnost je valjana. Zato što je imam još uvek u zabranjenom periodu (hurmet) namaza. Osim toga, osoba koja sledi imama ne mora učiniti sehvi sedždu kada je nadoknađuje. Jer nije pogrešio. Dužan je slediti imama samo u delu gde ga sustiže. Nije sustigao imama na mestu koje mu zahteva sedždu. Prema pravilu sleđenja imama, čovek ga ne mora slediti.

Tiho čitanje na mestima glasnog čitanja

Ako imam čita glasno tamo gde treba čitati tiho, a tiho tamo gde treba čitati glasno, kaže se sledeće: Ako imam više ili manje čita glasno tamo gde treba čitati tiho, mora učiniti sehvi sedždu. Na mestu gde se treba glasno učiti, ako se uči tiho veći deo Fatihe ili više od tri ajeta, mora se učiniti sehvi sedžda. Ako je manji od ovoga, nema potrebe da klanjate sehvi sedždu. Objasnili smo razliku između rivâjeta po ovom pitanju u knjizi o dovama.[228]

(228. Bkz. el-Mebsut, l/222 (Trc. l/390.).

Situacija onoga koji sledi imama koji zaboravi čitati u prva dva rekata

Ako neko sledi imama koji je zaboravio učiti (kiraet) u prva dva rekata, a u međuvremenu imamu prokrvari nos i ova osoba postane imam, on mora učiti u poslednja dva rekata. Zato što je zamenio prvog imama. Ako prouči ove rekate i povuče se i zameni ga neko ko je dovoljno zreo da predvodi namaz, kada ta osoba ustane da završi svoj namaz, mora proučiti na dva rekata dok klanja namaz. Ako ne prouči na dva ili na jedan rekat, namaz će mu biti poništen. Zato što je zamenio prvog imama u zadnja dva rekata. Čitanje koje obavlja zamenjuje čitanje koje imam nije učinio u prva dva rekata. Ne ispunjava vlastitu čitateljski farz. On je prisutan u preostalom delu namaza (kasnije se pridružio namazu). Mora nadoknaditi čitanje.

[2/113]

Situacija osobe koja je učinila sehvi sedždu, tekbir i telbiju nakon predaje selama

Ako osoba ima dug sehvi sedždu, tekbir i prouči Lebbeek (telbiju)[229], počinje sa sehvi sedždom. Zatim izgovori tekbir. Zatim obavlja telbiju. Zato što se sehvi sedžda obavlja u zabranjenom periodu namaza. Dokaz za to je predaja selama nakon sehvi sedžde. Tekbir se obavlja odmah nakon namaza. Nije u zabranjenom periodu (hurmeti) namaza. Zbog toga se nakon tekbira ne predaje selam. Telbija se ne može klanjati ni u toku namaza ni neposredno nakon namaza. Pa je ostao za kraj.

Situacija osobe koja predaje selam prije završetka namaza

Ako čovek slučajno u toku namaza preda selam, izgovori tekbir, a zatim se seti, dovršava svoj namaz. Ponovo uči tekbir. Ali ako se seti nakon telbije, mora ponovo klanjati namaz. Jer, tekbir je zikr. Ovo ne poništava namaz. Međutim, telbija znači govoriti. Odgovara pozivatelju. Računa se kao govor. Ako osoba iz zaborava govori za vreme namaza, njegov će namaz biti poništen.Na bilo kojem mestu gdje će namaz biti poništen protokom vremena u toku namaza, kao što je izlazak sunca, prolazak podneva u toku džume-namaza, ili promena sunca blizu zalaska za osobu koja klanja kada (nadokadu) namaz, sehvi sedždu, prestat će od osobe ako prođe vreme prije isteka vremena u toku namaza. Situacije koje ne sprečavaju klanjanje namaza u toku namaza, kao što je početak ikindije namaza za osobu koja klanja podne namaz, ne sprečavaju klanjanje sehvi sedžde.Ako osoba prouči Fatihu, greškom ode na ruku, uspravi se sa ru'kua, uči neko vreme, pa ponovo ode na ru'ku, a za njim neko drugi krene na drugom ru'kuu, ta osoba će sustići rekat. Jer, to je drugi ru'ku koji će biti uzet u obzir. Prvi se ispunio prerano. Zato što se ruku' čini nakon pročitane Fatihe i dodatne sure. Ako prouči Fatihu i suru i krene na ru'ku, nakon što je podigao glavu sa ru'kua, misleći da nije čitao, a ako pročita i krene na ru'ku, a dođe čovek i za njim pođe za vreme drugog ru'kua, neće sustići rekat. To je prvi ru'ku koji treba uzeti u obzir. Jer, to je ono što se radi na vreme. Drugi ruku se izvodio kao ponavlanje. Ne uvažava se.

[2/114]

Situacija onog ko zaboravi sedždu sa prethodnog rekata pa je se seti

Ako je neko klanjao jedan rekat podne namaza i za sobom ostavio jednu sedždu, a zatim ustao, proučio je, otišao na ru'ku ili učinio tri sedžde, njegova se treća sedžda neće smatrati sedždom prvog rekata. To se može dogoditi samo sa nijetom. Zato što se rekat beleži sa jednom sedždom. Zapuštena sedžda postaje dug kada se nakon toga obavi jedan kompletan rekat. Ne smatra se da je ispunjen bez nijeta za ka'da. Međutim, ako klanja pre nego što učini ru'ku drugog rekata, dug koji duguje bit će zamenjen sedždom koju duguje. Nema potrebe za nijetom. Jer, mesto sedžde ovog prvog rekata još nije prošao. Drugi još nije stigao.

Ako zaboravi jednu sedždu prvog rekata, a obavi drugi rekat i zaboravi ga bez učenja et-tehijjata (tešehhuda) i ustane, zatim se seti i učini sedždu koju je zaboravio, ne seda, već ustaje. Jer, kada se učini ova sedžda, prvi rekat je završen. Čovek je kao tad kada ustane na trećem rekatu a da ne sedne. Ne okreće se da sedne.

Ako je situacija ista i on zaboravi na sedždu od drugog rekata, stvar je po njegovoj situaciji. Čini dve sedžde, a zatim sedi. Jer, prva sedžda zauzima svoje mesto u prvom rekatu. Druga sedžda zauzima svoje mesto u drugom rekatu. Posle toga, vreme je da se sedne. I trebalo bi da sedne. Zato što je druga sedžda isto što i ista sedžda učinjena na licu mesta, pošto još nije klanjao rekat posle nje. Sa njim će kijam (stajanje) nestati. Čovek izgleda kao da treći put nije ustao. Zatim obavlja tešehhud. Onda ustaje.

Ako je učinio tešehud na isti način, on ponovo čini tešehud. Jer, vraćanjem da učini napuštenu sedždu na drugom rekatu kvari mu se tešehud kao i kijam.

Situacija osobe koja dolazi kasnije na namaz sa pet imama

Zatim je Hakimu'ş-Šehid El-Mervezi izrazio pitanje poznato kao pet imama, kako je objašnjeno u vezi sa namazom. Međutim, ovdje je ovako odgovorio o onima koji su se kasnije pridružili namazu (mebuk/mesbuci). Peti imam čini prvu sedždu. Svi džematlije i četiri imama klanjaju sa njim. U kitabu o namazu stoji da prvi imam ne klanja. Zato što je ispunio ovaj rekat. Kaže da mu je od namaza jedino ostala ova zaboravljena sedžda.

Osim njega i drugi imami kažu da ovaj rekat moraju klanjati sa sedždom. Ovde mu ne mogu biti podložni. U ovom rivâjetu on kaže: Kada mesbuk ustane da klanja rekate koje nije klanjao, makar ih nadoknadio, on sledi imama odakle ga je sustigao. On je upravo kao osoba koja prati imama na sedždi. Jer ova osoba slijedi imama na dvije sedžde (čini sedždu), iako je dužna naklanjati rekat sedžde nakon što imam završi namaz.

Čitanje ajeta sedžde u toku namaza

Ako osoba prouči ajet sedžde u sredini sure i završi suru, zatim učini ruku' i klanja sa namerom da učini sedždu, ova sedžda koju učini postaje farz sedžda namaza. Ne zamenjuje sedždu rekata. Jer, to je postao dug. To ne može ispuniti niko drugi. Međutim, to nije slučaj ako se ru'ku i sedžda čine na mestu rekata. Jer, ova sedžda ima isti učinak kao i ona sama. Budući da je svrha ispunjena, smatra se da je ućinjena sa nekim drugim. To je upravo kao situacija osobe koja želi ući u Mekku i oblači ihrame radi obaveznog hadž. Ovaj ihram takođe zamenjuje ihrame potrebne za ulazak u Mekku. Da je u Mekku ušao bez ihrama i izašao nakon godinu dana i obukao ihrame za farz hadž, ovaj ulazni ihram ne bi zamenio ihrame potrebne za ulazak u Mekku. Jer, to je postao dug. Osim toga, ovde spomenuta reč ukazuje da kada ova osoba čini ru'ku i sedždu umesto sedžde rekata, sedžda nakon ru'kua postaje sedžda rekata. Ne sam ru'ku. Neslaganja učenjaka i pojedinosti ovog pitanja smo objasnili u kitabu o namazu.[230]

(230. Vidi al-Mebsut, ll/6 (Trc ll/7).

Ako imama klanja rekat bez učenja, pa ustane da bi proučio, pa ućini ru'ku i sedždu, ustane i prouči, učini ru'ku i seti se šta je uradio, odmah polazi na sedždu i izvrši je. On sedne i recituje et-tahijjat (tešehhud). Preostala sedžda sa drugog rekata ima isti efekat. Zato što nije zabeležio treći rekat sa sedždom, on čini sedždu. Posle toga, ono što je uradio više neće postojati. Zato obavlja tešehhud.

[2/115]

Zatim ustaje i uči. Zato što to nije izgovorio na prvom rekatu. Mora to recitovati na trećem rekatu. Ako to ne učini, već obrati pažnju na poslednji ru'ku i učini tri sedžde, to neće važiti. Jer, kada je klanjao treći rekat sa dva sedžde, mesto sedžde za drugi rekat, ona je propuštena. To se može desiti samo sa namerom, ali on nije nameravao. Ako ne nadoknadi ovu sedždu, njegova namaz neće biti valjana.

Allah Teâlâ je taj koji čini uspeh mogućim i vodi ka istini.

PREKID ABDESTA U ZAJEDNIČKOM NAMAZU (DŽEMATILE)

Imamov se abdest prekida tokom namaza

Ako je imam predvodio džemaât u dva rekata podne namaza i neko je došao i pratio ga u trećem rekatu, a u međuvremenu je imamov abdest prekinut i on odmeni sebe tom osobom kao imam, a ta je osoba mislila da su obavili tri rekata, predvodio džemaât u jednom rekatu, a zatim se povukao, a on je postavio nekoga ko je stigao na početak namaza, zato što ga je drugi imam nasledio van svog vremena. Da je prvi imam nekoga izbegao bez opravdanja, to bi poništilo i njegov namaz kao i namaz džematlija. Ista je situacija i kada to uradi drugi imam.

Ako on navede džemaât da obavi tri rekata misleći da klanjaju jedan rekat, a ne sedne u četvrtom rekatu, prema imamu, njegov je namaz i dalje nevažeći. Zato što je zamenila prvu. Ako prvi imam ustane peti put bez sedenja, ako to zabeleži sa sedždom, i njegova namaz i namaz džemaâta će biti poništeni. Ista je situacija i kada to uradi drugi imam.

Situaciju kada imama čiji je abdest pokvaren sledi neko drugi koji ga zamenjuje

Ako je imamov abdest prekinut i iza njega izađu dvije osobe sa namjerom da postanu imam i grupa džemata prati svakog od njih, namaz osobe koju prati većina džemata je validan. Molitve drugih su nevažeće. Zato što je ova molitva počela sa imamom. Nije moguće upotpuniti ga sa dva imama. Manjina se ne može takmičiti sa većinom. Dakle, imam je osoba koju većina ljudi prati.

[2/116]

Iz onoga što je ovde pomenuto proizilazi sledeće: Neki od naših učenjaka kažu: „Pošto jedna grupa sledi obojicu, namaz obe grupe je nevažeća.“ Pošto iza svakog od njih stoji savezнички džemaât, njihovim rečima „ne mari ni za malo ni za mnoge“ ne može se verovati. Jer, ovde postoje dokazi da je to razlog preferencije većine. Ovo je jedan od osnovnih principa fikha, pravilo da se „potpuna presuda daje većini“ (Odluka se zasniva na većini). Osoba koju prati većina džemaâta je kao osoba koju prati ceo džemaât. Ako jedna grupa džemaâta nema više od druge, njihovi namazi su nevažeći. Zato što nema mogućnosti izbora između ove dve grupe. Ne postoji način da se potvrde namazi obe grupe. Započeti namaz nije moguće završiti sa jednim imamom i sa dva imama.

Ako imam odmeni sebe nekim pre nego što izađe iz džamije, a taj neko drugi sam preuzme vođstvo i nastavi da bude imam, a grupa prati oba imama, imam kojim je odmenjen isti je imam kao imam koga zamenjuje. Ako džemaât prati osobu koja je odmenila imama bez napuštanja džamije, on je isti kao onaj koji je odmenjeni imam. Jer, imam sebe odmenjuje nekim da bi namaz džematlija bio valjan. Kao što imam ovo može učiniti, to može učiniti i džemaât. Pokornost džemaâta prema nekome ko je preuzeo vođstvo je kao imam koji ih je predvodio. Zar ne vidite da se narodni dogovor o nekom prihvata kao što ga šef države postavlja za imama?

Kada se imamov abdest pokvari, ostaje samo jedna osoba

Ako se nekome pokvari abdest dok predvodi dvoje ljudi u džamiju i na njegovo mesto dođe druga osoba, a zatim mu se abdest pokvari i izađe, a treći također namerava da bude imam, ova namera uopšte nije bitna. Jer, nameravao on to da uradi ili ne, njegovo imamstvo je završeno. Imamat je prešao direktno na njega. Ako se njegov abdest poništi i nijedno od prve dvije osobe ne napusti džamiju prije dolaska, namaz njih oboje će biti poništeni. Jer, za njih dvojicu nema nikog kao imam u džamiji. Ali namaz poslednjeg nije poništen. On je taj koji to izvodi sam za sebe. Ako ih obojicu sretne prije izlaska iz džamije i izađe iz džamije, a da nijednog nije ostavio na svom mestu i prije nego što jedan od njih sam postane imam, dova obojice će biti poništena. Zato što nisu nadređeni jedni drugima u smislu prenošenja imamata na sebe. Ako neko istupi sam ili imam prođe pored njega prije nego što imam napusti džamiju, namaz svih njih je završen. Zato što je osoba koju je nasledio imam ili koja je prešla sama, prenela imamsko mesto na osobu koja je došla. Iz tog razloga, mesto imama nikada nije bilo upražnjeno.

Imama čiji se abdest pokvari u punoj džamiji zamenjuje ga neko spolja.

Ako se poništi abdest osobe koja je imam džemaâtu u džamiji koja je puna iznutra i spolja, i ako uzme ruku nekog od džematlija spolja i natera ga da ih predvodi kao imam, namaz čitavog džemaâta je poništen. Ovo je mišlenje Ebû Hanîfe i Ebû Yusûf'a (r.a.h).

[2/117]

Prema Muhammedu i Zufaru (r.a.h.), njihovi su namazi potpuni. Pošto su safovi (redovi) susedni. Pošto su redovi susedni, različiti prostori su postali jedno mesto. Zar ne vidite, da je ovaj džemaât klanjao na otvorenom polju i da je imam postavio nekog iz zadnjeg reda za imama bez ukrštanja redova, ovaj zamenik imama bi bio validan i njihove dove ne bi bile poništene jer je neko iz poslednjeg reda bio imam. Ista situacija je i kada je imam u džamiji. Dokaz za to je da važi da džematlije izvan džamije slede imama. Za njih važi da slede imama samo ako se mesto u kome se nalaze u smislu namaza smatra džamijom. Kao što je to slučaj u pogledu namaza, tako je i u zameni imama. Osim toga, ostavljanje imama na njegovom mestu znači da je namaz džemaâta valjan. Onima izvan džamije je ovo potrebno kao i onima u džamiji. Zar ne vidite da bi, bez izlaska iz džamije, pokazao na nekoga u redovima ispred džamije i da je ta osoba došla i postala imam, njegovo imenovanje za imama bi važilo. Isto je da izađe van džamije i postavi ga za imama bez prelaska sqafova. U ovom slučaju kažemo, da je prelazak u imamu validna. Objašnjenje Ebû Hanîinog i Ebû Yusûfovog (r.a.h.) stava je sledeće. Imam je napustio džamiju a da nije odmenjen. Ova situacija poništava namaz džemaâta. U stvari, ovo je također slučaj ako safovi izvan džamije nisu susedni. Nešto detalnije objašnjenje ovog stava je sledeće: Prema kijasu, ako ga neko ne zameni u prvom redu, čak i kada je u džamiji, njegov namaz je nevažeći. Jer mihrab, koji je mesto imama, ostaje prazan od imama. Međutim, sve dok je imam bio u džamiji, odustali smo od ove usporedbe. Jer, cela džamija je kao mesto. Iz tog razloga, valjano je da neko sa stražnje strane džamije sledi imama, čak i ako safovi između njega i imama nisu susedni. Ali, ova situacija ne postoji izvan džamije. Budući da se vanjski deo džamije ne smatra džamijom, iz tog razloga, kada je reč o vanjskom izgledu džamije, postupamo prema zahtevima kijasa. U smislu valjanosti sleđenja imama, neophodno je da vanjštinu džamije prihvatimo kao unutrašnjost. Zar ne vidiš da pravilo nije ovako kad nema obaveza kao kad džamija nije puna? Nije valjano da oni koji su izvan džamije slede imama. Tako je i kada imam ostavi nekoga umesto njega. Nema nužde. Jer, može ostaviti nekoga na svom mestu u džamiji: Namaz koji se obavlja na otvorenom je drugačiji. Jer, dok ovo mesto prije početka namaza nije bilo jedinstveno mesto, celi prostor na kojem su safovi susedni postao je jedno mjesto nakon početka namaza. Mesta gde su redovi susedni smatraju se džamijama (musalla). Gore je džamija bila na jednom mestu, bez obzira da li su safovi bili susedni. Zar ne vidite da ako imam prođe safove dok je u džamiji i ne ostavi nikoga na njegovom mestu, a zatim se okrene i ostavi nekoga iza sebe, ovo vredi. Kao što se kod valjanosti namaza uzima u obzir činjenica ta da se radi o džamiji, a ne da su safovi zbijeni jedni uz druge, tako se to uzima u obzir i kod valjanosti namaza.

Stanje sleđenja onoga koji klanja namaz sa namerom da sam bude imam

Ako osoba bez džemaâta iza sebe klanjala jedan rekat namaza kao imam, a džemaât naiđe i sledi ga, a abdest imama se pokvari i postavi nekoga sa leđa za imama a na njemu je sehvi sedžda, osoba koja dolazi sa leđa dovršit će preostali namaz prvog imama. Zato što je zamenio prvog imama. Zatim se povlači i svi popune rekate koje nisu mogli sami. Jer, u ovom slučaju, oni su došli kasnije i sudjelovali u namazu. Kada završe namaz, čine sedždu. Oni ne klanjaju sehvi sedždu dok klanjaju prvi namaz imama. Zato što je mesto sehvi sedžde iza predaje selama. Ovde drugi imam neće moći predati selam jer nije stigao na početak namaza. Iz tog razloga, oni ne čine sehvi sedždu sve dok ne završe ostatak svog namaza. Kada se predaju selam, čine sehvi sedždu. Baš su poput mesbuka. Ako imam nije sledio imama na sehvi sedždi, sehvi sedždu čine nakon što klanjaju preostali deo namaza koji on nije mogao sustići. Ovo je po istihsanskom pravilu. Ova je takva.

[2/118]

Stanje džemaâta čiji je abdest pokvaren

Ako čovek klanja jedan rekat sa imamom, poteče mu krv iz nosa i on ode da se abdesti, a kada se vrati, imam završi namaz, namaz mu vredi i kada klanja preostali namaz. Jer, ova osoba nije učinila ništa osim hodanja u namazu. Ovo ne šteti namaz. Kako to može biti istina? U pogledu klanjanja preostalog dela lâhik namaza, on se smatra onim koji sledi imama na početku namaza. Međutim, može se prigovoriti da ako između te osobe i imama postoji fizička prepreka, kao što je put ili reka, koji sprečavaju da se sledi imam, njen namaz ne bi trebao biti dozvoljen. Mi kažemo, da, to je kao da prvo sledite imama u smislu obavlanja namaza. Ali imam je napustio zabranjeni period namaza. Budući da je to tako, kako duhovna osoba može posmatrati redosled prostora između sebe i nekoga ko je prestao klanjati? Štaviše, imam je možda napustio džamiju, jer mu je abdest pokvaren ili je možda zato što je zadremao. Ako imam još nije završio namaz, ako je ispred imama, ili ako postoji situacija između njega i imama koja ga onemogućuje da ga sledi, njegov namaz se poništava. Međutim, ako mu je kuća pored džamije i valjano je da imama prati od kuće, valjano je da ostatak namaza obavi kod kuće. Jer, lakše je nešto nastaviti nego započeti. Ako je valjano pratiti imama sa ovog mjesta kada je džamija puna, ovde mu je prioritet da prati imama i obavi svoj namaz.

Allahu Subhanehu ve Teâlâ najbolje zna istinu. Njemu je povratak i utočište.

Džuma namaz

Situacije oko klanjanja džematlija na džuma-namazu

Ako imam klanja na prvom rekatu džuma-namaza, a neko od džematlija ne može klanjati zbog prenatrpanosti, tada imam ustaje na drugi rekat i recitira (kiraet) i ako sa njim obavlja ruku i sadždu, želeći mu se pokoriti u drugom rekatu, ta sedžda nije sedžda prvog rekata, već sedžda drugog rekata. Zato što je pratio imama koji je otišao na sedždu na drugi rekat. Njegova namera da sledi imama je kao njegova namera da klanja sedždu drugog rekata. Dok nije zabeležio prvi naklon sa sedždom, zabeležio je drugi rekat sa sedždom. Svaki rekat bez sedžde nakon kojeg sledi sedžda je neispravan. Stoga, on mora nadoknaditi prvi rekat naklanjavanjem i sedždom. Tada ga ne uči jer je vreme početka namaza. Međutim, pošto je lâhık u pogledu rekata koji je propustio, on ne sledi imama kada sedne da klanja et-tehijjatu. Ustaje i čini jedan rekat. U tom pogledu on je u poziciji nekoga ko spava i budi se iza imama. Pošto poštivanje redosleda između rekata istog namaza nije jedan od farzova (rukuna) namaza, ovo pomicanje ili odgađanje ne šteti namazu.Ako ne klanja sledeći imama na drugom rekatu, nego namerava slediti imama i klanjati sa njim, ta se sedžda neće smatrati sedždom ni prvog ni drugog rekata. Jer, kada je nameravao slediti imama, nameravao je klanjati drugi rekat. Da bi se ova sedžda smatrala sedždom drugog rekata, potrebno je da se pred njom izvrši ru'ku. Jer, ru'ku je početak sedžde. Ni ovo ne postoji. Nije moguće prihvatiti ovu sedždu kao valjanu kao sedždu prvog rekata. Jer, i on je nameravao da prati imama dok čini sedždu.

[2/119]

Ako ova osoba klanja sa namerom da sledi imama i klanja pred imamom, a zatim ga imam sustigne na sedždi, ta sedžda je validna kao sedžda prvog rekata. Jer, namera za sleđenje imama ne može biti namera za drugu rekatsku sedždu. Jer, imam još nije učinio ovu sedždu.

On može samo slediti imama u onome što je imam radio ili radi. Ovde je imam samo klanjao prvi rekat. Prema tome, namera koju je uputio je namera za prvi rekat. Drugi ru'ku postaje nevažeći. Zato, on mora naklanjati drugi rekat zajedno sa svojim rukuom.

Prema mišlenju nekih naših učenjaka, odgovori dati u ovom delu su propisi koji se primenjuju kada ova osoba ne klanja ru'ku drugog rekata sa imamom. Po meni je ispravan stav da ako osoba koja ne može klanjati prvi rekat klanja pred imamom, klanjao sa imamom ili ne, njegova sedžda pred imamom postaje sedžda prvog rekata.

Isto tako, ako imam podigne glavu od ru'kua, a zatim klanja sa namerom da sledi imama na drugom rekatu, to postaje sedžda prvog rekata. Ako namerava klanjati prvi rekat i klanja sa imamom na drugom, to postaje sedžda prvog rekata. Budući da nije nameravao slediti imama, nameravao je učiniti sedždu koju nije mogao učiniti zajedno sa imamom. I on ima nameru za njega.

Ako klanja sa namerom da sledi imama na drugom rekatu i klanja dok je on na sedždi, to postaje sedžda drugog rekata. Reč "na sedždi" otkriva da je tačan odgovor da je sedžda učinjena pred imamom, klanjao on ili ne, sedždu prvog rekata.

Problemi džemaâta u sleđenju imama na džumi namazu

Ako imam petkom izgovori tekbir i započne namaz, ako džematlije u džamiji ne prouče tekbir sa imamom i počnu namaz iako imaju abdest, ako u ovo vreme u džamiju dođe grupa ljudi, abdest onih koji su ranije bili u džamiji je pokvaren, a ako oni koji su tek ušli u džamiju izgovore tekbir i započnu namaz, njihov namaz je završen. Jer, kada imam izgovori tekbir, ispunjeni su uvjeti džume. Uvjet džume je džemaât. Ljudi su u džamiji sa imamom ljudi koji su osposobljeni za klanjanje džume namaza. Dakle, poćetni tekbir (iftitah) vredi za džumu namaz. Propis je jednak za oni koji kasnije dođu u džamiju pridružujuć se imamu stajanjem u namazu i da prva grupa bude prisutna sa abdestom i da sa njim uči tekbir. Da su abdesti onih koji su bili sa imamom pokvareni prije nego što su ostali stigli, pa da su drugi došli i izgovorili tekbir prije nego što su prvi izašli iz džamije, njihov namaz bi i dalje bio potpun. Jer, da su oni čiji je abdest pokvaren našli vodu u mesdžidu, abdestili se i pošli za imamom, namaz bi bio završen. Ovakva je i druga grupa. To je tako. Jer, uzimanje abdesta nije protiv imamove kvalifikacije za imama, sve dok su u džamiji, niti je protiv uvjeta da su džematlije osposobljeni za džumu namaz, sve dok su u džamiji. Ako imam izgovori tekbir i započne namaz dok džemaât nije abdestio, a zatim dođe drugi džemaât i pođe za imamom, imam mora ponovo proučiti tekbir. U suprotnom, namaz neće biti valjan. Pošto potreban broj za džemaât nije kompletan sa onima bez abdesta, time nisu ispunjeni svi uvjeti džume kada imam izgovori tekbir. U ovom slučaju tekbir koji izgovori imam zamenjuje tekbir podne namaza. Kasnije, kada džematlije idu za imamom, ovaj namaz se ne pretvara u džumu osim ako se ne obnovi tekbir.

Šta se događa ako Emir naiđe dok namesnik održava hutbu?

[2/120]

Ako šef države (Emir) dođe dok prvi namesnik uči hutbu, a drugi namesnik sluša hutbu iako to ne zna, a zatim prvi namesnik nastupi i predvodi džumu namaz, njihovi su namazi važeći. Budući da se prvi namesnik ne razrešava osim ako ne zna za dolazak drugog, on ih predvodi u namazu kao imam. Da je prvi namesnik znao da on dolazi i da mu je ovaj drugi namesnik naredio da ne klanja namaz, njegov namaz ne bi bio potpun. Jer, kad prvi guverner sazna da je smenjen, postaje kao neki drugi građanin, a ne on sam. Ako druga osoba postane imam i predvodi džuma namaz, džuma namaz neće biti ispravan osim ako ponovo ne održi hutbu. Jer, kada druga osoba zabrani prvoj osobi da predvodi namaz, on postaje kao jedan od prvih ljudi. Njegova hutba postaje nevažeća. Ni drugi guverner nije čitao hutbu. Hutba je jedan od uvjeta džume. Da je drugi naredio prvom da nastavi hutbu i potom sam predvodio namaz, namaz bi bio potpun. Čitanje hutbe na naredbu druge osobe je kao da je čita sama druga osoba. Ova odredba vredi ako je drugi (emir) slušao hutbu. Ako nije slušao hutbu, džuma neće biti potpuna. Jer, u smislu druge (Zapovedi), nedostaju uvjeti džume. Međutim, ako naredi prvom da predvodi namaz, ili ako prvi bude imam, a drugi ga sledi, to je dokaz da pristaje na svoj položaj imama! Moguće je. Budući da je znak pristanka poput izričitog pristanka, namaz je valjan. Jer, prvi namesnik koji izgovori tekbir za džumu ima uvjete za džumu.

Državni dužnosnici obavlaju džumu namaz na svojim imanjima, pod uvjetom da su njihova vrata otvorena za javnost.

Ako šef države (emir) otvori vrata palače i naredi mujezinu da prouči ezan, te ako se ljudi okupe u palači i klanjaju džumu namaz, namaz će biti valjan. Jer, otvoriti vrata palače znači dopustiti publici da uđe. Tako je klanjao džumu namaz uz ispunjavanje svih uvjeta. Ali predsednik je ovakvim ponašanjem napravio loš posao. Jer, mesto pripremljeno za džumu namaz je džamija. Mučio bi ovo mesto. Neprepustiti svoju palatu džamiji također je vid oholosti i ovakvo ponašanje je suprotno postupcima dobrih ljudi iz prošlosti (prethodnika). Dakle, napravio je loš posao u tom smislu. Ako ne otvori vrata palače, ne dopusti ljudima da uđu u palaču i klanjaju džumu namaz sa svojom pratnjom i robovima, njihov namaz neće biti valjan. Jer, jedan od uvjeta džume je opći dopust. Ni ovo ne postoji. Mi smo hanefije postavili opću dozvolu kao uvjet da bi džuma bila valjana. Jer, mesto za klanjanje džume namaza je grad. Šef države je odgovoran za vođenje namaza džumom za građane grada. Kada poglavar države ne otvori vrata palače i ne dopusti ljudima da uđu u palaču, on ne vodi ljude u gradu u namazu. Mi hanefije smo prisustvo šefa države postavili kao uvjet za džumu namaz. Razlog je osigurati da građani grada ne prouzrokuju jedni drugima propuštanje džume. Ne bi bilo u redu da sultan uzrokuje da ljudi u gradu propuste svoje namaze. Zato smo opću dozvolu postavili kao uvjet u tom pogledu.

Džumu namaz obavljaju šef države i njegov dužnosnik u isto vreme

Ako državni poglavar naredi nekome da predvodi namaz u središnjoj džamiji, a on zbog potrebe ode van grada pa se vrati u grad i klanja džumu namaz u nekoj od džamija, namaz džematlija središnja džamija je završen. Zato što je zamenik šefa države, koji ga je odmenio na mestu imama, predvodio namaz za građane grada, ispunivši potrebne uvjete da bi mogao predvoditi džumu. Namaz šefa države ne vredi. Međutim, džuma namaz je dopušten samo ako ljudi znaju da je dana opća dozvola za obavljanje namaza petkom sa šefom države i da se pridržavaju toga. Jer će samo u ovom slučaju bit ispunjeni uvjeti džume.

Obavljanje džume namaza na više mesta u gradu

Ovo je klanjanje džume namaza na dva mesta. O klanjanju džume namaza na dva mesta u jednom gradu rivâjeti se razlikuju. Ispravan stav je stav Ebû Hanîfea i Muhammeda (r.a.h.). S'hodno tome, dozvoljeno je klanjati džumu na dva ili više mesta u gradu.

[2/121]

O ovoj temi postoje dva rivâjeta od Ebû Yusûf'a. Dozvoljeno je klanjati džumu na jednom od ovih mesta i na dva mesta. Nije dozvoljeno na više mesta od ovoga. Prema drugom rivâjetu, nije dozvoljeno klanjati džumu na dva mesta u jednom gradu, osim ako kroz sredinu grada ne prolazi velika reka, kao u Bagdadu. U ovom slučaju obe strane reke same postaju gradovi. Objašnjenje ovog rivâjeta je sledeće. Gradovi su osvajani za vreme Resûllullaha (s.a.v.s.) i halifa posle njega. Međutim, nitko od njih nije imao više od jedne džamije u gradu za obavljanje džume namaza. Ako bi bilo dozvoljeno klanjati džumu namaz na dva mesta, bilo bi dozvoljeno na više od dva mesta. Na temelju toga bismo rekli sledeće. Članovi svake džamije obavljaju namaz u svojoj džamiji bez odlaska u drugi džemaât.Međutim, ovo niko ne kaže. Smatrajući da je dopušteno klanjati džumu namaz na dva mesta u gradu dovešće do smanjenja džemaâta. Obavljanje namaza džumama je jedan od karakterističnih znakova vere. Prema tome, stav koji bi doveo do smanjenja džemaâta nije dozvoljen. Neki gradovi su daleko.

Starijima i nemoćnima bi bilo teško putovati sa jednog kraja grada na drugi da bi klanjali džumu namaz. Da bismo otklonili ovu poteškoću, prihvatili smo da je dozvoljeno klanjati džumu namaz na dva mesta. Dokaz u tom pogledu je Hz.Alijeva (r.a.h.) praksa. Prema rivâjetima, **"**Kada je Hz.Ali (r.a.h.) izašao na otvoreno tlo na dan Bajrama (da predvodi bajram-namaz), ostavio je zamenika na svom mestu da predvodi slabe ljude u namazu u središnjoj džamiji**"**. Nešto što je popravljeno zbog nužde ceni se onoliko koliko nužda zahteva. farz se ovde otklanja klanjanjem džume namaza na dva mesta. Iz tog razloga, džumu ne smatramo dopuštenim na više od dva mesta.

Dokaz za stavove Ebû Hanîfe i Muhammeda (r.a.h.) je da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao:

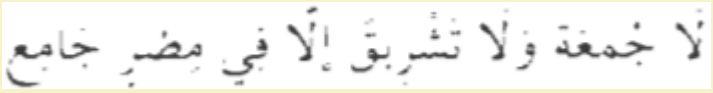

"*Džuma i tešrik se mogu obaviti samo u gradu*".[231]

Ovde je samo grad bio određen za džumu namaz. Ovaj se uvjet odnosi na svaku grupu. Jer, teškoće se moraju eliminisati. Reći da se džuma namaz može klanjati samo na jednom mestu znači poteškoću i izazivanje haosa (fitne). Ponekad može doći do neslaganja među ljudima u gradu. Ako se okupe na jednom mestu, to bi moglo dovesti do većeg nemira među njima. Međutim, naređeno nam je da smirimo haos. Zato smo smatrali dozvoljenim da ga izvodimo na dva ili više mesta. Ako šef države izađe petkom na namaz za kišu sa velikim brojem ljudi, ostavi nekoga za svog zamjenika, a on predvodi džumu namaz u središnjoj džamiji, a ako šef države sa svojom pratnjom predvodi džumu namaz u otvoreno polje udaljeno jedan domet strele od grada, dopušten je namaz obe grupe. Jer, okolica/predgrađe grada je kao uže gradskog jezgra. Džuma namaz poglavara u predgrađu grada je isto kao da se obavlja u gradu. Osim toga, grad je propisao uvjete za klanjanje džume namaza kao i bajram namaza. Bajram-namaz se klanja u daljini jednog dometa strele od grada ili dalje. Dakle, dozvoljeno je klanjati džumu namaz na mestu sličnom ovom mestu.

[2/122]

Ako se kaže; "Ovo mesto je kao otvorena zemlja za osobu koja ide na put. Nije kao u unutrašnjosti grada. Toliko da ako neko od stanovnika grada izađe sa namerom da putuje, on će na ovom mestu klanjati namaz kao namaz putnika. Ako neko od stanovnika ovog grada dođe ovamo i stane na ovom mestu na povratku sa puta, on također klanja namaz kao putnik.Zato ovo mesto treba smatrati vanjskim delom grada kada je u pitanju klanjanje džume namaza." U odgovoru kažemo: Okolica/predgrađe grada su mesta pripremljena za potrebe stanovnika grada budući da oni žive u gradu. Nije na njima da tamo sede.

Obveza putnika menja se sa sedenjem. I ovde se uzima u obzir mesto stanovanja. To je mesto između zgrada. Obavljanje džume i bajram-namaza jedna je od potreba stanovnika grada. Ovo mesto je pripremljeno za ovaj posao. U tom smislu, predgrađa grada se smatraju užim gradom.

Osoba koja u petak ima podne kod kuće neka ide na džumu namaz

“Mi smo u Kitabu o namazu detalno objasnili pravilo osobe koja petkom klanja podne namaz kod kuće, a zatim izlazi iz kuće da klanja džumu namaz”. Hakimu'š-Šehid El-Mervezi je ovde dodao jedan aspekt. To je pitanje kakva bi bila presuda ako bi osoba napustila svoju kuću nakon što je imam završio džumu namaz. On odgovara da će njegov podne namaz biti poništen. Šta ovo znači je to. Ako pokuša stići na džumu namaz prije nego li imam završi namaz, ali imam završi namaz prije nego izađe iz kuće, prema konsenzusu, njegov podne namaz neće biti poništen. Zato što je Ebû Hanîfe (r.a.h.) smatrao da je odlazak na džumu namaz način da se odvoji vreme za džumu namaz, jer to poništava podne-namaz. Međutim, svoje nastojanje da nadoknadi propušteno kod kuće nije prihvatio kao odlazak na džumu namaz. Taj odlazak na džumu namaz počinje nakon što izađe iz kuće, a kada izađe iz kuće, nema odlaska u džumu namaz jer je imam završio džumu namaz.

Kvar abdesta imama Džumom

Ako se abdest imama pokvari nakon što on započne namaz, i ako neko od džematlija postane imam i pomogne džemaâtu da završi namaz, namaz džemaâta je potpun. Ovo je u poziciji imama koji ga predvodi. Ovo smo objasnili u drugim namazima; Kada neko iz džemaâta postane imam, to je kao da ga imam stavlja na prvo mesto. Zato što im je ovo potrebno da isprave svoj namaz. Ovo značenje je također prisutno na džumi namazu. Još je jasnije. Za razliku od drugih namaza, ako se džematlijama pokvari džuma-namaz, ne mogu ga sami ponovo obaviti.

Sa druge strane, ako je imamski abdest pokvaren prije početka namaza, i ako neko od džematlija sam postane imam, iako ga imam nije postavio za imama, onda džematlija neće biti valjan. Jer, onaj ko se javi treba započeti džumu namaz. Nije dozvoljeno (câiz) da neko ko ne ispunjava uvjete džume da započne džumu namaz. Jedan od uvjeta džume je šef države. Dakle, džuma namaz nije ispravna ako je ne obavi neko ko ima autoritet. U prvom primeru, osoba koja postaje imam treba obaviti namaz. Oni koji nastave klanjati ne moraju ispunjavati uvjete džume. Ovaj događaj je sličan kad imam odredi nekog ko nije mogao doći na hutbu.

Ako se prelazak u imama desi nakon što započnete namaz, ovo važi. Ako se to dogodi pre nego što počnete da klanjate, to neće važiti. Ovo takođe objašnjava to. Kada je imam počeo džumu sa džematlijama, bio je u poziciji da traži pomoć od džemaâta u nečemu što lično nije bio u stanju da uradi, ovo ukazuje na to da u slučaju da mu se abdest pokvari, on dozvoljava svakom članu džemaâta da izađe naprijed da bi dovršio namaz. Ovo značenje se ne nalazi pre početka namaza. Zato nije moguće da on preuzme vođstvo uz dozvolu imama.

Džuma namaz za one koji nisu prisutni na hutbi

Ako prije početka namaza imam odredi nekog ko još nije održao hutbu, nije dozvoljeno da ta osoba predvodi džemaât petkom. Jer, nije ispunio uvjete od petka. Ako je ta osoba koja je imenovana za imama druga osoba koja je slušala hutbu, ona će predvoditi džemaât u džumi-namazu. U ovom slučaju Hakimu'š-Šehid (r.a.h.) kaže da je namaz džemaâta ispravan. Jer, ima uvjete džume- namazu. U drugim slučajevima namaz nije valjan. Ovo je najispravniji pogled. Zato što je zamena nekog drugog na mestu imama dozvoljena osobi koja je osposobljena da sama klanja džumu namaz. Osoba koja nije održala hutbu nema sposobnost da osobno klanja džumu namaz. To je slično kao da on postavi dete ili ženu da predvodi imama, a on zauzvrat postavi nekog drugog za imama.

[2/123]

Ako imam predvodi osobu koja nakon početka namaza nije mogla sustići hutbu, njen namaz će biti potpun. Jer onaj koji ga zamjenjuje nastavlja njegov namaz. Čak i ako se nastavi, uvjeti od džume nisu potrebni. Jer, kad je njegov početak u džumi- namazu valjan, pridružuje se slušatelju u hutbi. Ovo je najispravnije.

Hakimu'š-Šehid (r.a.h.) je rekao: Ako ova osoba koja istupi progovori, mora ponovo klanjati namaz. Sada je on taj koji treba započeti džumu – namaz.

Svatili smo da je ispravno značenje ono što kažemo. Kada je njegov početak u džumi- namazu valjan, u odredbi, on je u poziciji slušanja hutbe.

Allah Teâlâ zna najbolje.

BAJRAM NAMAZ

Ako čovek sustigne imama na drugom rekatu bajram-namaza i prouči tekbir, onda mu poteče krv iz nosa, a ako se abdesti i klanja namaz-imama kada se vrati, ostat će stajati onoliko dugo koliko je čitanja gotovo. Zatim izgovara tri tekbira. Sa četvrtim tekbirom ide na ru'ku. To je tako jer je on lâhik na drugom rekatu i mesbuk na prvom rekatu. Počinje tek sa drugim rekatom koji je postigao. On to nadoknađuje bez učenja tog rekata. Ovde je za preporuku izjava Hakimu'ş-Şehida (r.a.h.) da "stoji sve dok čita". Inače, količina farza stajanja (kijam) ispunjava se minimumom koji se može nazvati čitanjem. Kada završi ovaj rekat, ustaje. Pošto je on mesbuk, on čini prvi rekat zajedno sa svojim učenjem. Zatim ovde kaže: Prilikom obavljanja ovog rekata prvo se počinje sa učenjem. Zatim izgovori tekbir. Nakon objašnjenja gornje situacije, el-Kitab (el-Asl) kaže da je ovo sledeće pitanje. Prvi rekat počinje tekbirom. Zatim recitira.

Na istoj stranici postoje dva rivâjeta po ovom pitanju. Rivâjet u kojem se navodi da treba početi sa tekbirom temelji se na dokazima kijasa. Jer, ovde osoba nadoknađuje propušteno. Nedostajat će mu isto kao što je nedostajao. Rivâjet koji kaže da će započeti učenjem, zasnovan je na principu istihsana.

Ovaj rivâjet odražava najjasniji (najispravniji) stav, kako je navedeno u delima pod nazivom Kitâbu's-Salât, el-Cami', Ziyddât i es-Siyeru'l-Kebir. To smo objasnili u kitabu o namazu.[233]

(233. Vidi. el-Mabsut, ll/66.).

Situacija govornika na drugom rekatu bajram-namaza

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), ako čovek klanja jedan rekat sa imamom na bajram-namazu, a zatim progovori, ne mora to nadoknađivati. U Muhammedovom delu pod nazivom el-Asl, stavovi Ebû Yusûf'a i Muhammeda (r.a.h.) nisu navedeni. U jednom od retkih brojeva smo rekli da prema Ebû Yusûf'u i Muhammedu (r.a.h.) oba rekata moraju biti sastavljena. Objašnjenje njihovog stava je sledeće: Kada ta osoba započne namaz, ona se obavezuje da će klanjati dva rekata. Da je to preuzeo dajući zavjet, bilo bi vađib da to izvrši. To je također slučaj kada to poduzmete tako da započnete. Do istog se zaključka dolazi kada se usporedi sa drugim namazima.Ebû Hanîfe (r.a.h.) također kaže da kada čovek otpočinje bajram-namaz ne misli obaviti nešto za što ne postoji obaveza. Nameravao je samo ispuniti nešto što je simbol vere. Ovo (bajram namaz) je dužnost koju muslimanska zajednica mora ispuniti. U tom smislu, to je kao da počinjete izvršavati vađib. To ga ne opterećuje vađibom da čini nešto što nije dužno. Ovaj početak je isti.

[2/124]

Nije želeo posuditi ništa što nije bilo vađib za njega, ali je želeo smanjiti dug namaza koji je morao ispuniti. Zar ne vidite; Osoba koja započne namaz na džumi sa imamom, a zatim nakon toga govori, dužna je obaviti traženu podne namaz samo prije početka namaza. Isto je i ovde.

Ovo objašnjavamo na sledeći način. Ako kažemo da ova osoba mora klanjati bajram namaz; On će taj kaza (kada-nadoknadu) učiniti ili sa tekbirima ili bez tekbira. To nije moguće nadoknaditi tekbirima. Jer, ovi tekbiri su jedino legitimni u bajram-namazu. Nije moguće da čovek sam klanja bajram-namaz. Ovoj osobi nije dozvoljeno klanjati bajram namaz bez tekbira. Jer, kada uzrokuje način na koji se ispunjava na vreme.

Kao što smo naveli u Knjizi o postu, postoji neslaganje oko ovog pitanja. Na primer, ako čovek počne postiti na Kurban-bajram, a zatim ga prekrši, prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), ne mora to nadoknađivati. Prema Ebû Yusûf'u i Muhammedu (Imamima) (r.a.h.), on to mora nadoknaditi na neki drugi dan. Ova odredba se međusobno razlikuje po značenju.[234] Zato što Ebû Hanîfe (r.a.h.) kaže; Nema duga osim kadae i pravovremenog ispunjenja. Nije moguće da se od tog čoveka zahteva da učini kadae ispunjavajući to na vreme. Imami, sa druge strane, nikada ne veruje u nužnost kadae. Nema kadae bez istog načina. Tako je i ovde.

Zatim je spomenuto pitanje tekbira u danima tešrika. Ništa se ne spominje osim pitanja koja smo objasnili u našem kitabu o namazu.

Ovdje se spominje i namaz straha. Njihova su pitanja ista kao ona koja objašnjavamo u kitabu o namazu. Međutim, ovde je kao osnovu uzeo Ebû Yusûfovo (r.a.h.) gledište. Prema njegovim rečima, danas nije dozvoljeno klanjati namaz-straha. Ovaj način je specifičan za vreme Allah-ovog Teâlâ Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). Ovaj pogled je nešto što on ne govori u kitabu o namazu. Tamo smo objasnili problem.

Tada je spomenuto ovo pitanje. Ukoliko imamu na drugom rekatu poteče krv iz nosa i on odredi nekog iz druge grupe džemaâta da predvodi imamat, on će predvoditi preostali namaz tog imama. Zatim oni ispred i iza idu na položaje protiv neprijatelja. Ovo ne izaziva nikakvu zabunu u vezi sa džemaâtom. Jer, oni su druga skupina. Upravo pri završetku imamskog namaza oni napuštaju namaz i okreću se prema neprijateljskim redovima. Ali, o osobi koja zamenjuje imama kažemo sledeće. On je zamenik koji odmenjuje imama u obavljanju ostatka namaza. Ispunio je svoju dužnost. Osim ove dužnosti imama, on je kao pripadnik druge skupine. Zato napušta redove sa drugom skupinom. Zatim se vraća da završi svoj namaz sa njima.

Allah subhanehu ve Teâlâ zna najbolje.

NAMAZ BOLESNIKA

Onaj ko ga izvodi insinuirajući ga, zdrav neće spavati

Ako pacijent klanja sa îma-om a neki od njih su u stanju da obavljaju namaz sa ' îma-om', ako bi on predvodio skup ljudi (džemaât), od kojih bi neki mogli da padnu na sedždu, njegov namaz i namaz invalida poput njega su dozvoljeni. Namaz onih koji klanjaju sedždom, nije dozvoljen.

[2/125]

Prema Zufarovom (r.a.h.) mišlenju, to je dozvoljeno. To smo objasnili u Kitabu o namazu. Onaj ko prati imama, svoj namaz zasniva na imamov namaz. Slabima je dozvoljeno da nadograđuju slabe. Nije dozvoljeno da jaki nadograđuju slabe. Na osnovu ovog principa, donete su sledeće odredbe:

One koje su iste po značenju odgovaraju jedna drugoj

Ako imam klanja namaz ležeći na leđima, a iza njega se nalaze ljudi koji klanjaju ležeći na leđima i oni koji klanjaju sedeći, dozvoljen ju namaz imama i onima koji su u istom položaju. Namaz onih koji sede nisu dozvoljeni. Jer, ovde se radi o tome da se jaki grade na slabima. Status onoga koji nagoveštava ležeći je niži od onog koji sedi.

Može li osoba koja stoji da odgovara osobi koja sedi?

Kao što je poznato, nije dozvoljeno da osoba koja je u stanju da klanja nafilu i farz namaz ležeći klanja namaz sedeći. Ovim izrazom Ebû Hanîfa i Ebû Yusûf (r.a.h.) razlikuju osobu koja klanja stojeći i osobu koja čini ru'ku i sedždu, i osobu koja klanja sedeći. Pošto je u ovom slučaju situacija imama bliska situaciji osobe koja prati imama, oni to dozvoljavaju.

Probudi se sedeći na onome ko stoji, situacija ustajanja dok sedi

Zar ne vidiš da je dozvoljeno čoveku koji ima snage da stoji da sedeći obavlja svoju nâfilu namaz? Ebû Yusûf (r.a.h.), u svom Emali'ju kaže, da nije dozvoljeno da osoba koja klanja stojeći prati osobu koja sedi. Međutim, kaže on, na osnovu Sunneta, mi smo to dozvolili suprotno kijasu. Pošto je Allah-ov Teâlâ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) sedeo na poslednjem namazu, predvodio je svoje as'habe u džamiju. As'habi su stajali iza njega. Samo stvari koje su po svom značenju u svakom pogledu mogu biti uključene u nešto što je odvojeno od opšteg pravila kijasa (analogije) zasnovanog na hadisu. Kao što smo ranije objasnili, to ne znači u svakom pogledu. Zato smo se u ovom pogledu oslanjali na kijasu. Iako je osoba zdrava, ako izgovori tekbir da bi započeo farz namaz i da bi sledio imama sedeći, a zatim ustane i više ne izgovori tekbir, njegov namaz se poništava. Ako se razboli i ne može da ustane nakon učenja tekbira, njegov namaz će i dalje biti poništen. Međutim, ako ponovo uči tekbir nakon što je ustao ili ponovo uči tekbir nakon što nije mogao da ustane, njegov namaz će biti važeći. Zato što je neophodno da osoba koja je u stanju da stoji da izgovori početni tekbir stojeći. Ovo ni ovde ne postoji. Dakle, farz početnog tekbira nije ispunjen. To se može dogoditi samo ako ponovi tekbir za namaz nakon što postane nesposoban.Analog ovoga je sledeći. Ako neko započne podne namaz pre nego što sunce krene prema zapadu (Zevalu), onda ako sunce stigne do zevala, neće biti farz da tako obavlja svoj namaz. Jer, u trenutku započinjanja tekbira, koji je jedan od uslova namaza, još ne postoji vremenski uslov. Međutim, ako ponovo uči tekbir nakon zalaska sunca, njegov će namaz biti dozvoljen. Ovo je takođe slučaj.

Allahu subhanehu ve Teâlâ zna najbolje.

Kakva je situacija ako se sedi tokom dženaze?

Prema Ebû Hanîfi i Ebû Yusûf'u (r.a.h.), ako bolesnik klanja dženazu namaz sedeći, a džemaât koji ga prati stojeći, ovaj je namaz važeći.

Prema Muhammedu i Zuferu (r.a.h.), to nije validno. Jer, kao i u ostalim farz namazima, farz je da onaj ko je u stanju da klanja dženazu namaz klanja stojeći.

Objasnili smo da osoba koja stoji mora da prati osobu koja sedi u apsolutno svim farz namazima. Isto tako, postoji neslaganje kao što je gore navedeno u vezi sa osobom koja stoji i koja prati osobu koja sedi u nâfile namazima, kao što su teravih namaz obavljen u Ramazanu. Ista je situacija i u dženazi namazu.

[2/126]

Implikacija Muhamedovog (r.a.h.) gledišta je da on ovo nije smatrao dovoljnim. Prema njegovim rečima, džematlija namaz nije potpun. Međutim, dženaza-namaz se ispunjava kada je imam obavlja sam. Jer, džemaât nije obavezan za dženazu. Pošto je imam koji klanja sedeći bolestan, njegov je namaz dozvoljen na ovaj način. Pošto je dženaza namaz farz kifaje, ako je osoba koja obavlja ovaj namaz osoba koja je staratelj dženaze, dženaza se oduzima od ostalih kada je klanja. Džemaât ne mora kasnije ponovo da obavlja ovaj namaz.

Situacija u kojoj stranac obavlja dzenazu namaz

Ako se džemaât ne složi oko toga ko će klanjati dženazu, a stranac istupi i predvodi namaz, a neko iz džemaâta klanja sa njim namaz, njihovi su namazi potpuni. Međutim, roditelji rahmetlije mogu ponovo obaviti namaz ako žele. **Jer, pravo klanjanja dženaze-namaza pripada roditeljima. Niko drugi nema pravo da ukine ovo pravo**. Oni su u ovoj poziciji. Ako lice koje nije džematlija džamije klanja farz namaz sa džematlijama u toj džamiji, džematlija može ponovo klanjati ovaj namaz. Međutim, ako džematlije klanjaju namaz u džamiji, niko drugi nema pravo da nakon toga ponovo klanja ovaj namaz. Ako neko od srodnika umrlog prati za njim dok stranac započne dženazu, ostali nemaju pravo da ponavljaju namaz. Zato što su oni koji ga slede pristali na njegov imamat. Kao da su ga postavili za imama. Svako od rođaka rahmetlije ima pravo da obavlja dženazu namaz, kao da nema drugih srodnika. Jer, svako od njih ima punu vlast. Ako neko od njih izgubi pravo da klanja namaz, drugi srodnici više nemaju pravo da ga ponovo klanjaju. U Kitabu o namazu smo objasnili da je u gradu dozvoljeno obavljati dženazu sa tejmumom. Ovde Hakimu'š-Šehid dodaje sledeće i kaže da je to slučaj čak i ako je osoba koja obavlja sa tejmumom sam imam. Prema onome što Hasan (b. Ziyâd) (r.a.h.) prenosi Ebû Hanîfe (r.a.h.), imamu nije dozvoljeno da klanja dženazu sa tejmumom u gradu. Isa b. Eban (r.a.h.) je rekao, ovo je prava stvar. Jer, tejmum je dozvoljen samo ako nema vode. U ovom slučaju, pročišćenje je dozvoljeno samo ako postoji potreba kao što je strah od propuštanja dzenaze namaza. Međutim, nema toga kod imama, koji ima pravo da klanja dženazu namaz. Zato što ga ljudi čekaju. Ako ne sačekaju, on ima pravo da ponovo obavi namaz. Stoga, ako ima vode, nije valjano obavljati dženazu sa tejmumom.

Objašnjenje Zahiru'r-Rivâye je sledeće. Hadis od İbnu Abbâs'a (r.a.h.):

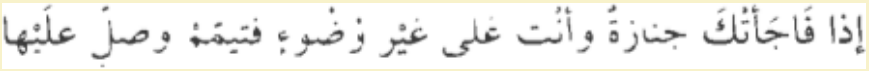

"*Ako vam iznenada naiđe dzenaza, a ne uzmete abdest, učinite tejmum i obavite namaz za njega*".[235]

(235. Abdurrezzak, Musannef, lll/452; lbn Ebû Şeybe, Musannef, ll/497; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, l/141.).

Štaviše, kao što je ovo potrebno džemaâtu, tako je ponekad potrebno i imamu. Ako ode na mesto gde ima vode da uzme abdest kada je velika gužva, ili ako ljudi klanjaju dženazu ne čekajući ga i sahranjuju umrlog prije nego što završi abdest, on takođe može biti u poteškoćama.Da su ga čekali, ovaj bi put za džemaât nastao problem. Da bismo otklonili ovu poteškoću, dozvolili smo mu da obavlja namaz sa tejmumom. Zato što je tejmum prihvaćen kao tehâret (čišćenje) da bi se otklonila poteškoća. Allah Svemogući kaže:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قُمْتُمْ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغْسِلُواْ وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى ٱلْمَرَافِقِ وَٱمْسَحُواْ بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى ٱلْكَعْبَيْنِ ۚ وَإِن كُنتُمْ جُنُبًا فَٱطَّهَّرُواْ ۚ وَإِن كُنتُم مَّرْضَىٰٓ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَآءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ ٱلْغَآئِطِ أَوْ لَـٰمَسْتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُواْ مَآءً فَتَيَمَّمُواْ صَعِيدًا طَيِّبًا فَٱمْسَحُواْ بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُم مِّنْهُ ۚ مَا يُرِيدُ ٱللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُم مِّنْ حَرَجٍ وَلَـٰكِن يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُۥ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

6. O vi koji vjerujete, ako želite obaviti namaz a nemate abdest, onda uzmite abdest pranjem lica, ruku do lakata uz pranje laktova, zatim potrite po glavi i operite noge do članaka uz pranje članaka. Ako ste džunupi, okupajte se. Ako ste bolesni pa se bojite da će se bolest pogoršati ili da će se ozdravljenje odložiti obavljanjem obrednog čišćenja (abdesta ili gusula), ili ste zdravi ali na putu i nemate abdest zbog obavljanja nužde, primjera radi, ili ste džunupi zbog odnosa sa ženama, a ne nađete vodu nakon traženja da biste obavili obrednu čistoću – udarite dlanovima površinu zemlje, i potrite lica i ruke. Allah ne želi da vam Svoje propise učini tjeskobnim obavezujući vas da koristite vodu ako vam to šteti, pa vam je propisao zamjenu za nju u slučaju nemogućnosti korištenja vode zbog bolesti ili zato što je nema. Sve to predstavlja upotpunjavanje Allahove milosti prema vama, kako biste Mu bili zahvalni. (el-Mâide 5/6).

(Sa turs: "...Allah ne želi da vam zada poteškoće...". (el-Mâide 5/6).).

Klanjanje dženaze sa tejmumom od džunub osobe

U ovome postoji i drugo značenje džemaâta. U stvari, dženaza namaz je namaz, ali to zapravo nije namaz. Zato što ne uključuje stajanje, čitanje (recitovanje), ru'ku i sedždu, koji su farz činovi namaza. Tehâret (abdest) je apsolutni uslov namaza. Dženaza-namaz, koji je namaz, takođe treba obavljati bez abdesta. Međutim, pošto je nazvan "namaz", odredili smo da sadrži neku vrstu abdesta. U tom smislu, nema razlike između imama i džemaâta. Na osnovu ovog principa; Osoba koja je nečista, u gradu obavlja tajamum i obavlja dženazu namaz. Pošto je u položaju namaza. Ovo važi i za džunuba. Međutim, tejmum se naređuje za dženazu namaz. Kao što smo objasnili o namazu, u poznatom hadisu, Allah-ov Teâlâ Hz.resullullah (s.a.v.s.) je obavio tejmum da bi primio selam*.

(PS:Samir B: da bi se ovo ispravno svatilo, navesću ovde jedan kratak rivâjet: Dok je uzimao abdest, neka osoba mu je nazvala selam, ali on nije uzvratio selam sve dok nije obavio tejemum. Nakon tejmuma me je poselamio i rekao: „Nisam voleo spominjati Allaha dž.š., a da nisam uzeo abdest“. Ovo je također preneo Dârekutnî (r.a.h.).).

[2/127]

Obavlanje dve dženaze sa jednim tejmumom

Ako neko klanja tejamum i klanja dženazu namaz, a onda dođe druga dženaza i mogao je uzeti abdest, ali nije, klanjaće tejamum drugi put za dženazu. Jer kada je bilo moguće koristiti vodu i uzeti abdest, moj prvi taiammum se završio. Ako nije imao priliku da uzme abdest ili se plaši da će propustiti drugu dženazu prilikom uzimanja abdesta, dženazu namaz klanja ovim tajamumom, prema stavovima Ebû Hanîfe i Ebû Yusûfa (r.a.h.).Prema Muhamedovom (r.a.h.) mišlenju, on u svakoj situaciji ponovo izvodi tejmum. Zato što je njegov prvi tejmum bio zbog potrebe da prisustvuje prvoj dženazi. Završetkom namaza ostvarena je njegova svrha. Vladavina ovog tejmuma je takođe okončana. Tada se pojavila nova potreba da se prisustvuje drugoj dženazi namazu.

Za ovo mora ponovo da izvede tejmum. Jer, stvari koje se po nuždi fiksiraju, vrednuju se prema nužnosti. Ponavlja se kada se ponovi potreba. Gore navedeno pitanje je upoređeno sa situacijom u kojoj je moguće da se uzme abdest između dva namaza.

Objašnjenje stavova od toga dvoga je sledeće. Strah od propuštanja namaza, zbog kojeg smo dozvolili dženazu sa tejmumom za prvu sahranu, i dalje je prisutan. Sve dok ovo značenje traje, nastavlja se i tejmum. Ovo se pitanje razlikuje od mogućnosti očišćenja između ova dva namaza. Ovo objašnjava sledeća situacija. Kada je Tejmum valjano izveden, on se poništava samo ako je moguće koristiti vodu. Ako se osoba koja obavlja tejmum plaši da će propustiti drugu dženazu, nije imala priliku da koristi vodu nakon što je obavila prvu dženazu. Ako je abdest moguć između dva namaza, to je suprotno. Ako postane jasno da je nemoguće da koristi vodu, sa njega se skida farz korišćenja vode, a prisustvo ili odsustvo vode za njega postaje ravnopravno.

Donošenje drugog leša i stavljanje ispred njega nakon početka dženaze

Ako neko prouči tekbir da bi klanjao dženazu, a zatim, nakon što počne druga dženaza, donese se i stavi pored prve dženaze, a ako izgovori drugi tekbir, sa ili bez ikakve namere da obavi prvi ili oboje, obaviti će dženazu namaz prvog. Zatim će ponovo klanjati drugu dženazu namaz, pošto je zanijetio za postojeći namaz. Dok nema namere, njegov čin važi za onoga ko to zaslužuje. Ono što je ovde zasluženo jeste završetak namaza prvog lica. Ako donese tekbir i namerava da klanja drugu dženazu, on otkazuje prvi namaz. Počinje dženaza druge osobe. Zato što je farz za svaku dženazu namaz klanjati je samo ponaosob. Ako neko ko ispuni neki farz izgovori tekbir i namerava drugi farz, poništava prvu i počinje drugu. Tako je i ovo.

Obavljanje dženaze sa tejmumom za ženu koja je pod hajzom kada se njen dan završi

Ako žena koja ima menstruaciju prekine menstruaciju u gradu, uzme tejmum i klanja dženazu, ako su njeni dani navršili 10 dana, ovaj namaz je završen. Jer, pouzdano znamo da ona prestaje da ima menstruaciju kada joj se završe menstrualni dani. U ovom slučaju, ostaje samo da se okupa. U tom pogledu, ona je u stanju džunupluka (nečistoće).

[2/128]

Ako je period menstruacije kraći od deset dana i nakon prestanka krvarenja proteklo je puno vremena namaza, situacija je onakva kako je gore navedeno. Jer će ta žena biti očišćena odredbom. Toliko da postaje farz kao dug na namaz. Stoga je halal da joj muž priđe. Procenjuje se da je napustila iddet-u.[236]

(236. Iddet / العدّة - Poništenje braka žene koja je udata bila važećim ili nevažećim brakom, ili koja je imala polni odnos greškom, nakon što je nastupila jedna od situacija polnog odnosa ili važećeg halvata, razvod braka poništenjem ili razvodom ili ako ostane sama zbog smrti svog muža, to znači određeno vreme koje mora da sačeka pre nego što se uda za nekog drugog.).

Ako je period menstruacije kraći od deset dana i nije prošlo puno vreme namaza, dženaza namaz obavljen tejmumom neće važiti. Jer, u ovom slučaju, ona nije prestala da ima menstruaciju ni faktički ni de jure. Zbog toga joj nije dozvoljeno da joj muž prilazi.

Muževljevo pravo na povratak (ricat[237]) ne prestaje prestankom krvi. Ako žena podrazumevano ima menstruaciju, ona nema pravo da obavlja dženazu.

(237. Ric'at / الرجعة - U rečniku to znači vratiti se (rucu- الرجوع - "vratiti se, odreći se"). Kao verski termin; To znači da se onaj ko se razvede od svoje žene sa jednim ili dva razvoda, vraća ženi pre isteka potrebnog perioda čekanja svoje žene, kako bi se bračna veza nastavila.).

Međutim, ako je žena na putu i nema vode, može obaviti tejmum i obaviti dženazu namaz nakon što joj krv prestane. Jer, za nju je na tom mestu tejmum kao kupanje. Zbog toga je dozvoljeno obavljati farz-namaz sa tejmumom. Dženaza namaz je slična ovome.

Ova odredba je jasna prema Muhamedovom (r.a.h.) principu. On kaže; Muževljevo pravo na povratak prestaje sa tejmumom.[238]

(238. Ne postoji pravo na spontani povratak nakon što prođu tri menstruacije. Može se vratiti samo potpisivanjem bračnog ugovora uz novu ceremoniju.).

Prema Ebû Hanîfi i Ebû Yusûf'u (r.a.h.), iako tejmum ne smanjuje pravo na lični povratak, dokazano je dokazima da je to čišćenje (tehâret) za namaz. Dženaza je niža od ostalih namaza. Pošto je tejmum nužno čišćenje za druge namaze, to je takođe čišćenje za dženazu-namaz.

Ostavlanje suhog mesta prilikom pranja leša

Ako deo tela ostane netaknut vodom nakon pranja i zamotavanja na ovaj način, on se skida sa omotača. To područje se opere, a zatim ponovo obavija. Jer, nedostatak celog organa u pranju je kao da ne operete celo telo. Toliko da ako žena uzme abdest i deo njenog tela ostane neopran, pravo njenog muža da se vrati od ove žene nije izgubljeno. Ovo rešenje i rešenje o pokrivanju pre pranja su ekvivalentni jedna drugoj. Nakon što je leš omotan, obaveza njegovog pranja nije ispunjena jer je u rukama njegovih vlasnika. Zato se sa leša skida čefin i pere.

Situacija tela posle sahrane je suprotna. Kada bacaju zemlju na leš, leš je van ruku vlasnika. Time je eliminisan farz pranja. Prema mišlenju Ebû Hanîfe i Ebû Yusûf'u, ako prst ili ta količina prostora ostane suha, leš se ne može izvaditi iz čefina.

Po Muhamedovom (r.a.h.) mišlenju, ona je uklonjena. To mesto je oprano. Jer, ako deo tela živog čoveka ostane suho, to je kao da mu celo telo ostane suho, što čini njegov namaz nevažećim. Ista je situacija i kada je u pitanju kupanje mrtvih. Jer, u pogledu čišćenja, telo je kao jedno. Kao što se zapovest o kupanju tela kao obaveza ne deli, tako je nedeljiva i kada se sa njega otklanja farz. Ako veći ili manji deo tela rahmetlije ostane neoprano, dužni su da ga operu. Odgovornost za pranje tela daje im izgovor da uklone telo iz čefina. Znati da je na telu leša ostalo suho mesto nakon uvijanja, to je isto što i saznanje da je na telu leša ostalo suho mesto pre nego što ga zamotamo.

[2/129]

Ebû Hanîfe i Ebû Yusûf (r.a.h.) kažu da nije sigurno da farz kupanja nije ispunjen. Zato što je moguće da se tako mala površina brzo osuši. Možda je ovo mesto oprano. Zatim se osušilo. Takođe smo poštovali odredbu koja izražava ovo značenje u vezi sa okretanjem. Zato smo rekli da ako malo zemlje ostane suho, prinos će se smanjiti.

Isto važi i za presudu o razotkrivanju. Jer, ovo je neka vrsta muke. Dozvoljeno je to učiniti samo ako postoji potreba. Ovo objašnjava to. Farz pranja ovako malog prostora se ispunjava tako što se vlaga dovede sa drugog mesta, bez upotrebe nove vode. Zato što je rivâjet.

أنَّ النَّبيَ صلَّى اللهُ عليْه وسلَّم اغتَسل ثُمَ رأى لُمعةً على بدنه فغسلها بخُمَّةٍ

“Nakon što se okupao, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je video da je na njegovom mubarek telu ostao komadić suhe zemlje, pa ga je oprao kapljom vode”.[239]

(239.Ibn Ebû Şeybe, Musannef, I/45; Ahmed b. Hanbel, Musned, I/243; Ibn Mâce, Ikâmetu's·Salât, 138.).

Pa je uzeo malo vlage odatle i oprao ovo suho mesto. Dakle, pošto je otkriveno da za pranje suhog mesta nije potrebno koristiti novu vodu, ostavljanje neopranog je ekvivalentno pranju kapljicom vode sa tela. Nije dozvoljeno skidati ga sa čefina. Ali, suprotno je kada ostane jedan ili više organa.

Prljavština koja izlazi iz mrtvaca nakon kupanja

Ako prljavština izađe iz mrtvog tela nakon pranja, samo se ova prljavština može oprati da bi se uklonila šteta. Celo telo se ne može ponovo oprati. Jer mrtvac ne lomi abdest. Nije ni džunub.

Obavljanje dženaze za umrlu osobu na životinji

Ako se klanja dženaza umrlom detetu (sabi) dok je u korpi na životinji, namaz neće biti valjan. Zato što je ljudima naređeno da klanjaju dženazu. Međutim, klanjali su dženazu namaz na životinji. Ovo je pravilo u istihsanu. Prema kiyasu, ovo je dozvoljeno.

Ovo pitanje je slično kijasu i istihsanu u sledećem broju. Čak i ako je osoba koja klanja dženazu na životinji, to je dozvoljeno prema kijasu. Jer, dženaza je namaz. Namaz čoveka na životinji jednak je namazu čojeka na zemlji, ali po istihsanu to nije dozvoljeno. Jer, u dženazi je farz (rukun), tekbiri i stajanje (kijam). Kao što se namaz ne ispunjava bez tekbira, tako se namaz ne ispunjava ako nema stajanja bez izgovora. Pošto je ovo pravilo o dženazi namazu na životinji tako utvrđeno, isto je i kada je na mrtvoj životinji.

Allah subhanehu ve Teâlâ najbolje zna.

NAMAZ U MEKKI

Situacija osobe koja namerava da obavi hadž između podne i popodnevne (ikindije) namaza na Arefatu

Ako neko namerava da obavi umru i da klanja podne namaz u džemaâtu na Arefatu, a zatim namerava da obavi hadž i klanja ikindiju namaz u džemaâtu, to neće biti dozvoljeno. Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), dozvoljeno je samo ako se oba namaza klanjaju zajedno u džemaâtu sa namerom obavlanja hadža.

Kao što je pomenuto u sporu između Zufera i Jakuba (Ebû Yusûf) (r.a.h.), Zufer (r.a.h.) kaže da je namaz te osobe validan. Ovo je i mišlenje Ebû Hanîfe (r.a.h.). Postoju dva rivâyeta od Ebû Hanîfe (r.a.h.) na ovu temu. Postoju i dva rivâyeta od Ebû Yusûf'a i Muhammed'a (r.a.h.).

Objašnjenje rivâyeta koji ovaj namaz smatra dozvoljenim je sledeći: Promena je nastala u iknd namazu jer je obavljena pre vremena. Pošto se obavlja na vreme, nije u toku podne namaza. Biti u ihramu za hadž je uslov za namaz koja ima promenu u sebi/vremenu. Ponovo, boravak u ihramu za hadž je uslov za obavlanje dva namaza zajedno (cem*). Džem' nastaje obavlanjem ikindije namaza, a ne podne namaza.

(Cem'- الجمع - Izraz fikha koji se odnosi na zajedničko obavljanje podne (dhuhr), ikindije (asri), akšam (magribi) i jacije (išaî) namaza.

Iako je svaki od pet dnevnih namaza obavezan u predviđenom vremenu, u nekim posebnim slučajevima se smatra dozvoljenim da se podne, popodnevni, večernji i noćni namaz klanjaju zajedno (cem'). Obavljanje dva namaza kombinovani u vreme prethodnog naziva se cem'-i takdîm, a obavljanje sledećeg namaza u to vreme naziva se cem‘-i te’hîr. Ako se prethodni namaz obavlja u poslednjem delu vremena koje mu je dodeljeno, a sledeći namaz u prvom delu svog vremena, džemaât se javlja samo u spoljašnjem izgledu, koji se naziva cem‘-i sûrî.Tokom hadžskih obreda, na dan Arefata, podne i ikindija namaz se zajedno klanjaju u podne, a večernji i noćni namaz zajedno se klanjaju noću u Muzdelifi. Postoji saglasnost da je džem ovde sunnet.

Osim toga, prema Hanefijama, izvođenje džema nije dozvoljeno. Ostala tri mezheba smatraju cem‘i meşrû legitimnim ako postoje određeni izgovori (vidi gore). Dok je Ebû Hanîfe (r.a.h.) propisao da se podne i ikindija namaz kombinovane na dan Arefata klanjaju u džemaâtu, drugi učenjaci fikha ne zahtevaju ovaj uslov. Prilikom obavljanja džem-namaza, ezan se uči jednom, ali se za svaki namaz uči poseban ikamet.

Nakon što se klanja farz podne namaza, klanja se farz ikindijskog namaza bez klanjanja sunnet-namaza između. Pošto je ikindija namaz zavisan od podne-namaza, ako podne-namaz iz bilo kog razloga ne bude važio, mora se ponoviti i ikindija namaz. U Muzdelifi se namaz Magriba i Išai obavljaju sa jednim ezanom i jednim ikametom. Između farza akšama i farza jacije namaza nema sunneta, a oba namaza se obavljaju bez pauze. Ako ovaj uslov nije ispunjen, prouči se dodatni ikamet za jaciju namaz. (Opširnije na ovu temu cema' pogledajte TDV-Islam Ansiklopedisi (Enciklopedija islama).).

[2/130]

Objašnjenje drugog rivâjeta je sledeće: Uslov za valjanost ikindijskog namaza ovog dana (na Arefatu) je da se podne namaz pred njim obavlja na valjan način. Dokazi su sledeći: Ako neko klanja ikindiju namaz posle klanjanja podne namaza po oblačnom danu, a onda se podrazumeva da je klanjao podne namaz pre nego što je sunce zašlo na zapad (zenit) i ikindiju namaz posle zenita., njegova ikindija namaz nije važeći.

Situacija podne i ikindije namaza zbog abdesta na Arefatu

Ako neko klanja podne namaz, a zatim obnovi abdest, pa klanja ikindiju namaz, a onda se podrazumeva da je podne namaz obavio bez abdesta, ikindiju namaz koju je ovo lice obavila nije validna. Dakle, utvrđeno je da je za valjanost ikindije namaza potrebno obaviti podnevni namaz prije nje.

Cem'ovo stanje

Biti u ihramu za hadž je uslov da bi ikindija namaz bio validan. Dakle, ovo je i uslov za klanjanje podne namaza. Kao hutba džumom. Uslov da bi namaz petkom bila važeća je taj da se prvo održi hutba. Šef države je i uslov da se klanja namaz petkom. Ovo je i uslov za održavanje hutbe. Sledeća situacija objašnjava ovo pitanje. Zajedničko obavljanje dva namaza (cem) je zbog potrebe proširenja stajanja (na Arefatu). Oni koji su u ihramu za hadž takođe treba da produže stajanje. Stoga je i boravak u ihramu za hadž takođe uslov za ovo okuplanje. Cem' se može pojaviti samo zajedničkim obavljanjem podne i ikindije namaza. Dakle, biti u ihramu za hadž je uslov za oboje.

Džemaât vođe hadža ili namaz petkom (džumom)

Ako emir hadža izvodi cem' u Mekki dok je putnik, to je dozvoljeno. Jer mu je prepušten rad muslimana. Emir nema ništa manje ovlašćenja od sudije i šefa policije u vođenju džume namaza u Mekki. Ako Emir predvodi muslimane petkom na namazu u Mini, to im nije dozvoljeno. Jer Emir je putnik. On nije bio određen da predvodi namaz petkom, već da obavlja ibadete hadža. Glavna razlika između ove dve situacije je sledeća: Mekka je grad. Narod Mekke treba da obavlja džumu namaz. Ko ima vlast, bilo da je putnik ili stanovnik, ima pravo da predvodi džumu namaz. Što se tiče onih koji su u Mini,[240] oni nemaju potrebu da klanjaju džumu namaz jer im nije farz. Dakle, emir hadža nema pravo da predvodi namaz džumom u Mini.

(240. Mina nije bila grad kada je napisano ovo delo. Bio je odvojen od Mekke. Nije se smatralo da je iz Mekke. Arefat je takođe bio ovakav. Ako se ova mesta na kraju pridruže gradu Mekki, pravila o putovanju će se promeniti u skladu sa tim.).

Ako emir Mekke ili Hidžaza ili halifa obavlja hadž individualno (a ne kao ovlašćeno lice), postoje oprečna mišlenja o njegovoj sposobnosti da vodi namaz petkom u Mini. Ovo smo pitanje objasnili u Kitabu o namazu.

Situacija imama koji nije održao hutbu na Arefatu

Ako imam klanja podne i ikindiju namaz na Arefatu, ali ne održi hutbu, njegov je namaz važeći. Jer, hutba koja se ovde održi je stvar vaza (predavanje) u nasihata (davanje saveta, upozoravati) i poučavanja nekih potrebnih informacija. Napuštanje nje ne sprečava da namaz bude dozvoljen. Kao i hutba koja se drži tokom bajram namaza. Međutim, hutba koja se čita tokom džume namaza nije ovakva. Nalazi se u položaju polovine namaza, kako je naveo Ibn Omer (r.a.h.). Kratkoća džume namaza je zbog lokacije hutbe.

Hutbe koje se održava za vreme hadža

Za vreme hadža imam je dužan održati tri hutbe: jednu prije dana Tervije (osmi dan zul-hidždžeta) i jednu posle podne namaza u Mekki. Na dan Arefata, nakon što je sunce zašlo prema zapadu (zenit) na Arefatu, prije podne namaza. Drugi dan kurbana. To je 'yevmu'i-karr'. U hadisu kojeg beleži Abdullah b. Kurt (r.a.h.), Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

'*Najbolji dani kod* Allaha Teâlâ *je dan kurbana (nahr), nakon kojeg sledi dan 'karr'*.[241]Pod ovim danom Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) misli na drugi dan kurbana. Razlog zašto je ovaj dan ovako nazvan je zato što se hadžije na ovaj dan zaustavljaju na Mini. Ova je hutba popodne.

(241. Ebû Dâvûd, Menâsik, 19; lbn Huzeyme, Sahih, IV/273; lbn Hibbân, Sahih, Vll/51; Hakim, Mustedrek, IV/246; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, V/237.).

[2/131]

Zufer (r.a.h.), sa druge strane, kaže da imam treba da održi tri hutbe: hutbu na dan Tervije, hutbu na dan Arafeta i hutbu na dan Nahr'a. Ono što mi kažemo je bolje. Jer, na dan Tervije, hadžije idu iz Mekke u Minu. Ne mogu da štede vreme da bi slušali hutbu. Zbog toga, imam jedan dan pre Tervije mora održati hutbu u kojoj poučava hadžije kako da odu od Meke do Mine, a odatle do Arefata. On takođe održava hutbu na dan Arefata. U ovoj hutbi, on im je takođe rekao kako da stoju na Arefatu, kako da se spuste u Muzdelifi, kako da stoje na Muzdelifi, kako da kamenuju šejtana, kako da kolju kurbane, kako da se briju, kako da se vrate u Mekku da obave tavaf hadža (zijaret), kako se izvodi sa'j, a zatim ih uči kako da se ponovo vrate na Minu. Drugog dana Kurban-bajrama, on drži hutbu i podučava hadžije preostalim obredima hadža. Tako se jedan dan izdvaja za podučavanje, a jedan dan za činjenje onoga što se uči. Dakle, naš pogled je bolji od pogleda koji Zufer (r.a.h.) ima.

Allah Teâlâ zna istinu najbolje.

TİLÂVET SEDŽA

Slučaj imama koji recitira ajet sedže, koji se odmah pokorava dovi koju izgovara izvan namaza

Ako osoba prouči ajet sedžde na jednom mestu, zatim ustane i na istom mestu pođe za imamom, pa i imam prouči isti ajet sedžde i klanja, pa i ta osoba klanja sa imamom, onda nakon što završi namaz, ova osoba mora klanjati prvu sedždu ajeta.

Također se navodi u 'Kitabu's-Salât" i 'Kitabu'l-Cami" da nije potrebno da klanja prvu sedždu ajeta nakon što završi namaz. Objašnjenje ovog rivâjeta je sledeće: Proučeni ajet je jedan ajet, mesto je jedno mesto. Izvršena sedžda je savršenija. Zato što ima dva poštovanja, jedno je poštovanje namaza, a drugo je poštovanje tilâvet sedžde. Da je sedžda kao prva sedžda, ona bi je ipak zamenila. Kad je savršenija od prve, postaje prva koja je zamenjuje.

Objašnjenje navedenog rivâjeta je sledeće: Dvije sedžde su različite u vladanju. Jedna od njih je o namazu. Ono drugo nije vezano uz namaz. Jedno u drugo ne ulazi. I ovde je situacija ista kao da su proučena dva ajeta.

Rečeno je da su različiti odgovori nastali zbog razlike u temi. Pitanje se ovde postavlja kao potčinjavanje osobe imamu koji ponavlja ajet sedžde u namazu, u smislu stvari koje zahteva ovo učenje. Međutim, prethodna sedžda je postala vađib za njega kao rezultat njegovog sopstvenog recitovanja. Ovu vrstu sedžde osoba treba da čini sam, a ne sledeći imama.

Ovo pitanje je postavljeno na takav način da osoba koja recituje ajet sedždu tada stoji u namazu na istom mestu i recituje isti ajet. U ovom slučaju, osoba sama recituje obe sedžde. Pošto je sedžda koja se vrši u namazu savršenija, ona zamenjuje drugu. Stoga, ako imam zaboravi da izvrši sedždu za ajet sedždu, osoba koja se pokorava mora da izvrši ajet sedždu koju je prethodno recitovao. Imam ne treba da vrši sedždu koju je zaboravio. Nije moguće da ova osoba izvrši drugu sedždu nakon što je namaz završen, jer se ajet recituje u namazu, a nije moguće da izvrši drugu sedždu u namazu jer je podložan imamu.

Ali, prva sedžda, prema ovom rivâjetu, nije se poklopila sa drugom, pa je to morao učiniti posle namaza. Prema el-Cami'jevom rivâjetuu, sedžda prije namaza će se uračunati u sedždu tokom namaza, a pošto će sedžda tokom namaza biti spadnuta sa osobe koja ga sledi ako imam zaboravi, spadnuta će biti i prva sedžda.

Situacija u kojoj dvoje ljudi koji klanjaju odvojeno čuju ajet sedžde koju druga osoba recituje.

Ako dvoje ljudi počnu da klanjaju nâfile namaz, svaki za sebe, i svako od njih uči drugu suru sa ajetom sedžde u njoj, i svaki od njih izvrši sedždu ajeta koju je recitovao, onda svako od njih treba da izvrši sedždu ajeta koju je čuo od drugog posle namaza. Zato što je ova sedžda posle namaza sedžda koja se čuje od osobe koja nije u namazu. To nije kao sedžda koja se izgovara tokom namaza koja se obavlja džematile (zajedno).

[2/132]

Ako uče istu suru i svako čini svoju sedždu, nije neophodno da nakon namaza za ajet koji čuju jedan od drugog čine posebnu sedždu. Jer, ono što se prouči, samo je jedan ajet. Mesto je jedno. Izvršena sedžda je savršenija jer kombinuje dva poštovanja.

Stanje recitovanja ajeta sedžde, koji on izgovara tokom namaza i obavlja sedždu, ponovo nakon namaza

Ako osoba ponovi sedždu koju je proučio u namazu u toku istog namaza, a zatim istu sedždu prouči na istom mestu nakon završetka namaza, onda sedžda nije potrebna iz tog razloga. Ali se navodi u Kitabu's-Salât: Ako preda selam i govori neko vreme, a zatim ponovo prouči ajet sedždu, onda je ova sedžda obavezna za tu osobu.

Rečeno je da je razlog za različite odgovore razlika u temi. Naime, u Kitabu's-Salât se radi o tome kada osoba preda selam i ne progovori nakon selama. Kontinuitet namaza se ne završava samo na predaju selama. Zar ne vidite da čovek može učiniti sehvi sedždu nakon selama? Ponovo, ako se čovek seti neke farz radnje namaza koji nije klanjao nakon predaje selama, to može učiniti nakon selama. Ali, ako progovori nakon selama, ne može.

Ono što je ovde spomenuto je drugo mišlenje Ebû Yusûf'a (r.a.h.). Rečeno je da je onaj koji se spominje u Kitabu's-Salâtu njegovo prvo mišlenje. Ovo je i mišlenje Muhammeda (r.a.h.).

Razilaženje mišlenja po ovom pitanju je slično razilaženju mišlenja po pitanju ponavlanja ajeta koji se uči kako na na jednom tako i na drugom rekatu. Objasnili smo dva rivâjeta u Kitabu o namazu.

Situacija žene koja je završila menstruaciju i nije se okupala čuvši ajet sedždu

Ako žena čije je menstrualno krvarenje prestalo čuje ajet sedžde pre kupanja, ona ne mora da nadoknađuje ajet sedždu nakon kupanja. Ovo je za žene čija menstruacija traje manje od deset dana. Žena čija menstruacija traje deset dana je kao osoba koja je u stanju dženaba (nečistoće), jer joj je menstruacija definitivno završila i ostalo joj je samo kupanje. Ako je dženaba (nečista), on čini sedždu koju je osetila dok je u ovom stanju bila nakon što se okupala.

Žena čija je menstruacija kraća od deset dana, ali je menstrualno krvarenje prestalo i dok je u ovom stanju prošlo puno vremena namaza, čini ajet sedždu koju je čula nakon što se okupala. Jer, mi smo odredili da se žena u ovoj situaciji čisti od menstruacije tako što je namaz farz. Zato će se od nje tražiti da klanja zbog sedžde koju je čula.

Međutim, žena koja nije imala namaz dok je u gradu bila nakon što joj je menstrualno krvarenje prestalo; Ako čuje ajet sedždu, pošto se period kupanja smatra delom menstruacije, a ona još uvek ima menstruaciju, sedžda nije potrebna. Zar ne vidite da onaj ko se opozivim razvodom razvede od svoje žene ne gubi pravo da se vrati ženi sve dotle dok joj ne prestane menstrualno krvarenje, kao što biva u toku menstruacije, osim ako se ne okupa.

[2/133]

Žena koja ima menstruaciju ne mora da klanja namaz, niti mora da klanja sedždu.

Neki su od naših hanefijskih učenjaka rekli da žena koja ima priliku da se okupa, ali se ne okupa, a u međuvremenu čuje ajet sedždu, mora klanjati. Jer, kao što je deo vremena namaza razlog zašto namaz postaje farz, tako i slušanje ajet sedžde je razlog zašto sedžda postaje vađib. Zatim, kao što je namaz obavezan za ženu koja je stigla do nekog vremena, makar i kratkog, osim vremena za koje može da se okupa, tako je sedžda obavezna za sedždu koju oseti nakon što je imala priliku da se okupa.

Ako je žena pod menstruacijom učinila tejemum i čula ajet sedžde

Ako je ova žena učinila tejmum dok je putovala (nakon što joj je prestalo menstrualno krvarenje) i potom čula ajet sedžde, od nje se traži da klanja. Za nju je obavlanje tejmuma kao kupanje u obliku namaza. Pravilo sedžde je isto. Ako žena čuje ajet sedžde, a da nije učinila tejmum, ona to ne nadoknađuje. To je zato što ona ne izlazi iz stanja evnuha osim ako ne izvrši tejmum ili ako joj je prošlo vreme za potpuni namaz.

Situacija onoga ko napušta religiju nakon čitanja ajeta sedžde

Osoba koja napusti veru (otpadnici/murted) nakon što je pročitala ajet o sedždi, a zatim ponovo postane musliman, nije potrebno da klanja ajet sedždu. Jer, otpadništvo čini nečija dela ništavnim. Kao i kod odluke u vezi sa drugim ibadetom, presude u vezi sa klanjanjem tilâvet sedžde preobrate osobu u novog muslimana koji je prvobitno bio nevernik.

Imam koji je učinio tilâvet sedždu u namazu koji je učio tiho

Kod namaza koji se ne uči naglas, kada imam uči ajet sedžde, džematlije moraju klanjati i ako ga ne čuju. Zato što je učenjem tilâvet sedžde imamu postala vađib. Sa obzirom da se sedžda klanja u toku namaza i da džematlije slede imama u namazu, ono što je vađib imamu, vađib je i onima koji ga slede.

Ajet sedžde u hutbi

Ova sedžda nije kao sedžda koja se uči džumom sa minmbera. Sedžda nije potrebna onima koji tamo nisu čuli ajet sedžde. Budući da se hutba ne drži zajedničkim uvodnim tekbirom između imama i džemaâta, nema podređenosti između imama i džemata. Jedini razlog tamošnje tilâvet sedžde je recitacija i slušanje. Dakle, sedžda je potrebna samo osobi kod koje je ovaj razlog ostvaren.

Situacija čitanja ajeta sedžde na perzijskom nekome ko ne zna perzijski

Ako osoba uči ajet sedžde na perzijskom, a ljudi koji ne znaju perzijski ga čuju izvan namaza, sedžda postaje obavezna i za čitača i za slušatelja. Ovo je presuda zasnovana na mišlenju Ebû Hanîfe (r.a.h.). U Emali'ju se prenosi da je Ebû Yusûf (r.a.h.) rekao: Ovde je sedžda neophodna samo za osobu koja zna da se uči ajet sedžde. Oni koji ovo ne znaju ne trebaju. Ovo je i mišlenje Muhammeda (r.a.h.).Gore pomenuta presuda, u poređenju sa mišlenjem Ebû Hanîfe (r.a.h.), zasniva se na njegovom principu da je „čitanje na perzijskom kao čitanje na arapskom“. Čak kaže da recitovanje na persijskom ispunjava obavezno recitovanje u namazu. [Beleži se da je Ebû Hanîfe (r.a.h.) povukao ovaj idžtihad][242]Prema njemu, ako neko uči ajet sedžde na arapskom, sedžda postaje vađib onome ko je čuje jer je razlog za to ispunjen. Obaveza mu je da je klanja samo ako zna za to. Ista situacija je i kada se čita na perzijskom.

(242. Aliyyu'l-Kari, Fiqh-ı Ekber Komentar (prevod Y.V. Yavuz), (Hidaye, l/47)Baberti; İnaye, l/201, na rubu Fethu'l-Kadir, (Tebyinu"i-Hakaik), Zeylai, l/1117. (el-Fıkhu'l-İslamt, Vehbe Zuhayli, 1/655, fusnota br. 1) En-Nafiu'l-Kebir Šerhu'l-Câmitv's-safır, Abdulhej el-Leknevi, 5. 94.Kešfu'l-Pezdevi Mine'l-Metalibi'n-Nefise, Ist. 1308, str. Istina je da je Ebû Hanîfe (r.a.h.) promenio svoj stav sa ovog stava na stav svih ostalih u 25. Na tome se temelji fetva.).

Prema Ebû Yusûf'u i Muhammed'u (r.a.h.), Kur'an koji se čita na perzijskom nije Kur'an u apsolutnom smislu. Iz tog razloga, za one koji znaju arapski, čitanje persijskog ne zamenjuje farz čitanje. Međutim, ovo zamenjuje farz štivo za one koji ne znaju arapski. Slično tome, sedžda je neophodna onima koji znaju da se Kur'an uči slušajući ga, ali nije neophodna onima koji ga ne znaju.

Situacija pijane osobe koja čita ili čuje ajet sedždu

Ako pijana osoba pročita ili čuje ajet sedždu, mora klanjati. Jer, pijanica je u obaveznoj poziciji. Kao što mora klanjati kada dođe do vremena, mora klanjati i tada kada čuje ajet sedžde. On nije kao ludi pijanac. Ako uči ili čuje ajet sedžde dok je neuračunljiv, nije dužan da klanja, jer nije dužan da to čini. Učenjaci kažu da se ova odluka primenjuje ako ludilo traje duže vreme. Međutim, ako ludilo traje dan, noć ili manje, onda ta osoba mora klanjati po istihsanu. Kao što smo objasnili, prema rivâjetu u ovoj knjizi, ta osoba je takođe dužna da nadoknadi propušteni namaz ako izgovori ajet sedžde sredinom jutra, a zatim klanja usred dana (zeval vreme)., ovo ne važi. Jer, iako je za njega sedžda obavezna, ona je nepotpuna ako se čini dok je sunce na sredini.

Kada treba učiniti vađib sedždu za vreme keraheta

Ako prouči ajet sedždu u vreme zevala, a zatim u isto vreme klanja, ta sedžda je ispravna jer je učinjena na način koji je vađib. Ako istu sedždu ne učini u to vreme nego je učini kada sunce zađe nakon što mu se promeni boja, ona je i dalje važeća. Ovaj poslednji stav je stav Ebû Yusûf'a (r.a.h.), a usporedba stavova Ebû Hanîfe i Muhammeda (r.a.h.) također ga zahteva.

Prema Zuferovim (r.a.h.) rečima, ako se to radi u ovom trenutku, to ne vredi.

[2/134]

Suština neslaganja ovde je, kao što smo objasnili, pitanje osobe koja počinje da klanja u vreme zevala, a zatim prekine svoj namaz i nadoknadi ga kada sunce zađe. Po našem mišlenju, ovaj namaz je validan. Prema Zuferu (r.a.h.), ovo ne važi.

Stanje čitanja ajeta sedžde tokom jahanja

Situacija osobe koja izuči ajet sedžde dok jaše na konju, zatim se spusti na zemlju i ponovo pojaše na njega, a zatim učini sedždu. Po našem mišlenju, ovo je isto kao da se to radi bez silaska i kao takva ona važi. Prema Zuferovim (r.a.h.) rečima, nakon sjahanja potrebno je učiniti sedždu na zemlji. Od sada se sedžda ne može vršiti gestom (îma'om) tokom jahanja. Isto važi i za osobu koja recituje ajet sedžde dok sjaše.

Svemogući Allah najbolje zna istinu.

MES'H PO MESTVAMA

Položaj žena sa invaliditetom

Ako oproštena žena uzme abdest u vreme popodnevnog (ikindije) namaza, obuje mestve, obavi jedan rekat popodnevnog namaza i zatim zađe sunce, u takvoj stvari mogu biti tri različite situacije. U prvom slučaju, žena mora uzeti abdest, oprati noge i ponovo obaviti namaz. U drugom slučaju, žena mora uzeti abdest, potrati svoje mestve i ponovo obaviti namaz. U trećem slučaju, žena mora uzeti abdest, potrati svoje mestve i nastaviti namaz odakle je stala.

Abdest osobe koja klanja je pokvaren zbog razloga prije namaza.

Obrazloženje presude u prvom slučaju je sledeće: Oproštena žena je uzela abdest i obula mestve dok je krvarila. Mestve su bile nošene u stanju čistoće koje se smatralo validnim tokom vremena, ali ne i kada je vreme prolazilo. Abdest žene se prekida kada vreme prođe, zajedno sa abdestom koji je postojao pre početka namaza, zbog još uvek postojećeg razloga koji poništava abdest. Pravilo po ovom pitanju je ovo. Ako je čistoča čoveka koji klanja zbog razloga narušena pre nego što počne da klanja, on mora ponovo da obavi namaz. Baš kao osoba koja obavlja tejmum, a zatim uzima abdest nakon što je video vodu pa ponovo klanja namaz. Zbog toga žena mora uzeti abdest, oprati noge i ponovo obaviti namaz.

[2/135]

Obrazloženje odredbe u drugom slučaju je sledeće. Ispričana žena se abdestila dok joj je krv još bila suha, obula se i prije nego što je sunce zašlo krv je potekla. Budući da se mestve ovde nose na potpuno čist način, žena može izvoditi mes'h do kraja perioda mes'ha, kako za vreme tako i nakon isteka vremena. Međutim, njena je čistoća narušena kako je vreme prolazilo i krv koja je tekla tokom vremena je izgubljena. Dakle, klanja deo namaza nakon što nastupi nedostatak abdesta. To je sprečava da nastavi svoj namaz tamo gde je stala.Obrazloženje odredbe u trećem slučaju je sledeće. Oproštena žena je uzela abdest i obula mestve dok joj je krv prestala. Krv se nije prolijevala dok sunce ne zađe, nego nakon što zađe. Ovdje je ženina čistoća narušena ne protokom vremena, već pojavom abdesta. Pošto je žena propustila deo namaza nakon izostanka abdesta, može uzeti abdest i nastaviti namaz tamo odakle je stala. Budući da je obula svoje mestve u stanju potpune čistoće (tehâret-i kâmile- čistoće uma), ona ih može potrati. Da krv nije tekla do obavljenog namaza nego je potekla nakon obavljenog namaza, namaz žene bi bila potpuna jer je obavljena sa potpunom čistoćom.Ako ženi dođe vreme nakon prestanka krvarenja, pa ona uzme abdest, pa poteče krv, onda se mora abdestiti. Pod ovim se misli da je krvarenje prestalo kada je uzela abdest. Nakon toga više se nije prolijevala krv do nekog drugog puta. U ovom slučaju, čistoću žene ne narušava protok vremena, već protok krvi. Zato joj abdest koji je prije uzela neće biti od koristi.Međutim, ako je krvarila kada je uzimala abdest, uzimala abdest dok je krv tekla, pa je krvarenje stalo pa je ušla drugi put, opet uzela abdest i onda se krvarila, onda u ovom slučaju žena ne mora uzeti drugi abdest. Zato što se abdest žene s vremenom kvari. Uzela je abdest dok joj je to bilo obavezno. Dakle, sve dok to vreme traje, nije potrebno da se ponovo abdesti zbog krvotoka.

Situacija nekoga ko uzima abdest voćnim sokom

Ako čovek na putu ne nađe vodu, uzme abdest sokom od hurme, obuče mestve, a zatim nađe mnogo vode, mora skinuti mestve i ponovo oprati noge vodom. Jer, prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), čišćenje sokom od hurmi je nešto što zamenjuje čišćenje vodom. U ovom slučaju, prava stvar ne važi dok ima vode. Zato što je nosio svoje mestve sa čistoćom koja bi postala zastarela kada bi voda bila pronađena.

Situacija nekoga ko uzima abdest sa ostatkom magarca

Isto važi i za nekoga ko uzme abdest sa ostacima magarca, zatim obavi tejmum, obuje mestve, a zatim pronađe čistu vodu. U ovoj situaciji, čovek treba da skine mestve i opere noge, jer se uzimanje abdesta od magarećeg ostatka dok ima apsolutno (prirodne) vode ne smatra čistoćom.

Razlika između potiranja preko omotača i potiranja preko mestviju

Ako neko ima slomljenu ruku i stavi zavoj na nju bez uzimanja abdesta, može potirati (mes'h) po zavoju dok se abdesti. Međutim, osoba koja nosi svoje mestve bez uzimanja abdesta ne može da potire svoje mestve dok se abdesti. Jer, potiranje zavoja je kao pranje osobe ispod zavoja, sve dok rana/bolest traje.

Zar ne vidite da potiranje zavoja nije ograničeno na određeno vreme. Iako nije dozvoljeno da zamena i original budu prisutni zajedno, potiranje zavoja na organu i njegovo pranje mogu biti prisutni zajedno. Dakle, razumemo da je potiranje preko zavoja kao pranje stvari ispod zavoja. Dakle, biti bez abdesta dok vezujete zavoj ne nanosi štetu. Potiranje preko mestviju se ne smatra isto što i pranje nogu. Međutim, pokrivanje stopala mestvama sprečava da nedostatak abdesta kontaminira stopala. Ali to ne eliminiše potrebu za abdestom dok stoji.

Vezivanje zavoja dok se ne uzima abdest

Uslov za dozvoljenost potiranja je da se mestve moraju nositi potpuno čiste i u stanju abdesta. U stvari, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

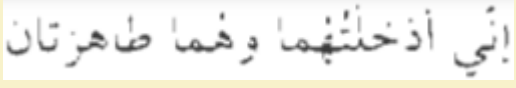

- “Stavio sam noge u mestve dok su bile čiste”.[243]

(243. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, I/163; Ibn Huzeyme, Sahih, I/95; Ibn Hibbân, Sahih, IV/155; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, I/292.).

Ako čovek, bez abdesta, zaveže zavoj, uzme abdest i obuje mestve, a zatim mu se abdest pokvari i uzme abdest, može da potare noge preko mestviju bez pranja, jer ih je nosio dok je čist bio. Jer, potiranje zavoja je kao pranje osobe ispod zavoja, sve dok postoji rana/bolest. Dakle, ta osoba može da potare mestve i omot.

Lečenje rane zavojem na njoj

Ukoliko rana/bolest ispod zavoja zacijeli dok osoba uzima abdest, ta osoba samo potire zavoj i klanja namaz. Jer, potiranje preko zavoja vredelo je prije nego što rana zacijeli. Kada je rana/bolest zacijelila, učinak potiranja je prestao. Ta osoba također treba oprati ovo mesto. Pošto zacjeljivanje rane nije nešto što kvari abdest (hades), to ne kvari abdest. Čak i ako osoba potare povez bez potrebe da se abdesti, pa postane nesposobna da se abdesti, budući da je čistoća osobe potpuna potiranjem zavoja, on može uzeti abdest i potirati svoje mestve. U ovom slučaju, osoba može obaviti namaz na svojim mestvama jer je početak uzimanja abdesta nastupio nakon što su mestve obuvene na potpuno čist način. Ako se ne uzme abdest prije potiranja zavoja, mora se uzeti abdest i oprati noge.Ako mu nakon klanjanja tejmumom abdest postane neispravan i on se abdesti i obuje mestve, a zatim naiđe na vodu dovoljnu za pranje, pravilo prvog tejmuma se završava susretom sa vodom, a čim prođe voda, abdest osobe je prekinut. Mora ponovo obaviti tejmum.

Situacija nekoga ko ima suho mesto na telu nakon gusula

Ako osoba koja je u stanju nečistoće obavi ritualno kupanje, a da joj ijedan deo tela ne dotakne voda, pa obuče mestve, a abdest joj se nakon obuvanja pokvari, pa posegne za vodom., ova osoba mora oprati preostali deo svog tela, uzeti abdest, te oprati noge prilikom uzimanja abdesta. Budući da ne nosi čiste mestve, ne može ih potirati dok uzima abdest.

Ako osoba koja je u stanju nečistoće (džunubluka), čije je telo ostalo suho jer zbog nedostatka vode tokom uzimanja abdesta, prekine abdest nakon namaza tejmumom, a zatim dobije vodu, takva stvar može biti na pet načina.

Prvo, ako je raspoloživa voda dovoljna i za suhi deo tela i za uzimanje abdesta, onda da bi se oslobodila nečistoće, osoba mora oprati suhi do svog tela i uzeti abdest, jer ima vodu za uzimanje abdesta iako mu je abdest pokvaren.

Drugo, ako raspoloživa voda nije dovoljna za jednu od ove dve svrhe, onda osoba treba da izvrši tajamum, ali da koristi vodu pri ruci da opere delove osim organa u kojima je izvršio tajamum, kako bi se smanjila nečistoća.

Treće, ako je vode koja je pri ruci dovoljna za suhi deo tela, ali nije dovoljna za abdest, onda čovek mora njom da opere suhi deo tela da bi izašao iz stanja nečistoće, ali pošto ne može da nađe vodu dok mu je abdest pokvaren, on mora obaviti tejmum da bi eliminisao stanje bez abdesta.

Četvrto, ako je dostupna voda dovoljna za abdest, ali ne i za deo tela koji ostaje suh, onda osoba mora njome da uzme abdest. Jer, sve dok ne može da nađe dovoljno vode da oslobodi svoju nečistoću, tejmum koji je ranije uzeo zbog nečistoće, važi. Dakle, to je neko kome je pokvaren abdest i ko ima vodu sa sobom da uzme abdest.

Peto, ako je vode koja je pri ruci dovoljna za svako od ove dve odvojeno, ali ne i za oboje, onda čovek treba vodom da opere suhe delove tela, jer je vladavina nečistoće stroža. Zar ne vidite da je osobi koja je u stanju nečistoće zabranjeno čitanje Kur'ana? Ako čovek nema abdest, nije mu to zabranjeno. Dakle, (takva osoba treba prvo da ukloni strožiju odluku dva hadesa/odsustvo abdesta sa vodom. Zatim, treba da napravi poseban tejmum za stanje bez abdesta.

[2/137]

Da je prvo izvršio tejmum, a zatim oprao suhi deo, ovo bi važilo prema rivâjetu u ovoj knjizi. U Zijâdatu on kaže da to ne važi. Takođe se kaže da je ono što se navodi u Zijâdatu Muhammedovo (r.a.h.) mišlenje, a ono što se ovde pominje je Ebû Yusûfovo (r.a.h.) mišlenje.

Objašnjenje Muhammedovog (r.a.h.) gledišta je sledeće. U ovom slučaju, pošto osoba obavlja tejmum dok ima vode za uzimanje abdesta, njegov tejmum nije validan. Muhammed (r.a.h.) je uporedio ovo pitanje sa situacijom u kojoj svaki drugi čovek koji nađe vodu tokom putovanja uzima abdest ovom vodom. U ovom slučaju, jedan od njih mora prvo da uzme abdest, a zatim drugi da obavi tejmum. Ako jedan od njih prvo obavi tejmum, a zatim drugi uzme abdest vodom, tejmum onoga koji obavi tejmum nije validan.

Objašnjenje rivâjeta u ovoj knjizi je sledeće. Voda u ruci je dostojna da ukloni nečistoću. Smatra se ništavnim za osobu bez abdesta. Dakle, važi tejmum onoga ko čini tejmum. Baš kao i voda koja se ostavlja da bi se utolila žeđ. U svom delu el-Asl, Muhammed (r.a.h.), on je to uporedio sa situacijom osobe koja nema nikakve vode da uzme abdest osim magarećeg ostatka. Osoba u ovoj situaciji mora prvo da uzme abdest dostupnom vodom, a zatim obavi tejmum. Ako ova osoba prvo obavi tejmum, a zatim uzme abdest, ovo takođe važi. Jer, ono što je potrebno jeste da radimo oboje zajedno. Šta god da počne, šta god da uradi, važi. I ovde je situacija ista. Ono što je ovde potrebno je da osoba izvrši tejmum i da koristi vodu pri ruci da bi oprao preostali suhi deo tela. Šta god od ovoga osoba prvo uradi, njegova/njena akcija je validna.

Zaboravlanje da potire glavu prilikom uzimanja abdesta

Ako čovek uzme abdest za sabah-namaz, obuje mestve pa klanja sabah-namaz, pa mu se abdest pokvari u podne pa se on abdesti i klanja podne-namaz, zatim mu se abdest pokvari u vremenu ikindije pa se abdesti i klanja ikindiju-namaz, zatim se seti da nije potrao glavu prilikom uzimanja abdesta za sabah-namaz, ta osoba treba skinuti svoje mestve, oprati noge i obaviti sve namaze koje je obavila. Jer se svatilo da nošenjem mestviju stanje nije potpune čistoće, a abdest koji se uzima potiranjem mestvi na podne i ikindiju namaz nije čistoća. Ova osoba mora ponoviti sve namaze koje je obavila u međuvremenu nakon završetka čišćenja.Ako se svati da je zaboravio potrati glavu prilikom uzimanja abdesta za podne namaz, samo mora ponovo klanjati podne namaz. Jer, navlačenjem mestviju bila je potpuna čistoća. U tom slučaju njegova čistoća u toku ikindije namaza upotpunjuje se potiranjem mestviju. U slučaju zaborava ili mešanja, nema potrebe da se pridržava redosleda. Prema tome, on mora samo nadoknaditi podne namaz.

Zavoj pada tokom namaza

Ako zavoj padne nakon potiranja rane tokom namaza, pre nego što je zarasla, nastavlja da klanja. Jer, sve dok rana/bolest traje, područje ispod zavoja nije u stanju da se opere, pa potiranje koje se nanosi na zavoj zamenjuje pranje područja ispod zavoja. Ako neko zaboravi da potire po zavoju i on otpadne nakon početka namaza, mora se ponovo umotati zavoj, potarati ga, a zatim ponovo obaviti namaz. To je slučaj prema Zâhiru'r-Rivâye'tu, koji kaže da ako osoba odustane od potiranja zavoja iako je u stanju da to učini, njegova akcija nije dovoljna. To smo objasnili u diskusiji o namazu.

Situacija osobe koja uzima abdest magarećom otpadnom vodom, a zatim klanja tejmumom, ali se ne abdesti iako nađe čistu vodu.

Osoba koja nakon abdesta sa ostacima magarca i tejmumom naiđe na čistu vodu i izgubi vodu bez abdesta i sa sobom ima magareće ostatke, u ovom slučaju trebala bi ponovno obaviti tejmum, iako ne mora ponovno obavljati abdest sa magarećim ostacima. Zato što je ovaj abdest abdest koji se uzima vodom. Stoga ga prisutnost vode ne kvari. U tom smislu, ako je voda koja je ostala od magarca čista, tada bi se već abdestio čistom vodom. Da je prljava, ne bi se trebalo abdestiti tom vodom ni prvi ni drugi put. Stoga mu je dovoljno da jednostavno ponovo obavi tejmum.

Situacija namaza na ćilimu sa prljavštinom na podstavi

Ako osoba klanja nad podstavljenom tepihu ili podmetnutom ćilimu za namaz, i ako na podstavi ima više od jednog dirhema prljavštine, i on stoji iznad mesta gde je ta prljavština, njegov namaz je ispravan prema Ebû Hanîfi i Muhammedu (r.a.h.).

Prema onome što Hasan b. Ebi Mâlikî'a (r.a.h.) prenosi od Ebû Yusûf'a (r.a.h.), ovaj namaz nije ispravan.

[2/138]

Rečeno je da je razlog za razlike u odgovorima taj što je predmet drugačiji. Pitanje je postavljeno u Muhammedovom (r.a.h.) delu, el-Asl, na sledeći način: To je zato što stvar na kojoj se obavlja namaz nije ušivena na podstavu, ili podstava i lice nisu međusobno povezani dugmićima/dugmadima, itd. U ovom slučaju, stvar na kojoj se obavlja namaz je kao dva komada platna, jedan na drugi, a jedan ispod je prostrto platno. To ne sprečava da namaz bude dozvoljen.

U drugom rivâjetu, ovo pitanje je predstavljeno na sledeći način. To je zato što je stvar na kojoj se obavlja namaz sašivena kao obloga i podstava ili vezana dugmadima. U ovom slučaju, stvar na kojoj se vrši namaz smatra se jednim komadom tkanine. Ako je prljavština na donjem delu jednog komada platna, a osoba koja klanja namaz stoji na delu gde je prljavština, njegov namaz nije važeći. Ovo je takođe tako.

Postoje učenjaci koji su istraživali neslaganje po ovom pitanju. Objašnjenje Ebû Yusûf'ovog (r.a.h.) stava je sledeće. Ovu stvar na kojoj se obavljaju namazi ljudi prihvataju i koriste kao jedan komad platna, iako je podstavljena. Čovek koji klanja na tako nešto stoji na prljavštini čineći to.

Jedan od uslova za dozvoljenost namaza je da mesto na kojem se obavlja namaz mora biti čisto. Ovo se razlikuje od namaza na čistom predmetu koji je postavljen na prljavu prostirku i sedenja na njoj. Zato što je stvar na kojoj se sedi odvojena od zemlje. To dvoje su dve odvojene tkanine. Čovekov stojeći položaj (kijam) povezan je sa onim iznad njega. Ne dole.

Namaz na cipelama sa prljavštinom na đonu

Objašnjenje Zâhiru'r-Rivâye'ta je sledeće: Podstavljena prostirka na kojoj se obavlja namaz je zapravo dva komada tkanine. Iako su ivice zašivene kako bi se olakšala upotreba, obično je vezan na vrhu bilo da osoba sedi ili stoji na njemu (kijam). Ne donji deo! Zar ne vidiš da kada neko sedne na prostirku sa svilenim gornjim delom, tako i taj čovek sedi na svili! Rečeno je. Zato smo rekli da je namaz dozvoljen sve dok je gornji deo čist, kao i pitanje sedenja na čistoj stvari na prljavom tepihu. Iz tog razloga je među ljudima bio običaj da se skinu cipela i izvrši dženaze namaz, itd. Jer, u ovom slučaju, prljavština je na đonu cipele, a ne na koži na cipeli. Dakle, nečistoća na dnu ne sprečava dozvoljenost namaza prema Zâhiru'r-Rivâye'tu.

Neki od naših hanefijskih učenjaka su to videli kao prepreku za namaz jer je đon šavom povezan sa gornjim delom cipele, pa se smatraju kao jedna stvar.

Klanja u krvavom ogrtaču (đubbe)

Ako neko klanja obučen u podstavljenu haljinu na kojoj je krv veličine dirhema, iako je krv prešla sa jedne strane na drugu, ovaj namaz nije važeći. Jer, zajedno sa postavom, lice označava dve odeće. Svaki od njih sadrži prljavštinu veličinu dirhama. Kada se ova krv prikupi, dobija se više od jednog dirhema.

To nije slučaj sa jednim slojem odeće na kojoj je prljavština sitna kao dirhem, iako je prebačena sa jedne strane na drugu. Dozvoljeno je klanjati u takvoj odeći. Zato što je ova haljina jednodelna. Kada se obe strane posmatraju zajedno, prljavština na tkanini ne prelazi veličinu od jednog dirhema. U drugom slučaju, pošto se obloga razlikuje od postave, to su dva odvojena odevna predmeta.

Zarastanje jedne od dve rane na telu

Ako osoba koja ima dvije krvareće rane na telu uzme abdest dok krvare, a zatim jedna od rana zaraste i krvarenje prestane, može klanjati namaz sa ovim abdestom jer njegovo opravdanje još traje. Šta ako je samo jedan od njih uzeo abdest dok mu je tekao urin? Ako je abdest jednog vremenski ograničen, onda kada je jedan od njih izlečen, a drugi teče, i njegov abdest je vremenski ograničen.

[2/139]

S'hodno tome, dok klanja, čak i ako ova rana zaraste i druga posečena noga bude posečena, on nastavlja da klanja. Jer, kaže, rana se ovde smatra jednom ranom. Tako je i sa rešenjem o abdestu. U ovom slučaju, čistoća osobe koja obavlja namaz je za obe rane zajedno.Pravo značenje ovoga je sledeće: Rana koja je pukla i potekla smatra se kao da nikada nije zarasla, jer je u svom stanju kada se uzima abdest. Dakle, čistoća se osobe nastavlja kako vreme prolazi.

Ako izgovor oproštenog nestane nakon klanjanja namaza, status namaza koji je obavio

Ako krvarenje iz rane prestane i rana zaraste nakon uzimanja abdesta i klanjanja namaza, namaz osobe se ne poništava. Zato što je osoba završila svoj namaz dok je njegov izgovor trajao i sa abdestom specifičnim za opravdanog. Završetak izgovora nakon obavljanja namaza ne poništava namaz. Kraj izgovora tokom namaza nije ovakav. Ova stvar je poput situacije osobe sa tejmumom koja posegne za vodom tokom ili nakon obavljanja namaza.

Presuda je ista za ženu sa izgovorom (spremnu), osobu kojoj boli stomak i čiji proliv ne prestaje, osobu koja ne može da zadrži mokraću, osobu koja ima napad i osobu koja ne može da se suzdrži vetra. Abdesti ovih ljudi mere se vremenom zbog njihovih izgovora.

Da li je potrebno da osoba sa invaliditetom nosi čistu odeću dok klanja?

Na primer, ako žena koja je videla krvarenje ima dve odeće, jednu čistu, a drugu nečistu, i ako bi nošenje čiste uprljalo, ona može da obuče koju god želi dok klanja. Uprkos tome, ako obavlja namaz u čistoj odeći, nema problema jer joj je oprošteno ono što je bilo neizbežno. Hz.Pejgamberove (s.a.v.s.) reči upućene Fatimi b. Kays (r.a.h.) na to ukazuju:

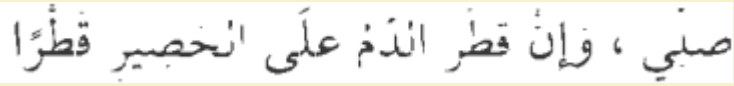

"*Čak i ako krv kapne na prostirku, i dalje obavljaj ibadet*".[245]

(245. Dârimî, I/228; Ahmed b. Hanbel, Musned, VI/42; Ibn Mâce, Tehâret, 115; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, I/344.).

Pošto za ženu nema koristi da nosi čistu odeću jer će se ona uprljati krvlju, nema problema ako namaz obavlja u nečistoj odeći umesto u čistoj. Namaz koji žena obavlja u nečistoj odeći smatra se prihvatljivom. U slučajevima kada nije moguće klanjati u čistoj odeći, dozvoljeno je klanjati u nečistoj odeći. U ovom slučaju, nije dozvoljeno da teramo ženu da nosi čistu odeću i da je prlja. Zato smo njen namaz smatrali dopuštenim ma koju od ove dve odeće da nosi.

Allah Teâlâ najbolje zna istinu.

ISPRIKA ŽENE KOJA JE VIDELA KRV (MUSTEHZA)

Situacije žene koja vidi krv pre menstruacije

Ako žena ima menstruaciju tokom prvih pet dana svakog meseca i vidi krv pet dana ranije, a sekret prestane na kraju pet dana i ne vidi ništa tokom pet dana svog normalnog menstrualnog perioda, pet dana od krvi koja dođe pre njenog menstrualnog ciklusa ne smatra se menstruacijom.

Ovo je mišlenje Ebû Hanîfe (r.a.h.). On je ovde doneo dokaze po ovom pitanju. U Kitabu o namazu, odgovor je dat apsolutno i kaže: "Pet dana krvarenja pre menstruacije se smatra menstruacijom." Ovo je mišlenje Ebû Yusûf'a i Muhammeda (r.a.h.). Ova tema je ukratko podeljena na tri dela. U prvom slučaju, krvarenje pre menstruacije se jednoglasno smatra menstrualnim. U drugom slučaju nisu mogli da se slože po pitanju krvarenja pre njene menstruacije. U trečem slučaju, različite priče su potekle od Ebû Hanîfe (r.a.h.).

Prva opcija je ako žena ima krvarenje jedan ili dva dana pre menstruacije, što se ne može smatrati menstruacijom samo po sebi, i ako ima krvarenje tokom menstruacije, što se može smatrati samostalnom menstruacijom, na primer, pet dana tokom menstruacije ili tri dana u roku od pet dana od njene menstruacije. Sva ova krv je menstrualna. Pošto se krvarenje koje dolazi pre menstruacije ne može smatrati nezavisnom menstruacijom, ono je podložno menstrualnom periodu. Pravilo je da se ono što nije nezavisno podređuje onome što je nezavisno.

[2/140]

Druga opcija je situacija neslaganja te ima tri tipa. Prvi je da vidite krv pet dana pre pet dana menstruacije i da ne vidite ništa tokom pet dana menstruacije. Ili, da vidite krv pet dana pre menstruacije i jedan ili dva dana tokom menstruacije. Ili, da vidite krv jedan ili dva dana pre pet dana menstruacije, ili da vidite krv jedan ili dva dana tokom pet dana menstruacije. Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), ništa od toga nije menstrualno krvarenje. Prema Ebû Yusûf'u i Muhammedu (r.a.h.), sva ova krvarenja su menstrualna.

Treća opcija je da je videla dovoljno krvi da bude nezavisna menstruacija pet dana pre menstruacije, kao i da je videla dovoljno krvi da bude nezavisna menstruacija pet dana svoje menstruacije. Postoje dve predaje od Ebû Hanîfe (r.a.h.) na ovu temu.

Prema rivâjetu u ovoj knjizi, krv koju vidi tokom svojih menstrualnih dana je menstrualna krv. Ono što je ranije videla bila je krv isprike.

U drugom pripovedanju, sve su to menstrualna krv. Ovo je i mišlenje Ebû Yusûf'a i Muhammeda (r.a.h.). Prema Ebû Yusûf'u (r.a.h.), menstrualni ciklusi ove žene bi se takođe promenili. Zato što je mišlenja da ako se i jednom vidi drugačija menstruacija, menstruacija će se promeniti.

Prema Muhammedu (r.a.h.), iako ima menstruaciju, promena menstruacije sa ovim krvarenjem zavisi od menstruacije koju će imati u drugom mesecu. Ako vidi isto što i njena prethodna navika, njena prethodna navika se nastavlja kao što jeste. Ako ima drugačiju menstruaciju od ranije, baš kao i prvog meseca, menstruacija će se promeniti tako što će imati istu menstruaciju dva puta.

Međutim, sve ovo ne sme biti duže od deset dana. Ako prekorači ovo, menstrualni period se jednoglasno ograničava na dane menstruacije. Sve drugo se smatra isprikom.

Postoji saglasnost da se krvarenje koje se javlja nakon normalnog menstrualnog perioda smatra menstrualnim krvarenjem, sve dok ne prelazi deset dana. Ako prelazi deset dana, menstrualni dani se smatraju menstrualnim. Iznad toga, ona je invalid.

Ako tokom menstruacije nema iscjedka, a javlja se nakon, to se prema Ebû Hanîfi (r.a.h.) ne smatra menstruacijom. Prema Muhammedu (r.a.h.), ako se nađe prilika, ona postaje evnuh postajući bedel. Mogućnost za to je moguća kada između dana koji odgovaraju menstruaciji i druge menstruacije postoji period od petnaest ili više dana.

(Bedel- البدل - To je oblik izvedbe koji zamenjuje neke ibadete i dugove u slučaju da izvorna izvedba nije moguća.

Bedel- Cena u rečniku znači „kompenzacija, nešto što zamenjuje nešto što nedostaje“. Njegova upotreba u istom smislu prilično je uobičajena u islamskoj pravnoj literaturi. Na primer, tejmum sa zemljom se smatra vodom za abdest, otkupnina se smatra postom, trideset dana se smatra jednim mesecom, a u dva ili tri stepena pomirenja, sledeći tip pomirenja se smatra ekvivalentnim prethodnom. Međutim, reč „bedel- cena” ima posebnu upotrebu i terminološko značenje u nekim ibadetima i izvršenju nekih ugovornih ili stvarnih dugova.).

S'hodno tome, ako se iscjedak pojavi deset dana nakon dana kada se smatra da ima menstruaciju, ona se smatra opravdanom prema oba gledišta. Jer, ako prihvatimo pet dana prvog ispuštanja žene u ovoj situaciji kao menstruaciju umesto njenih menstrualnih dana, između nje i njene druge menstruacije bit će samo desetodnevni period čistoće. Ovo je ispod vremena čišćenja. Sve ove opcije zajedno sa njihovim uzrocima objasnili smo u Knjizi o menstruaciji (hajzu).

Žena vidi krvarenje jednog dana tokom menstrualnog ciklusa, a zatim krvari desetog dana.

Ako žena krvari jedan dan tokom menstrualnog ciklusa, onda krvarenje prestane, a zatim ponovo krvari desetog dana, čitavih deset dana se smatra menstruacijom prema Ebû Yusûf'u (r.a.h.). Jer, po njegovom mišlenju, ako je period čistoće između dva pražnjenja kraći od petnaest dana, čitavo pražnjenje se smatra neprekidnim.

[2/141]

Ako se drugo pražnjenje dogodi jedanaestog dana, dani pre i posle menstruacije su sa isprikom. Prema oba gledišta, ona ima menstruaciju samo tokom menstrualnih dana. Jer, cela stvar je prešla deset dana. Nije moguće da se sve ovo smatra menstruacijom. Ako postoji iscjedak tokom menstrualnog perioda, smatra se da ima menstruaciju u svim danima menstruacije. Međutim, ako postoji samo pražnjenje prvog dana menstruacije, onda se, prema Muhammedu (r.a.h.), još uvek ne može smatrati da ima menstruaciju tokom svog menstrualnog perioda. Zato što ne prihvata da se menstruacija završava očišćenjem. To smo objasnili u knjizi o menstruaciji (hajzu).

Stanja žene posle porođaja (lahusa)

Ako žena posle porođaja krvari petnaest dana nakon rođenja bebe, onda joj krvarenje prestaje petnaest dana, a zatim krvari još jedan dan u celih četrdeset dana, celih četrdeset dana se smatra postporođajnim prema Ebû Hanîfi (r.a.h.). Jer četrdeset dana posle porođaja je kao deset dana menstruacije. Prema njegovim rečima, kao što se ne uzima u obzir period čistoće u deset dana menstruacije, ne uzima se u obzir ni period čistoće u četrdeset dana posle porođaja. Ne postoji razlika između postpartuma (rođenje) i porođaja.Prema rečima Ebû Yusûf'a i Muhammed'a (r.a.h.), postporođajni period ove žene je petnaest dana. Jer, kao što je petnaestodnevni period čistoće razlika između dve menstruacije, tako je i razlika između postporođajne i menstruacije.Ako krvari duže od četrdeset dana, isprika je više od četrdeset dana u slučaju da joj je to prvo rođenje. Ako ima određenu naviku tokom postporođajnog perioda, oslobođena je menstruacije u danima nakon menstruacije. Jer, kao što je deset dana gornja granica menstruacije, četrdeset dana je gornja granica posle porođaja. a Allah-ov Teâlâ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

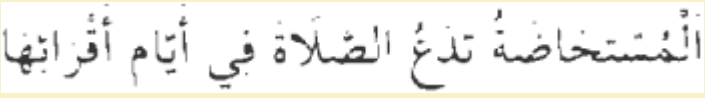

“*Žena sa invaliditetom trebala bi prestati klanjati tokom hajza*”.[246]

(246. Dârimî, 1/224; Ebû Dâvûd, Tehâret, 112; Tirmizî, Tehâret, 94; lbn Mâce, Tehâret, 115; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XXll/386; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, l/345; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, l/624.).

Ako žena koja je rodila na početku ramazana i postila celi mesec ramazan rodi drugo dete pet i po mjeseci nakon ramazana i okupala se na početku ševvala, mora nadoknaditi svojih petnaest dana posta i namaz. Budući da je rok trudnoće najmanje šest meseci, pouzdano znamo da je zatrudnjela usred ramazana. Trudnica ne može imati menstruaciju, niti može biti u postpartumu. Jer postporođaj je sestra menstruacije. Pošto pouzdano znamo da porođajno razdoblje završava sredinom ramazana, razumemo da je post koji je držala u drugoj polovini valjan. S'hodno tome, nadoknadit će petnaest dana posta koje je ispostila u prvoj polovini godine. Pošto smo utvrdili da je čista i da nije klanjala drugu polovinu ramazana, nadoknadit će petnaest dana namaza koje nije klanjala.Ako se okupala na dan Bajrama, postila i klanjala mesec ševvala, a potom je nakon pet i po meseci rodila dete, nadoknađuje jedan dan. To je također praznik. Zato što se ne smatra ispravnim postom ovaj dan postiti propušteni post. Mora nadoknaditi petnaest dana propuštenih namaza. Zato što smo presudili da je postala čista kad je ostala trudna, ali je odgodila kupanje do petnaest dana kasnije. Potrebno je klanjati propuštene namaze ovih dana. Ako stara i nesposobna žena vidi krv, ona je trudna prema Zâhiru'r-Rivâye'tu.

Što se događa ako starica vidi krv?

Po Muhammed b. Mukatil'u (r.a.h.), krvarenje koje vidi nakon ulaska u menopauzu (ijas) nije menstrualno. Jer, to je krv koja je prerano viđena i čija je priroda nepoznata. Ne može biti menstruacija. Ovo je poput krvi koju je videlo vrlo malo dete.

Objašnjenje Zâhiru'r-Rivâye'ta je sledeće: Postojanje menstruacije zavisi od njene mogućnosti. Ako starica vidi krv, moguće je da se to može smatrati menstruacijom. Međutim, krv koju vrlo malo dete vidi je drugačija. Nije moguće prihvatiti ovu krv kao menstrualnu krv. Jer, ako se smatra menstrualnim krvarenjem, treba smatrati da je ušla u pubertet. Međutim, vrlo mala deca nisu prikladna za pubertet.

[2/142]

Prema Muhammed b. İbrahim el-Meydani'yu (r.a.h.), ako vidi krv koja teče tri dana ili više, to je menstruacija. Ako na zaštitnom platnu (kursufu) vidi malo nečeg mokrog i ne teče, to nije menstruacija. To je vlažnost maternice i kod nje se ne uspostavlja menstruacija.

Stanje Murâhıke

Ako starija devojka (murâhika) koja je ušla u pubertet, ali kojoj pubertet još nije nastupio, vidi krvarenje jedan ili dva dana i veći deo trećeg dana, smatra se da ima menstruaciju. Time se ocenjuje da je ušla u pubertet. Ovo je mišlenje Ebû Yusûf'a (r.a.h.). Prema mišlenju Ebû Hanîfe i Muhammeda (r.a.h.), minimalni period menstruacije je tri dana i tri noći. Ako vidi krvarenje neko vreme ispod ove tačke, to nije menstruacija. Ovo smo objasnili u Knjizi o menstruacije (hajzu).

Situacija žene čiji je menstrualni ciklus prestao

Ako žena koja ima iscjedak deset dana u toku mesečnice prestane dok je još ostalo vreme prije imsaka u ramazanu kada se ne može okupati, ova žena klanja namaz i posti. Ona ne nadoknađuje post ovoga dana. Ona klanja poslednji noćni namaz. Ako se muž razvede od svoje žene, ne može joj se vratiti. Jer, pouzdano znamo da joj menstruacija prestaje prije imsaka. Zbog toga mora klanjati jaciju namaz. Jer je doseglo deo vremena. Njen post je valjan. Nema joj zapreke da posti od početka dana.Ako je menstruacija pet dana i prestane curenje prije imsaka i nema vremena za pranje do imsaka, posti će i nadoknadit će taj dan makar bio imsak. Drugim rečima, ponaša se kao da ovaj dan posti. Ali mora nadoknaditi ovaj dan. Jer, sve dok se ne okupa, ne smatra se da joj je menstruacija završena. Dakle, postoji situacija koja je sprečava da posti u vreme imsaka. Post ovog dana nije valjan, njen muž ima pravo da se vrati do izlaska sunca. U nekim primerima postoji izraz “Ona klanja noćni namaz”. Ovo nije u redu. Zato što nije svatila vreme kada se može okupati prije jacije-namaza. U tom slučaju, ne mora naklanjati jaciju namaz. Ako je potrebno, muževljevo pravo na povratak mora prestati nastupom imsaka i ženi taj dan postiti. Ako nađe dovoljno vremena da se okupa prije imsaka, mora nadoknaditi jaciju namaz. Post tog dana je valjan. Nakon Imsak, njen muž nema pravo da se vrati. Jer, pouzdano znamo da je namaz pročišćen presudom farz kao dug dolaskom Imsaka.Ako je menstruacija kraća od deset dana, a iscjedak prestane nakon što sunce zađe na zapad, muž ima pravo da se vratiti dok ne počne ikindija namaz. Jer, odluka da je žena čista podrazumeva da joj je farz kao dužnost obavljati namaz. To je zbog izlaska vremena, a ne zbog ulaska vremena. Dakle, nakon što je sunce zašlo prema zapadu (opada), žena još uvek ima menstruaciju. Ocenjuje se da je osoba očišćena kada započne ikindiju namaz. Jer, u ovom slučaju, podne namaz postaje dug.

Status kršćanke koja je prestala imati menstruaciju i postala muslimanka

Ako hrišćanka, čiji je menstrualni ciklus pet dana, prestane u vreme kada ne može da se okupa, i ako u mesecu ramazanu osvane, pa ova žena postane muslimanka, ona posti tog dana. Onda se to neće desiti. Obavlja noćni namaz. Muž nema pravo da se vrati. Jer, nema zapovesti da se hrišćani okupaju. Kada iscjedak prestane, njena menstruacija je de facto prestala. Jer, nema potrebe da se okupa. Ovo je čisto kao čistoća žene čija je menstruacija deset dana i koja postaje muslimanka pre imsaka. Mora da obavi noćni namaz. Post sledećeg dana je dovoljan. Muž takođe nema pravo da se vrati.

[2/143]

Ako iscjedak prestane nakon što postane muslimanka i nema vremena da se okupa i nastupi zora (sabah), ona posti tog dana. Onda ona ima kadau (nadoknadu). Njen muž takođe ima pravo na povratak. Ovo pravo traje sve dok sunce ne izađe. Pošto je krvarenje prestalo nakon što je postala muslimanka, a menstruacija je kraća bila od deset dana, morala je da se okupa. Ne može se zaključiti da se njena menstruacija završila osim ako se nije okupala ili nije prošlo vreme namaza.

Zato post sledećeg dana nije dovoljan. Muž ima pravo da se vrati do izlaska sunca.

Hakimu's-Šehid je rekao: "Ona klanja noćni namaz."

Ovo je pogrešno. U stvari, ovo smo objasnili u prethodnom odeljku. Jer, kada kažemo da mora da nadoknadi išai namaz, zaključujemo da je čista sa izlaskom zore. Posle ovoga muž nema pravo da se vrati.

Krvarenje žene sa invaliditetom nakon obavlanja namaza

Ako opravdana žena uzme abdest u podne, klanja dok se pražnjenje nastavlja, a zatim pražnjenje prestane, njen namaz je završen. Pošto se invaliditet nastavio do kraja namaza. Međutim, ako iscjedak prestane prije početka namaza ili za vreme klanjanja namaza, mora se ponoviti abdest i namaz, jer će se nakon otklanjanja izgovora (isprike) obaviti namaz uz abdest oproštene. Ovo je slučaj kada prekid traje jedno vreme namaza ili veći deo vremena namaza. Ako je manje od ovoga, znači da je namaz završen. Zato što se mali odbitak ne uzima u obzir. Žena pogođena ovom pošašću ne doživi uvek neprekidno krvarenje. Ponekad postoji pražnjenje, ponekad prestaje. Jer, ako se pražnjenje nastavi bez prekida, žena postaje iscrpljena. Možda će to dovesti do njenog uništenja. Tako da smo oprostili kratkoročne smetnje. Da bismo zaključili da je tok stao, uzeli smo tačno vreme namaza kao meru za razliku između kratkog i dugog. Jer, ako pražnjenje traje kraće od vremena namaza, opravdanje se ne utvrđuje. Ako se pražnjenje nastavi tokom jednog namaza ili više, utvrđuje se opravdanje. Isto važi i za fiksni prekid. Ako traje kraće od vremena jednog namaza, neće se izlečiti. Ako je jednako ili više od vremena jednog namaza, bit će izlečena.

Allah Teâlâ najbolje zna istinu.

TERAVİH NAMAZ

Neophodno je poznavati pravila Taravija.

Hz.Muhammedov (s.a.v.s.) ummet je postigao konsenzus da je teravih legitiman i dozvoljen. To niko od ljudi znanja nije demantovao. Međutim, Râfidîe su – da im Allah isuši korenje – to poricali. Muhammed (r.a.h.) ovo nije rekao. Drugi su to izrazili.

Objašnjenja u vezi sa Teravih namazom se sastoje od dvanaest delova.

[2/144]

Broj teravih rekata i obavlanje istog u džemaâtu

Prvi deo: Broj rakata

Teravih namaz, isključujući vitr namaz, sastoji se od dvadeset rekata prema hanefijama. Mâlikî (r.a.h.) je rekao: „Sunnet je trideset i šest rekata. Za nekoga ko želi da vežba u skladu sa Malikijevim stavom i sledi njegov put, prikladnije je da radi kako je rekao Ebû Hanîfe (r.a.h.). On klanja dvadeset rekata (u džemaâtu) kao što je sunnet. Ostalo radi sam. Svaka od dve predaje selama sastoji se od četiri rekata. Ovo je stav nas hanefija.Šâfiîa (r.a.h.) je rekao: "Nema nikakve štete u obavlanju svih njih u džemaâtu, kao što je rekao Mâlikî (r.a.h.)." Ovo se zasniva na njegovom mišlenju da je preporučljivo klanjanje nafile namaza u džemaâtu. Prema nama hanefijama, mekruh je klanjati nâfile namaze u džemaâtu (osim teravih).Šâfiîa (r.a.h.) je uporedio nâfile namaze sa farz namazima. Jer, nâfile namaz podleže farzu. To ide uz tok farza. Ako je tako, on donosi svoju presudu. Svedočanstvo o nama hanefijama je ovo: Glavna stvar u nâfile ibadetu je da se to čini tajno. Neophodno je što više izbegavati njihovo saopštavanje. Međutim, ako je tako kako kažu naši protivnici, to se ne može sprovesti jer se radi o tome da se to učini očiglednim. Fard (Farz) je drugačiji od ovoga. Zato što se zasniva na principu farza, najave i činjenja očiglednim. Postoji objava i najava u džemaâtu. Zato je prikladnije obavljati obavezne (farz) namaze u džemaâtu.Ovo takođe objašnjava naš stav: Ako bi bilo preporučeno da se nâfile namazi klanjaju u džemaâtu, oni koji su se noću budili na tehedžud takođe bi ih klanjali u džemaâtu. Jer, u namazima koji se mogu obavljati i pojedinačno i u džemaâtu, vrednije je obavljati ih u džemaâtu. Međutim, nema rivâjeta da se ovaj namaz nije obavljao u džemaâtu ni za vreme Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.), ni za vreme as'haba, niti za vreme tabi'una koji su došli posle njih. Pridržavati se ovog gledišta znači biti protiv konsenzusa ummeta. Ovo je lažno.

Drugi deo: Da li se teravih izvodi u džemaâtu ili pojedinačno?

Da li teravih treba da se obavlja kod kuće ili u džemaâtu?

Tahâvi je u svom delu “Ihtilafu'l-Ulema” izvestio od Mule, koji je izvestio od Ebû Yusûf'a i Mâlikî'a (r.a.h.) da su oni to rekli. Ako je moguće klanjati kod kuće, klanja se kod kuće kao što klanja u džamiji, obraćajući pažnju na sunnet učenja i slične stvari.Prema starom šâfiî'skom mišlenju, vrednije je obavljati teravih namaz sam. Jer, u ovom slučaju, postoji poverljivost, koja je najbolja (vrhunski).Isa b. Eban, od šâfiîa Bekara b. Kutejba el-Muzani i Ahmed b. Imran'a (r.a.h.), sa druge strane, smatra da je klanjanje namaza u džemaâtu vrlinije i lepše. Ovo je stav koji je naširoko poznat među učenjacima. Ovaj pogled je najtačniji i najpouzdaniji. Hadis Ebu Dherra (r.a.h.) je takođe dokaz za to. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je izašao sedam dana prije kraja Ramazana i predvodio svoje as'habe u namazu dok nije prošla jedna trećina noći.

U džamiju je otišao tek šest dana pre polaska. Izašao je pre pet dana. Naterao nas je da klanjamo do ponoći. Rekli smo: „O Allah-ov Poslaniče!: „Ako nam daš priliku da obavljamo nâfile namaz“, a on (a.s.) je rekao,

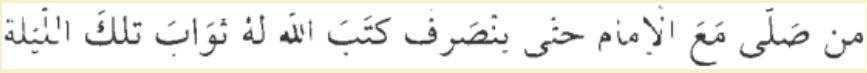

“Allah Teâlâ *upisuje nagradu te noći onome ko klanja sa imamom dok se ne probudi*”.[247]

Izašao je četiri dana ranije. Predodio nas je u namazu dok skoro vreme za sehur nije prošlo.

(247. Abdurrezzak, Musannef, IV/254; lbn Ebû Şeybe, Musannef, ll/164; Ahmed b. Hanbel, Musned,V/159; Ebû Dâvûd, Şehri-Ramazan, 2; Tirmizî, Savm, 81; Nesaî, Sehv, 103; lbn Mâce, lkâmetu's·Salât, 173; lbn Huzeyme, Sahih, lll/337; lbn Hibbân, Sahih, Vl/288; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, ll/494.).

Tahâvi (r.a.h.) je to spomenuo u svom delu "Ihtilafu'l-Ulema" i dodao sledeće: Ne bi trebalo preferirati da se ovaj namaz obavlja nasamo, na način koji prekida džemaâtski namaz u džamiji pravednih i svih ispravno vođenih halifa (četiri halifa, oni su takođe rekli ovo).

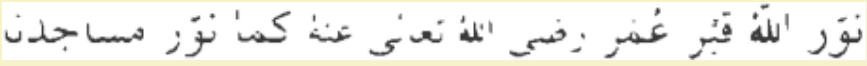

“*Neka* Allah Teâlâ *osvetli Umerov (r.a.h.) mezar. Kao što on obasjava naše džamije*”.[248]

Oni koji krše sunnet ne prihvataju klanjanje teravih namaza u džemaâtu u džamiji. Međutim, izvođenje u džemaâtu se smatra znakom sunneta. Baš kao što se obavlanje farz namaza u džemaâtu smatra znakom islama.

(248. Ali el-Muttakî, Kenzu'u-Ummâl, Xll/798; Nevevî, Tehzîbu'l-Esmâ, ll/332; lbn Abdilber, et-Temhîd, Vlll/119.).

Superiornost Teravih nad drugim nâfile namazima

Treće poglavlje: Objašnjenje da li je teravih sunnet namaz koji se obavlja sa generacije na generaciju ili je to apsolutno nova nâfila.

Po ovom pitanju postoji neslaganje. Neslaganje se rešava sledećim rivâjetom Hasana (b. Zijada) od Ebû Hanîfe (r.a.h.). Teravih je sunnet namaz koji nije dozvoljeno napustiti ga. Pošto je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) redovno obavljao ovaj namaz. Zatim nam je objasnio svoj izgovor za stalno napuštanje džematlija u džamiji. To je zato što se plaši da će, ako to uradi, to postati farz za nas. Kasnije su ispravno vođeni halife (Hz.Ebû Bekr, Hz.Umer, Hz.Uthman i Hz.Ali (r.a.h.) to redovno nastavili. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

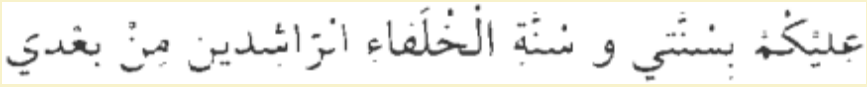

“*Držite se mog sunneta i sunneta mojih ispravnih halifa posle mene*”.[249]

Hz.Umer (r.a.h.) je klanjao teravih namaz u džematu sa predvodnicima ashaba. Hz.Ali (r.a.h.) je također pristao na ovo. Čak je i dovio za njega nakon njegove smrti. On je to za svoje vreme naredio.

Obavljanje teravije kod kuće

Ako osoba klanja ovaj namaz kod kuće, neće se smatrati grešnikom.

Ibn Umer, Ibrahim, Kasim i Salim es-Savvaf (r.a.h.) su to radili. Međutim, iz razloga koje smo objasnili, vrednije je da se izvodi u džemaâtu.

Odmor na svaka četiri rekata u teravijama

Četvrti deo: Čekanje nakon svaka dva taravija

Ovo se preporučuje. Ovo se prenosi od Ebû Hanîfe (r.a.h.). Zato što se ovaj namaz naziva teravih zato što nosi značenje istihare. Ovaj metod je preuzet od selefa (prethodnih pravednika) i naroda Haramejna (Mekke i Medine). Prema onome što nam je Mâlikî (r.a.h.) ispričao, Mekanci su obavljali sedam tavafa (šavt) između svaka dva tarvija.

Ako se imam odmori na kraju pet tarvih namaza, prema nekima, u tome nema štete. To bi bilo besmisleno jer bi to bilo protiv naroda haramejna. Ispravno je da sačekate i odmorite između dva perioda, kao što smo objasnili.

Nijet Teravija

Peto poglavlje: Priroda namere (nijeta) za Taravih

Postoji i neslaganje oko namere. Prava stvar je; To je namera da se klanja teravih namaz, sunnet namaz ili noćni namaz. Namera da klanja ne zamenjuje teravih namaz. Zato što je ovaj namaz sunnet. Sunnet-namaz se ne obavlja sa namerom apsolutnog namaza ili nâfile namaza. Hasan (b. Zijâd) je preneo od Ebû Hanîfe (r.a.h.) da dvorekatni sunnet sabah namaza nije dozvoljen sa apsolutnom namerom ili namerom nâfile.

[2/146]

Nisu se složili oko toga da li je valjano ili ne ako imam namerava drugi selam, a sledbenik (Muktedija) namerava prvi ili drugi selam. Najispravnije je da će teravih važiti sa ovom namerom. Jer, na takvim mestima, namera je uzaludna. Jer ovaj namaz, iako ima mnogo rekata, je vrsta namaza. Kao što se ne uzima u obzir imamova namera u pogledu rekata, tako se ne uzima u obzir niti namera džemaâta. Ako imam namerava da klanja prva četiri rekata dok klanja druga četiri rekata, ili obrnuto, sve je to ništavno. Njegov namaz je validan. I kod džematlija je takva, uzaludna je.

Izvođenje taravih sa hatmom

Šesto poglavlje: Količina čitanja (kiraet) u taravihu

Naši hanefijski učenjaci nisu se složili po ovom pitanju. Neki su govorili da ga treba čitati koliko i u akšam namazu, da bi namaz bio lakši. Jer, bilo bi lepo kada bi nâfile bile lakše od farza. Ovo je lepa stvar. Na ovaj način je moguće ućiniti i hatmu. Takođe je sunnet klanjati teravih namaz uz hatmu.

Neki su rekli da se u svakom rakatu čita dvadeset do trideset ajeta. Dokaz za to je sledeća Umerov (r.a.h.) rivâjet: Umer (r.a.h.) je pozvao tri imama i zamolio ih da recituju, naredivši jednom da uči trideset ajeta na svakom rekatu, drugom da uči dvadeset pet ajeta na svakom rekatu, a trečem da uči dvadeset ajeta na svakom rekatu.

Hasan (r.a.h.) prenosi od Ebû Hanîfe (r.a.h.) da je Ebû Hanîfe (r.a.h.) čitao deset ajeta ili blizu deset u svakom rekatu. Ovo je najbolji deo. Zato što je sunnet u teravihu jednom dovršiti hatmu. Kao što je rekao Ebû Hanîfe (r.a.h.), hatma se obavlja jednom u teravihu. Zato što je broj rekata teravih namaza u celom mesecu šest stotina. Kur'an takođe ima nešto više od šest hiljada ajeta. Kada se pročitaju deset ajeta u svakom rekatu, hatma se završava tokom teravih namaza. Da je kako se prenosi od Umera (r.a.h.), učinjene bi bile dve ili tri hatme.

Kadi imam Muhsin el-Marvazi kaže, po mom mišlenju, najvrednije je činiti hatmu jednom u deset dana. Ovo se radi čitanjem trideset ajeta ili blizu njih u svakom rekatu, kako je Umer (r.a.h.) naredio jednom od tri imama. Jer, svaki od deset dana Ramazana ima svoje karakteristike u pogledu vrline.

Ovo je objašnjeno u Sunnetu. To je takođe objašnjeno u hadisima.

وهو شهرٌ أوّلُهُ رحمةٌ ووسطُهُ مغفرةٌ وآخرُهُ عتقٌ منَ النّار

"*Mesec ramazan je takav mesec da je prvih deset dana milost (rahmet), sredina je oprost (magfiret), a zadnjih deset dana je spas od Džehennema*".[250]

(250. İbn Huzeyme, Sahîh, III/191; Beyhakî, Şuabu'l-İmân, III/305.).

U ovom slučaju najbolje je da se svakih deset dana obavi hatma. Također, trojstvo se preporučuje u svemu. Preporučuje se i u hatmu.

[2/147]

Prenosi se od kadije imama Imadudina. Alimi iz Buhare su napravili petsto četrdeset ru'kua Kur'anom. Proučili su hatmu po njima da bi dvadeset i sedmog dana ramazana završili hatmu. Na ovaj su se način nadali da će postići vrlinu Noći kadra. Jer, postoju mnogi rivâjet da je dvadeset sedmi dan ramazana noć kadr. Izvan Buhare, Kur'an je obeležen ajetima. Razlog zašto se ovi znakovi nazivaju ru'ku je taj što ih treba čitati na svakom rekatu.

Sedmo poglavlje: Obavlanje teravih namaza sedeći bez ikakvog izgovora

Oko toga se nisu mogli složiti. Neki učenjaci su rekli da ona ne može zameniti teraviju. Ovo je slično stavu koji prenosi Hasan b.Zijâd (r.a.h.) od Ebû Hanîfe (r.a.h.) u vezi sa dvorekatnim sunnetom sabah-namaza, a to je da ako se klanja sedeći bez izgovora, ne zamenjuje sunnet sabah-namaza. Trebao bi se osloniti na ovo mišljenje. To je i ovde pravilo. Zato što je teravija poput sunneta sabah-namaza.

Istina je da će važiti. Razlika između sunnet teravih namaza i sabah namaza je vrlo jasna. Zato što je sunnet sabah-namaza jači i poznatiji sunnet. Ova je razlika u skladu sa rivâjetom koji je ućinio Ebû Sulejman od Ebû Hanîfe (r.a.h.), Ebû Yusûfa i Muhammeda (r.a.h.). Međutim, klanjanje teravih namaza dok sedi bez izgovora je protiv sunneta i prakse prethodnih pravednih ljudi (selefa). Ne bi bilo lepo.

Da li je dozvoljeno klanjati više rekata u teravih umesto da se preda selam na svaka dva rekata, što je sunnet?

U ovom slučaju, on će ili sedeti na kraju prva dva rekata ili neće sedeti. Ako sedi, dolazi do neslaganja. Ispravnije bi bilo da koristi dva selama. Jer, svaka dva rekata su samostalni namaz. Prema tome, ako su druga dva rekata prekinuta, samo oni su prekinuti. Ne bilo koji drugi. Osim toga, nisu otvarani selamom koji znači razgovor. Tačnije je da je ovaj namaz važeći.

Ako je klanjao šest ili osam rekata, sedeći na svaka dva rekata, postoji neslaganje između ranijih i kasnijih učenjaka po ovom pitanju. Prethodni učenjaci takođe nisu mogli da se slože među sobom. Neki su rekli da postoji neslaganje po ovom pitanju. Prema Ebû Yusûf i Muhammedu (r.a.h.), preporučeni broj rekata je validan. Ovo su takođe četiri rekata. Zato što se u nâfile namazima ne preporučuje ići preko četiri.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), broj rekata koji su dozvoljeni je važeći. Ovo je takođe šest rekata prema rivâjetu Cami'u's-sağir'u. Prema rivâjetu u Kitabu's-Salât, to je osam rekata.

U neobičnom rivâjetu od Ebû Hanîfe (r.a.h.), kaže se: Ako klanja deset rekata uz jedan selam, važi kao da je predao selam pet puta. Ali to je mekruh. Zato što je ovo očigledno suprotno izgledu.

U rivâjetu Cami'u's-sağir'u, četiri rekata obavljena uz selam na kraju prva dva rekata bez sedenja, prema kijasu (analogiji) ne vredu. Muhammed i Zufer (r.a.h.) su ovo prihvatili. Ovo je takođe jedan od dva rivâjeta od Ebû Hanîfe (r.a.h.). Prema istihsanu, dozvoljeno je. Ovo je mišljenje Ebû Hanîfe i Ebû Yusûf'a (r.a.h.).

Bilo je i neslaganja u stavovima ova dva imama. Kada to postaje dozvoljeno? Da li važi za dva ili četiri rekata? Tačan stav je da su dva rekata važeća.

Ako klanja tri rekata u jednom sedenju, to ne vredi prema Muhammedu i Zufâru (r.a.h.). Postoji neslaganje u mišlenju Ebû Hanîfe i Ebû Yusûf'a (r.a.h.). Neki od njih nisu validni. Jer, rekli su, za ovo nema osnova u nâfile namazima. Namaz od tri rekata nije dozvoljen. Neki ljudi su to ocenili prema akšam-namazu i rekli da su valjana dva rekata.

[2/148]

Ako neko kaže da se ovaj namaz ne može smatrati zamenom za dva rekata, onda bi svakako trebao sastaviti prva dva rekata. Da li je potrebno ućiniti druga dva rekata? Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), nije neophodno da li se druga dva rekata počinju svesno ili greškom. Prema Ebû Yusûfu (r.a.h.), ako je svesno započeo, mora to da nadoknadi. Ako je krenuo greškom, nije potrebno.

Prema onima koji kažu da su prva dva rekata ovog namaza valjana, ako je neko započeo svesno, mora nadoknaditi druga dva rekata. Ako je krenuo greškom, nije potrebno. Sa ovim se slažu Ebû Hanîfe i Ebû Yusûf'a (r.a.h.). Jer, kada važe prva dva rekata, takođe je ispravno započeti druga dva rekata.

Ako je svesno započeo, mora da ga završi. S'hodno tome, ako osoba klanja teravih namaz sa deset selama, od kojih se svaki sastoji od tri rekata i jednog sedenja, ona je važeća. Od toga se oduzimaju teravih-namaz. Prema Muhammedu i Zuferu (r.a.h.), ne pada.

Ako izvrši ceo teravih sa jednim selamom tako što će sedeti na kraju svaka dva rekata, ispravno je da ovo važi za ceo teravih. Ovo je tačnije od ova dva rivâjeta. Ako nije sedeo u oba rekata, postoji razlika u mišlenju u odnosu na mišlenja Ebû Hanîfe i Ebû Yusûf'a (r.a.h.). Tačan stav je da će dva rekata biti važeća.

Sumnja da je imam predao deset selama

Deveto poglavlje: Sumnja u taravih namaz

Ako postoji sumnja da li je imam klanjao desetostruki selam ili ne, džematlije klanjaju još dva rekata pojedinačno prema važećem mišlenju mezheba. Dakle, selam se daje deset puta. Pojedinačno obavljanje namaza znači sprečavanje nâfile namaza u džemaâtu. Jer, kao što smo objasnili, klanjanje nâfile namaza u džemaâtu (osim teravih) je mekruh.

Mogu li rekati u Teravih namazu biti drugačiji?

Poglavlje deset: Učiniti neke parne rekate dužim od drugih

Sporno je da li je prvi duži od drugog. Ebû Hanîfe i Ebû Yusûf (r.a.h.) su rekli da je čestitije ako su jednaki. Muhammed (r.a.h.) je rekao da je, kao i u drugim namazima, bolje da prvi namaz bude duži od drugog.

[2/149]

Najprikladnije vreme za obavljanje Taravih namaza

Jedanaesto poglavlje: Preporučeno vreme za taravih namaz

Najvrlinije je to izvoditi do jedne trećine ili polovine noći, uzimajući u obzir vreme Išai.

Postoji neslaganje oko ostajanja budnog posle ponoći. Neki su ljudi rekli da im se ne sviđa davanje jacije namaza kao dokaz. Zato što teravije zavise od noćnog namaza. Ispravna stvar je ta da to neće biti mekruh. Teravih namaz je noćni namaz. Što se tiče noćnog namaza, vrlinije je obavljati je na kraju noći.

Da li se teravih namaz može naklanjavati (kaza)?

Da li je moguće nadoknaditi propušteno? Neki su učenjaci rekli da se može nadoknaditi sve dok noć traje.

Neki su učenjaci rekli da se to može nadoknaditi do početka teravih vremena sledeće noći.

Neki su učenjaci rekli da se može nadoknaditi do kraja ramazana.

Drugi su učenjaci rekli da se akšam-namaz i ostali sunneti ne propuštaju, niti se mogu ponovo propuštati. Međutim, sunnet sabah namaza je sastavljen prema onome što je poznato u Muhammedovom (r.a.h.) delu pod nazivom El-Asl.

Svi su učenjaci mišlenja tog da nije moguće nadoknaditi propušteni namaz u džemaâtu. Da je jedna od propuštenih, nadoknadila bi se kao da je izvedena na vreme.

Dvanaesto poglavlje: Imamat deteta u Taravijama

Horasanski su učenjaci ovo smatrali dozvoljenim. Međutim, irački učenjaci to nisu smatrali dozvoljenim. Neka je Allah Teâlâ zadovoljan svima njima.

Svemogući Allah najbolje zna istinu. Njemu Teâlâ je povratak i odredište.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ZEKÂT

(كتاب الزكاة)

Zekât Kitabı

Značenje zekata

Sunce imama, veliki asketa, imam šejh Ebû Bekr Muhammed b. Ebî Sehi Es-Serahsi je rekao da je rečničko značenje zekata povećanje i množenje. Iz tog razloga, kada se rod poveća, kaže se "Zeka'z-Zer'u". Razlog zašto je ovo ime dato zekatu je; To je zato što se ono što je dato na ovom svetu povećava i umnožava kako drugi zauzimaju njegovo mesto, uzrokujući na taj način nagradu na onom svetu. Allah Svemogući kaže:

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ وَيَقْدِرُ لَهُۥ ۚ وَمَآ أَنفَقْتُم مِّن شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُۥ ۖ وَهُوَ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ

39. Allahov Poslaniče, obrati im se: “Plemeniti Allah daje obilnu opskrbu onom kome hoće, a dotle je uskraćuje kome hoće.” I znajte da će vam Plemeniti Allah nadoknaditi šta god vi udijelite na ovom svijetu – dajući vam još više imetka, ali i na ahiretu – dajući vam zanosnu nagradu u džennetu. To je tako, jer Allah najbolje opskrbljuje. Neka se onaj ko želi nafaku preda Svevišnjem Allahu i od Njega je traži. (Sebe' 34/39).

Rečeno je da ova reč znači i čistotu. Allah Svemogući kaže:

قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ

14. Postigao je što je želio onaj ko se od širka i grijeha očisti. (el-A'lâ 87/14),

Tezekkâ, tetahhera: Znači (očišćeno). Imovina koja se daje kao farz donacija naziva se zekât jer čisti vlasnika od greha. Uzvišeni Allah takođe kaže u ajetu:

خُذْ مِنْ أَمْوَٰلِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّ صَلَوٰتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ ۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

103. Uzmi, o Allahov Poslaniče, od dobara njihovih zekat i sadaku, da ih njime očistiš od grijeha i blagoslovljenim ih učiniš kako bi se njihov imetaj uvećao, i pomoli se za njih nakon što imetak uzmeš, molitva tvoja će ih, zaista, smiriti jer je ona milost – a Allah je Onaj Koji sve tvoje molbe čuje i sve njihove postupke i namjere zna. (et- Tevbe 9/103).

Odredba o zekât

Zekât je farz čin ibadeta po naredbi Svemogućeg Allaha. Spominje se kao treći element vere u Kur'anu. Allah Svemogući kaže:

فَإِذَا ٱنسَلَخَ ٱلْأَشْهُرُ ٱلْحُرُمُ فَٱقْتُلُوا۟ ٱلْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدتُّمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَٱحْصُرُوهُمْ وَٱقْعُدُوا۟ لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ ۚ فَإِن تَابُوا۟ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُا۟ ٱلزَّكَوٰةَ فَخَلُّوا۟ سَبِيلَهُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

5. Kad prođu sveti mjeseci u kojima ste vašim neprijateljima garantovali sigurnost - ubijajte višebošce gdje god ih nađete, opsjedajte njihove tvrđave i na njihovim putevima, zarobljavajte ih. Ako se pokaju od višeboštva, i počnu klanjati i davati zekat, postali su vaša braća po islamu, pa ih ostavite na miru. Doista Allah puno prašta onima koji se kaju i milostiv je prema njima. (et-Tevbe 9/5).

U Sunnetu se zekât spominje kao jedan od pet temelja religije. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

بُنِيَ الْإِسلامُ على خمسٍ شهادَة أن لا إله إلّا الله وإقام الصّلاة وإيتاء الزّكاة وصوم رمضان وحجّ البَيْت من اسْتَطاعَ إليه سبيلًا

"*Islam je izgrađen na pet stubova: svedočenju da nema boga osim* Allaha, *obavlanju namaza, davanju sadake, postu za vreme ramazana i hodočašću Kabe za one koji mogu tamo ići*".[251]

(251. Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/26; Buhârî, Îmân, 1; Muslim, Îmân, 16; Tirmizî, Îmân, 3; Nesaî, Îmân,13.).

Razlog za zekât

Obaveza zekâta je utvrđena naredbom Allaha dž.š. Razlog zašto je obvezan je taj: što je zekât ono što je šerijat (vjera) učinio da bude. I to je vlasništvo. Uzvišeni Allah je rekao:

خُذْ مِنْ أَمْوَٰلِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّ صَلَوٰتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ ۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

103. Uzmi, o Allahov Poslaniče, od dobara njihovih zekât i sadaku, da ih njime očistiš od grijeha i blagoslovljenim ih učiniš kako bi se njihov imetaj uvećao, i pomoli se za njih nakon što imetak uzmeš, molitva tvoja će ih, zaista, smiriti jer je ona milost – a Allah je Onaj Koji sve tvoje molbe čuje i sve njihove postupke i namjere zna. (et-Tevbe 9/103).

Dakle, ono što je farz dati vezano je za imetak i naziva se "malın zekâtı-zekât imetka". Stvari koje su farz povezane su sa svojim uzrocima. Ali imovina je čimbenik bogatstva njezina vlasnika.

Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je zapovedio Mu'az b. Cabelu:

أعلمْهُمْ أنَّ الله تعالى فرض عليهم صدقةً تُؤخذُ مِنْ أغنيائهم وتُردُّ في فقرائهم

"*Uči ih da im je* Allah Teâlâ *odredio veliku milostinju (zekât) koja se uzima od bogatih i daje siromasima*".[252]

(252. Buhârî, Zekât, 62; Muslim, Îmân, 19; Tirmizî, Zekât, 21; Nesaî, Zekât, 1; Ibn Huzeyme, Sahih, IV/23.).

Mera bogatstva u religiji

Bogatstvo se može postići samo kroz određenu količinu dobara. Ovo je nisâb* koji je određen obrazloženjem vlasnika šerijata (vere). Nisâb je jedini razlog zašto je zekât farz zbog svoje sve veće osobine.

(Nisâb- النصاب - Izraz fikha koji označava meru bogatstva koja se uzima kao osnova za obavezu zekâta.

Reč nisâb, koja u rečniku znači "granica, znak, poreklo, koren, izvor", izražava meru bogatstva koja ukazuje da je zekât farz kao termin fikha. Ispitujući uslove koje treba tražiti kod obveznika i u imovini da zekât bude farz, pravnici su se prvo usredsredili na razlog farza, odnosno „znak nastupanja obavezne presude u slučaju u pitanju“. Razlog za farz zekâta je to što imovina osobe koja podleže zekâtu, osim njegovih osnovnih potreba (vidi HAVÂİC-i ASLİYYE), dostiže određeni iznos, čija je minimalna granica naznačena terminom nisâb. Izraz nisâb-ı gınâ se koristi za nisâb koji se uzima kao osnova da se smatra platiocem zekâta kako bi se razlikovao od mere bogatstva koja se zove nisâb-ı istiğnâ, koja ne čini lice koje je dužno da plati zekât, ali predstavlja osnovu nekih sudskih odluka.**)**.

(nemâ- النماء - Izraz fikha koji znači da su dobra koja podležu zekâtu rastuće prirode ili se smatra da su takve prirode. Reč nemâ, koja u rečniku znači „povećati, umnožiti, biti plodan (beričetan)“, kao fikhski izraz izražava da je imovina koja podleže zekâtu sve veća ili se računa; Imovina ove prirode naziva se nami. Sa druge strane, ispitujući odluku o povećanju imovine koja je predmet transakcija kao što su prodaja, hipoteka, davanje, murabaha ili pravo preče kupovine ili nasledstva ili uzurpirana, koncept nemâ se često susreće u različitim delovima knjige fikha, kao i proizvodnju ili povećanje imovine koju lice poseduje ili ne poseduje. koja im se pripisuje, koristi se reč inma, izvedena iz istog korena.**)**.

Svakako, ono što se obavezno daje jeste deo od viška bogatstva. Svemogući Allah je rekao:

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْخَمْرِ وَٱلْمَيْسِرِ ۖ قُلْ فِيهِمَآ إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَـٰفِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَآ أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا ۗ وَيَسْـَٔلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ ۖ قُلِ ٱلْعَفْوَ ۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمُ ٱلْـَٔايَـٰتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ۝

219. Pitaju te tvoji drugovi, o Vjerovjesniče o hamru (a to je sve ono što opija razum), propisu njegovog konzumiranja i kupoprodaje, o pitaju te o kocki, koja podrazumijeva natjecanje dviju strana, od koje svaka ulaže određeni imetak, pa im reci: "U ta dva postupka nalazi se velika šteta, kako za vjeru, tako i za život na ovome svijetu, poput gubljenja razuma i imetka, pojave neprijateljstva i mržnje, a također ima i mala korist koja se ogleda u dolasku do imetka. Međutim, šteta i negativne posljedice su daleko veći od koristi." Razuman čovjek se udaljava od onoga u čemu je šteta veća od koristi. Ovo pojašnjenje je uvod u zabranu alkohola. O Vjerovjesniče, tvoji te ashabi pitaju i o količini imetka kojeg trebaju davati dobrovoljno, pa im odgovori: "Dajite samo ono što vam je višak." U početku je bilo ovako, a nakon toga je Allah propisao obavezni zekat, koji je vezan za posebnu vrstu imetka i koji se daje posebno određenim kategorijama. Kroz ovu veoma jasnu napomenu Allah vam pojašnjava pravne propise kako biste razmislili. (el-Bekare 2/219).

Afv znači višak. S'hodno tome, razlog za zekât je povećanje nisâba. Stoga su zekât, nisâb i sâima* vezani za životinje. Na primer, naziva se "zekât sâime" ili "zekât komercijalne robe".

(PS: Samir B: Sâime životinje- Četvoronožne životinje kao što su deve, goveda, ovce i koze koje pasu na livadama više od pola godine u proizvodne i mlečne svrhe nazivaju se saime – množina sevaim – (pasaši).).

[2/150]

Dokaz da je razlog za zekât nisâb; Udvostručavanjem nisâba, iznos koji treba dati se takođe udvostručuje. Ako se to kaže; "Sa ponavlanjem godine ponavlja se i zekât u jednom nisâbu. Međutim, prolazak godine nije razlog za zekât, već uslov." Odgovaramo: „Ponavljanje zekâta je zbog obnavljanja povećanja. Jer, povećanje (nemâ) se javlja samo u određenom vremenskom periodu. Religija (Šerijat) je odredila ovaj period kao godinu dana da bi ljudima olakšala posao. Godina se ponavlja sa obnavljanjem značenja povećanja. Farz zekata se obnavlja zbog obnavljanja kauze. Pošto ovo svatimo na ovaj način, kažemo da: Muhammed (r.a.h.) je započeo temu zekâta u svom delu zvanom el-Asl sa zekâtom životinja. On je to učinio da bi se povinovao spisima Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (r.a.h.). Zato što su svi počeli sa zekâtom životinja. Za Arape se govorilo da je to osnova stvari. Bili su vlasnici životinja. Životinje su smatrali najvrednijim svojim imanjem. Takođe je rečeno da je Muhammed (r.a.h.) započeo tu temu zekâtom životinja. Zato što postoji konsenzus o zekâtu životinja sâime. Počeo je sa onim što je dogovoreno da bi na tome zasnovao nesuglasice.

Zekat deva

Nema zekâta na četiri deve koje su sâime* (one koje više od pola godine provode na ispaši na poljima). Jer, u hadisu kojeg prenosi Hz.Alija (r.a.h.), Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

مَنْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ إِلَّا أَرْبَعٌ مِنَ الْإِبِلِ فَلَا زَكَاةَ عَلَيْهِ وَإِذَا كَانَتْ خَمْسًا فَفِيهَا شَاةٌ

"*Ako čovek ima samo četiri deve, nema zekâta na njega. Ako je broj deva pet, pripada mu zekât od jedne ovce*".[253]

(253. Buhârî, Zekât. 37; Ibn Huzeyme, Sahih, IV/16; Dârekutnî, Sunen, II/113.).

O ovom pitanju. Vesti koje dolaze od Allah-ovog Teâlâ Hz.Resûlullah'a (s.a.v.s.) su jedinstvene. Ummet je također postigao konsenzus o ovome. Rečeno je da se vrednosti uzimaju u obzir u kvorumima. U to vreme vrednost ovce bila je pet dirhema, a vrednost dvogodišnje ženke deve četrdeset dirhema. Dakle, farz zekât na pet deva je kao farz zekât na dve stotine dirhema srebra.

[2/151]

Prilikom utvrđivanja cene deve bira se ženka deve stara dve godine, a najmanja vrednost od deva na koje će se plaćati zekât je ženka deve koja je navršila dve godine. Na svakih deset deva se kao zekât daju dve ovce, na svakih petnaest deva tri ovce, na svakih dvadeset deva četiri ovce, a na svakih dvadeset pet deva daje se jedna dvogodišnja ženka deve (Bintu Mahâz). Vesti od Hz.Pejgambera su jedinstvene po ovom pitanju. Učenjaci su postigli konsenzus o ovome, osim jednog neobičnog Hz.Alijeve'vog (r.a.h.) rivâjeta.Prema čudnom rivâjetu od Hz.Alija (r.a.h.); Na svakih dvadeset i pet deva daje se pet ovaca, a na svakih dvadeset i šest deva jedna deva stara dve godine. Sufyan el-Savvri (r.a.h.) kaže: Ovo je greška onih koji prenose od Hz.Alije (r.a.h.). Jer, Hz.Ali (r.a.h.) je previše upućen bio da bi to rekao. U ovom slučaju, bez ostavlanja viška (vekâs) izvan zekâta između dva nisâba za životinje, dva nisâba; jedna se dodaje drugoj.

Ovo je također protiv pravila zekâta. Zato što je pravilo u zekâtu; Višak između nisâba (vekâs) se naziva nisâb, odnosno obavezni iznos, a iza njega sledi povećanje (vekâs). Kada je broj deva trideset i šest, daje se trogodišnja deva (Bintu lebun); kada je broj deva četrdeset i šest, daje se četverogodišnja deva (Hıkka); kada broj deva bude šezdeset i jedna, daje se ženka deve (Cezea) stara pet godina. Ovo je najstarija deva koja se daje kao zekât. Jer ono što sledi; deve kojima su ispali prednji zubi, odnosno deve od šest godina, te deve kojima su ispali kutnjaci, odnosno deve od osam ili devet godina. Ni oni se ne uzimaju kao zekât. Zato što je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) zabranio službenicima zekâta da uzimaju najvrjedniju imovinu ljudi.

Ženka deve koja je navršila godinu dana i ušla u dvije godine naziva se "bintu mehâd

/ بِنْتُ الْمَخَاضِ " zbog osobine njene majke jer kada tele dostigne ovu dob, njena majka ponovo postaje "mehâd". , što znači trudna.

Uzvišeni Allah kaže:

فَأَجَآءَهَا ٱلْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ قَالَتْ يَٰلَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَٰذَا وَكُنتُ نَسْيًا مَّنسِيًّا

23. I Merjemu porođajni bolovi prisiliše da dođe do stabla neke palme gdje je, strepeći od osude svog naroda, povikala: “Kamo sreće da sam umrla prije nego što sam ovo doživjela! Kamo sreće da nisam ni postojala! Kamo sreće da me niko nije poznavao, kako o meni loše ne bi mislio!” (Meryem 19/23).

Prevod sa trs: “Porođajna bol (**mehâd**, trudnoća) ju je oslonila na palmu...” (Merjem 19/23).

Ženka deve stara dve ili tri godine naziva se "bintu lebûn / بِنْتُ اللَّبُونِ ". Ovo ime je zbog osobine njene majke. Jer, kada tele dostigne ovu dob, majka rađa drugo tele i postaje dojena.

Deva stara tri i četiri godine naziva se "hıkka / الْحِقَّةُ ". Ovo ime je zbog osobine koju je stekla sama deva. Jer, sada ta deva zaslužuje da je jašemo i natovarimo.

Deva koja je napunila četiri ili pet godina zove se "cezeâ / الْجَذَعَةُ ". Ovaj naziv također je dobio zbog značajke u zubima te deve. Vlasnici deva to dobro znaju.

Nakon što broj deva dostigne šezdeset, zekât se povećava s'hodno porastu njihovog broja. Sa sedamdeset i šest daju se dvije ženke deve koje su navršile dvije godine, a od devedeset prve do stotinu dvadeset, daju se dvije ženke deve koje su navršile četiri godine. Ovi iznosi nisâba su određeni i konsenzusom hadisa i idžmâom učenjaka. Učenjaci su se razišli u mišlenjima po pitanjima koja su usledila. Prema nama hanefijama, nakon sto dvadeset, nisâb počinje iznova, kada višak dosegne pet, to jest, kada broj deva dosegne stodvadeset i pet, dvije devine i jedna ovca koje su navršile četiri godine, dvije devine i dvije ovce koje su navršile četiri godina od sto trideset, dvije deve i tri ovce koje su navršile četiri godine od stotrideset i pet, dvije deve i četiri ovce koje su navršile četiri od stotrideset i pet, dvije deve i četiri ovce koje su navršile četiri godine od njih sto četrdeset. Date su dvije deve od dvije godine i tri deve od četiri godine od njih stopedeset.

Nakon ovoga zekât ponovo počinje. Tri ženke deve (hıkka) i jedna ovca koje su napunile pet godina od njih stopedesetpet, tri hıkka i dvije ovce od njih stošezdeset, tri hıkka i tri ovce od njih stošezdeset i pet, tri hıkka i četiri ovce od njih stosedamdeset, ženka deve (bintu mahâd) stara pet godina i tri meseca od njih stosedamdeset, trogodišnja deva (bintu lebûn) od njih stoosamdesetšest, četiri hikka su data od njih stodevedeset i šest do dve stotine. Ako onaj koji je dužan plati dve stotine, može ako želi, platiti četiri hikke, jednu za svakih pedeset, ili ako želi, može dati pet bintu lebûna, jedan bintu lebûn na svakih četrdeset.

Nakon dve stotine, zekât ponovo počinje na način koji smo objasnili.

Mâlikî (r.a.h.) je mišlenja da bi na sto dvadeset deva trebalo dati jedan bintu lebûn, na svakih pedeset deva jednu hikku. Višak (vekâs) između nisâba ide devet puta devet. Nakon sto dvadeset, do sto trideset, višak ne podleže zekatu. Na sto trideset dobiva hikku i bintu lebûn. Jer, u ovom broju, ima jedan pedeset i dva četrdeset. Potrebno je dati dvije hikke i jednu bintu lebûn na sto četrdeset, tri hıkke na sto pedeset, četiri bintu lebûn na sto šezdeset, na sto sedamdeset, tri hıkke na sto pedeset, četiri bintu lebûn na sto šezdeset, na sto sedamdeset i sto devedeset do dve stotine, jednu hikku i tri bintu lebûn. Osoba koja je dužna na dvije stotine može dati četiri hikke ili pet bintua lebûna ako želi.

Šâfiîa (r.a.h.) je istog mišlenja kao i Mâlikî (r.a.h.), osim jedne tačke: Po njemu, ako je broj kamila za jednu jedinicu veći od sto dvadeset, tri bintu lebûna treba dati na sto trideset. Tada se mišlenja dvojice imama spajaju.

[2/152]

Prema Mâlikîu (r.a.h.), ništa nije potrebno do sto tridesete i posle sto dvadesete. Dokaz ovih imama je Abdullah b. Umar i Enes b. Mâlikî (r.a.h.) od kojih se prenosi sledeći hadis:

إِذَا زَادَتْ الْإِبِلُ عَلَى مِائَةٍ وَعِشْرِينَ فَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بِنْتُ لَبُونٍ وَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةٌ

“Kada broj kamila pređe sto dvadeset, daje se jedan bintu lebûn za svaki četrdeseti i jedan hikka na svakih pedeset”.[254]

(254. Buhârî, Zekât, 37; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Tirmizî, Zekât, 4; Nesaî, Zekât, 5.).

Međutim, Mâlikîa (r.a.h.) je protumačio da ovaj višak ne može biti manji od toga, uzimajući u obzir iznos za koji postoje dokazi. Šâfiîa (r.a.h.) kaže: Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je ovu odluku pripisao samom prekoračenju. Ovo se dešava sa viškom jednog zrna. U slučaju viška, Šâfiîa (r.a.h.) smatra da je jedan bintu lebûn potreban na svaku četrdesetu. Ovaj (višak) je za određivanje šta treba dati. Ali, ne postoji obaveza zekata koja se plaća na sam višak. Šâfiîa (r.a.h.) pruža dokaze za ovo gledište sa hadisom koji prenose Ebû Dâvûd i Ibn el-Mubarek.

U ovom hadisu Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

إذا زادت الإبلُ على مائةٍ وعشرين واحدةً ففيها ثلاثُ بناتِ لبون

"*Ako ima više od stotinu i dvadeset deva, potrebno je tri bintu lebûna*".[255]

(255. Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Dârekutnî, Sunen, ll/116; Hakim, Mustedrek, l/552; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/90.).

Hadis je dokaz po ovom pitanju. Racionalno objašnjenje za ovo je sledeće: Iznos koji se daje kao zekât je isti kao i vrsta svakog dobra. Zato što je deo imovine. Međutim, kada je broj kamila mali, religija zahteva da se zekât daje od druge vrste (ovce), uzimajući u obzir i davaoca i primaoca zekâta. Pet kamila je znatna količina imovine. Isključivanje iz zekâta naneće štetu siromašnima. Zbog toga što je neophodno dati jednu od pet kamila jer zekât takođe šteti vlasnicima imanja. Partnerstvo između vlasnika i primaoca zekâta davanjem dela kamile je nedostatak.[256]

(256. To jest, davanje udjela kamile kao zekata znači da se to učini zajedničkim udjelom između vlasnika i siromaha. Ovo je takođe šteta.).

Da bi spasio one koji su odgovorni od gubitaka, islam je zahtevao da se, kada su kamile retke, da druga vrsta imovine (ovce) budu kao zekât. Kada ima mnogo kamila, ta potreba više ne postoji. Zato, nema smisla tražiti da se zekât daje iz druge vrste imovine. Osnovno pravilo zekâta je da nisâb postaje stabilan kako se broj životinja i imanja povećavaju. Iznos između nisâba i udjela koji se daje kao zekât je u pitanju za određenu imovinu. U stvari, kada se poveća broj imovine u zekâtu stoke, povećava se i udio koji se daje. (Posle trista devedeset devet) na svakih sto ovaca daje se jedna ovca. Najpogodnije starosti kamila su bintu lebûn (tri godine) i hikka (četiri godine). Zato što je najniža cena kamila koja se daje kao zekât bintu mehâz (ženka koja je navršila dve godine), a najvrednija je cezea (ženka kamila koja je navršila pet godina). Najpogodnija je ona u sredini. Slično tome, najprikladniji iznos među nisâbovima koji ne podležu zekâtu je deset. Zato što je iznos oslobođen od zekâta pet na početku i petnaest na kraju. Srednji je deset. Ovo je najpravednije. Iz tog razloga, Šâfiîe i Mâlikîe su izneli stav da je jedan bint Iebûn obavezan za svaki četrdeseti, a jedan hikka je obavezan za svakih pedeset. Dokaz koji slede hanefije je hadis od Kajs b. Sledi Sa'da: Kajs kaže: „rekao sam Ebu Bekr Muhamed b. Amr b. Hazmu (r.a.h.): "Izvadi mi pismo milostinje koje je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) napisao Amru b. Hazmu":

إِذَا زَادَتِ الْإِبِلُ عَلَى مِائَةٍ وَعِشْرِينَ اسْتُؤْنِفَتِ الْفَرِيضَةُ فَمَا كَانَ أَقَلَّ مِنْ خَمْسٍ وَعِشْرِينَ
فَفِيهَا الْغَنَمُ فِي كُلِّ خَمْسٍ ذَوْدٍ شَاةٌ

“*Kada je broj kamila veći od sto dvadeset, ništa se ne traži dok višak ne dostigne pet. Kada dostigne sto dvadeset i pet, daju se dva ogrtača i jedna ovca*“.258

Ova je rivâjet kontroverzan iako je jasan. Zato, prema poznatom rivâjetu od Hz.Alija i Ibn Mes‘ûda (r.a.h.), obaveza počinje ponovo posle sto dvadesete.

[2/153]

Na osnovu ovih hadisa, hanefije brane sledeći stav; Konsenzusom rivâjeta i konsenzusom Ummeta utvrđeno je da se u sto dvadeset kamila daju dva hıkka. Ova presuda se može poništiti samo uz jake dokaze. Iako posle sto dvadeset ima različitih rivâjeta, nije dozvoljeno odbaciti vađib. Čak smo i mi rekli: „ Preuzet je Amr b. Hazmov (r.a.h.) rivâjet, a mi kažemo da Ibn Umarov (r.a.h.) hadis treba tumačiti prema mnoštvu viška – do dve stotine – „Za svaki četrdeseti potreban je bintu labûn, za svakih pedeset potreban je hıkka. Hadis Ibn Mubareka (r.a.h.) se tumači na sledeći način: Sto dvadeset kamila dele tri osobe. Trideset pet pripada jednoj osobi, četrdeset pet drugoj osobi, a četrdeset pet trečoj osobi. Ako osoba ima trideset pet kamila a iznos se poveća za jednu kamilu, mora dati ukupno tri bintu labûna. Iako postoje neki aspekti tumačenja koji se mogu smatrati čudnim, ono je prikladnije od Šâfiîenovog (r.a.h.) gledišta.

Zato što smatra da je potrebno tri bintu labûna (od sto dvadeset i jedne osobe). Međutim, ovaj stav je u suprotnosti sa poznatim hadisima. Kao što je Šâfiîa (r.a.h.) rekao, ako se iz zekâta ne izdvaja udeo za kamilu koja ima više od sto dvadeset, to je protiv principa zekâta. Jer, visina obaveznog zekâta se ne menja dodavanjem imovine koja ne podleže zekâtu, kao što je tovarna kamila ili kamila koja se hrani stočnom hranom: Određivanje nisâba u obliku pedesetih i četrdesetih utvrđeno je idžâmom. Ali od koga je bolje uzeti zekât? Postoji neslaganje po ovom pitanju. Prema Amr b. Hazmovom (r.a.h.) hadisu, zekât se računa na osnovu pedesetih. U pedesetoj se daje hıkka. Ali, manji od hıkka, bintu lebûn, takođe treba dati. Prema hadisu Ibn Umera (r.a.h.), zekât se računa na četrdesete i pedesete. Hanefije, oni smatraju da je prikladnije da zauzmu red u Amr b. Hazmovom (r.a.h.) hadisu. Jer, u zekâtu, kada se bogatstvo povećava, stabilnost nisâba na određenom broju je bitan. Naime, u zekâtu goveda, kada broj goveda dostigne četrdeset, daje se krava koja je navršila tri godine, pod uslovom da se daje i određeni broj krava koje su navršile dve godine. Zekât kamila je isti. Zato se cezea (kamila koja je napunila pet godina) nije ponovila. Jer, obračun se vrši na osnovu pedesetih. Nema cezea ni za ruke. Međutim, sve dok se pedeset manjih zekâta (koji su hıkka) ponavljaju, on se može davati neprekidno kao zekât. Hanefije ne prihvataju da iznos zekâta između dva nisâba može biti veći od iznosa svoje vrste. U slučaju davanja dva hıkka, iznos veći od sto dvadeset kamila smatra se jednim delom od sto dvadeset. U stvari, to potvrđuje i konsenzus hadisa. Ovi hadisi ne uključuju obavezu plaćanja zekâta na istu vrstu imovine kao i sama imovina. Dakle, kada broj kamila pređe sto dvadeset, daju se dva hıkka kao na deo od sto dvadeset, a na svakih pet kamila daju se jedna ovca i bintu mehâz. Jer, sada se ukazala prilika da dam još jednu kamilu. Kada broj postane sto pedeset, daju se tri hıkka. Jer, u sto pedeset ima tri pedesetice, a od svake pedesete uzima se po jedan hıkka.

[2/154]

Ako životinje koje provode više od pola godine na selu dele dve osobe; Svako od njih treba da daje samo iznos zekâta koji bi morao dati da nije partner. Na primer, ako se pet kamila, što je jedini nisâb za kamile, dele dve osobe, onda prema hanefijama, zekât nije potreban. Prema Šâfiîi (r.a.h.), ako se svaki od partnera kvalifikuje da mu zekât bude obavezan i ispunjava sve uslove da se zekât isplati na životinju partnera, onda je zekât obavezan za ove životinje. Ovi su uslovi: Isti su bunar i kofa gde se napoju kamile, pastir koji čuva životinje i pašnjak koji se čuva, i pas koji ih štiti. Dokaz za ovo gledište je sledeći poznati hadis: Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

لَا يُجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ وَلَا يُفَرَّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ خَشْيَةَ الصَّدَقَةِ وَمَا كَانَ بَيْنَ الْخَلِيطَيْنِ ، فَإِنَّهُمَا يَتَرَاجَعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَّةِ

"*Oni koji su razdvojeni se ne okupljaju iz straha od zekâta, a oni koji su zajedno nisu razdvojeni. U imovini dva ortaka,*[259] *ortaci pribegavaju jedni drugima po pravdi*".[260]

(259. Neki učenjaci razumu reč "halitân", koju prevodimo kao "dva partnera", a neki učenjaci je razumu kao "zajedničku imovinu". detalne informacije, vidi Tecrid-i Sarih Tercümesi, V/212).

(260. Buhârî, Zekât, 33, 34; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Tirmizî, Zekât. 4; Nesaî, Zekât. 5.).

Yahyâ b. Saîd el-Kattân'i (r.a.h.): „ Dva halida (partnera, ortaka) zalijevaju istom kantom i u istom bazenu i čuva ih isti pastir. U ovom hadisu Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je zabranio razdvajanje onih koji su zajedno. To znači da se Nisâb određuje prema celokupnoj imovini. Ne prema udelima, ali je i Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) smatrao partnerstvo u međusobnoj primeni. Uzajamna primena je moguća tek nakon što zekât postane farz, odnosno kada bogatstvo stigne do nisâba. Ovo ukazuje na to da partnerstvo utiče na farz zekâta. Naime: zajednička imovina je vlasništvo obveznika zekâta, do visine nisâba. Dakle, zekât je farz na zajedničku imovinu koja stigne do nisâba, kao što je to slučaj kada sve pripada jednoj osobi.

Ali ako je jedan od partnera zimmi[261] ili mukâtep[262], situacija je drugačija. Zato što nije dužan da plaća zekât.

(261. Zimmi / الذِّمِّيّ: Muškarac nemusliman koji je građanin islamske zemlje. Žene nemuslimanke se nazivaju "zimmije". Ljudi kojima je priznato ovo pravo nazivaju se "ehl-i zimmet". Jer su ovi došli su pod zaštitu muslimana i imali su neka prava.).

(262. Kitâbet/ الكتابة- Mukâtebe/ المكاتبة: To je ugovor sklopljen između gospodara i njegovog roba o okončanju ropstva uz određenu cijenu. Rob postaje slobodan čim plati cijenu koju je preuzeo u skladu s ovim ugovorom. Od trenutka sklapanja ovog ugovora rob ima slobodu korištenja i pravo stjecanja imovine. Na taj način radi za sebe. Postaje slobodan kada plati cijenu Kitâbet'a*. Rob koji sklopi takav ugovor zove se mukâteb. Kitâbet- U islamskom pravu, ugovor sklopljen između roba i njegovog gospodara da ga oslobode uz plaćanje određene naknade; U postupovnom pravu to znači pisane isprave koje se koriste kao dokaz na sudu i isprave koje je jedan sud napisao drugome.).

Drugi razlog zašto je zekât farz na zajedničku imovinu koja stigne do nisâba je sledeći: Partnerstvo olakšava troškove održavanja koji padaju na teret svakog partnera. Niska cena troškova takođe utiče na farz zekâta. Zbog toga je zekât potreban za životinje (sâime) koje pasu na poljima više od pola godine. Ali, oni koji žive u štalama i jedu travu ne trebaju (alâfe). Iz tog razloga, Zakonodavac je nametnuo desetinu zekâta na proizvode na zemlji koja se navodnjava kišom, a dvadesetinu na proizvode zemlje koja se navodnjavaju kofama i kamilama.

Dokaz o hanefijama je sledeći Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) hadis:

وسائمة المرء إذا كانت أقل من أربعين من الغنم فليس فيها الزكاة

"*Ako je nečiji sâim manji od četrdeset ovaca, na njega nema zekata*".[263]

(263. Muvetta, I/263; Abdurrezzak, Musannef, IV/7; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, II/366; Ibn Huzeyme, Sahih IV/16; Dârekutnî, Sunen, II/93.).

Da bi zekat bio farz, vlasnik imovine mora imati dovoljno bogatstva. Ovde je udeo svakog partnera manji od četrdeset. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

لا صدقة إلا عن ظهر غنى - "*Zekat se uzima samo od bogatstva*".[264]

(264. Darim!, Zekat. 25; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/434; Buhârî, Vâsâyâ, 9; lbn Hibbân, Sâhih, Vlll/165.).

Međutim, ovde svaki od ortaka nije bogat jer njihova imovina ne stiže do nisâba. Jer mu je dozvoljeno da primi zekât. Zato, on ne može biti obavezan da plati zekât. Osim toga, jedan od ortaka je udaljeniji od imovine drugog nego od njegove zarade. Jer, korisnik ima pravo svojine na svojoj zaradi. Međutim, ortak nema takvo pravo u pogledu udela drugog ortaka. Budući da se zekât ne traži na imovinu drugog partnera, jer je zbog dobiti, važnije je da se zekât ne traži na imovinu drugog partnera. Što se tiče hadisa koji je Šâfiîa (r.a.h.) uzeo kao dokaz: Svrha tog hadisa je ujediniti ta dobra u vlasništvu, a ne u zemlji.

[2/155]

Jer mi svi (svi pravnici) jednoglasno kažemo da ako čovek ima nisâb imovine na raznim mestima, ona se prikuplja i podleže zekâtu. Ovo ukazuje da se imovina koja pripada različitim ljudima ne može kombinovati da bi bila podložna zekâtu. Takođe prihvatamo da će jedan partner pribegavati drugom da bi dobio deo onoga što je dao. Ali mi to svatamo ovako: Dvoje ljudi; Ako ima sto dvadeset zajedničkih ovaca, od kojih četrdeset pripada jednoj, a osamdeset drugoj, a od tada je prošla godina dana, zekât će doći i uzeti dve ovce kao zekât od svih njih. Tada će onaj sa četrdeset ovaca dobiti od onoga sa osamdeset ovaca jednu trećinu vrednosti jedne ovce. Kada prođe druga godina preko ovih ovaca, samo onaj ko ima veliki udeo dužan je jednu ovcu dati kao zekât. Nije potrebno onima čiji je udeo mali. Zato što je udeo onoga ko ima mali udeo pao ispod četrdeset. Ovo je značenje privlačnosti jednog partnera drugom. Da bi zekât bio farz, vlasnik imanja mora biti verski imućan, odnosno posedovati imovinu jednaku iznosu nisâba. Ovo je kao da je jedan od partnera dhimmi ili mukâtab. Tako je postalo jasno da je oslanjanje Šâfiîa (r.a.h.) na nisku cenu nevažeće.Deset kamila jednako je jednom čoveku i deset ljudi; Ako je svaka kamila podeljena između te osobe i jedne osobe od deset drugih ljudi; Prema Ebû Yusûfovom (r.a.h.) mišlenju, onaj ko poseduje polovinu kamila treba da da jednu ovcu kao zekât. Prema Zuteru, ništa nije potrebno. Jer, nije moguće podeliti svaku kamilu. Dakle, pun nisâb nije naplaćen u imovinu čoveka. Ebû Yusûf (r.a.h.) kaže: Da je čovek imao samo jednog partnera u tih deset kamila, bio bi dužan da plati zekât. Mnoštvo ortaka ne umanjuje njegovu imovinu. To ne uzrokuje gubitak svog bogatstva. Naprotiv, on je bogat jer poseduje pet kamila. Za njega je potreban zekât.Ako je farz da se krdu kamila da za zekat kamila određene starosti, ali među kamilama nema kamila te starosti, već ima starijih ili mlađih; Ako službenik zekâta želi, može uzeti vrednost kamile koju treba dati. Može da dobije šta želi. U ovom slučaju, ako je ono što je dobio vrednije od onoga što treba dati, on vraća razliku u novcu. Ako vredi manje, on uzima razliku u novcu od vlasnika. Ono što treba reći na ovu temu može se sažeti u nekoliko stavki: 1). Prema hanefijama, ne postoji određeni iznos koji bi eliminisao razlike u vrednosti između dvije starosne grupe. Ovo varira u zavisnosti od jeftine i skupe cene kamila. Prema Šâfiîi (r.a.h.), razlika između dve starosne grupe vrednuje se kao dve ovce ili dvadeset dirhema srebra.

Njegova osnova je Hz.Pejgamberova (s.a.v.s.) izreka:

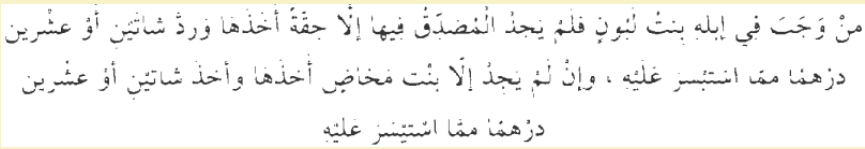
مَنْ وَجَبَ فِي إِبِلِهِ بِنْتُ لَبُونٍ فَلَمْ يَجِدْ الْمُصَدِّقُ فِيهَا إِلَّا حِقَّةٌ أَخَذَهَا وَرَدَّ شَاتَيْنِ أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا مَعَ اسْتِيسَرَ عَلَيْهِ ، وَإِنْ لَمْ يَجِدْ إِلَّا بِنْتَ مَخَاضٍ أَخَذَهَا وَأَخَذَ شَاتَيْنِ أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا مِمَّا اسْتَيْسَرَ عَلَيْهِ

"*Ako je nekome potreban bintu labûn (ženka deve koja je navršila tri godine) kao zekât za svoje kamile, i ako ga nema, a službenik za zekât ne može naći ništa osim hıkka (ženka kamile koju ima i koja je napunila četiri godine) među kamilama uzima i daje u zamenu za dve ovce ili dvadeset dirhema srebra. Ako mu je lahko vratiće ga*".[265]

(255 Buhâri, Zekât, 36; İbn Mâce, Zekât, 10; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Nesai, Zekât, 5.).

Prema hanefijama, razlog zašto je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) ovo rekao je zato što je razlika u godinama između njih dvojice bila tako velika u njegovo vreme. Inače, ovo nije religiozna procena. U drugom rivâjetu, Hz.Ali (r.a.h.) je cenio razliku između dva doba kao jednu ovcu ili deset dirhama srebra. Bio je službenik za zekât Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Nemoguće je da Hz.Ali (r.a.h.) ne zna gornji hadis na koji se Šâfiîa (r.a.h.) oslanja. Za njega je nezamislivo da se ponaša suprotno Allah-ovom Teâlâ Hz.Poslaniku (r.a.h.) iako je to znao. Očigledno, Hz.Ali (r.a.h.) je gornji hadis protumačio tako da je razlika u godinama između njih dvojice bila tolika za vreme Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Štaviše, ako bismo utvrdili razliku između dve starosne grupe za određeni iznos, to bi naškodilo ili siromašnima ili bogatima.

Zato što je moguće da službenik za zekât uzme devu od četiri godine i vrati dve ovce, a vrednost ovce može biti jednaka vrednosti kamile. Tada je, u stvari, dao zekâta bogatima. Ako kupi bintu mehâz (dvogodišnju ženku kamile) i dve ovce, onda je moguće da vrednost dve ovce bude jednaka vrednosti bintu lubuna (trogodišnje ženke kamile).). U ovom slučaju, on će dobiti zekat dva puta. Bintu mahaz je uzet kao dodatak. Ovo dovodi vlasnike imovine u gubitak.

[2/156]

2). Ako se od osobe traži da da zekât na bintu mehâz (dvogodišnju kamilu) za svoje kamile, a nema je i ima devu od tri godine, prema hanefijama, nije uslov da uzmete ovog trogodišnjeg mužjaka kamile. Prema Šâfiîa (r.a.h.)- a ovo je rivâjetu od Ebû Yusûfa (r.a.h.) u Emâlîu- treba uzeti mušku kamilu. Ništa drugo ga ne može zameniti.

Ovi imami su kao dokaz u svojim mišlenjima uzeli sledeći hadis Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

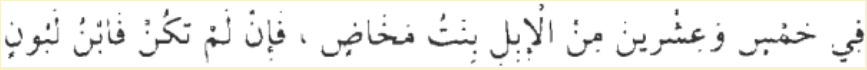
فِي خَمْسٍ وَعِشْرِينَ مِنْ الْإِبِلِ بِنْتُ مَخَاضٍ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ فَابْنُ لَبُونٍ

"*Za svakih dvadeset i pet kamila daje se ženka kamila koja je navršila dve godine. Ako to nije dostupno, daje se mužjak kamile koja je navršila tri godine*".[266]

(266. Ahmed b. Hanbel, Musned, I/11; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; İbn Mâce, Zekât, 9; Nesaî, Zekât, 5.).

Ako nema ženke kamile koja je navršila dve godine, smatra se da je to što je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) pomenuo mužjaka kamile koja je navršila tri godine. Hanefije kažu da je ovim hadisom Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) prihvatio ekvivalenciju između vrednosti ovih životinja. Zato što su ženske kamile vrednije od muških kamila. Sa druge strane, životinja stara tri godine je vrednija od one stare dve godine. Ovde je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) preferirao superiornost u vrednosti koja proističe iz razlike u godinama kamile koja se daje, nego superiornost u vrednosti koja proizilazi iz ženske prirode kamile koja se daje. On je zamenio nedostatak vrednosti kamile koja se daje kao zekât, što proizilazi iz toga što je mužjak, sa nedostatkom vrednosti kamile koja se daje kao zekât, što proizilazi iz toga što je mala. Ali ove razlike u vrednostima takođe variraju u zavisnosti od vremena i mesta. Ako bismo odredili da se umesto dvogodišnje kamile daje trogodišnji mužjak, ne uzimajući u obzir njihovu vrednost, to bi nanelo gubitke ili siromašnima ili bogatima.

3). Prema hanefijama, dozvoljeno je davanje vrednosti zekâta, milostinje, desetine i iskupljenja umesto onih navedenih u ajetima i hadisima (nas). Prema Šâfiîa (r.a.h.), to nije dozvoljeno. Neki od naših učenjaka su smatrali da je vrednost koja se daje kao zekât cena imovine koja se mora dati. Ovo pitanje su nazvali ebdâl (cene). Ali ovo nije tačno. Jer, cena se može dati samo ako se ne može dati original, dok lice koje je dužno platiti zekât može dati njenu vrednost umjesto originala (stvari koja se traži da se da u tekstu) čak i ako ga ima. Prema hanefijama, to je dozvoljeno.

Šâfiîa (r.a.h.) dokaz po ovom pitanju je Hz.Poslanikov (s.a.v.s.) hadis:

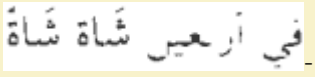
- "*Na svakih četrdeset ovaca dolazi jedna ovca (zekât)*".[267]

(267. Ahmed b. Hanbel, Musned, I/35; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Tirmizî, Zekât, 4; İbn Mâce, Zekât, 13.).

Prema njegovim rečima, ovaj hadis je objašnjenje jedne presude u Kur'anu čije je značenje toliko nejasno (sažeto) da se ne može razumeti. Zato što je davanje zekâta navedeno kao dokaz u Kur'anu. Ali šta treba dati nije pomenuto. Dakle, tome je dodat izraz koji je objašnjenje sažetosti u Kur'anu i kao da je Uzvišeni Allah rekao: „Daj jednu ovcu od četrdeset kao zekât". Tada, prema ovoj dijeti, ovca postaje pravo sirotinje. Nije dozvoljeno pokušavati da nađe izgovore za povredu njegovog prava na određenu imovinu. Objašnjenje ovog pitanja je sledeće: Zekat je finansijsko pravo. Životinje određenog uzrasta su religiozno ocenjene. Ovo pravo se ne može ispuniti vrednošću, kao u slučaju hedij'e[268] i žrtvovanja. Ili se kaže: Zekât je ibadet vezan za određenu imovinu. Kao što sedžda ne može učiniti čelom i nosom, obrazima i bradom, zekât se ne može učiniti ni sa čim drugim.

Dozvoljenost davanja jedne kamile kao zekâta od pet kamila nije zasnovana na njenoj vrednosti već na zahtevu hadisa (dokaza). Zato što je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao: 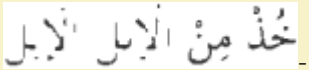
- "*Uzmi devu od deve*".[269]

(268. Hedij / Kurban koji se odnosi u Haram-i Šerif ili šalje, bilo lično ili u novcu, za one koji idu na hodočašće da bi se približili Uzvišenom Allahu ili kao iskupljenje za grijeh hodočašća (ubistvo). Deli se na tri dela: dar zahvalnosti, dar kazne i dar zaveta.).

(269. Abdurrezzak, Musannef, lX/292; lbn Ebû Şeybe, Musannef, V/345.).

Međutim, kada je kamila bilo malo, učinio je zekat obaveznim na drugu vrstu (ovce) da bi olakšao stvari vlasnicima. Ali ako dužnik pokaže velikodušnost i da kamilu umesto ovce, onda nije želeo da ovo olakša. Ovo je dozvoljeno na osnovu dokaza, a ne vrednosti.

Dokaz o hanefijama je ajet:

خُذْ مِنْ أَمْوَٰلِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّ صَلَوٰتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ ۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

103. Uzmi, o Allahov Poslaniče, od dobara njihovih zekat i sadaku, da ih njime očistiš od grijeha i blagoslovljenim ih učiniš kako bi se njihov imetaj uvećao, i pomoli se za njih nakon što imetak uzmeš, molitva tvoja će ih, zaista, smiriti jer je ona milost – a Allah je Onaj Koji sve tvoje molbe čuje i sve njihove postupke i namjere zna. [et-Tevbe, 9/103]

Ovo je konačna izjava da će stvar koju treba kupiti vredeti novca. Gore navedeno objašnjenje Allah-ovog Teâlâ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je za pogodnost vlasnika životinja. Inače, nije za beleženje onoga što treba dati. Zato što vlasnici kućnih ljubimaca nemaju mnogo novca. Lakše im je da plate zekât onim što imaju. Zar ne vidite da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao:

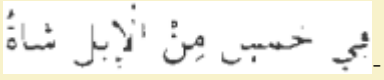
- “Na svakih pet deva dolazi jedna ovca (zekât)”.[270]

(270. Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/14; lbn Mâce, Zekât, 9; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Tirmizî, Zekât, 4; Hakim, Mustedrek, l/549.).

U ovom hadisu slovo "fi" u rečenici "Fi hamsin mine'l-ibli", što znači "u pet deva", zapravo je za kovertu (posuda, vreme, mesto). Međutim, sama ovca nije uključena u opseg reči deva. Iz toga se razume da je svrha njegova količina. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je među devama koje su davale sadaku vidio ženku deve velike grbe. Naljutio se na službenika za zekât i rekao:

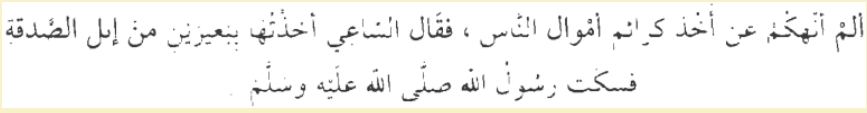
"Da li sam vam zabranio da uzimate najvrednije od ljudskih dobara?" Kada je službenik za zekat rekao: "Kupio sam je u zamenu za dvije deve od zekata",[271] Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) se nije usprotivio. Dozvoljeno je kupiti jednu devu u zamenu za dvije deve samo ako su iste vrednosti.

[2/157]

U jednom od svojih govora u Emenu, Muaz b. Cebel (r.a.h.) je rekao: „Daj mi hamis[272], uzet ću to od tebe kao zekât: Prema drugom rivâjetu: „Uzet ću proso i ječam kao zekat“. Ovo može biti samo kada se uzme u obzir vrednost. To znači da je osoba dala nešto vredno siromašnima sa namerom zekâta. Ovo je dozvoljeno kao davanje jedne kamile kao zekât od pet kamila. Zato što je cilj zadovoljavanje potreba siromašnih. U stvari, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je u hadisu rekao:

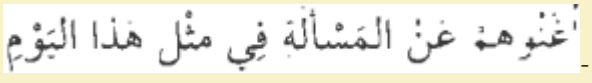
- “Sačuvaj ih od potrebe da prose na takav dan”.[273]

(271. Buhârî, Zekât 40, 62; Muslim, Îmân 29, 31, ; Ebû Dâvûd, Zekât 4; Tirmizî, Zekât 6; Nesaî, Zekât 46.).

(272. Hamîs / الخميس: 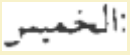 Vrsta tkanine koja je dugačka pet jardi.).

(273. Ed-Diraye Ii tahrici ehadisi'l-Hidaye, Zekât, l/274; Nasbu'r-Râye, Zekât, 2/431; Neylu'l-Evtar,Zekât, 4/258.).

Spasiti ovcu od potrebe može se postići davanjem njene vrednosti, kao i davanjem same ovce. Ponekad je možda čak i prikladnije zadovoljiti potrebe davanjem vrednosti imovine koja se daje kao zekât.

Prema hanefijama, imovina koja se daje kao zekât nije pravo siromašnih, već samo Allah-ovo Teâlâ pravo. Ali on se troši da bi se zadovoljile potrebe siromašnih u zamenu za hranu koju im je Allah Teâlâ obećao. Ono što važi za siromašne je da je zekât koji je dat primeren da zadovolji njihove potrebe. Ovo je slično đizji[274]. Takođe je postavljen da zadovolji potrebe ratnika. Ono što je važno za ratnike je da ono što im se daje je nešto što zadovoljava njihove potrebe. Stoga, za razliku od kurbana i poklona, zekât se može isplatiti i vrednosno. Jer, ono što treba učiniti u kurbanu i darovanju jeste prolivanje krvi. Dakle, ako životinja žrtvovana za kurban ugine pre nego što je podeljena siromasima, nema potrebe da se umesto nje zakolje druga. U stvari, prolivanje krvi nije vredna roba niti je nešto što se može racionalno objasniti. Sedžda na licu i na bradi zapravo nije akt ibadeta.

(274. Cizye / الجزية: To je porez koji se prikuplja jednom godišnje od nemuslimanskih obveznika. Ovo je svojevrsni porez na pokroviteljstvo koji muslimani prikupljaju od nemuslimanskih građana koji učestvuju u mnogim zakonima za i protiv muslimanskog naroda uzimajući neku vrstu garancije i zaveta za zaštitu svojih prava.).

Dakle, ako neko nije u stanju da klanja na čelu i nosu, ne može se klanjati na obrazima i bradi. Nešto što nije ibadet ne može zauzeti mesto ibadetu. Davanje vrednosti imovine kao zekat ili dobročinstvo je čin ibadeta. Njime se zadovoljavaju potrebe siromašnih. Dakle, svrha davanja kao dobročinstva se postiže kroz to.

Zekât janje, tele i devino mladunče

4 – Pojava izraza u Muhammedovom (r.a.h.) delu zvanog el-Asl daje utisak da izbor u ovim stvarima o kojima se priča pripada službeniku zekâta. Tako da izgleda kao da može dobiti šta god želi. Međutim, to nije slučaj. Naprotiv, izbor pripada vlasniku imovine. Ako želi, može dati vrednost životinje koju treba dati. Ako želi, može dati onu koja je godinu dana mlađa i razliku u vrednosti. Ako želi, može dati stariju životinju i dobiti razliku u vrednosti između onoga što je dao i onoga što je trebalo da da. Čak i ako želi da da određeni iznos, službenik zekâta ne može odbiti da ga uzme. Zato što je vlasnik vere dao prednost da se olakša posao onima koji su to dužni. Ovo se može desiti samo ako obveznik ima mogućnost.Prema Ebû Hanîfi i Muhammedu (r.a.h.), nema zekata na jagnjad, telad i mlade kamile.

Prema Ebû Yusûf'e i Šâfiîi (r.a.h.), od njih se traži jedan zekât i daje se od njih.

Prema Zuferu i Mâlikîu (r.a.h.), zekât je potreban za mlađe životinje kao i za odrasle životinje.

Tahâvi u svojoj knjizi Ihtilâfu'-ulema prenosi da je Ebû Yusûf (r.a.h.) rekao: Otišao sam kod Ebû Hanîfe (r.a.h.) i rekao;

- Šta treba onome ko ima četrdeset jaganjaca? rekao sam.

- "Potrebna mu je ovca od godinu dana"

- Jedna ovca možda vredi više od većine ili čak svih njih.

Ebû Hanîfe (r.a.h.) se malo zamisli i reče;

– „Ne, daće mi jednu“, rekao je.

- "Pa, može li se jagnje uzeti kao zekât"? upitah ga. Ponovo je malo razmislio i rekao: „Onda u njima ništa ne treba“. Prvo mišlenje Ebû Hanîfe (r.a.h.) zauzeo je Zufer (r.a.h.), drugo mišljenje Ebû Yusûf (r.a.h.), a treće mišljenje Muhammed (r.a.h.). Ovaj incident koji je izvestio Ebû Hanîfe (r.a.h.) treba smatrati jednom od njegovih anegdota. Zato što je u jednom međlisu izneo tri mišlenja po istom pitanju i zbog toga nije bio osuđen. Zufer (r.a.h.) je uzeo hadis Hz.Poslanika (s.a.v.s.) kao dokaz:

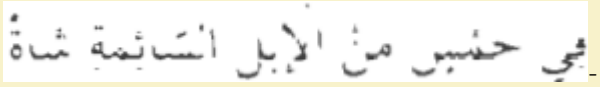
- “Na svakih pet sâima deva dolazi jedna ovca (zekat)”.[275]

(275. Dârekutnî, Sunen, I/552.).

Riječ "ibi" što znači "deva" u ovom hadisu je zajednička imenica. "Čovek".

Kao što mu ime govori, pokriva i velike i male. Pored toga, konsenzusom je utvrđeno da ako su četiri od pet deve bebe, a jedna deve od dve godine, onda treba dati ovcu. Ovo je zekat ne jedne ovce ili deve stare dve godine, već svih pet deva. Kao što je dozvoljeno dati tri četvrtine ovce za četiri mlade deve, takođe je dozvoljeno dati jednu ovcu kao zekat za pet mladih deva. Zato što je starost izuzeta od zekata. Isto tako, siromašnima treba oprostiti nedostatak starosti. Iz tog razloga, zekat se ne smanjuje.Sledeći Hz.Poslanikov (s.a.v.s.) hadis je dokaz mezhebskog pogleda na nas hanefije:

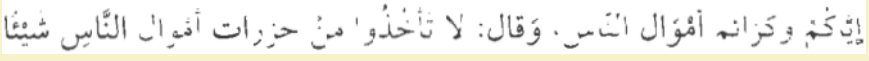
"*Čuvajte se da ne uzimate ono najvrjednije od bogatstva ljudi. Ne uzimajte ništa od najboljeg bogatstva ljudi*".[276]

(276. Muvetta, I/267; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, II/362; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/158.).

Reći da mladim životinjama treba dati zekat umesto starijim životinjama znači oduzeti najbolju imovinu ljudima. Štaviše, jedna odrasla životinja data kao zekât može premašiti većinu nisaba. Međutim, ono što treba dati je; To je mala količina od velike količine. Uzimanje odraslih životinja kao zekât za male životinje znači opterećivanje vlasnika iznad njihovih mogućnosti.To nije slučaj kada je među mladima samo jedna odrasla deva. Jer u ovom slučaju odrasla osoba je ta koja je bitna. Njemu su podložni mališani. Ako se presuda ne može direktno utvrditi za nešto, može se popraviti u zavisnosti od nečeg drugog. U stvari, pravo puta i prava na navodnjavanje ne mogu se prodati sami. Ali mogu se prodati u zavisnosti od polja.

Ebû Yusûf (r.a.h.) se oslanja na sledeću izjavu Ebû Bekra (r.a.h.): „Ako mi ne daju kozu koju su dali Hz.Poslaniku (s.a.v.s.), ja ću se boriti protiv njih“. Ova izjava ukazuje da je ženskoj kozi mesto u zekâtu. Može se uzeti samo kao zekât za male životinje. Pored toga, Ebû Yusûf (r.a.h.) upoređuje nedostatak same imovine sa nedostatkom njenog kvaliteta. Jer, i jedno i drugo umanjuje vrednost imovine. Ali, to ga ne uništava u potpunosti. Smanjenje kvaliteta ne smanjuje zekât u potpunosti. U stvari, zekât je farz za slabe životinje, za životinje svoje vrste. Nedostatak godina je isti.

[2/159]

Dokaz našeg sektaškog pogleda na hanefije je; Hadis Suvejd b. Gafle je sledeći: „Došao nam je Hz.Poslanikov (s.a.v.s.) zekât, ja sam ga posmatrao i slušao njegov govor. On je govorio:

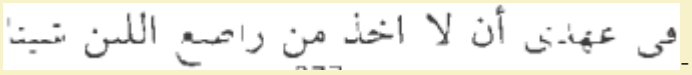

- "*Zapoveđeno mi je da ništa ne uzimam od životinje koja doji* ".[277]

(277. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, II/361, Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/315; Nesaî, Zekât, 12; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/101.).

Umer (r.a.h.) je rekao službeniku zekâta: "Čak i ako pastir nosi jagnje na ramenu, uzmite u obzir jagnje. Ali nemojte ga uzimati kao zekât. "Umer (r.a.h.) ih je zamolio da ne uzimaju mlade kao zekât u slučaju da su pomešani. To znači: „Zekât je pravo Svemogućeg Allaha. Vezana je za životinje određenog uzrasta. Za razliku od darova i žrtava, sami potomci ne doprinose zekâtu. Jer, kao zekât od malih životinja, ne primaju se životinje uzrasta koje poštuje vlasnik vere. Sa ovim objašnjenjima, slabe životinje su odvojene. Jer, iako su slabe, zekât se uzima od životinja određene starosti. Vlasnik religije je uzeo u obzir starost i životinje koje se uzimaju kao milostinja. Ebû Bakr (r.a.h.) je za gornju izjavu rekao kao preterivanje i da bi pokazao odlučnost. Kao što je poznato, prema jednom rivâjetu, on je rekao: "Ja ću se boriti protiv njih ako mi ne daju ular koji su dali Hz.Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, to ne znači da ular ima uticaj na zekât".Postoje različiti rivâjeti od Ebû Yusûfa (r.a.h.) o visini nisâba za zekât mladih deva. Prema Muhammedovom (r.a.h.) rivâjetu od Ebû Yusûfa (r.a.h.), zekât se ne traži od mladih deva osim ako njihov broj ne dostigne broj potreban za davanje jedne deve, u slučaju da su velike. Ovaj broj je takođe dvadeset pet. Ništa nije potrebno dok deve ne dostignu broj od sedamdeset pet. Potrebna su dva od sedamdeset pet štenaca. Posle ovoga nema zekâta do sto četrdeset pete. Tri mlade deve su date u sto četrdeset pet. Muhammed (r.a.h.) kaže da to nije tačno iz sledećeg razloga. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je jednu devu na svakih dvadeset pet obavezao, ali je prije toga smatrao četiri nisTeâlâbom. Učinio je da su dve deve obavezne za sedamdeset šestu, ali je smatrao još tri nisâba između deset i dvadeset pet. Ako kažemo da zekât postoji u slučajevima kada je nemoguće uzeti u obzir ove nisâbe, postupali bismo na osnovu idžtihada, a ne dokaza.Hasan b. Ebi Malik (r.a.h.) je ispričao da je Ebû Yusûf (r.a.h.) rekao: U slučaju pet mladih kamila, vrednost manje od jedne mlade kamile i jedne ovce; deset mladih kamila vredi manje od jedne mlade kamile i dve ovce; manji od jedne petnaeste mladunče kamile i tri ovce; manji od jedne dvadesetine mlade deve i četiri ovce; potrebna je jedna dvadeset peta teleta kamile. Objašnjenje ovog gledišta je sledeće: Za odrasle, jedna ovca je potrebna na svakih pet deva. Ovo je zbog pogodnosti. Ako umesto ovce da jednu od svojih pet deva, to je takođe dozvoljeno. Ista situacija je i za više od pet, do dvadeset pet. I zekat se daje maloletnicima na isti način, prema ovoj analogiji.

Ibn Samda je preneo od Ebû Yusûf'a (r.a.h.) sledeće: Za pet mladih deva potrebna je jedna petina bebe, a za deset mladih deva dve petine bebe. Ovo odmeravanje se nastavlja do dvadeset pete godine. Prema ovom predanju, Ebû Yusûf (r.a.h.) je uporedio deo sa celinom.

[2/160]

Većina naših hanefijskih učenjaka podržava stav Ebû Yusûf'a (r.a.h.) po ovom pitanju, zajedno sa Muhammedovom (r.a.h.) izjavom u Zijâdâtu u vezi sa zekâtom veoma slabih životinja; Izneli su to u poređenju sa onim o čemu su pričali i rekli sledeće. Ako osoba poseduje pet mladih deva, uzima se u obzir vrednost dvogodišnje deve i ovce. Ako je vrednost dvogodišnje deve pedeset dirhema, a vrednost ovce deset dirhema, onda kažemo: Ako bi jedna od ovih pet mladih deva bila dvogodišnja deva, od njih bi bila potrebna ovca u vrednosti od deset dirhema. Ovo je jedna petina vrednosti dvogodišnje ženke deve. S'hodno tome, posmatramo vrednost najstarije bebe deve. Ako vredi dvadeset dirhema, moraju dati ovcu u vrednosti od četiri dirhema. Sve dok ne bude jednaka jednoj petini najvišeg od njih. Ovako se zekât određuje za decu, u poređenju sa ovim za odrasle.

Zekât se ne plaća licu čiji dug pokriva vrednost životinja

Ako osoba koja poseduje iste životinje (one koje pasu na njivama duže od pola godine) ima dugove koji pokrivaju vrednost ovih životinja, onda prema nama hanefijama zekât za tu osobu nije potreban.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), neophodno je. Jer, razlog zašto je zekât farz je taj da ima više od nisâba. Ovo ima i dužnik. Dug slobodnog čoveka dobrog zdravlja nije vezan za imovinu. To je u njegovoj odgovornosti (njegova odgovornost). Dakle, on ima ovlašćenje da tu imovinu koristi kako želi. Sposobnost životinje da se reprodukuje takođe je posledica njene plodnosti. Ovo nije eliminisano zbog duga.Takođe dug i zekât; To su dva različita prava u smislu njihovih subjekata, njihovih nosilaca prava i njihovih uzroka. Kao i kod duga koji prati desetinu, neophodnost jednog ne sprečava neophodnost drugog. O nama hanefijama svedoče sledeće reči koje je Hz.Uthman (r.a.h.) rekao na hutbi u Ramazanu:

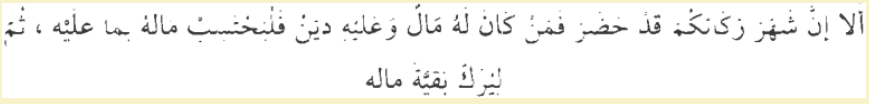

"*Pazite! Došao je mesec za davanje vašeg zekâta. Ko ima bogatstvo i dugove treba da obračuna svoje dugove, a zatim da zekât na ostatak svoj imetak*".[278]

Niko od saputnika koji su ga slušali nije prigovorio ovim Hz.Uthmanovim (r.a.h.) rečima. Zato, postoji konsenzus da se zekât ne traži na imovinu koja se koristi u zamenu za dug. Sa druge strane, dužnik je siromašan. Dozvoljeno mu je da prima zekât i milostinju ako ima sredstva da koristi svoju imovinu. Nije dozvoljeno da bogati primaju zekât. Nije farz da niko osim bogatih daje zekât. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

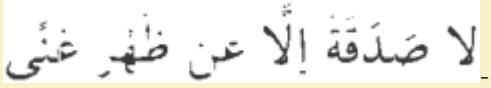

- " *Sadaka (Dobročinstvo) (zekat) može se uzeti samo od bogatih*".[279]

(279. Dârimî, Zekât, 25; Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/434; Buhârî, Vâsâyâ, 9; lbn Hibbân, Sahih, VIII,165.).

Jer je dužnost spasavanje siromaha od potrebe. Apel za oslobađanje od potrebe upućen je samo bogatima. Nije potrebno da neko ko zaslužuje pomoć po veri (šer'an) pomaže nekom drugom. Ne može se doneti verska presuda o beskorisnoj stvari. Nema koristi od uzimanja ovce kao zekata od tuđih životinja i davanja ovce kao zekâta od svojih životinja. Pored toga, svojina dužnika na imovini u iznosu nisâba je nepotpuna svojina. Jer, poverilac ima pravo na tu imovinu bez potrebe za odlukom sudije ili saglasnosti dužnika. Ovo ukazuje da dužnik nema puno vlasništvo nad imovinom. Ovo je kao vlasništvo nad robom koja je uzurpirana.[280] Zato je važnije stanovište to da dug uzrokuje puno vlasništvo u nepotpuno vlasništvo. U zakonu o zekâtu, imovina dužnika se smatra imovinom poverioca. Zbog toga se od kreditora traži zekât. Muhammed (r.a.h.) je to istakao u svom radu u el-Asl'u, i rekao: Rekavši da je zekât potreban na imovinu dužnika, navodi se na zaključak da se zekât plaća na istu imovinu nekoliko puta godišnje. Ovo možemo objasniti na primeru. Kad bi neko imao roba od hiljadu dirhema, koje je kupio za trgovinu, a ovog roba prodao na kredit za hiljadu dirhema; Zatim, ako osoba koja je kupila roba da bi ga prodala nekom drugom i rob se na ovaj način promeni deset puta; Prema Šâfiîa (r.a.h.), kada se godina završi, svako ko je kupio ili prodao tog roba mora platiti zekât od hiljadu dirhema. U stvari, imovina je samo rob. U stvari, ako se izvrši međusobni ugovor (ikâle)[281] za ovog prodatog roba, on će se vratiti svom prvom vlasniku. Osim njega, ništa neće ostati u rukama onih koji ga nemaju.

(280. Vedîa- الوديعة - Osoba koja napušta emânet zove se "mûdi" ili "mustevdi“ ili "vedî“, a čin napuštanja emâneta se naziva "İdâ".).

(281. Ikāle- الإقالة - Raskid ugovora koji je postao obavezujući izvršenjem u skladu sa njegovim uslovima, uz obostranu saglasnost strana (Îcâb-kabûl).).

Ibn el-Mubarek prenosi od Ebû Hanîfe (r.a.h.) da dug sprečava da desetina postane farz. Čak i ako se prihvati tačnost ovog rivâjeta,[282]desetina, kao i haradž je porez na zemlju koja proizvodi plodove. Pri tome se ne uzima u obzir bogatstvo vlasnika zemljišta. Zato što se desetina nameće proizvodu, a ne vlasniku. U stvari, desetina je takođe potrebna na uvakufskoj i mukatebskoj zemlji. Zekât je suprotan ovome. Jer, razlog zašto je zekât farz na imovinu koja se razmnožava i uvećava je bogatstvo vlasnika. I ovo je uništeno dugom.

Stanje duga u toku godine

Ako se čovek zaduži sredinom godine; Prema Ebû Yusûf'u (r.a.h.), godina se time ne prekida. Dakle, ako se dug isplati prije isteka godine, ta osoba je dužna platiti zekât na kraju godine.

[2/161]

Zufer (r.a.h.) kaže: Godina se prekida kada se obveznik zaduži u toku godine. Jer, dug uništava kvalitet bogatstva kod vlasnika robe. To je kao smanjenje nisâba sredinom godine. Prema Zuferovim rečima, godina se prekida kada se u toku godine smanji kvorum. Za nas godina ne prestaje. Nadamo se da ćemo to objasniti u budućnosti. Ovo je takođe tako.

Situacija nekoga ko kaže da je u dugovima i da nije prošlo godinu dana

Kada dođe zekât, vlasnik imanja; Ako se zakune: "Nije prošlo godinu dana otkako su ove životinje rođene" ili "Imam dug jednak vrednosti ovih životinja" ili "Ove životinje nisu moje", zakât službenik potvrđuje njegove reči. Zato što je reč dužnika o obaveznom zekâtu verodostojna. Zato što je zekât čin ibadeta koje je pravo dato Allahu Teâlâ. Reč svakog pouzdanog čoveka je prihvaćena u vezi sa obavezama koje su Allah-ovo Teâlâ pravo. Službenik za zekât mora vjerovati svakom ko kaže da nije dužan platiti zekat iz gore navedenih razloga. Međutim, on je primoran da se zakune kako bi potvrdio svoju tvrdnju. Prema rivâjetu od Ebû Yusûf'a (r.a.h.), nema potrebe za zakletvom. Jer zakletve se ne polažu za vreme ibadeta. U stvari, ako neko kaže „postio sam“ ili „klanjao sam“, njegova izjava se potvrđuje bez zakletve. U Zâhiru'r-Rivâye'tu se navodi da se reč poverenika prihvata zajedno sa njegovom zakletvom. U drugim ibadetima osim zekâta, osoba koja prijavljuje nije dužna da položi zakletvu jer ne postoji niko ko može da ga porekne. U slučaju zekâta, službenik za zekât je u poziciji da negira ono što tvrdi. Zbog toga on tera osobu koja tvrdi da mu zekât nije farz da položi zakletvu.Ako obveznik tvrdi da je drugi službenik zekâta prikupio zekât i zaklinje se u to; Ako te godine ne bude imenovan nijedan drugi službenik za zekât, njegova reč neće biti prihvaćena. Jer, reč pouzdane osobe se prihvata samo ako je verovatno da je tvrdnja tačna. Ali ako tvrdi nešto što je nemoguće da bude istina, to se ne prihvata. Osoba u ovoj situaciji je takođe dala lažnu tvrdnju. Međutim, ako postoji još jedan službenik za zekât imenovan za istu godinu, njegova tvrdnja će biti prihvaćena bez obzira da li pokaže dokument koji ukazuje da je platio zekât ili ne. Ovako se prenosi u Muhtasaru od Hakimu's-Šehida i kao rivâjet u el-Câmi'u's-Sağîr'u. U Kitabu'z-Zakât Muhammedovog (r.a.h.) dela zvanog el-Asl, postoji zapis „i ako donese dokaz“. Ovo ukazuje na to da, kako bi se prihvatilo potraživanje obveznika, on mora da predoči dokument koji ukazuje da je platio zekât drugom službeniku za zekât. Ovo je takođe rivâjet Hasan b. Zijda (r.a.h.) od Ebû Hanîfe (r.a.h.).Objašnjenje ovog gledišta je sledeće. Taj čovek je dao vest koju je trebalo dokumentovati da bi bila istinita. Zato što je uobičajeno da službenik za zekât daje dokument obvezniku kada primi zekât. Ako je ovaj dokument u skladu sa onim što on kaže, njegova reč je prihvaćena. Ako ne padne, to se ne može učiniti. Kao što kada se žena porodi, ako to svedoči babica, njena reč se prihvata, inače nije. Objašnjenje drugog rivâjeta, koje je tačnije, je sledeće. Dokument koji je pri ruci je tekst. Pisanje je slično pisanju. Sa druge strane, vlasnik kućnog ljubimca je možda zaboravio da pribavi dokument ili ga je izgubio nakon što ga je dobio. Dakle, ovde nije moguće koristiti dokument kao osnovu za odluku. Šâfiîa (r.a.h.) je rekao da će reč čoveka o ovom pitanju biti prihvaćena. Zato što je zekât farz kao pravo siromašnih. Svemogući Allah je objavio:

إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱلۡعَٰمِلِينَ عَلَيۡهَا وَٱلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمۡ وَفِي ٱلرِّقَابِ وَٱلۡغَٰرِمِينَ وَفِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِۖ فَرِيضَةٗ مِّنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ۝

60. Osam je kategorija ljudi koje polažu pravo na zekat, i to su: 1- el-fukara'- siromasi, a to su oni koji imaju malo imetka kojeg zarađuju preko zanata ili službe, ali im to nije dovoljno za osnovne potrebe; 2- miskini- nevoljnici, a to su oni koji skoro ništa nemaju i koji se ne skrivaju od ljudi, već ljudi vide njihovo stanje; 3- sakupljači zekata koje šalje vladar; 4- nevjernici koje treba pridobiti za islam ili muslimani slaboga imana kako bi im ojačao iman, ili za one čijeg se zla treba sačuvati; 5- robovi koje treba osloboditi; 6- prezaduženi, koji su upali u dug iz opravdanog razloga ukoliko na drugi način ne mogu naći imetak da vrate dug; 7- borci na Allahovu putu i 8- putnici kojima je nestalo sredstava za putovanje. Ograničavanje zekata na ove vrste ljudi je Božija odredba, a On najbolje zna u čemu je dobrobit i potreba ljudi i mudro uređuje sve stvari. (et-Tevbe 9/60).

On Teâlâ također kaže u drugom ajetu:

وَفِيٓ أَمۡوَٰلِهِمۡ حَقّٞ لِّلسَّآئِلِ وَٱلۡمَحۡرُومِ

19. U imecima dobrih na dunjaluku je bio obavezni i dobrovoljni udio za prosjake koji su tražili, a i za one koji su se iz stida ustručavali tražiti milostinju, a koji su potrebiti iz bilo kojeg razloga. (ez-Zâriyât 51/19).

U tom slučaju, ako obveznik preda pravo pravom vlasniku, a pravi vlasnik ima pravo da ga primi, on će biti oslobođen duga za proneveru. Baš kao što kada stvarni vlasnik robe dobije cenu od kupca koji je kupio od zastupnika, kupac je oslobođen. Zato što službenik za zekât prikuplja zekât da bi ga dao siromašnima. Kada obveznik lično daje svoj zekât siromašnima, on oslobađa zekât službenika ovog tereta i predaje pravo pravom vlasniku.

[2/162]

Razlog koji navodimo mi hanefije je ovaj. Zekât je finansijsko pravo. To može preuzeti samo šef države koji ima zakonska ovlašćenja. Obveznik nema ovlašćenja da umanji ovo pravo šefa države "Kao kada džizju plaća lično ratnicima. Možemo objasniti problem iz dve različite perspektive:

1). Zekât je pravo samo Allaha Svemogućeg. Samo predstavnik koji je ovlašćen da preuzme prava Allaha Svemogućeg može to preuzeti. On je i šef države. U tom slučaju, dužnik će se osloboditi duga za proneveru tek kada ga preda šefu države ili njegovom funkcioneru. Zato kažemo; Čak i ako se zna da je reč odgovornog lica tačna, uplata mu se uzima drugi put. Dajući siromašnima, čovek se ne oslobađa od onoga što je između njega i njegovog Gospodara Teâlâ.

Ovo je stav koji preferiraju neki od naših hanefijskih učenjaka. Zato što šef države ima pravo da bira gde će prikupljeni zekât biti utrošen. Obveznik ne može poništiti ovo pravo šefu države lično plaćanjem zekâtskog duga.

[2/163]

Službenik zekâta je u poziciji da bude radnik za siromašne. Siromašni imaju pravo na ono što im je oduzeto. Ali službenik zekâta je ovlašćen da ga prikupi. Siromašna osoba nema ovlašćenje da lično traži zekât. Davanje zekâta ne postaje farz na njegov zahtev. To je kada neko ko duguje detetu daje dug njemu, a ne detetovom skrbniku. Prema ovom objašnjenju, osoba koja daje svoj zekât direktno siromašnima, oslobađa se duga u smislu prava između njega i Allaha Teâlâ. U Muhammedovom (r.a.h.) delu zvanom el-Asl; Na to ukazuje jasno značenje izraza „Njegova reč nije prihvaćena u ovoj stvari“. Drugim rečima, ako službenik za zekât zna da je izjava osobe koja je odgovorna istinita, on se tome ne protivi. Zato što siromašni imaju pravo na svoja prava. Međutim, nije potrebno da mu se daje zekât ako on to želi. Službenik zekâta je ovlašteno lice koje legalno zauzima mesto siromaha. Ali ako obveznik da svoj zekât siromahu, a da ga ne traži, željena stvar će se dobiti. Dete je suprotno od ovoga. Zato što nije ovlašćen da povrati svoja prava. Dakle, onaj ko je dužan detetu, neće se osloboditi duga dajući mu ga.

Deca i psihički bolesnici nisu dužni da plaćaju zekât

Po nama hanefijama; Za decu i mentalno bolesne ljude nema zekâta zbog istih životinja koje poseduju. Ovo je takođe mišljenje Hz.Alija i Hz.İbn Abbâs'a (r.a.h.). Oni su rekli: „Zekât nije farz za dete dok mu namaz ne postane farz. Prema Šâfiîi (r.a.h.), zekât se traži od imovine dece i mentalno bolesnih ljudi. Roditelj to plaća. Ovo je takođe mišlenje Ibn Omara i Hz.Aiše (r.a.h.). Ibn Mas'ud (r.a.h.) je govorio: "Staratelj broji godine siročeta. Kada dete uđe u pubertet, obaveštava ga koliko zekâta duguje." Ovo ukazuje da je zekât farz na imovini deteta, ali staratelj nema ovlašćenje da plati ovaj zekât. Ovo je i mišlenje Ebî Leylâ'e (r.a.h.). Čak je rekao: „Staratelj plaća (nadoknađuje) zekât njegovog deteta ako ga daje iz svoje imovine.“ Šâfiîa (r.a.h.) svoj stav zasniva na sledećem hadisu:

اتَّجِرُوا فِي أَمْوَالِ الْيَتَامَى حَتَّى لَا تَأْكُلَهَا الصَّدَقَةُ ، أَوْ قَالَ : تَأْكُلُهَا الزَّكَاةُ

“ *Trgovati imovinom siročadi da se milostinja ne iscrpi* ”.[285]

(285. Muvetta, l/251, ll/129; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/107; Taberânî, el-Aslel-Mu'cemu'l-Evsât, l/298.).

Ovo je dokaz da je zekât farz na imovini deteta. Znači, zekât je finansijsko pravo. Daje se onima kojima religija želi da se da. Detinjstvo; To ne sprečava da bude farz, kao što je slučaj sa desetinom i fitr sadakom (dobročinstvom). Međutim, kada se da pravim vlasnicima, postaje jasno da je to pravo koje pripada ovim ljudima. Detinjstvo; To ne sprečava da prava drugih budu farz, kao što je slučaj sa izdržavanjem putem srodstva. U ovom pogledu, nema razlike između izdržavanja i zekâta. Izdržavanje je otadžbina. Neophodan je onima u nevolji koji su sa detetom u rodbinskim vezama. Zekât je takođe postao farz za one koji su dužni da ga plaćaju i za njihovu siromašnu braću u islamu. Kada se farz utvrdi, staratelj ima ovlašćenje i da daje zekât od svoje imovine. Zato što je zekât prihvaćeni oblik ibadeta ako ga neko drugi obavlja u ime odgovorne osobe. Čak i nakon što dete uđe u pubertet, smatra se da je platilo zekât preko svog punomoćnika. Roditelj je predstavnik deteta. U tom pogledu, zekât se razlikuje od fizičkog ibadeta. Jer, u njima punomoćje ne važi. Što se tiče nas hanefija, naš dokaz je sledeći Hz.Poslanikov (s.a.v.s.) hadis:

رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثٍ عَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ وَ عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَنْتَبِهَ وَ عَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يُفِيقَ

“*Odgovornost je skinuta sa tri osobe. Od deteta do puberteta. Od spavača do buđenja. Od psihički bolesnog do povratka zdravlja*”.[286]

Reći detetu da mu je zekât farz znači smatrati ga odgovornim za ibadet. Zato što se neophodnost nečega ostvaruje u dhimmi (u oblasti sopstvenog duga). Pošto se ne može reći da mu je zekât farz na površini sopstvenog duga roditelja zbog imovine deteta, treba reći da je dug za zekât fiksiran na površini sopstvenog duga deteta. Ovo takođe navodi na zaključak taj da je on podložan verskom sudu. (Međutim, hadis kaže da se detetu ne može nametnuti nikakva odgovornost.). Hadis: Po našem mišlenju, značenje izraza "da ga zekât ne proždire" je da ga izdržavanje ne pojede. Zar ne vidite da je Hz.Poslanik (mir neka je s njim) povezao hranu sa svim dobrima? Ono što je namenjeno celom imanju je izdržavanje, a ne zekât.Pored toga, zekât je samo čin ibadeta. Za razliku od drugih verskih dužnosti, dete nije obavezno da obavlja ovu dužnost. To je jedan od uslova islama. Glavna svrha religije je ropstvo. Zato što osoba koja prvo daje zekât čini da svoje bogatstvo pripada Uzvišenom Allahu. Zatim ga daje siromašnima kako bi Allah Teâlâ mogao da zadovolji njegove potrebe.

Allah Svemogući kaže:

أَلَمۡ يَعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ هُوَ يَقۡبَلُ ٱلتَّوۡبَةَ عَنۡ عِبَادِهِۦ وَيَأۡخُذُ ٱلصَّدَقَٰتِ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلتَّوَّابُ ٱلرَّحِيمُ

104. Zar ne znaju ovi koji su iz borbe izostali i oni koji se kaju, da jedino Allah prima pokajanje od robova Svojih koji mu se pokaju, da samo On prihvata zekat i sadaku, i da je On neovisan od svega toga, da će On primiti sadaku od onih koji je dijele i da je samo Allah stalni Primatelj pokajanja robova koji se kaju i da je prema njima milostiv? (et-Tevbe 9/104).

Zatim:

مَّن ذَا ٱلَّذِي يُقۡرِضُ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنٗا فَيُضَٰعِفَهُۥ لَهُۥٓ أَضۡعَافٗا كَثِيرَةٗۚ وَٱللَّهُ يَقۡبِضُ وَيَبۡصُۜطُ وَإِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ

245. Ko je taj ko će učiniti ono što čini zajmodavac, pa da udijeli svoj imetak na Allahovom putu sa lijepim nijetom i drage volje, pa da mu se to mnogostruko vrati. Allah umanjuje ili uvećava opskrbu, zdravlje i sve ostalo,onome kome On hoće, shodno Svojoj mudrosti i pravdi, i samo Njemu ćete se vratiti na ahiretu, pa će vas On za djela vaša obračunati.

Zatim:

مَّن ذَا ٱلَّذِي يُقۡرِضُ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنٗا فَيُضَٰعِفَهُۥ لَهُۥ وَلَهُۥٓ أَجۡرٞ كَرِيمٞ

11. Ko je taj koji će dati svoj imetak drage volje, radi Allahova Lica, pa da mu Allah vrati još više, i uz to još da mu dadne lijepu nagradu, a to je Džennet.

(el-Bakara 2/245, el-Hadid 57/11).

On Teâlâ čini imanje svojim. To bi bio čist ibadet. Dakle, prečišćavanje se dešava kroz zekât. Ovo objašnjenje jasno ukazuje na to da ne postoji pravo druge osobe na zekât. Jer, partnerstvo je u suprotnosti sa značenjem ibadeta. Kada se utvrdi da je zekât vrsta ibadeta, osoba koja je dužna da plati zekât mora imati nijet (nameru) i svrhu kada ga daje. Roditeljsko starateljstvo nad detetom određujemo prema verskim propisima, bez volje deteta. Ibadet se ne može obavljati sa takvim ovlašćenjem. Nije slučaj da dete plaća zekât preko punomoćnika nakon puberteta. Zato što se zasniva na sopstvenoj volji deteta. U ovome postoje i namera i volja.

Zekat na imovinu duševno bolesne osobe

U tom pogledu, zekât se razlikuje od fitr sadake. Jer, razlog zašto je sadekatu'l-fitr farz za dete je zbog nevolje (meunet) koja dolazi od brige o njemu. Dakle, farz je da čovek daje sadekatu'l-fitr u tuđe ime. Tvoj otac ima pravo na ovo. Ako ne učinimo vađib da dete ima imovinu, osetićemo potrebu da kažemo da je to neophodno iz očeve imovine, kao u slučaju da dete nema imovinu. Zekât je suprotan ovome. Zato se i razlikuje od desetine. Zato što je desetina, kao i harač, porez na zemlju koja proizvodi usjeve (nâmi). Neophodnost izdržavanja je zbog prava drugih kao dužnosti. Zekât nije ovakav. Osoba koja je psihički bolesna od rođenja do povratka zdravlja ne računa se kao prelazak na imovinu. Ali ako je kasnije duševno oboleo; Prema onome što je Hišam (r.a.h.) rekao u svom Nevadiru, Ebû Yusûf (r.a.h.) je rekao da stanje ove osobe treba razmatrati u veći deo godine.[287]Ako je pri zdravoj pameti u veći deo godine, zekât mu je farz. Inače, nije neophodno. On upoređuje zekât sa džizjom. Zato što se džizja ne naplaćuje od nemuslimanskog građanina (dhimmija) kada je bolestan jednim delom godine. Ako je zdrav većim delom godine, od njega se traži da plaća džizju.

Prema Muhammedu (r.a.h.): Ako mentalno oboljelo lice na neko vreme, bilo kratko ili duže, na početku ili na kraju godine postane razumno, zekât mu postaje farz.

[2/164]

Ibn Samada je takođe prenio ovo mišlenje od Ebû Yusûf'a (r.a.h.). Prema ovom stavu, zekât se upoređuje sa postom. Prihvaćena je kao godina za zekât i mesec za post. U smislu da je post farz, biti pri zdravoj pameti tokom dela meseca je kao biti pri zdravoj pameti tokom celog meseca. Ista situacija je i sa zekâtom.

Hasan b. Ziyâd (r.a.h.) je ispričao da je Ebû Hanîfe (r.a.h.) bio mišljenja tog da će godina početi kada se mentalno oboljela osoba povrati kako bi zekât bio farz na njegovu imovinu. Ali, ono što se ovde podrazumeva pod duševnim bolesnicima jeste izvorno (od rođenja) mentalno bolesna osoba. Jer, u Hasanovoj (r.a.h.) knjizi stoji sledeće: „Ako se duševna bolest javi kasnije; Ako je na kraju godine neko vreme zdrav, zekât mu je farz. Ali, ako se godina završi dok njegova mentalna bolest traje, presuda te godine će biti prekinuta". U ovom je rivâjetu uzeto u obzir stanje blagostanja na kraju godine. Jer, tada zekât postaje farz.

Da li Mukâteb i dalje važi?

(PR: Samir B: Kitabet (mukâtebe)- المكاتبة - Izraz fikha koji znači da rob sklapa sporazum sa svojim gospodarom kako bi stekao svoju slobodu.

Ugovor je jedan od metoda oslobađanja robova prihvaćenih u islamskom zakonu. Ovim ugovorom rob postaje obavezan da svom gospodaru plati cenu, koja može biti dobra ili beneficija, a ako plati cenu, biva oslobođen. On ostaje rob sve dok se cena ne plati.).

Nema zekâta na zaradu mukâteba (roba koji sklopi sporazum sa svojim gospodarom da otkupi njegovu slobodu). Zato što je on jedan od onih koji će primiti zekât po Allah-ovoj Teâlâ naredbi:

لَّيْسَ ٱلْبِرَّ أَن تُوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ وَلَـٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ ۞ وَٱلْمَلَـٰٓئِكَةِ وَٱلْكِتَـٰبِ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ وَءَاتَى ٱلْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ ذَوِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَـٰمَىٰ وَٱلْمَسَـٰكِينَ وَٱبْنَ ٱلسَّبِيلِ وَٱلسَّآئِلِينَ وَفِى ٱلرِّقَابِ وَأَقَامَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَى ٱلزَّكَوٰةَ وَٱلْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَـٰهَدُوا۟ ۖ وَٱلصَّـٰبِرِينَ فِى ٱلْبَأْسَآءِ وَٱلضَّرَّآءِ وَحِينَ ٱلْبَأْسِ ۗ أُو۟لَـٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ صَدَقُوا۟ ۖ وَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُتَّقُونَ

177. U dobro kojim je Allah zadovoljan ne spada puko usmjeravanje ka istoku ili zapadu i razilaženje oko toga, već je svako dobro u onome ko povjeruje u Allaha kao jednog Boga, i povjeruje u Sudnji dan, i u sve meleke, i sve objavljene Knjige, i sve vjerovjesnike, bez nevjerstva u nešto od toga, i koji udjeljuje imetak svojoj rodbini, premda ga i sam voli i za njim teži, i jetimima, koji oca maloljetni izgubiše, i potrebnima, i strancu koji je otišao na put daleko od svoje porodice i domovine, i onima koje je potreba primorala da prose od ljudi, i udjeljuje za oslobađanje robova, i koji namaz obavlja potpuno, onako kako je Allah naredio, i koji daje obavezni zekat, i ko zavjete i obećanja ispunjava, i strpljiv je na neimaštini, teškom životu i bolesti, i ko ne bježi kada se bitka rasplamsa – takvi su iskreni prema Allahu u svom vjerovanju i djelima, i takvi su bogobojazni, koji primjenjuju ono što im je Allah naredio i klone se onoga što im je Allah zabranio.[el-Bekare, 2/177]

Takođe, nije bogat ni zbog zarade. Jer, u stvarnosti, on ne poseduje ono što zaradi. Ima kvalitet ropstva koji je u suprotnosti sa sticanjem imovine. Osoba ne može postati bogata bez posedovanja imovine. Imovina koja ima svojstvo povećanja (nâmî) uzrokuje da zekât bude farz samo uz bogatstvo svog vlasnika. Bez ovog bogatstva ne bi postojao razlog da zekât bude farz. Ovo je slično kao da osoba kupuje svog bliskog rođaka koji je rob i poseduje ga, čime postaje slobodan. Ako neko kupi svog ropskog rođaka za nekog drugog, taj rođak nije slobodan jer nema imovine.

Što se tiče roba kome je dozvoljeno da trguje: ako ima dugove koji pokrivaju svu njegovu zaradu, prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), niko nije dužan da plati zekât na tu zaradu. Jer, gospodar ne poseduje zaradu tog roba. Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), presuda je ista. Jer, iako efendija poseduje zaradu roba, ta zarada je zamena za dug. Imovina koja se koristi kao kolateral za dug ne podleže zekâtu. Ako rob koji ima dozvolu za trgovinu nema dugova, njegova zarada pripada njegovom efendiji. Zato, kada prođe godinu dana od ovog prihoda, efendija mora platiti zekât.

Dodavanje životinja istog roda istoj životinji tokom godine

Ako čovek ima životinju koja luta selom veći deo godine; Ako ovo lice nabavi druge životinje osim onih koje već poseduje, kupovinom, darivanjem, nasleđivanjem i sl., u toku godine, dodaje ih na svoje postojeće na kraju godine, navode hanefije. On daje zekât od svih njih zajedno. Prema Šâfiîi (r.a.h.), godina za kasnije stečene životinje počinje od trenutka kada su stečene. Kada se ova godina završi, on plaća zekât na životinje koje je kasnije posedovao, bez obzira da li je broj životinja unutar nisâba ili ne. Njegov dokaz je sledeći hadis:

لا زكاة في مَالٍ حتَّى يحول فيه الْحَوْلُ

"*Nema zekâta na imanje dok na njemu ne prođe godina*".[288]

(288. Ahmed b. Hanbel, Musned, I/148; Ibn Mâce, Zekât, 5; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Tirmizî, Zekât, 10.).

Godina o kojoj je ovde reč je godina koja se sastoji od dvanaest meseci. Ovo se gledište takođe objašnjava na sledeći način: Ono što se kasnije stiče nije podređeno već originalno. To je i glavni razlog za vlasništvo. Dakle, kada se stiče druga vrsta imovine od postojeće, neophodno je uzeti u obzir i godinu u toj imovini. Profit i potomstvo su suprotni. Zato što su stvoreni od ajna (samog imanja)- (PS: Samir B: Ajn- العين - Reč ajn, koja u rečniku ima mnogo značenja, u fikhu se koristi u tri značenja. 1. Postojeća, gotova i identifikovana roba. Ajn se u ovom smislu naširoko koristi u delovima fikha kao što su kompanija, kupoprodajni ugovor, podela.). Prema tome, i za njih važi presuda ajna. Razlog zašto nisâb nije potreban za životinje u vlasništvu tokom godine je sledeći: Nisâb je znak bogatstva za osobu koja poseduje nominalnu imovinu. Ovo je već utvrđeno prethodnim kvorumom.

Uz višak koji se naknadno javlja, povećava se bogatstvo. Ovo se povećanje dešava i sa malo i sa mnogo robe. Razlog za uzimanje u obzir da je na kasnije stečenoj imovini prošlo godinu dana je povećanje imovine. Tako da se bogatstvo umanjeno za zekât nadoknađuje ovim povećanjem. U tom pogledu, imovina stečena kasnije je kao imovina stečena ranije.

[2/165]

Dokaz o nama hanefijama je sledeći hadis:

اِعْلَمُوا أَنَّ مِنَ السَّنَةِ شَهْرًا تُؤَدُّونَ فِيهِ زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ فَمَا حَدَثَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْ مَالٍ فَلَا زَكَاةَ فِيهِ حَتَّى يَجِيءَ رَأْسُ السَّنَةِ

"*Znajte da postoji mesec u godini u kome plaćate zekat svog imetka. Posle toga, na stečeno bogatstvo nema zekata do kraja godine*".[289]

(289. Tirmizî, Zekât 10; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/330.).

Ova izjava zahteva da zekât bude farz na kraju godine na imovinu stečenu kasnije, kao što je i na imovinu koja je već u posedu. Jer, vreme da postane farz je isto za oba dobra. Pored toga, međusobno dodavanje dobara na kraju godine se zasniva na istom obrazloženju kao i međusobno dodavanje dobara na početku godine. Na početku godine, dobra se sabiraju ne zato što jedno nastaje od drugog, već zato što su iste vrste. Tada se roba iste vrste dodaje jedna drugoj tokom cele godine. Ako bi se ovaj dodatak zasnivao na činjenici toj da su dobra proizvedena jedna od druge, roba stečena nakon isteka godine, prvo bi se morala dodati ostalima. Zato što je zekât bio u potpunosti farz na prethodnim (izvornim) imanjima. Osim toga, kasnija imovina se dodaje prethodnoj i njoj je podređena. Dakle, uslov nisâba nije potreban za imovinu stečenu kasnije. Slično tome, nije potreban uslov da preko njega prolazi godina. Prolazak od godinu dana od trenutka kada je imovina ranije bila u vlasništvu važi i za imovinu stečenu kasnije. Ovo se objašnjava na sledeći način: Ako je imovina takva da nisâb nije potreban za uspostavljanje Allah-ovog Teâlâ prava – kao što je mineral izvađen iz kamenoloma – onda za to nije potrebna godina dana. U hadisu na koji se Šâfiîa (r.a.h.) oslanja, ono što se podrazumeva pod prolaskom godine je njen poslednji deo. Ovaj period je prošao i preko imovine stečene naknadno. Jer, kada pređe godinu dana preko prethodnog imanja, duhovno se smatra da je prešlo preko imovine stečene kasnije. Nema zekâta na imovinu stečenu nakon isteka godine. Pošto roba nije dostupna u poslednjem delu godine, godina se ne računa kao prošla.

Zekât nije potreban za životinje koje nisu Sâime

Ako su životinje koje čovek kasnije stekne druge vrste od onih koje je imao ranije, one se ne dodaju prethodnim. Jer, da su ove životinje bile u njegovom posedu početkom godine, ne bi se dodavale ostalima. Slično, kada se dobiju u toku godine, ne dodaju se u prethodnim, kao što je slučaj ako nisu isti.

Ako se deve, goveda ili ovce ne drže kao stale (ne provode više od pola godine na ispaši u poljima), ne podležu zekâtu. Oni su kao zveri i krdo.

Malik (r.a.h.) kaže da je zekât farz i na ove. Svoj stav zasniva na jasnom iskazu Hz.Poslanikovog (s.a.v.s.) hadisa. Pored toga, farz zekâta je da izrazi zahvalnost za blagoslov bogatstva. Ovo vlasništvo ne nestaje korišćenjem životinje. U stvari, korišćenjem imovine, korist od nje se još više povećava:

Mi, hanefije, takođe se oslanjamo na hadis Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

فِي خَمْسٍ مِنَ الْإِبِلِ السَّائِمَةِ شَاةٌ - "*Na svakih pet sâima deva dolazi jedna ovca (zekât)*".[291]

Prenosi se da je rekao: "*Nema sadake (zekâta) kod tovarnih životinja i stada*".[292]

(291. Dârekutnî, Sunen, l/552.).

(292. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, ll/365; Ebû Dâvûd, Zekât. 4; Dârekutnî, Sunen, ll/103; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/116; Pogledajte. Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/255.).

U poznatom hadisu, naš Hz.Poslanik (r.a.h.) je rekao:

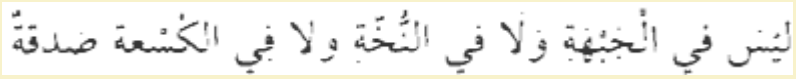

"*Nema zekata na konje, radne deve i magarce*".[293]

Abdul-Vâris b. Said je objasnio reč "cebhe" u hadisu kao konja, a reč "nuhha" kao radnu devu. Kisâl (r.a.h.) je ovu reč objasnio kao radni volovi (par volova). Sa'lebov (r.a.h.) sluga Ebu Amr (r.a.h.) je rekao: "Reč Nuhha je izvedena iz reči Nuh. Ova reč znači žestoko orati. Ovo se dešava samo kod radnih životinja".

Osim toga, imovina zekâta je imovina od koje se želi povećanje ne zbog njegovih koristi, već zbog nje same. Zar ne vidite da nema zekâta na kuće za stanovanje i na robove koji su predviđeni da služe? U slučaju radnih životinja, korist se očekuje od njihovih beneficija.

Zekât na životinje koje se drže veći deo godine

Nema zekâta na životinje koje se drže u gradovima ili van gradova radi ishrane. Zato što ove životinje koštaju više. Međutim, zekât se plaća na sâime (životinje koje većinu godine provode na ispaši na poljima) jer su troškovi mali. Kada su troškovi visoki, zekât nije potreban. Zato što je niska cena efikasna u ispunjavanju prava Svemogućeg Allaha. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

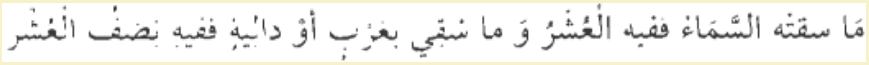

“*Na ono što se s neba napoji ima desetina zekâta, a na ono što se napoji kantom ili vodenom devom dvadeseti dio zekâta*”.[294]

(294. Muvetta, I, 272; Ahmed b. Hanbel, Musned, I, 145; Buhârî, Zekât, 54; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Nesaî, Zekât, 25.).

Ako se životinje deo godine hrane ispašom na njivi, a deo godine hranjenjem u štali, mogu se brinuti veći deo godine. Zato što vlasnici životinja moraju da hrane svoje životinje u hladnim i snežnim danima. Zato je manje podređeno višem.

Prema Šâfiîu (r.a.h.): Ako se životinja hrani hranom u određenom vremenskom periodu koji pokazuje da je cena hrane veća od cene iste, onda za nju nije potreban zekât.

Zekât je obavezan i za mužjake i za ženke sâime. Jer, u ajetima i hadisima, i za muške i za ženske životinje; Korišćene su reči deva, govedo i ovca. Ove reči uključuju i muške i ženke pomenutog pola. Pored toga, željena reprodukcija u svakoj vrsti dolazi od same životinje. Kod ženki se reprodukcija može postići pozajmljivanjem muške životinje. Željeni tov se javlja i kod muških. Zato što je to životinja čije je meso jestivo.

Prodaja sâime životinja pre isteka godine

(Sâime životinje- Četvoronožne životinje kao što su deve, goveda, ovce i koze koje pasu na livadama više od pola godine u proizvodne i mlečne svrhe nazivaju se saime – množina sevaim – (pasaši).

Ako se ista životinja proda u zamenu za životinju iste vrste, ili za bilo koju drugu imovinu, čak i dan pre isteka godine, godina se prekida.

Prema Zuferovim (r.a.h.) rečima, ako se prodaje za proizvod koji nije iste vrste, godina se prekida. Ali, ako je u zamenu za svoju vrstu, neće biti prekida. Prema starom viđenju Šâfiîe (r.a.h.) (ovaj imam je živeo u Bagdadu; njegovi stavovi do 200. godine po hidžri); Kada se proda za svoju vrstu ili za nešto drugo, godina se ne preseca. Jer, pravilo koje je fiksirano u prodatoj stvari- a to je da se vlasnik tom stvari obogati- nastavlja se sa njenom cenom. Šâfiîa (r.a.h.) je uporedio ovu presudu sa komercijalnom robom.

Spajanje robe iste vrste zajedno

Zuferovo (r.a.h.) rezonovanje je sledeće: Kada vlasnik prodaje svoje životinje u zamenu za njihovu vrstu, odluka o ceni zekâta je ista kao i odluka o originalu. Ali kada ga proda u zamenu za drugu vrstu robe, ne može se reći da postojeće pravilo i dalje ostaje u ceni. Tada je potrebno prihvatiti da je godina počela iznova. Zar ne vidite, početkom godine se jedna drugoj dodaju ista roba. Ali oni različitog pola se ne dodaju. Roba stečena u toku godine sabiraju se ako su iste vrste. Kada su različiti, svaki se procenjuje nezavisno.

[2/167]

Prema stanovištu koje prihvatamo mi hanefije: Obaveza zekâta u sâimima je vezana za samu imovinu. Dakle, nisâb se računa od imovine. Povećanje se očekuje od imovine. Sledeće dobro se razlikuje od prethodnog dobra.

Sabiranje trgovinske robe

To nije slučaj sa komercijalnom robom. Jer, ono što važi nije sama svojina, već karakteristika bivstvovanja. Prema tome, nisâb se računa iz njegove vrednosti. Pored toga, razmenom (kupovinom i prodajom) komercijalne robe se ostvaruju ciljani profiti u trgovini. Međutim, cilj istog je suprotan ovome. Zato što je cilj vlasnika životinja generalno da iste životinje drže u svom posedu. Ovo nestaje kupovinom i prodajom. Ovo je kao napuštanje stada na pašnjacima tokom godine.

Situacija prodaje sâime životinja za novac

Presuda je ista i u slučaju prodaje iste životinje za novac pre kraja godine, bilo sa namerom da se izbegne plaćanje zekâta ili ne. Za ovaj novac se ne traži zekât dok ne prođe nova godina. U Muhamedovom (r.a.h.) Mebsutu nema informacija o tome da li je takvo ponašanje odvratno ili ne. Ali, ovo je mekruh po Ebû Yusûfovom (r.a.h.) mišlenju. Prema Muhammedovom (r.a.h.) mišlenju, to nije mekruh. Ovo je slično neslaganju između dva imama oko dozvoljenosti upotrebe lukavstva da bi se smanjilo preče (pravo pred-znanja) i istibrâ. Muhammed (r.a.h.) kaže da je zekât samo ibadet i da je nemoralno izbegavati ibadet. Ebû Yusûfov (r.a.h.) stav po ovom pitanju je sledeći: Ovaj događaj je odbijanje osobe da prihvati pravo za koje ne može izbeći odgovornost kada ga jednom preuzme. Ovo se ne voli, baš kao i osoba koja ne štedi novac da ne bi morala da obavlja hadž ili zekât. Jer, osuđeni; da ne daju obavezno pravo. Ako se iste životinje prodaju pre isteka godine, nema gubitka obligacionog prava.

Situacija nekoga ko ima i novac i istu životinju u ruci

Ako lice koje ima i iznos novca jednak iznosu nisâba i životinju u svom posedu, a nakon što je prošla godina dana i platio zekât na životinje, prodaje te životinje u zamenu za novac, a zatim godina isteka novca u njegovom posedu; Prema rečima Ebû Hanîfe (r.a.h.), za ovaj novac, kao ni za novac koji je dobio zauzvrat za životinju koju je prodao, nije potrebno dati zekât.

Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), neophodno je. Prema ova dva imama, razlog zašto dva dobra podležu zekâtu kada se zbroje je taj što su iste vrste. Takođe je uključen u novac dobijen u zamenu za iste prodate životinje. Činjenica da je zekât dat za same životinje ne sprečava da se novac koji im odgovara dodaje novcu koji je već u ruci. Ako neko proda roba kojeg je unajmio za uslugu u zamenu za novac nakon što je dao milostinju fitr, ili ako plati desetinu pšenice koju je požnjeo sa svoje njive, a zatim proda ovu pšenicu u zamenu za novac, ili ako plati milostinju svojim životinjama i nahrani ih u štali, a zatim ih proda, primiće nagradu za ovu robu. On mora dati zekât ili fitr drugi put za novac koji je dobio,

Ebû Hanîfe (r.a.h.) je uzeo hadis Hz.Poslanika (r.a.h.) kao dokaz:

- *“Zekat se ne može uzeti dva puta u godini”*.[296]

(296. İbn Ebû Şeybe, Musannef, II/431.).

Nakon davanja zekâta od samih životinja, reći da je zekât potreban na novac dobijen od njihove prodaje znači uzeti zekât od njih drugi put. Uz to, zekât postaje farz zbog svojstvene karakteristike stvari. Imovinsko stanje vlasnika, koje postoji jer poseduje original (prodatu životinju), nastavlja se u ceni koju dobije. Međutim, ako osoba dobije novu vrednost, onda se ovaj kvalitet ne nastavlja. Zbog prodaje se obnavlja vlasništvo nad tim ajn-om. Ako imovina nema karakteristiku troškova, onda se za nju ne traži zekât. Pored toga, povećanje zekâta je paralelno sa povećanjem bogatstva. Dotični nije ništa dobio zauzvrat prodajom. Već je bio bogat, i bukvalno i religiozno, životinjom koju je kupio za novac.

Ovo nije slučaj za imovinu stečenu donacijom ili nasleđivanjem (imovina mustefdad). Jer, sa ovima osoba dobija dodatnu egzistenciju. Davanje milostinje od fitra robu kojeg drži za službu nije slično našem predmetu. Jer, imovina roba nema uticaja na sadekatu'l- fitr. Sadekatu'l- fitr je takođe potrebna za slobodnu osobu ili roba koji svom vlasniku duguje isti iznos novca. Međutim, vrednost ovog roba pripada poveriocu. Zekât se razlikuje od sadekatu'l- fitr. Za sadekatu'l- fitr nije potrebno proći godinu dana. Čak i ako čovek poseduje roba u noći Ramazanskog bajrama, on mora dati svoju sadekatu'l – fitr.

Prolazak godine se ne uzima u obzir prilikom plaćanja desetine. Pored toga, obaveza desetine ne proizilazi iz imovinske prirode kupljenog proizvoda. To je porez na produktivno zemljište. Čovek se ne može smatrati bogatim pšenicom koju ima u ruci, čak i ako je godinama čuva. Stoga, on ne mora da daje zekât na to. Prodaja proizvoda uklonjenih sa zemlje donosi versko bogatstvo osobi. Ako vlasnik životinje pase u planini i pretvori je u stoku, on prestaje da bude bogat prema islamu. Međutim, on dobija osobinu bogatstva kroz prodaju. Ovo je isto što i ono što se dobija donacijom. Pitanje kojim se bavimo je drugačije, kao što smo ranije naveli.

[2/168]

Ako se čovek ubije i donese presuda za krvnu paru deva u ime ubice koja se daje njegovom sinu[297], a sin dobije deve u posed godinu dana kasnije; Od njega se ne traži da plaća zekât za ove deve dok ne prođe godinu dana od trenutka kada ih je primio. Zato što je farz zekâta na deve zbog njihovih karakteristika sâima. Nešto što je uzeto od nekog drugog ne može biti isto. Osim toga, krvavi novac koji plaćaju mudri nije dug u pravom smislu. U stvari, ako neko od njih umre, ne uzima se krvavi novac sa imanja koje ostavi za sobom. Naslednik postaje vlasnik zaostavštine kada je stvarno stupi u posed.

(297. Âkıle / العاقلة - To je reč izvedena od „akl", što u rečniku znači dijeta, a znači „zajednica koja plaća dijetu". Kao verski termin; Oni su ljudi koji su dužni da plate odštetu za ubistvo učinjeno bez namere. To su uglavnom članovi ubice, kao što je rodbina ili pleme.).

Zekât žene koja prima kamilu u miraz

Ako se žena uda u zamenu za neodređenu količinu deva kao miraz, od nje se ne traži da plati zekât dok ne prođe godinu dana od kada ih je primila. Jer, kao što smo rekli, ono što je uzeto od drugog ne može biti isto. Ako se neko oženi ženom sa namerom da joj da devu u miraz za određenu svotu novca, a prođe godina dok su kamile još u posedu njenog muža; Prema prvom mišljenju Ebû Hanîfe (r.a.h.), kada žena uzme deo nisâba od ovih životinja, mora da plati zekât za proteklo vreme. Onda se predomislio i rekao da ne mora da plati zekât dok ne prođe godina dana od kupovine deva.

Prema Ebû Yusûf i Muhammedu (r.a.h.), žena mora da plati zekât za vreme koje je provela na devama. Nema razlike da li je broj deva koje zapleni iznos nisâba ili ne. Obrazloženje iza ovog gledišta je taj da žena ima puno pravo na miraz kroz bračni ugovor. Činjenica da on ima pravo da koristi tu imovinu kako želi, bez ikakvih ograničenja, svedoči o tome. Međutim, roba još nije stigla u njegov posed. To ne sprečava pravilo da preko imanja mora proći godinu dana i da na njega zekât postaje farz, što je neophodno da bi zekât bio farz nad njim. Ovo je kao farz zekâta na imovinu koja je kupljena, ali još nije primljena od strane kupca, ili na imovinu koja je nasilno oduzeta, a primalac je priznao da je uzeo nasilno (pljačka).

Rezonovanje Ebû Hanîfe (r.a.h.) je sledeće: Bračnim ugovorom žena je prvo postala vlasnica cene imovine. Kao i u slučaju diyette* kada âkile* moraju platiti diyettu. Posedovanje te imovine je potpuna tek kada se ona primi. Za robu koja je kupljena, ali još nije primljena, važi suprotno. U kupoprodajnom ugovoru, trošak nije prvobitno vlasništvo. Naprotiv, svojina iz prvobitne imovine prelazi u cenu te imovine. To je zato što je priroda farz zekâta kod sâime životinje ta da one imaju sposobnost namâ' (reprodukcije). Nije jasno da li će imovina ženi biti isporučena bezbedno pre nego što dobije devu koju će dobiti kao miraz, ili će biti prepolovljena njenim razvodom pre braka[298]. Ovo nije slučaj nakon što je roba primljena. Zato, ako se odluči da se ženi da roba kao mehr, i dođe Ramazanski bajram, a muž se razvede od žene prije zifaf-a- (Bračne noći), žena ne mora davati sadekatu'l- fitr za ovu robu. U slučaju razvoda nakon preuzimanja robe, žena je dužna dati sadekatu'l- fitr za ovu robu. Ukratko, to je to: Vlasništvo se javlja putem ugovora. Ali ono što je namenjeno imovinom otkriva se tek nakon zaplene. Formiranje zekât nisâba zavisi od ostvarenja namenske namene, a ne od ostvarivanja svojine. Ovlašćenje za korišćenje (transakcija, korišćenje) dobara nije slično ovome. Pravo korišćenja zavisi od postojanja prvobitne imovine. Od Ebû Yusûfa (r.a.h.) se prenosi da imovina koja je kupljena, ali još nije primljena, ne podleže zekâtu. Jer, vlasništvo nije puno u dobrima koja nisu primljena. Dakle, kupac nema ovlašćenje da ga koristi.

[2/169]

(PS: Samir B: Diyet *- الدية - U islamskom pravu, imovina koja se isplaćuje žrtvi kao kazna i krvarina u slučajevima ubistva i ranjavanja.

Izveden od arapskog korena vedi, što znači „platiti, dati“, diyet se odnosi na robu ili novac koji se plaća kao kazna i krvarina u slučaju da osoba bude nepravedno ubijena, onesposobljena ili povređena prema islamskom zakonu.

Âkile*- العاقلة - Grupa pojedinaca koji se obavezuju da će platiti diyetu na krvarinu u ime zločinca u slučaju ubistva ili povrede bez ikakvog elementa predumišlaja.).

(298. Ako udatu ženu razvede muž pre stupanja u brak, žena ima pravo da dobije polovinu utvrđenog miraza. Ako miraz nije određen, dobija naknadu koja se zove mut'a, koja se plaća u odeći. Mutekâvvim - المتقوّم - U rečniku to znači vredna stvar. Religiozno; To znači vredna roba koju je dozvoljeno koristiti, jesti i imati koristi, i koja se može kupiti i prodati.).

Opravdanje Ebû Hanîfinog (r.a.h.) prethodnog gledišta je sledeće: Mehr je kao vlasništvo u zamenu za nešto. Zato što njegov ekvivalent, odnosno seksualnost žene, nije zekât. Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.): Zekât je farz na imovinu koja je cena nečega. Međutim, zekât se ne mora platiti sve dok se od njega ne dobije pun iznos nisâba. Međutim, Ebû Hanîfe (r.a.h.) se predomislio i rekao: Dok je miraz bio u rukama muža, to je primarna imovina bila. Ovde je pravi smisao imati svojstvo braka i nije imovina koja se nasleđuje.

Na neki način, miraz se smatra poklonom između rođaka. Posedovanje imovine žene je potpuno samo ako je preuzme. Ako se muž pre braka razvede od svoje žene koju je oženio za miraz od pet deva; Prema mišlenju Ebû Hanîfe (r.a.h.), zekât nije potreban za žene. Jer, do nisâba ne stiže pola miraza. Međutim, ako je miraz deset deva, onda je zekât farz na ženu, prema prvom mišlenju Ebû Hanîfe (r.a.h.). Prema njegovom kasnijem mišlenju, zekât nije potreban za ženu bez obzira da li je miraz pet ili deset deva.

Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), žena mora da plati zekat u oba slučaja.

Ako čovek ima sâime deve i odluči da ih koristi za posao ili da ih hrani, ali je prošla godina pre nego što to može da uradi, mora da plati zekât od sâimskih životinja za ove deve. Pošto su životinje bile u stanju mirovanja cele godine, namera je ono što dolazi iz srca. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

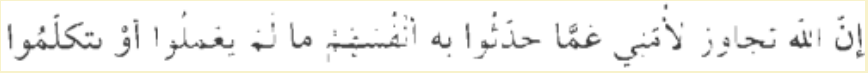

"Allah Teâlâ *je doista oprostio mom ummetu ono što žele sve dok ne rade i ne govore*".[300]

(300. Buhârî, Eymân, 14; Muslim, Îmân, 201; lbn Mâce, Talâk, 14; Ebû Dâvûd, Talâk, 15.).

Ovo se ne dešava sa namerom. Zar ne vidite da ako neko namerava da proda svoju robu koju ima za uslugu, ova se roba ne smatra trgovinskom robom osim ako ne trguje njome? Ali, ako namerava da svoju robu, koju je kupio za trgovinu, da je zadrži da bi se njome služio, smatra se da je roba u službi. Pošto je nameravao da napusti trgovinu. Ova je akcija dovoljna da se napusti trgovina. Dakle, namera se vezuje za radnju. Ovo je slično neverniku koji namerava da postane musliman koji ne može da postane musliman bez recitovanja svedočanstva vere. Ali, ne dao Allah Teâlâ, ako musliman namerava da postane nevernik, on postaje nevernik zajedno sa svojom namerom.Ako čovek ima deset sâime deva i od tada su prošle dvije godine, on mora dati zekât od dvije ovce za prvu godinu i jednu ovcu za drugu godinu.

Odredba o odlaganju zekâta

U svom delu Muhamed el-Asl nije pomenuo pitanje da li je neko ko odgađa plaćanje zekâta grešan ili ne. Prema onome što se navodi u el-Muntaki, Abu'l-Hasan el-Karhi (r.a.h.) je rekao da bi bio grešnik ako bi odložio plaćanje zekâta kada je to postalo farz za njega. Prenosi se da je Muhammed (r.a.h.) rekao da svedočenje osobe koja odlaže plaćanje zekâta bez opravdanja neće biti prihvaćeno. Muhammed (r.a.h.) je različito procenio hadž i zekât u smislu kašnjenja i rekao: Siromašni imaju pravo na zekât. Odlaganje zekâta će im naštetiti. Ni ovo nije dozvoljeno. Hadž nije takav. Abu Abdulah el-Belhi (r.a.h.) je govorio da je dozvoljeno odlagati plaćanje zekâta jer naređenje zekâta nije ograničeno na vreme. Hišam (r.a.h.) je ovo mišlenje preneo i od Ebû Yusûfa (r.a.h.).

U ovom pogledu, Ebû Yusûf (r.a.h.) pravi razliku između hadža i zekâta i kaže: Hadž je specifičan za određeni vremenski period. Ako ga ostavite nakon tog vremena, možete ga propustiti. Jer, nikad se ne zna da li će dogurati do sledeće godine ili ne. Nema govora o propuštanju zekâta ako ga neko odloži.

Sva vremena su pogodna za davanje zekâta.

U pitanju o kome raspravljamo razlog za davanje dve ovce prve godine i jedne ovce druge godine je sledeći: Pošto čovek ima deset deva, prve godine mora da da dve ovce kao zekât. Kada su ove dve ovce oduzete od broja deva, broj je pao na manje od deset. Dakle, jedna ovca se mora dati kao zekât za drugu godinu. Ovo je validan stav hanefija. Po Zuferu (r.a.h.), za drugu godinu mora da da dve ovce. Prema njegovim rečima, dug zekâta ne sprečava da novi zekât postane farz. Jer, to nije dug u pravom smislu, već dug koji je Allah Teâlâ učinio farzom, poput zaveta i iskuplenja.

Pretpostavka je da to nije pravi dug. Ako osoba koja je dužna za zekât umre prije nego li plati svoj zekât, tog se duga oslobađa.

Emvâl-i zâhire ve emvâl-i batıne

(Spoljna dobra i unutrašnja dobra)

Belhi, sledeći metod Zufera (r.a.h.), razlikuje vanjska (zâhire) dobra[301] od unutarnjih (Bâtıne) dobara[302] i kaže sledeće. U slučaju imovine u žitu, službenik za zekât ima pravo tražiti zekât. U tom smislu, to je kao dug prema ljudima. Unutarnja svojstva su suprotna od ovoga. Ebû Yusûf (r.a.h.) je upitan: "Koji su vaši dokazi protiv Zuferovog (r.a.h.) mišlenja?" On je odgovorio: "Šta da kažem nekome ko smatra 400 dirhema srebra farzom za zekât na 200 dirhema srebra? Tako ga ja zovem. "Ovim rečima Ebû Yusûf (r.a.h.) želi reći da ako čovek ima 200 dirhema srebra, a nije davao zekât osamdeset godina, treba da daje 400 dirhema na zekât.

[2/170]

Pored toga, zekât dugovi interne imovine su kao dugovi zekâta spoljne imovine. Jer, za vreme Hz.Poslanika (s.a.v.s.) i dvojice halifa posle njega, službenik zekâta bi takođe dobijao zekât skrivene imovine. Pošto se Hz.Uthman (r.a.h.) plašio da će zlonamerni službenici zekâta pretražiti imovinu ljudi te him izazvati poteškoće i uznemirenost, prepustio je isplatu zekâta na takva imanja njihovim vlasnicima. Ovo je bio mandat koji je halifa dao vlasnicima imovine da sami plaćaju zekât. Ovo punomoćje je takođe punovažno. Zato što je to u korist njihovih vlasnika.

Ako osoba krene na put sa nekim od bogatstva koje se zove batin roba i svrati kod službenika zekâta, službenik ima pravo da zahteva zekât od ovog bogatstva. Dakle, dug za zekât na takvu robu sprečava da novi zekât postane ponovo farz.

(301. Emvâl-i Zâhire / الأموال الظاهرة: Sâime je roba koja se ne može sakriti i koja podleže religioznom porezu, kao što su životinje, usevi, voće i komercijalna roba koja se prevozi između gradova.).

(302. Emvâl-i-batıne / الأموال الباطنة: Novac, zlato, srebro i komercijalna dobra koja se nalaze u rezidencijama ili poslovima njihovih vlasnika i stoga se mogu čuvati.).

Prema drugom stavu koji prenosi Ebû Yusûf (r.a.h.), dug zekâta na postojeću imovinu sprečava da novi zekât postane ponovo farz. Zekât dug za utrošenu imovinu ne sprečava da novi zekât postane farz. Zato što je moguće da pred postojeću imovinu prođe putem neko od službenika zekâta. Zatim, službenik zekâta ima pravo da naplati zekât te imovine. To nije slučaj sa robom koja je potrošena.

Zekat od deva

Ako čovek ima dvadeset pet deva: Prve godine se kao zekât mora dati jedna deva koja je napunila dve godine, a za drugu godinu četiri ovce. Gore objašnjeni razlozi su podjednako validni i ovde.

Ako muškarac ima dvadeset četiri mlade deve i jednu odraslu devu, za svaku od njih je potreban zekât dvogodišnje ženke. Jer, zbog hadisa Hz.Poslanika (s.a.v.s.), ženke su podložne odraslima:

- “ *Mlađi se broje zajedno sa starijima* ”.[303]

Oni se računaju zajedno sa njima. Jer, odrasla deva kojoj treba dati zekât je u vlasništvu te osobe. Dakle, kada kažemo da od ovoga treba dati zekât, ta deva ne prestaje da bude deo nisâba. To nije slučaj ako su svi mali.

(303. Abdurrezzak, Musannef, IV/3; Ibn Huzeyme, Sahih, IV/16.).

Ako osoba ima sedamdeset pet mladunaca deva i jednu odraslu devu; Prema Ebû Hanîfi i Muhammedu (r.a.h.), samo ovu odraslu devu treba dati kao zekât. Jer, farz zekâta na mlade deve je zbog ove odrasle deve.

Prema Ebû Yusûf (r.a.h.), uz ovu odraslu devu, trebalo bi da da i mladunče deve. Jer, ta odrasla deva je zahtevala farz zekâta i na mladunčat. Ranije smo objasnili ovo pitanje.

Ako neko ima deve koje je kupio za trgovinu, za njih je potreban zekât trgovačke robe.

Zekât na kamile za trgovinu

Prema Šâfiîa (r.a.h.), potrebno je davati zekât na deve. Međutim, ako deve ne dostignu isti nisâb, ali njihova vrednost dostiže nisâb, onda se daje zekât komercijalne robe. Postoji konsenzus da za ove životinje nije potreban zekât za isti i komercijalnu robu. Farz zekât i za ista i za komercijalna dobra je zbog njihove imovinske prirode. Šâfiîa (r.a.h.) kaže: Sâimski zekât je jači. Jer, njen farz je utvrđena dokazima i konsenzusom imama. Nešto što je slabo ne smatra se u suprotnosti sa nečim što je jako. Dakle, kada se može reći da je zekât sâima farz, zekât trgovine nije u pitanju. Štaviše, odluka da je zekât sâima farz je u korist siromašnih. Zato što zekât službenik prima taj zekât. Plaćanje zekâta na komercijalnu robu prepušteno je licu koje je za to odgovorno. Moguće je da neće platiti zekât.

[2/171]

Naši hanefijski učenjaci takođe kažu: Namerom da trguju, eliminiše se svrha i karakteristika koja se tražila od životinje koja je sâima. Jer, u isto vreme, reprodukcija se očekuje od samih životinja. Ovo se može postići samo ostavljanjem imovine na prodaju. Kada je namera da se trguje, ovo nestaje. Sada životinje postaju ravnopravne ne duhovno već formalno. Ali deve kupljene za trgovinu su komercijalna roba i duhovno i formalno. Iz tog razloga, poželno je da se zahteva zekât komercijalne robe. Bilo da kažemo da je to zekât sâima ili zekât komercijalne robe, službenik za zekât ima pravo da naplati zekât ove imovine. Zato što je ovo prividno svojstvo. Njima je potrebna zaštita države. Država ima pravo da naplati zekât jer imovini treba zaštita. To nije slučaj sa drugom trgovinskom robom. Smatra se da im je potrebna zaštita tek kada prođu pored carinika. Službenik ušur*-a ima pravo da od njega primi zekât.

(Ušur*- Zekât od usjeva dobijenih sa svih zemalja koje se navodnjavaju kišnicom, rečnom ili potočnom vodom, naziva se ušur.).

Zekât od običnih životinja

Ako iste životinje (one koje pasu na poljima duže od pola godine) dele odrasli musliman, dete, mentalno bolesna osoba ili nemusliman, ako udeo odraslog muslimana dostiže nisâb, zekât se plaćaju se na njih. Drugima ništa ne treba. Kao što smo ranije pomenuli, partnerstvo se tretira isto kao i jedini vlasnik.

Zekât od sakaćenja uzet ili uzurpiran od strane neprijatelja

Ako neprijatelj otera iste životinje muslimana ili ako ih neko silom uzurpira (zapleni), a nekoliko godina kasnije vlasnik lovi životinje, prema nama hanefijama, zekât nije potreban za ove protekle godine. Zufer (r.a.h.) deli isto mišlenje o životinjama koje je neprijatelj na silu zauzeo. Nemuslimani postaju vlasnici imovine preuzimajući je. Međutim, prema njegovim rečima, kada se životinja na silu uzme, a zatim je odbaci, vlasnik mora da plati zekât iz prethodnih godina kada je životinju vrati vlasnik.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), zekât prethodnih godina mora se dati za sve životinje koje su došle u posed svojih vlasnika. Prema njegovim rečima, nemuslimani ne mogu da poseduju našu imovinu konfiskovanjem. Obrazloženje iza stavova Šâfiîe i Zufera (r.a.h.) o imovini oduzetoj silom je sledeće:Farz zekâta na divlje životinje nije kroz posedovanje, već kroz vlasništvo. Zar ne vidite da putnik kada se vrati svojoj robi mora da plati zekât za prethodne godine? Zato što ih On poseduje. Isto važi i za robu koja se uzima nasilno. Jer, ono što se gubi u toj imovini nije vlasništvo, već posed.

Naš dokaz je sledeći rivâjet, kojim se prenosi hadis od Hz.Alije (r.a.h.) i kao mevkuf[304] i kao merfu[305]:

- “*Nema zekâta na imanje sirotinje*”.[306]

(304. Mevkuf hadis: To je izveštaj u vezi s rečima, postupcima ili odobravanjem jednog od as'haba.).

(305. Merfu hadis: Hadis koji se prenosi kao reči ili radnje samog Hz.Poslanika (s.a.v.s.).).

(306. Muvetta, l/253; Abdurrezzak, Musannef, IV/104; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, ll/420; Pogledajte. Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/234.).

Mâal-i dimaâr; To je imovina do koje se ne može doći iako imovina postoji. Za devu koja je živa, ali vrlo slaba, Arapi su rekli: 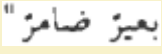

- “baîrun dâmirun”. Kada je Umer b. Abdulaziz (r.a.h.) naredio da se roba u riznici vrati njihovim vlasnicima, službenici su upitali: "Hoćemo li uzeti zekât od njih za protekle godine?" Halifa je odgovorio, "Ne, oni su bili dımari." Racionalni dokazi većine hanefijskih učenjaka su sledeći: Farz zekâta na Sâima životinje je zbog njihovog svojstva množenja. Ako osoba koja je nasilno otela životinje odbije da ih je nasilno uzela, vlasniku će time biti oduzeta dobit koja će se ostvariti od tih životinja. U tom je slučaju nestala korist (nemâ) od koje zavisi zekât nisâb. Situacija putnika je suprotna. Jer, povećanje njegove imovine može se desiti kroz njegovo sopstveno posedovanje kao i kroz drugi posed. Dakle, imovina putnika postaje osnova za zekât nisâb.

Situacija izgubljenih i palih dobara

Izgubljena stoka i komercijalna dobra koja padnu u more također se smatraju ličnim vlasništvom. Ako se takva imovina prenese na svoje vlasnike nakon što prođe godinu dana, zekât se ne traži za prethodnu godinu. Zato što je smisao imovine da se uvećava i koristi od toga. Ni oni ne postoje. Zato, čak i ako ova dobra postoje u obliku, smatra se da su propala duhom.

Status odbijenog potraživanja

Isto vredi i za dug koji je odbijen. U Muhammedovom (r.a.h.) Kitab el-Aslu, odluka o dugu izražena je kao apsolutna. Hišam (r.a.h.) prenosi da je Muhammed (r.a.h.) rekao: "Ako je dug poznat sudiji, onda treba dati zekât iz prethodnih godina, jer ga je moguće naplatiti zahvaljujući njegovom znanju." : Čak i ako poverilac ima dokaze da dokaže svoj dug, čak i ako to nije slučaj, on ne mora dati zekât za prethodne godine. Jer, nije svaki svedok i svaki sudac možda pravedan. Tokom suđenja, pokazivanje favoriziranja poverilaca je čin nepoštovanja (ugnjetavanja). Ima pravo da ne bude ponižen. Međutim, većina naših hanefijskih učenjaka je mišlenja tog da poverilac, ako ima dokaze, treba platiti zekât za prethodne godine, jer je sam kriv za nedostavljanje dokaza.

Prema rivâjetu Ibn Semâa (r.a.h.) od Ebû Yusûfa i Muhammeda (r.a.h.): Ako dužnik tajno prizna svoj dug, ali ga javno porekne, kada poverilac naplati svoj dug, nije dužan platiti zekât za prethodne godine. To je kao da dužnik to poriče, kako tajno tako i javno.

[2/172]

Ako na početku i na kraju godine ima pun nisâb u imetku, na ovo bogatstvo dospeva zekât, čak i ako dugo pada ispod nivoa nisâba, pod uslovom da se u međuvremenu potpuno ne izgubi. Prema nama hanefijama, u tom pogledu nema razlike između komercijalne robe i sâime životinja.

Uticaj smanjenja ili povećanja nisâba tokom godine na zekât

Prema Zuferovim (r.a.h.) rečima, ako nisâb nije u potpunosti dostignut od početka do kraja godine, zekât nije potreban.

Šâfiîa (r.a.h.) takođe ima ovakvo mišlenje o sâime životinjama. Ali prema njegovim rečima, nisâb za komercijalna dobra se uzima u obzir na kraju godine, a ne na početku.

Dokazi za Zuferovo (r.a.h.) stanovište su sledeći: Da bi zekât bio farz, uslov je da je prošla godina dana preko nisâbskog iznosa imovine. Svaki deo godine je kao njen početak i njen kraj. Zar ne vidite da ako ceo nisâb propadne tokom godine, to je kao da propadnete na početku i na kraju? Isto tako, ako se iste životinje prave tovarnim životinjama ili hrane stočnom hranom sredinom godine, to ne utiče na rezultat da li se ovaj posao obavlja početkom ili krajem godine.

Godišnja nabavka je prekinuta. Jer imovina koja je manja od nisâba ne podleže farz zekâta, kao što su životinje hranjene stočnom hranom.

Šâfiîa (r.a.h.) ima isto mišlenje sa Zuferom (r.a.h.) u vezi sa sâime životinjom. O komercijalnim dobrima kaže sledeće: "Prema analogiji (kijasu), ako se nisâb smanji tokom godine kod komercijalnih dobara, zekât treba smanjiti. Ali, ja sam mišlenja tog da za njih treba dati zekât. Jer se nisâb obračunava. od vrednosti robe Nije moguće da vlasnik robe procenjuje vrednost svoje robe svaki dan.

Ovo je da bismo otklonili poteškoću, prihvatamo da se nisâb traži samo kada zekât postane farz. a to je na kraju godine“.

Kada se životinje počnu hraniti hranom ili koristiti za rad, više ne postoji pitanje zekâta koji bi odredio da se pravilo godine nastavi. Kada je deo imovine uništen, postoji pitanje zekâta (imovina) za nastavak godine. Ovo je slično mudarabi (partnerstvu rada i kapitala). U Mudarabi osnovanoj sa kapitalom od hiljadu dirhema, ako se deo imovine izgubi, a deo ostane, partnerstvo se nastavlja na početni kapital. Ako se profit ostvari kasnije, prvo se balansira ceo kapital. Ali ako se izgubi sav kapital, neće biti učešća u dobiti.

Teškoća koju Šâfiîa (r.a.h.) uzima u obzir je da nisâb pada sredinom godine, a ne na početku. Jer nema poteškoća u utvrđivanju vrednosti dobara na početku godine. Slično tome, nema poteškoća u proceni imovine na kraju godine kako bi zekât bio farz.

Slepe, deformisane, male i slične životinje koje su u posedu obveznika računaju se zajedno sa drugim istim životinjama. Ali, ništa od ovoga se ne uzima kao zekât. Jer, ono što važi u zekâtu jeste prisustvo punog nisâba u smislu broja. Ovo se takođe dešava sa svima njima. Dokaz po ovom pitanju je Umerov (r.a.h.) hadis. Ljudi su se žalili Umeru (r.a.h.) na službenike zekâta i govorili: "Oni broje jagnjad za zekât, ali ih ne prihvataju".I Umer (r.a.h.) je rekao službeniku za zekât:

عُدَّ عليهم السخلة وانْ جَاءَ بِهَا الرّاعِى يحْمِلُها على كَتفه أَلَسْنَا تَرَكْنَا لكُمْ الرُّبَّى والأكيلة
والْماخض وفَحْل الْغنَم وَذلِكَ عدْلٌ بيْنَ خيارِ الْمَال وَرذاله

"*Računajte mlado janje za zekât, pa makar ga čoban na plećima donosio. Nismo li vam ostavili mlado janje, ono za meso, steono i ovnova za priplod? Ovo je srednji put između najvrjednijeg i najodvratnijeg bogatstva*".[307]

(307. Abdurrezzak, Musannef, IV/14; lbn Ebû Şeybe, Musannef, ll/368; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr,Vll/68; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/100.).

Uzimamo ovu Umerovu izjavu i kažemo da se životinje sa janjcima i životinje koje se uzgajaju za meso neće uzimati kao zekât.

Yünus kaže da reč "ekîle / "أكيلة" , koju mi uzimamo u značenju "hranjena radi svog mesa", označava životinju koja jede mnogo hrane, a da se ona koja se hrani radi svog mesa zove ekule. Ali, narod tradicionalno naziva uzgajanu životinju za meso ekîle. Muhammedova (r.a.h.) svrha pisanja svoje knjige bila je da pouči ljude. Zato je birao reči koje su koristili da bi ga bolje razumeli. Štaviše, ovo je takođe u skladu sa hadisom prenošenim od Umera (r.a.h.). Međutim, ako Muhammed (r.a.h.) smatra da je rečnik koji koristi narod upitan, onda ga ne koristi.

"Mâhısa / "ماحض" - je ona sa bebom u stomaku. Značenje ovna za priplod je jasno.

Pošto su ove životinje najvrednija imovina u očima vlasnika životinja, one se ne uzimaju kao zekât. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe rekao:

إيّاكُمْ و كَرائِمَ أَمْوَالِ النَّاسِ - *“Izbegavajte da ljudima uzimate najvrednije stvari”*.[308]

Tako smo vodili računa o bogatstvu bogatih ne uzimajući za zekat najvrednije od njihovog bogatstva, mladih i slabih, a o siromašnima smo vodili računa tako što od njih nismo uzimali zekât. Na taj smo način podjednako razmatrali obe strane. Prema hanefijama, dozvoljeno je vlasniku iste životinje, na kome je zekât farz, da ih proda.

(308. Buhârî, Zekât, 40; Muslim, Îmân, 7; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Tirmizî, Zekât, 6; Nesaî, Zekât, 46.).

Prodaja sâime životinja za koje je zekat farz

Prema Šâfiîi (r.a.h.), nije dozvoljeno prodati iznos koji treba dati kao zekât. Postoje dva mišlenja koja se prenose od Šâfiîe (r.a.h.) o tome da li je dozvoljeno prodati ostatak. Dokazi su sledeći: Imovina koja se daje kao zekât postala je pravo siromašnih. Zato, kao i roba koji je u dugovima, nije moguće da ga njegov vlasnik proda. Nisâb za obavezni (farz) zekat na imovinu je kao imovina koja se daje kao zalog u zamenu za obaveznu stvar. Takođe nije dozvoljena prodaja imovine pod hipotekom. Naši su hanefijski učenjaci, kao dokaz uzeli sledeći hadis Hakim b. Hizama (r.a.h.): Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) mu je dao zlatnik (dinar) da kupi kurban. Sudija je kupio kurban za jedan dinar. Onda ga je prodao za dva dinara. Zatim je kupio još jedan kurban za jedan dinar.

Došao je Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) sa dinarom i ovcom u ruci. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

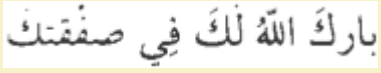

- “*neka* Allah Teâlâ *blagoslovi kupovinu*”.309

(309. Ebû Dâvûd, Buyû', 28; Tirmizî, Buyû', 34; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, lll/205; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, Vl/112).

U ovom slučaju, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je dozvolio prodaju kurbana nakon što su utvrđena prava Svemogućeg Allaha. Ovaj hadis je za nas postao dokaz da činjenica ta da je Allah-ovo Teâlâ pravo utvrđeno na imanju ne sprečava prodaju te imovine. To znači da valjanost prodaje zavisi od imovine i mogućnosti isporuke. Vlasništvo nad imovinom se nastavlja i nakon što zekât na nju postane farz. Pošto je roba koju je prodao u rukama čoveka, on ima moć da ih isporuči. Ovo ne nestaje kada zekât postane farz na tu imovinu. Dakle, čovekova prodaja je validna.

To nije slučaj sa robom pod hipotekom. Zato što je pravo hipotekarnog poverioca da zadrži tu imovinu. Dakle, kada ga vlasnik proda, ne može sebi priuštiti da ga isporuči kupcu. Rob dužnik sa dozvolom za trgovinu nije sličan ovom pitanju.

Jer, trošak njegovog duga je pravo poverioca. Međutim, dozvoljenost prodaje se zasniva na prirodi robe. Osim toga, zekât na imovinu nije vezan za samu imovinu. Dakle, vlasnik imanja ima mogućnost da da zekât sa druge imovine. To je kao odnos rođaka ubijene osobe prema robu koji je sam počinio ubojstvo. Ovo ne sprečava vlasnika da proda tog roba. I ovde je situacija ista.

[2/174]

Ako službenik za zekât dođe nakon što se životinje prodaju, on mora uzeti zekât od prodavca prema kijasu. Međutim, pošto su životinje vlasništvo kupca te se zekât od kupca ne traži, samu robu nije moguće preuzeti. Ali prodavac je uništio predmet (imovinu) prava siromaha. Pa on to plaća. Ovo je uslov poređenja.

Ali Muhammed (r.a.h.)[310] je praktikovao istihsan i rekao:

Ako službenik za zekât stigne pre nego što kupac i prodavac napuste skupštinu ugovaranja, on može uzeti zekât od samih deva, ako želi. Ako želi, može da kupi od prodavca.

(310. U stvari, ovde se ne pominje ime Muhammeda (r.a.h.) niti bilo kog drugog učenjaka. Međutim, zakon se zasniva na učenjaku bez pominjanja njegovog imena. Pošto su izvor Mebsûta Muhammedova (r.a.h.) dela, verujemo da je autor ove izreke Muhammed (r.a.h.).).

U slučaju kupovine od deva, kupac dobija svoj deo semena (cena dogovorena sa prodavcem) od prodavca kao zekât. Ako službenik za zekât dođe nakon što su kupac i prodavac napustili skupštinu ugovaranja, on preuzima zekât od prodavca. Od kamila više nije moguće kupiti lično. Zato što hanefijski učenjaci nisu postigli dogovor o tome da li prodavčevo vlasništvo nad prodatom robom prestaje pre nego što stranke napuste ugovorno veće. Jasna izjava Hz.Poslanikovog (r.a.h.) hadisa ukazuje da vlasništvo prodavca ne prestaje:

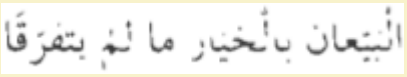

"*Kupac i prodavač imaju izbor sve dok nisu razdvojeni*".[311]

(311.Buhârî, Buyû', 16; Muslim, Buyû' 43; Ebû Dâvûd, lcâre, 53 ; Nesaî, Buyû', 10.).

Službenik za zekât odlučuje sam. Ako želi, može uzeti u obzir jasnu izjavu hadisa i uzeti zekât sa same imovine. Ako želi, može se osloniti na jasnan kijas da prodaja zahteva uklanjanje vlasništva prodavca, a da ugovor o prodaji prenosi vlasništvo. Uzima zekât od prodavca. İbnu Semâa (r.a.h.) je preneo od Muhammeda (r.a.h.) da je potrebno proveriti da li su životinje transportovane ili ne. Prema ovom rivâjetu , ako zekât dođe nakon što je kupac odveo životinje, on ništa ne uzima. Ali ako dođe pre nego što ga oduzme, ima mogućnost da uzme šta god želi. Jer, kada kupac oduzme životinje, one postaju njegova stvarna svojina. Tako da, čak i ako ove životinje uginu pre nego što ih kupac odnese, kupac ne plaća ništa čak i ako ih poseduje. Ali, ako se ovaj incident dogodi nakon što kupac odnese životinje, on plaća. Ova odluka u vezi sa životinjama je u suprotnosti sa desetinom. Jer, ako desetar dođe nakon što onaj koji je požnjeo pšenicu sa svoje njive proda pšenicu, on uzima desetinu od same pšenice, bez obzira da li su kupac i prodavac odvojeni ili ne. Da li je kupac uzeo pšenicu ili ne, to ne menja presudu.

Jer, ono što ovde treba platiti je desetina same pšenice. U ovom slučaju nije bitno ko je vlasnik imovine. Dug zekâta se ostvaruje kroz odgovornost vlasnika. U tom pogledu, desetina i zekât se razlikuju jedni od drugih.

Zekât je zekât na sâime životinje koje uginu nakon isteka godine

Prema Šâfiîi (r.a.h.), ako životinje uginu nakon isteka godine i moguće je platiti njihov zekât, njihov vlasnik mora platiti zekât. Ali, ako propadnu pre nego što se ova prilika nađe, neće biti plaćena. Postoje dva mišlenja Šâfiîe (r.a.h.) o tome da li je zekât farz ili ne ako životinje uginu pre nego što dobiju priliku da plate zekât.

U Kitabu'l-Um se navodi da zekât postaje farz samo ako su ispunjena tri uslova. Ovi uslovi su; pun nisâb je pronađen, godina je gotova te je time postala mogućnost plaćanja zekâta. U el-Imli se kaže da je mogućnost plaćanja zekâta uslov da se on plati, a ne da bude farz. Opravdanje za ovo gledište je sledeće: Zekât je finansijsko pravo. To je postalo farz po naredbi Svemogućeg Allaha. Zato, kao u slučaju sadekatu'l-fitra, ono ne pada kada se nađe prilika da ga date. Ponovo, Šâfiîa (r.a.h.) je uzeo obavezu hadža kao dokaz. Naime; Ako je čovek bogat kada oni koji žele da idu na hadž iz njegovog rodnog grada, a kasnije izgubi imetak, ne odriče se obaveze hadža.

Pored toga, prema mišlenju većine, imovina koja je iznos zekâta je poverenje u rukama njenog vlasnika. Religija zahtijeva od obveznika da daje zekât nakon što ima priliku za to. Ako ga ne da nakon što mu se to traži, plaća ono što mora dati, kao i u drugim trustovima*. Postoji neslaganje oko toga da li siromašni treba da plati zekât ako ga ne plati kada se od njega traži. Istina je određena za siromašne. Dakle, ako je pravi vlasnik ne da nakon što je zatražio, mora da plati. Dokazi nas hanefija po ovom pitanju su sledeći: Predmet zekâta je nisâb. Jednom kada je predmet prava uništen, to pravo više ne postoji. U stvari, kada je rob koji je počinio ubistvo ili je u dugovima umro, gospodareva odgovornost plaćanja je odbačena bila.

(» trust • muški rod Udruženje velikih proizvođača neke vrste robe u cilju monopolisanja prodaje i postizanja što bolje cene.).

[2/175]

Kada zemljište na kojem postoji pravo preče kupovine (pravo preče kupovine) postane more (ostane pod vodom), pravo načelnika (osoba koje ima pravo preče kupovine) se gasi. , jer, postojanje isplate ovde, kao i kod drugih plaćanja, ne utiče na vlasništvo ili ruku (posedovanje) imovine. Međutim, odlaganjem plaćanja obaveznog zekâta, osoba nije izgubila bilo kakvu imovinu koja pripada siromašnima niti je izgubila posed siromašnih. Zato, On ne može biti odgovoran za religiju.Sadekatu'u-Fitr i hadž nisu ovakvi. Zato što njihovo fiksno mesto nije vlasništvo osobe, već njen dhikr. Dhimmet* se nastavlja čak i nakon što je imovina uništena.

(Dhimet- الذمّة - Pojam fikha koji označava osnovu postojanja ljudskih prava i obaveza i u velikoj meri odgovara konceptu ličnosti u savremenom pravu.

Reč dhimmet (množina dhimem, dhemimat), koja u rečniku znači „sporazum, zavet, posvećenost, sigurnost, uveravanje“, koristi se u značenju „sporazuma i obaveze koja proističe iz ugovora“ u Časnom Kuranu:

ٱشۡتَرَوۡاْ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ ثَمَنٗا قَلِيلٗا فَصَدُّواْ عَن سَبِيلِهِۦٓۚ إِنَّهُمۡ سَآءَ مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ

9. Slijeđenje Allahovih ajeta- u šta spada i pridržavanje ugovora- zamjenjuju za nešto što je bijedno, nisko i prolazno- a to su dunjalučka uživanja- pa sprečavaju ljude od ulaska u islam. Loše je ono što oni čine!(et-Tevbe 9/8, 10).).

Pored toga, obaveza zekâta je poboljšanje položaja siromašnih. Kada se čovekovo bogatstvo uništi, njemu, zajedno sa siromašnima, treba napredak. Kao takav, on nije dužan da popravlja položaj drugih.Količina imovine koja se mora dati kao zekât je manja od imovine koja podleže zekâtu. Dakle, zekât se uzima od bogatstva koje se povećava. Tako da se bogatstvo izgubljeno kroz zekât može nadoknaditi kroz *nemâ'u. To se ne dešava nakon što se roba uništi. Ako se zekât uzima sa uništene imovine, to znači da je uzeto nešto što nije farz. Ni ovo nije dozvoljeno.

(PS: Samir B: Nemâ- النماء - Izraz fikha koji znači da su dobra koja podležu zekâtu rastuće prirode ili se smatra da su takve prirode. Opš, na ovo pogledaj ovde na str.255).

Ovo nije slučaj sa sadekatu'l-fitrom i hadždžom. Jer u ovima bogatstvo nije uslov za vršenje ovih ibadeta, već je uslov da oni budu farz i neophodni. Nakon utvrđivanja farza obveznika, ona ne postaje ništavna ako je imovina uništena. Činjenica ta da je siromašna osoba zatražila zekât prije nego što je zekât dat ne menja is'hod. Jer, ova sirotinja nije lice kojoj je određeno kao pravi vlasnik te imovine. Obveznik ima pravo dati svoj zekât kome želi iz redova siromaha. Možda je razlog taj što ne daje siromašnima koji to traže da bi dao onima kojima je to potrebnije.

Ako, nakon što prođe godinu dana preko sâime životinja, službenik za zekat traži zekât, ali ga obveznik ne plati, a onda se roba uništava; Naši irački hanefijski učenjaci kažu da obveznik mora platiti zekât. Zato što je službenik za zekât određen da primi zekât. Mora da mu da kad god poželi. Neisplativši mu zekât, obveznik je poremetio prava službenika zekâta. Naši učenjaci (pravnici Transokiane) kažu da u ovom slučaju osoba koja je dužna da plati zekât nije dužna da to učini. Ovaj pogled je ispravniji. Muhammed (r.a.h.) u svom delu e-Asl kaže: Ako osoba zatvori svoje životinje dok ne uginu nakon što im je zekât farz, on ne plaća zekât. Muhammedova (r.a.h.) svrha što ih je zatvorio ovde nije da ih ostavi bez trave i vode. Jer, ovo nije zatvor, već propast. Ovo takođe zahteva plaćanje (kompenzaciju). Njegova svrha u zatvoru ovde je da zadrži službenika za zekât tako što mu ne da zekât nakon što ga zatraži.

Obrazloženje ovog rešenja je sledeće: Zadržavanjem ove imovine lice ne gubi svojinu niti mu prestaje posed nad imovinom. Dakle, on nije odgovoran za ono što je uradio.On ima pravo da izabere mesto gde će dati svoj zekât, bilo da je to zekât na sâime životinje ili zekât na bilo koju drugu imovinu.Možda je zadržao sâime životinje a da im nije platio zekât da bi ih dao nekom drugom. Dakle, nije obavezan za plaćanje (naknadu). Ako polovina životinja ugine nakon što prođe godinu dana bez plaćanja zekâta, a preostala imovina nije veća od nisâba, preostale moraju platiti svoj deo zekâta.

Nema razlike u mišlenju po ovom pitanju. Deo imovine se ocenjuje kao celina. Kao što kada sve propadne, ceo zekât se smanji, kada propadne samo deo, zekât se umanjuje u meri u kojoj je propao.

Ako se kaže da; "Postavili ste uslov da zekât bude farz kao uslov za njegovo ispunjenje, da budete vlasnik imovine. Na isti način, vi ste učinili odsustvo punog kvoruma uslovom da zekât bude farz. Međutim, to bi trebalo da bude uslov za ispunjenje zekâta, tako da ne postoji obaveza plaćanja zekâta kada se nisâb smanji".

Naš odgovor na ovo je: Nisâb nije razlog da zekât postane farz zbog svoje karakteristike. Smatra se obligacionim uslovom jer se njime ostvaruje bogatstvo vlasnika imovine. Bogatstvo vlasnika se takođe uzima u obzir kada je zekât farz. Jer, bogatstvo nije uslov za ispunjenje zekâta.

[2/176]

Ako imovina sadrži nisâb i višak nisâba a jedan deo je uništen; Prema Ebû Hanîfi i Ebû Yusûfu (r.a.h.), iznos koji propadne se ne računa kao deo nisâba, već kao deo viška. Dakle, ako imetak ne padne ispod nisâba, ništa se ne smanjuje od farz zekâta.

Muhammed i Zufer (r.a.h.) izračunavaju iznos uništenja od celokupne imovine. Na primer, ako osoba ima devet deva i prođe godina i četiri od njih uginu; Prema Ebû Hanîfi i Ebû Yusûfu (r.a.h.), jedna ovca se mora dati kao zekât za preostale deve. Prema Muhammedu i Zuferu (r.a.h.), za ostatak treba platiti pet devetina vrednosti ovce.

Njihov dokaz je hadis Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

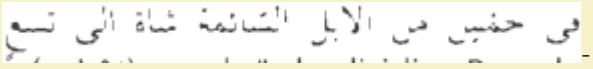
- "Na svakih pet sâime deva do devet ide jedna ovca (zekât)".

"Na svakih pet sāime deva do devet ide jedna ovca (zekât)". To je hadis. Ovde nas je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik sallallahu alejhi ve sellem obavestio da je jedna ovca koja se daje kao zekât jednaka svih devet deva. Razum također podupire ovo svaćanje. Jer, svakako ima zekâta na imetak koji se koristi za rastrošnoću. Iznos koji je veći od nisâba se smatra nominalnim svojstvom. Zbog ovog viška nije potreban nikakav drugi zekât. Dakle, mi razumemo da je zekât koji se mora dati za celokupnu imovinu.

Druga je slična situacija ovoj da: Ako tri osobe svedoče o nekom pravu i sudac donese presudu na temelju svedočenja te tri osobe, iako mu ne treba svedočenje treće osobe, presuda će biti donesena na temelju svedočenja od tri osobe. Kada se utvrdi da je zekât farz za svu imovinu, kao što je slučaj sa zajedničkom imovinom, ono što je potrošeno smatra se potrošenim zajedno sa svojim zekâtom, a ostatak se smatra da je ostao sa svojim zekâtom.

Ebû Hanîfi i Ebû Yusûfu (r.a.h.), su uzeli Amr b. Hazmov (r.a.h.) hadis kao dokaz. Prema ovom rivâjetu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

في خمس من الإبل السائمة شاة ليس في الزيادة شيء حتى يكون عشرا

"*Za jednu ovcu na pet sâima deva ide zekât. Nema ništa više od deset*".[312]

U ovom hadisu jasno stoji da zekât nije onaj iznos koji je veći od nisâba, već onaj iznos koji je u nisâbu. Racionalni dokazi za ovu presudu su sledeći: Vaki (iznos oproštenog zekâta između dva nisâba) podležu nisâbu. Nisâb, kako u svom imenu tako i u svom vladanju, ne treba vake. Što se vaka'a tiče, njemu treba nisâb i u imenu i u vladanju. On ne može ostati neovisan o tome (bez potrebe za tim). Kada roba uključuje izvornu i zavisnu robu, kada je nešto od nje izgubljeno, izgubljeno je od zavisne, a ne od originalne. Ovo je slično mudarabahu (partnerstvu rada i kapitala). Ako se u mudaraba partnerstvu ostvari dobit, a potom se uništi deo imovine, to se uništenje ne smatra delom glavnice, već delom dobiti. Kod nas je ista situacija.

[2/177]

Ebû Hanîfin (r.a.h.) propis po ovom pitanju je sledeći: Prvi nisâb je glavni. Sedeći ovisi o njemu i izgrađen je na njemu. S'hodno tome, količina koja je stradala smatra se da je stradala veća od početnog nisâba. Kao da čovek nije imao imetka osim početnog nisâba. Prema Ebû Yusûf (r.a.h.), situacija je ista sve do drugog nisâba. Ali ako imovina dosegne drugi nisâb, onda se poslednji nisâb smatra glavnim.

Davanje zekâta unapred

Dozvoljeno je davati zekât na imovinu koja je u nečijem posedu i koja je dostigla puni nisâb – bilo da se radi o imovini, sâime životinji ili bilo čemu drugom – godinu, dvije ili više godina unapred. Ovu je problematiku potrebno objasniti iz više perspektiva.

1- Pitanje dozvoljenosti davanja zekâta prije isteka godine:

Prema Mâlikîu (r.a.h.), nije dozvoljeno davati zekât prije kraja godine. On upoređuje financijski ibadet sa fizičkim ibadetom i kaže: Davanje zekâta je oslobađanje duga od pronevere. To se ne događa prije nego što zekât postane farz.Mi hanefije uzimamo kao dokaz činjenicu tu da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) primio dvije godine zekâta unapred od Abbâsa (r.a.h.). Osim toga, kada se završi nisâb, zekât postaje farz u oba aspekta. Prvi; Sa obzirom na to da se vlasnik imanja obogatio sa iznosom nisâba, a to je iznos uvećanja, uvjeti za zekât su zbirno ispunjeni. Čekanje da prođe godina je zakazivanje zekâta.

Dopušteno je plaćanje duga unapred na odgodu. Drugo, spoznat je razlog zašto je zekât postao farz. Zašto je to vlasništvo? Dozvoljeno je davati zekât nakon što se ispuni razlog zbog kojeg je zekât farz. Naime, ako gost (putnik) posti u ramazanu, a muškarac prvi put klanja namaz, to je dozvoljeno. Jer, razlog zašto zekât farz postoji iako se kasnije otpisuje kao dug ili je odgađanje njegove pojave radi povećanja. Kada dođe do povećanja, smatra se da roba postoji od početka godine. Dakle, plaćanje zekâta unapred je validno. Kažemo da nije dozvoljeno davati zekât unapred, ako nema nisâbskog iznosa imovine. Zato što je razlog farza taj što on nastaje tek nakon što se pronađe nisâbski iznos imovine. Nakon što se nađe puni nisâb, po našem mišlenju, dozvoljeno je isplatiti zekât od dvije godine unapred.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), unapred se može dati zekât samo za jednu godinu. Prema njegovim rečima, isplata zekâta unapred nije na početku godine, već na kraju godine. Dakle, nije dozvoljeno davati zekât unapred prije nego li se nađe puni nisâb. Jer, preko tog imanja godina još nije počela teći. Slično tome, zekât druge godine može se dati nakon što se pronađe puni nisâb.

Kao nas hanefija, naš dokaz protiv ovog mišlenja je gore navedeni Abbâsov (r.a.h.) hadis. Mi, hanefije, imamo sledeće racionalne dokaze: Posedovanje količine nisâba je uslov da zekât bude farz svake godine, pod uslovom da se ne smanjuje. Dopuštenost plaćanja unapred temelji se na navršenoj godini. U ovom slučaju, druga godina je kao prva godina. To nije slučaj prije nego li se pronađe puna količina nisâbske robe. Osim toga, po našem mišlenju, dozvoljeno je uplatiti zekât od nekoliko nisâba unapred nakon ispunjenja nisâba. Prema Zuferovim (r.a.h.) rečima, unapred se može dati zekât samo u iznosu nisâba u nečijem imetku. Sukladno tome, osoba; Ako ima pet deva i daje četiri ovce kao zekât unapred, a na kraju godine njegove deve se povećaju na dvadeset; Po našem mišlenju, zekât svih ovih deva se smatra unapred datim. Ovo je dopušteno. Prema Zuferovim (r.a.h.) rečima, zekât se daje samo na pet deva. Zato što je dozvoljenost plaćanja unapred moguća tek nakon što se stekne imetak početnim nisâbom.

Nasuprot tome, naš argument je sledeći: Količina nisâba je razlog zašto je zekât u toj imovini farz na kraju godine, baš kao što je to razlog zašto je farz u nisâbima da će biti vlasnik na kraju godine. U pogledu prirode farz zekâta, pošto se imovina u vlasništvu tokom godine prihvata kao postojeća na početku godine, u smislu dozvoljenosti plaćanja zekâta unapred, ono što je zarađeno tokom godine smatra se onim što je postojalo na početku godine.

Imovina na koju se daje zekât propada u toku godine.

Ako je imovina osobe koja plaća svoj zekât unapred uništena tokom godine, a zekât mu nije farz na kraju godine, po našem mišlenju, on nema pravo da uzme zekât koji je dao siromašnima.

[2/178]

Prema Šâfiîa (r.a.h.), ako je prilikom davanja zekâta izjavio da je on za naredne godine, može ga uzeti natrag od siromaha. Ali ako to ne kaže prilikom davanja, nema ga pravo uzeti natrag.

Opet, Šâfiîa (r.a.h.) kaže: "Ako kaže da je siromahu dao zekât koji zaslužuje, pa ako se svati da ga siromah ne zaslužuje, ima pravo da mu ga vrati." To je kao da nekome plaćate dug, a zatim raskinete ugovor koji je uzrokovao dug.

Sa druge strane, dokazi nas hanefija je sledeći: Osoba koja daje zekât smatra da je svoj dar prvo dala samo Allahu dž.š., a zatim ga je dala siromašnima da bi njihove potrebe podmirio Allah dž.š. To je bilo dovršeno kada je roba dospela u ruke siromašnih. Sada od nje ne može ništa dobiti natrag. Naprotiv, kada mu kasnije zekât postane farz, on će ispuniti farz. Ako nije farz, postaje nâfile, isto kao i ako ga dajete bez napomene da je unapred zekât.

Za potrebe zekât nisâba u obzir se uzima broj sâime životinja, a ne vrednost

Da bi zekât bio farz na sâime životinje (one koje pasu na njivama duže od pola godine), uzima se u obzir broj nisâba, čak i ako je vrednost manja od 200 dirhema. Ali, ako vlasnik želi da trguje ovim životinjama, onda se njihova vrednost uzima u obzir. Čak i ako njihov broj dostigne puni nisâb, ako je njihova vrednost manja od dve stotine dirhema, zekât nije potreban.

Zato što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) smatrao važnim broj sâime životinja, a ne njihovu vrednost. Pored toga, povećanje se traži kod sâime životinja (razmnožavanje). Kod komercijalnih dobara traži se povećanje vrednosti. U oba slučaja, mi hanefije smo poštovali nisâb u pravcu u kojem se želi nemâ.

Kada je vrednost sâime životinja za trgovinu manja od dvesta dirhema; Pošto je nisâb nedovoljan, zekât na komercijalna dobra za njih nije potreban. Čak i ako je njihov broj unutar nisâba, zekat nije potreban za ove sâime životinje. Jer, u komercijalnoj robi nisâb se ne uzima u obzir po broju. Ako se kaže da kada im se ne traži trgovački zekât, prisustvo namere za trgovinu je kao njeno odsustvo. Zbog toga je potreban zekât na sâime životinje. Kao što smo ranije rekli, ponovo kažemo; Namera da se trguje uklanja te sâime životinje iz toga da se smatraju da se prodaju duhovno. Forma bez značenja nije dovoljan da bi zekât bio farz.

Ako neko kasnije odluči da proda životinju za trgovinu, zekât je farz ako je od ove odluke prošlo godinu dana.

Ako osoba kupi devu u svrhu trgovine i odluči da ih koristi kao sâime nakon što prođe deo godine kako bi izbegla plaćanje zekâta, tada se ne traži zekât za ove sâima životinje dok ne prođe godinu dana od ove odluke. Zato što je dhima nameravala da trguje tom robom i za to vreme nije trgovala. Namera se vezuje za radnju. Zekât na sâime nije isto što i zekât na komercijalnu robu. Stoga je nemoguće dodati jedno na drugo. Zato smo odredili da godina počinje nakon što sâime životinje dođu u isto stanje. Kada broj sâime životinja Banu Tağlib[313] dostigne broj potreban za prikupljanje zekâta od muslimana, od njih se uzima dvostruko veći iznos zekâta uzetog od muslimana. Beni Tağlib je pleme hrišćanskih Arapa koji su živeli blizu Vizantije. Kada je Umer (r.a.h.) hteo da im nametne džizju, oni nisu hteli da je plate. Rekli su: „Mi smo Arapi. Mi se uzdržavamo od plaćanja džizije. Ako nam nametnete džizju, pridružićemo se vašim vizantijskim neprijateljima. Ali ako nam uzmete duplo više nego što ste uzeli od muslimana, mi ćemo je dati". Umer (r.a.h.) se konsultovao sa svojim drugovima po ovom pitanju. Kirdevs iz Tagliba je bio posrednik između halifa i naroda Tagliba. Ova je osoba rekla Umeru (r.a.h.): "O halifo! Nagodi se sa njima. Ako se boriš protiv njih, nećeš moći da ih pobediš". Nakon toga, Umer (r.a.h.) je pristao da od njih uzme duplo veći iznos zekâta uzetog od muslimana. Ni sledeći halifa Hz.Uthman (r.a.h.) nije prekršio ovaj sporazum.

(313. Beni Tağlib: Oni su hrišćansko arapsko pleme koje živi na Arapskom poluostrvu. Dobili su drugačiji status od ostalih nemuslimana, džizija i haradž nisu ubirani, a od muslimana je naplaćeno duplo više poreza.).

Ovoga su se držali i prethodni i kasniji Ummet: „Kada je Hz.Ali (r.a.h.) video da se njihov broj smanjuje i da su sve slabiji, zar nije hteo da prekrši dogovor? Ako se to pita, odgovorili bismo ovako: Hz.Ali (r.a.h.) se po ovom pitanju konsultovao sa as'habima. Tada su se složili da niko ne može da prekrši dogovor sklopljen sa Taglibcima.

[2/179]

Prema onome što je Muhammed (r.a.h.) izjavio u en-Nevadiru, ovaj je sporazum bio neophodan od samog početka. Ali, kasnije je to ojačano idžmaom i sledećim hadisom Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

إنّ ملَكًا ينطقُ علي لسانِ عُمر ﷺ و قالَ أينَما دَارَ عُمرُ ﷺ فالْحقُّ بدورُ معهُ

"Melek govori Umerovim jezikom. Gde god se Umer okrene, istina se okreće sa njim".[314]

(314. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, Vl/354; Bkz. Ebû Dâvûd, Harac, 18; Tirmizî, Menâkıb, 18; Ibn Mâce, 11.).

Saznavši ovo, mi kažemo: Sa imanja muslimana ispod nisâba ništa se ne može uzeti. Isto tako, ne može se uzeti od naroda Tagliba. Od imovine muslimana se uzima iznos nisâba onoliko koliko je vera odredila za svaku imovinu. Od tağlibskog naroda uzima se duplo više. Zato što je sa njima sklopljen mir pod ovim uslovima. Zekât se uzima od njihovih žena baš kao i od njihovih muškaraca. Hasan b. Ziyad (r.a.h.) je preneo od Ebû Hanîfe (r.a.h.) da se od žena naroda Tağliba ništa ne sme uzimati.

Razlog za ovo kazivanje je sledeći: Ovaj porez uzet od naroda Tağliba se uzima umesto džizije. Džizija se ne prikuplja ni od žena. Dokaz Zahiru'r-Rivâye'ta je sledeći: Ovo je uzeto u zamenu za mir. U tom pogledu, žene su kao muškarci. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je Muazu;

"Naredio da svaki muškarac ili žena koji su prešli pubertet treba da im uzme dinar ili njenu protivvrednost komadu tkanine pronađenom u Jemenu".[315]

(315. Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Tirmizî, Zekât, 5; Nesaî, Zekât, 8; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IX/193.).

Ovo je slično krvarini koja se traži za akilu (rođaci ili oni čija su imena upisana u istom registru koji su dužni da plate krvarinu nekoga ko je izvršio teško ubistvo). Žene ne drže dijet'u. Ako žena sklopi mir u zamenu za imovinu, ona će dobiti pravo na odmazdu. Jer, ispunjavanje obećanja je neophodno za obe strane. Zavet uzet od njih je dvostruko veći od onoga što je uzet od muslimana.

Zekât se uzima od muslimana i muslimanke

Zekât se uzima od muslimana muškaraca kao i od žena muslimanki. Ista je situacija i za narod Tağliba. Od dece naroda Tağliba ništa se ne može uzeti. Zato što se zekât ne uzima za sâime životinje od dece muslimana. Isto tako, ne može im se uzeti.

Prikuplanje džizije od robova nemuslimana

Što se tiče robova koje je oslobodio narod Tağliba: Od njih se ne može uzeti zekât i sadekatu'l-Fitr. Ali, kao i drugim nemuslimanima, njima se nameće džizija. Zato što jasan izraz ajeta uključuje sve nemuslimane:

قَـٰتِلُواْ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَلَا بِٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ ٱلۡحَقِّ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَـٰبَ حَتَّىٰ يُعۡطُواْ ٱلۡجِزۡيَةَ عَن يَدٖ وَهُمۡ صَـٰغِرُونَ

29. Vjernici, borite se protiv nevjernikā, koji Allahu sudruga pridružuju, i koji ne vjeruju Posljednji dan, i koji se ne klone onoga što je zabranio Allah preko Svog Poslanika, poput strvine, svinjskog mesa, alkohola i kamate, i koji se ne žele povinovati odredbama Allahovog zakona. Borite se protiv njih, a to su Jevreji i kršćani, sve dok ne daju porez, poraženi i ponizno. (et-Tevbe 9/29).

Međutim, Beni Tağlib je bio odvojen od njih konsenzusom as'haba. Ime Benu Tağlib uključuje one koji su od njih u pogledu loze. Ne na one koji su kroz Velâ (oslobađanje od ropstva kroz dogovor da pomažemo jedni drugima). U ovom slučaju, njihovi oslobođeni robovi ostaju kao jasan izraz ajeta. A zar Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) nije tako rekao?:

" مولى القَومِ مِنْ أنْفُسهِمْ - "*Oslobođeni rob jednog naroda je jedan od njih*".[316]

(315. Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/340; Buhârî, Ferâiz, 23; Ebû Dâvûd, Zekât, 29; Nesaî, Zekât, 97.).

Ako se kaže. Na ovo dajemo sledeći odgovor: Pod ovim se podrazumevaju oni koje je Banu Hašim oslobodio sa stanovišta zabrane uzimanja zekâta, kao poslastice za njih. Zar ne vidite da položaj robova Benû Tağliba koje su oni oslobodili nije bolji od položaja robova muslimana koje su oni oslobodili? Kada oslobođeni rob muslimana postane dhimmi (nemuslimanski građanin), nameće mu se džizja. Prioritet je staviti narod Tağliba na one što su oslobodili.

[2/180]

Porezi prikupljeni od Benî Tağlib'a stavljaju se u isti fond kao i džizja. Jer, kada je Umer (r.a.h.) sklopio sporazum sa njima, rekao im je: "Ovo je džizja. Možete je zvati kako god želite." Reće im. To znači da je ovaj porez koristan za nas. Stavili smo je tamo gde smo stavili džizju. Štaviše, to nije pravi zeâkt. Jer zekât je naziv stvari kroz koje se čovek približava Allahu Teâlâ. Međutim, Tağlibli nije kvalifikovan da obavlja ovaj ibadet. Ovo je, u suštini, džizja. Džizija je ime imovine koja se uzima kao kazna za bogohuljenje. Zbog ove karakteristike porez koji se uzima od njih je dvostruko veći od muslimana. Kada postanu muslimani, ova dvostruka nagrada nestaje. Dakle, ono što se od njih uzima stavlja se na mesto gde se stavlja džizija.

Država ne može uzeti zekât od bilo koga koga ne može zaštititi

Ako bi haridžiti (pobunjenici) dominirali jednim od gradova legitimne države i uzimali zekât od ljudi, onda bi država postala dominantna nad njima; Ne može drugi put uzeti zekât od ljudi tog mesta. Zato što nije bila u stanju da ih zaštiti. Međutim, porez se naplaćuje u svrhu zaštite.

Ovo je u suprotnosti sa trgovcem koji je prošao pored desetine pobunjenika. Jer, ako trgovac prođe pored desetine pobunjenika i oficir uzme zekât, a zatim ode do desetine pobunjenika legitimne države, ovaj oficir će uzeti zekât od njega drugi put. Pošto je i sam trgovac prolazeći ponudio svoju robu pobunjenicima desetincima, zato se to ne može opravdati. Ali trgovac koji je u svojoj zemlji bio nije ništa učinio. Država nije bila u stanju da ga zaštiti. Tako da ne dobija ništa od toga. Međutim, ovom trgovcu je izdata fetva da još jednom plati svoj zekât kako bi platio dug prema Allahu Teâlâ. Zato što pobunjenici ne uzimaju našu imovinu kao zekât. Konfiskuju ih, smatrajući ih za sebe zakonitim.

Oni ga ne troše na mestima gde se daje zekât. U ovom slučaju, vlasnik imovine mora ispuniti ono što mu je Allah Svemogući obaveznim ućinio. Ono što su pobunjenici primili od njega je ugnjetavanje. Slično tome, ako pobunjenici uzmu džizju od džimija u gradu koji kontrolišu, legitimna država ga ne može ponovo uzeti. Zato što nije bila u stanju da ih zaštiti.

Što se tiče zekâta, desetine i danak koji su uzimali okrutni sultani našeg vremena; Muhammed (r.a.h.) ih se uopšte nije dotakao u svojoj knjizi Kitabu'l-Asl. Ali većina učenjaka Belha daje fetvu da im odgovorna osoba treba vratiti, kao u slučaju pobunjenika koji su ih uzeli, u smislu plaćanja duga Allahu Teâlâ. Znamo da ovi sultani ne daju ono što odnesu na mesta gde treba dati.

Zekât se prvo daje siromašnima u gradu

Zato što su dugovi i plaćanja koja moraju da plate veći od njihovog bogatstva. Ako otplate dug, neće imati ništa. Dakle, oni su siromašni. Čak i Muhammed b. Seleme (r.a.h.), guverner Horasana je smatrao da je dozvoljeno da Ali b. Isus b. Junus b. Mâaâhan'a prima zekât. U Balhu je bio emir. Morao je da izvrši iskupljenje polaganjem zakletve. Pitao je učenjake kako treba da plati pomirenje. Izdali su fetvu u kojoj je pisalo: „Posti tri dana“. Čovek je počeo da plače. U svom gnevu je rekao: „Kažu mi, tvoji dugovi su više od tvog bogatstva. Isto važi i za poreze naplaćene od čoveka. Ako osoba namjerava dati ovo kao desetinu ili zekat, to je dozvoljeno na način koji smo spomenuli.

Slanje zekâta iz grada na druga mesta

Zekât svakog grada se deli među siromašnima. Ne šalje se drugima. Zato što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao Muadu (r.a.h.):

- "*Uzmite zekât od njihovih bogataša i dajte ga njihovim siromašnima*".[317]

(317. Buhârî, Zekât, 1; Muslim, Îmân, 29; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Tirmizî, Zekât, 6; Nesaî, Zekât, 1.).

Jer, sirotinja jednog grada ima pravo na bliskost i susedstvo. Oni poznaju vlasnike imanja u tom gradu bolje od bilo koga drugog. Zato je davanje njima veći prioritet. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe rekao:

- "*Tada čini dobro onima koji su tvoji i onima koji su blizu tebe*".[318]

(318. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, II/427; Ahmed b. Hanbel, Musned, II/226; Muslim, Birr, 2; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, VIII/314.). Neki čovek reče Hz.Pejgamberu (s.a.v.s.):

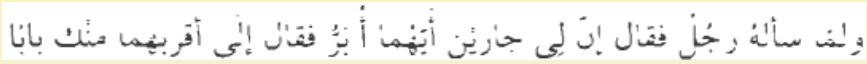

"*Imam dve komšije, kome da učinim uslugu*?" *upitao je*. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) *je rekao*: "*Onome čija su ti vrata bliža*".[319]

(319. Ahmed b. Hanbel, Musned, V/175; Buhârî, Şuf'a, 3; Ebû Dâvûd, Edeb, 132; Hâkim, Mustedrek, IV/185.).

Takođe je dozvoljeno da obveznik pošalje svoj zekât u drugo mesto, a ne u svoj rodni grad, ali to je mekruh.

[2/181]

Prema jednom stavu Šâfiîe (r.a.h.), nije dozvoljeno slati zekât na drugo mesto. Dokaz za ovo gledište je Muazov (r.a.h.) hadis:

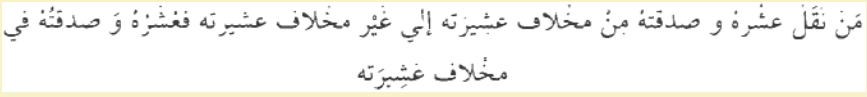

"*Ko plaća svoju desetinu i zekât iz područja svoga plemena*"[320], *ako ga prenese na drugo mesto, njegova desetina i zekât pripadaju kraju u kojem se nalazi njegovo pleme*".[321]

(320. Reč „mihlaf", koju prevodimo kao „region", reč je koja se koristi u rečniku za jedinice naselja kao što su okruzi i provincije i uglavnom se koristi u Jemenu. Ovu reč smo preveli kao „region".).

(321. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, VII/9.).

Mi, hanefije, naš dokaz je jasna izjava ajeta (Et-Tevbe 9/60) koja ukazuje na mesta na kojima treba dati zekat.

إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱلۡعَٰمِلِينَ عَلَيۡهَا وَٱلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمۡ وَفِي ٱلرِّقَابِ وَٱلۡغَٰرِمِينَ وَفِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِۖ ۞ فَرِيضَةٗ مِّنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ

60. Osam je kategorija ljudi koje polažu pravo na zekat, i to su: 1- el-fukara'- siromasi, a to su oni koji imaju malo imetka kojeg zarađuju preko zanata ili službe, ali im to nije dovoljno za osnovne potrebe; 2- miskini- nevoljnici, a to su oni koji skoro ništa nemaju i koji se ne skrivaju od ljudi, već ljudi vide njihovo stanje; 3- sakupljači zekata koje šalje vladar; 4- nevjernici koje treba pridobiti za islam ili muslimani slaboga imana kako bi im ojačao iman, ili za one čijeg se zla treba sačuvati; 5- robovi koje treba osloboditi; 6- prezaduženi, koji su upali u dug iz opravdanog razloga ukoliko na drugi način ne mogu naći imetak da vrate dug; 7- borci na Allahovu putu i 8- putnici kojima je nestalo sredstava za putovanje. Ograničavanje zekata na ove vrste ljudi je Božija odredba, a On najbolje zna u čemu je dobrobit i potreba ljudi i mudro uređuje sve stvari.

To ne sprečava da se to da nekom drugom osim njima. Zato što je svrha zekâta da zadovolji potrebe siromašnih. Ovo je također postignuto. Muazove reči imaju za cilj da ukažu na ono što je važnije. Zar ne vidite da je, dok je u Jemenu bio, prenosio je zekât i u Medinu? On je u jednoj od svojih rivâjeta rekao: "Ovo je korisnije za Ensarije i imigrante u Medini". Prenosio je zekât u Medinu. Zato što su tamošnji siromasi bili najčasniji od sirotinje. Zato što su napustili zavičaj. Migrirali su da bi pomogli Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) i da nauče pravila religije. Prema tome, prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), ako osoba koja poseduje bogatstvo ima siromašne rođake negde drugo, nema štete u slanju svog zekâta njima. U stvari, ovo je vrlinije jer uklanja obavezu sa sebe i također održava rodbinske veze.

Ako je neko u vojsci pobunjenika nekoliko godina i ne plati zekât od svog imetka, a zatim se pokaje, neće mu se uzeti zekât (za protekle godine). Jer, kada mu je zekât postao farz, on nije bio pod zaštitom šefa države. Moć šefa države nije prešla na njega. Međutim, ova osoba mora platiti svoj zekât da bi platila svoj dug Svemogućem Allahu. Zato što je pronađen razlog za zekât, utvrđeno je Allah-ovo Teâlâ pravo. Ovo pravo se odriče samo priznavanjem. Kada država nema pravo da naplati zekât od osobe, njegova otvorena svojina postaje kao njegova skrivena svojina.

Službenik za desetinu uzima zekât od izaslanika pobunjenika, kao što ga uzima i od muslimana, ako prolaze pored njega. Zato što su muslimani. Sljedeći ajet je dokaz tome:

وَإِن طَآئِفَتَانِ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٱقۡتَتَلُواْ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَهُمَاۖ فَإِنۢ بَغَتۡ إِحۡدَىٰهُمَا عَلَى ٱلۡأُخۡرَىٰ فَقَٰتِلُواْ ٱلَّتِي تَبۡغِي حَتَّىٰ تَفِيٓءَ إِلَىٰٓ أَمۡرِ ٱللَّهِۚ فَإِن فَآءَتۡ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَهُمَا بِٱلۡعَدۡلِ وَأَقۡسِطُوٓاْۖ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُقۡسِطِينَ

9. Dogodi li se da dvije skupine vjernika zarate, vi ih, o vjernici, izmirite tako što ćete ih potaknuti da glede onog oko čega se razilaze prihvate Božiji sud. Ako se pak dogodi da jedna od dvije skupine vjernika ne prihvati sud šerijata u vezi s pomirenjem i nastavi se boriti, vi povedite borbu protiv nje te se borite sve dok ona ne prihvati Allahov sud. Pa ako se prikloni Allahovu sudu, onda njih dvije izmirite i budite u tome pravedni, znajući da Allah, dželešanuhu, voli one koji pravedno sude među ljudima. (el-Hucurât, 49/9).

Hz.Alija (s.a.v.s.) je također rekao: "*Naša braća su se pobunila protiv nas*". Službenik za desetinu uzima obavezni (farz) zekât od drugih muslimana koji prolaze, kao i od pobunjenika.

Stanje zekâta muslimana u Daru'l-Harbu

Ako osoba postane musliman u ratom razorenoj zemlji (zemlja nemuslimana sa kojom nema mira sa muslimanima) i ostane tamo nekoliko godina: Ako osoba zna da je zekât farz, a nije ga platio, neće mu se uzeti zekât za godine koje su prošle od kada je došao u islamsku zemlju. Jer, u to vreme, nije bila pod zaštitom Islamske države. Međutim, izdaje se fetva za plaćanje zekâta proteklih godina kako bi se platio dug prema Allahu dž.š.

Ako nije znao da je zekât farz, onda prema imamima osim Zufera (r.a.h.), nije dužan davati zekât za prethodne godine.

Ono što je Zufer (r.a.h.) rekao temelji se na dokazima kijasa. Zato što je ova osoba prihvatila sve propise islama time što je postala musliman. Neznanje da je zekât farz je izgovor za izbegavanje greha. Međutim, kada se jednom pronađe razlog za zekât, nema izgovora za odustajanje od tog farza.

[2/182]

Mi, hanefije, postupili smo po istihsanu i rekli: Njegovo obraćanje veri zavisi od toga da će to obraćanje doći do njega. Zar ne vidite, ljudi na Kubi su klanjali prema džamiji el-Aksa nakon što je kibla bila okrenuta ka Kabi? Za njih se to takođe smatralo dozvoljenim. Zato što do njih nije stigla vest o promeni kible. Farz je prema moći. Neko ko nije dobio presudu nema ovlašćenja da postupa po toj presudi. O njemu kao da nije izrečena presuda. Ovo je zbog toga. Obraćanje nije uobičajeno u Dau'l-Harbu. Islamske presude nisu uobičajene u Daru'l-Harbu, tako da se širenje presude broji, a ne postiže.

Ako se neko zakune da je platio zekât svoje imovine službeniku za zekât na dužnosti te godine, a službenik ne uzme zekât, ali nekoliko godina kasnije sazna da je čovek lagao, uzima zekât te godine . Zato što se desio razlog koji dokazuje njegovo pravo na primanje zekâta. Kao i kod drugih prava ljudi, zekât nije ništavan zbog lažne zakletve. Kašnjenje ne smanjuje fiksno pravo na primanje. Stoga on uzima zekât.

Svemogući Allah zna najbolje.

ZEKÂT OVCA

Dokaz za obavezni zekat na ovce je sledeći hadis Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.):

مَا مِن صَاحِبِ غَنَمٍ لا يُؤَدِّي زَكَاتَهَا إِلَّا بطح لَهَا يَوْمَ الْقِيامة بِقَاعٍ قَرْقَرٍ تطَؤُهُ بِأَظْلَافِهَا و تَنْطحُهُ بِقُرُونِهَا

"*Ko ima stado ovaca i ne plati zekât na njih, toj će se ovci na Sudnjem danu pripremiti ravno mesto, gde će gaziti svog vlasnika noktima i ubadati ga svojim rogovima*".[322]

(322. Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/262; Muslim, Zekât, 24; Ebû Dâvûd, Zekât 32; Nesaî, Zekât, 2.).

لَا أُلْفِيَنَّ أَحَدَكُمْ يَأْتِي يوم الْقِيامة و عنقِهِ شَاةٌ تيْعَرُ فيَقولُ يا مُحمَدُ يَا مُحَمَّدُ فأَقُولُ لا أَمْلك لَك من الله شيْئًا أَلا قد بلَغْتُ

"*Neću se sprijateljiti sa osobom koja dođe na Sudnji dan govoreći*: 'O Muhammed'e, o Muhammede' *sa ovcom koja bleje na ramenu, te ću mu reći: 'Ne mogu ništa tražiti od* Allaha Teâlâ *za tebe. Budite oprezni! Sigurno sam preneo poruku*".[323]

(323. Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/426; Buhârî, Cihad, 185; Muslim, lmâre, 24.).

Nakon što smo saznali dokaze o obaveznosti zekâta, možemo navesti njegove odluke na sledeći način:

-Nema zekata na sâime[324] ovce koje su manje od četrdeset. Od četrdeset do sto dvadeset ovaca daje se kao zekât na sto dvadeset jedne do dve ovce, od dvesta do trista ovaca; ovca se daje kao zekât.

(324. Sâime / السائمة: U rečniku to znači životinja koja pase, širi se. Religion; Više od pola godine provode na otvorenim pašnjacima i poljima samo da bi dobili mleko, ili da bi se rasplodili ili tovili.).

Hasan b. Hayy kaže: "*Kad bude više od tri stotine, daju se četiri ovce, a kada dođe do četiri stotine, daju se pet ovaca*".

Mi, hanefije, imamo sledeći Enesov (r.a.h.) hadis kao dokaz: „Ebû Bekr Sıdık je poslao pismo zekâta koje mu je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) napisao svojim službenicima. Ovo pismo uključuje sledeće:

وفي أربعين مِنَ الْغَنَمِ شَاةٌ وفي مائةٍ وواحدَةٍ وعشْرين شَاتان ، وفي مائتَيْن وواحدَةٍ ثَلَاثُ شِيَاهٍ إِلى أَرْبعمائةٍ فَفِيهَا أَرْبَعُ شِيَاهٍ

"*Na svakih četrdeset ovaca daje se jedna ovca kao zekât, dvije ovce na stotinu dvadeset i jednu ovcu, a tri ovce na svakih dvije stotine jednu ovcu do na četiri stotine ovaca*".[325]

(325. Dârekutnî, Sunen, ll/116; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/90.).

Put do saznanja nisâba nije kroz mišlenje i idžtihad. Objasnili smo da je to sa Nassom (knjigom i sunnetom).

Situacija da se ovce uzimaju kao zekât

Za zekât se uzimaju ovce koje imaju godinu dana ili više.

Nijedna se cezea / ne uzima od ovaca kao zekât. Uzimaju se i thenij / i mladže. Cezea je ona koja je završila jednu godinu i ušla u drugu. Thenij je ta koja je završila dve godine i ušla u treću. Hasan je od Ebû Hanîfe (r.a.h.) rekao da će samo senija biti uzeta od jarca: On je ispričao da će cezea biti uzeta u ovcama.

[2/183]

Ovog su mišlenja i Ebû Hanîfe i Muhammed (r.a.h.). Tahavijev stav, koji se pominje u njegovom delu el-Muhtasar, je sledeći: „Zakât od ovaca se uzima samo od onih koje se mogu žrtvovati". Osnova ovog gledišta je sledeći Hz.Pejgamberov (s.a.v.s.) hadis:

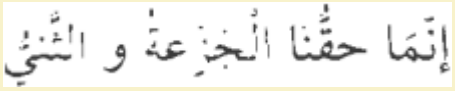

„Naše pravo imaju samo životinje stare jednu ili dvije godine i više od šest meseci".[326]

(326. Zeyleî, Nasbu'r-Râye, 247.).

Ovca koja je napunila godinu dana može se žrtvovati. Uslovi za žrtvovanje su veći od uslova za životinje koje se mogu uzeti kao zekât. Stoga, dozvoljenost žrtvovanja sa njima prvenstveno ukazuje na to da se oni mogu uzeti kao zekât.

Osnova najtačnijeg mišlenja koje prenosi Muhammed (r.a.h.) od Ebû Hanîfe (r.a.h.) je; Sledeći hadis se prenosi kao referenca na Hz.Aliju (r.a.h.) i referencu na Hz.Pejgambera (s.a.v.s.):

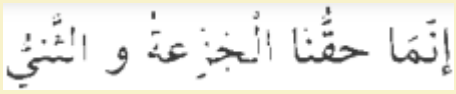

"*Na svakih četrdeset ovaca ide zekât od jedne ovce*".[328]

(328. Dârimî, I/464; Ibn Mâce, Zekât, 13; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Tirmizî, Zekât, 4.).

Naziv ovaca koji se spominju u ovom hadisu uključuje sve ovce, i muške i ženske.

On ne uzima ovcu srednje klase kao zekât. Goveda i bivoli, koze i ovce upotpunjuju broj u nisâbu

Nema neslaganja oko toga da ako se koza pomeša sa ovcom, nisâb se upotpunjuje jedan sa drugim. Prema hanefijama, prosečna životinja se uzima kao zekât.

Ovo je malo manje od najboljeg i malo bolje od najnižeg. Autor je to rekao u knjizi pod nazivom Munteka.[329] Isto važi i za goveda pomešana sa bivolima.

(329. Napisao ga je Hakim Šehid (r.a.h.) u skraćenom obliku iz Muhammedovih (r.a.h.) dela i smatra se jednim od izvora hanefijske škole mišlenja nakon njegovih knjiga.).

Šâfiîa (r.a.h.) ima dva gledišta po ovom pitanju:

1). Zekât se uzima od životinje koja ga ima mnogo. Jer, vladavina nekolicine podleže vladavini mnogih.

2). Vrednost se određuje od najboljeg i najnižeg. Zatim se pronađe prosek dve vrednosti. Životinja ove vrednosti se kupuje. Ovo je pravedno. Na ovaj način su zaštićena prava obe strane.

Mi, hanefije, imamo Hz.Poslanika (s.a.v.s.) kao dokaz:

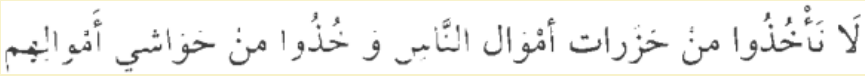

“Ne uzimajte od ljudi dobre stvari. Uzmi od njihovog imanja srednji put”.[330]

(330. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/102; Bkz. Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/256.).

Oni srednji su ono o čemu govorimo.

Po nama hanefijama; Ako je ženka ovca, potomci oteljeni od gazele i ovce čine kvorum. Isto važi za divlja i domaća goveda. Po nama hanefijama ženka se poštuje.

Prema Šâfiîa (r.a.h.): Zekât nije farz za životinje u ovoj situaciji. Jer, ovde je na jednoj strani životinja koja podleže farzu, a na drugoj je strani životinja koja ne podleže farzu. U ovom slučaju pravilo je da nije farz. O farzu se ne može odlučiti na temelju sumnje.

Kažemo da životinje oteljene od iste rase uglavnom liče na svoje ženke. One su podložne njima u presudi. Dakle, ko poseduje ženku, mladunče pripada njoj. Mladunče je podložna ženki i u ropstvu i u slobodi. Razlog tome je taj što muško seme nestaje u semenu ženke. S'hodno tome, potomstvo pripada ženki.

Ako se muškarac oženi ženom i da joj u miraz stado ovaca u zamenu za stado ovaca, a zatim se od nje razvede posle godinu dana bez polnog odnosa sa njom; Zekât od polovine stada je farz za ženu. Muž nije dužan da plaća zekât.

[2/184]

Jer je stado bilo van njegovog poseda godinu dana, ali nakon što je godina prošla, on ga je ponovo posedovao. Žena je, pak, uz pun nisâp preuzela vlasništvo nad celim stadom. Dakle, zekât je farz za ženu.

Ako posle godinu dana deo stada bude zasluženo oduzet iz razloga koji je kasnije nastao: Kao i u slučaju nedostatka nisâba, mora se platiti zekat preostalih životinja.

Ako muž ne preda stado i razvede se od žene nakon godinu dana bez polnog odnosa; Prema konačnom mišlenju Ebû Hanîfe (r.a.h.); Žena nije dužna da plaća zekât na tu imovinu.

Prema prvom stavu, ako se puni nisâb formira kada ga primi, zekât postaje farz od njegovog dela. Ako imovina ne dostigne nisâb, nije obavezno da neko plati zekât.

Prema Ebû Yusûf i Muhammedu (r.a.h.): Kada ceo deo miraza dostigne iznos nisâba, zekât postaje farz, bez obzira da li polovina ženinog dela dostiže nisâb ili ne. Već smo jednom ovo objasnili u vezi sa zekâtom na deve.

U Kitabu'l-Asl, Muhammed (r.a.h.) objašnjava ovo pitanje na sledeći način: Ako je miraz sluškinje i dok je robinja u njenoj službi, njen muž se od nje razvodi nakon što prođe Ramazanski bajram, a da nije imao seksualni odnos sa njom; Sadekatu'l- fitra je vađib za ženu. Ako je sa svojim mužem kada prođe bajram ramazana, a zatim se razvede od njega bez polnog odnosa, ni muž ni žena nisu dužni da plate sadekatu'l-fitr. Rečeno je da ovo mišlenje pripada Ebû Hanîfi (r.a.h.). Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.): Vađib je dati sadekatu'l-fitr ženi. Odredba u vezi zekâta je ista bez obzira da li ga neko prima ili ne. Ispravan stav je onaj stav u kome se svi oni slažu.

Ebû Yusûf i Muhammed (r.a.h.) su učinili razliku između zekâta i sadekatu'l-fitra i rekli: Sadekatu'l-fitr se zasniva ne samo na imovini već i na potpunom upravljanju. Međutim, starateljstvo se ne može ostvariti bez poseda. Ovo je suprotno zekâtu. Zato što je zekât porez na bogatstvo. Žena je punopravni vlasnik miraza i pre nego što ga je primila. Dokaz za to je taj da može da ga koristi kako želi.

Ako čovek koji ima dvesta dirhama ima isti dug i takođe ima četrdeset sâime ovaca: Nakon što prođe jedna godina, zekât od ovaca mora biti uplaćen.

Jer, dug se plaća dirhemima. Dirhemi se koriste kao sredstvo prometa i upotrebe. Ista životinja je pripremljena tako da ostane vlasništvo nad njom. Naravno, tada dolazi službenik zekâta. Ako službenik za zekât ne dođe, vlasnik imanja je slobodan da to učini. Ako želi, može da plati dug od ovih ovaca. Plaća svoj zekât u dirheme. Ako želi, može da plati dug u dirhemima. Zekât se plaća od istih životinja. Jer, po vlasniku imanja, oba su jednaka jer su njegovo vlasništvo. Spor je samo oko službenika za zekât. Zato što je njegov autoritet da prima zekât od ovaca, a ne od dirhema. Dakle, dug se plaća u dirheme. Zekât se uzima od ovaca.

Ako osoba ima četrdeset sâime ovaca i kada su prošle dvije godine, jedna ovca je potrebna kao zekât za prvu godinu. Za drugu godinu ništa nije potrebno.

Jer, nisâb mu je smanjen zbog farz zekâta prve godine. Sličan Zuferov (r.a.h.) stav smo objasnili u temi zekâta na deve. Ista je situacija i sa zekâtom ovaca.

Masovno stado se ne odvaja, odvojeno se okuplja

U Kitabu'l-Asl, "Stado se ne razdvaja." Njegova izjava je objašnjena na sledeći način: Ako neko ima sto dvadeset ovaca, jednu ovcu daje kao zekât. Službenik zekâta ne može da ih podeli na tri dela da bi od četrdeset ovaca uzeo jednu ovcu". Ono što je odvojeno ne može se spojiti". Izraz takođe znači: Ako dvoje ljudi ima zajedno četrdeset ovaca, službenik za zekât nema pravo da skupi zekât tako što će ih okupiti da bi završili nisâb.

[2/185]

Svrha sakupljanja i razdvajanja ovde nije prostorna; Objavili smo da je na imanju.

Status zekâta na zajedničkoj imovini

“U zajedničkoj imovini, partneri se vraćaju jedni drugima i dobijaju svoja prava u jednakim iznosima”. Objasnili smo obećanje.

Hajde da ovo još malo razjasnimo: Ako dvoje ljudi ima šezdesetijednu devu, od kojih tridesetšest pripada jednoj, a dvadesetpet drugoj, službenik za zekât uzima od njih jedno mladunče deva koje je navršilo dve godine. i jedna deva koja je navršila tri godine. U ovom slučaju, svaki partner traži od druge polovine imovine koju je njegov prijatelj dao kao zekât. Prikladnije je to tumačiti na ovaj način. Pošto je reč „terâcu”- تراجع iz oblika tefaul, mora biti sa dve strane u isto vreme. Ovo je i naš komentar.

Mufâvada[331] i inân[332] kompanije i sva druga partnerstva su isti u smislu zakona o zekâta.

Zato što je zekât farz za stvarna lica koja imaju iznos nisâba u imovini. Međutim, bilo da je ortak u društvu ili neko drugi, on nema vlasništvo nad svojim ortačkim udelom.

(331. Sirket-i Mufavada / شركة المفاوضة: Osnivanje ortačkog društva u kojem su iznos kapitala i udjela u dobiti jednaki među ortacima i nijedan od njih nema višak komercijalne imovine. U povereničkim kompanijama, partneri su i ovlašćena lica i jemci jedni za druge. Kapital ovog ortačkog društva je imovina.).

(332. Şirket-i İnân / شركة العنان Kompanija osnovana od strane dvoje ili više ljudi sa kapitalnim ulaganjem u svrhu kao što je trgovina. U ovom tipu preduzeća nije potrebna potpuna ravnopravnost među partnerima; Nečiji udeo može biti veći ili manji od drugog. U partnerstvu, partneri su samo ovlašćena lica jedni drugih. Međutim, ako je jemstvo predviđeno u trenutku osnivanja društva, partneri takođe postaju jemci jedni drugima.).

Kada je musliman prošao pored Aširа[333] sa svojim stadom ovaca i drugom robom; Ako se zakune da ništa od ovoga nije za trgovinu, âširmu neće uzeti ništa.

(333. Ašir- العاشر / : Glavni službenik finansijske institucije osnovan na jednom ili više mesta duž granica zemlje kada je to potrebno za poreze koji se prikupljaju od komercijalne robe pod imenom "sadak/zekât".).

[2/186]

Jer, musliman je pouzdana osoba u pogledu obavljanja onoga što je neophodno za zekât. Ako poriče da mu je zekât farz, njegova reč važi zajedno sa zakletvom. Samo Ašir može primiti zekât. Da bi roba bila predmet zekâta na carini, to mora biti prividna (otvorena) roba ili komercijalna roba. Ne može svaka ovca koja prođe pored plemena postati sâime. Zakletvom je eliminisana i njena komercijalna priroda. Dakle, Ašir mu ne može ništa uzeti. Isto važi i za dhimmita[334] i Tağlibr[335]. Zato što su naši građani. Njihove posete plemenu mogu biti sa trgovinskom robom, kao kod muslimana, ili sa nečim drugim osim trgovačke robe.

(334. Zimmi الذمي/ : Nemusliman muškarac koji je državljanin islamske zemlje. Žena koja nije muslimanka se zove "zimmija". Oni kojima je dato ovo pravo nazivaju se "ljudi zimmeta". Zato što su bili pod zaštitom muslimana i imali određena prava.).

(335. Arapsko hrišćansko pleme sa kojim je sklopljen poseban sporazum.).

Harbî 336 nije potvrđeno u ovom pogledu. Od njega se uzima porez na desetinu 337.

(336. Harbî / الحربي: Svaki od naroda jedne zemlje koji pripadaju nemuslimanima sa kojima nemaju sporazum sa muslimanima Zemlja čiji se građani nazivaju “dar-ı harb“.).

(337. Ušur / العُشر Vrsta poreza po stopi od jedne desetine (1/10) koja se uzima od muslimanskih, zimskih i musta'manskih trgovaca na poljoprivredne proizvode u opšte dobro. Zemljišta na kojima se porezi prikupljaju po ovoj stopi nazivaju se desetine (ušur).).

Jer, desetina koja im se uzima po principu reciprociteta, u ovom slučaju, oni ne potvrđuju šta im se dogodilo od nas, niti mi njih potvrđujemo. Takođe, pošto harbij nije iz naše zemlje, ovde dolazi samo u trgovačke svrhe. Dakle, oni sa njim su za trgovinu. Zbog toga mu se uzima desetina.

Status zekâta ako postoji osoba koja ima dug za zekât

Ako osoba umre nakon što je zekât postao obavezan za njegove siâma životinje, a službenik zekâta dođe dok je imovina u rukama naslednika, on ne može naplatiti zekât sâime od naslednika. Međutim, ako umrlo lice sačini testament, on/ona dobija jednu trećinu svoje imovine.

Šâfiîa (r.a.h.) je rekao da se uzima zekât od svog bogatstva, bez obzira da li on sačinjava testament ili ne. Dokaz je hadis Hz.Poslanika (s.a.v.s.) o Hath'am* ženi;

أ رأيْتَ لوْ كان عمي أبيكَ دَيْنٌ أ كنْت

نقضيه قالتْ نَعَمْ فقالَ رسُول الله صلي الله عليْه وسلم فَدَيْنَ الله أحقُّ

“Da tvoj otac ima dug, da li bi ga platila?“ Hath'am žena je rekla, "Da." Tada je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao: Allah-ov Teâlâ dug više zaslužuje (da bude plaćen)“.[338] Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je uporedio Allah-ov Teâlâ dug sa dugom Njegovih Teâlâ robova. U dodatku; Dug slugu se isplaćuje iz ostavštine nakon smrti, prije podele nasledstva. Isto važi i za Allah-ov Teâlâ dug. Ovo je jurisprudencijalno svatanje. Pošto je dug željeno pravo u životu čoveka, zastupanje važi u njegovom plaćanju. Dakle, posle njegove smrti, njegovi dugovi će biti isplaćeni iz njegovog imanja[339] na isti način kao što se plaćaju dugovi njegovih slugu. Objašnjenje za ovo je sledeće. U pravima vezanim za imovinu, nakon smrti, imovina postaje trust. U ispunjavanju obaveza koje zahtevaju posredovanje, naslednik zamenjuje umrlog. Zar ne vidiš da posle sačinjenog testamenta naslednik stupa na mesto ostavioca? Tako je i pred oporukom.

(338. Ahmed b. Hanbel, Musned, 258; Ebü Dâvüd, Eymân, 26; Nesâi, Menâsik, 11.).

(PS: Samir B: Hath'am (Benî Hath‘am) - بنو خثعم - Arapsko pleme koje je pripadalo Adnânî-ma.).

(339. Terike / التركة: Imovina i određena prava koja je umrlo lice ostavilo kao svoja.).

Dokaz za nas hanefije je sledeći Hz.Poslanikov (s.a.v.s.) hadis:

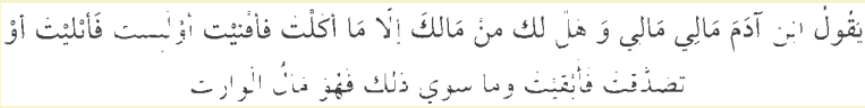
يقُولُ ابنِ آدَمَ مَالِي مَالِي وَ هَلْ لك منْ مَالكَ إلّا مَا أكلْتَ فأفنيْت أوْ لبسْت فَأبْليْت أوْ تصدّقْتَ فأبْقيْت وما سوي ذلك فهُوَ مالُ الوارث

“Sine čovečji, „moje bogatstvo, moje bogatstvo“. kaže on. Vaše bogatstvo je samo ono što ste potrošili, ili istrošili, ili dali u dobrotvorne svrhe (za ahiret). Sve ostalo je vlasništvo naslednika”.[340]

(340. Ahmed b. Hanbel, Musned, IV/24; Muslim, Zuhd, 3; Tirmizî, Tefsir, 88; Nesâî, Vasâyâ, 1.).

Ovo ukazuje ovaj hadis. Imovina za koju se ne plaća zekât postaje vlasništvo naslednika nakon smrti. U Kitab el-Aslu se to navodi kao razlog te se kaže: Zato što su ova dobra prestala da budu njegovo vlasništvo i postala vlasništvo naslednika. Ne postoji farz plaćanja zekâta nasledniku. Razlog za to je sledeći: Kada se prava Svemogućeg Allaha i prava drugih spoje, prava drugih imaju prednost nad pravima Uzvišenog Allaha.

Štaviše; Rahmetlija je obavezan bio da daje zekât. To se ne može postići robom. Jer, u ovom slučaju, vlasništvo postaje dhimma nakon smrti. Nije moguće da naslednik zameni umrlog u plaćanju zekâta. Zato što je farz zekât čin ibadeta. Ibadet se, pak, vrši u nameri i delovanju osobe koja se primorava ili kojoj je dekretom određen farz. Zamena naslednika je farz, bez volje ostavioca. Ibadet se ne može ispuniti na ovaj način. Farz se može ispuniti samo na način koji je farz. Ako to nije moguće ispuniti na ovaj način, može se ispuniti samo voljom ostavioca. Ovo je kao doneto zaveštanje drugim donacijama. Ispunjava se od jedne trećine njegove imovine. Kao što smo već spomenuli, razlika između duga Allaha Svemogućeg i duga ljudi postaje jasna kada razmislite o tome.

Ako vlasnik sâime životinje umre usred godine, prema nama hanefijama; Smrću se završava godina. Jer, kao i u slučaju prodaje, i ovde je izgubio svoju imovinu.

Šâfiîa (r.a.h.) kaže: Godina se nastavlja. Kada se godina završi, naslednik mora da plati zekât. Pošto se imovina naslednika zasniva na imovini ostavioca. Ovo nije početak nove imovine. Kao što naslednici imaju pravo da vrate imovinu koju je ostavilac kupio zbog krivice ili nekog drugog razloga, godina za zekât je ista.

Ovo kažemo i mi hanefije. „Kvalitet vlasništva je nov za naslednika. U slučaju zekâta važi vlasnik.

Zbog obnove imovinske kvalifikacije, godina počinje iznova u imovini naslednika.

Svemogući Allah najbolje zna.

ZEKÂT NA STOKU

Zekât na stoku i bivole

[2/187]

Dokaz za farz zekat na stoku je sledeći hadis Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

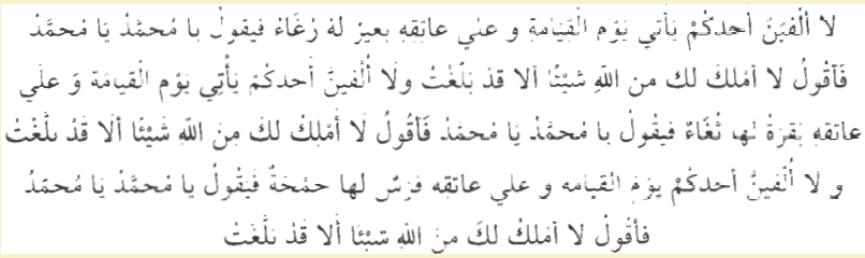
لا أُلفِيَنَّ أحدكُمْ يأتي يَوْم الْقِيَامَةِ و علي عاتِقِهِ بعيرٌ لهُ رُغَاءٌ فيقولُ يا مُحمَّدُ يَا مُحمَّدُ
فَأقُولُ لا أمْلكُ لك من اللهِ شيئًا ألا قدْ بَلَّغْتُ ولا أُلفِيَنَّ أحدكُمْ يأتِي يَوْم الْقيامَة وَ علي
عاتقه بَقرَةٌ لها ثُغَاءٌ فيقولُ يا مُحمَّدُ يا مُحمَّدُ فَأقُولُ لا أمْلكُ لكَ من اللهِ شيئًا ألا قدْ بلَّغْتُ
و لا أُلفِيَنَّ أحدكُمْ يوْمَ الْقيامه و علي عاتقه فرَسٌ لها حمْحمَةٌ فيقُولُ يا مُحمَّدُ يا مُحمَّدُ
فأقُولُ لا أمْلكُ لكَ من اللهِ شيئًا ألا قدْ بلَّغْتُ

“*Na Sudnjem danu, on će nositi devu na svojim ramenima vičući (u pomoć): O* Muhammede!, o Muhammede! "*Budi oprezan! Svakako sam prenio poruku. Neću biti prijatelj s nekim ko dođe na Kijametski dan s kravom koja muči na ramenu govoreći: "O* Muhammede! O Muhammede!" *On neće biti prijatelj s nekim ko dolazi govoreći: "Ne mogu od* Allaha *ništa tražiti za tebe." Kažem: Ja sam sigurno prenio poruku onome ko na Sudnjem danu dođe s konjem na ramenu govoreći: "O* Muhammede, *ja ću mu reći." Ja ne mogu ništa tražiti od* Allaha *za tebe.” Ja sam sigurno prenio poruku*“.[341]

(341. Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/426; Muslim, İmâre, 24; Nesaî, Zekât, 6; lbn Hibbân, Sahih, Xl/182.).

Nakon što to saznamo, kažemo:

Ako je broj grla sâime manji od trideset, za njih se ne plaća zekât. Kada je trideset, muško tele ili ženska junica koja je navršila godinu dana i napunila dvije godine daje se kao zekât. Četrdeset krava dobiva junicu (musinne) koja je navršila dvije godine. Kada je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) poslao Mu'az b. Džebela (r.a.h.) u Jemen, naredio mu je na ovaj način.Razni su rivâjeti ako je broj stoke veći od četrdeset grla. Rivâjet u “Knjizi o zekâtu” je sledeći: “Kada pređe četrdeset grla, zekât se daje na višak srazmerno.” Iako ovaj izraz nije objašnjen u gornjem izvoru, mišlenje Ebû Hanîfe (r.a.h.) je objašnjeno na sledeći način u delu pod naslovom “Ihtilâf-u Ebû Hanîfe (r.a.h.) va'bni Ebî Leyla”:

Kao zekât se daje krava koja je navršila dvije godine i jednu četrdesetinu svoje vrednosti ili vo koji je navršio dvije godine i tri četrdesetine svoje vrednosti. Kad ima više, nema nisâba. Jer, u ovom slučaju, zekât se daje tako što se on obračunava prema njegovoj vrednosti, bio on mali ili veliki. Prema onome što Hasan b. Zijâd (r.a.h.) prenosi od Ebû Hanîfe (r.a.h.), 'Ebû Hanîfe (r.a.h.) je tog mišlenja da se zekât ne traži između četrdeset i pedeset grla, a kada dostigne pedeset grla, žensko tele koja je navršilo dvije godine starosti i jedna četvrtina njene vrednosti ili govedo koje je navršilo godinu dana". U Asad b. Amrovoj (r.a.h.) predaji od Ebû Hanîfe (r.a.h) stoji da se 'Zekât ne traži dok šezdeset teladi ne navršu godinu dana, a kada njih šezdeset navrše godinu dana, dva teleta od po godinu dana treba dati kao zekât'.

Ovo je mišlenje i Ebû Yusûfa, Muhammeda i Šâfiîe (r.a.h.)

Nema spora da se u višku (vakas- slučaju)[342] od šezdeset do sedamdeset grla ne traži ništa. Nakon šezdesete grla, broj koji ostaje između dva nisâba je devet sa devet. Na svakih trideset grla stoke dolazi jedno dvogodišnje tele (tebi- podložno); Na svaka četrdesete grla daje se krava koja je navršila dvije godine. Kad se navrši sedamdeset grla, junicu od dvije godine i tele od godinu dana; Kad se navrši osamdeset grla, dvije junice od tri godine; kad im je devedesetdva grla bilo, tri junice; kada dođe do sto grla, trogodišnja junica i dva dvogodišnja teleta; sto desetina od dvije junice od jedne godine i tele od jedne godine; Na sto dvadeset grla, po želji, mogu se dati tri junice od tri godine ili četiri junice od dvije godine. Zato što je broj sto dvadeset tri puta četrdeset i četiri puta trideset.

(342. Vakas Broj između dva nisaba za zekat životinje. Preostalih između pet i deset deva je kao šest ili devet.).

Osnova Ebû Yusûfovih i Muhammedovih (r.a.h.) stavova je hadis Muaza (r.a.h.): Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

- "*Ne uzimajte ništa od stoke koja padne između dva nisâba*".[343]

(343. Ahmed b. Hanbel, Musned, V/230; Abdurrezzak, Musannef, IV/22; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XX/165; Dârekutnî, Sunen, ll/94.).

Izraz "evkas" u hadisu protumačili su između četrdeset i šezdeset. Osim toga, ne nameće se teret vlasnicima životinja da plate jednu trećinu ili četvrtinu svog udela kako bi nadoknadili gubitak. Čak i kada je broj deva mali, zekât postaje farz za druge vrste osim deva kako bi se izbegla desetina. Ista je situacija i sa zekâtom stoke. Zato što se uzimanje desetine smatra greškom.

Osnova Hasan b. Ziyâd'ovog (r.a.h.) rivâjeta od Ebû Hanîfe (r.a.h.) je sledeće. Kod goveda brojevi između dva nisâba (padeža) idu devetkom. Dokaz za to je da je tako i pre četrdeset i posle šezdesete grla. Isto je između četrdeset i pedeset grla. Jer, ovo se ili dodaje prethodnom ili sledećem kao odredba.

Drugi rivâjet glasi: „Određivanje nisâba se ne vrši glasanjem. Jedini način da saznate nisâb je kroz ajete i hadise (nass). Za one između četrdeset i šezdeset grla nema dokaza. Zasnovan je na stavu da „pošto nije moguće odrediti nisâb, zekât je farz i za većinu i za manjinu, prema računici vođa".

[2/188]

Ono što se pod Muazovim (r.a.h.) hadisom misli je to da je taj broj u početku bio mali. Evkas je zapravo ime onoga ko ne stigne do nisâba. Ovo se takođe dešava na početku. Neki kažu da se pod evkas podrazumevaju jagnjad. Ovo su takođe telad. Takođe smo mišlenja tog da za tele nije potreban zekât.

Zekât bivola je sličan zekâtu stoke

Ovo smo objasnili u raspravi o zekâtu ovaca.

Razlika između mužjaka i ženki u zekâtu stoke i deva

Kao što su muška i ženska goveda jednaka u pogledu zekâta, nema razlike između njih u pogledu toga šta se uzima kao zekât. Situacija je suprotna u slučaju zekâta deva. Zato što se kao zekât uzimaju samo ženske deve.

To je zato što su kod ovaca i goveda mužjaci i ženke međusobno blizu, dok su kod deva različiti. Ovo smo spomenuli u raspravi o zekâtu deva.

Status zekâta kod konja

Ako se konj i kobila sâime nađu zajedno, prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), mora se dati zekât. Ako vlasnik konja želi, može dati po jedan dinar za svakog konja, ili može izračunati vrednost konja i dati pet dirhema kao zekât na svakih dvesta dirhema (srebra). Rečeno je da je to slučaj sa arapskim konjima jer su njihove vrednosti bliske jedna drugoj. Ali među našim (Turcima) konjima konji su cenjeni. Za svakih dvesta dirhema (srebra) daje se pet dirhema (srebra).

Prema Ebû Yusûfu, Muhammedu i Šâfiîi (r.a.h.), zekât se ne daje za konje.

U slučaju da su svi konji kobile, postoju dva rivâjeta od Ebû Hanîfe (r.a.h.) na ovu temu. Tahâvî (r.a.h.) kaže ovo. Ako su svi konji, onda zekât nije potreban. Međutim, prema drugačijem rivâjetu od Ebû Hanîfe (r.a.h.), zekât se mora dati. On to kaže u Kitabu'l-Âsâru.

Oni koji brane stav da konji ne podležu zekâtu zasnivaju svoje mišlenje na sledećem hadisu Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

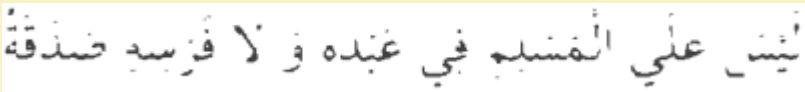

"*Nema zekata za muslimana na njegove robove i konje*".[344]

(344. Buhârî, Zekât, 45; Ibn Mâce, Zekât, 15; Tirmizî, Zekât, 8; Nesâî, Zekât, 16.).

U drugom hadisu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) kaže:

"*Oprostio sam zekât na konje i robove mom ummetu*".[345]

(345. Dârimî, I/467; Ahmed b. Hanbel, Musned, I/121, Ibn Mâce, Zekât, 4; Tirmizî, Zekât, 3.).

Međutim, robovi su dužni plaćati sadekatu'l-Fitr.

Štaviše; Prema jednoglasnom mišlenju, šef države nema pravo da prima zekât od robova. Zekât na njih nije obavezan (farz).

Međutim, kod zekât sâime je "Jedan njihov deo (isto) obavezan". Zasnovan je na principu. U poređenju sa drugim sâime životinjama, šef države ima pravo da prima zekât i na njih.

Dokazi na koje se Ebû Hanîfe (r.a.h.) oslanja je: Ovo je hadis koji prenosi Ibn Zubejr (r.a.h.) od Džabira (r.a.h.).

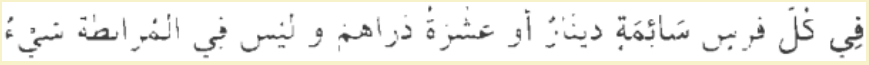

“ *Za svaki sâime konja potrebno je dati zekât od jednog dinara ili deset dirhama. Nema zekâta na konje pripremljene za džihad* ”.[346]

(346. Dârekutnî, Sunen, ll/125; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/119; Bkz. Zeyleî, Zahiru'r-Rivâye, ll/252.).

Umar b. Hattab (r.a.h.) je napisao pismo Ebû Ubeyde b. Džerrah'u (r.a.h.), naređujući mu da prikupi jedan dinar ili deset dirhema kao zekât za svakog od konja koje je posedovao. Isti se incident dogodio za vreme Mervana (r.a.h.). Kada je Ebû Hurejra (r.a.hl.) konsultovao svoje drugove, ispričao je sledeće:

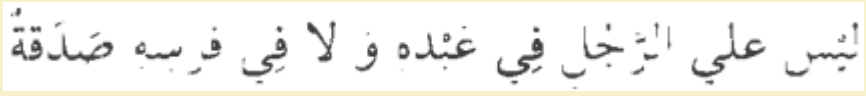

“Nema zekâta za čoveka na njegove robove i konje”.[347] Nakon toga, Mervana (r.a.h.) je pitao Zeyd b. Thabita (r.a.h.): "O Ebû Thabide, šta kažeš"? Ebû Hurejra (r.a.h.) je rekao: „Mervana me je zapanjio. Obaveštavam ga o hadisu Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.): „O Ebu Thabide! Pita: "Šta kažeš?" „Zejd je rekao u odgovoru: „Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je govorio istinu. Ali on (a.s.) je mislio na ratnog konja. Zekât je potreban za konje koji se drže radi povećanja njihove generacije”.

(347. Buhârî, Zekât, 44; Ebû Dâvûd, Zekât, 10; Tirmizî, Zekât, 8; Nesâî, Zekât, 16.).

Nakon toga, Mervan (r.a.h.) je upitao Zejda (r.a.h.): "Koliko?" upitao je. Rekao je: „Jedan dinar ili deset dirhama za svakog konja”. Ovde se misli na to da je u većini gradova konj vredna životinja. U tom slučaju, na njega zekât postaje farz, kao i na sâime deve, goveda i ovce. Međutim, pošto su konji bili malobrojni i vredni u vreme Hz.Poslanika (s.a.v.s.) te su kao takvi bili pripremljeni samo za rat, hadisi o njihovom zekâtu nisu postali poznati.

[2/189]

Ebû Hanîfe (r.a.h.) nije priznao pravo šefa države da prima zekât od konja. Pošto su konji oružni, oni izazivaju apetit svakog pohlepnog čoveka. Očigledno, kada menadžeri to znaju, ne ostavljaju konja njegovom vlasniku. Zekât se uzima na vrednost konja, a ne samog konja. Razlog tome je taj što će se na ovaj način bolje ostvariti prava siromašnih. Jer, po Ebû Hanîfi (r.a.h.), konjsko meso se ne može jesti. Što se tiče samo ženki konja; U jednom od dva rivâjeta koje je naveo Tahâvî (r.a.h.), Ebû Hanîfe (r.a.h.) je rekao: „Zekât nije potreban“. Jer, značenje nema povećanje (Nemâ) reprodukcije. Ovo se ne dešava samo kod ženki konja. U drugom rivâjetu je rekao da je potrebno dati zekât. Zato što je moguće imati muškog konja na zajam da bi se razmnožavanjem uvećao. Prema Zahiru'r-Rivâye, nije potrebno davati zekât za konje koji su u potpunosti muški. Jer reprodukcija se ne dešava samo kod ovih. Vrednost konja se ne povećava kako godine prolaze. Kod drugih životinja je obrnuto. To što imaju masti (tov) ne znači ništa. Jer, prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), konji se ne mogu jesti. Iz tog razloga je rekao: "Pošto nema povećanje (Nemâ), zekât nije potreban". U rivâjetu u delu pod nazivom el-Asar, objašnjeno je na sljedeći način: “ Ebû Hanîfino (r.a.h.) podvrgavanje sâime konje zekâtu se upoređuje sa drugim sâime životinjama". Jer, njihovo postojanje smanjuje troškove vlasnika. Tako postaju vlasništvo zekâta. Tako je i s konjima.

Zekat na magarce i mazge

Nije potrebno plaćati zekat na sâime magarce i mazge.

Jer, kada je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) upitan za zekat na magarace i mazge, rekao je:

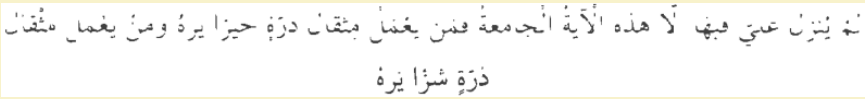
لَمْ يُنْزَلْ عَلَيَّ فِيهَا إِلَّا هَذِهِ الْآيَةُ الْجَامِعَةُ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

“O njima mi je objavljen samo ovaj ajet, koji uključuje sve njih. „Ko god je uradio dobro kao atom, videt će svoju nagradu. A ko je učinio i najmanje zlo, videt će njegovu nagradu”.[348]

(348. Ahmed b. Hanbel, Musned, ll/383; Buhârî, Tefsîr, 451; Muslim, Zekât, 26; Nesâî, Hayl, 28.).

Osim toga, iako ih ima u izobilju, ne mogu se obučiti kao što je to slučaj u većini gradova. Ono što je retko se ne uzima u obzir. Međutim, opšte i česte odluke se uzimaju u obzir. Iz tog razloga, zekât sâime nije farz za njih.

Svemogući Allah najbolje zna istinu.

ZEKÂT IMOVINE (ZLATO, SREBRO I TRGOVINSKA ROBA)

Zekât na srebro

Kada zekât dostigne dve stotine dirhema i od tada prođe jedna godina, mora se dati zekât od pet dirhema. Jer, prema Amr b. Hazm'u (r.a.h.), Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

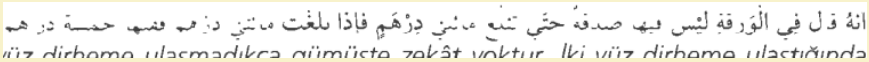
انهُ قَالَ فِي الْوَرِقِ لَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ حَتَّى تَبْلُغَ مِائَتَيْ دِرْهَمٍ فَإِذَا بَلَغَتْ مِائَتَيْ دِرْهَمٍ فَفِيهَا خَمْسَةُ دَرَاهِمَ

yüz dirheme ulaşmadıkça gümüşte zekât yoktur. İki yüz dirheme ulaştığında

“*Nema zekâta na srebro dok ne dostigne dvesta dirhema. Kada dostigne dvesta dirhema, ima zekât od pet dirhema*”.[349]

(349. Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Dârekutnî, Sunen, l/556; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/134.).

Ponovo, kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) slao Muaza (r.a.h.) u Jemen, rekao mu je:

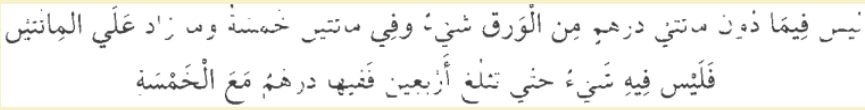
لَيْسَ فِيمَا دُونَ مِائَتَيْ دِرْهَمٍ مِنَ الْوَرِقِ شَيْءٌ وَفِي مِائَتَيْنِ خَمْسَةٌ وَمَا زَادَ عَلَى الْمِائَتَيْنِ فَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ حَتَّى تَبْلُغَ أَرْبَعِينَ فَفِيهَا دِرْهَمٌ مَعَ الْخَمْسَةِ

“*Nema zekâta na srebro manje od dve stotine dirhama. Postoji zekât od pet dirhema u dvesta dirhema. Ako iznos prelazi dvije stotine dirhema, iz ovog se dela ne može dati dodatni zekât osim ako ne dostigne četrdeset dirhema. Kada dostigne četrdeset dirhema, još jedan dirhem se daje kao zekât zajedno sa prethodnih pet dirhema*”.[350]

(350. Ahmed b. Hanbel, Musned, l/145; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Tirmizî, Zekât, 3.).

Zekât na iznos veći od nisâba u srebru

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), za srebro koje prelazi nisâb od 200 dirhama, jedan dirhem postaje farz na svakih četrdeset dirhema. To je slučaj i sa mišlenjem Umer b. Hataba (r.a.h.).

Prema Ebû Yusûfu, Muhammedu i Šâfiîi (r.a.h.), ako količina srebra prelazi dve stotine dirhema, potrebno je dati zekât prema obračunu od jedne četrdesetine, bilo da je malo ili mnogo, ili čak više od jednog dirhama. Ovo je mišljenje Hz.Alija, Ibn Omara i Ibrahima en-Nehaija (r.a.h.).

Prema Tâvus el-Yemâniju (r.a.h.), ništa nije potrebno osim ako višak od dvesta dirhema ne dostigne dvesta dirhema. Za svakih dvesta dirhema, zekât od pet dirhema postaje farz.

[2/190]

Ovi su pravnici naveli sledeći hadis, koji je Hz.Ali (r.a.h.) preneo od Hz.Poslanika (s.a.v.s.), kao dokaz za svoje stavove:

أَنَّهُ قَالَ فِي مَائَتَيْ درهم خمسةُ دَراهِمَ وَمَا زَادَ فَبحساب ذلك

"*Postoji zekât od pet dirhema na dvesta dirhema. Prema ovoj računici, zekât (četrdesetina) na srebro vredi više od dve stotine dirhema*".[351]

(351. Ebû Dâvûd, Zekât, 4; lbn Huzeyme, Sahih, IV/34; Dârekutnî, Sunen, ll/92; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV, 134.).

Nisâb se može odrediti samo naredbom Zakonodavca (Şâri'in) (Allaha Teâlâ i Njegovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.).). Hadis (rad) koji ukazuje da se udeo od dve stotine dirhema treba smatrati „pet dirhema" nije dobro poznat. Štaviše, bogatstvo se postiže posedovanjem nisâba od dvesta dirnema srebra. Preko nisâba se ostvaruje više bogatstva. U ovom se slučaju uzima u obzir povećanje bogatstva, bilo malog ili velikog.

Ebû Hanîfe (r.a.h.) je u ovoj stvari rekao da je uzeo hadis kao dokaz od Amr b. Hazm'a (r.a.h.). Prema ovom hadisu, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

وفي كُلِّ مائتي دِرْهَمٍ خمسةُ دراهم وفي كُلِّ أربعين درهمًا درهم

"*Postoji zekât od pet dirhema na svakih dvesta dirhema. Nakon toga na svakih četrdeset dirhema ide jedan dirhem zekâta*".[353]

(353. Ahmed b. Hanbel, Musned, V92; Ebû Dâvûd, Zekât 4; Tirmizî, Zekât, 3; Dârekutnî, Sunen, ll/92.).

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije mislio na četrdeset dirhema na početku kada je rekao: „Postoji jedan dirhem zekâta na svakih četrdeset dirhema. Iz ovoga se razume da se pod ovom rečju podrazumeva četrdeset dirhema posle dvesta dirhema.

Ponovo, u hadisu o Banani, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao Muâdu (r.a.h.):

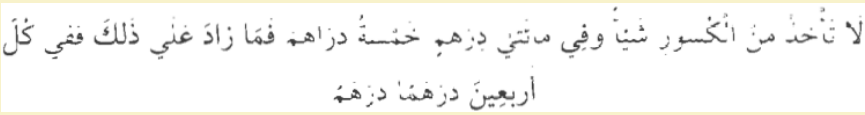
لا تأخذ من الكسور شيئاً وفي مئتي درهم خمسة دراهم فما زاد على ذلك ففي كل أربعين درهماً درهم

"*Ne uzimajte ništa od razlomaka. Postoji zekât od pet dirhema na dvesta dirhema. Na svakih četrdeset dirhema koji premašuju ovo, dolazi jedan dirhem zekâta*".[354]

(354. Dârekutnî, Sunen, ll/93; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/135; Bkz. Zeyleî, Zahiru'r-Rivâye, ll/262.).

Ebû Hanîfe (r.a.h.) je uporedio ovu frakciju sa viškom (vakas), koji je između dva nisâba u slučaju životinja i nije podložan zekâtu. Kao i kod stoke, delimični iznosi novca ne podležu zekâtu. Jer, zajednički aspekt u oba je da je zekât farz uzimajući u obzir situaciju i siromašnih i bogatih. Štaviše, nijedan od pouzdanih prenosilaca nije ispričao Hz.Alijev (r.a.h.) hadis pripisujući ga Allah-ovom Teâlâ Hz.Poslaniku (s.a.v.s.). Dakle, hadis koji prenosimo od Amra b. Hazm'a (r.a.h.) je prioritet koji uzima kao osnovu.

Zekât na zlato

Nema zekâta na zlato manje od dvadeset miskala[355]. Jer, u hadisu koji prenosi Amr b. Hazm (r.a.h.). Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

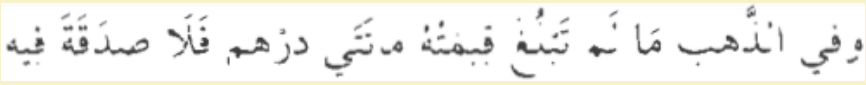
وفي الذهب ما لم تبلغ قيمته مئتي درهم فلا صدقة فيه

"*Nema zekâta na zlato dok njegova vrednost ne dostigne dve stotine dirhama*".[356]

(356. Mithkal / المثقال : To je mera za težinu od dvadeset četiri karata. Jedan karat je jedinica težine jednaka pet zrna ječma. Jedan miskal je oko 81 gram.).

Za vreme Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.), jedan dinar je vredeo deset dirhema. Ovaj hadis jasno kaže da nema zekâta ispod iznosa miskala dok ne dostigne dvadeset miskala.Ispod dvadeset miskala je pola miskala zekât. Prema rečima Abu Hanife, na deo iznad dvadeset miskala nema dodatnog zekata dok ne dostigne četiri dinara. Kada dostigne četiri dinara, ima zekât od dva kiraeta. Slično, dva karata se plaćaju za svaka četiri miskala.Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), deo koji iznosi više od dvadeset miskala zlata podleže zekâtu prema obračunu jedne četrdesetine. Kao što smo ranije objasnili, zlato i srebro su isti u ovom pogledu.

Zekât na trgovinsku robu

Slično, zekât postaje farz za komercijalna dobra čija vrijednost dostiže nisâb zlata ili srebra.

Postoji nekoliko tačaka koje treba objasniti u vezi sa komercijalnom robom; Prema nama hanefijama, zekât postaje farz na komercijalnu robu nakon godinu dana.

Mâlikî (r.a.h.) je rekao: „Čak i ako komercijalna roba ostane u posedu osobe godinama, kada je proda, plaća jednogodišnji zekât.

Oni koji ne prihvataju kijas kao dokaz kažu: "Nema zekâta na komercijalnu robu."

Dokaz da je zekât farz na komercijalnu robu je hadis koji prenosi Samure b. Džundab (r.a.h.). izjavio je:

أَنْ النبي صلى الله عليه وسلم كان يأمرنا بإخراج الزَّكَاةِ مِن الذي نعده[357] وفي كل مال نبيعه
gamber (s.a.v.) bize köleden ve sattığımızbüyün mallardan zekât vermemizi

“ Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) *nam je naredio da plaćamo zekat na robove i na svu robu koju smo prodali*”.[358]

(357. U štampanom primerku je نعده , a u rukopisu je نبيعه .).

(358. Ebû Dâvûd, 1562; Dârekutnî, ll/127; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, Vll/253, 257; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/146; Bkz. Nasbu'r-Râye, ll/270.).

U hadisu Ebû Dhera (r.a.h.), Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

وفي البُرّ صدقةُ إذا كان لِلتِّجارة

“*Postoji i zekât na pšenicu koja se drži za trgovinu*”.[359]

(359. Nasbu'r-Râye, ll / 270.).

Umer (r.a.h.) je ponovo rekao Himasu (r.a.h.):

قوّمها و أدّ الزّكاة من قيمتها

“*Izračunaj njihovu vrednost i na njihovu vrednosti plati zekât*”.[360]

(360. Abdurrezzak, Musannef, IV/96; Ibn Ebû Şeybe, Musannef, ll/406; Dârekutnî, Sunen, ll/125; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/147.).

Dokaz za prolazak godine dana od robe je Hz.Poslanikov (s.a.v.s.) hadis:

لازكاة في مال حتى يحول عليه الحول

“*Nema zekata na imovinu dok ne prođe jedna godina*”.[361]

(361. Ahmed b. Hanbel, Musned, l/148; Ebû Dâvûd, 1573; Tirmizî, 631, 632; Ibn Mâce, 1792.).

Povećanje (nemâ) vrednosti komercijalne robe je očekivano povećanje vrednosti ove robe. U stvari, povećanje grla istih životinja je očekivano povećanje samih ovih životinja. Pošto se povećanje stoke obnavlja nakon godinu dana, zekât ponovo postaje farz. Ovo važi i za komercijalnu robu.

[2/191]

Prema nama hanefijama, komercijalna roba se uzima u obzir da bi dostigla nisâb na početku i na kraju godine, kao i sâime životinje.

Proračun vrednosti trgovinske robe

Prema Šâfiîa (r.a.h.), važi samo završetak nisâba na kraju godine. Ranije smo objasnili ovo pitanje.

U svom delu pod nazivom "Kitabu'l-Asl", Muhammed (r.a.h.) je rekao da kada vlasnik imanja napuni godinu dana, može izračunati vrijednost imovine u smislu srebra ili zlata ako želi.

Prema onome što se prenosi od Ebû Hanîfe (r.a.h.) u „el-Emâli", vlasnik bogatstva određuje vrednost svog bogatstva prema onome što je korisnije za siromašne, zlato ili srebro.

Prema onome što se prenosi od Ebû Yusûfa (r.a.h.), vlasnik imanja vrednuje svoju imovinu prema valuti kojom ju je kupio. Ako ga je kupio nečim drugim osim novcem, on vrednuje svoju robu u valuti uobičajenoj u zemlji. Prema onome što se prenosi od Muhammeda (r.a.h.), on uvek određuje vrednost prema zajedničkoj valuti.

Objašnjenje Muhammedovog (r.a.h.) gledišta je sledeće; Vrednovanje stvari koje su Allah-ova Teâlâ prava upoređuje se sa vrednovanjem stvari koje su ljudska prava. Kada je potrebno utvrditi vrednost uzurpirane i uništene robe, vrednost robe se utvrđuje u valuti uobičajenoj u zemlji. Ovom metodom se određuju i vrednosti komercijalne robe.

Ebû Yusûfa (r.a.h.) je rekao: „Cena imovine se upoređuje sa njenom prvobitnom vrednošću. Ako se roba kupuje zlatom ili srebrom, prioritet je utvrđivanje njene vrednosti u izvornom obliku (u valuti u kojoj je kupljeno).

Objašnjenje Ebû Hanîfinog (r.a.h.) mišlenja je sledeće. Roba je bila u posedu vlasnika. Dugo je imao koristi od ove imovine. Zato, kada se procenjuje imovinu za plaćanje zekâta, treba uzeti u obzir dobrobit siromašnih. Vlasnik imovine određuje vrednost imovine na osnovu toga šta je korisnije za siromašne, zlato ili srebro. Zar ne vidite da ako je nisâb kompletan za jedno zlato ili srebro a za drugo ne, vrednost imovine se utvrđuje na osnovu valute u kojoj se ostvaruje nisâb u korist siromašnih. Isto važi i za pitanje koje razmatramo.

Davanje zekâta na komercijalna dobara u vlasništvo

Objašnjenje rivâjeta u Muhammedovoj (r.a.h.) knjizi je sledeće; Obaveza (farz) zekâta na komercijalna dobara nije zasnovan na samim dobrima, već na njihovoj ekonomskoj vrednosti. Procena vrednosti imovine se takođe koristi za određivanje visine ekonomske vrednosti. Zlato i srebro su jednaki u određivanju vrednosti dobara. Stoga je određivanje vrednosti imovine na osnovu bilo koje od ove dve stvari prepušteno izboru vlasnika. Vlasnik imovine određuje vrednost svoje imovine prema valuti koju želi. Zar ne vidite da kada je broj životinja veliki i dostiže dve stotine deva, vlasnik imanja ima izbor između dve stvari u pogledu zekâta koji će dati:

Ako želi, može dati četiri četvorogodišnjaka ženke deva, ili ako želi može dati pet trogodišnjih deva. To je takođe slučaj sa komercijalnom robom.

Prema nama hanefijama, obaveza plaćanja zekâta pada na istu (sebe) vrednost same poslovne imovine.

Prema Šâfiîi (r.a.h.), ova obaveza je direktno povezana sa vrednošću te imovine. Pošto se pri određivanju nisâba uzima u obzir vrednost robe. Iz ovoga razumemo da obaveza zekâta smanjuje vrednost.

Dokazi nas hanefija po ovom pitanju su sledeći. Predmet obaveze zekâta je imovina lica. Imovinu tog lica čine komercijalna dobara (u naturi). Dakle, ekonomska vrednost robe se uzima kao osnova za odgovornost.

Zekât na ukrase

Dirhemi, dinari, zlato i srebro; da li u obliku ingota, u obliku livenja kao ukras, ili kao ukras za mač, pojas itd. Bilo da količina zlata dostigne dvadeset miskala ili količina srebra do dve stotine dirhema, na sve se plaća zekât, bilo da osoba namerava da trguje ili ne. Dokaz za ovo je sledeći ajet Uzvišenog Allaha:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ ٱلْأَحْبَارِ وَٱلرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَٰلَ ٱلنَّاسِ بِٱلْبَٰطِلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۗ وَٱلَّذِينَ يَكْنِزُونَ ۞ ٱلذَّهَبَ وَٱلْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

34. O vi koji vjerujete i radite po Allahovom zakonu, doista mnogi rabini i monasi bespravno uzimaju imetak od naroda, kroz mito i druge radnje, i ljudima zabranjuju prihvatanje Allahove vjere. One koji gomilaju zlato i srebro, a ne daju obavezni zekat na to, "obraduj" žestokom i bolnom patnjom na Sudnjem danu. (et-Tevbe 9/34)

"kenz- يَكْنِزُ " koji se spominje u ajetu je zakopana imovina sa kojom se ne može trgovati.

Svemogući Allah je uključio one koji ne plaćaju zekât od gore navedenih stvari u granicama pretnje. Ovo je dokaz da je zekât farz na tu robu čak i ako nema namere trgovanja.

Druga dobara osim zlata i srebra stvorena su za upotrebu i da imaju koristi od njih samih. Osim ako ne postoji inicijativa čoveka, kao što je uzgoj pašnjaka ili trgovina, ova dobara nisu pripremljena za povećanje.

[2/192]

Zlato i srebro su nastali kao dva plemenita metala koja se koriste kao kriterijumi pri određivanju novčane vrednosti koristi dobijene kao rezultat razmene (razmene usluga) dobara i pravnog prometa na njima. U ovom slučaju zlato i srebro, bez obzira na njihovu prirodu (ukras, novac, poluge itd.), imaju svojstvo povećanja nabavkom. Zato je na njih potreban i zekât.

Zlatni i srebrni ukrasi pripadaju muškarcu ili ženi

Prema nama hanefijama, ukrasi su podložni zekâtu u svim slučajevima, bilo da pripadaju muškarcu ili ženi, bilo da su oblikovani za halal upotrebu ili ne.

Postoje dva stava šafija u vezi sa ženskim ukrasima. Prema prvom stavu, na ženskim ukrasima nema zekâta. Ovo mišlenje je preneto od Umara i Hz.Aješe (r.a.h.). Šafija (r.a.h.) je po ovom pitanju rekao sledeće: „Ženski ukrasi, kao i radna odeća, ne podležu zekâtu jer se koriste na dozvoljen način. Međutim, (PS: Samir: Drugi stav) muški ukrasi nisu takvi. Jer, muški ukrasi su dobara koja se koriste na štetan način. Ovde je činjenica ta da je nošenje ukrasa verski štetno za muškarce, ona kao takva umanjuje verodostojnost izradi (umetnosti) i upotrebi ukrasa (izrada i upotreba nema svoju verodostojnost). Dakle, muški ukrasi podležu zekâtu, za razliku od ukrasa koji se koriste u dozvoljene svrhe. Ovo je slično sledećem pitanju: Gubitak razuma uz zabranjeno piće smanjuje verski kredibilitet gubljenja razuma. (pamet se ne uzima u obzir kad pijanac odgovara). Međutim, gublenje razuma zbog uzimanja droge ne umanjuje verski kredibilitet gublenja uma:

(prihvaćeno je da je neko ko je izgubio razum da se kao takav ne smatra odgovornim).

Dokaz o nama hanefijama je hadis koji prenosi Abdullah b. Amr b. Âs (r.a.h.). Prema ovom događaju je rekao:

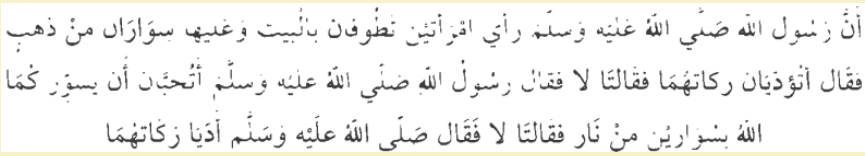
أَنَّ رَسُول الله صَلَّي اللهُ عَلَيْه وَسلَّم رأي امْرَأتَيْن تَطُوفان بالْبَيت وَعَليهِمَا سِوَارَان منْ ذهب
فقَال أتُؤدّيَان زكاتهُمَا فقَالتَا لا فقَالَ رسُولُ الله صَلَّي اللهُ عليْه وَسلَّمَ أتُحبَّان أن يسوِّرَ كُمَا
الله بسوارين منْ نَار فقَالتَا لا فَقَال صَلَّى اللهُ علَيْه وَسَلَّم أدّيَا زكَاتهُمَا

“Naš Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je video dve žene kako obilaze Kabu noseći dve zlatne narukvice. Pitao ih je: *Da li plaćate zekât na ove narukvice*? Rekle su: "Ne". Zatim ih je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) dalje upitao: "*Da li biste volele da vam* Allah Teâlâ *stavi dve vatrene narukvice*?" Rekle su: "Ne". Hz.Poslanik (s.a.v.s.) im tada reće: “*Onda platite zekât na te narukvice*”.[362]

(362. Muvetta, II, 129; Tirmizî, 637, Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XXIV, 170; Nasbu'r-Râye, II, 267.).

U ovom hadisu, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mislio na davanje dotičnih narukvica nekom drugom kao zajam, već je prije značio davanje njihovog zekâta. Zato što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) uplašio te dve žene preteći im paklenom vatrom. Takva pretnja se može ostvariti samo napuštanjem farz. Međutim, davanje kredita nije farz.

Prema hadisu Um Seleme je rekao:

أنّها كانتْ تلبسُ أوْضاحًا لها مِنْ ذهبٍ فسألتْ رسولَ اللهِ صلّى اللهُ عليْه وسلّم أكنزٌ هي؟
فقال إنْ أدّيْت منها الزّكاة فليستْ بكنْزٍ

"Ona je nosila zlatni ukras. Upitala sam Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.): "Da li je ovo kenza*"? Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao: "Ako budeš dala svoj zekât, neće biti kenza".[363]

(363. Ebû Dâvûd, 1564; Hâkim, Mustedrek, I, 547; Dârekutnî, II, 105; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XXlll, 281; Beyhakî, IV, 83, Nasbu'r-Râye, II, 267.).

(PS: Samir B: Kenza: Blago, zlatnici, dragocenosti skrivene pod zemljom, novac ili zlato, gomilanje i skladištenje dobara.

Islamska religija je suštinski protiv koncentracije bogatstva u određenim rukama.

Iz tog razloga je preduzela neke mere da spreči da se koncentriše u određenim rukama. Jedna od ovih mera je sprečavanje gomilanja novca i dobara. Jedinstvo i solidarnost društva obezbeđuje se formiranjem bratstva među pojedincima i pravednom raspodelom imovine među pojedincima društva. Iz tog razloga, islam je uveo instituciju dobročinstva uz zekât i podsticao ju je. Allah Svemogući kaže:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ ٱلْأَحْبَارِ وَٱلرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَٰلَ ٱلنَّاسِ بِٱلْبَـٰطِلِ وَيَصُدُّونَ ۞ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۗ وَٱلَّذِينَ يَكْنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

34. O vi koji vjerujete i radite po Allahovom zakonu, doista mnogi rabini i monasi bespravno uzimaju imetak od naroda, kroz mito i druge radnje, i ljudima zabranjuju prihvatanje Allahove vjere. One koji gomilaju zlato i srebro, a ne daju obavezni zekat na to, "obraduj" žestokom i bolnom patnjom na Sudnjem danu.

Zatim:

يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِى نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ ۖ هَـٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُواْ مَا كُنتُمْ تَكْنِزُونَ

35. Na Sudnjem danu će se ložiti vatra na blagu kojeg su bespravno skupljali, u Džehennemu, pa kada se užari- biće im stavljeno na čela, bokove i leđa, i bit će im rečeno: "Ovo je vaš imetak kojeg ste skupljali i niste udjeljivali ono što je obavezno. Iskusite posljedice vaših djela!" (et-Tevbe, 9/34-35).

Iako se zlato i srebro pominju kao imena u ajetu, situacija je ista za sve vrste zaliha dobara, (Kurtubî, el-Câmi'li Ahkâmi'l-Kur'ân, Beyrut 1965, VIII, 133).

Slično je ovome to da se ajet koristi da znači veliko bogatstvo.:

فَلَعَلَّكَ تَارِكٌۢ بَعۡضَ مَا يُوحَىٰٓ إِلَيۡكَ وَضَآئِقُۢ بِهِۦ صَدۡرُكَ أَن يَقُولُواْ لَوۡلَآ أُنزِلَ عَلَيۡهِ كَنزٌ أَوۡ جَآءَ مَعَهُۥ مَلَكٌۚ إِنَّمَآ أَنتَ نَذِيرٞۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ وَكِيلٌ

12. O Poslaniče, kada se suočiš sa njihovim nevjerstvom, inatom i traženjem dokaza kakve oni hoće, možda bi ti ostavio dio onoga što ti je naređeno da dostaviš, a što je njima teško da primijene, i možda su tvoja prsa stisnuta za dostavljanje toga da ne bi rekli: "Što mu nije spuštena riznica koga će ga učiniti bogatim? Što nije sa njim došao melek koji će potvrđivati ono što on govori?" Ali ti nemoj zbog toga ostaviti ništa od onoga što ti se objavljuje, jer si ti samo opominjač, dostavljaš ono što ti je Allah naredio da dostaviš i nisi dužan da dolaziš sa onim što oni predlažu od dokaza, a Allah sve čuva.

(Hûd, 11/'12)

Učenjaci su iznosili različita mišlenja o tome da li je skladištenje robe na koju je dat zekât uključeno u zabranjenu zonu. Prema mišlenju većine učenjaka, takva imovina ne spada u delokrug zabranjenog kenza. Umer (r.a.) je ovog mišlenja. Prema onome što je preneto od Hz.Ibn Abbasa (r.a.h.), kada je objavljen gore pomenuti ajet, as'habi su bili u teškoj situaciji i nisu znali šta da rade. Umer (r.a.h.); "Ja ću rešiti ovaj problem za vas." Otišao je do Hz.Poslanika (s.a.v.s.) govoreći: "O Allah-ov Teâlâ Hz.Poslaniče (s.a.v.s.), ovaj ajet je težak bio za tvoje as'habe". Tada je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao; „Allah Teâlâ je naredio zekât samo da bi preostalo bogatstvo postalo zakonito. U međuvremenu, Umar (r.a.h.) je viknuo "Allahu Ekber"! Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je nastavio svoje reči na sledeći način: „Da li da ti kažem šta je najbolje za čoveka? To je pobožna žena; kada je pogleda, oseća se srećno, kada joj naredi nešto, ona mu se pokorava, a kada on nije prisutan, ona štiti svoju imovinu i čast“. (Ebû Dâvud, Zekât, 32).Abdullah, Omarov sin, je rekao: "Imovina za koju je plaćen zekât nije 'kenz' čak i ako je skrivena ispod sedam slojeva zemlje. Međutim, čak i ako je na otvorenom, ako njen zekât nije je plaćen, to je 'kenz'." Isto mišlenje je preneto i od Hz.Ibn Abbâsa, Džabira i Ebû Hurejre (r.a.h.), (Ibn Katir, Tafsiru'l-Kur'ani'l-Azim, Kairo, nd, IV, 80-81).Prema nekim učenjacima, roba koja se čuva smatra se 'kenzom', što je zabranjeno, čak i ako je njihov zekât plaćen.Oni koji zastupaju ovaj stav navode sledeći ajet zajedno sa gornjim ajetom kao dokaz:

لَّيۡسَ ٱلۡبِرَّ أَن تُوَلُّواْ وُجُوهَكُمۡ قِبَلَ ٱلۡمَشۡرِقِ وَٱلۡمَغۡرِبِ وَلَٰكِنَّ ٱلۡبِرَّ مَنۡ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلۡكِتَٰبِ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ وَءَاتَى ٱلۡمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ ذَوِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡيَتَٰمَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينَ وَٱبۡنَ ٱلسَّبِيلِ وَٱلسَّآئِلِينَ وَفِي ٱلرِّقَابِ وَأَقَامَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَى ٱلزَّكَوٰةَ وَٱلۡمُوفُونَ بِعَهۡدِهِمۡ إِذَا عَٰهَدُواْۖ وَٱلصَّٰبِرِينَ فِي ٱلۡبَأۡسَآءِ وَٱلضَّرَّآءِ وَحِينَ ٱلۡبَأۡسِۗ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ صَدَقُواْۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُتَّقُونَ

177. U dobro kojim je Allah zadovoljan ne spada puko usmjeravanje ka istoku ili zapadu i razilaženje oko toga, već je svako dobro u onome ko povjeruje u Allaha kao jednog Boga, i povjeruje u Sudnji dan, i u sve meleke, i sve objavljene Knjige, i sve vjerovjesnike, bez nevjerstva u nešto od toga, i koji udjeljuje imetak svojoj rodbini, premda ga i sam voli i za njim teži, i jetimima, koji oca maloljetni izgubiše, i potrebnima, i strancu koji je otišao na put daleko od svoje porodice i domovine, i onima koje je potreba primorala da prose od ljudi, i udjeljuje za oslobađanje robova, i koji namaz obavlja potpuno, onako kako je Allah naredio, i koji daje obavezni zekat, i ko zavjete i obećanja ispunjava, i strpljiv je na neimaštini, teškom životu i bolesti, i ko ne bježi kada se bitka rasplamsa – takvi su iskreni prema Allahu u svom vjerovanju i djelima, i takvi su bogobojazni, koji primjenjuju ono što im je Allah naredio i klone se onoga što im je Allah zabranio. (Bakara, 2/177).

Ako obratite pažnju, u ajetu se pominju i zekât i davanje milostinje rođacima, siročadi, siromašnima i nasukanima. Da je infak pomenut na početku ajeta isti kao zekât, ne bi imalo smisla posebno pominjati zekât, (Taberî, Câmiu'l-Beyân'an Te'vili Âyâti'l Kur'ân, Kahire, ty. III, 348; Kurtubî, a.g.e., II, 241-242). Prema ovim učenjacima, postoji pravo na imetak osim zekâta. Prvi i najžešći zagovornik ovog gledišta bio je pratilac Ebû Dherr el-Gifarî'a (r.a.h.). Prema njegovim rečima, sva dobara koja se drže iznad namirnica i normalnih sredstava za život su zalihe njihovi vlasnika koji su osuđeni po šerijatu. Ebû Dherr (r.a.h.) je ohrabrivao ljude na ovo gledište i oštro kritikovao one koji su mu se u ovome suprotstavljali (Kurtubî, ibid., VIII, 125). Kurtubî (r.a.h.) tumači ovaj stav Ebû Dherr'a (r.a.h.) na sledeći način: Ajet o Kenzu je morao biti objavljen u vreme kada su muslimani zaista bili u finansijskim teškoćama, kada su muhadžiri bili u velikim finansijskim poteškoćama i Hz.Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio u stanju rešiti te financijske poteškoće, pošto riznica toga dana nije mogla da podmiri potrebe as'haba. U ovom ajetu, kada su muslimani u takvoj situaciji, zabranjuje im gomilanje više nego što je potrebno. Zaista, u takvim slučajevima nije dozvoljeno gomilati zlato i srebro. Nakon što su muslimani spašeni iz te teške situacije, bili su dužni samo da plate zekât, (Kurtubi, isto, VIII, 125-126).Ovo tumačenje Kurtubija (r.a.h.) je sasvim razumno i kad god se muslimani suoče sa istom situacijom, važi ista odredba. Zaista, dok se muslimani finansijski bore, gomilanje bogatstva je stav i ponašanje koji je nespojiv sa bratstvom u veri.Scene muke koje se pominju u hadisima o mukama koje će na ahiretu pretrpjeti oni koji varaju svojim imetcima i ne daju im milostinju su scene koje će užasnuti svakog ko veruje u ahiret. U jednom od ovih hadisa stoji:“Ako neko umre i ostavi zmiju za sobom, na Sudnjem danu, ta zmija koju je ostavio za sobom će se pretvoriti u ogromnu ćelavu zmiju crnih očiju i jurit će ga. Osoba će reći: 'Šta ti se dešava? Šta hoćeš od mene? 'Zmija će mu tada reći 'Ja sam ona koju si ostavio nakon što si umro.' „kaže i prati tu osobu; ustima mu žvače ruku na komade, a onda mu polomi telo i počne da ga žvaće ”, (Buhâri, Tefsîru Sûre 3, 14, Hayl, 3; Muslim, Zekât, 27, 28; Nesâî, Zekât, 2, 6; İbn Mâce, Zekât, 2).

(M. Sait ŞİMŞEK, Şamil İ.A).).

(PS: Samir B: Nastavljamo dalje sa kitabom o zekâtu u el-Mebsutu…

Značenje je ovde sledeće: Zekât je farz vezana za isti (materijal) zlata i srebra. Dakle, činjenica ta da su izradom izmenjeni ne menja situaciju. Zapravo, uvjeti koji se moraju ispuniti kako bi se izbegao interes za razmenu zlata i srebra (jednakost u pogledu količine i uzajamne isporuke u ugovornoj skupštini) ostaju na snazi čak i i ako se ovi predmeti menjaju izradom. Tu osobinu možemo objasniti na sledeći način: Zakonodavac (Allah Teâlâ i Njegov Teâlâ Hz.poslanik) nije uzeo u obzir nijedan drugi kvalitet (bilo da je ukras, da li je kovan ili u obliku ingota, itd.) pored naziva stavki za koje je zekât farz na zlato i srebro. Bez obzira da li vlasnik ovo zlato i srebro drži za potrošnju ili iz nekog drugog razloga, i bez obzira na prirodu posjeda, zekât je farz. Kada bi upotreba zlata i srebra kao ukrasa imala svojstvo koje bi smanjilo zekât, ne bi bilo razlike da li je ta upotreba haram ili dozvoljena (halal), baš kao kada su sâima životinje bile dodeljene da nose teret. (Zekât nije bio potreban čak ni za muške ukrase). Sa druge strane, korišćenje ovih plemenitih metala kao nakita je dodatni doprinos koji nije vezan za nastavak života ili imovine ljudi. Sa ovom dodatnom situacijom, inherentno akretivno svojstvo zlata i srebra ne nestaje.

Dodavanje zlata i srebra zajedno za zekât

Po nama hanefijama; Ako vlasnik imanja ima deset miskala zlata i sto dirhama, on ih sabira da bi završio nisaâb.

[2/193]

Prema Šâfiîi (r.a.h.), ne dodaje se jedno drugom. Naprotiv, završetak nisâba se uzima u obzir posebno za svaku od njih. Zato što su zlato i srebro dve različite vrste. Iz tog razloga, kao što se različite vrste ne dodaju jedna drugoj kod sâime životinja, ni ovde se jedna ne dodaje drugoj. Nema potrebe objašnjavati da su zlato i srebro dve različite vrste stvarnih stvari. Prekomerna kamata (ribe'l-fadl) se ne javlja između zlata i srebra jer se razlikuju po značenju.

Dokaz o nama hanefijama u tom pogledu je hadis kojim svedočimo od Bukeyr b. Abdullah b. el-Eşec (r.a.h.):

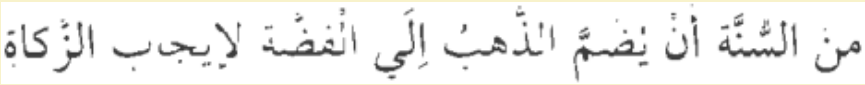

“Sunnet je zbrajati zlato i srebro da bi zekât bio obavezan”.

„Sunnet“ Zlato i srebro su dva dobra. Šta god upotpunjuje nisâb od zlata, upotpunjuje nisâb od srebra. Dakle, ovi se dodaju jedno drugom, kao što se nisâb upotpunjuje dodavanjem crnih dirhema belim dirhemima i nišapurskih dinara ovdašnjim dinarima.

Objašnjenje za ovo je da kada i zlato i srebro ne dostignu količinu nisâba, njima se dodaje komercijalna roba da bi se završio nisâb. Drugo; Iako su zlato i srebro dve različite vrste u pogledu oblika, smatraju se jednom vrstom u smislu presude o zekâtu. Dakle, zekât je farz u oba slučaja. Obavezni iznos je četrdeseti deo u oba slučaja. Razlog zašto je zekât farz za oboje je ekonomska vrednost koju oni nose.

Od koga se može dati zekat na bogatstvo koje je pomešano sa zlatom i srebrom?

Postoju različiti rivâjeti o tome šta treba platiti kada je zekât farz dodavanjem zlata i srebra zajedno. Prema onome što je Hasan b. Ebû Mâlikî preneo od Ebû Yusûf (r.a.h.), koji je pak od Ebû Hanîfe (r.a.h.), dva i po dirhema se daju kao zekât od sto dirhema, a četvrtina (jedna četvrtina) od deset mikala zlata daje se kao zekât. Ovo mišlenje je jedno od dva mišlenja preneta od Ebû Yusûfa (r.a.h.). Dokazi na kojima se zasniva ovaj stav su sledeći. Plaćanje na način koji smo naveli je prikladnije za pravdu i razmatranje obe strane. Prema drugom predanju od Ebû Yusûf (r.a.h.), osoba koja će platiti zekât određuje vrijednost jedne vrste zlata ili srebra prema drugoj, a zatim plaća zekât na osnovu jedne vrste valute. Ova vrsta plaćanja je više kompatibilna sa dokazima o zekâtu.

Kako dodati zlato i srebro jedno drugom?

Postoji neslaganje oko toga kako dodati zlato i srebro zajedno. Ebû Hanîfe (r.a.h.) je rekao: „Jedno se dodaje drugom u smislu njegove vrednosti. Ebû Yusûf i Muhammed (r.a.h.) su rekli da će se dodati u delovima. Ovo mišlenje je takođe jedno od dva mišlenja koja se prenose od Ebû Hanîfe (r.a.h.). Hišam (r.a.h.) je ovaj stav izneo u „Nevadiru". Objašnjenje za ovo je sledeće. Ako osoba ima sto dirhema srebra i pet miskala zlata što je ekvivalentno sto dirhema, ili deset miskala zlata što je ekvivalentno pedeset dirhema i sto pedeset dirhema, prema Ebû Hanîfe (r.a.h.), jedan se dodaje drugom. Zekât postaje farz. Prema Ebû Yusûf i Muhammedu (r.a.h.), jedno se dodaje drugom ne u smislu vrednosti, već u smislu njegovih delova. U gornjim primerima, pošto osoba ima polovinu jedne od dve valute i četvrtinu druge, on ne plaća ništa sa ove dve valute. Na osnovu stava koji je prihvatio kao osnovno načelo po ovom pitanju, Ebû Hanîfa (r.a.h.) je rekao da će osoba koja je dužna platiti zekât prilikom određivanja vrednosti uzeti u obzir korist siromašnih. U stvari, od njega se prenosi da ako neko ima sto devedeset pet dirhema i dinar koji odgovara pet dirhema, dužan je dati zekât. To se radi određivanjem vrednosti zlata prema srebru. Dokazi na kojima se zasnivaju stavovi Ebû Yusûfa i Muhammeda su sledeći: Kao što se procena novca ne uzima u obzir u pravima drugih, isto tako se ne uzima u obzir ni u zekâtu. Novac se koristi za određivanje vrednosti drugih predmeta. Zar ne vidite da zekat nije obavezan za osobu koja ima bokal od dvesta pedeset dirhema i čija je vrednost dvesta dirhema? Da je vrednovanje zlata i srebra uzeto u obzir u pitanju zekata, zekât bi u ovom primeru bio farz.

[2/194]

Ebû Hanîfe (r.a.h.) je rekao: „Zlato i srebro su dve supstance (ajn) koje se dodaju jedna drugoj da bi zekât postao obavezan. Njihovo sabiranje se vrši u smislu vrednosti, kao kod komercijalne robe. Jer, osim ako su polovi jedan, nisâb nije potpun. Činjenica da su vrste iste moguće je uzimajući u obzir ne samo zlato i srebro (oni su isti), već njihove ekonomske vrednosti. Sa druge strane, komercijalna dobra su različite vrste po svojoj (identičnoj) prirodi, ali su jedne vrste po ekonomskoj vrednosti koju sadrže. Pitanje bacača je drugačije. Jer, nije bilo reči o tome da mu se doda još jedna supstanca (ogledalo) koja bi zahtevala da se njena vrednost uzme u obzir. Jer, prema religiji, vrednost zlata i srebra postaje očigledna tek kada se jedno sa drugim uporedi. Zbog Hz.Poslanikovog (s.a.v.s.) hadisa, zlato ili srebro nemaju novčanu vrednost u poređenju sa svojom vrstom, bilo da je dobro ili je na njemu primenjena umetnost.

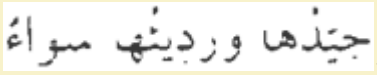
- "*Njegovo dobro i loše su isto*".[364]

(Nasbu'r-Râye, lV, 47, 76.).

Zlato i srebro se vrednuju po težini

Međutim, kada se jedan poredi sa drugim, a ne sa svojom vrstom, vrednost kvaliteta postaje očigledna. Zar ne vidite da kada je potrebno utvrditi vrednost zlata i srebra u pitanjima ljudskih prava, vrednost jednog od njih određuje suprotnost njegove vrste. Isto važi i za Allah-ova Teâlâ prava.

Zekât od nečistih srebrnih dirhama

U svemu što smo do sada rekli o nisâbu zlata i srebra, prilikom određivanja njihovog nisâba uzima se u obzir težina, a ne broj. Zato što se u dokazima pominju zlato i srebro. Samo zlato i srebro; Uključuje stvari koje se mogu meriti težinom, kao što su danık (jedna šestina dirhama) i habbe (jedan četrdeset osmi deo dirhama). Ono što važi u zlatu je da vredi težinu miskala. Ono što važi u srebru je da svakih deset dirhama teži sedam mikala. Ovo je opšte poznata mera srebra u većini zemalja. Poreklo ovoga je sledeće: Tokom doba neznanja, postojale su dve vrste srebrnih dirhema koje su se zvale „mesakil“ (teški) i „hifaf“ (laki).

Kada su hteli da kovaju srebro tokom islamskog perioda, kombinovali su ovo dvoje. Učinili su prosek od njih dva jedan srebrni dirhem. Kao rezultat, težina deset srebrnih dirhema postala je sedam mikala. Muhammed (r.a.h.) nije objasnio prirodu ovog dirhema u svom Kitabu'l – el-Asl.

Prema onome što Hasan (r.a.h.) prenosi od Ebû Hanîfe (r.a.h.), zekât je; Obavezno je za dirheme koji su džijad (pokvaren i čist), zujuf (dirhem koji je izgubio čist kvalitet mešanjem sa drugim mineralom), nebahradž, mikhite i muzifa. Jer, u svemu tome ima srebra. Kada se reč „dirhem“ koristi u apsolutnom smislu, ona uključuje srebro i sve što je više od njegove mešane supstance. Što se tiče kovanica Suttuka (čija je mešavina više od srebra), uzima se u obzir količina čistog srebra u njima. Ako ovaj iznos dostigne dve stotine dirhema, potreban je zekât. Ako ne stigne, nije potrebno. Ono što je Ebû Hanîfe (r.a.h.) mislio pod izjavom „Zekât nije potreban“ jeste da nije za trgovinu. Ako se ovi dirhemi koriste za trgovinu, njihova vrednost se proverava kao kod komercijalne robe. U Hasanovom (r.a.h.) predanju od Ebû Hanîfe (r.a.h.) takođe se navodi da se zekât ne traži na falsove (metalne novčiće osim zlata i srebra) i dirheme iskovane od bronze, ako srebro u njima nije čisto i ako se ne drži za trgovinu.

Ako se drži radi trgovine, ima zekâta na one sa više srebra kada njegova vrednost dostigne dve stotine dirhama. Šejh Ebû Bekr Muhammed b. Fadi el-Buhârî (r.a.h.) je dao fetvu u kojoj se navodi da je zekât farz na dve stotine kovanica „Gatârife“. „Gatârit novčići su naša najvrednija valuta. Na nivou je srebrnjaka iz drugih mesta. „Mi bolje poznajemo sopstveni novac“, rekao bi. Ovaj pogled je takođe pogled koji preferira naš majstor Hulvani. Mislim da je (Serahsi (r.a.h.)) i ovo gledište tačno.

Zekât potraživanja

Prema nama hanefijama, osoba ima odnos sa drugom osobom; Ako neko ima potraživanje zbog zajma (karda) ili cene komercijalnih dobara koje je prodao, a prošla je godina i od njega se traži da plati zekât, ne mora platiti zekât prije naplate potraživanja.

[2/195]

Šâfiîa (r.a.h.) je rekao: „U ovom slučaju, treba da plati zekât bez čekanja na obrazovanje. Zato što je do pretvaranja imovine u dug došlo sopstvenom upotrebom i voljom ovog lica. Ova situacija se ne može uzeti u obzir pri odlaganju prava siromašnih. Kao što neko nema pravo da ukida prava siromašnih, tako nema pravo ni na odlaganje. Sa druge strane, potraživanje ove osobe na drugoj strani je imovina koja je u vlasništvu kao i materija.Dokaz o nama hanefijama je sledeći: Iznos koji treba platiti je deo nisâba. Pošto je nisâb iznos koji osoba duguje drugome, ta osoba nema ono što je po pravu njeno.

Iz tog razloga, kao u slučaju bogate osobe koja je ostala na putu (Ibn's-Sebil), (u tom slučaju zekât se može dati onima koji su u ovoj situaciji), on ne mora da plati zekât osim ako ne naplaćuje svoj dug i koji ima kontrolu nad tim novcem.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), postoje tri nivoa dugova:

Vrste potraživanja i status zekâta

Jaka potraživanja; Reč je o potraživanju koje je cena dobara koje bi čovek koristio u prometu da mu je ostalo u posedu.

Dobit će srednji rang; Stara odeća, radna odeća itd., koja ne bi bila predmet zekâta da je ostala u posedu osobe. To je kao što je cena (Bedel) dobara.

Na velko potraživanje nije potrebno plaćati zekât dok se ne naplati u iznosu od četrdeset dirhema. Ako sakupi četrdeset dirhema, plaća jedan dirhem. Isto tako, na svakih četrdeset dirhema koje prikupi, plaća jedan dirhem.Kod potraživanja srednjeg nivoa, plaćanje nije potrebno dok se ne naplati dvesta dirhema. Kada prikupi iznos od dve stotine dirhema, plaća pet dirhema. Zekât se ne traži na izgubljeno potraživanje dok se ne naplati i ne prođe godina dana. Prema onome što je Ibn Semâa preneo od Ebû Yusûfa (r.a.h.), koji je preneo od Ebû Hanîfe (r.a.h.), postoje dva dela duga. U ovoj diviziji, potraživanja srednjeg nivoa se takođe smatraju slabim potraživanjima.

Ovo gledište preferira i Kerhi (r.a.h.), kako je spomenuo u svom „Muhtesaru“. Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), sva potraživanja su jednaka. Zekât nije potreban osim ako se ne prikupi. Kad god nešto stekne, bilo da je to malo ili mnogo, on mora dati njegov zekât. Potraživanje knjiga su odvojena od ovoga. Zato što se zekât ne traži dok ne prođe godinu dana od naplate potraživanja po ugovoru kitâbeta[365].

365). Kitabet/ الكتابة: To je ugovor sklopljen između gospodara i roba za cenu za okončanje ropstva. Rob se oslobađa čim plati cenu koju je preuzeo u skladu sa ovim ugovorom. Od trenutka sklapanja ovog ugovora, rob ima slobodu korišćenja i pravo sticanja imovine. Na ovaj način radi za sebe. Kada plati cenu natpisa, postaje slobodan. Rob koji sklopi takav ugovor naziva se mukateb.).

Kerhi je naveo da su Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.) dva potraživanja držali odvojeno od ostalih. Ovo su; potraživanje koje proizlazi iz pismenog ugovora i potraživanje od krvarine (diyett) koju treba âkıl[366] platiti.

366). Akıle / العاقلة: je reč izvedena od reči „akl“, što u rečniku znači dijetta, a znači „zajednica koja plaća krvarinu“. Kao verski termin; su lica koja su dužna da plate kaznu za ubistvo učinjeno bez namere. To su uglavnom članovi zajednice kojoj ubica pripada, kao što je pleme ili klan.).

Objašnjenje stavova Ebû Yusûfa i Muhammeda (r.a.h.) je sledeće: Sva potraživanja su jednaka po ekonomskoj vrednosti. Odnosno, od osobe se traži da plati svoj dug i dok je živ i nakon što umre. Kada se ovo potraživanje naplati, ono postaje stvarna svojina. Zekât se mora dati na ceo iznos. Kao i osoba koja se nasukala na putu, poverilac mora platiti zekât čim primi novac.

Ovo nije slučaj sa potraživanjima koja proizilaze iz pismenog ugovora. Jer, ovo zapravo nije potraživanje. Dakle, ovo potraživanje se ne može potraživati od druge strane.

Ovo se ne može garantovati. Jer, gospodar nema potraživanja od svog roba koja treba naplatiti. Slično tome, neophodnost da âkıl osoba plati diyett nije zato što je to zapravo dug, već pre u prirodi pomoći. Iz tog razloga, ovo se potraživanje ne može naplatiti iz zaostavštine umrlog âkıla.Objašnjenje Ebû Hanîfinog (r.a.h.) gledišta je sledeće: Finansijsko vlasništvo nad stvarima bez bogatstva je fiksirano na početku. Ovo će takođe potrajati. Potraživanje zapravo nije roba. Dakle, ako se osoba koja ima dug zakune svom prijatelju da nema imovine, neće se smatrati lažovom u svojoj zakletvi. Ekonomska vrednost ovog potraživanja se ostvaruje tek kada se novac prikupi i zapleni. Ukoliko se trošak ne realizuje, potraživanje koje pripada nekom drugom ne postaje deo zekât nisâba. Uslov da prođe godinu dana važi samo za zekât nisâb.

Status zekâta o ceni komercijalne robe

Što se tiče cene komercijalne robe, finansijsko vlasništvo nad ovom robom je zapravo bilo potpuno pre nego što je prodata i postala potraživanje. U ovom slučaju, potraživanje ostaje kao i ranije. Zato što naslednik služi svrsi originala. Dakle, zekât postaje farz prije naplate takvih potraživanja. Međutim, obaveza plaćanja ovog zekâta zavisi od naplate potraživanja.

[2/196]

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), iznos koji se mora prikupiti za isplatu zekâta određuje se kao četrdeset dirhema, kao što smo objasnili u slučaju zekâta većeg od dvije stotine dirhema.Što se tiče potraživanja za staru odeću i radnu odeću; Prema Kerhiju (r.a.h.), poreklo ovih je religija? Nije roba u smislu. Prema tome, oni ne podležu zekâtu. Cena ovih i stvari koje nisu prava dobara su zapravo jednake. (Oboje ne podležu zekâtu). Objašnjenje Zahiru'r-Rivâye je sledeće. Dug po osnovu stare odeće i radne odeće (dvosmerni); Slična je komercijalnoj robi po tome što je njeno poreklo zapravo roba. U pogledu verskih odluka, zekât je sličan mehru po tome što njegovo poreklo nije vlasništvo. U ovom slučaju, oba pravca se tretiraju na odgovarajući način. Ili se kaže: "Obaveza zekâta na ovu robu je sama po sebi odluka." Kod ove vrste potraživanja, naplaćeni iznos se smatra zekât nisâbom. Ovo je dvesta dirhema.

Ovde zekât postaje farz pre naplate potraživanja. Jer, u ovom potraživanju, prvobitno nije realizovano troškovno vlasništvo. (Ali to će se desiti tek nakon što se potraživanje naplati).

Postoju tri rivâjeta od Ebû Hanîfe (r.a.h.) o tome da li je zekât farz na prihod od zakupnine:

Zekât prihoda od zakupnine

Prema jednom od rivâjeta, Ebû Hanîfe (r.a.h.) je prihvatio isplatu kao miraz. Jer plata, baš kao i miraz, zapravo nije cena dobara, već cena koristi.

Prema drugom rivâjeta, Ebû Hanîfe (r.a.h.) je prihvatio plaćanje kao da je u pitanju stara odeća. Jer, iako se beneficije smatraju imovinom, baš kao i stara odeća, ne podležu zekâtu.

Prema najispravnijem mišlenju, prihod od zakupnine dobijen od trgovačke kuće i robova koji se drže za potrebe trgovine je kao cena trgovačke robe. Neophodno je platiti zekât kada se od ove naknade prikupi četrdeset dirhema, upoređujući cijenu beneficija sa cenom materijala.

Status zekâta u nasleđivanju

Ako je dug neke osobe zbog nasledstva ili testamenta sačinjenog u njegovu korist, (Muhammed (r.a.h.)) je prihvatio ovaj dug u svojoj knjizi o zekâtu kao dug srednjeg nivoa i rekao: „Kada prikupi dvesta dirhema, plaćajući zekât od proteklo vreme postaje mu farz. Jer je imovina naslednika izgrađena na imovini naslednika. To je cena onoga što je u vlasništvu naslednika. U delu o Nevâdiru'z-Zekâtu, Muhammed (r.a.h.) je ovu vrstu potraživanja prihvatio kao slabo potraživanje. Zato što je naslednik upravo preuzeo ovo nasleđe. Pošto je ovo potraživanje, zekât ne postaje farz dok ne prođe godinu dana od kada je naplaćen. Ako dvoje ljudi imaju zajedničkog roba, a jedan od ortaka oslobodi svoj deo roba i obavezuje se da drugom ortaku isplati njegov deo roba, onda je potraživanje drugog ortaka za koje je odgovoran slobodniji, i potraživanje po osnovu prodaje udela roba drugom ortaku su u istom položaju. Jer, kada se jedan od ortaka obaveže da drugome isplati njegov deo roba, vlasništvo nad ovim delom prelazi na njega, (kao u slučaju prodaje). Ako se rob drži u partnerstvu između dvoje ljudi, jedan od ortaka oslobađa svoj deo. Međutim, ako nije u mogućnosti da plati udeo drugog partnera zato što je siromašan i rob preuzima na sebe da ga plati, Muhammed (r.a.h.) kaže u Kitabul-Aslu, "Ovo potraživanje je jednako potraživanju zbog ugovora o upisu. Zekât nije farz osim ako se ovaj dug ne zapleni i ako nije prošla jedna godina". Rečeno je da je ovo mišlenje bilo mišljenje Ebû Hanîfe (r.a.h.). Jer, prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), osoba koja radi da bi platila dug drugog gospodara je kao dužnik. Prema Ebû Yusûf i Muhammedu (r.a.h.), ova osoba je slobodna osoba koja ima dugove. Prema rečima ova dva imama, zekât postaje farz prije nego što se dobije ovaj dug. Takođe je rečeno da je ovo mišlenje mišlenje trojice imama.Rezon Ebû Yusûf i Muhammeda (r.a.h.) je ovo. Neophodnost plaćanja ovog duga nije potekla od roba. Ovo je kao plaćanje roba kada nije u dugovima, isto kao isplata krvarine âkile čoveka. Dakle, vlasništvo se ne ostvaruje sve dok se ne prikupi novac koji je rob uplatio.Ako osoba ima hiljadu dirhema srebra i kupi roba za trgovinu tim novcem nakon što prođe godinu dana, a ovaj rob umre, on ne mora da plati zekât. Međutim, ako kupi roba ne za trgovinu, već za uslugu, mora platiti zekât. Jer, rob kupljen za trgovinu podleže pravima siromaha. Kupovinom robova za trgovinu svojim novcem čovek menja prava sirotinje sa jednog mesta (novac) na drugo (robovi). Novac se ne smatra izgubljenim. Uništavanje vrednosti u nečijim rukama je kao uništavanje originala. Što se tiče roba unajmljenog za službu, ovaj rob ne podleže pravima siromašnih. Koristeći roba, onaj ko ga je kupio potrošio je novac koji je po pravu bio njegov za siromašne. U ovom slučaju, on mora platiti zekât bez obzira da li rob koji je u njegovom posjedu umre ili ne. Zar ne vidiš, da ako čovek kupi jednog roba za trgovinu u toku godine, godina se ne prekida, ali ako kupi hiljadu robova za službu, godina se prekida.

[2/197]

Prema nama hanefijama, ako se tokom godine menja srebro za zlato ili zlato za srebro, godina se ne prekida.

Predmet zekâta se menja tokom godine

Šâfiîa (r.a.h.) o ovoj stvari kaže sledeće: „Kada čovek zameni srebro za zlato, godina se prekida“. Po ovom pitanju, Šâfiîa (r.a.h.) je postupao prema opštem principu da su „zlato i srebro dve različite vrste u smislu zekâta“, što je prihvatio. To je zato što su dva različita pola da se jedan ne dodaje drugom. U tom pogledu, novčići su kao iste životinje. Prema nama hanefijama, zlato i srebro se smatraju jednom vrstom u pogledu zekâta. Stoga se ove dve vrste sabiraju da bi se završio nisâb. Uz to, valute su kao komercijalna roba koja se razmenjuje tokom godine.

Status zekâta dužnika

Zekât nije farz za osobu koja ima hiljadu dirhema srebrnog novca i dug od hiljadu dirhema srebra, a takođe poseduje kuću i roba za uslužne svrhe, a ne za trgovinu, u vrednosti od deset hiljada dirhema srebra. Zato što se hiljadu dirhema u ruci ove osobe smatra njegovim dugom. Ovaj novac je više nego potreban. Dostupan je za razmenu i upotrebu. Dakle, ovaj novac je u zamenu za dug. Kuća i sluga ne mogu se koristiti kao zalog za dug, jer su to potrebe osobe.U knjizi (nazvanoj Muhammad Kitabu'-Asl) se kaže: „Ako se zekât daje osobi u situaciji koju smo gore objasnili, da li će ta osoba biti među onima koji zaslužuju da primaju zekât jer je ovde siromašna“? , pod izrazom „siromašan“, on podrazumeva da se novac u ruci lica koristi kao kolateral za dug. U ovom slučaju, osoba se smatra siromašnom. Imati kuću i slugu ne čini mu haram primanje zekâta. Jer, njihovo postojanje ne eliminiše potrebe osobe, naprotiv, povećava ih. Kuća zahteva održavanje, a rob troši novac za sebe. Dakle, imati kuću i roba je neizbežno. U stvari o kojoj govorimo, isto značenje ima i sledeća izjava Hasana Basrija (r.a.h.): „Čoveku je dozvoljeno primiti zekât čak i ako ima (ponekad) deset hiljada dirhema“. Pitao sam ga „kako se to može desiti?“ Na pitanje: „Čovek ima kuću, slugu, konja i oružje. On je odgovorio: „Zabranili su prodaju ovih predmeta“.Na osnovu ovoga, naši hanefijski učenjaci su rekli: „Ako pravnik ima veliku količinu knjiga i trebaju mu (čuva ih jer ih ima), dozvoljeno mu je da primi zekât. Međutim, ako ima više knjiga nego što mu je potrebno, u vrednosti od dvesta dinara, ne može primiti zekât”.

Status zekâta trgovca kreditora

Ako trgovac ima potraživanja od ljudi i među onima koji su kod ovog trgovca dužni su i bogati i siromašni, posle godinu dana; Ako dužnik prihvati svoj dug, a trgovac je bogat, tada zekât postaje farz za to lice za ovaj dug. Kada prikupi iznos od četrdeset dirhema srebra, mora ga platiti. Ako dužnik poriče svoj dug, onda poverilac nije dužan platiti zekât na ovaj dug. Međutim, prema Zuferu (r.a.h.), zekât je neophodan. Ovo pitanje smo objasnili u odeljku „Mâli dimar“ (nekretnine koje vlasnik ne može da dobije). Ako dužnik prihvati svoj dug, ali je u stečaju, prema Ebû Hanîfe i Ebû Yusûfu (r.a.h.), zekât postaje farz za poverioca prije naplate duga. Prema Muhammedu (r.a.h.), ako je dužnik odlukom sudije proglašen bankrotom, zekât ne postaje farz osim ako se novac ne naplati od dužnika. Sa tim u vezi, sam Muhammed (r.a.h.) je prihvatio sledeće: „Stečaj je validan odlukom sudije. Postupio je po principu da se „kada se donese odluka o stečaju uništavaju potraživanja onih koji su poverioci ovog lica“. Ebû Hanîfe (r.a.h.) je takođe rekao: „Bankrot se ne dešava odlukom sudije. Jer, nekada roba dođe a nekad ode. Postupio je po principu da „neće biti uništena imovina svakog ko ima potraživanje od ovog lica“.

Ebû Yusûf (r.a.h.) je rekao: „Po mom mišlenju, čak i ako se odlukom sudije proglasi bankrot, dug se ne odriče. Odgađa se samo pravo da se traži isplata duga. Ova situacija je slična potraživanju sa datumom dospeća. Zekât na potraživanje sa određenim rokom postaje farz pre nego što se potraživanje primi".

[2/198]

Ranije smo naveli da, prema hanefijama, plaćanje zekâta nije farz osim ako se potraživanje ne naplati. Ako poverilac plati uprkos tome, učinio je dobro delo, kao što je slučaj sa osobom koja plaća zekât nakon završetka nisâba, ali prije kraja godine.

Trgovcu; Zekât nije potreban za njegovu kuću, sluge, konja, hranu i odeću za njegovu porodicu, pribor, bisere, konje i imovinu koja se ne koristi za trgovinu. Zato što nisâb zekâta povećava bogatstvo. U robi koju smo pomenuli, karakteristika aditiva se ne javlja bez komercijalne namere.

Slično tome, zekât nije potreban za novčiće osim zlata i srebra koje osoba kupuje sa namerom da potroši. Pošto su ovi novčići napravljeni od bronze. Bronza ne podleže zekâtu u pogledu materijala. Međutim, on podleže zekâtu u smislu želje da se povećava. Ovo pitanje nije prisutno u novcu primljenom sa namerom da se potroši.

Prema onome što je Bišr b. Velid (r.a.h.) preneo od Ebû Yusûfa (r.a.h.), ako farbari kupuju aspur i zaferân da bi ofarbali tkaninu, zekat postaje farz. Zato što je prihod farbara cena boje na tkanini. Zar ne vidite, u slučaju kršenja ugovora, utvrđuje se njegova vrednost. Dakle, ovi predmeti su komercijalna roba.

Međutim, drugačija je situacija pralje koja kupuje sapunicu, sapun i boju. Jer ti materijali su alati koje pralja koristi u svom poslu. Ne ostaju na haljini, potroše se. Prihod pralje je nagrada za njen rad, a ne alat koji koristi.

Efekat namere za trgovinu na zekât

Kada neko kupi konjsku ušiju, kostrijet, pokrivače i užad za vođenje životinje, ako ih proda zajedno sa životinjom, onda se za njih takođe plaća zekât. Ako ovim dobrima štiti životinje i ne prodaje ih, i ne namerava da trguje prilikom kupovine, onda zekât nije potreban.

Ako se namera trgovine završi kupovinom ili pozajmljivanjem, roba postaje komercijalna roba. Zato što je namera vezana za posao.

Ako lice nasledi imovinu i namerava da njome trguje, imovina ne postaje trgovina. Jer, ovde namera ostaje bez akcije. Nasleđe postaje vlasništvo lica bez ikakvih radnji sa njegove strane.

Ako osoba prihvati poklon ili zaveštanje imovine sa namerom da posluje, onda, prema Ebû Yusûf (r.a.h.), ova imovina postaje komercijalna svojina. Prema Muhammedu (r.a.h.), nema komercijalne imovine. Isto važi i za miraz, hulu' cenu i nadoknadu za namerno ubistvo.

Muhammed (r.a.h.) je rekao: „Namera da se trguje nema efekta osim ako nije praćena činom trgovine. „Gore pomenuto nije trgovina", kaže on.

Ebû Yusûf (r.a.h.) je rekao: „Trgovina je ugovor da se zaradi novac. Stvar koja postaje vlasništvo čoveka samo uz njegov pristanak je njegova sopstvena korist. U ovom slučaju, kao i kod kupovine i iznajmljivanja, komercijalna namera koja se vezuje za radnju lica je validna".

Ako lice namerava da koristi komercijalnu imovinu u svojoj profesiji, ova imovina prestaje da bude poslovna svojina. Zato što je ova osoba nameravala da napusti trgovinu. Sa tom namerom on odmah napušta taj zanat. Namera (da se prekine trgovanje) se pridružuje akciji (da napusti trgovinu).

Ako osoba ima robove za uslužne svrhe i namerava da trguje sa njima, oni ne postaju komercijalna svojina osim ako ih ne proda. Jer namera nije vezana za radnju. Ova stvar je slična situaciji putnika koji namerava da ostane. Naime; Putnik postaje stanovnik tako što napravi nameru. Međutim, osoba koja živi u svom domu ili gradu (mukim) ne smatra se putnikom samo sa namerom, osim ako ne krene na putovanje.

DESETINA

Desetina službenika

Desetnik (Âşir); On je osoba koju je država imenovala da prikuplja zekât od trgovaca i da svojim prisustvom na putu osigura da trgovci budu sigurni od lopova. Kako se pripoveda: Umer b. el-Hattab (r.a.h.) je Želeo da Enes b. Mâlik'a (r.a.h.) bude zadužen za ovaj posao. Enes (r.a.h.) ga je upitao: “Da li želiš to da me imenuješ da sedim na tvom mestu"? Umer (r.a.h.) mu je odgovorio propitanjem: "Zar ne želiš da te postavim na mesto na koje me je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio"?

[2/199]

Rivâjeti o osudi desetinaca upućena su onima koji nepravedno otimaju narodnu imovinu, kao što je to u naše vreme. Nije usmereno na osobu koja prima pravi zekât.

Od koga službenik desetine prima zekât?

Nakon što ovo svatimo, možemo reći da: Desetnik uzima zekât od muslimanskog dužnika koji prolazi pored njega, kada se za to steknu uslovi. Jer, kada je Umer (r.a.h.) imenovao desetine i postavljao ih na puteve, rekao je: „Uzmite četrdesetinu od muslimana koji prolaze i jednu dvadesetinu od zimmija (građana nemuslimana)“. Pitali su ga: „Koliko zaista treba da uzmemo (od građanina nemuslimanske zemlje)“? Umar (r.a.h.) ih upita: "Šta nam uzimaju"? Oni mu rekoše: “Jednu desetinu”. Tada im Umar (r.a.h.) reče: "Onda uzmite od njih onoliko koliko oni uzimaju od nas". Prema drugom rivâyetu: “Uzmite od njih onoliko koliko oni uzmu od nas“, reče im. Na ovo ga oni upitaše: “Šta da radimo ako ne znamo koliko su nam uzeli”? Umar (r.a.h.) im reče: “Vi im uzmite desetinu”. Umar b. Abdulaziz (r.a.h.) je takođe obavestio guvernere i službenike desetina da to tako urade i uz to im je rekao: "Neko ko je ovo čuo od samog Hz.Poslanika (s.a.v.s.) me je obavestio o tome".

Razlog zašto država prikuplja zekât

Kada musliman iznosi svoju komercijalnu robu van stambenih naselja, potrebna mu je zaštita države. Iz tog razloga, država ima pravo da naplati zekât od te imovine u zamenu za njenu zaštitu. Isto važi i za životinje koje pasu u planinama. Pošto je i njima potrebna zaštita, država od njih naplaćuje zekât. Dhimmi (građanin koji nije musliman) takođe treba istu zaštitu kao i musliman, ako ne i više. Zato što je pohlepa lopova za imovinom dhimmia sve očiglednija.

Iznos uzet od nemuslimana

Ono što je uzeto od muslimana se udvostručuje ako se uzme od nemuslimana. Ovo je kao milostinja primljena od Beni Tağlib'a (Arapi hrišćani koji žive na Arapskom poluostrvu). Ono što je oduzeto nemuslimanskom građaninu zasnovano je na principu reciprociteta, kako je istakao Umer (r.a.h.). Ali, ovim obećanjem kažemo; Ne želimo da kažemo: „Naša kupovina je zauzvrat za njihovu kupovinu od nas.“ : Ako njima uradimo istu transakciju kao oni nama, to je u cilju bezbednosti i komercijalnih odnosa.

[2/200]

Ako ne znamo koliko nam Harbi (službenici nemuslimanske zemlje) uzimaju, mi ćemo od njih uzeti desetinu. Zato što je situacija dhimija (građanina nemuslimana koji živi u islamskoj zemlji) kao situacija dhimija i muslimana. Zato što je dhimi naš građanin. U stvari, harbi to nije. Dakle, kao što se dva puta više uzima od dhimija nego od muslimana, dvostruko više se uzima od dhimija.Ako dobra koja dolaze pred desetina vredi manje od dvesta dirhema srebra, on od njih ne uzima ništa. Čak i ako službenike desetina zna da trgovac ima druge stvari u svojoj kući, on ih ne uzima. Zato što je pravo na primanje zekâta od njega u odnosu na imovinu koja je od njega prešla zbog njegove potrebe sa zaštitom. Toga nema u imanju u njegovoj kući. Roba koju je predao službenike desetina nije dostigao iznos nisâbsa. Ova se odredba primenjuje ako je trgovac musliman ili dhimi.

Hâkimu'ş-Şehit el-Mervezi je rekao istu stvar po pitanju zekâta (u svojoj knjizi Kitabu'l-zekât) u vezi sa Harbijem.

U Muhamedovim (r.a.h.) knjigama el-Câmiu's-sağir i es-Siyerü'-kebiru stoji ovako: „Međutim, ako oni uzmu porez od robe naših trgovaca u vrednosti manje od dve stotine dirhema, onda ćemo i mi to uzeti od njih. Opravdanje za ovu odluku je to da su naše kupovine od Harbisa (državljani nemuslimanskih zemalja) zasnovane na reciprocitetu. Razlog za ono što se kaže o zekâtu je sledeće: Nedovoljno bogatstvo se oprašta od zekâta i verski i po običaju. Iako nas tlače uzimajući nam porez na malu imovinu, mi od njih ništa ne uzimamo. Zar ne vidite da čak i ako oni uzmu svu robu naših trgovaca, mi ne uzmemo svu njihovu robu od njih? Zato što bi to bila nelojalnost datim uveravanjima“.

Koliko zekâta uzima službenik desetina?

Ako roba koja pređe desetinu dođe do punog nisâba, službenik desetine (ušura) će od muslimana uzeti jednu četrdesetinu, od dhimmija jednu dvadesetinu, a onoliko koliko oni uzmu od nas, bilo manje ili više od jedne desetine.

Oslanjanje službenika za desetinu na izjavu obveznika zekâta

Ako musliman kojeg poseti službenika za desetinu tvrdi da ima dug koji pokriva celokupnu njegovu imovinu, ili da je prošlo manje od godinu dana od sticanja imovine, ili da imovina nije za trgovinu, i zakune se da je zekât nije farz za njega, njegov zahtev će biti prihvaćen. Nešto smo slično ovome objasnili u odeljku o sâime (životinjama koje pasu na poljima) tokom većeg dela godine. Ako kaže da imovina u njegovom posedu ne pripada njemu i zakune se u tom smislu, njegova reč je ipak prihvaćena. Ništa mu se ne može uzeti. Jer, desetinar ima pravo da ubire samo ako ima imovine i ako je vlasnik imanja prisutan.

Kao što nema prava na primanje zekâta kada je vlasnik imovine prisutan, ali imovina nije, nema prava na primanje zekâta čak i ako je imovina prisutna bez vlasnika. I zato što je lice koje daje robu trgovcu pod uslovom da mu profit pripada (mustebdı' – kompetenciju) samo mu je dalo pravo korišćenja robe. Nije dao ovlašćenje da daje zekât. Međutim, službenik desetine nema pravo da uzima ništa osim zekâta.

U svakoj stvari u kojoj se prihvati reč muslimana koji prođe pored službenika öšura, prihvata se i reč dhimmije. Zato što je on naš građanin. Istina je da ništa od toga nije potvrđeno. Ako Harbi tvrdi da nije prošlo godinu dana od nabavke robe, to nije od značaja. Jer, ne može da ostane u našoj zemlji ni godinu dana. Ako tvrdi da ima dug, taj dug je u njegovoj zemlji. Ne postoji niko u našoj zemlji ko to želi. Ne uzima se u obzir njegova izjava da njegova roba nije za trgovinu. Jer, njegov ulazak u našu zemlju može biti samo u trgovačke svrhe. U tom slučaju, roba u vašem posedu je za trgovinu. Međutim, ako kaže „ovo je moje dete“ za mladića sa njim ili ako tvrdi da je robinja sa njim njegova ummu veledi (žena koja je od njega rodila dete), to se prihvata. Jer, kao što se loza deteta uspostavlja u carstvu islama (u islamskoj zemlji), tako se uspostavlja i u ratom razorenoj zemlji (u nemuslimanskoj zemlji).

Ummu Veledi se uspostavlja na osnovu loze deteta. Zatim je po sopstvenom priznanju utvrđeno da nijedno od njih nije vlasništvo. Službenika öšura mu ništa ne uzima.

Ako muslimanski trgovac kaže da daje zekât svoje imovine siromašnima i zakune se, to će biti istina. Njegova reč nije prihvaćena u vezi sa životinjama koje pasu u planinama. Zato što je vlasniku dato ovlašćenje da daje zekât komercijalne robe siromašnima pre nego što oni odu kod službenika za desetinu (Službenika öšura). Ovlašćenje za prikupljanje zekâta od životinja pripada državi.

Desetnik (Službenika öšura) ne uzima ništa od mukatepa (roba koji se dogovorio sa svojim vlasnikom da mu da slobodu uz plaćanje određene cene) koji ga posećuje, niti od siročeta, čak i ako sa sobom ima staratelja. Jer, kao što smo ranije rekli, ono što desetinar uzima je samo zekât. Međutim, zekât nije potreban za imovinu umrlog i siročeta.

Ako trgovac kaže desetinaru da je roba koju ima u njegovom posedu iz Merva ili Herata, ali desetinar ne veruje u to u potpunosti, a otvaranje robe bi ih oštetilo, trgovac je primoran da položi zakletvu. Uzima zekât od njega na osnovu njegove reči. Jer, desetinar nema ovlašćenja da naudi trgovcu. Prema rivâjetu, Umer (r.a.h.) je rekao zekâtskim službenicima: "Ne pretražujte bogatstvo ljudi." isto i tada kada negira višak u bogatstvu.

[2/201]

Taglib (Arapi hrišćani koji žive na Arapskom poluostrvu) i dhimmi su jednaki u pogledu posete desetinara. Jer, sporazum sklopljen sa taglibskim narodom; Od njih treba uzeti duplo više nego što se uzme od muslimana. Ovome nije dozvoljeno ništa dodati. Jednom kada službenik za desetinu prikupi desetinu (jednu desetinu poreza) od vojskovođe koji ga je posetio, ne može naplatiti od njega drugi put sve dok je u islamskoj zemlji. Dokaz za ovo je ovo; Hrišćanin je ušao u islamsku zemlju sa konjem da ga proda. Desetinar je uzeo desetinu od ove osobe. Ali čovek nije mogao da proda svoju robu. Kada se vratio da uđe u svoju zemlju, desetinar na granici je ponovo tražio desetinu. Čovek je rekao: „Ako platim desetinu svaki put kada te posetim, ništa mi neće ostati“. Ostavio je konja kod njega i došao u Medinu. Halif Umer (r.a.h.) je gledao u knjigu sa svojim prijateljima u džamiji.

Čovek je stajao na vratima džamije. "Ja sam stari hrišćanin", obrati se njima: Umer (r.a.h.) mu reće, "ja sam stari musliman, šta je bilo, reci mi". Čovek je ispričao šta mu se dogodilo. Umer (r.a.h.) se vratio na svoje staro mesto. Čovek je pomislio da halifa nije mario za njegove reči. Očajan, vratio se na granicu sa namerom da drugi put plati desetinu. Ali kada je stigao do desetinara, video je da je Umerovo (r.a.h.) pismo stiglo pre njega. U pismu se obratio desetinaru, rekavši: „Ako si jednom uzeo desetinu (porez), nemoj je više uzimati“. Hrišćanin je rekao: „Religija sa takvom pravdom zaslužuje da bude istinita“ i postao musliman.

Zekât se uzima jednom godišnje

Pored toga, pravo na ponovno primanje zekâta se zasniva na obnovi godine. Nije moguće da Harbi ostane u islamskoj zemlji godinu dana. U svom delu Muhammeda (r.a.h.) al-Asl je rečeno: .....Samo ako se godina obnovi." Svrha ovoga je; Slučaj da prođe godina a da država nije svesna stanja rata. Zatim, kako ga je uzeo od dhimmija jer je godina bila obnovljena, on ga je ponovo uzeo po drugi put.

Porez se naplaćuje na svakom ulasku u rat

Ako se Harbî vrati u svoju zemlju iz islamske zemlje, a zatim ponovo uđe u islamsku zemlju; Čak i ako je isti dan, desetinar ponovo skuplja desetninu. Jer, povratkom u nemuslimansku zemlju, ova osoba postaje Dâru'l-harb* koja nikada nije ušla u islamsku zemlju. Zar ne vidite da treba ponovo da stekne poverenje na svom sledećem ulazu? Takođe, uzimanje desetnine je zaista iz bezbednosnih razloga. Ovo uveravanje se završava njegovim povratkom u svoju zemlju. Drugi unos će biti sa novom garancijom. Stoga se od njega ponovo ubire porez.

(PS: Samir B: Dâru'l-harb- دار الحرب – Izraz fikha koji se koristi za zemlje pod suverenitetom nemuslimanske države. Reč dar, koja na arapskom znači kuća, „susedstvo, mesto gde pleme boravi ili se nastani“, takođe metaforički znači „pleme“. U islamskom pravu se koristi da znači „zemlju pod dominacijom islamske ili neislamske vladavine“ (Ibn Abidin, III, 247). S'hodno tome, osnovni kriterijum u određivanju kvaliteta zemlje u smislu islama ili neverstva je upravljanje i suverenitet. Darulharb je opisan u izvorima klasičnog islamskog prava kao „zemlja u kojoj preovladava vladavina neverstva“ (Hajjavi, II, 7) i „zemlja u kojoj je na snazi komandovanje i administracija vođe nevernika“ (Kuhistani, II, 311). S'hodno tome, darulharb se odnosi na oblast dominacije neislamskih država i administracija i oblast delovanja i primene pravnih sistema. Drugim rečima, svaka zemlja koja je izvan granica islamskog političkog suvereniteta i čije upravljanje i pravni sistem nisu u skladu sa islamskim principima je daru'l-harb. U opisu i definisanju države, islamski pravnici su podelili svet na dva dela: Daru'l-Islam je zemlja u kojoj je politički, ekonomski, administrativni i pravni poredak države zasnovan na islamskim principima, a zakonodavna, izvršna i sudska vlasti su u rukama islamskih vlasti.).

Da li se zekât uzima od roba koji je u posedu imovine svog gospodara?

Ako robinja dođe do desetinara sa trgovačkom robom svog gospodara, a gospodar nije sa njom, zekât se ne prikuplja od robinje. Ako se ova imovina koja pripada gospodaru da robinji kao sopstveno vlasništvo, baš kao što je to njegova žena, nema problema. U stvari, kada se daje strancu na ovaj način, odredba je ista. Međutim, ako je robinji dozvoljeno da se bavi trgovinom a imovina je njegova zarada, onda ako ima dug koji pokriva celokupnu imovinu, onda zekât nije potreban. Ali ako nema duga; Ako gospodar i robinja imaju snošaj, službenik desetine prima zekât. Ako gospodar nije sa robinjom; Hâkimu'ş-Şehit je rekao u Kitâbu'z-Zekât'tu da "on ne uzima zekât od nje", ali se onda okrenuo i rekao "ne uzima ništa od nje".

U el-Câmiu's-sağir'u; "Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), on uzima jednu četrdesetinu imovine. Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), ne uzima ništa". Rečeno je:

Prema prvom mišlenju Ebû Hanîfe (r.a.h.), službenik desetine prima zekât od mudârabe (vlasnika zaposlenih u radnom kapitalu partnerstva) koji je primio imovinu mudârabe (partnerstvo radnog kapitala).

Ali je Ebû Hanîfe (r.a.h.) kasnije povukao svoje mišjenje i rekao da neće uzeti ništa. Ovo drugo mišlenje je takođe mišlenje Ebû Yusûfa i Muhammeda (r.a.h.). Ne znam da li se Ebû Hanîfe (r.a.h.) predomislio o robinji koja trguje imovinom svog gospodara. Ali u poređenju sa njegovim drugim mišlenjem o mudârabu (radniku u radničko-kapitalskom partnerstvu), prema njemu, ni desetinar ne bi trebalo da uzima ništa od robinje.

[2/202]

Objašnjenje prvog pogleda je sledeće. Mudârab ima snažno pravo, slično vlasništvu, nad imovinom u svom posedu. Zato što je partner u profitu. Ako imovina u njegovom posedu nije novac već uruz (pokretna poslovna imovina), on ima pravo da koristi tu imovinu, na šta ni zabrana vlasnika kapitala neće uticati. U tom slučaju, poseta poreznika je kao poseta kapitaliste. Dokazi za njegov sledeći stav su sledeći: Mudârab je osoba kojoj je poverena imovina kompanije Mudâraba. Drugim rečima, on ne mora da plati u slučaju oštećenja ove imovine bez svoje krivice ili delikta.

U tom je pogledu sličan trgovcu i radniku u nečijoj imovini, pri čemu sva dobit pripada vlasniku. Ovlašćenje dato mudârabu je trgovina robom. Ne plaća zekât! Pored toga, zekât zahteva nameru osobe koja daje zekât.

Ako je Ebû Hanîfino (r.a.h.) drugo mišlenje u vezi sa robom da službenik desetine neće uzeti zekât od njega, onda nema razlike između njega i mudâraba. Ali, ako se nije odrekao svog prethodnog mišlenja u vezi sa pitanjem robova; Tada možemo objasniti razliku između roba kojeg posećuje desetinar i mudâraba na sledeći način: Kada se ustanovi da je rob koji ima dozvolu za trgovinu od koristi, on se nađe za sebe. Toliko da, ako nastane dužnička obaveza u ovom zanatu, ne može je tražiti od vlasnika. On je kao vlasnik imanja u onome što mora da plati od svoje zarade.

Ali, mudârib (radnik u radnom i kapitalnom partnerstvu) nije ovakav. Kada je stavljen u upotrebu, on nastupa kao punomoćnik vlasnika kapitala. On se obraća kapitalisti i traži od njega dug koji mora da plati u svojoj trgovini. Zato, on nema ovlašćenje da daje zekât.

Ako mudâriba poseti desetinar sa komercijalnom robom, a drugi desetinar ima novac u ruci; Ako postoji nalog u kome piše "Ovo je nalog tog i tog desetinarca. Ovaj čovek je došao kod mene sa imovinom mudârabe koju je imao kod sebe" i mudârab to potkrepi zakletvom, ništa mu neće biti oduzeto. Zato što je vlasnik poverenja. Daje moguće vesti. Zato ga desetinar potvrđuje, kao što potvrđuje i onoga koji kaže: „Ja sam dao zekât siromašnima“.

Ko plati zekât pobunjenicima, platit će ga ponovo

Ako trgovac, na svom putu, svrati do pobunjeničkog desetinara i taj oficir uzme desetinu od robe, desetinski oficir legitimne države to ne uzima u obzir. Ponovo uzima desetinu. Jer, ono što pobunjenici uzmu ne smatra se zekâtom. Evo šta ovo znači. Pobunjenici uzimaju našu imovinu kao plen, a ne kao milostinju, smatrajući je za sebe dozvoljenom. Oni ne troše bogatstvo koje dobiju na mesta gde će se potrošiti zekât. Vlasnik imanja je ponudio svoju imovinu pobunjenicima da dođu i uzmu desetinu. Prema tome, ako je uzmu, ne prestaje pravo službenika za desetinu legitimne države da mu je ponovo uzme.

Troškovi koji ne zamenjuju zekât

Oslobađanje roba, obavljanje hadža, otplata dugova umrlog, pokrivanje rahmetlije i izgradnja džamije, ne računaju se u zekât. Osnovno pravilo ove odredbe je sledeće. Zakât; Ono što je farz jeste da se deo imovine stvarno pokloni. Davanje je moguće samo putem dodeljivanja (učiniti to svojim vlasništvom). Svaki čin ibadeta koji ne uključuje dodjelu ne smatra se zekâtom.

Element dodele u zekâtu

Oslobađanjem roba ništa se ne prenosi na roba. Zato što je rob bio oslobođen kao vlasništvo svog vlasnika. Dakle, velâ[367]pripada osobi koja se oslobađa.

(367. Velâ / الولاء: To je pravna bliskost koja omogućava osobi da nasledi drugu osobu. Velâ ugovor se deli na velâ-i atâka i velâ-i muvâlât: Velâ-i atâka; Mevlâ i Memluk (rob) kao rezultat emancipacije, sklapa se ugovor o uzajamnoj pomoći i podršci koji je nastao kao rezultat oslobađanja roba. U ovom slučaju, ako oslobođeni rob počini kakvo ubistvo, njegov gospodar plaća krvarinu; Ako on umre i nema naslednika koji je stariji po rangu, njegovo nasljedstvo nasleđuje njegov gospodar. Ovaj ugovor o zaštiti je poznat i kao "zaštita usluge". Gospodar koji oslobađa svog roba naziva se “mevld'l-atâka” ili “mevlâ’l-atik”. Velâ-i muvâlat je sporazum o solidarnosti koji sklapa osoba nepoznatog porijekla sa drugom osobom pod određenim uslovima. U ovom velâ ugovoru, osoba čija je loza nepoznata naziva se "mevlâ-i esfel", a osoba koja prihvata da sklopi ovaj ugovor naziva se "mevla-i a'lâ".).

Ista je situacija i po pitanju hadža. Jer, niko drugi ne može da poseduje ono što čovek potroši na hodočašće. Ako neko pošalje nekog drugog na hadž sa namerom da plati zekât, onaj ko ide na hadž troši ono što potroši kao vlasništvo onoga ko ga je poslao. Dakle, ni u ovome nema zadataka.

Pokrivanje ili umotavanje mrtvih ne smatra se zekâtom. Pošto rahmetlija nema pravo da poseduje imovinu, umotavanje u čefin nije prenos na rahmetliju. Ovo nije prenos niti na naslednike rahmetlije. Zato što ne mogu da poseduju ništa što može da zadovolji potrebe mrtvih.

U gradnji džamije nema zadataka nikome.

Prema mišlenju svih hanefijskih imama (r.a.h.), osim Zufera (r.a.h.), zekât se ne može davati nevernicima.

Zekât se ne može dati nevernicima. Daje se muslimanima

Prema Zuferu (r.a.h.), zekât se može dati dhimiju. Ovo je uslov poređenja. Zato što je svrha zekâta da zadovolji potrebe siromašnih kroz ibadet. Takođe je kao takav nastao. Dokaz naših imama koji kažu da se zekât ne može dati nevernicima je sledeći hadis:

"*Uzmite zekât od njihovih bogatih i dajte ga njihovim siromasima*".[368]

Prema ovom hadisu, zekât: Šta god da se uzme od bogatih u društvu, daje se siromašnima tog društva. Oni su takođe muslimani.

[2/203]

Oni kojima se može dati zekât

Nema štete pomoći hodočasniku, veteranu ili mukâtebu (robu koji je sklopio ugovor sa svojim vlasnikom da dobije svoju slobodu u zamenu za novac) koji je ostao na putu sa novcem od zekâta. Jer, ovim je prenos (uvođenje u vlasništvo) ostvaren ibadetom. Mukâteb je jedno od mesta trošenja zekâta kako to ajet određuje. Uzvišeni Allah je rekao:

إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱلۡعَٰمِلِينَ عَلَيۡهَا وَٱلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمۡ وَفِي ٱلرِّقَابِ وَٱلۡغَٰرِمِينَ ۞ وَفِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِۖ فَرِيضَةٗ مِّنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ

60. Osam je kategorija ljudi koje polažu pravo na zekat, i to su: 1- el-fukara'- siromasi, a to su oni koji imaju malo imetka kojeg zarađuju preko zanata ili službe, ali im to nije dovoljno za osnovne potrebe; 2- miskini- nevoljnici, a to su oni koji skoro ništa nemaju i koji se ne skrivaju od ljudi, već ljudi vide njihovo stanje; 3- sakupljači zekata koje šalje vladar; 4- nevjernici koje treba pridobiti za islam ili muslimani slaboga imana kako bi im ojačao iman, ili za one čijeg se zla treba sačuvati; 5- robovi koje treba osloboditi; 6- prezaduženi, koji su upali u dug iz opravdanog razloga ukoliko na drugi način ne mogu naći imetak da vrate dug; 7- borci na Allahovu putu i 8- putnici kojima je nestalo sredstava za putovanje. Ograničavanje zekata na ove vrste ljudi je Božija odredba, a On najbolje zna u čemu je dobrobit i potreba ljudi i mudro uređuje sve stvari.

(et-Tevbe, 9/60).

Izraz "na Allahovom putu" u ovom ajetu također uključuje hodočasnika koji je ostao zaglavljen na putu. Osim toga, hodočasnik se smatra putnikom u općem smislu. Putnici su također među mestima gde se troši (sarf) zekât, (sarf- potrošni materijal).

Zekât se može isplatiti poveriocu po nalogu dužnika.

Kada se dužnikov dug plati po njegovom nalogu, to se smatra zekâtom – ako je dužnik siromašan. Jer, u ovom slučaju, onaj ko daje zekât prvo daje imanje siromahu, a zatim po njegovom nalogu plaća dug svojom imovinom. Zar ne vidite da ako neko naredi drugome da mu plati dug, a on ga plati, platilac može da se obrati prvobitnom dužniku i zahteva ono što mu je dao? Ovo je samo slučaj nakon dodjele.

Zekât se može platiti bilo kojom imovinom

Onaj ko daje zekât, plaća svoj zekât ne u visini svog imetka; On može dati od mekîla (pokretna imovina kupljena i prodata na vagu), mevzûna (pokretna imovina kupljena i prodata na težinu) ili urûza (pokretna imovina koja nije ni mekil ni mevzun) ili od bilo koje druge imovine. Ovo je po nama hanefijama. Ranije smo objasnili ovo pitanje.

Kada se zekât daje od imovine ribevi*, vrednost se ne uzima u obzir.

(PS: Samir B:***** To znači sredstvo koje je pogodno da bude predmet kamatonosnih transakcija. Na primer, pošto se kamatonosne dužničke transakcije mogu izvršiti na imovinu kao što su zlato, srebro i žito, koje ima uporedivih proizvoda na tržištu, ova se dobara smatraju robom ribavi.).

Ako daje zekât u obliku imovine koju ima, a ova imovina je ribavi (merljiva, vagana i pravična imovina podložna kamati), onda se, suprotno Zufaru (r.a.h.), po našem mišlenju, vrednost ne uzima u obzir. Ovo možemo objasniti na primeru. Ako čovek ima dve stotine dirhema lošeg kvaliteta srebra, i daje kao zekât četiri dirhema kvalitetnog srebra, što je ekvivalent vrednosti pet dirhema lošeg kvaliteta srebra, to je samo četiri dirhema lošeg kvaliteta srebra, po našem mišlenju, to su samo četiri dirhema lošeg kvaliteta srebra. Mora da da još jedan dirhem.

Prema Zuferu (r.a.h.), ceo iznos od dvesta dirhema je dovoljan kao zekât. Zuferovo rezonovanje je sledeće. Vrednošču robe plaća se dug i ispunjava se obaveza. Nije bitno da li su težine različite. Zato što nema interesa između Allaha Svemogućeg i Njegovog Teâlâ roba.

Mi hanefije kažemo ovo: Kada se razmene za svoju vrstu, kvalitet nema nikakvu vrednost u ribavi (kamatonosnoj) robi. Dakle, davanje četiri dirhema kvalitetnog srebra je isto kao davanje četiri dirhema lošeg kvaliteta srebra. U tom slučaju, samo količina koju treba dati može biti dovoljna u meri sopstvene težine.

Računajući iznos primljenog zekâta

Ako čovek pokloni dug koji duguje drugoj osobi dužniku sa namerom da plati zekât, to ne važi. Međutim, ako je dužnik siromašan, iznos koji će dobiti biće dovoljan kao zekât. Jer, ono što je obavezno u posebnoj (postojećoj) svojini je deo te imovine. Međutim, potraživanje je manje od same imovine u smislu svojine. Nije dozvoljeno umesto savršenih dobara dati nešto nepotpuno (defektno). Ako poverilac želi da nađe rešenje da oprosti dug dužniku i da da zekât, treba da uradi sledeće.

On daje iznos zekâta koji želi dati od svoje postojeće imovine dužniku kao zekât. Zatim ga uzima nazad od dužnika kao plaćanje njegovog duga.

Nije dozvoljeno dati zekât duga davanjem drugog duga dužniku. Na primer, ako neko duguje dvesta dirhema od nekog drugog i pet dirhema od siromaha; Ako neko namerava da plati zekât od dve stotine dirhema, a zatim oslobodi siromaha od plaćanja pet dirhema (izbavi ga od duga), to se ne računa kao zekât. Jer, kada se ovo potraživanje zapleni, ono postaje specifična imovina. Stvar koja oslobađa siromaha nije posebna prednost. Zato je inferioran u odnosu na drugu u pogledu imovine. Pored toga, zamena jednog duga za drugi nije dozvoljena u oblastima u kojima se radi o pravima drugih. Ista je situacija u stvarima koje su Allah-ova Teâlâ prava. Deo toga je i zekât, koji je farz na sve vrste potraživanja. Međutim, ako je ceo dug od jednog siromaha a poverilac pokloni ceo dug tom siromašnom licu sa namerom da plati zekât na ovaj dug ili oslobodi siromaha njegovog duga; zekât ovog potraživanja se plaća. Jer, ono što treba dati je deo onoga što se duguje. Takođe ga je predao njegovom pravom vlasniku (siromašnima). Zato je dozvoljeno. Ovo je kao da donirate ceo nisâb imovine siromašnoj osobi.

[2/204]

Ako je dužnik bogat a poverilac daje svoj dug dužniku nakon što mu je zekât farz za taj dug; Prema onome što je navedeno u el-Cami'u's-sâğîr, zekât se ne može dati na ovu imovinu. On mora isplatiti iznos zekâta siromašnima. U Nevâdiru'z-Zekâtu se kaže da nije potrebno ništa davati siromašnima. Zato što poveriočeva isplata zekâta njegovog potraživanja zavisi od njegovog primanja. Nije dobio ništa. U rivâjetu el-Cami'u's-sâğîr se kaže sledeće: Oprostivši mu dug, poverilac je uništio pravo siromaha. Ovo je slično doniranju ove imovine bogatoj osobi nakon što je zekât farz na imovini u njegovim rukama.Ovaj rivâjet je tačniji. Jer se poklanjanjem svog potraživanja smatra da je ušao u posed. To je kao oslobađanje roba kojeg je kupio pre nego što ga je i primio, što se smatra da mu je isporučeno. U imovini mudârabe (radno-kapitalsko partnerstvo), kapital zekâta i njegov udeo u dobiti pripada vlasniku kapitala. Udeo zekâta u dobiti mudâriba (radnika) pripada radniku (mudâribe) ako je primio dobit koji je dostigao ovaj nisâb, ili ako ima drugu imovinu da je dovrši do nisâba. Tri mišenja su prenesena od Šâfiîe (r.a.h.) u vezi sa udelom zekâta radnika (mudâriba). Prvi od njih je sličan našem mišlenju. Prema drugom mišlenju, zekât ovoga pripada vlasniku kapitala. Jer to zavisi od njegovog prava. Toliko da profit ne nastaje dok ga kapital ne dostigne. A i profit je podređen kapitalu. Kao što zekât kapitala pripada vlasniku kapitala, tako i zekât izdržavanog lica pripada njemu. Treći stav koji je preneo Šâfiîa (r.a.h.) je da niko nije dužan da plati zekât za udeo u dobiti mudâriba (radnika u radnom i kapitalnom partnerstvu). Jer ta roba je roba koja ide napred-nazad između radnika i kapitaliste. Ako sva dobara ostanu, radnički udeo u dobiti pripada njemu. Ako deo propadne, pripadat će vlasniku kapitala. Prema ovom mišlenju, profit mudâribe je sličan profitu mukâteba (roba koji je sklopio ugovor da kupi svoju slobodu). Za taj prihod niko nije dužan da plaća zekât.

Zato što je ova imovina roba koja ide napred-nazad između primaoca i njenog vlasnika. U stvari, ovo pitanje je zasnovano na sledećem šafijskom pravilu. Pravo mudâriba (radnika) na profit nije kroz partnerstvo, već kroz ci'âle (plata se daje osobi koja radi posao bez identifikacije određene osobe). Jer mudâribe nema kapitala. Njegovo pravo na profit nije ni kroz plate. Jer, njegov rad nije siguran tokom ugovora. Posedovanje suštine može se postići samo njenim svatanjem. Ovo je kao plata koju će dobiti službenik zekâta. U imovini mudârabe (radno-kapitalsko partnerstvo), zekat kapitala i njegov udeo u dobiti pripada vlasniku kapitala. Zekât udjela u dobiti mudâriba (radnika) pripada radniku (mudâribe) ako je primio dobit i ona je dostigla ovaj nisâb, ili ako ima drugu imovinu da je dovrši do nisâba. Tri mišlenja su prenesena od Šâfiîa (r.a.h.) u vezi sa zekâtom udjela radnika (mudâriba). Prvi od njih je sličan našem mišlenju. Prema drugom mišlenju, zekât ovoga pripada vlasniku kapitala. Jer, to zavisi od njegovog prava. Toliko da profit ne nastaje dok ga kapital ne dostigne. A i profit je podređen kapitalu. Kao što zekât kapitala pripada vlasniku kapitala, tako i zekat izdržavanog lica pripada njemu. Treći stav koji je preneo Šâfiîa (r.a.h.) je da niko nije dužan da plati zekât za udeo u dobiti mudâriba (radnika u radnom i kapitalnom partnerstvu). Jer ta roba je roba koja ide napred-nazad između radnika i kapitaliste. Ako sva dobara ostane, radnički udeo u dobiti pripada njemu. Ako deo propadne, pripada vlasniku kapitala. Prema ovom mišlenju, profit mudâribe je sličan profitu mukâteba (roba koji je sklopio ugovor da kupi svoju slobodu). Za taj prihod niko nije dužan da plaća zekât. Zato što je ova imovina roba koja ide napred-nazad između primaoca i njenog vlasnika. U stvari, ovo pitanje je zasnovano na sledećem šafijskom pravilu. Pravo mudâriba (radnika) na profit nije kroz partnerstvo, već kroz ci'âla (plata se daje osobi koja radi posao bez identifikacije određene osobe). Jer mudâribe nema kapitala. Njegovo pravo na profit nije ni kroz plate. Jer njegov rad nije siguran tokom ugovora. Posedovanje suštine može se postići samo svatanjem. Ovo je kao plata koju će dobiti službenik zekâta. Dokaz o nama hanefijama je ovo. U partnerstvu rada i kapitala (mudârebe), radnik (mudârib) je partner vlasnika kapitala (rabbu'-mâl) u profitu. U pitanju zekâta, kao što vlasnik kapitala poseduje svoj deo profita, tako i vlasnik rada. Jer apsolutno partnerstvo zahteva jednakost među partnerima. Kapital vlasnika kapitala je roba, a kapital vlasnika rada je rad. Dobit se ostvaruje kroz oba ova. U ovom slučaju, partnerstvo je realizovano. Oni su to već jasno rekli prilikom sklapanja ugovora. Idžmom je utvrđeno da su njihove izjave u vreme sklapanja ugovora validne. Dokaz za to je da radnik ima pravo da zahteva podelu dobiti. Dakle, udeo je odvojen. Partnerstvo nema drugih pravnih posledica. Šâfiîa (r.a.h.) svoj stav zasniva na sledećem: Ako osoba kupi dva roba, svaki vredan hiljadu dirhema srebra, sa imovinom mudârabe (partnerstvo kapitala i rada), za hiljadu dirhema srebra; Oba ova roba pripadaju kompaniji. Nema zekâta za radnika (mudâribe) čak i ako postoji profit. Mi kažemo; U ovom slučaju, prema Ebû Yusûfu, Muhammedu i Zufaru (r.a.h.), zekât je farz na radnika u njegovom sopstvenom delu. Jer, po njima je podela robova dozvoljena. Ebû Hanîfe (r.a.h.) je, sa druge strane, mišlenja da se rob ne može podeliti. Zato, prema njemu, oba roba su okupirana kapitalom iz perspektive mudâriba (radnika). Kao da postoji samo kapital a da se profit ne vidi. Iz perspektive vlasnika kapitala, pošto su dva roba kao jedna stvar, on mora platiti zekât i na svoj kapital i na svoj dio dobiti. Desetnik takođe prikuplja desetinu od imovine deteta koje je državljanin nemuslimanske zemlje i posećuje ga. Ali drugačije je ako našoj deci ništa ne uzmu. Ista situacija je i sa mukâtepom (robom sa kojim je sklopljen dogovor da bude slobodan kada je radio i zaradio određenu svotu novca i platio je svom vlasniku). Jer, uzimanjem desetine od njih je reciprocitet. Kao što smo ranije rekli, mi se prema njima ponašamo na sličan način kao i oni prema nama, osim količine ispod nisâba.

Ako trgovac poseti desetinu sa voćem kao što su šipak, lubenica, kornišona, dunja, grožđe ili smokva koje je kupio za trgovinu i ako dođu do nisâba, desetar ne ubire desetinu, po mišjenju Ebû Hanîfe (r.a.h.). Ali, on mu naređuje da sam plati zekât.

[2/205]

Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), desetinski službenik uzima desetinu od ovih plodova. Jer, zekât je farz na ovu robu kada je za promet. Desetnik naplaćuje i farz zekât. Dakle, on prima od ovih dobara isto kao što prima od drugih dobara. Razlog zašto službenik za desetinu uzima zekât je taj što je vlasniku imovine potrebna zaštita. Isto važi i za ovu robu.

Ebû Hanîfa (r.a.h.) ima dva razloga kada kaže: “Službenik za desetinu ne prikuplja desetinu od ove robe“. Ona su:

1). Službenik desetnine ima pravo da prikuplja desetninu samo u odnosu na robu koju je prosledio. Ovi predmeti ne traju godinu dana. Prema tome, zekât se može naplatiti samo na drugu robu koja nije data od strane desetine. Dalje; To je kao da trgovac prolazi pored desetinara sa manje od nisâb bogatstva u ruci i kaže: "Imam dovoljno bogatstva u svojoj kući da završim nisâb".

Postoji li porez na vino i svinjetinu dhimmija?

2). Desetnik ubira desetinu od osobe koja poseduje dobara koja mu dolaze. On nema siromaha kome bi mogao dati ovu desetinu. Ne može da mu zadrži ove plodove dok čekaju dok ne dođu sirotinja. Zato što se kvare. Zato kažemo; "Ništa od njih ne uzima. Ali, naređuje trgovcu da plati svoj zekât". On ne uzima ništa od dhimmija (građanina nemuslimana koji živi u islamskoj zemlji) ili harbija (državljanina nemuslimanske zemlje) koji donosi istu robu. Veza između ovog i prvog od navedenih razloga je jasna. Odnos sa drugim razlogom je sledeći: Nema ratnika sa desetinom kome on može dati ono što je uzeo.Ako dhimmi prođe pored službenika za desetinu sa vinom i svinjetinom za trgovinu, on; oporezuje vrednost vina. Za svinje ne dobija ništa. Hakim eš-Šehid (r.a.h.) prenosi od Ibrahima en-Nehaija (r.a.h.) da ni on ne bi uzimao ništa od vina. Mesruk (r.a.h.) je rekao da neće ubirati porez na vrednost vina, već na samo vino.Postoji rivâjet od Ebû Yusûfa (r.a.h.): Ako dhimi prođe pored službenika desetnine sa samo svinjama sa sobom, on mu ništa ne uzima. Ali on oporezuje vrednost svih svinja, čak i ako uz njih ima vina. Kao da je po ovom pitanju svinje podvrgao vinu. Ovo je slično Ebû Yusûfovom (r.a.h.) stavu o zadužbini pokretne imovine. Jer, prema njegovim rečima, pokretna imovina se može pokloniti samo u subordinaciji nepokretnosti. Objašnjenje Ebû Yusûfovog (r.a.h.) gledišta je sledeće: Svinje i vino su svako vlasništvo dhimmija (nemuslimanskog građanina koji živi u islamskoj zemlji). Plaća se kada se troši. Objašnjenje Zahiru'r-Rivâye, „Porezi se uzimaju od vrednosti vina, ali se ništa ne uzima od svinja,“ je sledeće: Pripoveda se da je Umar (r.a.h.) obavešten da službenici za zekât ubiraju porez od vina dhimia. Rekao je: "Ako bi prodali vino, oporezovali bi novac." Osim toga, vino je za muslimane nešto blisko imovini. Jer mošt je roba bila pre nego što je postala vino. Takođe, kada se vino pretvori u sirće, smatra se robom. Svinja nije takva. Nema mogućnosti da ima bilo kakva saznanja o muslimanima. Međutim, službenik desetnine je musliman. Dakle, on ne dobija ništa za svinju.Ako čovek ima dvesta dirhema i posle nekoliko meseci ga da nekom drugom, a zatim uzme nazad, godina počinje ispočetka od trenutka kada ga je uzeo nazad. Jer, darivanjem i predajom novca prestalo je njegovo vlasništvo nad tim novcem.

Od bogatstva na kome je prošla godina nije ostalo ništa.Nezamislivo je godinu dana ostati bez imovine koja podleže zekatu. Ako donator uzme nazad imovinu nakon što je ostala kod darodavca godinu dana, onda zekât ne dospeva za oboje za tu godinu. Nema potrebe za praštanjem. Jer, ta imovina nije u njegovom posedu tokom godine. Ono kome je oprošteno nije potrebno. Zato što mu je imovina oduzeta bez njegovog izbora.

Prema nama hanefijama, nema razlike u tome da li donator po odluci sudije uzima nazad poklonjenu imovinu ili ne.

[2/206]

Prema Zuferu (r.a.h.), ako ga donator uzme nazad prema odluci sudije, onda zekât nije potreban za oboje. Međutim, ako ga je uzeo nazad bez odluke sudije, osoba kojoj je poklonjena mora platiti zekât te godine.Prema Sufjan-i Sevriju, donator nema ovlašćenje da povuče iznos svoje donacije koji se smatra zekâtom. Zato što je to postalo pravo siromašnih. Prenos prava siromašnih na darovanu stvar onemogućava darodavcu da se vrati na donaciju. Ovo je kao osoba koja je donirana dajući imovinu kao zalog.Obrazloženje iza Zuferovog (r.a.h.) gledišta je sledeće: Ako se opoziv poklona ne zasniva na presudi sudije, osoba kojoj je poklon dat se svojom voljom odrekla vlasništva nad tom imovinom nakon što je zekât postao farz. Dakle, on plaća zekât isto kao što bi i da je poklonio tu imovinu nakon što je zekât postao farz. Zar ne vidite da ako davalac odustane od svoje donacije tokom neizlečive bolesti[369] osobe kojoj je doniran, ovo postaje validno kao testament? Uzima se od jedne trećine njegove imovine.Objašnjenje stava nas hanefija je sledeći: Pravo darodavca je specifično samo za imovinu koju daruje. U takvim stvarima, bez obzira da li je sudija doneo odluku, nije delotvorno. Jer ono što su oprostitelj i ljudi kojima je oprošteno uradili bilo je u skladu sa odlukom sudije. Osoba kojoj je imovina poklonjena, vraćajući je bez prijave sudiji, tražila je svoju korist. Zato nije u svom radu uništio prava sirotinje.Ako je donacija povučena kada je osoba kojoj je donirana bila smrtno bolesna, postoje dva odvojena rivâjeta po ovom pitanju. I jedno i drugo se pominje u temi donacije. Prema tačnijem rivâjetu; Bez obzira da li donator preuzima poklonjenu imovinu sa ili bez odluke sudije, ona se uzima u obzir kao deo celokupne imovine lica kome je poklonjena (imovina darodavca). Ako se „pšenica" požnje sa zemlje koja nosi „desetinu" i vlasnik je proda bez plaćanja desetine, a desetar dođe dok je pšenica još u posedu kupca, može, ako želi, da prikupi desetinu od pšenice od kupca.-Tada kupac može da zahteva od prodavca jednu desetinu novca koji je vratio-Ako želi, može da dobije i vrednost desetine pšenice od prodavca. Zato što su dva prava oduzeta sa terena.

(369. Maraz-ı Mevt / مرض الموت: Smrtna bolest. To je bolest za koju se strahuje da oslabi pacijenta do te mere da ne može da radi svoj posao van kuće ako je muškarac , ili unutar kuće ako je žena, te time rezultira smrću. Ako zdravlje ne interveniše, završava se smrću najkasnije u roku od godinu dana. Izvedene akumulacije (Nakuplanje, gomilanje) u ovom stanju koja su izvršena u ovoj državi je poput akumulacije vezane za smrt, a imovinska prava poverilaca srazmerno visini duga i dve trećine naslednika su zaštićena. Smatra se da su uštede ostvarene tokom hroničnih bolesti koje traju više od godinu dana ućinjene u zdravom stanju. Vidi. Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, 1595.).

(370. Ušri zemlja: Zemlja koju su osvojili muslimani i dali mudžahedinima ili drugim muslimanima, ili zemlja čiji su vlasnici bili muslimani pre osvajanja, ali je ostavljena svojim bivšim vlasnicima nakon osvajanja.).

(371. Reč prevedena kao „pšenica“ ima tekstualni ekvivalent "taâm". Ako se ova reč koristi na neodređen način, znači pšenica. To je običaj učenjaka iz jurisprudencije.).

Dalje: Jedna desetina proizvoda je pravo siromašnih, a devet desetina je pravo vlasnika robe. Dakle, ako ga vlasnik proizvoda proda bez plaćanja desetine, prodaja jedne desetine na koju siromašni ima pravo je nevažeća. Za razliku od istog, službenik zekâta (desetine) ima pravo da naplati desetinu od kupca pre i nakon što prodavac ode. Razlog službene ovlasti da uzme desetinu od prodavca je sledeći: Obavezno je dati desetinu siromašnima, bez obzira na položaj osobe na koju je zekât obavezan (farz). Svrha zekâta na zemljišne proizvode nije osoba koja posjeduje imovinu, već sama imovina. Prava siromašnih se ne eliminišu prodajom. Ovo je u suprotnosti sa zekâtom na drugu robu. Zato što je svrha zekâta akcija. Uzima se u obzir situacija osobe na koju je zekât obavezan.Dok je roba u posedu kupca, desetar može, ako želi, naplatiti desetinu od prodavca. Zato što je prodavac raspolagao imovinom koja je sa pravom vlasništvo sirotinje.

Desetina njive sa usjevom prodatim u vreme žetve, uzima se od prodavca

Ako se proda njiva koja sadrži požnjevene usjeve, dužnost prodavca je da plati desetinu tog usjeva. Zato što je pravo siromaha u njegovom rodu postalo ugovor dok je ono bilo vlasništvo prodavca. Prema Ebû Hanîfe (r.a.h.), ovo pravo se uspostavlja kada žito iznikne iz zemlje. Jer, Uzvišeni Allah kaže:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِن طَيِّبَـٰتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّآ أَخْرَجْنَا لَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ ۖ وَلَا تَيَمَّمُواْ ٱلْخَبِيثَ مِنْهُ تُنفِقُونَ وَلَسْتُم بِـَٔاخِذِيهِ إِلَّآ أَن تُغْمِضُواْ فِيهِ ۚ وَٱعْلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ حَمِيدٌ

267. O vi koji vjerujete u Allaha i slijedite Njegovog Poslanika, udjeljujte iz svog halal-imetka koji ste stekli, i od plodova kojim smo vas opskrbili. Nemojte uzimati ono najgore što posjedujete pa da to udjeljujete, koje ako bi vama neko dao ne biste ga uzeli osim žmureći, i bilo bi vam mrsko zbog njegove prezrenosti. Kako da na Allahovom putu udijelite ono čime niste za sebe zadovoljni? I znajte da Allahu ne treba vaša sadaka, da je Allah apsolutno neovisan i da je hvale dostojan zbog savršenstva Svog Bića i postupaka.(el- Bekare 2/267)

Prema Abu Jusufu, ona postaje fiksirana kada usev sazre. Njegov dokaz je sledeći ajet:

وَهُوَ ٱلَّذِىٓ أَنشَأَ جَنَّـٰتٍ مَّعْرُوشَـٰتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَـٰتٍ وَٱلنَّخْلَ وَٱلزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أُكُلُهُۥ وَٱلزَّيْتُونَ ۞ وَٱلرُّمَّانَ مُتَشَـٰبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَـٰبِهٍ ۚ كُلُواْ مِن ثَمَرِهِۦٓ إِذَآ أَثْمَرَ وَءَاتُواْ حَقَّهُۥ يَوْمَ حَصَادِهِۦ ۖ وَلَا تُسْرِفُوٓاْ ۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلْمُسْرِفِينَ

141. Allah je Taj Koji je stvorio vrtove prostrane po zemlji, sa biljem koje ima stablo i sa biljem koje nema stablo, i On stvara palme i razne usjeve (žito) čiji plodovi su različitih oblika i okusa, i On je stvorio maslinu i šipak sličnih listova a različitih okusa. O ljudi, jedite od plodova njihovih kada rode, dajte zekat na dan žetve i berbe, i ne prekoračujte granice Allahovog zakona po pitanju jela i udjeljivanja, jer Allah ne voli one koji Njegove granice prekoračuju u tome i u drugim stvarima. Onaj Koji je sve to stvorio je to i dozvolio Svojim robovima, tako da višebošci nemaju pravo zabranjivati ga. (el-En'âm 6/141).

Prema Muhammedu (r.a.h.), pravo siromašnih se uspostavlja kada rod postane jak (otporan na katastrofu).

Ako je usjev tek izašao, kupac mora platiti desetninu od prodatog proizvoda na njivi.

Sve se to dogodilo dok je polje bilo u rukama prodavca. Žetva je proizvod njegove njive. Dakle, plaćanje desetnine je dužnost onoga ko prodaje njivu. Kupac je nabavio robu u zamenu za cenu koju je platio. Zato mu ništa ne treba. Ako se njiva proda dok je rod još svež, kupac će platiti desetninu nakon što sazre i požnje. Jer je desetnina farz na žitu. Formiranje žita se odvijalo i na imanju kupca. Ovo žito je proizvod njegove njive.

Prema Ebû Yusûfu (r.a.h.); Dužnost prodavca je da plati cenu usjeva kada se vidi na polju. Zato što se ovo dogodilo na njegovom imanju. Dužnost kupca je da plati desetinu žita.

[2/207]

Ako se zeleni usjev koji još nije sazreo bude prodat i kupac ga požnje odmah po prijemu, desetninu ovog usjeva plaća prodavac. Ali, uz dozvolu prodavca, to daje kupac ako ostane na njivi do žetve.

Ista je situacija sa svim desetonosnim voćem i povrćem koje vlasnici prodaju čim bude dostupno. Ako kupac bere plod odmah po otkupu, desetinu plaća prodavac, uz dozvolu vlasnika bašte, a ako ostane u bašti do sazrevanja, kupac.

Prema Ebû Yusûfu (r.a.h.): Desetinu vrednosti voća dok je još nezrelo pripada prodavcu, a desetinu viška kupcu.[372] Rezime Ebû Yusûfovog (r.a.h.) gledišta je sledeći: Rod raste sa formiranjem zrna. u usjevu i sazrevanju plodova. S'hodno tome, povećava se iznos desetnine koju treba dati. To ne znači da će iznos koji primalac daje biti smanjen ili da će se obaveza plaćanja desetnine preneti na nekog drugog.

Prema Ebû Hanîfi i Muhammedu (r.a.h.): Pored toga, cilj je zrno. Kada se formira žito, za to se plaća desetnina, ništa drugo. Formiranje žita se odvijalo i na imanju kupca. Dakle, plaćanje desetnine je njegova dužnost.

(372. Odnosno, vrednost proizvoda dok je u rukama prodavca procenjuje se jednom, a njegova vrednost nakon što je sazreo procenjuje se jednom. Prodavac plaća desetinu prve vrednosti, kupac plaća razliku između prve i sledeće vrednosti.).

Zekât na komercijalnu imovinu nije potreban za one koji kupuju desetinu ili harač zemlju u komercijalne svrhe.

Ako neko kupi zemlju u svrhu trgovine, bilo desetinu ili harač[373], onda, prema mišlenju većine hanefija, od njega se ne traži da plaća zekât na trgovačku robu. Prema Muhammedu (r.a.h.), što je i mišlenje Šâfiîe (r.a.h.), kupac polja mora platiti zekât na trgovačku robu pored desetnine ili haradža. Obrazloženje iza ovog gledišta je sledeće: Predmet desetnine su proizvodi uzeti sa polja. Predmet zekâta je sama komercijalna roba, a to je polje. Dakle, zekât i desetnina nisu ujedinjeni u jednoj stvari. Dakle, činjenica ta da je jedan od njih obavezan ne sprečava da drugi bude obavezan. Ovo je kao kombinovanje desetnine i duga.

(373. Harač (Porez) na zemlju: Zemlje koje su muslimani osvojili silom oružja, ali ostavljene u rukama nemuslimana, ili su date nemuslimanima dovedenim spolja, ili su osvojene mirom (sporazumom) i prepušten nemuslimanima uvođenjem poreza.).

Dokazi u Zahiru'r-Rivâye'tu kod nas hanefija su sledeći: Desetnina i haradž su farz i porez (meuneti) zemlje koja daje usjeve. Zar ne vidite, kada se ovi pominju, kažu „desetnina zemlje, danak zemlje“. Slično tome, zekât je porez na produktivno i rastuće bogatstvo. U našem slučaju, to je zemljište. Desetnina i zekât su svaki od Allaha Teâlâ postali farz kao pravo. Posedovanje jedne imovine ne zahteva dva Allah-ova Teâlâ prava u isto vreme. Zar ne vidite da i zekât na komercijalne robe i zekât na stoku nisu potrebni za sâime životinje? Pošto nije moguće kombinovati desetninu ili harač sa zekâtom komercijalne robe; kažemo; Desetnina i harać su postali neodvojivi (neophodni) porezi ove zemlje.

One ne padaju ako ih vlasnik ispusti (sa namerom da trguje). Zato što je ovaj porez ustanovljen pre trgovačkog zekâta, čija obaveza zavisi od namere.

Ako neko kupi kuću u komercijalne svrhe, on/ona mora platiti zekât na njenu vrednost nakon što prođe godinu dana.

Ako neko kupi kuću u poslovne svrhe, mora platiti zekât u iznosu od jedne četrdesetnine njene vrednosti nakon što prođe godinu dana. Jer, nijedno drugo pravo Svemogućeg Allaha nije vezano za ovu kuću. Ovo je isto kao i druge nepokretne komercijalne nekretnine.

Prema nama hanefijama, desetina i harač se ne mogu kombinovati na istoj zemlji.

Prema İbnu Ebi Leylâ'u (r.a.h.), u zemlji harač, desetnina je takođe potrebna za proizvode koji se uzimaju odatle, zajedno sa haračom. I Šâfiîa (r.a.h.) ima isto mišlenje. Oni pružaju dokaze za jasno značenje Hz.Poslanik (s.a.v.s.):

“*Za zemlju koja se proizvodi ima desetina*”.[374]

Kombinacija desetnine i danaka u istoj zemlji

Racionalni dokazi su sledeći: desetnina i danak su dva prava. Predmet, pravi vlasnik i razlog su različiti. Odavanje počasti je odgovornost vlasnika polja. Troši se na ratnike. Desetnina se plaća od proizvoda uzetih sa polja i daje se siromašnima. Dakle, činjenica da je jedno obavezno ne eliminiše obavezu drugog. To je kao dug uz desetninu. Pored toga, danak je umesto zakupnine za zakupljeno zemljište. Dakle, ona je farz samo u zemljama koje su ratom osvojene silom. Neophodnost plaćanja naknade na zakupljenom zemljištu ne sprečava neophodnost plaćanja desetnine na plodove sa njive.

[2/208]

Dokaz o nama hanefijama je; Od Ibn Mes‘ûd'a (r.a.h.); Sledeći hadis je prenet i kao mevkuf i kao merfu:

“*Desetnina i harač se ne kombinuju u muslimanskim zemljama*”.[375]

(375. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, II/419; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/132; Ibn Adiy, el-Kâmil, VII/254; Zeyleî, Nasbu'r-Râye, III/439.).

Štaviše, nijedan halifa, bio pravedan ili nepravedan, nikada nije ubrao desetninu sa zemlje Sevad u Iraku, iako su pokušavali na razne načine da otmu narodnu imovinu. (Pošto je to mesto bilo oporezivo zemljište, uzimali su samo danak.) Ovo je konsenzus. Idžma je dovoljna kao dokaz. Racionalni dokazi su sledeći: Svaki od harača i desetnine je porez (impost) na zemlju koja proizvodi proizvode. Višestruke obaveze ne mogu koegzistirati zbog jednog zemljišta. Jer su razlozi za desetninu i harač takođe različiti. Razlog zašto je danak obavezan je; osvajanje zemlje silom rata i prava ratnika nad njom. Razlog zašto je desetina farz je taj da ljudi tog kraja su postali muslimani svojom voljom a prava tamošnjih ratnika nisu utvrđena. Između njih postoji ogromna razlika. Kada se uzroci ne slažu, ne slažu se ni presude. Ako čovek umre dok su usjevi na njegovoj zemlji od desetnine zreli, desetnina se uzima sa te zemlje. Ibn el-Mubârak (r.a.h.) je preneo od Ebû Hanîfe (r.a.h.) da se desetnina neće uzimati sa ove zemlje. Obrazloženje iza ovog gledišta je sledeće: Smrću vlasnika ovo zemljište postaje vlasništvo nekoga ko ne mora da plaća desetninu. Ovo je kao zekât sâima (životinje koje pasu na poljima više od pola godine). Zahiru'r-Rivâye (gledište da će se desetnina uzimati sa ove zemlje) je sledeće: Ono što ovde nije validno nije akt, već sama imovina. Imovina postoji i nakon smrti vlasnika. U toj imovini nastavljaju se prava siromašnih. U zekâtu, ono što je obavezno je davanje. Međutim, nije moguće reći da se isplata zekâta nastavlja sve dok postoji imovina. (Zato što je ovo postalo nemoguće sa smrću osobe.) Dakle, zekât dug se odriče smrću vlasnika.

Kako se proizvod bere sa zemlje, uzima se i desetina. Prolazak godine se ne želi

Ako čovek ima detelinu na svojoj zemlji od desetnine i žanje je svakih četrdeset dana; desetnina je potrebna svaki put kada se bere. Ova presuda je prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), koji je smatrao da je desetina neophodna za zelene biljke kao što je detelina.Prema Ebû Yusûf i Muhammedu (r.a.h.), kao što će kasnije biti objašnjeno, desetnina nije potrebna za plodove koji ne traju.Svrha Hakima eš-Šehida u rešavanju ovog pitanja je da pokaže da prolazak godine nije uslov da bi desetnina postala farz.Prema školi mišlenja Ebû Hanîfi (r.a.h.), ova odluka je jasna. Jer ne postavlja nisâb kao uslov da desetnina postane farz.Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), nisâb je potreban da bi desetnina (öšr) postao farz. Ali prolazak godine se ne traži. Zato što je prolazak godine neophodan za realizaciju nemâ (reprodukcije, umnožavanje) u životinjama i trgovačkim dobrima.Što se tiče desetnine, ona je farz samo na stvarima koje su čisto proizvod. Dakle, nema potrebe da se uzima u obzir godina. Vlasnik grožđa; Ako neko svoje grožđe proda nekad sveže, nekad ceđeno i proda kao mošt, a nekad sušeno i prodato kao suho grožđe, od svih se uzima desetnina, bilo da ga proda ispod ili iznad vrednosti, pod uslovom da se roba ne proda po neobično niskoj ceni. Ova presuda je prema Ebû Hanîfi (r.a.h.). Jer, desetninu vidi kao neophodnu za sve vrste zemljanih proizvoda, bez obzira da li su oni trajni ili ne.

[2/209]

Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.): Od zemaljskih proizvoda koji su manji od pet veski[376] i nisu trajni, ne traži se desetnina. Prema njima, ako sveže grožđe vredi pet veski ili više kada je osušeno, onda je za to grožđe potrebna desetnina. Ova desetnina se uzima po ceni po kojoj se prodaje. Jer, postojanje Allah-ovog Teâlâ prava na imovinu ne sprečava njenog vlasnika da je proda.

Ako grožđe vredi manje od pet veski kada je osušeno, ili ako je vodenasto grožđe koje nije dobro ni za šta osim za mošt i ne može se pretvoriti u suvo grožđe, onda prema Ebû Yusûf i Muhammedu (r.a.h.), desetnina nije potrebna.

(376. Vesk / الوسق: To je jedinica zapremine. 1 vesk = 165 litara (približno 132 kg) pšenice.).

Kada se naplati nedokumentovani dug koji je godinama odbijan, nema zekâta za prethodne godine

Ako neko ima dug od nekoga, a nema dokumenta, a dužnik godinama poriče taj dug i onda ga plaća; Poverilac nije dužan da plaća zekât za prethodne godine.

Ista je situacija i sa Vedijom (pouzdano vlasništvo). U ovoj verziji, reč "dâfea" se koristi da znači "odbijen". U nekim primercima umesto nje se koristi reč "kâbera". To takođe znači istu stvar.

Kao što smo ranije objasnili, dug koji se odbija je imovina do koje je nemoguće doći, čije je mesto nepoznato, koja je pala u more, koja je negde zakopana i čije mesto se ne zna itd. Ni za njega se ne traži zekât.

Izraz "Ako nema ispravu" pokazuje da ako poverilac ima ispravu, ali je ne predoči godinama, mora platiti zekât prethodnih godina. Zato što je greška potekla od njega. Ranije smo dali različite rivâjete na ovu temu.

Ako se muškarac oženi ženom za miraz od hiljadu dirhema unapred, ali uplati novac godinu dana kasnije, ni muškarac ni žena nisu dužni da plate zekât za prethodnu godinu. Ovo je poslednje mišlenje Ebû Hanîfe (r.a.h.).

Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.) , žena mora da plati zekat od ovih hiljadu dirhema. O ovom pitanju smo razgovarali u odeljku o zekâtu koji se daje od životinja. Ista je situacija i sa novcem.

Ako žena uzme novac i prođe godinu dana dok je ona u njegovom vlasništvu, a muškarac se od nje razvede prije braka, po našem mišlenju, ništa se ne smanjuje od zekâta koji žena treba da plati.

Prema Zuferu (r.a.h.), polovina zekâta pada na životinje, kao što je slučaj sa životinjama. Izvor ove razlike u mišlenjima je sledeći: Po Zuferu (r.a.h.) novac se određuje utvrđivanjem. Nijedna druga valuta ga ne može zameniti. Kada se osoba razvede od svoje žene, žena mora vratiti polovinu miraza koji je dobila. Ako nakon godinu dana od vlasnika imovine koja je predmet zekâta, neko postane pravi vlasnik te imovine, zekât postaje nevažeći.

Prema drugim hanefijskim imamima, to se ne utvrđuje navođenjem iznosa novca u ugovorima. Dakle, u slučaju razvoda, miraz je dobila sama žena

Ne mora ništa da vrati. Međutim, žena je dugovala pet stotina dirhema svom mužu koji se od nje razveo. Ali, ovaj dug je nastao nakon što je prošlo godinu dana od kada je imao novac u svom posedu. Ovo ne smanjuje zekât.

Status zekâta u Mufâvaza partnerstvu

U mufâvaza ortačkom društvu (ortakluku u kojoj su ortaci dužni da budu jednaki u kapitalu, dobiti i korišćenju), ako je prošla godina dana od sticanja ortačke imovine i jedan od ortaka plaća zekât na celokupnu imovinu bez naloga. drugog ortaka, svaki ortak plaća udeo drugog ortaka. Jer, kao uslov ortaštva, ortaci se međusobno ponašaju kao predstavnici u trgovini, a ne u vršenju verskih dužnosti. Međutim, ako su partneri naložili jedni drugima da plate zekât, onda su moguće sledeće opcije: Ili oba partnera mogu da plate zekât u isto vreme, ili jedan može da plati zekât prvi, a drugi kasnije. Ako oba daju u isto vreme; Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), oni plaćaju jedni drugima akcije. Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), oni ne plaćaju. Ako jedan daje prvi, a drugi daje kasnije; Ko prvi daje ne plaća onome ko daje kasnije. Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), osoba koja daje kasnije plaća udeo drugog partnera, bez obzira da li zna da je drugi partner već platio zekât ili ne. Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), ako zna da je ta osoba dala, on to vraća, ako ne zna, ne vraća. Ovako se navodi u Kitabu'l-Zekât'u Muhammedovog (r.a.h.) Mebsûta. Prema izjavi u Ziyâdât'u, ortak koji kasnije plaća zekât ga ne plaća, bez obzira da li zna da ga je prethodni partner dao ili ne. To je ono što važi prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.). Ista razlika u mišlenju; Ovo takođe važi ako lice koje je određeno da plaća zekât daje nakon što je glavni dužnik (zastupnik) platio svoj zekât.

Ako osoba koja je određena da oslobodi roba kao pokoru za zihar (upoređivanje tela svoje žene sa organom tela žene kojoj je zabranjeno da se zauvek uda za njega) oslobodi roba nakon što osoba koja ga je postavila sama plati pokoru ili nakon što oči roba postanu slepe (okrivljene), pitanje je još uvek u sporu.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), ne važi da vekil* oslobodi roba.

Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), važi da li vekil zna da je vekil platio iskupljenje ili ne. Ovo je ono što se kaže u Ziyâdât'u.

(PS: Samir B: Vekil*- lice koje imenuje lice (Kao zastupnika, zamenika) da radi svoj posao, čin, zvanje i sl. U slučajevima kada je privremeno postavljeno lice koje nije dovoljno visoko rangom za obavljanje poslova visokog funkcionera jer nema nikog drugog sa dovoljnim činom ili zvanjem da preuzme taj zadatak, to lice može biti postavljeno i za zamenika od strane višeg organa vlasti.).

[2/210]

Objašnjenje stavova Ebû Yusûfa i Muhammeda (r.a.h.) je sledeće: Plaćanje zekâta od strane punomoćnika podrazumeva smenu zamenika (vekila) sa te dužnosti. Ali, prije nego li zamenik (vekil) sazna za to, ova zabrana nije fiksna. Štaviše, punomoćnik je to uradio namerno i stvarno. Dakle, ovo je slično tome da se ovaj predstavnik ukloni sa funkcije. Analog ovog pitanja je sledeći: Ako osoba imenuje nekoga da plati njegov dug, ali je on prethodno platio dug, a zatim ga zastupnik plati; Ako zastupnik zna da je punomoćnik platio, plaća štetu; ako ne zna, ne plaća. U rivâjetu Ziyâdât'a se kaže: Osobi koja je punomoćnik se naređuje da da deo imetka siromašnima kao ibadet i sadaku. Sama isplata glavnice nije u suprotnosti sa ovim značenjem. Dakle, ne zahteva uklanjanje vekila. U tom slučaju, kada zastupnik (vekil) plati dug, on ga plaća po nalogu nalogodavca. U tom slučaju, on ne plaća štetu da li zna ili ne da je nalogodavac već platio. Zamenik (vekil) koji plati svoj dug je suprotan ovome. Zato što mu je naloženo da plati dug koji je u nadležnosti nalogodavca.

Kada nalogodavac plati svoj dug, njegova isplata znači uklanjanje vekila sa te funkcije. Ali, da bi se sprečilo nanošenje štete nalogodavcu, odluka o suspenziji nije doneta prije nego li je on (vekil) za to saznao.

Ebû Hanîfe (r.a.h.) je rekao: Punomoćniku je naređeno da plati zekât. Međutim, ono što zamenik plaća nakon uplate je nešto drugo osim zekâta. Dakle, prekršio je nalog nalogodavca i stoga će morati da plati odštetu. Objašnjenje za ovo je sledeće: Neophodnost davanja zekâta je; To je skidanje obaveze sa odgovornosti obveznika. Kada punomoćnik plati svoj zekât, ovaj se dug ispunjava. U tom slučaju, ne može se smatrati da je ovaj dug otplaćen uplatom od strane zamenika. Davanje zekâta od strane punomoćnika znači otpuštanje zamenika po zakonu. Jer, nema više predmeta za zastupništvom. Ovo se ne menja u zavisnosti od toga da li zamenik zna da ga nalogodavac daje ili ne. Ovo je kao biti zamenik za prodaju roba. Ako zamenik oslobodi roba pre prodaje, zamenik se razrešava dužnosti. Bez obzira da li zamenik zna ili ne da je otpušten, rezultat je isti.

Ovo je suprotno onima koji su odgovorni za otplatu dugova. Jer mu je zapoveđeno da odgovornost za ono što se plaća stavi u odgovornost onoga koji to prima.

Dakle; Uslov pravila je taj da se „dugovi plaćaju protivvrednošću“. To ne može biti slučaj nakon uplate glavnice. U tom slučaju, plaćanje od strane nalogodavca ne zahteva nužno razrešenje zamenika sa te funkcije. Sledeće objašnjenje čini razliku između ova dva pitanja jasnijom: U prethodnom broju (u vezi sa otplatom duga), ako zamenika ne smatramo obaveznim plaćanja na temelju toga što nije znao da plaća, neće biti štete za nalogodavca. Jer, robu je moguće dobiti natrag od osobe koja ju je preuzela u svoj posed. Ali, ako je roba uništena u rukama kupca, on plaća njenu vrednost. Ponovo, nema štete. U ovom slučaju (pitanje zekâta), ako zamenika ne smatramo odgovornim za plaćanje, nalogodavac će pretrpjeti štetu. Zato što nema načina da se udeljena milostinja od siromaha vrati ili da se nadoknadi (ako je uzalud potrošena). Prema pravilu, "šteta se podmiruje".

Zato smo smatrali da je u svakom slučaju potrebno platiti štetu (bezobzira da li je zamenik znao da ju je nalogodavac dao ili ne).

Osoba koja ne zna gde mu je u kući skriveno bogatstvo treba da da zekât prethodnih godina kada ga pronađe.

Ako neko zakopa svoju imovinu u nekoj od svojih soba i ne pamti je godinama, mora platiti zekât za godine koje su prošle nakon što ga se seti. Ako ga zakopa negde na selu, nije potrebno. Pošto su sobe hirz (zaštićeni jen). Šta god je tamo zakopano, podrazumevano je u rukama svog vlasnika. Postojanje svojine i poseda (postojanje svojine na imovini i njenom posedu) sprečava da se imovina smatra uništenom.

Zekât na zakopano imanje na selu

Selo nije zaštićeno područje. Kada čovek ne može da nađe način da dođe do tamošnjeg imanja, odnosno kada ne zna gde se nalazi, gubi se i njegov posed. U tom se slučaju smatra da je imovina uništena. Takođe je moguće pronaći zakopane stvari u kući tako što ćete kopati svuda po kući. Na ovaj način nije moguće pronaći ono što je zakopano na selu.

Zekât od imovine ostavljen kao emanet i kao takav zaboravljen

Isto važi i za ostavljanje nečega u poverenju (emanetu) nekome, a zatim zaboravljanje na to. Ako je osoba kojoj je ostavljen emanet neko poznat osobi koja je ostavila povjerenje i ako ga se kasnije seti, mora na to platiti zekât prethodnih godina. Međutim, ako je neko koga ne poznaje, onda se zekât ne traži za prethodne godine. Jer, u prvom slučaju, lahko je doći do tog svojstva, ali je u drugom prilično teško.

Allah Subhanahu ve Teâlâ najbolje zna istinu.

ZEKÂT NA RUDE I SLIČNE STVARI

[2/211]

Iz rudnika se vade tri vrste minerala. To su: 1- Čvrsti metali koji se mogu topiti i oblikovati, kao što su zlato, srebro, gvožđe, olovo i bakar. 2- Čvrsti minerali koji se ne rastvaraju pri topljenju, kao što su kreč, gips, škriljac i arsen sulfid. 3-Tečni minerali kao što su voda, živa i ulje.

Zekât na minerale

Prema nama hanefijama, petinu poreza treba platiti na čvrste metale koji se tope.

Prema Šâfiîu (r.a.h.): Ne postoji porez na sve metale osim zlata i srebra. Prema njegovim rečima, na zlato i srebro postoji porez od jedne četrdesetnine. Prema njegovim rečima, u ovim rudnicima se traži nisâb. Za manje od dvesta dirhema srebra nema zekâta. Postoje dva različita mišlenja o tome da li je potreban prolazak godine preko imovine ili ne.

Dokaz za Šâfiîu (r.a.h.) je sledeći hadis Hz.Poslanika (s.a.v.s.): مرفس الموت: “Postoji jedna četrdesetnina (zekât) na zlato i srebro”.[377]

(377. Buhârî, Zekât, 37; Ebû Dâvûd, Zekât, 4; Nesâî, Zekât, 5; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/85.).

Prema drugom hadisu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je predao rudnike Bilal b. Hâris'e Kabeleye'i (r.a.h.). Odatle se do danas prikupljao porez u sumi od jedne četrdesetnine.To znači da je rudnik dozvoljena roba koju niko ne može zapleniti. Dakle, pripada onome ko se prvi nje dočepa. Prema tome, zekât nije potreban za minerale, kao što je potrebno za divljač, drvo i travu. Zato što su ljudi jednaki u posedovanju dozvoljenih dobara. Oni se smatraju imovinom i njihova vrednost se stiče preuzimanjem u posed. Tada pripada osobi koja je zapleni. Međutim, zlato i srebro podležu zekâtu zbog svojih specifičnih karakteristika. Ostali rudnici nisu.

Međutim, da bi zekât postao farz na rudnicima zlata i srebra, potreban je nisâb, ili prema jednom mišlenju, i prolazak godine. Prema drugom stavu, prolazak godine nije uslov. Jer, ko zna koliko godina je prošlo do zaplene ovih rudnika?! U zekâtu, prolazak godine je uslov da dođe do povećanja. Međutim, svi rudnici zlata i srebra su već vlažni. Dakle, nema smisla uzimati u obzir godinu.

Blago je suprotno od ovoga. Zato što je ranije bio u rukama nemuslimana. Onda je u toku rata pao u ruke muslimana. Takođe zahtevaju porez od jedne petine. Međutim, nije zabeleženo jer je njegova lokacija bila tajna. Kad sada izađe, jedna petina je oduzeta. Zlato i srebro u rudniku nisu ničije vlasništvo, već su nova dobara koja nastaju tokom vremena. To je kao tek otkrivena trava i drvo.

Naši hanefijski učenjaci zasnivaju svoje stavove na hadisu koji prenosi Ebû Seleme (r.a.h.) od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) preko Ebû Hurejre (r.a.h.):

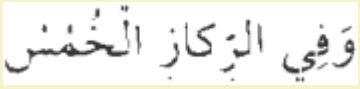

"*Rikâzu postoji petina (porez*)".[378]

(378. Buhârî, Zekât, 64; Muslim, Hudûd, 45; Ebû Dâvûd, Lukata, 1; Tirmizî, Zekât, 16; Nesâî, Zekât, 28.).

Reč rikâz znači blago, to je također ime koje pokriva rudnik. Jer, u rečniku ova reč znači i utvrditi, dokazati. Kao i blago, rudnik se takođe nalazi i identifikuje na tlu. Takođe je Resûlullah (s.a.v.s.) upitan: "Šta je rikâz"? rekao je:

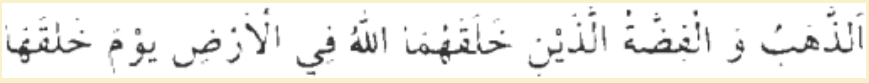

"*Onog dana kada je* Allah Teâlâ *stvorio zemlju, stvorio je na njoj zlato i srebro* ".[379]

(379. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/152; vidi. Zeyleî, Zahiru'r-Rivâye, ll/274.).

Sledeći hadis je još jedan dokaz: Resûlullah (s.a.v.s.) je upitan da li je potreban zekât za stvari (blaga) pronađene u ruševinama drevnih naroda. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

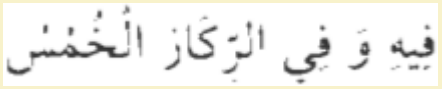

"*Na desetinu i rikaz ide porez od jedne petine*".[380]

Reč rikâz pripisao je onome što je pronađeno u starim ruševinama. To ukazuje da je ovde Hz.Poslanikova (s.a.v.s.) svrha minerali.

(380. lbn Huzeyme, Sahih, IV/47; Hâkim, Mustedrek, ll/74.).

[2/212]

Um takođe vidi postojanje zekâta u rudniku kao neophodno. Naime: Mineral je vredna roba izvučena iz zemlje. Dakle, na rudnik, kao i na blago, potreban je porez od jedne petine. Jer, smisao koji zahteva porez od jedne petine na blago postoji i u rudarstvu. Zlato i srebro su minerali koji su postojali u zemlji kao vene kada su ove zemlje bile u rukama nemuslimana. Zatim su ga zauzeli muslimani kroz ratove sa konjskom vučom. Dakle, pravo onih koji troše jednu petinu plena fiksirano je i u ovim venama. Kao prirodan rezultat ovoga, ovo pravo je ustanovljeno i u rudniku koji su formirale ove žile. Blago i minerali su u tom pogledu jednaki.Osoba koja je pronašla rudnik; Nije bitno da li su slobodni ili robovi, muslimani ili dhimmi (nemuslimanski državljani koji žive u islamskoj zemlji), dete ili odrasla osoba, muškarac ili žena. Država uzima jednu petinu pronađenog minerala, bilo da se nalazi na zemljištu sa desetinom ili na zemljištu sa porezom. Ostatak pripada nalazniku. Jer, pravo na ovu imovinu je kao i pravo na plen. Svi ovi ljudi koje smo pomenuli imaju pravo na plen, bilo kao deo ili kao poklon. Kada se deca, robovi, dhimi i žene bore, deo plena im se daje na poklon. Ali ovo nije koliki je udeo vojnika, tako da podanik i potčinjeni nisu jednaki.

U pitanju rudarstva, u pogledu prava svojine, ne postoji niko drugi osim nalaznika koji može biti pravi vlasnik. Dakle, sve što ostane posle jedne petine pripada njemu. Postoji predanje koje ukazuje da je za vreme Umarove (r.a.h.) vladavine jedan rob pronašao lonac sa zlatom i Umar (r.a.h.) ga je platio ovim novcem, oslobodio roba, a ostatak prebacio u riznicu. Tumačenje ovog kazivanja je sledeće: Rob je našao lonac u kući čoveka. Dakle, to zlato je pripadalo prvom vlasniku kome je kuća dodeljena kada je taj kraj osvojen. Ali nema više naslednika. Zato je Umer (r.a.h.) zlato prebacio u riznicu. Također je smatrao da je u javnom interesu dati robu njegov novac iz riznice kako bi ga oslobodio. U rudnicima nema zekâta koji se ne tope toplenjem. Zato što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

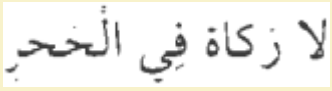
: "*Nema zekata na kamenje*".[381]

(381. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/146; lbn Adiy, el-Kamil, V/22; videti. Zeyle1, Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/275.).

Očigledno je da je naš Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ovom izjavom mislio na vreme kada je kamen vađen iz njegovog rudnika, a ne na vreme kada je kamen korišćen za trgovinu. Ovaj hadis je postao osnovno pravilo za sve minerale koji imaju svojstva kamena.

Zekât od tečnih minerala

Ne postoji zekât na tečne minerale koji se nikada ne učvršćavaju i koji su u rastopljenom stanju. Zato što je njihovo poreklo voda: ljudi su partneri u vodi po veri. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

"Ljudi su bili partneri u tri stvari: vodi, travi i vatri ".[382]

Pretpostavlja se da je sve što liči na vodu voda po tome što izvire iz izvora, ne zahteva nikakav poseban proces za ekstrakciju i ne očvršćava. Zekât im nije potreban.

(382.lbn Ebû Şeybe, Musannef, V/7; Ahmed b. Hanbel, Musned, V/364; lbn Mâce, Ruhûn, 16; Ebû Dâvûd,, lcâre, 62; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/150.).

Ako jedan dan čovek radi u rudniku, a drugi dan dođe i radi i nađe rudnik, državi će pripasti petina rudnika. Ostatak pripada drugoj osobi, a ne osobi koja je radila prvog dana. Zato što ga je našao. Rudnik pripada onome ko ga pronađe. Prvi nije onaj koji pronađe rudnik, već onaj koji kopa mesto. Ne možete postati zakoniti vlasnik kopanjem zemlje. U hadisu stoji:

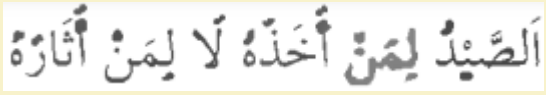

"*Plen pripada onome ko ga uhvati, a ne onome ko ga plaši*".[383]

(383. Zeyleî, Nasbu'r-Râye, lV/379.).

Prvi je kao onaj ko kopa i plaši plen, a onaj koji nađe je kao onaj koji hvata. Roba pripada licu koje je zapleni.

Status zekâta na ribu, bisere i ambru iz mora

Prema mišljenju Ebû Hanîfe (r.a.h.), nema huma* (1/5) u ribi, biserima i ambri uzetim iz mora.

Ebû Yusûf (r.a.h.) je rekao da postoji porez od jedne petine na ćilibar i bisere. To je ono što se kaže u Câmiu's- sağîr'u.

(PS: Samir: Humus- الخمس - Jedna petina ratnog plena izdvaja se u državni budžet.).

Razlog zašto se zekât ne traži na ribu je taj što je ona plen. Zekât se ne traži za one koji hvataju divljač sa kopna, niti se traži za divljač sa mora.

[2/213]

Što se tiče anbera i bisera: kada je Ebû Yusûf (r.a.h.) rekao da se od njih uzima jedna petina poreza, on se oslanja na sledeći rivâjet: Yâ'lâ b. Umeyye (r.a.h.) da je napisao pismo Umeru (r.a.h.) i pitao ga o rešenju o anberu koji se nalazi na morskoj obali, dao je sledeći odgovor:

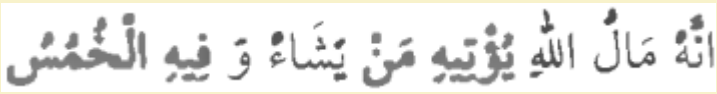

"*To je* Allah-ovo Teâlâ *vlasništvo*. On Teâlâ *ga daje kome hoće. Na to se plaća porez od jedne petine*".[384]

(384. Abdurrezzak, Musannef, IV/64, 65;lbn Ebû Şeybe, Musannef, ll/374; Buhârî, Zekât, 64; vidi. Zeyleî, Nasbu'r-Râye, ll/275.).

Pored toga, vrednost robe pronađene na moru upoređuje se sa vrednošću robe pronađene na kopnu, a to su zlato i srebro. Jedna petina je takođe potrebna.

Svoj stav zasnivaju na sledećoj izjavi o Anbaru koju prenose Ebû Hanîfa i Muhammed Ibn Abbâs (r.a.h.):

"To je nešto što je more formiralo. Na to se ne plaća porez".[385]

(385. Abdurrezzak, Musannef, IV/65; lbn Ebû Şeybe, Musannef, ll/374; Buhârî, Zekât, 64; Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, IV/146.).

Umerov (r.a.h.) hadis govori o vojsci koja je ušla u neprijateljsku zemlju i našla sidro na obali. Prema nama hanefijama, jedna petina takve imovine se uzima. Jer, ovo je plen. Osim toga, značenje koje zahteva porez od jedne petine na robu koja se nalazi pod zemljom, ne postoji za dobra koja se nalaze na moru.

Ovo značenje je sledeće: Blago (roba pronađena pod zemljom) je ranije bila u rukama nemuslimana jedne nemuslimanske zemlje. Ratom je pao u ruke muslimana. Što se mora tiče, ono nije bilo u ničijim rukama. Jer, moć i dominacija vode sprečava bilo koga drugog da njome dominira. Iz tog razloga, naši su hanefijski učenjaci rekli da ako se zlato i srebro nađu na dnu mora, porez nije potreban.

Ljudi su izneli različita mišlenja o tome kako nastaju biseri. Ova mišlenja možemo navesti na sledeći način:

1). Prolećna kiša pada u sedef i tamo se pretvara u bisere. Prema ovom svatanju, poreklo bisera je voda. Nema ni te takse na vodu.

2). Sedef je životinja (živa stvar). U njoj se stvara biser. Nema poreza ni na morske životinje. Slična vrsta je mošusna gazela koja živi na kopnu. Kao što nema poreza na mošus gazele, nema poreza ni na biser.

3). Biser je biljka koja raste u moru. Podseća na travu koja raste na kopnu.

4). To je drvo. Lomi se i talasi ga bacaju na obalu. Nema poreza ni na drveće.

5). Biser je testis (jaje) životinje koja živi u moru. Ne postoji obaveza na dobrobit životinja.

Status zekâta na rubin, smaragd i tirkiz

Nema poreza na rubine, smaragde i tirkiz* pronađene u planinama ili u rudnicima. Jer su kao zemlja. Ne tope se pri topljenju, Ne dobijaju oblik kada se sipaju u kalup. Humus (1/5) nije potreban na zemljište, niti je potreban u stvarima koje imaju svoja svojstva. Takođe, ovo su kamenje. Nema zekâta na kamenje, čak i ako su neki svetliji od drugih.

(Tirkiz: Tirkiz je neproziran, plavo-zeleni mineral, bakarni i aluminijumski fosfat. Cenjen je hiljadama godina kao dragulj i ukrasni kamen.).

Kada se živa nađe u njegovoj rudi, prema Ebû Hanîfi i Muhammedu (r.a.h.), potrebna je jedna petina poreza. Prema Ebû Yusûfu (r.a.h.), ništa nije potrebno. Prenosi se da je Ebû Yusûf (r.a.h.) rekao: „U početku je Ebû Hanîfa (r.a.h.) govorio da nema poreza na živu. Rekao bih da je jedna petina zekâta. Sa njim sam se stalno svađao po ovom pitanju. Rekao bih da je živa kao olovo. Ali kasnije je on prihvatio da je jedna petina poreza na živu bila potrebna, dok sam ja prihvatio da ništa nije potrebno". Sažetak stvari je sledeći: Prema poslednjem mišlenju Ebû Hanîfe (r.a.h.), koje je prvo mišlenje Ebû Yusûfa (r.a.h.), a i prema Muhammedu (r.a.h.), jedna petina pronađene žive pripada državi.

Prema posljednjem stavu Ebû Yusûfa (r.a.h.) i prvom stavu Ebû Hanîfe (r.a.h.), nema potrebe ništa davati državi.

Ebû Yusûf (r.a.h.): On kaže da živa izvire iz svog izvora, ne može se oblikovati i u tom pogledu podseća na katran i naftu. Dokazi za gledište da postoji petina poreza na živu je da se ona izvlači iz svog izvora nizom procesa, da se može oblikovati drugim supstancama i da u tom pogledu podseća na srebro.

Zar ne vidite, srebro se može oblikovati samo mešanjem drugih supstanci. Pošto je porez od jedne petine potreban na srebrnu rudu, sličan porez je potreban i za živu.

Zekât na blago

Ako neko pronađe blago od zlata, srebra i dragulja za koje se zna da je ostavljeno u prošlosti i ako ga iznese iz napuštene, neplodne zemlje, jedna petina pripada državi, a ostatak pripada nalazniku. Postoje dva pogleda na ovo pitanje:

[2/214]

1). U ovom blagu; Mogu se videti znaci islama kao što su mus'haf i novčić sa ispisanim Šehadom. U ovom slučaju, blago se smatra pronađenom imovinom. Onaj ko ga pronađe mora ga najaviti dovoljno vremena i potom potražiti njegovog vlasnika.

2). Na njemu se mogu videti znaci mnogoboštva, kao što su idoli i krstovi. Tada je jedna petina pripadala državi. Pošto je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao, objavljuje se:

"*Ono što se nađe na neobrađenoj zemlji bez posjeda smatra se zatečenom imovinom*".[386]

(386. Ibn Huzeyme, Sahih, IV/47; Dârekutnî, Sunen, IV/236.).

Postoji porez od jedne petine na ono što se nađe u ruševinama koje su preostale od drevnih naroda i na rikâz (rudnike). Ako u pronađenom blagu ima znakova politeizma, razumemo da su ga tu postavili nemuslimanski ratnici. Zauzeli su ga muslimani ratom. Pošto se smatra plenom, jedna petina pripada državi. Ali ako na njemu ima islamskih znakova, razumemo da su ga postavili muslimani. Imovina muslimana se ne može uzeti kao plen. Ono što je unutar zemlje je kao ono što je spolja.Ako na blagu nema znaka kome pripada; Danas se smatra i lukatom*. Jer je prošlo dosta vremena otkako su ove zemlje zauzeli muslimani. Dominantno je mišlenje da od onoga što su zatrpali nemuslimani nije ostalo ništa. Istaknimo i ovo: Osoba koja ga nađe; Isto je da osoba bude dhimmi (nemuslimanski državljanin koji živi u islamskoj zemlji), mukâteb (rob koji je sklopio sporazum sa svojim vlasnikom da kupi svoju slobodu za cenu), dete, slobodna osoba i musliman. To smo rekli kada smo razgovarali o rudarskom pitanju. Isto pravilo važi i za pronađena dobra i blago.

(lukat- 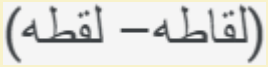

i (ar. luḳaṭa – luḳâṭah) jurisprudencija. Nešto što je pronađeno i uzeto, a čiji je vlasnik nepoznat, smatra se pronađenim [Nalaznik mora prihvatiti nekretninu kao poverenje i čuvati je dok se njen vlasnik ne pronađe i vratiti je kada se vlasnik pronađe]: A ako vlasnik nije poznat , to je emanet za osobu koja je poznata, odnosno osobu koja ju je našla i uzela (Dževdet-paša).).

Ako se u bašti čovekove kuće nađe blago i vlasnik kuće kaže: „Stavio sam ga tamo", njegova reč je prihvaćena. Zato što je u rukama vlasnika kuće. Međutim, ako se nalazač i vlasnik bašte slože da je reč o drevnom blagu, jedna petina pripada državi, a ostatak prvom vlasniku te bašte (prvom muslimanu kome je ona data kada je bio osvojen). Isto je da li je onaj ko nađe kuću pozajmi, iznajmi ili kupi. Prvi vlasnik kuće; To je osoba koja preuzima region tokom raspodele plena kada se region osvoji. Pošto je šef države u vreme osvajanja dao mesto svakom od ratnika i zapisao ga, taj prvi vlasnik se zove "sâhibu'i-hıtta".

Ako postoji prvi vlasnik ili naslednici, četiri petine pronađenog blaga mu se daje. Ako među njima nema nikoga, zemlja pripada najudaljenijem vlasniku poznatom u islamskom periodu.

Ovo je mišlenje Ebû Hanîfe i Muhammeda (r.a.h.). Prema Ebû Yusûfu (r.a.h.) , ako nema prvog vlasnika ili naslednika, ostatak nakon oduzimanja udela države ide nalazniku. Ebû Yusûf (r.a.h.) kaže: “ Ovo govorim putem istihsana. Ono što se nađe u bašti kuće ili u polju smatram kao da je nađeno na selu.

Moj razlog je sledeći: Osoba koja to pronađe otkrila je i zaplenila tu imovinu Moguće je reći da je šef države dao blago onome kome je dao zemlju prilikom osvajanja“. Nije. Jer ako prihvatimo da je šef države dao blago, poglavar države ne bi trebalo da bude pravedan. Pošto prvi vlasnik nije posedovao blago, moguće je da ono pripada onome ko ga prvi prigrabi.

[2/215]

Dokaz za stavove Ebû Hanîfe i Muhammeda (r.a.h.) je sledeći rivâjet: Čovek je Hz.Aliji (r.a.h.) doneo hiljadu i pet stotina dirhema koje je našao u ruševinama. Hz.Ali (r.a.h.) je rekao: "Ako si ga našao u zemlji gde su ljudi plaćali danak, oni imaju više prava na to od nas. Ako si ga našao u zemlji gde niko nije plaćao danak, jedna petina pripada nama, a četiri petine tebi". To je ono što je Muhammed (r.a.h.) mislio pod rečima "ovo je poređenje sa delom Ali b. Ebi Tâliba" kada je dokazivao svoj stav. Drugim rečima: Onaj kome je data zemlja nakon osvajanja postaje vlasnik i gornjeg i donjeg njenog dela prvim zaplenom. Onaj ko od njega kupuje, kupoprodajnim ugovorom ne stiče unutrašnjost, već samo spoljašnjost. Prvi vlasnik je kao neko ko ulovi ribu i nađe biser u njenom stomaku. Biser pripada onome ko ulovi ribu. Onaj ko kupi tu ribu ne može da poseduje biser. Pošto osoba koja je kupila kuću u kojoj se nalazi blago ne može da poseduje blago, ono pripada prvoj osobi koja je posedovala zemlju nakon što je blago osvojeno. Šef države je odgovoran da postupa pošteno, u meri u kojoj je to moguće. Osim toga, to nije u njegovoj moći. Ne kažemo da će predsednik podeliti blago prvom vlasniku kuće. Ono što mi kažemo je sledeće: Podelom zemlje, predsednik oduzima mogućnost drugim borcima da imaju prava nad ovim delom zemlje. On priznaje vlasništvo onoga kome ga je dao. Prihvatanje da poseduje mesto takođe zahteva da poseduje stvari na tom mestu. Tako to blago konfiskacijom postaje vlasništvo prvog vlasnika ove zemlje.

Ako musliman sigurno uđe u ratnu zonu (zemlju nemuslimana) i tamo nađe blago; Ako ga nađe u nečijoj bašti, daje ga vlasniku kuće. Jer, ono što je u kući je vlasništvo vlasnika. Kada musliman krene u rat sa poverenjem, on se obavezuje da neće postupati suprotno tom poverenju i da ga neće izdati. Mora da pokaže odanost svojoj reči. Ako nađe blago na njivi koja nije njegovo vlasništvo, ono pripada njemu. Jer je to svojstvo dozvoljeno. Ta država ne pripada nijednom njenom građaninu. Zato, za razliku od slučaja sa zaplenom drva i trave, on ih ne bi izdao uzimajući blago sa tog mesta. Ni na petinu tog blaga nema poreza.

Jer, ovaj porez postoji kada ga silom i ratom preuzmu muslimani. To se nije dogodilo u neprijateljskoj zemlji.

U islamskoj zemlji, rudnik u kući pripada vlasniku kuće

Ako se rudnik nađe u vrtu kuće muslimana ili dhimmija u islamskoj zemlji, pripada vlasniku kuće.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), on ne mora da plaća nikakav porez.

Prema Ebû Yusûfu i Muhammedu (r.a.h.), jedna petina pripada državi. Kada se nađe na polju koja pripada muslimanu, presuda je ista, prema predaji u Kitabu'l-Zekât iz Muhammedovog (r.a.h.) dela el-Asla. Prema rivâjetu u el-Câmiu's- sağîr, nije potreban peti porez. Ebû Hanîfa (r.a.h.) razlikuje ono što je u polju i ono što je u bašti ispred kuće.

Dokaz stavova Ebû Yusûfa i Muhammeda (r.a.h.): To je hadis Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

"*Na Rikâz je jedna petina poreza*".[387]

(387. Buhârî, Zekât, 64; Muslim, Hudûd, 45; Ebû Dâvûd, Lukata, 1; Tirmizî, Zekât, 16; Nesâî, Zekât, 28.).

Ebû Hanîfe (r.a.h.) gleda na problem iz dve perspektive:

1). Rudnik je deo imovine osobe. Na ostale delove ove zemlje, kao ni na rudnik, porez se ne plaća. Ali rudnik pronađen na selu i pustinji i blago zakopano u zemlji su suprotnost ovome. Prema ovom stanovištu, nema razlike između onoga što je u bašti (dvorištu) nečije kuće i onoga što je u nečijoj njivi.

2). Kuća i njeno dvorište date su prvom vlasniku pod uslovom da na njih nema nikakva prava. Zato, čak i ako tamo ima hurmi i daju mnogo puta, desetina i harač nisu potrebni. Prema ovoj tački gledišta, Ebû Hanîfa (r.a.h.) kaže da postoji jedna petina poreza na rudnike pronađene u polju imovine. Jer, polje nije prenošeno na nekoga pod uslovom da na njemu nema Allaho-vih Teâlâ prava. Zar ne vidiš da se uzima desetina ili danak od proizvoda uzetih sa polja? U tom slučaju, kao pravo Božije, treba uzeti petinu poreza iz tamošnjeg rudnika.

Ako građanin nemuslimanske zemlje sa sigurnošću (uz poverenje i dozvolu vlasti) uđe u islamsku zemlju i pronađe blago ili minerale, sve će mu to biti oduzeto. Jer to znači plen. Harbin nema pravo na bilo kakav udeo ili donaciju u ratnom plenu koji pripada muslimanima. Dhimmi (građanin koji nije musliman koji živi u islamskoj zemlji) nije takav. Ako on upravlja rudnikom uz dozvolu šefa države, petina rudnika koji vadi uzima se kao porez, a ostatak pripada njemu. Zato što je predsednik postavio uslov da jednu petinu rudnika koji je izvukao ustupi državi zbog koristi koju je video. I on mora da se pridržava uslova. Zar ne vidite, ako šef države dobije pomoć od dhimmia u ratu sa neprijateljem, on im daje na dar nešto od plena. Ovo je isto.

[2/216]

Zekât nije potreban za med koji se nalazi na zemlji haraća. Ako se nalazi na zemljištu od desetine ili u planinama, desetnina (zekât) je potrebna bez obzira na vlasnika.

Zekât (desetina) meda

Šâfiîa (r.a.h.) u svojoj knjizi kaže da kazivanja o tome da li ima desetine na med ili ne, nisu sigurna. Prema njegovim rečima, to ukazuje da se za med ne traži desetnina. Dokaz za ovo gledište je da je med supstanca odvojena od životinja. S'hodno tome, kao što nema desetnine u svili odvojenoj od svilene bube, nema desetnine ni u medu.

Dokaz o nama hanefijama je prenošena sledeća vest od Abdullah b. Amr b. el-As'a (r.a.h.): Benu Sâmir, zajednica iz Džurhuma, imala je pčele. Oni bi od svakih deset čupa dali jedan čup meda Resûlullah'u (s.a.v.s.). Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je takođe štitio dolinu u kojoj su se oni nalazili. Kada je Umer (s.a.v.s.) postao halifa, poslao im je Sufyan b. Abdullah es-Sekâfi'ja (r.a.h.) da prikupi desetinu. Ali oni nisu hteli da plate desetinu. Nakon toga, Abdullah (r.a.h.) je napisao pismo halifi Umaru (r.a.h.). Umar (r.a.h.) je takođe u svom odgovoru Abdullah b. Amr'u (r.a.h.) napisao da je pčela plodna muha, da ih Allah Teâlâ upućuje kome hoće, i da će, ako vrate ono što su dali Resûlullah'u (s.a.v.s.), zaštititi njihove dolin, a ako ne vrate, da će se povući između njih i naroda (neće zaštititi njihove domove). Posle toga su vlasnici pčela počeli plaćati desetninu.

Prema onome što je Ebû Seleme (r.a.h.) prenosio od Ebû Hurejre (r.a.h.), Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je pismeno obavestio narod Jemena:

: "*U medu je desetnina* (zekât)".[388]

(388. Ibn Ebû Şeybe, Musannef, II/373; Taberânî, el-Aslel-Mu'cemu'l-Evsât, IV/340; Ebû Dâvûd, Zekât, 12; Nesâî, Zekât, 29; vidi. Nasbu'r-Râye, II/280.).

Razumno objašnjenje za postojanje desetnine u medu je sledeće: Pčela jede cveće i plodove drveća. U stvari, Svemogući Allah je rekao o pčeli:

ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ ٱلثَّمَرَٰتِ فَٱسۡلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلٗاۚ يَخۡرُجُ مِنۢ بُطُونِهَا شَرَابٞ مُّخۡتَلِفٌ أَلۡوَٰنُهُۥ فِيهِ شِفَآءٞ لِّلنَّاسِۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗ لِّقَوۡمٖ يَتَفَكَّرُونَ

69. Također je dragi Allah nadahnuo pčelu da se hrani svim lijepim plodovima koje želi i da odlazi i vraća se putevima koje joj je Gospodar odredio. Fenomen je da pčela ne može zalutati u odlasku i povratku. Allah daje da izlazi čisti med iz utrobe pčele, koji može biti bijel, žut, crven. Med je sladak onima koji ga jedu, lijek je za sve bolesti. U svemu tome veliki je dokaz moći Mudrog Allaha, ali samo za one koji pouku primaju. (en-Nahl 16/69).

U ovom slučaju, med koji daje pčela nastaje od plodova. Kada su na zemljištu desetnine, pošto ima desetnine u plodovima, znači da ima desetnine i u medu proizvedenom od njih. Dakle, ako se pčela nađe u harad*skom kraju, od njenog meda se ne uzima desetnina. Zato što nema desetnine na plodovima drveća koje se uzgaja u haradinskoj zemlji. Ovo objašnjenje takođe otkriva razliku između pčele i svilene bube. Kao što je poznato, svilena buba jede lišće (lišće duda). U listu nema desetnine. Dakle, nema desetnine za onoga ko jede od nje.

[2/217]

(PS: Samir B: Harad- je veliki polupustinjski region južno od Mordore i jugoistočno od Gondore. Podeljen je na tri: Daleki, Srednji i Bliski Harad.).

Zekât na ulje, katran i so

desetina u drvetu i trsci

Nema poreza na ulje, katran i so. Jer iz zemlje izbijaju kao voda. Ali što se tiče zemlje oko bunara iz kojih se vade: neki učenjaci kažu da čak i ako su izvori ovih supstanci u haradskoj zemlji, nema potrebe za haračom zbog te zemlje. Jer ta zemljišta nisu pogodna za poljoprivredu. Oni su kao neplodna zemlja do koje ne dopire voda. Ebû Bekr Râzi (Cassas) (r.a.h.) je govorio da se ništa ne traži zbog mesta na čijem terenu izlazi smola, ali da bi se danak uzimao sa mesta oko njega koje je bilo pripremljeno za bacanje otpada. Zato što je zapravo bio pogodan za poljoprivredu. Vlasnik ga je učinio neplodnim za svoje potrebe. To ne umanjuje danak tamo.

1/5 onoga što se uzme iz rudnika i blaga, čak i ako je nalaznik siromah, neće uzeti

Nema desetnine ni na tamarisu* ni na trsci. Zato što se ovi ne uzgajaju u baštama zalivanjem. Generalno, oni se ne uzgajaju u svrhu žetve usjeva sa zemlje. U stvari, ne drže se na terenu jer su štetne, uklanjaju se. Međutim, desetnina je generalno uključena u proizvode koji se uzgajaju u svrhu procene rudnika i zemljišta i u dobijanju proizvoda.

(tamaris*- (ili metlika) je biljka iz porodice kritosemenjača koja broji 50-ak vrsta a potiče iz suhih područja Bliskog istoka i Afrike.).

Jedna petina poreza na pronađene minerale i blago: Ko je nađe, ne pada, čak i ako je siromašan ili u nevolji.

Zato što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

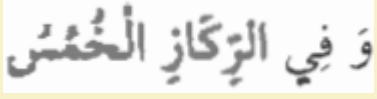

: *„Na rikâz je jedna petina poreza“*.[389]

(389. Buhârî, Zekât, 64; Muslim, Hudûd, 45; Ebû Dâvûd, Lukata, 1; Tirmizî, Zekât, 16; Nesâî, Zekât, 28.).

Jer, ova petina nije dužnost koja pripada nalazniku. Naprotiv, kada je zemlja na kojoj se nalazio rudnik prešla sa nemuslimana na muslimane, to je postalo pravo onih kojima treba dati petinu plena. Dakle, ne razlikuje se prema situaciji onoga ko je otkriva.

Ako se neko od šefa države obavezuje da upravlja rudnikom, a zatim angažuje radnike da tamo rade i oni kopaju, država dobija jednu petinu izvađenih minerala. Preostali iznos pripada licu koje se obavezuje da upravlja rudnikom. Jer, radnički rad je kao rad za sebe. Pošto će biti plaćeni, njihov rad će biti predat osobi koja će voditi rudnik. Ali ako rade i vade minerale bez naloga onoga ko se obavezuje da upravlja rudnikom, četiri petine će pripasti njima. Zato što su našli robu. Četiri petine ove imovine pripada onome ko je pronađe. Ne važi da je druga osoba preuzela obavezu da vodi to mesto od šefa države. Jer, čovekov cilj nije korist od imovine, već sama imovina. U takvim slučajevima, reciprocitet (preuzimanje prava na upravljanje državnim preduzećem) ne važi. Ovo pitanje je slično kada jedna osoba uzime pravo na akumulaciju vode od države da bi na njoj pecala, a neko drugi tamo upeca ribu.U ovom slučaju, ulov pripada ribaru.

Dobivanje prava lova od šefa države je isto. Kad tamo lovi neko drugi, plen pripada onome ko ga ulovi. Ne važi da druga osoba uzme pravo da tamo lovi. Ista je situacija i u pitanju koje razmatramo.

Allah Teâlâ najbolje zna.

U Ime Allaha Teâlâ, danas prepodne u 9:37, dana 27.01.2025 sam dovršio prevod -ll-toma ove knjige el-Mebsuta. Neka je sva hvala i slava Allahu Teâlâ.